

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO

1912

S REDAKČNÍM SBOREM ŘÍDÍ Ph. C. J. NOVÁK
:: NÁKLADEM „ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ“ ::
TISKEM KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY V PRAZE

OBSAH.

Básně.

Články a úvahy.

Rozhled

Provolání a pod.

Jitro.

Básně.

Strana

Články.

STUDENTSKÁ HLÍDKA
ROČNÍK IV.
:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ROČNÍK ČTVRTÝ.

Nový krok za vytknutým cílem. „Studentská Hlídka“ počíná ročník čtvrtý a jak jsme přesvědčeni, nikoli poslední! Rosteme! Snahy naše došly porozumění, list náš se zvětšil a obsahově zdokonalil, počet odběratel stoupá rok od roku. „Studentská Hlídka“ nalezla místo u těch, jimž byla určena, — u studentstva. S pocitem hrdosti to konstatujeme a ze zájmu, jaký se jeví o ročník čtvrtý bezpečně soudíme, že rok příští nebude u „Studentské Hlídky“ krokem zpět.

Nechceme široce opakovati důvody, proč „Studentská Hlídka“ založena byla a snahy, za nimiž se béře.

„Chceme katolické studentstvo české spojiti v mohutný šik. Chceme v něm živiti lásku k vlasti, lásku k církvi, lásku k tomu z něhož vyšlo. Chceme ji vésti tak, aby z řad studentstva katolického vycházeli do života veřejného intelligenti s lidem cítící a pro lid pracující, kteří by se stali vůdci a průkopníky obrodného směru křesťanského. Chceme ve studentstvu katolickém pěstovati slovanskou vzájemnost a ve spolku s katolickými studenty ostatních národů slovanských připravovati půdu pro veliké sblížení Slovanů.“

To jest program studentstva katolického a tomu slouží i „Studentská Hlídka.“

S prací doma vykonanou jsme spokojeni. Příště však chceme vykonati více. Kdo nepostupuje, upadá. Úkolem naším pro dobu nejbližší bude soustředění studentstva veškerého; počátky již učiněny loni. Na studentstvo veškeré spoléháme, že se horlivě chopí díla.

Meta, které loni „Studentská Hlídka“ dosáhla, nesmí býti metou poslední. Zavádíme novou přílohu do „Studentské Hlídky“, „Jitro“ zvanou a doufáme, že studentstvo, postará se o bohatý a pěkný obsah „Jitra“. Rovněž rubriku středoškolskou rozšiřujeme a appellujeme na studenty středoškolské, aby dopisováním hojným podávalo ve „Studentské Hlídce“ obraz studentského života na středních školách. I ostatní rubriky budou rozšířeny a zdokonaleny.

Na studentstvo středoškolské obracíme se především o podporu, neboť to bude nositelem snah, za nimiž se „Studentská Hlídka" béře. Bude-li přízeň jeho taková jako v letech minulých, pak příštím ročníkem přistoupíme k novému vzmachu, aby totiž „S t u d e n t s k á H l í d k a" byla ještě více rozšířena než dosud. Vše závisí na studentech samých, jaký list chtějí míti.

Jdeme za vznešeným cílem. Práce naše jest nehlučná, tichá, veřejnost ji ještě neoceňuje. Ocení ji však budoucnost a bude nám za ni vděčna.

Zdař Bůh!

Redakce „Studentské Hlídky".

Své poměry k lidem, dokonce i k nejlepším přátelům, upravujeme vždycky dle zásady, že skutečně něco dáti nebo říci si mohou pouze ti, kteří pouhé potřebě po zábavě a tlachu ukládají přísné odříkání a uprostřed dobrých a věrných svazků si postavili pevný hrad osobního osamocení.

Förster: „Jak žíti".

WLACHOWSKI:

NAŠE CÍLE A POŽADAVKY.

Katolické hnutí národů nevyrostlo jen z planých frází, za nimiž by nebylo myšlenek, nebo snad základny živé pravdy. Katolické hnutí studentské to mohutně vyvrací a to i v našem národu.

Toto hnutí nechce býti jako zjev jepice, ani světlušky, jejíž světlo zaniká brzy, nýbrž podjímá se čile práce mezi studentstvem. A kde se jeví chuť ku práci, tam jest dosti životní a zdravé energie.

Není snad nikde tolik špatných a zvrácených názorů o našem přesvědčení, jako právě u studentstva. Kde se tleská větě: „Katolicismus, mythismus" pronesené bez pokusu o přesvědčující důkaz, tam jest zřejma již ignorance základně rozdílných pojmů, ale na druhé straně jest zřejmý i úmysl a vypočítavá spekulace na náladu mladých nemyslících lidí. Zde nutno p r a c o v a t i a p o l o g e t i c k y.

Jednak jest žádoucno sledovati l i t e r a t u r u f i l o s o f i c k o u, jednak nutno poukazovati n a m e t h o d u dnešní vědy, její logický postup. Tu se nám objeví, že máme co činiti s v ě d e c k ý m l ž i l i b e r a l i s m e m, který pečlivě vybírá themata a s raffinovanou politikou přichází ke svým vědeckým závěrům. Zvláště moderní methoda kritická, jež vytvořila hezké jméno „bezpředpokladnou vědu" zasluhuje vždy hlubšího povšimnutí. Tu by se odkrylo, kterak pomocí této methody tvoří se subjektivismem prošpikované nejabsurdnější požadavky na poli nábožensko-filosofickém a ethickém. Zde by se ukázalo jak i velcí duchové, svázáni požadavky této methody nemohou volně mysliti, neb hmota se jevila a jeví vždy jako oponent ducha a tak nemůže býti jinak ani zde. Dosud tato methoda u p í r á m y š l e n c e p r á v o n a v l a s t n í e x i s t e n c i a c h a r a k t e r p o s i t i v n í p l a t n o s t i, tudíž ani cesty ani výsledky dnešní vědy nemohou býti jiné než materialistické.

Odtud musí studentstvo čerpati povinnost sáhnouti i ke křesťanské vědě, všímati si i oné vědecké tradice na níž po věky pracoval s pílí a opravdovostí neúmornou katolický svět i se svými nejlepšími duchy lidstva vůbec.

Poznáme-li tyto dva proudy vědecké, pak bude jasno, proč proti volné myšlence musí studentstvo akcentovati ashesí myšlenek, pak není možno, aby bylo dáno za pravdu ztrnulému subjektivismu, pak vynikne nad slunce jasněji, že jest se nutno podrobiti všeobecně uznaným normám, respektovati heteronomii vedle autonomie. Pravdě přinášeti i osobní oběti stane se nám pak lehkou povinností.

Tím způsobem pokračuje již emancipované studentstvo katol., slovinské, chorvatské, polské, tak musíme pracovati i my. A velcí duchové všech národů bez rozdílu náboženského vyznání dají též sankci k našemu poslání ba přímo výzvu pomáhati, corrigovati veřejné mínění.

Všechen význam by ztratil dnešní český student, kdyby jen chtěl býti pozorovatelem a dusil by v sobě nadšení k veřejné práci, pro niž mnohý a mnohý má vlohy vyvinuté. Dopouštěl by se zrady na katolickém lidu a národu, kdyby nerespektoval ty statisíce, dopouštěl by se i vědeckého hříchu, kdyby tyto massy chtěl úplně ignorovati, nejevil zájmu o jich život, práci a kulturní snahy. Jest nejen ctí, ale přímo povinností jíti mezi lid a tříbiti tu rozdíly vědeckých protiv a světových názorů. Může-li býti universitní professor předsedou volné myšlenky, druhý sociálním demokratem a mohou-li oba činiti propagandu i universitní extense a neztrácejí na vážnosti, tu věru katolický professor neztrácí tolik na cti, jako ti dva předešlí, není tak nebezpečný všeobecnému řádu sociálnímu.

Co nás může tedy zdržeti od práce mezi studentstvem i mezi katolickým lidem? Oprávněno-li vyučovati na našich učilištích hotovým atheistům, proč by vedle nemohl vyučovati věřící člověk, věřící dorost, přicházející většinou ze zachovalého venkova. Může-li se díti propaganda atheismu mezi studentstvem, proč by měl mlčet na témže ústavě katolický list, katolický professor, věřící student? Ano, my jsme oprávněnější k činnosti, než kdo jiný. Věřící massy dodávají dorost a věřícího intelligenta jest povinnost tento dorost zachovati. Zde může mlčeti jen mravní sketa, ale ne člověk se ctí v těle a s citem povinnosti, že se má existenčně uchovati. Mnoho a mnoho práv máme na emancipaci v duchu katolickém, ba i vědecky odůvodněnou povinnost pracovati k oživení katolického ducha v českém národě. Budeme-li se ale stále ohlížeti, stále se třásti před pokrokovým bičem, dotud budeme psanci veřejného mínění, bez vůle, bez cíle a sebevědomí. Tu zalezeme i před smíchem ševcovského účně, začneme-li o náboženství, o zodpovědnosti, povinnostech, pojmech to, o nichž dnes málo kdo již ví, ba ani ta vysoká škola jich nezná. O čem bude kdysi budoucí pokrokový intelligent před těmito lidmi mluviti, těžko uhodnouti. (Ale snad vývojová theorie se uplatní nebývalou měrou a nastane všeobecná paralyse.) Nesmíme se strachem šířiti pravou osvětu, pravou kulturu a humanitu, poskytnutou nám Kristem a našimi věrozvěsty sv. Cyrillem a Methodem, osvědčenou již u každého národa a v každém věku jeho vývoje. Dosud nezahynul ani jeden národ, který se řídil naukou Kristovou, tím méně hyne jednotlivec. Směle může tuto myšlenku i intelligent hlásati. Zvítězila nade všemi školami, přinesla odpověď na otázky, jež duch starověku jen takřka vycifoval; Kristus teprve jím dal positivní formu a vlastní positivní význam exaktnosti náboženské.

Nesmíme se vyhýbati chceme-li býti důslednými ani našim organisacím. Ať je to organisace rolnická dělnická, tělocvičný odbor „Orel", všude najdeme vděčné pole práce ať kulturní, osvětové nebo humánní. Doplníme tak jen ten řetěz katolického života, jehož složky poznáme, ale i kus národa i jeho strastí. Naše poznání bude jen bohatší, všestrannější, pro společnost veškerou účinnější. Poznáme tak člověka, jenž žije i myšlence metafysické a tudíž člověka celého ve všech jeho situacích.

Neméně důležitou jest naše práce menšinová. Pro tu hleďme si vychovati nejlepší lidí. Není-li to nutným požadavkem, když uvážíme, že právě na těch ohrožených místech jsou ustanoveni mnohdy lidé, jež nedovedou sebe udržeti existenčně a mravně, jak mají zachrániti pak druhé?

Ano, doba katolického studentstva jest zde. Připravuje-li mu katolický učitel půdu již v národní škole, otec katolík již ve své rodině, tu rozevírá se budoucnost nám. Jen plňme věrně svoje povinnosti, připravujme se chvatem ku důležitému úkolu křesťanské školy. Katolický lid volá již po katolickém učiteli, volati bude po katolickém professoru. Živý organismus se nedá zadržeti ve svém vývoji.

Nutno však uvážiti, že tyto myšlenky potřebují obětí a to hmotných. Dosud katolické studentstvo nemá pro ně pevného centra. Jsou tudíž stále tříštěny, rozbíjeny bojkotem, cynismem. Jest nutno studentstvu vystavěti akademický dům. Jsou domy akademické v Praze tři, ale když si všimneme bilance z několika let, tu usoudíme, že nám katolické intelligence nedodaly. A rok 1915 má pokrokovému studentstvu dáti útulek. A katolíci, ač k nim docházejí na studia i katolíci jinoslovanští, nemají dosud takového střediska, v němž by hnutí katolického studentstva vysokoškolského našlo domov. A přece i toto hnutí významu nemalého padne, nebude-li zavčas postaráno o jeho stálé, pevné centrum. Stálá změna pobytu jest na úkor reklamy, nedostatek a neúhlednost spolkových místností odstraší mnohé. Proto upadla početně Česká Liga Akademická a nemůže zmohutněti akademický spolek v Brně. Po vzoru pokrokových spolků jest nutno pro členy udržovati čítárnu, hernu, debatní místnost, knihovnu a nutno se též postarati o tělocvičnu. Dosud by Č. Liga Akademická byla zaopatřena s dostatek. Ale jak bude po 4 letech, kdy jí první přibudou abiturienti ve stech.

Nejinak to bude s Lípou ve Vídni a se spolkem v Brně. Při četnosti členů bude nutno založiti odborné, vědecké kroužky nebo sekce, ano silný spolek bude nutno rozděliti na menší, opětně s vlastními místnostmi.

K tomu, když uvážíme, že nutno zříditi podpůrný fond s vlastní mensou, tu nastává evidentní nutnost akademického domu. Byl by zde návrh s kollejí Arnošta z Pardubic, ale i ten návrh, bude-li uskutečněn, potřebuje dobrodince.

Byla již učiněna zmínka o podpůrném fondu. Prosil bych, aby se nikdo této myšlenky nehrozil. Nic nerozbíjíme, nemíříme proti Radhošti ani Husovu fondu. Chceme jenom peníze od katolíků dostati do svých rukou, aby jimi mohly vládnouti katolické spolky. Pokrokové studentstvo nechce od katolíků ničeho, tomu nasvědčují jeho sáhodlouhé resoluce, manifestace, protikatolické agitace. Heslo „Svůj k svému“ jest právě zde nutno uplatniti. Ať jednou přestanou ty lži o našich fondech, o naší závislosti na šlechtě, a ať veřejnost zví, kdo vlastně podporuje katolické studentstvo a kdo pokrokové.

Mohu posloužiti příklady, kdy náš student po několik dní nejedl nic teplého, jen chléb, jejž mu donášeli chovanci kolleje Arnošta z Pardubic. Ano, naši členové musili z Prahy domů, neměli chleba. Čím jsou asi zaviněny tyto zjevy? Jsou nutné?, Jest pravda, naše studentstvo jest z řad malorolnických a dělnických, a tudíž chudé, namnoze přivedené k nám organisacemi. Významno jest, že organisace nám dodávají dorost intelligentní. Přijde-li takový student k hodnostáři, tu uslyší: „Jste všichni jednací.“ Mluví zde zklamaná důvěra. Přijde-li ku bráně klášterní, tu jest mu řečeno: „Máme jich již dosti.“ A tak student nejde dál, jeho zevnějšek by mu snad nezjednal přístupu. A tak slyší jen jak naši šlechtici katoličtí skutečně kavalírsky obmýšlejí různými plodinami podpůrné fondy, v nichž náš student jest nerad viděn a různé poznámky mu ztrpčují každé sousto. Otevřeně se přihlásiti k tomu, jak mu srdce nakazuje, přivodilo by mu celé martyrium. Ano, tam se dělá obchod s přesvědčením, podporuje bezcharakternost, ale ne na naší straně. Dejte katolickému studentstvu katolický fond podpůrný a umožníte mu příležitost svobodně mluvit a svobodně

jednat. Nebude nucen již od kvinty přizpůsobovati se směru pokrokovému a dělati si tak přátele z cizího mu táboru pro universitní studia, nebude nucen se obávati, že bude odmítnut, že bude hladověti. Nečiňme na sobě samých zrady, nepodporujme ty, kteří se staví proti nám.

Dále a to je důsledek podpůrného fondu jest společná mensa. Má pro společenský život význam nemalý. Zde se má doplniti mnoho. Jednak seznávají se členové mezi sebou, rozhovor o různých názorech i odlišných jest možno uplatniti. V krátké chvilce mnohá sporná otázka se rozluští vzájemný styk osob z různých povolání jest jen na prospěch celku. Vyžaduje toho i podpůrný fond sám, náklad na společnou mensu by byl o mnoho menší. Tím není ovšem forma podpůrná rozluštěna a vždy jest možno respektovati i privátní návrh.

Takto dospíváme k jakémusi konkretnímu obrazu studentské organisace, nezávislé, svobodné, jíž by byla dána možnost svobodného vývoje. Že tím hnutí studentské by sesílilo ještě více, uznají snad i odborníci. V požadavcích není přeháněno, je to jen to nejnutnější a se stanoviska obranného i rozumné. Jen jest se obávati liknavosti, na níž se naše věci bortí.

Říkává se, že na veliký klát je třeba hrubé palice. Snad. Ale jemný člověk má jednati jemně. A to je mnohem důležitější, než aby na hrubý klát tloukla hrubá palice. Toto řemeslo budiž přenecháno jiným hrubým palicím, my si ale zůstaňme věrnými i přes nebezpečí, že zůstane některý hrubián bez palice.
Förster: „Jak žíti“.

VOJTĚCH HALEN:

OLOMOUCKÝ SJEZD.

„Vítáme Vás se stejnou láskou a s týmiž pocity bratrství, ať přicházíte od stříbropěnné Vltavy, nebo od modrého Dunaje, od Váhu nebo Visly, aneb až z dálného slovanského jihu od bílé Lublaně. Jedna mysl, jedno srdce vede Vás všechny do stoličného města Methodova: věrnost a láska k dědictví cyrillomethodějskému v církvi katolické, jasné vědomí a pevné přesvědčení, že národy slovanské v habsburské monarchii jen na skále Petrově založí si jistou a blahou budoucnost.“

Těmito slovy vítal přípravný výbor šestého českého katolického sjezdu první účastníky, kteří již v sobotu dne 12. srpna do Olomouce se dostavili. Jest v nich obsažena celá tendence sjezdová, celý program jeho „Věrnost a láska k dědictví cyrillomethodějskému v církvi katolické“ toť byl podklad a nejdůležitější bod sjezdového jednání a základní tón všeho rokování, i tam, kde sociální a hospodářské problemy byly přetřásány. Neboť „sjezd zdůraznil myšlenku, že idea katolická nejen naprosto nijak nestojí v odporu s kulturním a hospodářským vývojem a zdarem našeho národa, nýbrž že církev katolická ve všech těchto oborech také v národě našem působila tvořivě a positivně a že katolicismus i pro budoucnost jest jediné možnou základnou života a rozkvětu národního.“

„Jistá a blahá budoucnost národů slovanských v habsburské monarchii na skále Petrově založená“, to bylo druhé thema, jež jako slabý zlatý záblesk

jitra nového vnikalo do porad a schůzí sjezdových. Ačkoliv theoreticky do šířky i hloubky často uváženo a promyšleno, přece nedostávalo se thematu tomuto silného popudu, rázného, energického rozmachu k realisování myšlenek v něm uložených. S obavami hleděli jsme vstříc dnům sjezdovým. Bylo nebezpečí, že snahy naše dobré pro nesčetné překážky uvíznou a „vzájemnost slovanská na podkladě katolickém“ rozmnoží řadu nepodařených a neprovedených hesel o vzájemnosti slovanské, jež se za našich dnů rodí jako houby po dešti. Bohudík, nestalo se tak. Myšlenka naše vlastní silou prorazila hradbu obtíží v cestu jí se kupících, „sponte sua“ učinila první krok od slova k činu vedoucí. Z čista jasna proniklo u všech přítomných vědomí, že se příště musíme sejíti všichni rakouští Slované katoličtí, abychom sjezdem svým započali c e s t u p r a x e austroslavistické. Proniklo nás vědomí toto tak mocně, že nikomu už ani nenapadlo klásti si otázku, jestli vůbec to máme učiniti, nýbrž že každý přešel k další otázce, kdy a kde se tak státi má. „Kulturní poměry, jak se v posledním desítiletí v Rakousku utvářily, nutí přímo katolické Slovany rakouské, aby si konečně podali bratrsky ruce, slili se v jeden tábor.“ Tak se stává ona tichá, dosud latentní solidarita katolických Slovanů v ohledu kulturním sama beze všeho našeho přičinění, právě pod vlivem a tlakem oněch „kulturních poměrů, jak se v posledním desítiletí v Rakousku utvářily“, zjevným souručenstvím slovanských katolíků, a aby tím mocněji a důrazněji padla na váhu v blížícím se boji kulturním, volá po podepření vzájemnými snahami sociálními a hospodářskými. Že cestu praxe austroslavistické zahájil, bude kdysi šestému sjezdu katolíků počítáno za zásluhu největší a za úspěch nejvelkolepější.“

Tím v krátkosti jest naznačen ideový podklad sjezdu, jakož i průběh jeho stručně charakterisován. Než za nutné považujeme několika málo slovy celý průběh sjezdu stručně načrtnouti, abychom srozumitelně i pro ty kollegy, kteří sjezdu se nezúčastnili, bilanci morálního úspěchu sjezdového mohli uzavříti a hlavně, — což jest předním naším úkolem — naši studentskou schůzi na sjezdu „sine ira et studio“ ocenili a správně dle významu jejího v celkový obraz sjezdový ji mohli zařaditi.

Zahájen byl sjezd slavnostní schůzí v sobotu večer v Národním domě. Na celém četném shromáždění, jež do posledního místečka vyplňovalo prostorný, monumentální sál Národního domu, byla znatelna nervosa, pocházející z mocně vzplanuvšího nadšení při pohledu na pestrou směs modrých orelských košilí a salonních úborů pánských, barvami sálajících krojů smavé Slovače a střízlivě jednoduchých oděvů ostatního lidu venkovského, nádherných toilet dam a prostých šatů žen z lidu. Nedočkavě těkají oči přítomných hned po sále v záplavě bílých světel tonoucím, hned zase po jevišti zelení nádherně vyzdobeném z nížto ostře vystupují bílá poprsí Sv. Otce a J. V. císaře a krále. Velebně vznáší se nad těmito symboly vlasti a církve kříž, ramena Kristova ve svém rozpětí jakoby poutala k sobě tyto dvě polovice srdce jednoho a ústa, oči, celá tvář Spasitele mluví k zástupům shromážděným: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj!“ Kam oko své obrátíš, všude novou nějakou vyčteš myšlenku a než si ji z důstatek uvědomíš, již se ti associací v sterý pramen rozplývá, s jinou myšlenkou se křižujíc; hlava se ti zatočí pod příbojem tohoto chaosu a uvědomíš si pouze to jediné, že spit jsi nadšením bezmezným.

Šum v sále pojednou stichne, na estradu vážným krokem spěje skvělá družina hodnostářů církevních i světských. V tom v nastalé ticho vpadnou mohutné akordy svatováclavského chorálu, hruď se mocněji zvedá, krev rychleji koluje — slavnostní okamžik nastává. Olomoucký kníže-arcibiskup vstupuje do popředí estrady, moravský metropolita, sv. Methoděje nástupce chápe se slova. Vítá všechny, vítá spolek katolických učitelů, tuto baštu křesťanské výchovy příštího pokolení; vítá „z v l á š t ě n a š e k a t o l i c k é s t u d e n t y, t u t o b o h d á c h l o u b u n a š i, t u t o n a d ě j i l e p š í b u d o u c n o s t i.“ Vyzývá přítomné,

aby sjezdu pevné položily základy a pomodlili se s ním „Věřím v Boha." Tak majestátně mi ještě nikdy neznělo „Patrem omnipotentem," všecek svůj bol v to „crucifixus" a všechnu svou radost v „resurexit" vkládá duše křesťanská, aby v čistém nadšení zapěti mohla hymnus vítězný: credo - unam - sanctam - catholicam - ecclesiam. Ano, chápeš vše, každé jednotlivé slovo toto, o němž jsi snad často přemýšlel — bez pravého pochopení; až do nejhlubších tajů jeho vnikáš, ne rozumem — tenť k tomu příliš chladný, ne citem — nízký jest on příliš, ale sám sebou celým, vším tím, čemu „já" říkáš, svou duší vše vystihuješ . . . Již dávno utichly hlasy přítomných a v tobě přece ještě jako dozvuk Creda velebného tiše táhnou duší měkké akordy K. Dostála-Lutinova „Písně Církve" sjezdu věnované.

Já vyšla z boku Krista — růže uzardělá —
jdu světem zkrvácena — vždy trn kolem čela.
Jdu mořem rozbouřeným — nad vlny a pěny
svůj poklad, Pravdu, vznáším, kříž svůj drahocenný.

Fanfáry opět zazněly. To dr. Hruban, zvolený předseda sjezdu ujal se řízení schůze. „Brány a dekorace" — tak promlouvá — „nám nedovolili — neškodí. Nejlepší dekorací budou ty tisíce věrného lidu, které ukážou, že pravý ráz tohoto města a Moravy jest a bude: Cyrillomethodějský". Když všichni biskupové zemí českých — biskup litoměřický svým zástupcem — sjezd pozdravili, ujal se slova strážce českého Sionu J. M. strahovský opat Zavoral. Soudobý náš nejlepší řečník promluvil o thematu nejakutnějším. „Moderní člověk český a životní názor křesťanský" jest název oné přednášky, v níž se skvělý ráz slavnostní této schůze vyvrcholil a kterou náš list v doslovném znění kollegům přinese. Je to mohutná apologe křesťanství s hledem na naši českou historii. Však i druhá zlatá struna, celým jednáním se proplétající se rozezvučela, na akkord o křesťanství následovala melodie, v níž tónem základním zaznívalo slovanství, následovala přednáška Dr. Stojana „Čechové a snahy unionistické." Poslechnouti si našeho Dra Stojana, jak rozmlouvá o svém zamilovaném předmětu, jemuž nejlepší své síly životní věnoval, bylo vzácným požitkem duševním. Ještě jeden zajímavý moment přinesla první slavnostní schůze. Otto hrabě Serényi uvítán bouří potlesku chopil se slova, aby jako zemský hejtman moravský pozdravil všeobecný sjezd katolíků československých. Hned pociťuješ, že jsme na Moravě, kde není tolik chuti opičiti se nepodařeně po vzorech z dlouhé chvíle cizinou k zábavě vymyšlených a dávno již jako dětské hračky v kout pohozených. A kdy v Čechách? Až si Praha uvědomí, že je předně pars a ne caput regni, až si odvykne mluviti pěkné fráse a uvykne na disciplinovanou nezištnou činnost, až spasitel náš, jenž přijíti musí, přijde ne rušiti, nýbrž doplniti Starý zákon! — Hymnou papežskou ukončena první slavnostní schůze a přátelským večírkem v katolickém domě na němž se hlavní pozornosti těšil bojovník a mučedník za práva lidu slovenského P Andrej Hlinka, dnes vládci lži a temnot tolik osočovaný, zakončen první den sjezdový.

V neděli dopoledne bys Olomouc nepoznal. Není to ono tiché město ani ne 20. tisícové, jež dumá o své staré slávě dávno již zašlé; proudy lidstva vyplňují všechny jeho ulice a náměstí, postupují stále, nevíš však odkud a kam a vždy víc a více vyplňují všechny části jeho. Na nádraží vychrlují zvláštní vlaky vždy nové massy lidu ze všech krajů moravských k Olomouci přispěchavšího. Chceš-li ethnograficky prostudovati z vlastního názoru Moravu, nemusíš blouditi týdny po širých krajích jejích — zde ji máš celou. Hudba zaznívá na všech stranách, každou chvíli potkáš nějakou kapelu statně si vykračující; „chlapce Vlčňovjany" s jejich rázovitým „strýčkem kapelníkem" rozpoznáš na

první pohled. A vše již spěchá k dómu, kde dva biskupové slouží slavné mše sv., biskup olomoucký v chrámě, J. E. biskup kralovéhradecký na prostranném dómském náměstí. Tisícové pějí Křižkovského slavnostní píseň „Ejhle oltář“, jež dnes tím mohutněji a slavnostněji nese se k oblakům. Vždyť dnes jest v Olomouci přítomno na 40.000 uvědomělých katolíků českých!

Odpolední manifestační průvod, jenž jako živá hradba rozdělil celý Olomouc ve dvě části, byl skvělou manifestací mohutnosti a síly myšlenky katolické. Na půl druhé hodiny postupují šestistupy v husté řady sražených účastníků. Hudba na všech stranách vyhrává veselé pochody — jde se ostrým tempem. Při pohledu na les praporů a standard, jež se v průvodu nesou, uvědomuješ si význam slov Dra Hrubana, včerejšího dne pronesených: „My nechceme býti částí národa, chceme býti národem samým,“ a patře na tisícové zástupy všech stavů a z obojího pohlaví, vzplaneš pevnou vírou: my národem budeme a to v nedlouhé době. Kráčí oddíl studentstva: akademici laičtí i bohoslovci a studentstvo středoškolské; jest nás zde všech na pět set. Při pohledu na náš četný sbor propukává obecenstvo v nadšený jásot, jsme od této chvíle miláčky celého sjezdu.

Po průvodu počíná pracovní sjezdové období. Schází se nejagilnější vrstvy v katolickém hnutí, aby provedli revisi činnosti už vykonané a vytkli mety a směry další své práci, schází se katolické dělnictvo a rolnictvo. Hrdě prohlašuje poslanec docent Šrámek, vůdce dělnictva křesťanského, oceňuje význam křesť.-sociálního hnutí u nás, jehož otcem on jest: „My jsme pro moderní hnutí sociální získali právě ty vrstvy, které konservativně lpěly na svém a hnutí sociálního se nezúčastňovaly. My jsme moderní hnutí sociální a kulturu vůbec dovedli vštípit na názory massy katolického lidu. Myslilo se, že katolický lid zrevolucionujeme a že stane se obětí sociální demokracie. Avšak my jsme dovedli utišit hlad našeho lidu po sociálním a kulturním pokroku, ale zachovat u něho také smysl pro vyšší kulturu duchovou. Bez zlepšení sociálního podkladu není možno ani zlepšení celkových poměrů mravních. My jsme to byli, kteří jediní odvážili jsme se pokusiti se o vysvobození a vymanění mass lidových z objetí materialismu a zachovati massám ideály křesťanství a znovu je nadchnout pro zásady náboženství. Kulturní historik český bude musiti uznati, že my jsme drželi vysoko v našem národě prapor idealismu a to v nejspodnějších a základních vrstvách národa v době nejhoršího materialismu. My jsme v těchto vrstvách náboženské zásady znovu zakotvili. A tím jsme prokázali i veliké služby konservatismu dějinnému.“ Člověk pociťoval s řečníkem radost nad vykonanou prací a uvědomoval si též, že nelze v praxi zásady sociální na podkladě křesťanském a moment konservativní odloučiti. Jen neporozumění duchu doby nebo úmysly nekalé, jež vážně na praktickou činnost katolicismu prospěšnou nepomýšlejí, mohou zde nalézati protivy. Moravia docet! Správně to řekl J. E. brněnský biskup Dr. Pavel hr. Huyn, že miluje klidnou ale účinnou práci sociální z víry prýštící. Více klidu a více objektivnosti a všeliký rozpor pomine!

Zároveň s dělnictvem konala svou schůzi rolnická omladina venkovská. „Mládež má dvě krásné věci,“ pravil tam J. M. opat Drápalík, „mládí a radost. Tyto jsou příčinou mladých snů. Jest však potřebí, aby tyto sny byly čisté. Zůstanou čistými jenom tehdy, bude-li jim vodítkem náboženství.“ Proto tvořily též hlavní předmět sjezdových porad rolnické mládeže dvě themata: „Náboženské úkoly venkovské omladiny“ o nichžto mluvil prof. Dr. Smýkal, a „Katolický tisk v boji za víru a národnost“ o němž promluvil poslanec a redaktor P. Šilinger. (Pokračování.)

—k

NEVĚRA STUDENTSTVA STŘEDOŠKOLSKÉHO.

Jest charakteristickou známkou naší doby, že značná část studentstva, které vstupovalo na střední školy věřící, ztrácí již tu živou víru v Boha a náboženské přesvědčení vůbec. Že na středních školách nestane se horlivějším ve víře ten jinoch, který tam vstupuje lhostejný ve víře následkem rodinného vychovávání, jest nesporno. Bohužel však se na studiích středoškolských odcizují víře ti, kteří tam vstupovali věřící.

„S náboženstvím byl jsem už hotov v V. třídě gymnasia," chlubí se mnohý, aby ukázal, že se záhy vyzul z pout náboženských. A jako příčinu udává, že náboženské vyučování jej nepřesvědčilo o pravosti náboženství, ba že důkazy dogmatické, jak se na středních školách podávají, jej ještě více ve víře zviklaly.

Důvody takové a jim podobné nejsou založeny na pravdě, a užívá-li jich někdo, stává se tak proto, že chce nějaký důvod — třeba sebe slabší — míti, aby svou nevěru omluvil. Že důkazy dogmatické, jak se jim na středních školách učí, by někoho ve víře zviklati mohly, jest naivní fráze, kterou před několika roky jedna pokroková veličina vyslovila a která právě proto, že jest planou frází a že ji pokrokář pronesl, přenáší se od úst k ústům. Student, který jí užívá jako důvodu pro svou nevěru, přečetl si ji v nějaké mělké brožuře a přijal ji za svou bez ohledu, zda je pravdivá či nikoli. Stačí se jen takového „nevěrce" otázati, který důkaz dogmatický nevyhovuje požadavkům logiky a pravdy a — je hotov. Neví to, a začne-li přece o náboženství mluviti, a je kritisovati, ukáže se, že nezná ani nejzákladnějších pravd víry, neřku-li aby měl takový rozhled po dogmatické filosofii, aby nějaký článek náboženský kritisovati mohl. Příčinou nevěry není tedy náboženské vyučování. Ta leží jinde.

Neupře nikdo, že většina studentstva ztrácí víru v době, kdy přestává býti dítětem a začíná se počítati mezi studenty veliké. V době té začíná si všímati okolního světa a reklamuje pro sebe právo pronášeti svůj úsudek o různých věcech a problemech. A jako v době té začíná si všímati více „mody" v užším slova smyslu, tak i v ohledu duševním. Názory nové, třeba že jim mladík studující nerozuměl, se mu líbí právě proto, že jsou nové Tu se řídí veliká část studentstva středoškolského heslem:

„Osvětou k svobodě ;
nikdy proti proudu, vždycky po vodě!"

Doba ta je pro víru studentovu nejnebezpečnější. Víra dětská přejíti tu má ve víru rozumnou. A jako každý přechod bývá provázen krisí, tak i tento. Student začíná posuzovat různé otázky a kritisovat. Tu slyší nebo čte v knize nějakou námitku protináboženskou, která zdánlivě boří vše, co dříve věřil. Nebývá to obyčejně námitka závažná. Právě námitky mělké a plané působí tu nejvíce na mysl jinocha, který dosud nemá příliš veliký rozhled a schopnost rozeznávati frázi od pravdy. A nedostane-li se jinochu buď vysvětlení anebo nemá-li student tak pevnou důvěru v pravost svého náboženství, dostaví se pochybování v jeho nitro. Aby nalezl vysvětlení, chápe se knih a brožur. A jsou-li to spisy s tendencí protináboženskou, pak se i stane, že ta krise duševní končí nevěrou. Student, který dobrého vychování náboženského nenabyl, propadá tu nevěře nejdříve. Ten, který má vzpomínky na dětský život v rodině, který si může vzpomínat na svou dobrou zbožnou matku, která jej k víře a mravnosti vedla, ten nepodléhá tak

snadno útoku nevěry. Právě při přechodu z dětství do let jinošských mají se uplatniti výsledky výchovy rodinné. Byl-li student vychován v rodině nábožensky a hlavně pochází-li z rodiny, která si všímá veřejného života, a kde se čtou knihy a časopisy apologetické, takový student snadno odolá útokům na svoji víru. Již to přesvědčení, že na náboženství se útočí lživě, způsobuje, že student námitku protináboženskou i když se u něho vyskytne, nepustí hlouběji do svého nitra, třebaže nemohl si na ni dáti uspokojivou odpověď. Život pak později, když nabude většího rozhledu a větší schopnosti rozeznávati pravdu od lži, dá jemu odpověď uspokojivou. A je-li jedna krise duševní překonána, snadno přejdou i další.

Student se utvrdí ve vědomí, že víra jeho jest pravá a že nic nemůže ji podvrátiti. Toto vědomí jej chrání od nevěry i v době pozdější.

Krise duševní a také výsledek její závisí však hlavně na prostředí, v němž student žije, na knihách a časopisech, které čte, na učitelích a krátce na všem, s čím jeho život je spiat. Již samo vyučování ve škole a způsob jeho mohou studenta ve víře zviklati. Studentovo nazírání je přece těsně spiato s nazíráním a dikcí učitele, profesora. Student, zvláště pak ten, který není oproti těm vlivům se strany svého učitele immunisován, podléhá velice jeho vlivu. A je-li učitel-profesor pokrokář, který chce ve svém duchu studenty svěřené vésti bez ohledu na smýšlení rodičů, různými způsoby, narážkami v přednášce, posměchem, kterým zastihne některé obřady nebo články víry, může snadno u mnohých studentů víru zviklati. Příležitost k takovému otravování duše studentovy má nesvědomitý učitel dosti. Hlavně v historii, literatuře, přírodopise atd.

Stejně na duši studentovu působí četba. A student, který podléhá dojmům, je na tom nejhůře. Chvilku přísahá na Zeyera, potom na Machara atd., jak který spisovatel jeho nitro zaujme. Že v takovém chaosu protichůdných názorů snadno se utopí myšlenka náboženská, je jisto. Student, který nedovede zdravou četbu pro sebe si vyhledati a který nepostaví se s tendencí protináboženskou na stanovisko kritické, snadno utone ve směsi různých názorů a neví, co věří vůbec.

Stejně působí protináboženské brožury polemické, jak je vydávají volnomyšlenkáři a různé frakce socialistické. Jsou mělké sice, ale mají ráz učený. Celá řada domnělých učenců je v nich citována a tak se budí dojem, že jsou založeny na poznatcích vědeckých.

Student obyčejně nemá tolik rozhledu, průpravy i času, aby důvody v nich obsažené rozebíral a o správnosti údajů se přesvědčil. Bere fráze tam obsažené za bernou minci a navykne si podle oněch brožur odbývati vážné otázky životní pouhými frázemi a sofismaty. Nedostane-li se pak protijedu v podobě spisů apologetických v duchu katolickém psaných, snadno přijde o víru.

Vliv podstatný na duševní názor studentův má též okolí, v němž se pohybuje. Platí to zvláště o studentech mladších. Nemůže-li se student opříti o staršího druha, nemá-li ve svém okolí žádného přítele stejného duševního názoru, pak je to známkou silného charakteru jeho, když si své náboženské přesvědčení po celá studia uchová neporušené.

Tolik o tom, proč studentstvo středoškolské ztrácí tak záhy víru. Z vylíčení příčin plyne zároveň cesta, jak pracovati k tomu, aby tyto poměry se zlepšily. Nutno tedy předně spojiti studenty věřící v organisaci třeba jen duševní. Vědomí, že nestojím sám uprostřed davu protivných názorů, že se mnou jsou za jedno mnozí a mnozí, kteří nebojí se postaviti proti proudu, jest největší posilou v boji o zásady a nedá klesnouti tomu, který sám by posměchu odpůrců neodolal. Jako spojka té organisace duševní musí býti

časopis, který by byl projevem názorů, snah a ideálů té organisace. Dále třeba jest na ústavech a školách, kde je věřících studentů více, tvořiti skutečné kroužky, které by se staly tvrzemi i výbojnými baštami obrodného hnutí. Plán takový pojala „Česká liga akademická“, která vydává již čtvrtý rok svůj časopis „Studentskou hlídku“. Výsledky práce a snahy „Ligy“, aby byli studenti katoličtí své víře na školách zachováni, jsou již dnes uspokojující a „Liga“ chová pevnou důvěru, že snaha její skončí vítězstvím ducha katolického.

JUDr. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

Přihlédneme-li k současným poměrům zemědělského obyvatelstva ve státech střední a západní Evropy, shledáme všude společný jev, že je to spojeno s obtížemi stále většími, udržeti se na zděděných statcích, ježto namnoze možno konstatovati pokračující drobení se selských usedlostí, všude pak rychle postupující zadlužení.

Můžeme zde tedy mluviti o krisi v zemědělství jevící se ve směru již naznačeném, při čemž třeba si povšimnouti nutně s tím souvisejícího vylidňování venkova. V celém pak tomto jevu musíme dobře rozeznávati dvojí stránku: především krisi trhovou, která jest více méně dočasná, a složku druhou, projevující se zejména stoupajícím zadlužením, jehož základy, aspoň z části, pokud ovšem ve velikém počtu případů není to zaviněno vlastní nehospodárností, spočívají v některých ustanoveních současného právního systemu.

Pokud nejprve týká se první z uvedených složek zemědělské krise, krise trhové, dlužno podotknouti, že se podobné krise, t. j. doby a poměry, kdy nebylo rolnictvu možno odprodati produkty polní za přiměřenou cenu, vyskytovaly již dříve, současná však krise trhová liší se od předchozích jednak tím, že je, pokud se Evropy týká, universální, kdežto dříve se krise omezovala na okrsek poměrně nepatrný, když na př. při větších úrodách nebylo možno pro nedostatečnost kommunikací dopravovati produkty na jiná místa, kde třeba byl nedostatek, a za druhé tím, že trvá již poměrně dlouho, což nás nutně vede k myšlence, že zde musí také býti hlubší příčiny, než byly ony, jež způsobovaly krátkodobé krise lokální.

Vlastní jádro spočívá v tom, že náklady výrobní v nové době jsou poměrně značné, aniž by bylo možno následkem okolností utvořivších se na trhu obilním zpeněžiti obilniny za cenu, která by uhradila z plna tyto náklady a nad to poskytla zisk, který by umožňoval rolnictvu zachovati dosaženou míru životní, t. j. aby hospodářství polní poskytlo tolik, kolik je třeba k úhradě takového způsobu života, který se dle současných názorů pro tyto vrstvy obyvatelstva pokládá za přiměřený a slušný.

Způsob obdělávání půdy býval v dobách starých velice primitivní a tudíž nenákladný. Tam, kde obyvatelstvo musilo dokonce lesy páliti čili žďářiti, zaselo se prostě do popela, a když později nebylo již třeba lesy odstraňovati, tu prostě jistou část půdy poněkud rozrýpali, načež dali dobytkem obilí zašlapati. Po žních nechalo se pole jednoduše ležeti ladem, a oselo se primitivním způsobem pole vedlejší, mnohdy pak jakožto osev ponecháno na poli to, co se při sklizni vysypalo. Tento způsob hospodaření, který byl v letech padesátých XIX. století obvyklým na uherské stepi a který je ještě dnes dokonce obvyklým způsobem hospodaření v některých

částech Sibiře, nazýváme hospodářství stepní nebo také spalné, po případě hospodářství žďárové. Někdy se tento způsob hospodaření nazývá potulné hospodářství pastevní, neboť je patrno, že se při něm přecházelo s místa na místo, jak právě se naskytla půda ještě neosetá. Vyšší formou tohoto hospodaření je hospodářství t. zv. trojhonné, které již předpokládá stálá sídla a záleží v tom, že se střídá ozim a jař, načež se třetím rokem nechá pole ležeti ladem. Toto hospodářství trojhonné bylo ještě v letech dvacátých XIX. století běžným v krajinách našich.

Jak z celé povahy je zjevno, je to velmi primitivní způsob hospodaření, kde nákladů výrobních buď není, nebo jenom minimální. Látky půdě odňaté se půdě nenahrazují, nýbrž ponechává se činnosti přírody, aby sama je půdě nahradila.

Časem však s rostoucí populací je nemožno, každého roku přecházeti k polnostem jiným a teprve po jisté řadě let vrátiti se k polnostem prvotním, nýbrž stává se nutným hospodařiti stále na týchž pozemcích. A tu v krajinách s hojnou vlahou, kde mezi obilím bují mnoho travin, stává se nezbytností vždy na několik let ustati od osevu obilnin a ponechati polnosti pěstování travin — pícnin, což přináší s sebou hospodaření spojené s poměrně značnějším počtem dobytka. Tento system se nazývá hospodářství travopolní nebo polnopastevní (Koppelwirtschaft, Feldgrassystem) a je obvyklý zejména v Alpách a v širých rovinách Holštýnska a Meklenburska.

Jiný system hospodaření je hospodářství střídavé (Fruchtfolge, Fruchtwechselwirtschaft). Po obilí, protože má tenké kořínky, zůstane půda kompaktní. Oproti tomu po zemčatech nebo řepě zůstává půda zkypřena. To tedy vedlo na myšlenku, že jeden druh rostlin připravuje půdu pro jiné druhy fysicky, k čemuž přistupuje i to, že každá rostlina žádá jiné látky, tak že jich střídáním se látky, které se využiti dají, postupně skutečně také využijí. Zde, jak patrno, je už otázka nákladů výrobních akutnější. Půdu třeba lépe vzdělávati a přiměřeně mrviti Náklady výrobní pak nejvíce padají na váhu při nejvyvinutějším způsobu hospodaření t. zv. hospodářství volném, při kterém se nedbá už ani sledu rostlin, nýbrž pěstuje se prostě to, co na trhu slibuje největší odbyt, při čemž ovšem nutno půdu vždy upraviti dle potřeb té které rostliny. Jako příklad by se zde mohlo uvésti hospodářství zahradnické a zejména zelinářské.

Uvedené zde jednotlivé typy orebních soustav nelze ovšem pojímati tak, že by nám značily jednotlivé, časově po sobě následující fase postupného vývoje hospodaření. Již z věci samotné je patrno, že mohou existovati a skutečně také existují současně na různých místech na př. hospodářství polnopastevní vedle hospodářství volného při zahradnictví atd. Klassifikace tyto jsou nám jen pouhou pomůckou orientační, když nám jde o to, abychom označili a navzájem porovnali jednotlivé způsoby hospodaření, pokud se týká nákladů výrobních. Znamenají pak nám uvedené klassifikace v naznačeném sledu postup od hospodaření méně nákladného k nákladnějšímu, nebo-li jinak od hospodaření extensivního k intensivnímu. Při tom však nutno míti na mysli, že tato označení jsou vždycky jen relativní: činí-li náklad na jeden ze tří pozemků, které jsou navzájem stejné výměry, a který na př. označíme A a náklad naň věnovaný x, druhý pozemek B a náklad $2x$ a třetí pozemek C a náklad $3x$, tu způsob obhospodaření pozemku B jest dražší než na pozemku A, ale extensivnější nebo-li méně intensivní než na pozemku C. V tom smyslu můžeme tedy říci, že hospodaření stepní nebo-li žďárové jest extensivní oproti hospodaření střídavému, a toto, jsouc samo intensivnější než hospodaření žďárové, je zase extensivní oproti hospodaření volnému.

Je patrno, že při hospodaření stepním bude výnos menší, než výnos ze stejné výměry při hospodaření střídavém nebo dokonce volném. Vede tedy k postoupení od extensivního hospodaření k intensivnímu potřeba vytěžiti z půdy více než dosud, což se ovšem dostavuje s rostoucí populací, a v tomto směru mohou nám uvedené klassifikace značiti i fase dějinného vývoje, na př. u nás postup od hospodaření stepního k trojhonnému a střídavému. A to je také zjevno, že když se dosáhne toho stadia vývoje, že jest na př. všeobecně obvyklým hospodaření střídavé, že je to ve spojení s celým způsobem života venkovského obyvatelstva a tím zase jednou ze složek současného stupně kultury.

Když pak se dostoupí některé z intensivnějších forem hospodaření, může se státi vlivem různých okolností, že udržení tohoto stupně hospodaření může býti ohroženo, že nadejde nebezpečenství zpětného poklesnutí k extensivnějším formám hospodaření.

Takovéto nebezpečenství stihlo skutečně evropské zemědělství koncem století devatenáctého. Polní hospodářství v Evropě dosáhlo následkem značné lidnatosti vysokého stupně intensivnosti, zatím co v krajinách mimoevropských, zejména v Americe, bylo možno těžiti hojnost obilí z nevyčerpané dosud půdy i při hospodaření extensivním. Náklady výrobní na jedničku obilí amerického byly daleko menší než v Evropě, a proto bylo americkému obchodu obilnímu možno zaplatiti i náklady dopravy do Evropy, zejména když tyto ještě zvláštní úpravou lodí, které při jediném transportu velmi mnoho obilí do sebe pojaly, jakož i dobrým zařízením překládacím v přístavech amerických podstatně byly sníženy. Tak se stalo, že bylo americkému obchodu obilnímu umožněno prodávati v Evropě americké obilí se ziskem za cenu nižší, než za kterou mohl vyrábitel domácí prodávati obilí původu domácího. Tak na př. dejme tomu, že by 1 q pšenice stál v Evropě 20 K, že by výrobní náklady činily 10 K, a že by současně 1 q pšenice americké měl náklady výrobní 4 K, náklady dopravy do Evropy že by na 1 q činily 1 K. Tu by při stejném zisku 10 K bylo možno prodávati toto obilí 1 q za 15 K, tedy o 5 K levněji než obilí domácí, což ovšem znamená nebezpečnou konkurenci. Představme si, jaké by to mělo účinky, kdyby státní správa nedbala tohoto úkazu a cizímu levnějšímu obilí ponechávala plnou a nerušenou možnost soutěže. Je přirozeno, že by domácí vyrábitel, který by nebyl s to, prodati obilí za přiměřenou cenu, musil věnovati méně kapitálu a práce na výrobu obilnin, než dosud, zkrátka byl by nucen sestoupiti k extensivnějšímu způsobu hospodaření. To by ovšem mělo za následek poklesnutí co do quanta vytěženého obilí, a tím by se stalo, že by stlačena byla hospodářská zdatnost domácího vyrabitele, který by vytěžil méně než dosud a toto menší množství musil by nad to ještě levněji prodati. Poklesla by tudíž životní míra stavu rolnického, t. j. musil by sestoupiti k prostšímu a méně nákladnému způsobu života než je nynější, tak že by již potom nemohl si opatřovati různé výrobky moderního průmyslu, čímž by s trhu průmyslového zmizel rolnický stav jakožto účinný poptavatel. To by ovšem způsobilo zase zmenšení odbytu v obchodě a poklesnutí průmyslu, a tudíž všeobecně nepříznivé zjevy, které by nemohly nikterak vyvážiti onen chvilkový prospěch, který by průmyslu a vůbec vrstvám nerolnickým kynul z levnosti obilí a s tím spojené levnosti denních potřeb. Při té vzájemné závislosti jednotlivých vrstev obyvatelstva třeba tudíž ochranou poskytnutou rolnictvu chrániti společnost vůbec. Stává se tudíž nezbytností uvaliti na cizí obilí clo dovozné, které v tomto případě působí jakožto clo ochranné, a to v ten způsob, že se clem obilí cizí zdraží tak, aby nebylo možno prodávati je levněji než obilí domácí, tedy v příkladě výše uvedeném zvýšila by se cena 1 q celní sazbou 5 K na cenu 20 K. (Pokračování.)

JUDr. JOSEF M. HRONEK:

KŘESŤANSKÝ REALISMUS.

Motto:

„Účelem národa jest žíti Bohu — Jemu přinésti co nejvíce duší do věčné Jeho říše. Národ, který tento svůj úkol nepochopil nebo pochopiti nechce — zanikne vůlí Boží."

J. M. opat Zavoral: „Eucharist. řeči."

Ukazuje na svůj článek „Nábožensko-kulturní obrození českého národa" v ročníku minulém, chci dnes obšírněji pojednati a zdůrazniti něco, co pro celé hnutí křesťansko-katolické v českých zemích jest nesmírně důležité. V Olomouci na sjezdě byl otázán nedávno zesnulý P. Ignát Wurm, bývalý poslanec a vlastenec na slovo vzatý, co říká mohutné manifestaci katolických Čechů .... A víte, jak odpověděl tento muž? „Je to sice potěšující zjev, ale vše to není!" Toto mínění není ojedinělé. Jakkoliv kulturní naše hnutí zdá se mnohoslibné, přece — a to v první řadě platí o Čechách — není vyhraněné.

Jak různě pojímán náš program — jak různě náš cíl se chápe!

Neujasněnost — přiznejme si — panuje mezi námi — neujasněnost, která za poměrů daných jest do jisté míry omluvitelna. — Čím dříve vymizí, tím lépe.

Změřme — abych tak řekl — sílu naši a od hodiny k hodině stoupající nebezpečí nepřátel ...

Porovnejme práci nás katolíků v českých zemích s prací katolíků belgických, německých, a jen si uvědomme, jak oni za cílem postupují a jak my — — —! Vy vidíte hned, když učiníte závěr, co jsme a čím státi se musíme!

Dosud se bohužel pracovalo — právě tak jako za ranní doby probuzenské — příliš citově. Nemohlo býti jinak — vždyť z poroby národ probuzený nemohl jinou bráti se cestou.

V klícce zpěvného ptáčka chovejte, a dejte mu najednou trochu svobody. Jak spustí a šveholí ....

Jenže škoda, přeškoda ... Měkké, dobré povahy českého lidu zneužito bylo — co tu vášní rozpoutáno v českém životě, a vášně vneseny do nejdůležitějšího oboru života našeho — do politiky. Po řadu let klidná rozvaha ustupovala náladovým názorům vůdců lidu.

A příčina? Tam, kde není víry — tam není pojmu spravedlnosti — tam není klidné, mírné rozvahy ...

Tedy tak se to mělo s naším národně-politickým probuzením.

Nejinak se to má a skorem se mi zdá, že jižjiž někteří podobnou methodou operovati zamýšlejí v kulturně-náboženském probuzení.

Nechci tvrditi, zda mimoděk nebo tendenčně — ale já — ač nepatrný — varuji před povrchní a frázovitě-citovou prací.

Veliká idea nábožensko-kulturního obrození národa — ten květ katolického života českého — musí uzráti v plod, který by nás všechny trvale občerstvoval. Po nadšení nesmí nastati stagnace, odpočinek, nýbrž energie živená touhou po vítězství Pravdy nechť pudí nás všechny k usilovnému boji.

Epochou cílevědomé práce nazval bych budoucí náš život, neboť příště realisováno musí býti to, po čem nadšené srdce touží a oč vůle se zasazuje.

Chci li pojednati o křesťanském realismu, jest nutno, abych předem se zmínil o jeho podkladě — o víře!

Zdálo by se, že tato slova právě pronesená si odporují: víra — realismus. Zvláště pokrokáři povážlivě budou kroutiti hlavou, jak je to jen možno, aby člověk věřící byl realistou.

A ono to možno jest — tvrdím, že dříve než povstal atheistický realismus, existoval náš křesťanský, aniž my katolíci si toho byli vědomi.

Jdu dále a pravím, že i pokrokáři mají jejich „víru" — ovšem „víru, že neexistuje Bůh", „víru v Přírodu" atd., tudíž víru negativní. Mohl bych přikročiti k definici, že realismus jest stálá snaha uskutečniti ten který životní názor světový (buď křesťanský — buď atheistický), než já si kladu otázku: Která z obou věr jest života schopnější, která rozumově odůvodněna, která zajišťuje pravé, neskonalé dobro?

Po celé roky, co lidstvo žije — i nyní a v budoucnu nevymizí z lidských srdcí a hlav tužba poznati Pravdu.

Jest Bůh? Jest duše nesmrtelná, a jaký je život záhrobní? Kdo jest Ježíš Kristus? Kdo jest Maria Panna?

Utkávají se zde názory objektivního poznání s názorem subjektivním. Jen co mohu ohmatati, okusiti, viděti — to jest. Lidé, jejichž duše nechce výše vzlétnouti, jejichž duch připoután k zeměkouli jednak (neuznávající Boha) ve své pyšné filosofii činí se nejvyšší bytostí ve světě, jednak (neuznávající nesmrtelnosti duše) činí ze sebe jen poněkud intelligentnější němou tvář.

„Eritis sicut Deus . . . Budete jako Bůh," bylo osudné pokušení démona v ráji!

Oproti tomu člověk věřící, byť by sebe více trpěl, svíjel se v bolestech, tratil se v starostech, přece okem víry pevné, víry nemylné vstříc hledí okamžiku, kdy Božský Mistr splní slib svůj. Zdaž vůbec někdy jiný zakladatel ostatních náboženství zpečetil slovo hlásané, zdaž někdo ujistil nás lépe o Pravdě než Kristus?

Toť nejlepší záruka, neboť Jeho autorita trvá po 2000 let a potrvá až do konce světa.

Byť by Pravda Jeho byla štvána a sebe více zarputile byla popírána — přece vidíme již v dobách apoštolských hrdinně zmírat pro Ježíše davy Jeho věrných. Jak skvělý to důkaz o Božství . . .

Sv. Pavel dí: „Scio cui credidi — Vím, komu jsem uvěřil." Věříme tedy my katolíci „slepě"?

Říkají namnoze atheisti: „My Krista ctíme jako velikého muže, proroka!"

A proč Jej aspoň ani jako takového skutky neoslavujete?

Rovněž zaslepení lidé ignorují Božskou Matku anebo napadají církev pro toto dogma.

Vězte, že Matka Kristova jen víru naši posiluje — neboť život Její stkví se právě tak jako Jejího Syna. Kdo posvětil budoucí ženu, kde každá žena hledati má zářný vzor, když nedostižný, tak aspoň napodobitelný?

Vysvětlete mi, proč rok od roku pravověřící evangelíci v Německu, v Anglii — i v Americe volají po kultu Mariánském? Namítá se nám, že víra naše jest citová . . . Ne, — pravím, ze zdravého rozumu.

Uvažme jen toto.

Dejme tomu, že ocitneme se v nějaké nevýslovně idyllické krajině, že všude tak rajsky krásně . . . Pojednou v duši naší si řekneme: „Kéž bych zde mohl věčně tráviti," nebo: „Kéž by zde byl můj dobrý přítel — nebo rodiče — bratr." — Potom se tážeme, kdo vlastníkem tak krásného kraje — přirozeně chceme mu býti blíže — jemu vysloviti obdiv — — —

Co je to za touhu? Je to jedna z vlastností lidské duše: poznat a sdíleti krásno.

Nebo dále: Stává se často, že člověk svým vlastním pozorováním a myšlenkovým pochodem (tudíž od nikoho neupozorněn), dojde k nějaké buď nové zásadě vědecké, buď k takové, ke které již jiní došli. Praví se o Pascalovi, že jako hoch nestrpěl, by někdo s ním mluvil o mathematice. Jednou, když mu bylo 12—14 let, ve svém pokoji počítal, a otec vstoupiv do pokoje, s úžasem poznává, že syn od nikoho v mathematice nevyučovaný rozvinul vzorec Pythagorovy věty.

I jiné příklady z věd jiných bylo by možno uvésti.

Táži se, co tomu zjevu říkají atheisti? Jest s to bystrá opička provésti něčeho podobného? Jen duše nesmrtelná jest schopna takové intelligence a jí nadána.

A proč tedy Bůh nezjevil vše člověku — proč Bůh jen částečku intelligence Své nám propůjčil — proč touhu lidí poznat zcela Boha Stvořitele neukojuje zde na zemi?

Odporovalo by to Jeho spravedlnosti i moudrosti. Zdaž člověk špatný, který svojí vůlí vzdal se poznání Tváře Boží — měl by stejně se spravedlivým radovati se z věčné blaženosti?

Zdaž by lidé zde na zemi chtěli dále žíti onen smutný, strastiplný život, kdyby uzřeli slávu Boží již nyní?

Nemůže býti cílem vezdejšího žití poznati věčné krásno a dobro — nýbrž je to cílem života posmrtného. Smířiti se musí člověk smrtelný s tím faktem, že jsou věci některé, které jeho oku zůstanou zastřeny rouškou božské Prozřetelnosti. Stačí nám záruka Kristova.

Křesťanská filosofie stará i moderní svorně v tomto ohledu postupuje.

Dr. Jos. Kratochvíl pojednávaje o agnosticismu, odpovídá otázkou: „Může člověk, bytost relativní a omezená, poznati Boha, bytost absolutní — veškeren svět převyšující?... Víra jest stav ryze mentální... víra není ničím, není-li rozumově odůvodněna nebo odůvodnitelna."

Těmito slovy autor jen akcentuje stanovisko ryze církevní, jelikož církev učí, že jsoucnost Boží možno dokázati přirozeným světlem rozumu (— ratio naturalis pertingere potest Deu messe, Deum esse unum et alia huius modi. sv. Tomáš C. Gh III.)

Snaha žíti dle křesťanského světového názoru, lépe řečeno osvědčovati skutky křesťanské přesvědčení jest pravý realismus, který rozlišujeme od realismu monistického, atheistického. Základem tohoto jest materialistické pojímání světa.

Netřeba šířiti se o „pokrokovém" realismu a o jeho základatelích.

My křesťané katolíci s hrdostí můžeme poukázati na křesťanskou charitu — lásku k bližnímu. Toť nejlepší naše zbraň! Co dobra již zasila křesťanská láska v nemocnicích, mezi chudinou i v soukromí.

A jako na tomto poli, tak i na poli sociálním, hospodářském a politickém vykvésti a uzráti musí křesťanského ducha květ i ovoce!

Blíže ku Kristu! Jeho duch proniknouti musí všemi vrstvami národa našeho počínaje lidem dělným a venkovským až do paláců boháčů.

Každý jednotlivec musí počíti sám sebou — nechť pozná svoji hlavní chybu a navrátí se k Spasiteli. Každý kéž obrodí své srdce tím pravým lékem — útěchou sv. svátostí. Až potom tam před oltářem na kolena poklekne a takořka celý svůj život zasvětí Pánu — pak možno mluviti o pravém křesťanu-realistovi!

Přestává býti titulárním katolíkem a stává se skutečným, jelikož přesvědčení jeho se prohlubuje — přibývá víry, zmužilosti a klidu duševního.

Opakuji: Všechny vrstvy našeho národa musí nejprve poznati toto veliké štěstí a pochopiti aspoň částečně lásku Krista — prve než přikročí k nábožensko-kulturnímu obrození národa.

Snad slova má Vám, čtenářové moji, nebudou se zamlouvati, snad mnohý si řekne, že přeháním — nebo dokonce nedůvěřovati mi bude.... Ať je jakkoliv! Nic víc nepravím, než, že náš český národ nepřáteli obstoupen a sevřen tak, že jedině pomoc nadpřirozená, vnitřní, Boží, může nás posilniti k boji za věc svatou. Není to přehnaný pessimismus, ale pravda, ke které již snad někdo ze čtenářů „St. Hl." přišel!

Národ náš byl křesťanským, mariánským, ale dnes skorem již není.

Jediná pomoc spočívá v důsledném čistém životě křesťanském.

Ještě mnoho v mém nitru musí zůstati dosud nevysloveno.

Příště bude mým úkolem dokázati, jaké a jak veliké jsou nástrahy nepřátel.

JAROSLAV IVO:

NÁLADA.

Je pozdní noc; ruch v městě zmírá,
nad Vltavou měsíc září klidně,
mně v srdce stesk se mocně vtírá
a přec všude ticho tak a vlídně!

Mně teskno po dumavé dívčí tváři,
to té její něžné, milé hlavě,
těch očích, které modrem jihu září
vlídně, jako hvězda usměvavě.

Mně bolno při vzpomínce na ty chvíle
když jsem do nich s láskou hleděl,
kdy duch můj proudil v plné síle,
a já city její znal a věděl.

Dnes? Chlad se vkrádá v naše duše,
my jsme cizí, nepřístupní sobě,
jdem žitím odmlčeni, s bázní, hluše,
steskem podlomeni v noční době.

Je pozdní noc; ruch v městě zmírá,
nad Vltavou měsíc září klidně,
mně v srdce stesk se ostře vtírá
a přec všude ticho tak a vlídně!

K. J.

SOCIÁLNÍ ČINNOST ANGLICKÉHO STUDENTSTVA.

K uveřejněným již v našem časopise pojednáním o sociální práci studentstva německého a francouzského, připojujeme tímto úvahu o sociálně-studentském hnutí v Anglii. Viděli jsme, že ve Francii sice neschází styk mezi studentstvem na jedné a pracujícími vrstvami na druhé straně, a to hlavně následkem politické činnosti francouzského akademika, ale poznali jsme zároveň, že o vlastní sociální práci nelze mnoho mluviti; probrali jsme v hlavních rysech hnutí sociální ve studentstvu německém a nalezli zde myšlenku sociální již velice silnou a vyvinutou a účelně zorganisovanou práci sociální ve slibných počátcích. A máme-li charakterisovati sociálně-studentskou činnost v Anglii, musíme říci, že první stadium má již za sebou,

že nachází se v plném rozkvětu a stala se vzorem jak pro Německo tak i pro Francii. Příčiny toho jsou různé. Jednou z hlavních je ta okolnost, že Anglie již dlouhá léta je státem průmyslovým a obchodním, což má za nutný následek vznik ohromných, millionových měst, středisek obchodních a průmyslových, v nichž krutá často bída a neutěšené poměry tisíců a tisíců příslušníků nižších stavů vybízejí k odpomoci a přímo markantně ukazují potřebu sociální práce. Potřebu tuto pochopily — a to jim bude sloužiti ku věčné cti — i anglické university a snaží se nejen abstraktním vzděláním lidu při universitních extensích, nýbrž hlavně přímým působením na studenty, aby se věnovali práci sociální, splniti své vznešené poslání na poli sociálním. Četnými národohospodářskými a sociálně-politickými přednáškami hledí poskytnouti svým posluchačům theoretické vzdělání sociální a tvořením zvláštních t. zv. „colleges" podporují je i při praktické činnosti. Také národní charakter Angličana nemálo přispíval k pochopení sociálních ideí ve studentstvu. Angličan jest vážný, praktický, má porozumění pro všechny otázky všedního života, nejde nevšímavě a lehkovážně okolo obrovského labyrintu sociálních problemů dnešní doby, nýbrž pustí se s chutí do práce a hledí úkoly svou dobou naň kladené svědomitě rozřešiti a splniti. Dále si musíme vzpomenouti, že působením sociálních reformátorů a spisovatelů, jako Toynbeea, Ruskina, Morrise a j., byla myšlenka sociální náležitě propagována a vnesena do nejširších vrstev obyvatelstva. Anglický student na počátku své sociální činnosti nemusil vytvářet nové organisace, nemusil vymýšlet nové cesty; on nalezl vše již připraveno a urovnáno a veden jsa jedině a jedině touhou, zlepšiti postavení chudého pracujícího lidu, prost všeho velikášství a pýchy vstoupil do stávajících již organisací a počal pracovati svorně se všemi, kdo měli dobrou vůli sociálně působiti. Proto musíme, abychom si náležitě uvědomili význam studenta anglického pro sociální práci, krátce přehlédnouti všeobecný vývoj sociálního hnutí v Angli. Když v první polovici minulého století se v Anglii dál přechod ku státu průmyslovému, šířilo a vzmáhalo se měrou netušenou užívání strojů a práce ruční úplně vtlačena byla do pozadí. To mělo v zápětí přebytek pracovních sil a nezaměstnanost, jelikož jediný stroj za obsluhy jednoho neb několika málo lidí vykonal za poměrně menší výdaje a v kratším čase více práce než celá řada dělníků. A nezaměstnanosti v patách kráčela chudoba, bída, hlad a nemoc. Na druhé straně opět, totiž na straně majitelů továren, rostl kapitál každým okamžikem, v rukou velikých podnikatelů hromadily se ohromné statky a úžasné jmění. Propast mezi bohatým a chudým, mezi kapitalistou a proletářem se stále rozšiřovala a nikoho tu nebylo, jenž by se byl snažil ji překlenouti. Následkem toho se utvořila pod vlivem francouzských socialistů sociálně-demokratická strana chartistů, kteří úplným převratem stávajícího pořádku chtěli nesnesitelným poměrům učiniti konec. Proti nim povstala pod vedením Frederika Denisona Maurice, Johna Malcolma Ludlowa a Charlesa Kingsleyho strana křesťanských sociálů, strana, která na základě daných poměrů prohloubením náboženského života a oživením křesťanských ideálů hleděla přivoditi zlepšení v sociálním postavení chudých tříd a vzbuditi sociální svědomí a cit pro povinnost u tříd majetnějších. A docílila také úspěchu. Sdružení producentů, která křesťansko-sociální hnutí v Anglii vyvolala, sice opět zmizela a také obnovení náboženského života nedálo se tou měrou, jak původně bylo zamýšleno: ale styk mezi oběma třídami byl zprostředkován, propast, jež je od sebe oddělovala, vyplněna a zájem pro sociální práci u vyšších stavů probuzen. Chartisté poznenáhlu ztráceli půdu pod nohama, až úplně vymizeli. A ještě jednu velikou zásluhu získali si křesťanští sociálové, a sice založením instituce, která podnes v oboru sociálním blahodárně působí a stala se vzorem pro

veškeré podobné instituce, mezi nimi i pro studentské „settlements“: je to „Working Men's College“.

Tím přicházíme k vylíčení vlastní práce sociální. Ohlédneme se především po ústavech a institucích, jež sociální hnutí vyvolalo, a pak se seznámíme se směry, jimiž se sociální práce studentská béře.

Nejstarší ze všech institucí pro práci sociální je zmíněná již „Working Mens's College“, založená r. 1854. Účelem jejím jest nejen šíření vzdělání a vědomostí mezi pracujícími vrstvami Londýna, nýbrž také společná práce, společné snažení veškerých tříd obyvatelstva. Organisace této kolleje ku vzdělání dělníků jest asi následující: Každý, kdo se v kolleji chce vzdělati a nemá patřičného základního vědění, navštěvuje elementární kurs, v němž se vyučuje arithmetice, mluvnici, dějepisu a zeměpisu. Ve zvláštním oddělení přednáší se i těsnopis a účtování, v jiném opět se pěstuje tělocvik a zpěv. Kdo s prospěchem absolvoval kurs nižší, nebo kdo se vykáže dostatečným předběžným vzděláním, může se věnovati jednomu nebo i více předmětům stupně vyššího: moderním řečem, mathematice, vědám přírodním, kreslení, modelování, dějepisu, právům, národohospodářství a anglické literatuře. Každý dělník obdrží potřebné instrukce a za malý peníz časopis kolleje, v němž najde různé praktické rady a pokyny. Vedle toho existují ku pěstování užších společenských styků literární, vědecké a jiné kroužky, jakož i sportovní kluby. Jiná místa sociálního působení pro akademicky vzdělanou mládež jsou tak zvané „missie“. Ony „colleges“ na universitách, o kterých jsme se již zmínili, zakládají totiž zvláštní společnosti v nejchudších čtvrtích Londýna a ostatních velikých měst, které, sestávajíce obyčejně z nějakého duchovního jako missionáře, dvou graduovaných t. .j universitní kurs již absolvovavších členů onoho „college“ a dvou obyčejných vysokoškolských studentů, působí hlavně ve směru náboženském a nacházejí hojné podpory u náboženských organisací. (Dokončení.)

Kdo jménem vystupňování života osobního zavrhuje každé sebepřemáhání, zkusí až příliš rychle, že z tyranství zevnějšího světa osvobodí se pouze tím, když bude s dnešního stanoviska podnikat dobývačné vpády do říše chtíčů, náruživostí a vášní a žádat poddanskou věrnost po všem, co chce využiti na svůj vrub. *Förster:* „Jak žíti“.

—SIN:

NĚKOLIK ČRT O CHORVATSKÉM STUDENTSTVU.

Akademický život chorvatského studentstva projevuje se hlavně v akademických spolcích, z nichž sluší zvláště uvésti: Chorvatský akademický podpůrný spolek (Hrvatsko akad. potporno društvo), Osvěta (Prosvjeta), Akademia, Športski klub, Mladost (pěvecký spolek), Židovsko potpurno društvo, Judea (zionistický spolek), Krešimir (pěvecký spolek), Tvrtko (spolek Bosňáků), Kumičić (spolek akademiků přívrženců politiky dra Franka), Lički klub (akademikové z Líky), Domagoj (katolický spolek), A. B. C. klub, jenž se stará o lidovou osvětu, poněvadž v Chorvatsku jest ještě velmi mnoho analfabetů.

Odborné akademické spolky jsou: Farmacentski klub, klub geografa, prirodopisca, matematički, slušaša staroklasične filosofie.

Dalmatští akademikové sdruženi jsou ve spolku „Narona“.

Za zmínku celkem nestojí, ale k vůli úplnosti třeba dodati, že existují ještě akademické „abstinentní!“ spolky: „Phylloxera accademica Mursava“ (Osečani), „Cibalia“ (Vinksočani), „Accademia otiosorum“. Tyto tři spolky mají účel, aby zmařili alkohol tím, že jej všecek vypijí. Mají tyto „abstinentní!“ spolky ráz spolků krajinských. Jinak mezi krajinskými spolky vynikající místo zaujímá „Klub akademičara iz Istre“, jenž velmi houževnatě pracuje a je upraven po vzoru „Domagoje“. Je to však spolek pokrokový.

Ze spolků výše jmenovaných toliko „Domagoj“ a „Kumičić“ již dle svých stanov shromažďují členy stejného smyšlení. Ostatní spolky nepřináležejí ani té ani oné straně dle svých stanov (tedy formálně), ale dnešní většina dává jim ve skutečnosti ráz buď pokrokářský, nebo frankovský. Tak „Mladost“, „Accademia“, „Športski klub“ jsou pokrokářské, kdežto Kumičić, Lički klub, Krešimir, Tvrtko jsou frankovské.

Ale dobré je, že v odborných spolcích jakéhokoliv dělení se ať si ve směru kulturním ať si politickém je neznámo. ABC-Klub je taktéž naprosto neutrální.

Srbi na universitě záhřebské mají spolky Njeguš (literární a pěvecký), Balkan (taktéž takový) a podpůrný spolek.

Jak již shora řečeno jsou shromážděni akademikové chorvatští v krajinských spolcích, v jichž zakládání si Chorvaté velmi potrpěli. Z nich trvají dodnes Tvrtko, Narova, Lički klub, Klub akademičara iz Istre atd. Úkolem jim bylo šíření a podporování lidové osvěty ve svém okolí. Ale bohužel práce mnohých těchto spolků se zvrhla v solidární krajinské pitky a také už jich většina zanikla. A ty spolky krajinské, které ještě existují, nepracují již nic, nýbrž jsou toliko k tomu, aby bylo na universitě o několik předsedů více.

Od r. 1895 šíří se v Chorvatsku pokrokářství a spolky, které do té doby byly, staly se bojištěm, na němž zápasili starčevičovci s pokrokáři o nadvládu. Tak je došlo do onoho rozdělení, jak shora je vzpomenuto. Těchto bojů byl ušetřen celkem spolek „Mladost“ (pěvecký), ale i když v něm počali rozhodovati pokrokáři, starčevičovci z něho vystoupili a založili si pěvecký spolek „Krešimir“.

„Domagoj“, centrum katolických akademiků je mladší než naše „Liga“ a za dvě léta po Domagoju vyrostl „Kumičić“ jako střed frankovských akademiků. Založil je dosti známý Grga Novak dle vzoru Domagoje. Ale spolek ten neprospívá, živoří, ačkoliv má 120 členů.

Literární spolek pokrokářský „Prosvjeta“ splynul celkem se srbskými „Njegušem“, ale nominálně i skutečně jsou to spolky jinak na sobě naprosto nezávislé.

Největší chorvatský akademický spolek je Hrvatsko akad. potpurno društvo má na 250 členů. Je to všechorvatský podpůrný spolek na universitě záhřebské, stejně pro Dalmatce jako pro akademiky z banoviny (Chorvatska a Slavonie), stejně pro Bosňáky jako Hercegovce, zkrátka pro všechny chorvatské akademiky na universitě záhřebské. (Židé a Srbové mají svoje zvláštní podpůrné spolky.) Dávají se poukázky na obědy i na večeře. Ale podpory nejsou stejně rozděleny. Každý měsíc se žádá a podpora uděluje znova. Výše podpor závisí od darů, které spolku dojdou, protože žadatelů o podporu je velmi mnoho, spolek však velikého jmění nemá, tak že mnohý chudý student dostane třebas jeden měsíc poukázky na 25 obědů a tolik večeří, kdežto druhý měsíc za týchž podmínek žadatelových třebas jen 3 obědy. Mensa společná není a obědvá a večeří se v soukromých domech výborem spolku stanovených. Oběd takovýto stojí 70 h, večeře 50 h. Ale netoliko poukázky na oběd a večeře, podpůrný tento spolek uděluje i podpory peněžité a na léčení. Pokud se týče posledních mnohdy položka jich povážlivě stoupne na úkor podpor na stravu. A žalostný pak zjev je, že 80% podpor na léčení stráví nemoci venerické. Jeť chorvatská intelligence vůbec a zvláště liberální studentstvo o otázkách pohlavních velice laxní. Výbor podpůrného spolku složen je z pokrokářů, milinovců a frankovců. Domagojci jsou

vytlačeni pro známou brožuru, kterou vydali, aby podrobili revisi veřejného mínění „činnost“ podpůrného spolku vůbec a chování se liberálních studentů chorvatských v Praze v době „emigrace“ na jaře r. 1908. „Fiat Lux!“ Majetku má podpůrný spolek na 90.000 K.

Na lidové osvětě pracuje ABC-Klub, v němž jsou zastoupeni členové všech stran a názorů. Pokoušeli se ovšem pokrokáři minulého roku i tohoto spolku dobýti, ale docela bezúspěšně. Každého roku pořádá se 40—50 analfabetských kursů po celém Chorvátsku. Jako velmi dobří pracovníci vynikají v něm Domagojci Kotnik, Premužić, Rebac. — O působnosti katolického studentstva chorvatského na poli lidové osvěty bude řeč později.

Studentské časopisy: „Luč“, orgán katolického studentstva, „Krijes“ vydává Domagoj, aby seskupil mladé studenty (hlavně z nižších tříd škol středních) a připravil pro „Luč“ a katolickou organisaci studentskou. Luč je pro akademiky a studenty vyšších tříd škol středních. Oba tyto časopisy dosvědčují, jak vyborní psychologové a paedagogové jsou chorvatští katoličtí akademikové. „Krijes“ odpovídá úplně povaze žáků v nižších třídách, obsahuje hlavně články zábavné a zábavně poučné asi jako „Český jinoch“ a „Malý Čtenář“. „Luč“ však nese se směrem informativně agitačním s hojnými a vskutku dobrými články filosofickými, ethickými a nábožensko-dogmatickými. Zvláště zevrubně je sledována činnost jednotlivých katolických slovanských spolků akademických, jsou v ní dobré situační zprávy o Slovanstvu vůbec a intelligenci a poměrech studentských zvláště. Rovněž sledován život akademický, katolický ruch mezi studentstvem italským, německým, francouzským i maďarským. Lze vřele doporučiti.

„Mlada Hrvatska“ je orgán akademiků frankových. Převládá hlavně směr čistě politický, pokud se týče národohospodářský. Píší do ní i vůdcové Frankovců, mezi nimi sám Dr. Frank (starý) i prof. Kršujavi. Mnohá čísla vědeckou potencí stojí vysoko.

„Hrvatski dak“ je orgán pokrokářský. Vychází s přílohou „Zvono“. Málo cenných statí přináší. Sem tam nějaký úryvek z Machara, Krejčího, Masaryka, o Ferrerovi a nadávky na klerikalismus a hemžící se samé — ismy jsou výrazem a pečetí toho pokroku.

„Grabancijaš“ jakožto orgán Starčevičova (Frankova) pokrokového studentstva založili za jara minulého roku někteří frankovci, vystoupivše z organisace frankovské, když došlo k fusi „Hrvatskoga Pravo s Hrvatstvom“. Ale „Grabancijaša“ vyšlo toliko jedno číslo. Po tomto nezdaru zamýšleli s „milinovci“ (Starčevičani kolem dra Mily Starčeviće) vydávati studentský list „Stekliš“ na stanovisku pokrokovém. Ale jak pokročila celá tato akce, té chvíle mi známo není.

(Příště pokračování.)

J. KLADENSKÝ:

NA DUŠIČKY!

(Památce F. Š. a V. N.)

Jak matná světla nad poklady
hoří v jisté doby,
tak i nade hroby
září na Dušičky světel řady.

Jako bludičky, jež lidské žití
často v květu mládí
v jícen smrti svádí,
tak se světla ona v mlze třpytí.

V moři světel křížů sad se stápí,
něžná ruka zdobí
s péčí milých hroby,
slza posvěcenou zemi skrápí.

Teskně zvonek z vížky v dáli kvílí,
úpí stonem vdovy,
která nade rovy
drahých miláčků svých bolem šílí.

Meluzina děsně skučí, ječí,
zní to jako lkání,
sirot naříkání,
na rovu když rodičů svých klečí.

PhC. JOSEF FIALA:

PAMÁTCE „POSLEDNÍHO Z DRUŽINY SUŠILOVY“.

Wurm zemřel. Bolestná zpráva rozlétla se po vší vlasti, zvěstujíc zánik mohutného dubu nevelikého lesa našeho národa, jenž mnoho znal a pamatoval a k němuž s úctou a láskou vzhlížela celá pokolení. Zemřel poslední z družiny Sušilovy. Člen oné obdivuhodné skupiny kněží, která již na úsvitě moderní doby vystihla pravé potřeby našeho národa, píšíc v čelo svého programu památné heslo „Církev a vlast“, a jež v letech padesátých počala kulturně a sociálně pracovat k tomu, by vybudovala moderní českou kulturu na přirozeném fundamentu domácí kultury lidové, opřené o podklad nábožensko-mravní. A Wurm byl typickým členem této skupiny. Neobyčejně svérázný, apoštol svého lidu, muž obdivuhodné životní energie, jeden z těch jehož srdce, byť pod černou sutanou, mohutným tepem bilo pro blaho českého lidu, pro Slovanstvo a jeho budoucnost až do posledního okamžiku.

P. Ignát Wurm narodil se 12. července r. 1825. v Kloboukách u Brna. Vystudovav gymnasium v Kroměříži a bohosloví v Brně, byl r. 1850 na kněze vysvěcen. Kaplanoval v Mutěnicích, později v Dědicích a r. 1859 stal se správcem ústavu pro zanedbanou mládež. Doba intensivní práce veřejné nastala mu r. 1861,, kdy stal se zemským a říšským poslancem. Tato jeho činnost potrvala plných 30 let. Byltˇ zemským poslancem až do r. 1891. V roku 1866 povolán do Olomouce za vikáře kapitoly. Tam stal se konsistorním radou, čestným kanovníkem kapitoly djakovské, místopředsedou České národopisné společnosti v Praze a předsedou Vlasteneckého musea olomouckého, jehož byl zakladatelem (r. 1885.). Tuto poslední funkci zastával až do té doby, kdy následem hrozící otravy krve byla mu amputována pravá ruka až k lokti. Tu teprve počal se straniti veřejného života a pracoval jen v zátiší svého pokoje. Naučil se sice psáti levou rukou, — ve vysokém stáří 81 let, — ale činnost jeho přece byla tím již ochromena. Poslední možnost práce vzata mu byla, když rakovina zasáhla jej na samém jazyku, čemuž ve vysokém svém stáří 86 let podlehl.

Celý život Wurmův věnován byl českému lidu a Slovanstvu vůbec. Stoje na zásadě, že kultura bez kultu není možna a že není možný kulturní národ bez náboženství, obrací záhy zřetel ke zřídlu náboženského nadšení v našem národě — k Velehradu, zvelebuje jej, pořádá první velikou moravskou pouť na Velehradě, zakládá „Matici Velehradskou“.

Nadchnut velikým biskupem slovanským Strossmayerem pro obdivuhodnou myšlenku „Unie“ — sjednocení Slovanů u víře — stává se nadšeným propagatorem jejím, obdivuje velikého autora encykliky „Grande munus“ Lva XIII., v níž tento papež v pravdě slovanský veliké úkoly církevní vkládá na bedra jediné nadějné větve kulturní Evropy — Slovanstva. Celá tato doba cyrillo-methodějské renaissance zanechává v duši jeho dojmy nejhlubší, jež zůstaly svěží až do vysokého jeho věku.

V domácí drobné kultuře lidové vidí sílu a pramen trvalého plodného národního nadšení, a proto zvedá hlasu pro její obnovení a zachování v musejích. K tomu cíli zakládá Vlastenecké museum olomoucké, jemuž se věnuje po celý život, a jež pod jeho vedením vyšvihuje se na instituci vše-národního významu a pověsti i zahraničné

Ve všestrannosti své nezapomíná i politického sesílení našeho národa. 30 let jeho života věnováno úpornému boji proti nespravedlivé hegemonii

německé menšiny nad českou většinou na Moravě. Slovanské požadavky, jež hájil na poli náboženském, přenáší i na pole politiky. Je tu ale na stanovisku tak demokratickém, že posléze rozchází se i s hrabětem Belcredim, s nímž byl smluvil allianci národní strany s konservativní šlechtou na sněmu moravském na podkladě státoprávním.

Wurm vyrostl právě v době národní svornosti — v době, kdy cyrillo-methodějský enthusiasmus zachvátil celý národ a obzvláště celou Moravu. A tato svornost, společná práce pod jedním praporem, zůstala vždy jeho ideálem, a proto se vší rozhodností stavěl se proti jakékoliv nové straně politické, jež náboženské a sociální boje let osmdesátých a devadesátých vyvolaly. Se stranou katolicko národní na Moravě sympatisovati počal až tehdy, když macharismus, protikřesťanské zásady strany soc. demokratické a požadavek vyloučení náboženství ze škol, jež do programů vzaly strany pokrokové, ukázaly mu nad slunce jasněji, kde jest jejich cíl. S Wurmem jako by zapadala zlatá doba národní svornosti, jež položila základ celému našemu národnímu vývoji.

Klesl v hrob — a celý národ pociťuje tu velikou mezeru v první řadě svého šiku, tu velikou ztrátu jeho píle, jeho energie, jeho práce. Celý národ, uznávaje jeho poctivou a nezištnou práci, s pietou vzdává u hrobu jeho hold čisté jeho památce. My — intelligentní dorost stojící na křesťanském názoru světovém vezměme ty velké jeho ideje, ty vysoké jeho cíle jako drahý odkaz šlechetné jeho duše, jim věnujme energii svého mládí a práci svého života, by příští doba mohla lepší bilancí naší národní existence odzbrojit tak četné naše nepřátele!

Čest budiž jeho památce!

TETREV:

TOUHA.

(Duši neznámé.)

Když vlny spadnou
a duše z hlubin vstává,
má touha zjařmená
se na pouť dlouhou dává.

A letí v dálný svět,
kde mlha svítí bledá,
a volá s bolestí:
kde duše, kterou hledá?

Snad kdesi v daleku
se bolem tajným souží
a neví, netuší,
že někdo po ní touží?

Snad dlouho čeká již
a denně k slunci vzhlíží,
zda její dávný sen
se skutečnosti blíží?

Snad ještě dětství jas
v své krásné nosí duši; —
zda ví, co touha jest,
zda lásku moji tuší?

Či nestvořena snad
sen nad hvězdami spřádá
a moje nadarmo
zde srdce touhou strádá?
— — — — — — — —

Ó, duše spřízněná,
ty sílo mého žití,
mne nenech samotna
tou pouští žitím jíti!

A jsi-li živa snad
a světem sama bloudíš, —
zda doufáš v samotách,
zda po shledání toužíš?

Ó, kéž nás jediná
jen tucha sirá spojí!
Jak bude veliká
ta touha naše dvojí!!

Kéž přijde obraz tvůj,
ach, přijde aspoň v smrti
a ztiší srdce mé
a touhu moji zdrtí!

A kdybys nepřišla,
má lásko, moje touho, —
já u bran věčnosti
bych na tě čekal dlouho.

A čekal do věků
a čekal bez ustání — —
Je věčnost dlouhý čas, —
však delší milování.

ZD. BOŽENSKÝ:

TICHA SNĚNÍ:

I.

Slýchal jsem kdysi pohádku
o černé, smutné věži,
kde nepřítel — zlý čaroděj
princeznu Mladu střeží.

Dnes v duši zas se zbudila,
kdy řady těžkých stínů
přišedších s chmurou večera
mou připomněly vinu.

Jak rád bych ji chtěl smýt
slz naplakaným mořem,
svou princeznu si vykoupit
byť bezměrným i hořem.

Před její klek' bych komnatu
a srdcem dveře hradil,
a spíše nežli princeznu
bych vlastní duši zradil.

II.

Chodil jsem parkem setmělým
po cestách zlata bylo,
tak jakby tisíc dukátů
se v třpytný potok slilo.

Hvězdy si hrály po větvích,
měsíc se s nimi líbal —
v jasmínu houští ukrytý
o lásce slavík zpíval.

Však ze sladkého tlukotu
dnes stesk a smutek vanul,
a viděl jsem jak z jasmínu
proud slzí k zemi skanul.

Šel vzlykot parkem setmělým
i v moje zapad ňadra,
a cítil jsem jak do očí
se hořká slza vkradla.

III.

Napadly sněhu závějí
kde dříve jaro kvetlo,
kde dříve písně zvonily
tam Umlknutí slétlo.

Snížilo sladké obzory,
zúžilo jejich kruhy,
hrob připravilo ledový
a přivedlo si druhy.

Na trnech růží zlomených
si pláč a smutek sedly,
a zdálo se mi hvězdy i
že v zlatém jasu zbledly.

Napadly smutky do duše,
jež oltářem mi byla,
na jehož stupních píseň má
o sladkých Rájích snila.

Teď oltář můj jest ovinut
a zastřen žalu flórem,
jest Velký pátek duše mé
a srdce zmírá bolem.

Však domodlím se vzkříšení,
a rozzáří se zase
můj tabernákl modlený
v své mysterické kráse.

Pak místo flóru lilije
jej semkrou do objetí,
a sladká píseň smíření
se bude chrámem chvěti.

A před oltářem rozžehnu
své srdce v lampu věčnou,
ji krví budu dolévat
a láskou tolik vděčnou.

A znovu klesnu na stupních
a modliti se budu,
tak jako svatí modlí se
na kraji rajských luhů.

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 4.

TETŘEV:

VÁNOCE.

Ta dlouhá pole pod závějí,
jež bilý rubáš pokrývá,
dnes neznámým se blahem chvějí
a blaha zvěst je rozrývá.

Ty jasné hvězdy na nebesku
tak divným světlem sálají,
že bolu lidskému a stesku
až na dno teple sahají.

Teď zvon se rozhlaholil polem
a v dáli druhý šepoce:
„Ó, rozlučte se všichni s bolem;
jsou Vánoce, ó Vánoce!

VALENTA:

LUŽIČTÍ SRBOVÉ.

(Dokončení.)

Rokem 1870 objevuje se nové hnutí v lužické poesii a literatuře, dme se na povrch mladý proud, který vynesl nové pokusy časopisecké na osvěžení lužického písemnictví a dal poesii samostatného nástupce Zejleřova († 1870) Jakuba Barta nebo Čišinského.

V „Lužičanu“ vystupují noví, mladí pracovníci, spisů je takový nával, že „Lužičan“ nemohl vše pojmouti a proto povstal nový list „Lipa Serbska“ zvaný (1876—81) a Čišinskim později redigovaný, z níž vanul do Lužice osvěžující vzduch, podobný v jisté míře obratu v letech čtyřicátých.

Starším zdála se „Lipa“ příliš sebevědomou, ale o čem se domnívali, že jest cizí, mělo své kořeny v Čechách. Rozvíjející se poesie česká působila velmi zdárně na mladé hlavy, na nejnadanějšího Jakuba Barta čili Čišinského, zejména mladý ještě tehdy zjev české poesie — Vrchlický.

Mladí však setrvali přes všechny výtky starých; „Lužičan“ počal padati a r. 1882 splynul s „Lipou“ v nový list „Lužica“, jejíž redakci převzal Muka a tím přešlo vedení v belletrii úplně do rukou nového pokolení.

K této nové družině náleželi belletristé Muka, Král, Skála a zejména Čišinski.

Někteří z nich však umlkli nebo přešli k jiným odvětvím literatury. Skála věnoval se literatuře náboženské, Muka jazykozpytu i národopisu. Muka prokázal vynikající služby poesii lužické zvláště vydáním „Sebraných spisů Hondrija Zejleře.“

Nejvíce vynikl r. 1856 narozený Jakub Bart nebo Čišinski. „Kniha Sonetow“ r. 1884, překvapující obsahem i vybroušenou skvělou formou, získala mu rázem první místo v lužické literatuře. Jeho mistrovské ovládání řeči zrcadlí se ve sbírce „Formy“ (1889).

Hned v úvodní básni „Formy“ zračí se jeho vzletnost a krása mluvy, která jej vynesla na vrchol lužického „Parnasu“.

Píše:

„Srbská řeči! Tvoje slova hravá,
v rýmech líbezně a mocně zvoní;
mně se radostí až točí hlava,
když jak pestří motýli se honí.
K nim se družit touží poletavá
píseň, která z duše mé se roní.
Rád zahrávám s formou v písni ráji,
kouzlo zvu, v rej vodím slova vzletná,
květy líbám, volám písně květná,
hájím rým a rhytmus v srbském kraji.“

Čišinský byl lyrik rázu hlavně reflexivního a v posledních letech ozývala se u něho víc a více struna satirická. Valná většina jeho prací jest lyrikou vlasteneckou, velmi ohnivou a pádnou. Lidovému duchu blíží se ve svých balladách a romancích, jinak zdá se býti způsob jeho psaní čistě individuální, vědomě mířící za cíli jinými, než na mysli měli napodobitelé Zejléřovi. To bylo příčinou výtek nenárodnosti, jež Čišinskému činěny byly neprávem.

I na poli vědeckém nová generace zastoupena byla pracovníky, z nichž přední místo náleží Mukovi jako jazykozpytci a národopisci. Jeho „Statistika Serbow“ a mluvnice dolnolužická, jeho četné sbírky lidových písní, rozpravy filologické a literárně historické v časopise „Mači Serbow“, jehož redakci vzal po smrti Hornikově (1894), učinily jej známým po všem slovanském světě. Převzav duševní vedení života lužického v letech 1890, připojil se k velikým svým předchůdcům Hornikovi a Smoleřovi, s nimiž tvoří trojici stožárů lužické lodi.

Jako v letech 1870, tak i nyní povstala nová družina, která si založila svůj list „Łužicki Serb“ (1895—96), časopis pro srbský lid a studenty, jejž redigoval Žur.

Je patrno, že literatura lužická rozvinula se za posledních 100 let výtečně a rozkvět její vyznačuje nejlépe rozvoj časopisectva.

Osvěžení belletrie očekávalo se od Čišinského v redakci „Lužica“ a od „Matice Serbské“, která po otevření definitivního vlastního domu věnuje se vydávání knih.

Leč souzeno jinak. Poslední léta nynějšího století stíhala rána za ranou 155 tisícový národ Lužických Srbů a právě ti, v něž nejskvělejší naděje se kladly, zapadli v chladný hrob, mezi nimi i Jakub Bart neboli Čišinski.

Vše, co pověděno o snahách srbské národnosti, o jejím literárním rozvoji, týká se zvláště Lužičanů Horních v Sasku. Část hornolužických Srbů v Prusku nepožívá sice výhod, kterých si krajané jejich dobyli, proto však přece účastna jest národní práce. Budyšín jest i pro ně hlavním střediskem, k němuž vlasteneckou láskou planou.

Ne tak má se věc u Lužičanů Dolních. Postavení jejich bylo odedávna horší než v Lužici Horní; v době znovuzrození svých bratrů nechápali se díla a nyní jsou v stavu skoro beznadějném.

Povstali sice i u nich křisitelé jako Kopf, Schindler, Zwahr, avšak práce jejich nepotkala se se zdarem — nebylo jim u vlastních jejich krajanů rozuměno.

ANT. SKALICKÝ:

VZPOMÍNKA.

(Své drahé matce.)

V jizbě bylo ticho, když má chorá hlava
tupě spočívala na poduškách žhavá . . .
Ticho . . . Procitl jsem . . . Bratři všichni spali
Lampa blikala a měsíc oknem svítil . . .
Jeho záře bledá přívalem se valí —
je mi posud divně, jak bych teď ji cítil . . .

Choré spánky bolely a líce plály . . .
Oko kalné letlo do měsíční dáli, —
do těch tichých nocí světlem oživených,
nocí tichých, krásných, bledých do sinava . .
Spánky bolely a na tabulích sklenných
měsíční šla záře tklivá, umíravá . . .

Náhle slyším šepot . . . Zvednu kalné oči . . .
V koutě matka klečí, hlavu k Kristu točí,
rety šepotaly, ruce spiaty měla —
v tváři úzkost, v zracích slzy blýštěly se,
ruka spiatá pohnutím se rychle chvěla —
já však zřel jen rety, které modlily se . . .

V šeru jizby v tmavých stínech bílé stěny,
visel Kristus chudě jenom ozdobený . . .
Čísi ruka upletla naň věnec rudý . . .
tak tu visel tklivý, smutný v rozepětí,
k němuž matka modlila se za své děti . . . !

V. B.:

TŘETÍ ČESKÁ POUT DO LURD.

(Dokončení.)

Přijeli jsme před 10. hodinou dvěma vlaky na lurdské nádraží. S námi zároveň přijelo 8 vlaků zvláštních, poutnických, z Poitieru, jeden za druhým. Představte si ten shon a ruch na nádraží. Nás čekalo zvláštní, významné překvapení: sám J. M. tarbsko-lurdský p. biskup Schöpfer očekával nás se

svým sekretářem a srdečně nás uvítal, zejména J. Em. p. kardinála Skrbenského, jehož pak odvezl si s sebou do své residence.

Na nádraží zažije poutník první mohutný dojem, čistě lurdský: na peroně a před nádražím celá řada ručních vozíků připravena jest pro nemocné, jež poutníci s sebou přivezou. (Poznamenati sluší, že o naše nemocné s nevšední péčí a láskou, dnem i nocí, po celou cestu všude obětavě se starala pí. baronka Pražáková, choť advokáta v Brně, se svými dvěma syny i s baroneskou dcerou. V plné míře si zaslouží veřejných díků). A vozíky ty táhnou a nemocné ošetřují — mužové tak intelligentního zevnějšku, tak uhlazeného chování, že poznáváš ihned, že nejsou to najatí služebníci. Hluboce dojímá tě láska těchto cizinců, které víra a úcta k Panně neposkvrněné učí tomuto bratrství k neznámým, ubohým nemocným. Jen ty, kteří seděti mohou, usazují do těchto vozíků; přijíždí však s poutníky i takoví, že bys při pohledu na ně hned zaplakal; ty, co nejšetrněji odnesou do připravených automobilů a dopraví do lazaretu. Připomínám hned nyní, že po Lurdech všude, u jeskyně a basiliky zvláště, tyto „milosrdné samaritány“ vidíme stále. Hle, intelligence, jež za víru a skutky křesťanské lásky nikterak se nestydí. A u jaké vážnosti mají kněze a chrám Páně!

Měl bych nyní se rozepsati o krásné poloze Lurd, o Matce Boží, která zde tak často divy tvoří, o divech, které se tu již staly, o výstavnosti svatyň zdejších, o cizincích, kteří tu plní velikými davy ulice, o ruchu obchodním a podobných zjevech — to všechno by stálo za to, ale středem všeho přece jen tu zůstává jeskyně zjevení, nad níž se klene mohutná, velebná, drahocenná basilika. K ní tedy hlavní obraťme zřetel! Zde věru doslovně se plní slova prorocká Panny Neposkvrněné: „Aj od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.“ Francouzové, Portugalci, Belgičané, Čechové, Němci v těchto dnech tu závodí v úctě Mariánské.

Vrcholem této oslavy zůstávají však průvody svátostné, které se konají po 4. hod. odpol., při nichž kněz vedoucí průvod, žehná nejsvětější Svátostí v monstranci každého nemocného zvláště, (na jedné straně bylo jich na lůžkách a vozíčkách položeno 94, a byli ještě na protější straně a v čele prostranství před basilikou), a pak průvod světelný večer. To jsou události vlastní jen Lurdům. To nadšení a ta důvěra, ale zároveň i jistá smělost, kterou Francouzové při tom osvědčují, strhne každého a jakési rozechvění zmocňuje se zástupů. Za naší přítomnosti odhadovány zástupy již prvního dne na 30—40.000; některý den bývá až 60.000 poutníků, kdežto město samo čítá jen 9000 obyvatelů. V roce 1910 přibylo do Lurd 306 zvláštních vlaků poutnických. K stolu Páně přistoupilo loni 625.000 věřících. Zajisté úctyhodné to číslo! A když se při průvodě svátostném nějaké náhlé uzdravení stane — úmyslně nepravím zázrak, neboť to třeba teprve zjistiti, potom obdivovati třeba tu úctu ke Svátosti, jež celé toto množství lidu, napiatého měrou nejvyšší, udržuje v posvátném tichu a vzorném pořádku. Však ale po průvodě je podívaná na ten shon, v němž páni i dámy, intelligence i lidé prostí spěchají na místo, ošetřovateli a pořadateli ovšem již ohraničené, aby z blízka popatřili na uzdraveného. A my toho byli očitými svědky první a třetí den, kdy několik uzdravení se stalo. Srdcem, kostmi, nitrem celým pronikal hlas volajícího kněze, jenž vítal svátostného Spasitele a vysílal k němu krátké, z evangelia vzaté prosby. Biskup provázen incensanty a muži, nesoucími baldachýn, velebně žehnal nemocné, důvěryplný zrak k velebné Svátosti upírající, když mezi nimi náhle na vozíku svém se vzpřímila dívka 22letá, Marie Geay z Laforét, v kantonu de Cerisey, a s výkřikem plným hrůzné radosti, se smíchem i slzami ve tváři prohlásila, že sproštěna jest svého ochrnutí, jež po dvě léta na lože ji poutalo. Matka za ní stojící sejímá pokrývku s uzdravené a slzy hojné smáčejí její tvář.

Dívka radostně pohlíží za vzdalujícím se Spasitelem, ruce podává ubožákům vedle ní ležícím, s nimiž až dosud sdílela trpký osud jejich. Jásot celého okolí dosvědčuje, že radost i vděčnost jeho stejnou jest.

A tím úpěnlivěji zněly opět prosby: „Smiluj se!" „Pane, ať vidím!" „Pane, ať slyším!" „Pane, ať chodím!" Uzdravené osoby odvedeny byly po skončeném průvodě do kanceláře komise lékařské ku přísnému vyšetření. Neníť za zázrak prohlášen žádný zjev, jenž by se dal vysvětliti nějakým způsobem přirozeným. Až věda prohlásiti musí, že její rozum tu nepostačuje k vysvětlení uzdravení, pak teprve má místo vysvětlení nadpřirozené. Připomínám, že lurdské noviny, denně vycházející, nevyhlašují proto nic za zázrak, nýbrž spokojují se prostým vypověděním fakta.

Každý den v Lurdech končí pak průvodem světelným od jeskyně, dlouhým náměstím chrámovým zpět před růžencovou basiliku. Tento průvod tisíců a tisíců pějících s nadšením známou hymnu:

„Kde v údolí ku řece hora má sklon,
všem poselství andělské zvěstuje zvon,"

v tolika různých řečích, končící však společným, mohutným: „Ave, ave, ave Maria", tento průvod, při němž každý účastník se svící plápolající při onom „Ave" nadšeně světlo svoje do výše zvedá, průvod zakončený před basilikou společným „Credo", nelze vylíčiti nikdy dosti názorně a nadšeně, aby, kdo neviděl, — o něm správnou představu si učinil. My Čechové těšili se po všecky dni zvláštní pozornosti. Shromážděni za poutní korouhví svou, zpívajíce z plných hrdel a nadšených duší za zvuků jaré naší hudby, strhli jsme i četné Francouze, že zanechali svého „Ave" a spustili s námi „Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria!" A nebyl to jen prostý lid, jenž tímto nadšením byl uchvácen.

Mile se nás dotklo, že i jeden francouzský pán, jat lahodou našich českých písní u jeskyně zjevení, žádal nás o přenechání poutní naší knížky pro krásné prý zpěvy, jež odtamtud zpíváme, jež by si chtěl také zazpívati aspoň dle nápěvu, když řeči nerozumí.

Pak následovala officielní návštěva účastníků naší pouti u tarbsko-lurdského biskupa dra. Schöpfera. Návštěva tato v parku před residencí měla ráz nanejvýše srdečný. Vyslechnuv se zálibou naše zpěvy vítal nás ndp. biskup jako poutníky sobě nejmilejší, vítal zvláště J. Em. ndp. kardinála Skrbenského, vítal jako dávné milé známé i pořadatele vld. pp. bratry Kolísky. Českým „Sláva" řeč svoji ukončil a trojí hřímavé „Sláva" naše bylo mu vděčnou naší odpovědí, jíž slovy upřímnými v řeči francouzské tlumočil J. Em. ndp. kardinál pražský a dp. dr. K. Kolísek.

V úterý (29. srpna) vydali se někteří odvážlivější poutníci, v počtu asi 30, na výlet podél Pyrenej k Atlantickému okeánu, aby shlédli mořské lázně Biarits, a San Sebastian (již na španělské půdě) v zálivu Biskajském. S návštěvou i s vykoupáním v moři byli všickni velice spokojeni, leda až na jediného „panáčka Josefa", jenž při rozmarné té koupeli přišel o zlaté brýle.

Čtyři dni, jež v Lurdech jsme pobyli, uplynuli jako voda. Ve středu (30. srpna) nadešlo nevyhnutelné loučení. Poslední mše sv. shromáždila nás ve farním kostele lurdském, poslední průvod před sochou Panny Marie před basilikou. Naposled kráčíme k jeskyni; zdá se, že i hudba i hlasy nějak tklivě se chvějí, ač pěje se známá píseň: „Tisíckrát pozdravujeme Tebe", — je to v Lurdech naposled — — Již naposled hledíme u jeskyně v milostnou Panny neposkvrněné tvář, naposled vystupuje na kazatelnu dr. Alois Kolísek, se slzami v očích volá: Buď s Bohem, místo předrahé! Nejen srdce pěti přítomných bratří Kolísků a srdce zemřelého bratra Františka, jenž první

pout sem vedl, zde zůstanou, ale i každý z nás českých poutníků, přibijí tu téměř to srdce své sem na tu skálu přesvatou; zde nestrhne a nezničí je žádná bouře života... Posléze J. Eminence, náš p. kardinál vystupuje a loučí se s Matičkou Boží. U Tebe, Maria, zbožnosti jsme se naučili, Tvůj příklad a svatý kříž Syna Tvého nám milost zachová, požehnání a shledání s Tebou nad hvězdami nám zajistí — — S Bohem naposled!

Po dokonaném s těžkým srdcem rozloučení došlo k rychlým přípravám na zpáteční cestu. O půl 2. hod. odpol. opouštíme Lurdy. S Bohem místo drahé! Ve svých vzpomínkách budeme se často a rádi k tobě vraceti.

K 11. hod. v noci dorazili jsme po 36hod. „túře" do Curychu na nocleh. Ráno, v pátek 1. září, společné služby Boží v katolické „Liebfrauenkirche" a prohlídka města. Někteří zatoužili shlédnouti i curyšské krematorium. Za 60 centimů (skoro jako haléřů) vpustí tam každého a vytápěč pece všechno ti vyloží. Vidíš tu pec s kamenným roštem; před jejím otvorem malé železné koleje s pokrovem. Na koleje, jako na nějaké sáňky postaví se rakev a když pec již vytopena, posune se do vnitř. Odpoledne o půl 3. hod. měl býti pohřeb, o 10. hod. dop. už ze sousední místnosti pec vytápěl. Na jeden pohřeb, pravil, potřebuje 350—400 kg. koksu. Do pece spalovací vedou se jen plyny, které ji rozžhaví do běla; posunutou rakev zachytí vespod umístěný, pohyblivý hák a vtáhne ji do pece. Rakev zničena je v okamžiku, tělo plné vlhkosti a kostí, potřebuje půl2—2 hod. času. Příbuzní okénkem, vlastně sklíčkem malým, jako u dalekohledu, vzadu pece patří – jeden po druhém vždy na chvilku — jak plameny ošlehují a ničí tělesnou schránku zesnulého. Po nich, vždyť zaplatils pár haléřů, můžeš se podívat i ty. Viděl jsem, jak plameny olizovaly bílou lebku a bílý hrudní koš. Za hodinku shrne se hráblem, co z kostí zbude; plechový kbelík jest už podstaven. Je toho hromádečka bílých, jako vápencovitých úlomků; vytápěč ti nabídne několik kousků na památku a zbytek se uloží do výklenku ve zdi...

V Curychu, kde umírá na 10.000 osob ročně, spáleno bylo loni na 550 osob, letos dosud něco přes 300, a v tom je započteno 187 mrtvol z ciziny přivezených a nejchudší lidé, které osvícená obec curyšská dává spalovati zadarmo, na svoje útraty. Židé se spáliti nedávají; to vynalezl jen pro křesťany.

Také jsme se podívali do „Gross Münstern," velechrámu to kalvínského; požádali 20 centimů vstupného. Stěny pusté, holé, otlučené, bez ozdob; jen hlavice sloupů zdobeny jsou reliefy s výjevy z Písma sv. Krásné, ale hrozně potlučené fresky objeveny v lodi chrámové; pocházejí ještě z dob, kdy chrám byl katolickým. Lži — reformace zpustošila chrám tento asi podobně jako Abraham Skultet a „zimní král" Bedřich Falcký r. 1619 náš metropolitní dóm sv. Víta.

K večeru téhož dne unášel poutní vlak účastníky lurdské pouti již zase blíž a blíže ke drahým domovům. Přes Feldkirch, Innsbruck, Solnohrad jelo se po celou noc v jednom tahu až do Lince a do Vídně. V sobotu v poledne, dne 2. září, oddělila se v Linci část českých poutníků, s nimi i J. Em. nejdp. kardinál Skrbenský, poněvadž odtud měli již blíže ku Praze. Ještě kvartetto „Zdrávas hvězdo mořská" zapěli Jeho Eminenci bratří Kolískové ve vlaku na rozloučenou, hudba zahrála na nádraží v Linci poslední „Kde domov můj," jako dík všech českých poutníků milému, blahosklonnému, vznešenému spolupoutníků, a co nevidět, ukončena III. česká pout do Lurd radostným se shledáním tak dlouho vzdálených poutníků s dychtivě je již na nádraží vídeňském očekávajícími příbuznými a známými. Zástupy vídeňských Čechů s kyticemi uvítaly nás.

„Vaši lidé jsou velmi zbožní,“ chválili v Lurdech francouzští kněží poutníky českomoravské. Díky za vaše uznání a veškeru laskavost! Vždy vděčně a rádi budeme vzpomínati krásných i posvátných Lurd, zvláště pak Tebe, Matičko Boží Neposkvrněná.

„Ave Immaculata!“

JAN NEP. ŠANDA:

SLAVÍK POOTAVSKÝ.

Bylo to v naší nízké jednotřídce, když po prvé uslyšel jsem jméno Heyduk. Zpívali jsme unisono píseň, jež začínala slovy:

„Drotařík jsem ubožák,
skrovnou hledám práci,
růžičkou mi planý mák,
jenž se v žitě ztrácí.“

Pan učitel nám řekl, že ta slova jsou od básníka Heyduka. Divně mi znělo tenkrát to jméno — Heyduk! A mladá hlava zatoužila: Kéž bych mohl uvidět jednou podivného pana Heyduka! A uviděl jsem ho, jen že hned nepoznal. Byl jsem tenkrát primánem píseckého gymnasia. Vášní mou stalo se hned v prvé této třídě divadlo. Zimničně čítával jsem návěští divadelních ochotníků. Tenkrát též právě zavítala do Písku společnost operní — Lacinova tuším. Rozběhl jsem se jednoho krásného dopoledne ze vrat gymnasia k nárožní tabuli, kde velikým písmem se skvělo: RUSALKA a zahloubal jsem se do čtení osob. Po chvilce přistoupil těsně ke mně vysoký pán, milého, usmívavého obličeje. Na nose seděl mu skřipec.

„On chce vidět tu Rusalici, že ano?“ prohodil najednou.

Začervenal jsem se.

„A co že ještě nemá vousy, což mu nerostou?“

Horko rozlilo se mi celým tělem. Uprchl jsem. Pán se za mnou rozesmál zdravým, srdečným smíchem.

Doma na moje popsání řekli domácí: „To byl Heyduk.“

„Heyduk?“ — Od té doby jsem Heyduka zdravil, ale nějak nesměle. Zapomněl jistě brzo mistr Heyduk na tento maličký výjev a pak zdravila ho spousta studentů. Nepoznal mne tedy, ale já Heyduka začal ctíti. Přečetl jsem v sekundě jeho „Dědův odkaz“, „Bělu“ a „Bohatýry“. V tercii však stal jsem se cele jeho — „Sekyrníkem“. Už nezdravil jsem básníka nesměle, nýbrž s jakousi hrdou zbožností. Jak jsem byl pyšný na to, když jednou ráno potkal jsem Heyduka ve velikém parku píseckém a on mi odevzdal dva dopisy, abych je donesl na poštu, neboť měly „jíti hned“. Každému z kollegů quartánů jsem toho dne vypravoval: „Já dnes nesl Heydukovi psaní na poštu!“ Byl jsem na to hrdý do krve.

A ještě jednu živou vzpomínku na mistra Heyduka. Bylo to na konci roku v quintě. Šel jsem s bývalým svým učitelem z obecné školy po chodníku. Tu nás potká najednou Heyduk. Znali se s mým panem učitelem a při té příležitosti mi Heyduk podal ruku Dnes po letech, mluvívá-li se o básníkovi, rád se pochlubím, že mi stiskl ruku. Poslední tři třídy gymnasiální studoval jsem v Budějovicích a od té doby neměl jsem příležitosti uviděti mistra Heyduka.

— S—:

ZE SLOVÁCKÉHO HUMORU.

Jak pomáhal sedlák duši z očistce.

Zloděj kradl v noci z komína maso. Nešťastnou náhodou zlomila se hůlka a zloděj i s masem sletěl do síně na ohniště. Rachotem tím byl vyburcován ze spaní hospodář.

„Šmarja co sa to děje, co je to? Istě nejaké strašidlo, nejaký duch." Tak rozumovala hlava rodiny. Na veliké domluvy ženiny vzal světlo a pln strachu a hrůzy vešel do síně.

„K-d o je t-o t u?" ptal se, jektaje zuby.

„Duša z očisca," zněla odpověď plačtivým hlasem.

„A c-o ž á-d-á-š?" ptal se dále sedlák, neopovažuje se pokročiti.

„Otevři dveřa," odpověděla dušička.

I vyhověl sedlák této žádosti a dveře dokořán otevřel. Sotva se tak stalo, skočil někdo od ohniště a tak se v nich mihl, že srdnatému hospodáři světlo zhaslo.

Strachem jsa bez sebe, zavřel rychle dveře, skočil do světnice a vykládal ženě, že vysvobodil dušičku, která prý neměla nikde pokoje.

„A dyby to byl tak zloděj," povídá žena.

„Ty si dávno trúba," odpověděl muž. „Myslíš, že bych sa zloděja bál?"

Ráno pohleděl sedlák do komína. Zlomená hůl byla na zemi a nejlepší kus masa pryč.

„Ó, já osel, dybych to byl věděl, že to byl zloděj a sebral nám maso, já bych ho . . .!" křičel.

„No jak zloděj," pravila žena; „dyt to byla duša z očisca, co ho zvedla a bude za tebe v nebi orodovat!"

Slib.

Po cestě kamenité a jdoucí do kopce tlačil chalupník namáhavě trakař s pytlem brambor. Slunko silně hřálo, tak že chalupník často se zastavil, aby si odpočinul a setřel krůpěje potu, jež se mu perlily na tváři. Zvolna jen bral se ku předu, třeba že synek jeho Martin táhl z předu za provaz.

„Pane Bože," zvolal otec, opět se zastaviv, „pomož nám převést ty erteple aspoň přes kopec. Lesti sa tam ščasně dostaneme, kúpím ti svícu jak pauz." *)

„Ó tatíčku," zrazoval synáček, „ta by stála peněz!"

„Byť ticho," zašeptal otec, „aby nás Pánbu nečú. Až nám pomože, nedáme mu nic."

ANTOŠ TRAVENSKÝ:

PRYČ CHMURY S ČELA . . .

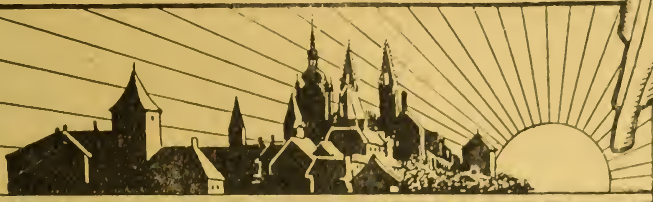
Pryč chmury s čela, rozjasni se líc
a zaplaň touhou nadšení,
ku práci nové, novým činům vstříc,
spěj s chutí k svému zrození!

Jen prací, nechať jakoukoli již,
se vrátí zemi klid a ráj,
jen tak se povzneseme k hvězdám výš,
kde jasno jen, kde věčný máj! . . .

---

*) Dlouhé silné dřevo, kterým se přitahuje fůra sena.

ROZHLED

SLOVANSKÝ

Reforma „Luče“. Hnutí chorvatského katolického studentstva spěje rychlými kroky ku předu. Ovšem, a to nutno míti neustále na zřeteli, kulturní boj v Chorvatsku nemá ještě dlouhých dějin. V Praze r. 1895 ze Záhřeba relegovanými chorvatskými studenty vydávaná revui „Hrvatsko misao“ šířila v Chorvatsku „pravou českou kulturu“. Novými myšlenkami značně rozvířili klidnou hladinu chorvatského mínění, avšak tak skvělými výsledky jako jich stejně smýšlející kollegové čeští vykázati se nemohou. Akce vzbudila mezi chorvatským studentstvem reakci. Katoličtí akademikové ve Vídni studující, sdružili se ve spolek „Hrvatska“, a za účinné celé chorvatské katolické veřejnosti a zvláště za součinnosti bohoslovců rozhodli se po téměř dvouleté přípravě založiti studentský časopis „Luč, list hrvatskega katoličkoga narodnega aštva“. Prvé číslo bylo zvláště středoškolskými studenty přijato s nadšením, tak že za nedlouho počet odběratelů dostoupil výše 3000. Založením vlastního časopisu nastal na chorvatských středních školách zcela jiný život. Zakládány všude na středních školách organisace (v Chorvatsku úředně úplně dovolené), a při každé zvláštní časopisy lithografované, a dnes není střední školy, kde by organisace nebyla založena. Právě zvýšená činnost jednotlivých organisací vyžadovala, aby ústředí přeneseno bylo do Záhřebu, což se stalo založením druhého katolického spolku „Domagoje“ (1906). Avšak přes všechny tyto snahy a prostředky „Luč“, jakožto měsíčník, ač výborně redigovaná, nemohla plně dostáti svému úkolu; ústředí s jednotlivými organisacemi, měl-li rozvoj dále býti šířen, musil býti častější. To byl hlavní asi důvod pro redakci k velice radikálni změně, že po „Luči“ revuální nastoupila „Luč“ obsahu i formy novinářské vycházející třikrát měsíčně. Redaktorem „Luči“ jest Hubert Viktor Strauch-Gomovič, kterému stojí po boku redakční sbor. Reforma její byla provedena na důvěrném sjezdu v Záhřebě 17 srpna 1911. Předplatné pro studenty: 3 K, ostatní 5 K. Redakce: Zagreb, Pejačovo nám. (trg.) 15 I., administrace: Zagreb, Kaptol 27. Všem kollegům, kteří zajímají se o chorvatské poměry, vřele doporučujeme.

Sjezd slovinského katolického studentstva. Připravovaný sjezd jihoslovanské mládeže v Lublani, který měl býti velikolepou manifestací za slovanskou myšlenku na podkladě křesťanského názoru světového, byl zcela neočekávaně vládou krajinskou zakázán pro „nebezpečí cholery“. Přes to však slovinští katoličtí studenti uspořádali sjezd v Domžalach 26. a 27. srpna, spojený se sjezdem katol. abiturientů. — Na valné hromadě „Slovenske dijaške Zveze“ byl konstatován veliký úspěch na poli organisačním ve studentstvu. Pokrok byl učiněn na všech stranách; zvláště ve Štyrském Hradci koupen byl spolkový dům, jenž stal se kulturním střediskem všech katol. Slovinců. Mezi referáty zvláště zmínky zasluhují: „Apologie na střední škole“ (abit. Janko Fabjan); „Student a sociální práce“ (Drago Arlič), „Moderní píseň na Slovensku“ (abit. Maks Jovan) Sjezdu byl přítomen též biskup Jeglič.

Slovenčina na uherských učitelských ústavech má býti zavedena z nařízení ministerstva vyučování počátkem roku 1911—12 jako povinný předmět. Nařízení toto má býti rozšířeno též na všecka hornouherská gymnasia a realky. Výnos ten má pro Slováky význam opravdu značný. Znamená úřední uznání slovenčiny na uherských středních školách a tudíž do jisté míry i jistý význam ve veřejném životě. Ovšem s počátku vyučování slovenčině nebude valné, ježto mezi professory jest velice málo lidí ve slovenčině jen obstojně vzdělaných. Přes to však nařízení bude znamenati mezník v kultuře Slováků uherských.

Slovensko prožívá v dnešní době podobnou éru vývoje, jaká předcházela na př na Moravě organisaci vší národní, kulturní a politické práce na podkladě vysloveně náboženském. Nesnášenlivý, ryze sektářský duch pokrokarismu vší silou dere se přenášen masarycismem prosáklými odchovanci pražské university — do tělesa národního a neústupně žádá naprosté vyloučení náboženského cítění ze všech stránek jeho života. A jakmile ozve se proti této brutální snaze jen nejmenší odpor u těch, již vší silou své duše hlásí se k jakékoli formě náboženského přesvědčení, již se vší vervou vystupuje tu démon pokroku a nemilosrdně tepe a zrádcuje, byť i nejosvědčenější dosud národní pracovníky. Zejména proskribován je katolicismus, jehož stoupenec byť přinesl národu ty největší oběti, musí být internacionálním, musí být vyloučen, vyděděn z národa. A při tom charakter oněch pokrokových pracovníků jest ubohý; ze zátiší redakčního stolku dovedou bít své bratry, ale když rozhodná chvíle žádá od nich oběti, zahazují zbraň, zbaběle a bezcharakterně utíkají, podrobujíce se ponižujícímu jhu svých národních nepřátel. Pravdu těchto slov potvrzuje osud národního bojovníka P. A. Hlinky u slovenských jeho bratří. (V Čechách již dávno nazván „římským popem".) Hlinka přinesl obět svému národu — obět velikou a neuznanou; pro svůj národ vystoupil proti nespravedlivé správě státní, proň s bolestí dobrého katolického katolického kněze vystoupil proti Párvymu, svému biskupu, proň nechal se suspendovat, vyšetřovat, proň strávil tři roky v žaláři — zde zanechal svoje zdraví, čest i postavení; ale to nestačí. On nevyhověl jim; zvítěziv v Římě — dosazen zpět na faru ružomberskou, uznal Parvy-ho za svého nadřízeného, neodepřel mu vstup na faru při visitaci atd. Oni chtěli mít z Hlinky slovenského Husa, jímž by mohli „drcať do skály Petrovej", agitační zbraň proti církvi, čehož on jim nedopřál. Proto podnikají proti němu novinářskou kampaň, proto viní ho z národní zrady — jeho, jenž národu život v obět dal. A kdože je to, jenž Hlinku tak příkře soudí? Hlinka naznačuje to v Slov. Lúdových Novinách (č. 40 ze dne 6. října 1911) článkem „Jeden už vyšiel z húště", v němž odhaluje pravou tvář svého pokrokového biřice dr. Vavro Šrobára. Výpisem z akt ružomberského soudu r. 1906 s Hlinkou a ostatními Slováky dokazuje, že mezi všemi obžalovanými našel se jediný Efialtes, jediný zrádce národní věci a tím byl representant „pokroku" dr. Šrobár. On svrhl se sebe ponižujícími výpověďmi podezření národní agitace, Hlinkovi vtiskl domnění národních ambicí, Slováky potupil a očernil podezřeními, jež nemohl ani prokázat (maďarským soudům stačí „vhodná" výpověď, na tu dokumentů správnosti netřeba) a tím vysvobodil se z vyšetřující vazby, přitíživ ovšem svým spoluobžalovaným „bratrům" — co je mu po bratrech — vždyť jsou to pouze klerikáli — ti umí trpět. – Vskutku strašná to obžaloba pokrokovců slovenských, na něž padá odium činu Šrobárova. Nutno jen obdivovat tu drzost lidí, kteří sami dovedou zradit národ a při tom blátem kalu a špíny hází po těch, jež pro národ tolik obětí přinesli. Charakteristický zjev naší doby!

Bohoslovecké slavnosti velehradské. Velehradská akademie zahájena byla dne 26. července t. r. průvodem od Cyrilky za zpěvu dojemné písně velehradské: „Ejhle svatý Velehrad!" Průvod uvedlo do velechrámu duchovenstvo velehradské. Účastníky uvítal delší řečí P. Stryhal T. J., který mluvil o ideálech cyrillomethodějských, vštípení veškerého Slovanstva na kmen Kristův a sjednocení jeho v jedné církvi Páně. Po „Veni sancte" a sv. požehnání, při němž nadšeně pěl sbor pěvecký olomuckých bohoslovců, skončena pobožnost a zahájena akademie. O 7. hod. zahájil jednání po chorálu „Svatý Václave" ve Slovanském sále olomucký bohoslovec, předseda Literární Jednoty pan Petráš. Katoličtí akademikové a dorost kněžský rok co rok putují ke hrobu sv. Methoděje, aby zde naplnili se duchem cyrillomethodějským. Zůstanou této blahodárné tradici věrni i v budoucnosti, aby budovali dále, co tak šťastně na Velehradě bylo započato. Vítá vřele akademiky, kněžstvo a všecky, kdož přišli mládež katolickou i povzbudit i mezi ní okřát. Navrhuje pak do čestného předsednictva biskupa a apošt. vikáře soluňského Epifana Sanova, opata Arsenia Palleriny z Grotaferraty u Říma, misionáře Josefa Alontiho, zakladatele bulharských eucharistiánek, Albánce hieromonacha Sofronia Gasisi, Bulhara Methoda Ustičkova z Fanaraki v Malé Asii, P. Herbigny T. J. z Paříže, Fědorova z Ruska, prof. Urbana z Krakova, dra Mik. Maliňáka, rusínského faráře, Pavla Christova, mnicha z posvátného kláštera z Mostratti v Turecku, dra Grivce z Lublaně, Slováka P. Hornáčka, kanovníka Kyselku z Prahy, assesora Vychodila z Choliny, zástupce všech českomoravských seminářů a zástupce student-

stva katolického absolventa vysoké zemědělské školy ve Vídni p. Smýkala ve Vídni a technika p. Horkého z Brna. Volba jednotlivých členů předsedsednictva, zvláště vzácných slovanských hostů, přijímána byla s nekonečným potleskem a nadšením. Všichni zvolení po bulharsky, rusky, rusínsky, polsky, albánsky, slovinsky, česky, francouzsky, italsky, řecky děkovali za zvolení a velebili slovanskou vzájemnost ve sv. Cyrillu a Methoději a toužili po vybudování duchovního Velehradu mezi Slovanstvem. Poslední mluvili kanovník Kyselka a assesor Vychodil z Choliny. Druhého dne o 5. hodině počala ranní pobožnost. Slavnou mši sv. o 6. hodině měl odstupující předseda Literární Jednoty bohoslovců olomuckých P. Alb. Odrážka. O půl 9. hod. pokračovalo se v sále v akademii, která zahájena byla Nešverovým sborem „Moravě“. Výkonný předseda dr. Stojan zahajuje jednání a vítá nové hosty Rusíny dra D. Dorožynského, dra T. Myškovského, dra Litvinoviče, dra Čarneckého, J. Davidoviče a P. Kmita. (Bouřlivý potlesk.) Do čestného předsednictva dále zvoleni: Ant. Blahout, bohoslovec z Litoměřic a Ant. Gnidovec, bohoslovec z Lublaně. Pozdravy dále vyřídili bohoslovec záhřebský Pavao Jesig a královéhradecký Motálek, technik p. Horký z Brna a Josef Smýkal, předseda vídeňské „Lípy“, který líčí vznik Ligy slovanských akademiků r. 1908 ve Vídni, k níž dali podnět Slovinci (Sláva), kteří také pomohli při založení „Lípy“, samostatného to spolku Katol. čes. akademiků ve Vídni. „Vše za víru i domovinu“ jest heslem tohoto studentstva, které vzalo vznik na Velehradě, a které povždy půjde ruku v ruce s bohoslovci, za patriarchou cyrillomethodějského kněžstva Fr Sušilem. (Potlesk.) Slova ujal se k thematu „Činnost kněze ve spolkovém životě“ P. Fr. Jemelka T. J. Řečník zaujímá stanovisko k radě nyní někde mladým kněžím dávané, aby se varovali spolkového života, ježto mnozí kněží na ezli ve veřejné činnosti záhubu. Přes to však jest činnost kněze ve spolcích nutna; intelligence jest nám namnoze odcizena v domnění, že víra nedá se srovnat s vědou; také lid v průmyslových místech jest pro tuto dobu pro církev ztracen, ježto s organisací naši se začalo pozdě a důležitost doby od nás nebyla pochopena. Lid žije v domnění, že kněz jest proti jeho povznesení hmotnému. A na venkově? Před 25 lety byli ještě všichni dobří katolíci. Dnes však jsou obce, v nichž jest už většina sociálních demokratů. Někde to ovšem vypadá lépe. Nevyšine-li se kněžstvo na výši doby, pak lid víru ve své většině i na venkově ztratí. Co dělat? Musí se pracovat novými cestami, ale staré se ovšem nesmí zanedbávat. Bylo-li kdy potřebí, aby kněz pracoval ve chrámě, pak je toho dnes potřeba dvojnásobně. Musíme si osvojit nadšení a lásku pro Krista, kterou hořel sv. Pavel. Křesťanství je stále krásné a jestliže tři první století pro ně krvácela, pak můžeme i my všechno obětovat. Bez kněžského působení, kterým lid jest zbavován pout hříchů, všecko ostatní působení stojí na písku. Čistě kněžské působení dnes však přece nestačí. Právě politikou a veřejným životem má být církvi odcizen lid. A bude-li v parlamentě provedeno odkřesťanění školy a rodiny, pak to bude mět v ohledu náboženském následky nedozírné. A nechopí-li se kněžstvo práce, pak v málo letech nastane katastrofa. Lid byl postaven nepřipraven na kolbiště politické a tu je třeba jej poučit. Kněz jest pro všecky, ale přece musí poučovat o veřejném životě. Lid křesťanský jest dnes ještě ve veřejném životě jako děti ve škole a nemá často ponětí, co je to stát, jakou důležitost má hlasovací lístek. Dnes u nás lidé přijímající sv. svátosti jdou ve veřejném životě s nepřáteli křesťanství... Kněžstvo má svatou povinnost zde zakročit, poučovat, uvědomovat. A to nelze na kazatelnách, kněz musí mezi lid; je třeba spolků a to náboženských, vzdělavacích a národohospodářských, které utvoří pak politickou stranu, která bude chránit ideální statky lidu v parlamentě. Co se týče náboženských spolků, jsou naprosto nutné a kde nejsou, jsou tyto osady ztraceny. Náboženský spolek v rukou osvíceného kněze koná divy. Kulturní i hospodářské spolky musí být postaveny na ideálním podkladě náboženském. Vindobona docet! Naši lidé nesmějí se dát získat hmotnými výhodami, musí býti založeni vnitřně na náboženství. A takovou spolkovou a organisační práci, nejen dá se zachránit, co jest ještě zachovalé, nýbrž i moho a velmi mnoho získat, zvláště vyniká-li kněz organisačně pracující vzděláním a bezúhonností. Foesterův sbor „Orám“ doplnil vážnou náladu přednáškou vyvolanou. Bohosl Blahout z Litoměřic vyřídil pozdrav bohoslovců litoměřických, boh. Gnidovec za bohoslovce slovinské. Dr. Stojan vyřizuje pozdrav klubu katol. národního, metropolity hr. Szeptyckého a kněžského sdružení parlamentního. Vstupuje biskup Šanov, jemuž provoláno hlučné „živio“. — Dr. Stojan vítá zástupce ordinariátu českobudějovického katechetu Stendla a prof. Krajňáka v Prešpurku. (Potlesk). Na thema „Bohoslovec a nejsv. eucharistie“ promluvil bohoslovec Cinek z Olomouce. V pěkné přednášce rozvinuta byla theologicky myšlenka, že mimořádné poměry, v nichž žije církev, staví i výchovu kněžstva mimořádné obtíže, z nichž může pomoci toliko eucharistický Kristus. Redaktor petrohradského „Kolokolu“ vyslovuje radost, že jako pravoslavný laik může promluvit ke kněžskému dorostu katol. Pravoslavné a katolíky dělí jisté idee, ale také mnohé věci je spojují. Je to zvláště boj proti bezvěreckému zednářstvu, jež stejně hubí Rusko, jako západní katol. Evropu.

Ale nejen společný nepřítel, i úcta k sv. Cyrillu a Methoději nás spojuje. A to, co nás spojuje, musíme stále víc a více pěstovat. O 11. hodině byla akademie přerušena. Účastníci shromáždili se u kostela, aby uvítali J. E. nejdp. arcib. Bauera, který přijel z Olomouce. J. E. pozdraven byl voláním slávy a, když sám uvítán byl superiorem P. Wirsigem, obrátil se co nejsrdečněji na biskupa Šanova, dále na opata Arsenia a všechny ostatní přítomné orientály, jež mu byli představeni. Po opětném zahájení akademie pozdravili sjezd předseda „Růže Sušilovy“ z Prahy, bohoslovec Kučera, bohosl. Jurásek z Čes. Budějovic, A. Brychta za učitelský ústav v Bubenči a P. Ocetek, eucharistian od Dyje. Předseda „Lit. Jednoty“ bohosl. Petráš oslovil pak dr. Stojana, jemuž vřelými slovy poděkoval za všecko, co pro bohoslovce dosud učinil a oznámil za bouřlivého souhlasu, že u příležitosti 60. narozenin a 35. kněžských jmenovala jej „L. J.“ svým prvním čestným členem. Do sálu vstupuje J. E. arcibiskup dr. Bauer, na jehož počest pěje sbor zdravici. Je to po prvé, co biskup jest přítomen bohosl. akademii na Velehradě. Na podnět dra. Stojana provolává celé shromáždění J. E. slávu. Akademie ukončena dr. Stojanem, který poděkoval zpěvákům a klášteru; shromáždění za zpěvu odchází do chrámu kdež sv. požehnáním pout a schůze akademiků skončena.

VYSOKOŠKOLSKÝ

Katolické vysoké školy. Poslední dobou počalo se u všech národů debatovati o vysokých školách katolických, poněvadž dnešní vysoké školy jsou ohnisky bezvěří a nemravnosti. Je to aktuelní thema. Dříve byly všechny university katolické a papežství bylo v čele veškerého pokroku a vzdělanosti. Liberalismus otevřel brány vysokoškolské neznabožství a židozednářství, jež vlilo čirou nevěru do křesťanského studentstva a po něm i v lid. Na devíti našich rakouských universitách máme bohosloveckou fakultu. Rakouské university jsou liberálné a šíří v duších studentstva své revolucionářské, protikřesťanské idey, čili jinak řečeno liberalismus vládne. Aby lépe Boha a náboženství mohl zatlačovati domáhá se tak zv. laických škol. S hledem na tuto situaci nutně vynořilo se thema, potřebujeme-li katol. vysoké školy. Mnozí u nás byli pro to, aby se založila jedna společná vysoká škola, a též i svatá Stolice ideu tuto schválila. Seskupili se přátelé této myšlenky a usnesli se, že sídlem nové vysoké školy bude Salcburk; vídeňský „Vaterland“ psal: „Za takovou řadu let nesebrali více než tři milliony korun na katol. universitu. Jak daleko jsme ještě od svého cíle! Ale jak nám tři milliony nestačí k učinění prvního náčrtu, stačí nám k vyškolení krásné řady privátních docentů. V tomtéž smyslu krásně psal baron Herling v „Historisch-politische Blätter“. Praví, poněvadž nejsme s to odloučiti se od ostatních universit, abychom vysílali vzdělané katolíky na universitní stolice, šlo by to sice tímto směrem zvolna, ale dalo by se to dosíci s menšími obětmi. Dobré by to bylo už proto, že by se tím získala řada professorů pro novou universitu.“ Jisto jest, že vysoká škola mnoho přispěje k pokroku a vzdělání národa. Nejlepším důkazem je tu universita lovaňská. Kdo zná moderní belgické poměry, ví kolik ona posloužila onomu katol. národu. I jiní národové založili si katol. vysoké školy, poněvadž pochopili jejich důležitost. Švýcary mají svou katolickou universitu ve Frýburku, Španělsko v Madridu, Francie v Paříži, Toulonu, Angeru, Lyonu a Lilli; Irsko v Dublinu, Trynity College požívá veliké vážnosti; Amerika v Georgetonu, Waschingtonu, St. Louis, Quebeku a Montrealu. Nejhůře si stojí Italie, ačkoliv i zde jest dosti universitních professorů upřímných katolíků a svaz katolického studentstva jest dosti značný.

Změna zkušebního řádu na technikách. Každoroční úspěchy na poli technickém vyžadují stálého doplňování a rozšiřování, aby přednášky alespoň poněkud odpovídaly nynějšímu stupni technické vědy a požadavkům práce. Vláda, donucena jsouc stálým tímto vzestupem, rozhodla se vydati nový zkušební řád. Prozatím jsou vydána ustanovení kolloquií se týkající: Dle těchto „jednotlivá kolloquia konají se pravidlem na konci přednášek, mohou však se též konati během nejbližších 4 semestrů se svolením děkana, po tomto termínu se svolením rektora“. Nařízení to velice radikálně dotýká se tak zv otázky „pětkové“ při zkouškách. (Doposud za každou po termínu skládající zkoušku musil kandidát zapraviti taxu 10 korun), neboť „studujícím, kteří jsou zcela neb z polovice od placení školného osvobozeni, bude též zkušební taxa zcela neb z polovice prominuta“. Posluchači školné platící budou zkušební taxu 10 K platiti jen za předměty o více než 2 hod. týdenních v roce neb 4 hod. v semestru. (2 hod. cvičení počítají se za 1 přednáškovou). Za předměty s tímto nebo menším počtem hodin obnáší zkušební taxa 6 K. Tato ustanovení nabývají platnosti v roce 1911—12. Reforma ta zejména od studujících přijata byla s povděkem. Každý, třebas jen poněkud interessovaný dozná, že v žádném oboru na technice není možno, ani nejpilnějším, v terminu všechny

zkoušky složiti vedle namahavé práce v rýsovnách nebo laboratořích. To bylo uznáno docela i od některých professorů, kteří proto termin bez taxy prodlužovali. Proto se stanoviska humánního zařízení to jest co nejvřeleji vítati; nyní jest na studentstvu samém, aby tato materielní výhoda nebyla snad příčinou stálého, lehkomyslného odkládání zkoušek.

Přehled posluchačů zapsaných během školního roku 1910—1911 na c. k. vysoké škole technické v Praze. Posluchačů řádných odboru staveb. inženýrství bylo 907 v stud. roce 1909—1910 (947), odboru pozemního stavitelství 166 (143), strojního inž. 650 (688, kulturního inž. 220 (231), odboru zemědělského 176 (177), posluchačů obecného oddělení, obsahujícího učebný běh pro zeměměřiče, běh pro pojistnou techniku, přípravný běh pro vysoké školy montanistické, přípravné studium k úřadu učitelskému pro reálky a vyšší obchodní školy bylo 376 (372). Úhrn posluchačů řádných 2838, z těch bylo 794 nově imatrikulovaných. Celkem bylo 3038 posluchačů v roce 1910—1911.

Na hospodářské akademii v Táboře studovaly loni tři posluchačky, které byly přijaty za týchž podmínek jako posluchači. Letos přibude k těmto ještě jedna posluchačka.

STŘEDOŠKOLSKÝ

Středoškolští studující, k práci! Přátelé! Píši tyto řádky pod dojmem, jaký na mne učinily poměry na středních školách. Dnes, kdy všude se vtloukají mládeži do hlavy zásady nezdravého materialismu, kdy na všech stranách bují sobectví a hynou ušlechtilé ideje altruismu, vyplývajícího ze vznešených nauk Kristových, je to právě středoškolské studentstvo, které je vydáno docela bezbranně těmto útokům, na jeho přesvědčení a způsob životní podnikaným. Otráví-li dnes nějaký zločinec svého bližního, dostane se za to do kriminálu nebo na šibenici, ale otravují-li nevěřící učitelé a professoři v massách mládež sobě svěřenou, ohrožují-li nejen jednotlivce v jejich existenci, nýbrž i celé rody a samy základy státu, nestane se jim za to pranic; dnes světská autorita neposkytne nikomu ochrany, poněvadž lidé, kteří by měli viděti a slyšeti, nevidí ani neslyší, a proto se musíte brániti sami.

Přátelé! Za nynějších poměrů jsou studující na středních školách systematicky a docela proti znění zákona duševně otravováni. Dnes mladí professoři, apoštolé nevyjasněných a škodlivých zásad Masarykových, používají každé příležitosti, aby docela otevřeně a přímo uráželi náboženské city svých žáků, nepronášejí slova Bůh, církev jinak než s jízlivým úsměškem a způsobují, že student, který měl z domova třebas dobré základy náboženské, již v tercii nebo kvintě o sobě chlubně tvrdí, že Boha nezná, že neví, kdo je to Bůh. Sám Masaryk to se zadostučiněním konstatoval. Jak čeliti proti tomu, jak způsobiti, aby se zlo alespoň zmírnilo, když je nelze rázem odstraniti? Ničím jiným než svépomocí. Vám nikdo nevyjde vstříc, nikdo vám nepomůže, a chcete-li si svoje náboženské přesvědčení uchovati neporušeno, musíte za tím účelem jednati a pracovati sami. Vy nemáte opory v nikom! Pokrokářský váš kollega má alespoň za sebou professory, poněvadž ví a spoléhá na to, že jsou zrovna takoví jako on a proto se jich nebojí a jeho zpupnost proti vám a všemu, co má na sobě punc náboženský, ještě vzrůstá.

Vy jste však opuštěni. Musíte tedy začíti sami a to již od těch maličkých. Vždyť vaši nepřátelé to dělají zrovna tak. Jen si jich všímejte, jak sledují malé primánky, jak je hledí získati pro Sokola, jak je lákají mezi sebe, dávají jim do rukou protikatolické knihy a časopisy, a majíce oporu v professorech neustanou dříve, až jest o jednoho studenta nevěrce a duševního rozervance více. I vy musíte začíti s těmi maličkými, musíte hleděti varovati je a zachrániti před duševní katastrofou. Je to předně svatou povinností katol. studujících z vyšších tříd. Ti zvláště ať si všímají studujícího dorostu, ať je berou s sebou na procházky, přátelsky se k nim chovají, kladou jim otázky, poučují je a konají mezi nimi dílo apoštolů lepší budoucnosti a lepšího života.

Nejvydatnějším prostředkem k tomu by byly ovšem Mariánské družiny. Ale ty nejsou dovoleny. Je to taková krvavá ironie! Když se studenti scházejí v hospůdkách pochybné pověsti, hrají tam v karty a hýří, o tom se buď neví, nebo věděti nechce, ale chtějí-li býti katoličtí studenti v sdružení, které jest s to, aby vychovávalo je nábožensky mravně a vedlo je k práci a řádnému životu, nesmí to býti, protože prý spolky jsou mezi studenty zapovězeny. Avšak nikdo vám nezakáže, abyste žili a jednali mravně. Dobrým vodítkem k tomu jest častější sv. zpověď a sv. přijímání. Jest sice každý student povinen jíti třikráte do roka k sv. zpovědi a k sv. přijímání, avšak vy víte sami nejlépe, jak se tento příkaz plní. Pokrokoví páni studující ze

samé úcty ke katolickému náboženství řeknou při sv. zpovědi, co za dobré uznají a než přistoupí k sv. přijímání docela klidně se doma najedí, anebo si vezmou snídani do kostela, a aby dokumentovali svou povznešenost nad obecnou pověrou, najedí se bezprostředně před sv. přijímáním.

Takové jednání ovšem nemálo přispívá k tomu, že mizí u studentů úcta k sv. svátostem a abyste si aspoň vy své ideály náboženské zachránili, domluvte se a choďte častěji, třebas každý měsíc k sv. svátostem. V tom vám nebude překážeti nikdo. Snad někdo namítne, že tyto řádky neměly přijíti na forum veřejnosti, poněvadž prý povzbudí naše nepřátele k práci ještě intensivnější. Buďsi! Ale každá akce budí reakci, a budete-li pořád tiši a schouleni někde v ústranní, vaši nepřátelé se budou domnívati, že vás tu vůbec není a budou realisovati docela nerušeně své záměry. Ale vy déle mlčeti nesmíte, nýbrž musíte mluviti a promluvíte tím, když budete plniti své povinnosti studentské, když budete docela otevřeně hájiti a vyznávati své přesvědčení a tak si vynutíte úctu i u svých odpůrců. Vždyť je to zrovna úžasné, jaké jsou poměry na středních školách. Rodiče doma se modlí, pracují do úpadu v naději, že i jejich syn zůstal věren náboženským tradicím, které mu vštípili v srdce, co on zatím docela zapomněl na slova jejich a má pro jejich náboženské city buď úsměšek, anebo aspoň je k nim naprosto apatický. A zákulisní život středoškolský jest ještě horší. Když nezpůsobí očistu povolaní činitelé, jsou povinni katoličtí studující podle sil svých zjednati nápravu a chrániti sebe navzájem před morálním a náboženským úpadkem.

Dnes platí zásada: kdo mlčí, souhlasí, a když podvratné živly mluví klacky a revolvery, budete vy důstojně mluviti svou prací a životem. Nelekejte se námahy a obětí! Vždyť každá vznešená myšlenka má nejen své apoštoly, nýbrž i své mučedníky! Vzhůru tedy k dílu! Jest sice všude boj proti vám, avšak vaši odpůrci jsou vedeni pouze záštı a fanatismem, avšak vaším vůdcem jest vítězící Kristův kříž! —

JUSt. David Hynek.

UČITELSKÝ

Nový ročník „Studentské Hlídky“ — nové období pro náš „Učitelský věstník“, období, jež bude věnováno hlavně zdokonalení a rozšíření této naší rubriky. Co chceme, co jest cílem naším? Probuditi předně u všech s námi smýšlejících kollegů a kollegyň vědomí souvislosti s ostatní studující mládeží katolickou. Stěžují li si často studující paedagogií na neblahý zjev, že bývají od ostatních kollegů studentů považováni za méněcenné, chceme my, studentstvo katolické všechny tyto separatistické snahy v zárodku potlačovati. Neboť žádáme-li vědomí souvislosti všech vrstev společnosti lidské, musíme toto vědomí důkladně upevniti v intelligenci. V pevném semknutí se kněžstva, učitelstva a veškeré ostatní intelligence laické v mohutný pracovní sbor k prohloubení ideového podkladu celého katolického hnutí vidíme konečný výsledek našich snah. Kdo z vás, kollegové a kollegyně uznává nutnost tohoto našeho snažení, přilož s námi ruku k velikému dílu vznešenému, kdo z katolického učitelstva plane ohněm nadšení svatého pro věc katolickou, pomoziž nám! Staří s mládeží — buďme jednou velikou svornou rodinou! Ne však pouze naši vlast českou chceme snažením svym obepiati, pro veliký cíl společný chceme sdružiti katolické Slovanstvo rakouské veškeré. To, co na sjezdu v Olomouci jako přání bylo vysloveno, to chceme předně my realisovati u vědomí, že mládež v nadšení musí dobrým příkladem předcházeti. Máme zde již vzor, kollegy akademiky, kteří se již před třemi roky sdružili ve „Slovanské Lize kat. akademiků“ a tak první cestu ukázali pro ostatní naše vrstvy a stavy. Katolické učitelstvo musí býti první v řadách těch, kdož příkladu našich akademiků budou následovati. A prvními v učitelstvu musí býti dorost, kollegové a kollegyně z ústavů. Chceme proto „Studentskou Hlídkou“ seznámiti vás s organisacemi kat. učitelů slovanských, budeme vám referovati o jejich snahách a podnicích odborných a nezapomeneme ani na zprávy kollegů o poměrech na cizích paedagogiích slovanských. Naopak zase chceme opatřovati informace o našich ústavech všem slovanským studentským časopisům. Snahy naše jsou dalekosáhlé, vábné jsou mety vytčené. Proto: přičiňme se všichni, ano všichni, a požehná nám zajisté Bůh!

Bilance pokrokového paedagogia přerovského. Nesprávně o paedagogiu píše v 1. čísle „Stud. revue“. Píše: „Ze 27 kandidátek bylo 5 uznáno prostě dospělými, 4 obdržely opravu po prázdninách, 12 propadlo a 6 odstoupilo. Klerikální tisk ovšem jásal, neboť přer. paedagogium bylo soukromé a vedení spolku bylo pokrokové. Byť by se i připustila jistá slabost kandidátek, jež skládaly zkoušku před cizí komisí v Kroměříži, jest zřejmě patrno, že se jedná o akt klerikální msty, jejímž nástrojem stal se zem. insp. Ouředníček, předseda komise, jenž ústav po celou dobu chikanoval a před nímž se chovanky třásly. Radost klerikálů, jež šíří báchorky o vědomostech žákyň, je toho nejlepším dokumentem.“ Tolik „Stud. Revue“. Přede-

vším konstatujeme, že údaje její jsou nesprávné, poněvadž se vůbec nezmiňuje o výsledku reparátů. Definitivní bilance po opravných zkouškách v Kroměříži konaných je tato: Z 39 chovanek, které měly dělat maturitní zkoušky 13 obstálo, jedna obdržela reparát a 25 chovanek propadlo. Opravné zkoušky po prázdninách konalo na učit. ústavě v Kroměříži 14 chovavek (3, které před prázdninami obdržely opravu z 1 předmětu, 6, které před prázdninami odstoupily a 5, které nebyly k maturitě před prázdninami připuštěny.) Z těchto 14 obstály všechny tři, které měly opravu, z ostatních 11 obstála jediná, jedna obdržela opravu na únor, ostatní propadly a odstoupily. Smutný to výsledek! O vědomostech žákyň roztrušují se prý báchorky. Seriosní staročeský denník „Moravská Orlice“ píše o průběhu zkoušek: „Pokrokářské noviny hledají nyni pravého vinníka. Jsou jím, jak se ani jinak myslit nedá, ti prožluklí klerikálové. Jinak ovšem mluví členové zkušebních komisí, třeba že i oni jsou velikou většinou ryze pokrokového puncu. Předně se ohražují proti tomu, jakoby neuznávali, že chovanky zkoušeny byly cizími professory a podle professorských osobních choutek, chovankám neznámých. Chovanky zkoušeny byly se shovívavostí až příkladnou. Nikdy nebylo žádáno podrobností, nýbrž jen hlavní podstata té které otázky. A dávány byly i čtyři i víc otázek a na každou desítiminutová rozmýšlená. Ba na výstupy dostalo se jim lhůty třídenní! Ale shovívavost byla marna. Žákyně většinou jevily duševní úroveň dívky z měšťanské školy. Ba v některých předmětech bývají i žákyně obec. školy lépe vycvičeny. Komise spínala často ruce! Pomíjíme zatím podrobnosti, professorem z Kroměříže nám sdělené. Nemůžeme však zamlčet aspoň některých jednotlivostí. Osvítí příšerným světlem veškeru ledabylost, jejížto politování hodnou obětí jsou i ty dívky i jejich rodiče. V zeměpise pletly si ještě světové strany! Nedovedly určit hranic rakouských zemí. Nedovedou jmenovati rakouských zemí, jež se dotýkají Jaderského moře. Jedna tvrdí, že Indiáni patří k černochům, druhá hlásá, že v Mexiku se mluví převahou česky, třetí praví, že má naše říše 120 mil. obyvatel a víc lidí než Rusko, čtvrtá má na Moravě 35 mil. obyvatelů a v Přerově jen 4000 lidí. Neznají hlavních měst v evropských státech a ani jediného státu na Balkáně. V Tyrolsku jest 6 mil. lidí, v Uhrách 9. Rumuni patří ke Germánům. Ve Slezsku sídlí Malorusové a v Černovicích mají bulharskou universitu.“ Jest zřejmo, že kdyby tyto chovanky maturovaly na kterémkoli ústavě, musily by s takovými vědomostmi propadnout. Tvrdit, že se jedná o akt klerikální msty může pouze naprostý ignorant. A klerikální listy nejásají; jim jest líto oněch rodičů, jež dcery své dali do Přerova studovat, vynakládali na ně oběti a pak jim dcerky neslavně propadly. Ano, tak je to „Stud. Revue“.

KULTURNÍ

Studentstvo belgické stojí v čele lidového hnutí. Jak všecka hnutí národní tak také toto jest velice hluboce sociálně založeno; zdali z pouhého sociálního idealismu, nebo z politické nutnosti, je těžko určiti. A práce vlámského studenta, vzhledem k téměř analogickým poměrům národnostním u nás, mohla by býti nám v mnohém vzorem. Hlavní činnost jeví se o prázdninách. Shromážděni v 10—15 členné sdružení každou neděli a svátek odpoledne věnují lidu svému. Přednášky jimi pořádané mají účel zvýšiti jednak všeobecné nieveau, povzbuditi jej různými přednáškami o národním umění k lásce k starým zvykům a obyčejům. Malá přednáška asi půl hodiny trvající, nějaké číslo hudební, recitace a humoristické číslo vyplňí program nedělního odpoledne. Tím student belgický stal se velice populárním; nikdo nevidí rozdílu mezi vzdělaným a nestudovaným. Centrum studentstva sociálně pracujícího jest katolická universita v Lovani; v Lovani samé jest sedm spolků sv. Vincence, každý s universitním professorem jakožto předsedou, v čele. Každý spolek čítá na 30 členů V ostatních universitních městech studenti jsou zastoupeni při farních poradách. Též pro středoškolské studenty jakéhokoliv druhu zřízeny jsou podobná sdružení zejména pro vyšší ročníky. (Na př. v Lovani, Antverpách, Alostu, Mechelnu atd.) Organisováni jsou stejně jako studující university. Výbor sestává z professora, jakožto předsedy, zapisovatele, jednatele, pokladníka. Vždy po dvou navštěvují chudé, staré lidi, rozdávajíce při tom potřebné věci. — Studentská sdružení pro sociální práci existují v Lovani tři. „Cercle pratique d' économie sociale.“ Na schůzích, dvakrát v měsíci konaných konají se přednášky spadající do nejrůznějších odvětví. Nejlepší práce jsou pak odměňovány. „Sociale Studiekring en Sprekersboud“ má asi 50 vlámských studentů. Schůze konají se týdně, hledí prakticky řešiti otázku sociální. „Cercle des études sociales“ shromažďuje kol sebe Francouze. Jakýmsi doplňkem všech těchto tří spolků jest „Rerum novarum“ sídlící v Bruselu a vydávající malý časopis. Vedle tohoto časopisu vydávají lovanští studující „Ous

Leven“ (Müderbroederstraat 46) pro vlámské a „L'avant garde“ (Rue de Bruxelles 3) pro vallonské studenty. Pro statní university v Luticku a Gentu vychází v Bruselu „L'universitaire Catholique“ (Rue des Ursulines 49). V brzku v Gentu studující založí si svůj vlastní časopis. Tím nabývá hnutí to stále a stále určitějších forem a — což možno s potěšením konstatovati — též i půdy.

První mezinárodní sjezd pro křesťanskou výchovu ve Vídni. Křesťanské učitelstvo celého světa, které je spojeno v katolicko-paedagogickém světovém svazu a 70.000 členů čítá, hodlá pořádati mezinárodní sjezd pro křesťanskou výchovu ke konci srpna příštího roku ve Vídni. Program sjezdu neobsahuje jen časové otázky paedagogiky a didaktiky, nýbrž i práci ve výchově. Časové a sporné otázky, které ve století dítěte se vyskytují, budou na sjezdu také probírány. Psychologie dítěte, postup psychologických a didaktických pokusů ve škole, výchova ku práci, výchova tělesná, škola a učitel v péči o mládež, jednota ve výchově, jsou některá themata z programu onoho sjezdu. Následník trůnu arcivévoda František Ferdinand, uznávaje důležitost sjezdu, přijal protektorát kongresu.

Student a klerikalismus. V kalendáři, vydaném Svazem Československého stud. v Praze, píše pan Kunte článek se stejným nadpisem. Rozumí se samo sebou, že suma sumarum jest: „Intelligent klerikál jest příšera.“ — Co nás však překvapuje jest problematické rozvržení celého článku. Není to sprostý útok, nenajdeme nadávek — nýbrž je to jakási uvaha, obléknuta v roucho filosofické, která má zlákati. — Začíná se uvažovati větami: „Každý má právo míti své přesvědčení. Každý má právo projevovat své přesvědčení;“ to jest jistě velmi lákavé. Než sběhlé sladké sliny rozpráší nám část další. „Tato svoboda (t. j. toho práva) není a nemůže býti neomezená.“ Ano, ano! Učitel na př. pod vlivem děkana musí choditi ročně ke zpovědi (!!). Měl by se skutečně poslat dotazník po celé zeměkouli, kolik takových „mučedníků“ jest!?! Takovéto násilí, páchané na nevinných duších má hlavně na programu klerikalismus. „Klerikalismus jest násilí náboženské.“ Dnes prý se kacíři neupalují, zmůže li však biskup u místodržitele, aby byl člověk církvi nepohodlný odstraněn z úřadu — je to násilí — je to klerikalismus. A takových příkladů jest více. Katolický zaměstnavatel propouští nevěřícího dělníka, i to jest klerikalismus, dále konfiskace nevěreckých knih — (známe tu jejich morálku!) — a konečně „organisace lidí stejné víry“ — je též klerikalismus. K tomu podotýkáme, že židovský továrník, který propustí dělníka snad je také klerikál?! A co je to, když Husův fond podává členům Č. L. A. alternativu: „buď budeš členem Č. L. A. a nedostaneš nic — aneb vystoupíš a dostane se ti podpory — to jest de facto násilí — a zda také klerikalismus. Jen trochu upřímnosti, a uvidíme, kdo páše násilí! Vždyť se organisují lidé i t. zv. pokrokového smýšlení, mají také svoji konfessi a organisují se proto, „aby dobyli politické moci a té využili k potlačení nebo omezení svobody jiných.“ To jest u nich také klerikalismus? Proto není správný výrok p. Kuntův, že „intelligent klerikál jest příšera“. Proč by byl? Protože má své přesvědčení, „ke kterému má právo“ — a že je po právu projevuje? Či snad proto, že katolický lid jest „duchovně závislý“. Zda člen strany soc.-demokratické neb pokrokové není závislý na komandu svých vůdců?! Či co jsou volby, co jsou nedávné barbarské demonstrace vídeňské neb zbečnické!?! Arciť tito závisejí na lidech a katol. student čerpá ze zjevení víry, která provází člověka od jeho kolébky, z víry nezměnitelné. A o to asi panu Kuntemu šlo! Klopýtl asi o starý kámen úrazu. My však máme to hrdé přesvědčení, že jsme věřícími katolíky, že čerpáme sílu svoji z víry, která jistě vede k ideálům a cílům humánním. Každý nestranný kritik našich snah a naší práce — musí projeviti souhlas s našimi myšlenkami a s naší prací, od které neodvrátí nás ani realismus ani takový nějaký kuntismus.

Školní rok zahajen byl slavnými bohoslužbami v chrámu Panny Marie Týnské. Zvalo k nim děkanství fakulty theologické, ne rektorát. Na filosofické fakultě pozvání k bohoslužbám vůbec vyvěšeno nebylo. Mše sv. zúčastnila se celá fakulta theologická s professorským sborem i četně studentstva laického. Z professorů přítomni byli pouze JUDr. Čelakovský, rektor a prof. dr. Kadlec, děkan fakulty právnické.

Promoce. JUDr. Václav Janda, bývalý pokladník Č. L. A. a JUDr. Josef Hronek, bývalý místopředseda a jeden ze spoluzakladatelů spolku, byli povýšeni na doktory veškerých práv. Přejeme ze srdce všeho zdaru!

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 3. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

METHOD ZAVORAL:

MODERNÍ ČLOVĚK ČESKÝ A KŘESŤANSKÝ NÁZOR SVĚTOVÝ.

Byl jsem vyzván, abych promluvil o otázce, jež už tím, že pro tento sjezd byla a skoro musila býti dána, ostře charakterisuje myšlenkové proudy současné doby. „Moderní člověk český a křesťanský názor světový“, tedy thema, jež v nedávné poměrně době bylo by přímo překvapilo, na něž odpovídat bylo by býválo zbytečností, ale thema, jež dnes jest v pravdě časové a vyžaduje odpovědi stejně pevné, jako upřímné. V dějinách našich otázka náboženská byla bez odporu od samých počátků jejich otázkou nejpřednější.

V době Václavově, kdy mučednickou krví tohoto světlého knížete našeho musila býti napřed zkypřena půda naší vlasti, než se na ní símě evangelia, neúnavnýma rukama sv. Cyrilla a Methoděje rozsévané, mohlo plně a trvale ujmouti — v době Karlově, jež sama o sobě by na věčné časy vystačila na nejslavnější a nejvýmluvnější apologii církve, církve, která vedle kathedrály svatovítské zbudovala slavnou universitu, a jež v jasné osobě Karlově na všechny doby zůstavila příklad, čím vším se může národu státi král, jenž duchem jejím proniknut je plně a cele — v dobách husitských, na něž my dosud po tolika staletích hledíme spíše s úžasem, než s plným pochopením, v dobách, v nichž všechna země v jediném ohni, bratr proti bratru, syn proti otci, milosti nežádáno a milosti nedáváno, v dobách, kdy lidské krve prolévány celé potoky, kulturních pomníků zničeny celé řady, a všechny tyto strašlivé boje jménem víry a jménem zápasu o zákon Boží — a konečně v době Bílé Hory, tohoto strašlivého a definitivního hrobu české samostatnosti, ale hrobu, o němž už nyní jasně jest zřejmo, kdo jej vykopal a kdo tam tu sílu a svobodu českého národa na celá staletí pohřbil — velectění, ve všech těch dobách, plných slávy i plných ponížení, co tu myšlenkových proudů, co tu ideových zápasů, a přece ani na chvíli nešlo při nich o otázku, o níž dnes mám promluvit.

Ani později, kdy francouzská revoluce v celých řekách krve utápěla za starých řádů společenských bez rozdílu, co na nich bylo špatného

i dobrého, a kdy všechna Evropa přímo se zpíjela zdánlivě novými hesly svobody, rovnosti a bratrství, nešlo ještě o otázku naši v plném dosahu jejím. Boj proti katolické církvi zvolna i u nás se přiostřoval, čím kdy náš národ trpěl, pod čím kdy úpěl a co až dosud marně setřásti hleděl — to všechno jí a jedině jí na vrub bylo kladeno, ale na křesťanství samo útočiti nebylo přece jen ještě ani odvahy, ani opravdové vůle. Dnes jsme už dále na této šikmé ploše, mluví se už jasněji, určitěji a upřímněji. Na ty, kdo u nás čekali spásy národa z Moskvy či z Berlína, hledí nevěra moderní už jen s útrpným úsměvem a sahá odvážně a sahá odhodlaně na sám kořen náboženského života, na jeho božský základ, na jeho nesmrtelný cíl, a v atheismu, čirém, plném atheismu nejen vůdčích kruhů, ale všech i nejširších vrstev národa vidí národa našeho i budoucnost i rozkvět.

Velectění, změnila se duše našeho lidu už opravdu tak až do samých základů, že co dříve všemi dějinami jeho, vší jeho prací, vším jeho utrpením a vším jeho štěstím se vší bytostí jeho bylo zceleno a srostlo, jest dnes rozdvojeno k nesmíření a k nepřeklenutí? Jest skutečně pravdou, že býti moderním člověkem českým, tedy člověkem, jenž rozumí své době, chápe potřeby její, stojí na výši současné kultury a hledí obohacovat svého ducha a ducha svého lidu vším, co v pravdě velikého kultura ta vytvořila, znamená bez výjimky a znamená pro všechny příští doby svrhnouti se sebe jho Kristovo, popříti, co lidu našemu bylo tisíciletou pravdou, potupiti, co po celá staletí bylo předmětem adorace a nezměrné lásky — a životu vlastnímu i životu českého národa podložiti zcela jiný smysl a zcela jiný účel, než mu dán byl na hoře kalvárské?

Velectění, zahlížím se na vás, jak se tu přede mnou tísníte v obrovském zástupu, a v duchu vidím ty tisíce jiných, pro něž už nebylo místa, nebo kteří na ten sjezd náš teprve se chystají: není stavu, jenž by mezi vámi nebyl zastoupen, a není roku v té stupnici mužné dospělosti, jenž by tu neměl svých četných representantů — nuže vy všichni, zdaž nejste i vy dětmi této doby každým úderem svých srdcí, vyrostlí v jejím ovzduší, otužilí v jejích zápasech a živým zájmem sledující všechny snahy její a všechny úspěchy její — a jestliže při tom z vás všichni bez rozdílu, intelligenti i lidé prostí, dnes věrněji než kdy jindy lnete k svojí víře, mužněji a statečněji než kdy jindy hájíte jejích práv, kdo smí tvrditi, že už ta víra trvale odbyta, a chtít dle ní zaiizovat život soukromý i život celého národa, že jest při nejmenším aspoň anachronismem, není-li to osudným pobloužením a národním neštěstím?

Co jest, co má a co musí býti ideálem moderního českého člověka? Slyšíte odpověď odevšad: svoboda, vzdělanost, mravní ušlechtilost a blahobyt. Nesmrtelné naděje naše jsou z programu toho ovšem vypuštěny, konečný cíl všech duší nesmrtelných, splynutí s Bohem u věčné blaženosti jsou odkázány do říše bláhových snů. Nevěra jde však ještě dál: všecky tyto ideály staví v přímou protivu náboženství a jeho dogmat a prohlašuje křesťanství všech těchto oprávněných a velikých cílů jedinou a největší překážkou. Všech svobod lidských byla prý církev katolická žalářnicí a hrobem, všech kulturních snah brzdou a nepřítelkyní, svou morálkou ubíjí rozkoš života, a všude, kde vládne, národové chudnou a upadají. Jmenoval jsem úmyslně církev katolickou nejen proto, že v ní a jedině v ní vidím stělesněno křesťanství v plném obsahu jeho, ale ona jediná svým původem až ke Kristovu kříži sahá, a proto jí a především jí všechny útoky a všechna nenávist nevěry platí.

Jest prý nepřítelkyní svobody! A na důkaz toho otvírají před námi listy dějin, a ovšem i našich českých dějin, ukazují na hranice, jež na její rozkaz prý vzplály, na tisíce a tisíce vyhnanců, již na její podnět prý jmění a vlasti byli zbaveni, na dragonády, jež šířily hrůzu a pobuřovaly ubohý lid až k šílenosti. Velectění, ty listy českých i všesvětových dějin známe i my, ve školách nám z nich předčítali, a ve věku mužném přemnozí z nás se v nich probírali s tichým smutkem a bolestným úžasem, ale, velectění, když už volat dějiny za svědka proti křesťanství, pak nejen těch dějin několik listů, ale dějiny celé, dějiny nezfalšované, dějiny od samých počátků jejich v plné jejich pravdě, v plném jejich obsahu — a těchto dějin se církvi katolické věru netřeba báti! Z těch dějin bude zjevno, že s vrcholu Kalvarie právě tato církev a ona jediná snesla svobodu do středu světa, a byť v některých dobách tento vzácný klenot přešel na čas do rukou nehodných, té svobody lidské, že přece jenom křesťanství bylo a zůstalo nejpevnějším štítem a nejnezdolnější hradbou. A volá-li se dnes: Zpět k antickému životu, plnému rozkoše a krásy, věřte mi, ten lid náš ani netuší, s jak živelní silou měl by se tomu volání opřít. Růžemi ověnčeno, pilo z antických číší rozkoše jen několik vyvolenců — všechny ostatní massy, všichni ostatní podmanění národové byli jen otroky. A tak pevná byla ta otrocká pouta, že sám vtělený Bůh musil své božské ruce dáti napřed spoutat a potupnou smrtí otroků a porobenců musil napřed na šibenici kříže umřít, než bylo možno ta pouta aspoň uvolnit. Výslovně pravím: uvolnit! Proti neskonalé lásce Boží zůstalo i nadále v příkré protivě lidské sobectví, proti jasnému příkazu Božímu zůstala netknuta i nadále svoboda lidské vůle — a to obojí stačilo, aby to veliké, osvobozující dílo církve smělo postupovat jen krok za krokem od otroků k nevolníkům, od nevolníků k robotníkům, od robotníků až k našemu lidu, jenž už jest pánem svého určení, pánem své rodiny a pánem své půdy. A naříká-li lid náš a naříká-li mnohdy plným právem, že ta svoboda jeho jest pouze zdánlivou, že ten starý bič otrokářský v jiné sice formě, ale v stejné tvrdosti nad jeho šíjí sviští, velectění, ti, kdo všeho toho vinu nesou, nestojí jistě na půdě evangelia, nepochopili jeho ducha, ba velikou svou většinou stojí přímo v táboře nesmiřitelných jeho nepřátel. Křesťanství hrobem lidské svobody — a přece jest faktem, jenž se až dosud před naším zrakem tyčí vší velikostí svou a vším svým jasem, že ta svoboda jest výhradním majetkem jedině těch národů, jichž celé dějiny jsou plny Kristova jména, Kristových milostí a Kristovy pravdy, a je-li až dosud celá milliarda lidí v nízkosti otroctví, pak jenom proto, že našeho božského Spasitele ani dle jména ještě nepoznala. (Pokračování.)

Dr. OT. TAUBER:

KATOLICKÉ STUDENTSTVO NĚMECKÉ.

Velmi rád vyhovuji žádosti ctilé redakce tohoto listu a sdělím zkušenosti a poznatky své o životě katolických akademiků německých, zvláště bavorských a švýcarských.

Katoličtí akademici němečtí jsou ovšem daleko před námi. Jest jich více, a mnohem dříve začali a četbou silných knih se zdokonalují. Velmi horlivě pracují ve svém sebevzdělání aesthetickém, morálním, sociálním, vědeckém,

charitativním. Sdružení němečtí akademici katoličtí se vynasnažují, by život studentský očistili od nekalých vkořeněných návyků. Tak se na př. mnoho zasloužili, že potírají souboj, karban, alkohol, sexsualismus.

Ruch katolický na universitách se datuje od r. 1844 Švýcarští studující katol. mají svůj spolek, jenž čítal r. 1907 654 členů aktivních, 1630 čestných. Ovšem jsou švýcarští akademici katoličtí ještě kromě toho sdruženi v různých německých spolcích katolických, kde studují. Centrum katolických akademiků švýcarských jest Frýburk. V Einsiedeln vychází jejich list „Monatrosen".

Německých katolických korporací studentských bylo r. 1907 celkem 132. Studentů katol. v nich sdružených 5634 a starších členů intelligentů katolických 12.862. Tedy celkem 20.126 katolické intelligence sdružené Též zvěrolékaři katol. mají dva spolky s 111 studenty a 121 intelligenty dospělými. Dobře učiní redakce i vůdcové našeho studentstva, když i dále budou sledovat hnutí studentů cizích a jejich listů si všimat.

Centra života katolických akademiků v Německu jsou: Bonn, Berlín, Karlsruhe, Mnichov, Cáchy, Vratislav, Kolín, Münster atd. Listy akademiků katol. jsou: „Akademia", „Unitas", „Akad. Monatsblätter", „Korrespondenzblatt", „Universitas", „Akad. Zeitschrift", „Soziale Studentenblätter" (ročně osmkrát, 5000 odběratelů), „Sozialstud. Korrespondenz", „Studentenbibliothek", „Germania", „Ascania". První spolek katol. akademiků založen v Bonnu r. 1844 „Bavaria".

V Rakousku bylo r. 1907 katolických korporací akad. 10. Centrum jest Innsbruck.

Velikou zásluhu o sdružení katolické intelligence německé má známý dr. K. Sonnenschein.

Spolky se rozdělují na dvoje: kteří nosí barvy, a ty, kteří nenosí barev. Roku 1904 vzplanuly na všech universitách boje protikatolické, ale jimi právě ruch katolický ještě více sesílil zevně i vnitř co do přesvědčení i do počtu.

Počátkem svým sahají spolky akademiků až do XIII. a XIV. století, kdy na př. v Paříži, v Bologni spolky takové byly. Sluly „bursy". Akademici společně bývali a pracovali. I na pražské Karlově universitě byly spolky akademiků ve středověku, ale dle „národností". Později se tvořily spolky „krajanské". Mimo ně vznikaly spolky pěvecké, šermířské, tělocvičné, později v XVIII. století zednářské. Tyto vydupaly spolky katolické a křesťanskosociální. Němečtí akademici mimo své spolky ve všech městech činně pracují ve spolcích sv. Vincence, sv. Bonifáce, Piových, v Mariánských družinách a jiných. Jsou zrovna missionáři a apoštoly doma, v městech i na venkově, v lidu i mládeži. Když vše to uvážíme, kde jsme ještě my!

Němečtí akademici katol. zakládají čítárny, knihovny, zakládají odbočky knižního spolku Borromejského, jenž jest ve všech městech a má dnes půl třetího tisíce odboček. Již gymnasisté jsou vychováváni ve dvou posledních letech zvláště ve Švýcarsku pro budoucí život, což pochopitelno, neboť Švýcarsko jest republika, v níž se lid sebeurčuje a spravuje. Bývají téměř všude všichni gymnasisté a realisté v konviktech katolických neb evangelických a tak nábožensky vychováváni pod vedením professorů. Rektor university ve Frýburku, náš krajan dr. Zapletal, mi sdělil: „Na universitách jsou akademici ve spolcích, a téměř všichni si zachovávají přesvědčení náboženské." Sám jsem se o tom přesvědčil zvláště v Einsiedeln, kde jsem viděl ve chrámě velebném intelligenci a studenty, jak příkladně se chovají a ke stolu Páně přistupují, ač bylo to v letních prázdninách.

Přední věc u studentů jest, aby se vzdělávali odborně, tedy skutečně studovali. O to akademici katoličtí v Bavorsku zvláště usilují. Tak v Mnichově, kde jsem byl a život pozoroval, mají akademici týdně své vlastní poučné večerní přednášky, a to o thematech časových i svých odbornÿch vždy s diskussními pohovory, navštěvují veliké závody a byty dělnické i musea. Viděl jsem akademiky v museu německém (Deutsches Museum), jež jest unikum svého druhu, jak sami bedlivě studují praktické apparáty elektrické, astronomické a jiné.

Dnes však zvláště začínají akademici katoličtí zasahovat aktivně do činnosti sociální, o čemž se více řádky zmíním. Činnost sociální rozvíjejí akademici v roku, ale zvláště o prázdninách velikonočních a podzimních. Zakládají totiž „Sociální prázdninové skupiny“, jichž počet letos dostoupil 623.

Jak to činí? Navážou styk s místními sociálními praktiky a s nimi společně zařizují kursy, lidové vzdělavací večírky, výstavky zřizují spolky sv. Vincence neb nové členy pro ně získávají, pracují v místních různých spolcích, pořádají schůze, píší do listů, poučují o účelu spolků vzdělavacích, charitativních, zvláště sv. Vincence. Sami práce skutečné ve spolcích sv. Vincence se podjímají; tak letos ve Vídni, Strassburku, Fuldě, Kolíně, Gladbachu, Berlíně, Vratislavi, Hradci, Frýburku a jinde.

Prací touto povzbuzují se k soucitu, zušlechťují se, život plodně prožívají, hlavní přikázání křesťanské lásky vyplňují a pravou humanitu skutkem šíří. Studentky se zúčastňují práce ve spolcích sv. Alžběty; navštěvují i nemocnice.

Velmi prospěšně se začínají akademici katol. uplatňovat jako soudní pomocníci mládeže, což jest výhodná činnost zvláště pro nastávající právníky a lékaře, učitele i kněze. Vyšetřují totiž poměry delinkventa, dosavadní život, povahu jeho, hledí vyšetřit kořen zločinu nebo pohnutky přestupku, přeptávají se u kněze, učitele, rodičů a materiál písemně soudu dodávají. Po soudním přelíčení vykonávají dozor, jsou přáteli a rádci mladého delinkventa, a dle zpráv docilují šťastných výsledků. Jak krásné to životní ideály!

V Bonnu v Porýní zřízena „Komise ke spolučinnosti ve spolcích živnostenského dorostu“. Účel její jest, buditi zájem studentstva na práci spolkové pro učně, tovaryše, omladinu; pomáhají cvičit slušná divadla, zpěvné výstupy, učí tělocviku, přednášejí, knihovny zařizují, poučují v cestování a jiné. Ovšem pro tuto práci spolkovou bývají studenti během semestru sami vychováváni a cvičeni. Uplynulý rok bylo pro ně 54 přednášek „sociálně-studentských“ uspořádáno.

Horlivě ujímají se katol. akademici dělnictva. Na 25 universitách jsou obvyklé dělnické kursy semestrální, ale utěšeně přibývá i místních kursů o prázdninách. O letošních Velikonocích uspořádali studující v místních křesťansko-sociálních skupinách 53 kursů! Obsahem jsou kursy apologetické, odborové, samosprávné. Jak užitečná to práce! Pro studenty pak za příčinou této činnosti sociální uspořádány čtyři konference, v nichž program a problemy dělnické probrány a vydány zvláštní pomocné příručky pro poučení lidová od sekretariátu. Kursy se těší živému zájmu a přibíráni k nim ovšem i neakademici a dělníci sami k referátům. Zakončeny bývají poučnou slavností nebo doprovázeny výstavkou knih, obrazů, na př. letos v Münsteru, ve Vídni, Řezně a j.

Ani ne tak přednáškami, jako spíše cvikem, návodem k samočinnosti, k pokusům, výstupům hledí studenti ve spolcích pomáhati. Kde třeba, zasahují aktivně na př. při hře, tělocviku, knihovnách.

Srovnejme to vše, práci a statistická data o členství s tím, co jest u nás? Kolik se děje u nás? Kolik intelligence máme my zorganisované? Jak veliké pole práce tu čeká!

Příkladu studentů následují i studentky. Založily v Münsteru, Bonnu a Mnichově „Komise pro sociálně-charitativní práci". Navštěvují dělnice v továrnách, zprostředkují poptávku po zaměstnání, přednášejí. Přednášky i práce hledí vždy vyhovět místním poměrům a proto se pohybují směrem praktickým. Se studentkami družně pracují katolické učitelky.

Jest dobře, jak mohu ze zkušenosti říci, aby v každém studentském spolku, na příklad v Brně, v Praze a ve Vídni byl nějaký starší intelligent místní, jenž by členům výboru radil, v dobrých kolejích spolek udržoval a členy naváděl k práci soukromé i veřejné, jemu zkrátka pomáhal při sebevzdělání. Tak je tomu v Německu. Aby mladí lidé byli pro práci sociální vychováni, ubytují se po skupinách na př. 15 studentů o prázdninách ve spolkovém, třeba tovaryšském domě, v centrálním městě, jak letos bylo ve Stuttgartě, Düsseldorfě, Kolíně na 10 dní. Zde pak odborní praktikové je uvádějí do styku s dělníky, s jejich vůdci, s čelnými osobnostmi veřejné práce, navštěvují s nimi závody a byty dělnické, zvláště pak je uvádějí v sociálně-charitativní práci pro dělnictvo i péči o mládež. I u nás odborníci jsou na př. v Praze, v Olomouci, v Brně, v Král. Hradci, a proto podobné vzdělavací společné kursy by jistě zdárně mohly býti již letos zavedeny. Vedení spolku studentského i vůdčí osobnosti v centrech našich se snad chopí práce té. Letos o prázdninách bylo tak 70 akademiků německých pro život připraveno. O prázdninách studenti pilně cestují a přebývají vždy v domech spolků tovaryšských, s tovaryši, mistry, učni, s omladinou se stýkají a tak poznávají jejich potřeby, poměry a dobrá místní zařízení. Vždy se lze něčemu přiučiti. Zdar jest jistý, jen třeba, by všichni se práce chopili!

Němečtí studenti mají svůj „Sekretariát sociální práce studentské". Při něm jest zřízena „studentská bursa" dle způsobu středověkého. V ní se studenti zdržují třeba o prázdninách, pomáhají při sekretariátu, a tak se zaučují i do písemností a formulí, jak se třeba vyhotovují průkazy pracovní, jak se zřizují spolky, jak se vedou Raiffeisenky a družstva atd.

I to by mohlo býti v Brně při sekretariátu křesť.-sociálním zavedeno. To vše jest práce nepolitická, ale lidstvu prospěšná. Proč se přemnozí akademici zkazí a do bahna požitkářství upadají? Protože nejsou vedeni, jak a kde by síly a schopnosti své mohli uplatniti!

Dle vzoru skandinavského i amerického vstupují studenti o prázdninách jako volontéři za dělníky do továren, a zvláště do podniků hospodářských. Tak z autopsie poznávají život lidu, živícího se i svět prací rukou.

Listy studentské, jež jsem shora uvedl, ale i listy denní, referují pilně a často o hnutí studentském, což u nás chvályhodně činí „Našinec" a „Nový Věk". Studenti musí býti od lidu, od jeho vůdců, od kněží a vůbec pracovníků získáni a podporováni. Tak v Bavořích, na př. v Mnichově jest zřízena poptavárna dobrých bytů, jež vede jejich zápis a uveřejňuje, též má seznam osobností, které mládež studující mohou informovati o studiích, místech, odborech, hodinách. Samé tedy věci praktické i pro naše studenty vysokoškolské potřebné.

Z ničeho není samo sebou nic. Ruce k dílu! Prací teprve vynořují se nové problemy, nová působiště. Kdo vyplní u nás tyto — citelné mezery? Studentstvo německé pro zevnější práci nezapomíná na sebezdokonalení, na zušlechtění charakteru, na zvnitřnění sebe a prohloubení práce, zkrátka na duši. Hledí získávat nové kruhy, ale sebe a hnutí studentské

zvláště letos snaží se oduševniti. Dobře dí světový paedagog Foerster, u něhož v jeho ville jsem letos v Curychu byl, v knize, jejíž nejnovější vydání mi věnoval: „Vůle jest desetkrát cennější než vědění.“ („Schule und Charakter“. 10.) Nejlepší vědění jest — vědomí dobrého svědomí! Za tím účelem by měly nejen na Velehradě, ale i v Praze neb Král. Hradci býti roční exercicie pro akademiky nebo aspoň rekollekce, z nichž duch čerpá vzlet i sílu. I pro Vás, mladí přátelé, platí slova slova Kristova: „Hledejte nejprve království Boží!“ Zdař Bůh! „Kteří doufají v Pána, berou křídla orlí, běží a neumdlejí, putují a neunaví se.“ (Is. 40[31].)

K. J.

SOCIÁLNI ČINNOST ANGLICKÉHO STUDENTSTVA.

(Dokončení.)

Hlavním působištěm sociálním pro studentstvo jsou tak zvané „settlements“, zařízené dle vzoru „Working Men's College“ se zvláštním zřetelem na studenty. Jsou to instituce, vyvolané v život nejstaršími anglickými universitami v Oxfordu a v Cambridge, jsou to hlavně „Oxford House“ a „Cambridge House“. Starší „Oxford House“, založený r. 1884 pod vlivem zpráv o bídě a zanedbanosti nejširších vrstev obyvatelstva východního Londýna, stojí nyní pod vedením a správou londýnského biskupa. „Settlements“ má dnes veliký krásný dům s jídelnou, společným pokojem, knihovnou, čítárnou, místností pro přednášky a sezení, s 22 privátními pokoji a kaplí. „Cambridge House,“ založený r. 1896 dle vzoru oxfordského, má tři domy s velikou dvoranou, sálem pro přednášky, kapli, 14 privátními pokoji atd. Oba tyto „settlements“ stojí pod správou duchovních a jsou také v bezprostředním spojení s náboženskými společnostmi. Vedle nich existuje ale také celá řada takových „settlements“, které mají světský ráz a světskou správu. Nejhlavnějším je t. zv. „Toynbee Hall“ s nádhernými sály, klubovními místnostmi, dvory, zahradami a restaurací. Je to v pravém slova smyslu lidová akademie, kde přednášejí i nejslavnější autority anglické vědy. Vydržování všech „settlements“ se děje ponejvíce na základě nadací, odkazů, podpor různých spolků, hlavně universitních „colleges“, a příspěvků jednotlivých členů. Někteří členové — a jsou to především ti, kteří vedou správu celého „settlementu“ a obstarávají běžné záležitosti — mají stálý byt v budově „settlementu“, většina ale tam po ukončení své denní práce ve školách, úřadech, nemocnicích atd. teprve dochází, aby učili, přednášeli a zúčastnili se společných debat, zábav, divadelních a hudebních produkcí. Hlavní život v „settlementu“ započne vůbec, což pochopitelno, v hodinách večerních, kdy po vykonání svých povinností se valí celé davy dělníků do útulných těch budov, aby se zde poučili, pobavili a posilnili pro příští práci a námahu. Odpoledne se věnuje většinou školním dítkám a v každém „settlementu“ jest místnost, zvláště určená k tomu, aby školní dítky, které doma nemají potřebného klidu a místa, vypracovaly zde své úlohy.

Pro naše počínající hnutí jsou důležitější směry a cesty, jimiž anglický student kráčí za svým cílem. Hlavním účelem celé sociální činnosti je styk mezi třídou nastávající intelligence a mezi vrstvami chudých a pracujících. Jak se anglický akademicky vzdělaný muž, jak se akademicky vzdělaná

žena přibliží prostému lidu, jak dovede vzbuditi jeho důvěru a porozumění pro své záměry? To jsou otázky, které mají i pro naše poměry nesmírnou váhu a důležitost a které proto zasluhují našeho povšimnutí a pilného studia. Celkem lze rozeznati tři hlavní druhy společenského styku anglického studentstva s dělníkem. První spočívá v tom, že akademik se snaží povznésti duševní úroveň nižšího lidu. Je to cesta, která vede přímo k srdci pracujících vrstev. Ten chuďas, který se od rána do večera musí lopotit v továrnách, skladištích, na dráze, na lodích a jinde, ten chuďas, který v potu tváři si dobývati musí chléb svůj, ten poznává, že i vzdělanec ve svém tichém pokojíčku skutečně a často velmi namáhavě pracuje a že práce jeho má také své místo, svůj účel, své oprávnění. Práci vzdělavací se v Anglii věnují většinou ti, kteří universitu již absolvovali, vlastní studenti vypomáhaji jen při elementárním vyučování. Přednášejí se veškeré obory vědy, literatury a umění, při čemž se hlavně hledí k tomu, aby každý prohloubil své vědomosti v tom oboru, který s jeho zaměstnáním nejvíce souvisí. Velikou měrou se pěstují i moderní řeči a proto nemusí zrovna překvapovat, když některý prostý dělník v Angli mluví čtyřmi, ba i pěti jazyky. Také řečem klassickým se věnuje pozornost. Odborné i všeobecné vzdělání má rozšířiti duševní rozhled muže z lidu, má mu dáti příležitost, aby na základě svých vědomostí domohl se lepšího postavení, má jej ale také povznésti nad všednost života, má mu ukázati cestu k ideálům, k dobru a krásnu. „Udělejte," píše Sir Walter Besant, „z lidí těchto nespokojence se svým bídným bytím! Ukažte jim, že je vnitřní, lepší život, probuďte v jich srdci touhu po tomto životě!" Ovšem že se lidu tomu nesmí předkládati všechno bez výběru, napřed se musíme přesvědčiti, k čemu se duše jeho nejvíce kloní, napřed v nich musíme vzbuditi hlad po vzdělání a teprv potom slova naše padnou na půdu úrodnou. Proto se v anglických „settlementech" obrací zřetel zvláště i k dětem, jichž útlé duše se nejlépe dají rozdmychati a rozohniti pro vyšší zájmy. S dětmi školou povinnými se pěstují většinou hry a zábavy, pořádají se výlety a hledí se jim umožniti o prázdninách pobyt na venkově. Škole odrostlými se pěstuje ponejvíce sport, divadlo a hudba. K tomu účelu je v každém „settlementu" prostorná tělocvična a veliké hřiště. Vzdělání se děje buď přednáškami, pro něž se často hledí získati velcí učenci a světové autority, buď praktickými cvičeními v třídách, což jest zvláště nutným při elementárním vyučování. Všeobecně se ale dává přednost názornému vyučování, při němž by všichni měli účast, tedy vyučování třídnímu. K upevnění vědomostí v přednáškách a třídách nabytých se tvoří zvláštní kroužky vědecké různých oborů, které pořádají diskusse a konají pokusy, jakož i kroužky literární, které hlavně se zabývají dobrou domácí prósou a klassickými autory anglickými, především Shakespearem. K ušlechtění uměleckého vkusu a aesthetického citu se pořádají veřejné výstavy, do nichž jest vstup volný. Zde nalezneme vynikající díla anglického malířství, sochařství, modelování, uměleckého průmyslu a laciná vydání klassických děl básnických. Tím se bojuje zároveň proti nemravné literatuře a pornografickému „umění".

Druhá cesta k pěstování styků s nižšími vrstvami jest účast na jejich zábavách a vyraženích. Anglický student se neostýchá jíti do dělnického koncertu nebo věnečku, on tam rád zavítá a dává tím na jevo, že se cítí s lidem jedné krve a jednoho snažení. A je to vskutku dojemný obraz, když vidíme nastávajícího učence, státníka neb umělce seděti po boku prostého muže, když slyšíme jejich přátelský rozhovor, nebo když uzříme syna váženého rodu a bohatého domu v kole s jednoduchou dívkou, dcerou dělníka neb malého řemeslníka. Tu se uzavírají upřímná přátelství, která poskytují záruku, že takový student i později ve vlivuplném postavení nezapomene

na svého kamaráda-dělníka. I uvedené již sportovní kroužky, společné hry, divadelní a hudební produkce a výlety utužují staré a navazují nové styky mezi studentem a dělníkem.

Třetí cesta k sociálnímu působení jest praktická činnost v oboru péče o staré, nemocné a chudé, tedy činnost vincenciánská Jak bohaté pole sociální práce spojené s křesťanskou charitou skýtá se tu v obrovských městech anglickému studentstvu! Také péče o učně, rekonvalescenty, zanedbané dítky a nezkušená děvčata, přicházející z venkova, mu otvírá dokořán srdce chudých vrstev a získává mu úctu, lásku a sympathie u všech. Mnoho studentů, hlavně takových, kteří mají již potřebných zkušeností a dostatečných vědomostí, je také zaměstnáno v rozličných, veřejně prospěšných institucích, tak v různých komisích školních, ve správách chudinské péče, ba i v obecní radě toho kterého městského okresu.

Ke konci budiž zde ještě poukázáno na důležitost a význam náboženského přesvědčení a církevního zařízení při studentské práci sociální. Mnoho ústavů ku podporování zmíněné práce jest zřízeno péčí církevních společností, nejstarší „settlementy“, „Oxford“ a „Cambridge House“, stojí pod církevním vedením a vzor všech podobných institucí, „Working Men's College“, jest výsledkem hluboce cítěné potřeby uskutečnění křesťanských ideálů lásky k bližnímu a sebeobětavosti. A v duchu náboženském, v duchu křesťanské lásky se děje většina sociální činnosti anglického studenta. V Anglii vůbec jest náboženství jinak ctěno a křesťanské zásady jsou jinak respektovány než u nás. Je to skvělým důkazem životní síly křesťanství, že národ, který v duševní i materielní kultuře nad jiné vyniká, který svou silou a energií si podmanil půl světa, že národ tento dovede oceniti význam náboženství v soukromém i veřejném životě.

Čemu se máme učiti my od anglického studentstva pro svou sociální činnost? Kollegové! Stojíme na prahu nového školního roku, nové práce a nové příležitosti k vzdělání sociálnímu. Chopte se této příležitosti, vzdělávejte se, ale nezapomínejte i na vlastní práci sociální. Učte se od anglického studenta! Osud nedal sice našemu hnutí do vínku nějaký „Working Men's College“ neb nějaký „settlement“, ale příležitosti k sociální činnosti jest i u nás až nazbyt. Počátky ovšem budou těžké jako při všem, než chopte se přece chutě práce a nevymlouvejte se na nedostatek času. Vždyť chvíle, které věnujete pracujícímu lidu ať ve městech, ať na venkově, ne budou ztraceny a námaha vaše bohatě bude odměněna. Nebo je to snad malý zisk pro mladého vzdělaného muže, když pozná na vlastní oči do nejmenších podrobností klikaté a krkolomné cesty, na které osud tisíce našich spoluobčanů zavedl? Je to snad malý zisk, když si otevřete dokořán brány do srdce chudého lidu a získáte si tam upřímné přátele? Věřte, chudý muž, dělník dovede býti často upřímnějším druhem než mnohý váš kollega. Český student ztratil namnoze souvislost s lidem. Jděte proto k němu, poučujte, povzbuzujte, povznášejte ho, oslazujte mu jeho trpký život, přilněte k němu celým zápalem mladistvé své duše, aby i on ve vás viděl své bratry a ne své kruté pány, své upřímné přátele a ne své bezohledné vyděrače. Vykonáte tím také kus národní práce a splníte ideál velikých mužů, splníte ideál Ruskina, Tolstoje, Komenského, ideál, jímž je — blaho a štěstí drahého národa.

Není lepších důkazů o povrchnosti a mělkosti mysli, než oplzlé vtipkování a výsměch při činech náboženských. Kdo starou babičku v posměch uvádí a tupí, že se modlí k patronu svému, knížky jí z rukou trhá a na zem hází, ten nestojí nad onou babičkou, ten stojí neskonale hluboko pod ní, ať je to kdokoliv. *Dr. P. Durdík.*

B. P. PRIATEL:

O VZÁJEMNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ U NAŠEHO STUDENTSTVA.

Byly to věru krásné dny při sjezdu katolickém v Olomouci, kam spěchal celý národ český ze zemí koruny svatováclavské i od sivého Dunaje, kam i jiné kmeny slovanské vyslaly své zástupce, jmenovitě Slovinci a ujařmení Slováci, jež zastupovali především dva jejich velcí, praví a neohrožení synové, trpitel P. Andrej Hlinka a poslanec jejich P. Ferd. Juriga. Nekonečný jásot a nadšení, jímž byli všude a jmenovitě v Národním domě vítáni, a láska našeho lidu vůči jim, to vše bylo jim aspoň nějakým zadostučiněním za přestálé utrpení a přemnohá příkoří, jichž se jim dostalo a dostává až dosud; to bylo uznáním pravosti jejich snah a práce; to bylo jim zárukou, že lid náš ví o bratřích svých podtatranských tolik utiskovaných, že cítí s nimi.

Než v denním životě dnes tak rozvířeném a rozpoutaném zapomíná se často na ně, a jen zřídka podává se jim pomocná ruka, když nepřítel tížeji na ně dolehne... Ano, třeba doznati, že málo známe své bratry a poměry na Slovensku, ač jsou nám tak blízcí, ze všech Slovanů nejbližší, ač kdysi Slovensko patřilo ke koruně sv. Václava, knížete našeho!... A poměrně málo též cítíme s nimi v jejich strastech a bolestech, neznajíce jich! — —

Jest známo, že duše mladá jest vnímavá a nadšená pro vše krásné a dobré; třeba tudíž, abychom si již v mládí do své duše studentské vštípili lásku k národu slovenskému, soucit s jeho velikým utrpením; neboť nepoznáme-li svých bratrů, nenaučíme-li se milovati je a cítiti s nimi již nyní v letech studentských, nebudeme se o ně zajímati, jim pomáhati ani později, až nás uchvátí vír života veřejného a denní boje vyčerpávati budou naše síly. Naopak však, naučíme li se tomu nyní, neochabneme ani později, nýbrž se stejnou láskou objímati budeme i druhou část národa československého, národ slovenských bratří... A toho je nám katolickým studentům českým dnes třeba, dnes, kdy namnoze na vysokých školách rozšiřují se idee kosmopolitismu místo lásky k vlasti, vlastnímu národu i ostatním větvím slovanským, místo lásky k celému Slovanstvu; dnes, kdy místo oné pravé lásky k vlasti nerozlučně spojené s vírou v Ježíše Krista, láskou a úctou k církvi a náboženství šíří se liberalismus, materialismus a nenávist ke všemu svatému, věřícímu, nenávist k náboženství, Kristovi, jeho sluhům a vyznavačům! Tímto chtějí „vůdcové" (správně svůdcové) „povznésti" národ náš, a bohužel nyní již i podtatranský, který jinak byl až dosud zbožný, oddaný víře dávných otců a dědů!!... Tento „pokrok" bují u nás, „pokrok" ten zanésti chtějí a již rozšiřují i pod nebetyčnými Tatrami! Zanesli ho tam nesvědomití naši lidé à la Masaryk a j., a v poslední době, bohužel, hlásají ho a nečestně, velmi nečestně bojují proň i vlastní synové slovenského národa, ať vzpomenu pouze na př. dra. Šrobára a pak mnohé studující, kteří o víru byvše na našich školách oloupeni, bludné zásady lichého pokroku hlásají svým krajanům!...

Všichni oni národní „vůdcové" a studenti mluví o vzájemnosti československé, ale jak jí rozumějí! Příklad dal Masaryk letos o prázdninách na sjezdu pokrokové slovenské mládeže v Hodoníně; než to že je ta pravá vzájemnost, která má přinésti utlačovaným bratřím našim štěstí, blaho, posilu?! Nikoliv! Taková vzájemnost přinese jen zlo, neštěstí, osudné rozbroje a zhoubu.

Na nás tudíž jest, na nás katolických studujících, abychom ukázali našim pokrokovým k llegům, jak třeba již v mládí rozuměti, jak pěstovati pravou československou vzájemnost. Dlouho se nechci šířiti, poukáži jen na několik věcí a

momentů, které jsou skutečně důležité, a bez nichž nelze mluviti o vzájemnosti česko-slovenské.

Předně třeba nám znáti dějiny národa slovenského, k čemuž jest právě nyní veliká příležitost, vychází právě důkladné dílo od velikého přítele nemaďarských národností v Uhrách vůbec a slovenského národa zvláště, Setona-Watsona-Scota Viatora „Národnostní otázka v Uhrách", kde obsaženo a vylíčeno jest veliké utrpení slovenské; vychází dále „Slovenská čítanka",*) v níž jsou též mimo jiné velmi zajímavé a instruktivní stati podány dějiny Slovenska od pravěku; kromě jiných vydal na Slovensku samém J. Botto obšírnější dílo: „Slováci, vývin ich národného povedomia" u Gašparika, kde vyšla též krásná a velmi zajímavá „Storočná pamiatka narodenia Štefana Moysesa, biskupa baňskobystrického". — Dějiny tyto se dosud zanedbávaly, opomíjely na našich školách; nutno, aby byla zjednána náprava, a to co nejdříve především našimi budoucími historiky a učiteli! — Dějiny národa slovenského nejsou sice tak veliké, pohnutlivé a slavné jako naše, nicméně i ony mají mnohý zajímavý jasný list; nechati jej v prachu zapomenutí a neseznámiti s ním naši mládež, bylo by téměř hříchem! Tam uvidíme, co pro národ vykonali, podobně jako při probuzení u nás, kněží a hluboce věřící mužové vůbec! . . .

Přicházím na slovenskou literaturu, která jest u nás více zanedbána, opomíjena než každá jiná; a přece honosí se tato literatura tak krásnými, vzácnými plody básnického ducha, že by se důstojně zařaditi mohly a měly mezi přední díla evropská; ovšem je tu ta okolnost, že jsou to díla slovenská, a proto jsou tak málo známa, a to i u nás! Potvrzuje to Scotus Viator: „Básně Svetozára Hurbana Vajanského a Hviezdoslava byly by jim dávno zjednaly slavné jméno — ovšem v jiné zemi než právě v zemi rytířských Maďarů . . ."

Co vše přečte se na našich ústavech z různých literatur, ač mnohdy, a snad až příliš často je to obsahu pochybného! Jen díla slovenská se nečtou vůbec nebo jen až příliš zřídka, ač jsou vskutku umělecká a obsahem tak ušlechtilá, čistá, povznášející, nenasáklá moderním jedem!

Němci znají celou svoji literaturu, a majíce společný spisovný jazyk, mohou všichni čísti, co se jim z jejich literatury líbí; nám Slovanům, ačkoliv by to bylo tak velice žadoucno, není to možno pro tolik spisovných jazyků dosti od sebe odlišných a vzdálených; třeba se nám nejprve učiti té neb oné řeči slovanské, abychom mohli poznati literaturu její v originále; jinak musíme sáhnouti po překladě. Než u děl slovenských tomu tak není, tu netřeba překladů, tu netřeba učiti se slovenštině: vezmi jen slovenskou knihu a čti! Porozumíš všemu až na některé výrazy; čti hlasitě, a jistě oblíbíš si tuto krásnou, plnou ještě, jadrnou a libozvukou mluvu podtatranských bratří, v krátké době ji budeš ovládati dobře. Voláme-li neustále: naučme se každý aspoň jednomu jazyku slovanskému, dokážeme to oním způsobem nejsnáze! — Neradil bych však začátečníkovi, aby hned sahal ke vzácným spisům Hviezdoslava, knížete slovenského Parnassu, který má výrazů nám neznámých poněkud mnoho, an je bere z lidu; za to snadno čtou se spisy druhého velikého ducha slovenského Svetozára Hurbana-Vajanského; přečtete-li některé jeho dílo („Kotlín", „Koreň a výhonky"), pak lehce můžete již sáhnouti i ke spisům Hviezdoslavovým; pěkná díla kromě těchto vytvořili: M. Kukučín, M. Ferienčík, A. Sládkovič, J. Kalinčák, E. Šolteszová, T. Vansová a m. j. Z časopisů třeba zmíniti měsíčník „Slovenské Pohľady", jichž redaktorem jest Josef Škultéty, z novin „Slov. Ľudové Noviny", jichž redaktorem jest nyní Fl. Tománek a „Národnie Noviny", jež rediguje sám Svet. Hurban-Vajanský.

---

*) Některé články — není jich však mnoho — psané autory liberálnějšími, jsou poněkud strannické; to čtenář lehko rozpozná; přes to „Slovenská čítanka" má význam pro vzájemnost česko-slovenskou a zasluhuje, by byla hojně odebírána.

Nejlépe a nejúčinněji budeme však kromě toho pěstovati česko-slovenskou vzájemnost osobním poznáním přímo ve vlasti svých bratří: cestováním po krásném, na přírodní nádheru a krásu bohatém Slovensku. A Slovensko jest věru krásné, čarokrásné, země, jakých jest málo, jíž rovné téměř nenajdeš, jak to dosvědčují mnozí a mnozí, i cizí turisté! Jen jděte, vizte a přesvědčíte se! Každý kout Slovenska vás uchvátí: malebné, na hrady a zříceniny bohaté Pováží; ledové jeskyně s Dobšinskou na prvním místě; tichá, klidná, od světa odloučená horská údolí; slovenské hory, především však nebetyčné Tatry se svými holými, temnými, rozervanými útesy, štíty a skalisky, hlubokými, zelenavými propastmi a plesy, pravý to oceán zkamenělší uprostřed nejprudší bouře! „Hej, pod Kriváňom, tam je krásný svet!“ ne nadarmo zpívá si Slovák.

Kdo po Slovensku cestovati chce s užitkem, tomu třeba, aby si nejprve důkladně prostudoval svou cestu a předem ji vykonal na generálních mapách; jest záhodno přečísti si cestopisy Bayerův, Klímův, „Tatry“ od Drože, Kálalovy spisy o Slovensku, „Vyhubit“ od Targa, zmíněnou již „Slovenskou čítanku“ — v níž je též pěkný a bohatý oddíl cestopisný — a „Národnostní otázku v Uhrách“. Po takové přípravě přinese nám cesta veliký užitek.

Cestujíce po Slovensku, musíme se snažiti, abychom poznali dobrý, bodrý jeho lid; proto třeba se s ním stýkati, kde to jen možno při jeho prosté práci, při jeho nejrozličnějším zaměstnání, v pravém jeho životě. Stykem tím poznáme především rázovité typy slovenského lidu, jeho pestrý, švarný, rázovitý kroj, tak poznáme jeho bídu, velikou bídu, jeho bol a utrpení, jeho strasti a ujařmení tváří v tvář, jeho strádání tělesné i duševní; rozmlouvajíce s ním, poznáme jeho smýšlení, snahy a tužby, uslyšíme jeho nářek a stesky, poznáme aspoň poněkud srdce a duši Slováka. Představme se mu vždy jako upřímní „bratia z priateľskej Moravy a Čech“, jako synové téže krve a pak dobrým, povzbuzujícím, přátelským, ano bratrským slovem můžeme u každého vykonati mnoho, velmi mnoho. Slézajíce horské stráně a procházejíce údolí, uslyšíme z nenadání, krásnou, jímavou, samorostlou lidovou píseň slovenskou, která tam zastavuje krok turistův, by tiše, okouzlen jsa v pravém slova smyslu, naslouchal, až poslední zvuky tak dojímavé písně zemrou v hustém lese na protější stráni, a beze slova v zamyšlení na to bral se dále . . . Takového zpěvu u nás, bohužel, neslyšíme! Zpěv to, píseň, která ač pochází od prostičkého, neznámého horala, dojímá a okouzluje celý svět! „Slováci mají nevyčerpatelný zdroj lidovědy a národní písně, jichž by jim největší národ mohl záviděti,“ píše opět Scotus Viator. — Učme se písním těm, učme jim i jiné, rozšiřujme je na našem venkově místo špatných, zhoubných odrhovaček! Považme, co v této příčině vykonali studenti v době našeho probuzení . . .

Nestačí však stýkati se na svých cestách Slovenskem jen s lidem, nýbrž, kde to možno, i s intelligencí, se slovenskými předáky, kteří vás mile uvítají, velmi rádi mezi sebou uvidí a z vaší snahy se zaradují; lid vám v každém městečku poví, který větší muž tam bydlí; návštěv oněch neopomiňte, neboť by vám jinde bylo vyslechnouti, že jste toho neměli činiti. Pryč s různými obavami a ostýchavou bázní!

Kdo se vydá na Slovensko, nesmí tu ovšem hledati mnoho pohodlí, vždyť kraje jsou chudičké, někde až příliš chudé; leč čím chudší lid, tím bohatší a nádhernější je tu příroda a pohled na ni, na pestrý národní kroj, na rázovité postavy a prosté tváře Slováků dá vám zapomenouti na chudobu vás obklopující. — Přes to na Slovensku není draho, prostý student vystačí tu s málem; jinak jest ovšem v místech jako na příklad u Štrbského plesa a Tatrách vůbec, u Dobšiny a jinde, kde ceny poměrně stoupnou. — Netřeba též uměti maďarsky; s češtinou projdete celé Slovensko; jen někde snad pomůže vám též drobet němčiny.

Cesta na Slovensko a dojmy, přebohaté dojmy tam zažité, jistě dlouho, navždy utkví každému v paměti, nevymizí nikdy; jistě každý po své cestě vřeleji cítiti bude s ujařmenými bratřími, jichž poroba, nouze a bída tělesná i duševní jest skutečně veliká Výsledek cestování svého sdělme jiným, pokud možno v našich mladých spolcích, aby zájmy o naše bratry zapustily kořeny u nás co nejšířeji.

Toť jsou, doufám, hlavní momenty v pěstění vzájemnosti česko-slovenské u našeho studentstva. K nim ovšem druží se ještě sledování nynějšího života na Slovensku, a pokud to možno, korrespondence s některým synem slovenského národa. O tom viz ve „Stud. Hlídce", ročník II., čís. 1. „Dopis ze Slovenska". Tam je též prosba k našim studentům o sbírky d o b r ý c h, nadšených, lásku k vlasti a národu hlásajících knih pro Slovensko a jeho lid. Kde to lze provésti, uskutečněme onu prosbu, veliký užitek, který tam dobrá kniha jistě přinese, bude nám díkem a odměnou!

A jistě že právě zřízený podpůrný fond vysokoškolského odboru Zemské rady katolíků rozšíří své podpory také na Slováky uherské, aby své mladé duše nemusili otravovati v „Detvanu", spolku to slovenských akademiků v Praze, kteří se odtud vraceli do své domoviny bez víry a plní nenávisti k náboženství a víře svých otcův, kterou jim matička vštípila do jejich útlých duší; oni jsou to, kteří nyní rozšiřují a rozvířili i na Slovensku zhoubné náboženské boje, kteří tupí, hanobí a všeliké zásluhy upírají prvnímu a nejzáslužnějšímu vlastenci a pracovníku slovenskému P. Andreji Hlinkovi, od něhož se jim (na př. Šrobárovi) dostalo často veliké podpory a vydatné pomoci; toť jejich vděk! — Se slovenskými mladíky v Č. L. A. však tak nebude; tam zachovají si svou víru svatou, tam načerpají oné pravé lásky k vlasti a národu svému zneuznanému, tam vychovají se praví vlastenci pro národ podtatranský, jichž tolik potřebuje, a kteří jistě si též zvolí za své heslo dle svého zářného vzoru P. A. Hlinky, který jest nyní v pravdě vůdcem a otcem svého lidu, krásné a významné heslo: „Za Boha život, za národ slobodu!" — Ti proto plně zaslouží si naší lásky, obětavosti, a kde možno, i podpory! Za to budou oni sami i celý jejich národ vděčni nám i celému národu našemu — —

Vzájemnost československá u naší mládeže jest jistě slovo časové a zasluhuje naší pozornosti; třeba ji hojně pěstovati! Bratří naši sami to cítí a touží po ní; píše mi veliký Slovák: „Vzájemné spoznanie sa a bratské styky sú nám nevyhnutelne potrebné!" A P. A. Hlinka sám vybízí nás: „Poznajme sa a to bude zálohom lepších a blaženějších časov!" U nás vybízí nás k tomu dr. Al. Kolísek, Klíma, Kálal a jiní, leč bohužel dosud s pranepatrným výsledkem. — „Osvobození Slovákův se blíží, a jest povinností každého milovníka svobody a pokroku podporovati tuto snahu všemi možnými prostředky!" praví Scotus Viator. Čím více je to povinností nás Čechů: jsouť oni naši bratří! „Udeřila konečně hodina jejich osvobození," pokračuje dále nadšený přítel Slováků. Kéž tomu tak! Aby se tak stalo, o to se přičiňme i my, studující, my katoličtí studenti, ukažme svým pokrokovým kollegům, jak my rozumíme vzájemnosti československé, jak ji skutky pěstujeme!

S chutí a radostným nadšením do této nové naší práce, jejíž výsledek jednou splyne i na naše hlavy: díky, požehnání a modlitby svobodných bratří!

Nad Tatrou sa blýská, hromy divo bijú.
Zastavme sa, bratia, veď sa ony ztratia, —
Slováci ožijú!

VOJTĚCH HALEN:

OLOMOUCKÝ SJEZD.

Po schůzích dělnictva a rolnictva konána večer dlouhá slavnostní schůze, jež věnována hlavně účastníkům sjezdovým z království. Dr. Rudolf Horský, ač sestaralý v bojích o uplatnění křesťanského socialismu v Čechách, promlouvá s mladistvým nadšením o „sociální činnosti církve v zemích českých". Probírá zásluhy církve na poli školství, literatury, umění a snahy její nesoucí se k povznesení středních stavů. „Nepřátelé dle usnesení sjezdu zednářů volají: obnoviti svět pohanský; my, kteří chceme obrození společnosti lidské, chceme předně rodinu postaviti na základ křesťanský a voláme: Všecko obnoviti v Kristu! Základ máme pevný; třeba však jen práce, a dá Bůh, že zvítězíme." Specielně „O kulturní činnosti církve v českém národě" přednášel prof. dr. Škrabal. V řeči své hlavně zdůraznil požadavek českého katolického lidu, aby byla zřízena druhá česká universita, aby však při universitě ustanoveni byli professoři, kteří by sami měli úctu k náboženství, a tuto úctu šetřili a u posluchačů také pěstili. Třetí slavnostní řečník, redaktor Václav Myslivec, promluvil o „významu katolického tisku pro vnitřní život národa". Temperamentní svou řeč končí slovy: „Dvě věci mohou společnost zachrániti, a ty jsou: náboženská výchova dětí a katolický tisk. Nuže, staňte se i vy apoštoly tisku." — Za zpěvu národní hymny rozcházeli se účastníci, znaveni už, poněvadž v tento den sjezdový byly na ně kladeny největší požadavky, přece však povzneseni.

V pondělí konány schůze rázu náboženského, tak schůze kněží-adoratorů sjezd terciářů, Mariánských kongregací, a pokračováno ve schůzích rolnictva, dělnictva a živnostnictva. Hlavní zájem účastníků sjezdových soustředily však na sebe schůze učitelstva a přátel Matice Cyrillo-Methodějské a schůze studentstva vysoko- a středoškolského. Není mi možno, abych alespoň krátce o těchto schůzích referoval, místo mému článku vykázané mi toho nedovoluje a počnu proto ihned se schůzí studentskou.

Svůj den jsme počali tichou mší svatou, slouženou v kapli sv. Anny děkanem theologické fakulty olomoucké dr. Dominikem. Po bohoslužbě ubírali jsme se ve čtyřstupu, v čele s drem Hrubanem a předsedy našich a slovinských spolků, do českého gymnasia, jež bylo pro naši schůzi určeno. Aula gymnasia byla v několika minutách naplněna hlavně studentstvem, ačkoliv i starší intelligence, professoři, právníci a duchovenstvo, četně na naši schůzi zavítala. Jaký zájem vzbudila naše schůze, bylo možno pozorovati z toho, že mnoho hostů po celé dopoledne s účastí naše rokování sledovalo, ačkoliv současně s námi konány jiné důležité schůze, a že ti, jimž nebylo možno celého našeho jednání se zúčastniti, alespoň na krátký čas mezi nás zavítali, aby nás a naše snahy seznali. Na českém sjezdu katol. byla naše schůze novum. Katolické studentstvo vystoupilo na olomouckém sjezdu ponejprv jako samostatná složka v novodobém českém hnutí katolickém. Neboť schůzka studentstva na sjezdu v Hradci Králové nemůže býti považována za officielní projev studentský. Již název její: „Porada studentstva a intelligence", jenž jí byl dán v programu sjezdovém, ukazuje na její předně ne čistě studentský, a pak více informativní než pracovní ráz. Odpovídala poměrům, v nichž se tehdy naše studentské hnutí nalézalo — počátkům. Co se mělo sjezdem hradeckým dosáhnouti, bylo: seznámiti jak studentstvo, tak i veřejnost katolickou s faktem, že jsme zde, že chceme pracovati a že různá podezření, jež zvláště pražské studentstvo označovala za modernisty v ohledu náboženském, jsou bezpodstatná a neoprávněna. K tomu zajisté sjezd hradecký značně přispěl.

Dosáhnuvše tím jaksi formálního uznání naší veřejnosti, jež pak naši věc za svou vzala a počala nás podporovati, považovali jsme za svou povinnost složiti jí účty, jak s její přízní hospodaříme — seznámiti katolickou veřejnost se směrem, kterým naše hnutí pracuje a jaké cíle nejbližší si vytklo. To byl přední účel naší schůze na sjezdu olomouckém. Druhým účelem pak bylo povzbuditi naše stoupence, jimž směr snah našich ze „Stud. Hlídky" jest už dostatečně znám, živým slovem k intensivní práci programové a konečně získati ony kollegy, kteří naše hnutí ještě neznali a do Olomouce na sjezd přišli. Že jsme při tom kladli též patřičný důraz na vhodnou příležitost k osobnímu seznámení se, jež jest ve hnutí velmi důležité, rozumí se samo sebou.

Tomuto agitačnímu rázu naší schůze odpovídaly též přednášky jednotlivých kollegů: přednáška koll. PhC. Frant. Trčky „Naše snahy a naše požadavky", jež byla určena hlavně k informaci širší veřejnosti, přednáška kollegy PhC. Jana Bartoše: „O našich snahách slovanských" a vzájemně se doplňující přednášky kollegů JUC. Vojt. Vičánka: „O naší práci sociální" a koll. JUC. Ig. Petželky: „Praktické pokyny pro drobnou práci sociální", jež byly určeny předně pro naše stoupence mezi studentstvem, aby je povzbudily k učení se rakouských jazyků slovanských a k součinnosti v lidovém hnutí katolickém. Netřeba podotýkati, že zvláště naše agitace pro snahy austroslavistické byly na sjezdu olomouckém mocně podporovány přítomností zástupců spolků ze „Slovanské Ligy katol. akademiků". Přišli Slovinci JUC. Stanko Masič, předseda „Danice" ve Vídni, JUC. Pavel Cvenkel, místopředseda „Danu" z Prahy a JUC. Ogrizek, předseda „Zarje" ze Št. Hradce", Chorvát IngC. J. Filipović za „Domagoj" ze Záhřeba a za vídeňskou „Hrvatsku" a Malorus ThC. Ripeckij za rusínské bohoslovce. Poláci poslali pozdravný telegram. Pozdravy jejich v mateřštině pronášené a přátelství jejich s českými akademiky mnohého z účastníků nadchlo pro pevnou organisaci solidarismu rakouských Slovanů a bylo zajisté prvním a hlavním popudem k myšlence na olomouckém sjezdu pronesené, pořádati všeslovanský sjezd rakouských katolíků.

Lesk schůze naší zvýšila okolnost, že sám předseda sjezdový, dr. Hruban, ji osobně zahájil, že po celou dobu byli přítomni poslanci Šilingr a Valoušek, hlavně však proslov J. E. biskupa Doubravy a J. M. opata Zavorala, jakož i přítomnost četných jiných hodnostářů duchovních i světských. Zvláště milým hostem v našem kruhu byl Andrej Hlinka, jehož ohnivá slova tak vhodně příléhala k rázu naší schůze.

Odpoledne bylo pokračováno v našem shromáždění. Bylo to oproti officielní schůzi dopolední více přátelské shromáždění studentské, na němž rokováno o našich záležitostech vnitřních, hlavně o zdokonalení „Student. Hlídky". Večer pak konán přátelský večírek v katolickém domě za laskavého spoluúčinkování mistra Nešvery, jeho hudebních přátel a sboru.

Dosáhli jsme Olomoucem svého účelu? Pokud již nyní můžeme plody naší schůze konstatovati, zajisté ano. A různé cenné poznatky, jež jsme v Olomouci pro příští sjezdy získali, jistě budoucně využitkujeme. Bude to předně co možno největší samostatnost naší schůze v rámci sjezdovém, aby se mohli uplatniti náležitě i kollegové brněnští a vídeňští, což na olomouckém sjezdu — bez viny kollegů pražských — se nestalo. Bude též nutno, aby i bohoslovci aktivněji na studentských shromážděních spolupůsobili, jak se to děje u Slovinců a Chorvatů. Konečně je též žádoucno, aby schůze studentská a schůze intelligence tím neb oním způsobem úžeji spolu byly spiaty, aby podobné skvostné přednášky, jako byla iniciativní řeč docenta Šrámka, vyslechnuty byly předně úplným shromážděním mladé intelligence. U této nutno počíti!

JUDr. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE v ZEMĚDĚLSTVÍ

(Pokračování.)

Z uvedeného je patrno, že nelze vůbec připustiti, aby hosp. polní kleslo k extensivnějšímu způsobu výroby. Mané však se nám naproti tomu vyskytne otázka, bylo-li by vhodno zvýšením dovozních cel zabrániti vůbec dovozu cizího obilí, odkázati domácí spotřebu výhradně jen na domácí produkci a vésti takto hospodářství k vyšší intensivnosti. Nehledě ani k tomu, že by to znamenalo neoekonomické věnování kapitálu na těžbu polní, ježto by se mohlo kapitálu toho výhodněji použiti v jiných odvětvích výroby a zvýšenou potřebu obilnin uhraditi dovozem obilí cizího, mělo by to za následek zdražení obilnin a tudíž denních potřeb, tak že by průmyslu vzrostly náklady výrobní zvýšením mzdy dělnictva, což by způsobilo zdražení všelikých produktů průmyslu. Toto zdražení stihlo by ovšem i rolnictvo, které by utrpělo dále i tím, že by při zvýšené drahotě omeziti se musila spotřeba zbytnějších produktů hospod. polního, másla, vajec a masa, a rolnictvo by svůj požadavek zvýšené ochrany opět stupňovalo.

Z toho všeho je zjevno, že ochranná cla mohou správně míti jenom za účel, aby zabránily přílišnému poklesnutí obilních cen a tudíž donucení rolnictva vyráběti extensivněji než dosud, pochybeným by však bylo jejich zvýšení, pokud by toto bylo provedeno jedině za tím účelem, aby se umožnil intensivnější způsob hospodaření.

Při různosti poměrů, které v jednotlivých státech panují, mohou zajisté nastati nejrůznější kombinace a nesmíme míti za to, že by vždy jen zvýšení cla dovozního skýtalo rolnictvu výhody. Úprava těchto poměrů musí se říditi vždy dle specielní potřeby doby a místa a pak se může státi, že samo podstatné snížení dovozních cel může prospěti přímo rolnictvu a nepřímo i průmyslu.

Nejlépe vysvitne věc z příkladu: roku 1905 vyvezeno bylo z Rakousko-Uherska do Německa 1,055.561 q ječmenového sladu, ale oproti tomu již roku následujícího 1906 značně méně, totiž 878.483 q a v roce 1910 dokonce již jen 603.381 q. — Od roku 1906 vešlo totiž v Německu v platnost zvýšení dovozního cla na slad s 3·60 M (4·23 K) na 5·75 M (6·76 K). Když tedy dovoz rakouského sladu, který do té doby převládal na trhu německém, byl takto zdražen, je přirozeno, že nemohlo se tolik dovážeti do Německa, kde však to mělo za následek, že vlastních domácích surovin bylo zvýšenou měrou použito k výrobě sladu. Takto zdražen zvýšením cla nejen dovoz hotového již fabrikátu — sladu — nýbrž zavedeno bylo i rozlišování při clu uvaleném na dovoz ječmene samotného a to tak, že sazba na ječmen způsobilý ke sladování stanovena obnosem 4 M (4·70 K), kdežto sazba na ječmen ostatní stanovena jen obnosem 1·30 M (1·53 K). Takto zabráněno dovozu ječmene cizího, pokud by týž mohl poškozovati odbyt domácího ječmene způsobilého k sladování a současně nízká sazba na ječmen k sladování nezpůsobilý měla za následek, že z Ruska dováženo ohromné množství laciného ječmene ke krmení. Takto bylo umožněno německému rolníku ječmen domácí výhodně zpeněžiti a jakožto krmivo opatřiti si levný ječmen cizí. Jak ohromného je to významu patrno z toho, že v roce 1910 přivezeno do Německa celkem 28 millionů metr. centů ječmene podrobeného nízké sazbě 1·30 M a z toho téměř všechno totiž $27^1/_2$ mill. q přivezeno bylo z Ruska.

V předcházejícím naznačen byl poměr, ve kterém je cena obilí k intensitě hospodaření. Bylo pak naznačeno, že za poměrů jinak nezměněných stává se každé zvýšení těžby poměrně nákladnějším. Bude tudíž úkolem prozřetelného

hospodaření snažiti se o snížení nákladů výrobních, aniž by tím produkce utrpěla co do množství, po případě třeba snažiti se o to, aby další ještě náklady, které na výrobu se věnují, měly za následek poměrně vyšší produkci. Když na př. na pozemcích s jílovitými nepropustnými spodními vrstvami provede se odvodnění, tu i při nákladu jinak stejném, jako před provedením drenáže, ponese pozemek tento pravděpodobně daleko více, než prve, protože se přebytečná vlhkost odvádí, tím se zmenšuje chladnost půdy a podporuje velice vzrůst plodin. Příkladem by tu byla Anglie se svými velikými melioracemi pozemků provedenými zejména drenáží. — Při lukách, kde zase padá na váhu množství vytěžených pícnin, aby se umožnil větší chov dobytka, třeba rationelního zavodňování a podobným způsobem nutno uměle přizpůsobovati přirozené vlastnosti pozemků, by při nákladu poměrně sníženém vynesly daleko více, než před tím, aby tedy rolník mohl nepříznivé účinky trhové krise eliminovati množstvím plodin, na jichž vytěžení by nemusil vynaložiti více, než kolik vynaložil na to dřívější menší množství plodin. Věc bude jasnější z příkladu, dle něhož následující statistická data udávají, kolik obnáší průměrně výtěžek z jednoho hektaru v kilogramech:

	pšenice	žita	ječmene	ovsa
v Rakousku	1325	1310	1410	1220
v Německu	1980	1710	1850	1840
v Belgii	2200	2200	2550	2350
v Anglii	2251	——	2107	2234
v Dánsku	2940	1850	2230	1790

Srovnejme nyní na př. jen výnos pšenice z jednoho hektaru v Belgii a u nás. Uvážíme-li, že ceny prodejní jsou přibližně stejné, tu dovedeme si představiti, co to znamená, když belgický hospodář může ze stejné plochy vytěžiti a tudíž i zpeněžiti téměř o 1000 kg více, než u nás, a úvaha naše nevypadne ani v tom případě o mnoho nepříznivěji, i když uvážíme, že hospodaření belgické je intensivnější, a to kapitálem intensivnější, než u nás, že tedy náklady na jednotku vytěženého obilí jsou v Belgii relativně vyšší než u nás.

Mimo to však vysvítá z uvedeného, že národohospodářsky může býti snaha rolníkova po zvýšení peněžního výnosu jeho hospodářství jen tehdy správnou, když snaží se ho dosíci ne zvýšením ceny produktů, nýbrž zvýšením výnosnosti půdy.

Ze všeho je patrno, že nová doba žádá od rolníka více, než dříve. Současné poměry vyžadují, aby měl i způsobilost kalkulační a dovedl správně odhadnouti, které asi plodiny budou míti v průmyslu a vůbec na trhu nejlepší odbyt. S tím souvisí potřeba zpracování produktů hospodářství dle možnosti ve vlastních a družstevních závodech, aby umožněno bylo zase výhodné použití odpadků. (Pokrač.)

„Katolicismus . . . objal celý západ, zorganisoval společnosti, stvořil evropskou civilisaci, přechoval vědu, stvořil university, jež jsou arcidíly, vydal sv. Augustina, Danta, Petrarku, sv. Františka i sv. Tomáše, stvořil renaissanci, stvořil Večeři Páně Leonarda da Vinci, pomníky Mediceů Michaelangela, školu athenskou a Disputu Rafaelovu, stvořil také kostely jako svatého Petra, nečítaje jiných rozsetých po Italii a po celé Evropě. Katolicismus učinil nás účastníky všesvětové kultury, spojil nás se západem, vtiskl evropské znamení naší polské duši . . .“ *H. Sienkiewicz: „Wiry“.*

ROZHLED SLOVANSKÝ

Kulturní boj na Slovensku. Bratrovražedný boj slovenských pokrokářů s katolicky cítícím lidem a jeho vůdci přenesen byl i do českých listů, jež uveřejnily četné výpady zejména proti osobě P. A. Hlinky. Tento ovšem uznal, že potřebí jest, by česká veřejnost dověděla se i s druhé strany o tom, co děje se mezi jejími bratry slovenskými. V několika číslech časopisu „Našince“ otištěna byla obrana Hlinkova, v níž dokazuje, že boj ten jest bojem dvou stran, z nichž „prvá bojuje za národ křesťanský a podržanie ľu u na poli křesťanskej kultúry (vedena F. Skyčákem, F. Jurigou a A. Hlinkou), druha ide za Masarykom, Macharom a Herbenom k nevere“ (v čele s M. Hodžou, dr Vavro Šrobárem a Štefánkem). Jasně ukazuje tu zhoubnou činnost pokrokářů (zrada Šrobárova) a ospravedlňuje činnost svých. Důvodem, proč se naň pokrokáři vrhli, je to, že zmařil jejich snahy po odkřesťanění lidu, že vyvolal mohutný protest proti jich podvratné činnosti. Ale útisky, jež pro svou činnost snáší, přijímá rád, byť by — jak píše — „tento kúlturný boj nemal iného výsledku, ako ten, že som ducha Macharova zo Slovenska vytisnul a ľud slovenský immunisoval a vzburcoval k obrane proti nevereckej záplave; za túto cenu aj trpet som ochotný, ba aj pohanu snesiem a meno obetujem. Za túto cenu sa dám povláčiť milerád, lebo som hydru trafil na hlavu.“ Přirozeno, že tento boj by v brzku byl s to ohrozit národní svornost Slováků. Proto svolala slovácká strana národní na 19. října poradu, v níž se věci měli vyřídit. Katolický živel měl v ní menšinu (6 až 7 hlasů), lutheráni a pokrokovci velikou většinu (30 hlasů). Podle toho ovšem byl i výsledek. Je v něm patrna neupřímnost a i nedůslednost. Odsoudiłať porada Hlinkův článek v „Slov. Lud. Novinách“ otištěný, v němž Hlinka se hájí proti nařčením z národní zrady jako „neoprávnený nápad, ktorý značnú čast slovenského národa hrubo uráža a jednotu národní i pokojné spolužitie medzi dvoma vierovyznaniami nášho národa ohrožuje a plodnú, osožmí společnú prácu v lone slovenského národa znemožňuje ...“ Proti tomu ovšem ohradili se stoupenci Hlinkovi v „Slov. Ludov. Novinách“. Správně podotýkají, že tatáž slova měla být řečena o útoku „Týždenníka“ na Hlinku pro akt náboženský — visitaci biskupa Párvyho v Ružomberku. Neboť „nápad ten taktiež značnú časť slov. národa hrubo uráža a jednotu národnú i pokojné spolužitie medzi dvoma vierovyznaniami našeho národa ohrožuje a plodnú, osožnú společnú prácu v lône slovenského národa znemožňuje.“ Ve své obojakosti a neupřímnosti stála tato rada ve svém prohlášení naprosto nedůslednou. Stojíť v jejím výnosu: „Poněváč je neodštriepitel'nym faktom, že v lone slovenskej intelligencie už dávnejšie nastalo tridenie názorov ohľadom spôsobu práce na kultúrnom, hospodárskom a politickom pozdvižení národa slovenského, porada uzaviera, že slov. národní strana stojí na stanovisku kresťanskom, nezatracuje ale nijaký smer, pokial tenže stojí v službe slovenského národa.“ „Čo to znamená?“ táží se „Slov. Ludové Noviny“. — Slov. strana ludová stojí na „křesťanskom stanovisku“

— „ale do raja našej národnej národní svornost sa púšťa had — a tento had je masaríctvo. Masaríctvo znamená otvorený boj v prvom rade proti katolickej církve, ako ustanovizsi náboženskej, otv rený boj proti křesťanstvu, ako Bohom zjavenému náboženstvu — v druhom rade ten samý boj aj proti evangelickej církvi a vôbec boj proti každému náboženstvu, ako ústavu duševnej spásy, večnej slávy." A přece slov. strana stojí na „kresťanskom stanovisku". Konstatují tudíž „Slov. Lud. Noviny". že strana slov. národní klesla dne 19. října se svého křesťanského stanoviska, na němž dosud stála. A proto katolíci slovenští, vidouce v nevěře největší neštěstí národa, v ubíjení církve křivdu na nejsvětějším právu duší a rouhání se Kristu, dávají si otázku: Co my máme v té straně dělat, jež samovolně pouští masarycismus v náš lid? Nepřijímají tudíž výnos schůze a prohlašují, že svolají poradu, jež by rozhodla, zda mají appellovat „k spravodlivejšiemu súdu" či nechat výrok výrokem a založit samostatnou stranu na podkladě ryze křesťanském. A stanovisko toto musí každý uvědomělý katolík jen schváliti. Nemožno nám spolupracovat a připouštět, by pod záštitou a heslem společné práce národní šířil se atheism a nevěra v širokých vrstvách lidových, nesmíme dopustit nikdy a nikde systematické okrádání našeho lidu o ty nejdražší statky — o dědictví cyrillo-methodějské. Katolická veřejnost sleduje jistě spravedlivý boj Slováků s plným zájmem a přeje jich práci na záchranu národní i náboženské existence plného zdaru.

Studentstvo polské v Krakově. Dle výroční zprávy university krakovské v minulém školním roce bylo 3380 osob zapsaných, z těch bylo 2940 posluchačů a 439 posluchaček; theologii studovalo 85 posl., práva 1427, medicinu 516 + 45 posluchaček, filosofii 875 a 394 žen. Co se týče „Židů", těch jest celkem na universitě 470. „Židy" rozumíme ty, kteří rubriku „náboženství" vyplní pod jménem „vyznání Mojžíšovo", bez ohledu na to, jak vyplní rubriku „národnosti". Na právech jest zapsáno 290 Židů, na filosofii 100, na medicině 80. Dle procent činí oni 13·9% všech posluchačů, na právech 20·3%, na filosofii 7·9%, na medicině 16%. Jak z toho patrno, poměrně nejméně Židů jest na fakultě filosofické, což se dá vysvětliti tím, že úřad professorský jako učitelský jest pro ně málo lákavý, zvláště v západní Haliči. Před třemi lety povstaly v Krakově 4 spolky studentské: „Všepoláků" (stranníci polské strany lidové), socialistů a Židů, nyní jest jich již 8. Studentstvo národní sdružuje se v „Polonii", „Zjednoczeniu" a v „Zniczu", socialistická v „Spójni" a „Promieniu", židovská v „Haszacharze", lidovci pak v „Czytelni akademickiej". Nejstarším z nich jest poslední „Czytelnia Akademicka im. A. Mickiewicza". Až do roku 1905 byla nepolitická, sdružujíc hlavně na podkladě vzdělávacím mládež národní. R. 1905 pokusili se současně opanovati spolek „národovci", „socialisti" a „lidovci", kteří si odnesli vítězství. Čítárna čítá 136 akademiků. Spolkem katolického studentstva jest „Polonia". „Polonia, zwiazek katolickiej mlodzieży polskiej Uniwersytetu Jagiellonskiego", povstala v červnu r. 1908. Od svého počátku vede si velice čile. R. 1911 založila spolek „Polonii" ve Vídni. Politickým credem jest „Polonii" program „strany křesťansko-sociální", jest však in stitucí úplně od strany neodvislou. V minulém školním roce na mimořádné valné hromadě změnila svůj program více ve směru národně-politickém. V otázkách náboženských postupuje „Polonia" s oběmi „Sodalicyami" (Marian. druž. akad.) společně. Nyní má 100 členů a čtyři kroužky: filosofický, zábavní, apologetický a přednáškový, který si vede velice čile. Nyní ještě připravuje změnu stanov v tom smyslu, aby mohla za členy přijímati také ty, kteří studují na jiných vyšších ústavech, jako na Akademii malířské, obchodní atd., jako to činí jiné spolky „ideowo-polityczne". „Zjednoczenie, towarzystwo mlodzieży polskiej, ksztalcacej sie w wyzsych zakladach naukowych w Krakowie". V prvních dvou letech šlo za programem národně-demokratickým, neklonic se k žádné politické straně, hlavní důraz kladouc na program národní. Časem se poměry změnily, nyní jsou v „Zjednoczeniu" lidé, stranníci různých politických stran. V otázkách kulturně-náboženských zachovává diplomatickou reservu. V affaiře Zimmermannově vydalo prohlášení, v kterém odsuzovalo bouře. Postavilo se na stanovisko, jaké zaujalo před třemi lety v affaiře professora Wahrmunda z Innsbrucku. Dříve mívalo členů 300—400, nyní jest značně slabší, ačkoliv jest dosud nejsilnějším spolkem, nyní má 167 členů. Kroužky má zábavní, přednáškový atd. Orgánem jeho jest „Mlodzież", jež jest hlavně určen pro mládež škol středních. V „Zjednoczeniu" potíraly se od počátku dva směry radikální — národovci a umírnění — a způsobily roztržky, do kterých se dostalo mnoho věcí osobních, což mělo za následek odtržení se radikálního křídla a založení vlastního spolku: „Znicz". Ustanovil se v únoru a jeho první veřejné vystoupení bylo prohlášení, vztahující se ještě k affaiře Zimmermannově — pro stávku. Jak z toho patrno, nemá pevných základů a dlouhého trvání míti nebude. Stojí blíže k socialistům než „Zjednoczenia" a má 80 členů. Organisací socialistickou jest „Spójnia", spolek mládeže pokrokové v Krakově. Povstala během školních let 1905—1906, původně jako všeobecný spolek emigrantů revolučních z Polska a z Ruska později přetvořena výlučně na spolek studentský. Po době rozkvětu a

revolučních hesel živoří a za rok neb dva padne. Členů má nyní 95, ačkoliv v prvním roce svého založení měla jich několik set. Nyní nevyvíjí žádnou činnost uvnitř ani na venek, omezujíc se pouze na „repraesentaci“. Židé nenáleží do žádného z výše jmenovaných spolků. Sdružují se ve „Spójni“, více v „Promenia“ a nejvíce v židovsko-socialistickém spolku „Zwiazku“, jenž jest neodvislý od „Spójni“. Místnost „Spójni“ sdílí také „Sekcya mlodzieży Towarzystwa etycznego“, majíc za účel potírati veškeré snahy náboženské studentstva na universitě. K úpadku „Spójni“ přispělo založení „Promienia“, spolku pokrokového studentstva v Krakově. „Promień“ trvá od května r. 1910 a zvolna odebírá členy „Spójni“. Nyní má 80 členů. Spolky židovské jsou dva: „Haszachar“ a „Zwiazak“. „Haszachar“ jest spolkem sionistů, trvá několik let, členů má asi 80. „Zwiazak“ sympathisuje se socialisty.

Slov. katol. akad. družstvo „Dan“ konalo 3. listopadu II. řádnou valnou hromadu, na níž do výboru byli zvoleni: JUC. Tone Leskovec, JUC. Fran Strižič, JUC. Ljudevit Koser, JUSt. Miloš Zavadlal,

VYSOKOŠKOLSKÝ

Studentky ve Francii. V posledních letech vzrůstá vůbec počet žen na evropských universitách, ale ruch ten opanoval především university francouzské. Dle cifer uveřejněných v pařížských časopisech, je touto dobou ve Francii na různých universitách posluchaček filosofie (faculté de lettres) 1147 francouzských poddaných, 1002 ostatních; na odboru přírodovědeckém 303 Francouzky a 150 cizích; na medicině 618 Francouzek a 530 cizích; na právech 62 Francouzek a 83 cizinek; na farmakologii 51 Francouzek a 4 cizí. Většina těchto žen navštěvuje Sorbonnu, asi 2121, což jest osmina všech posluchačů pařížských. Úhrnem studuje v celé Francii 4000 žen, což značí desetinu celého počtu studentstva. Listy poznamenávají, že v poměru k roku předešlému vzrostl počet posluchaček universit o 144. Z tohoto faktu vyvozují francouzské listy pessimistické důsledky o hrozící konkurrenci žen na vysokých školách.

Statistika vysokých škol světa. Na celé zeměkouli jest dle akademického kalendáře „Minerva“ 220 universit asi se 480.000 posluchači. Číslo toto zdá se býti na první pohled příliš malým, třeba však uvážiti, že kalendář nezařaďuje mezi university tak zv. kollegia anglická a americká, jež jsou instituty typu od universit odchylného, dále lycea, samostatné fakulty, instituty atd. Takových vyšších vzdělavacích ústavů, jež nemají názvu universita, jest na zeměkouli 308. Nemají však ani značnějšího počtu posluchačů, pouze 107.665. Vysokých škol technických jest na zeměkouli pouze 72 s 72.683 posluchači. Je to příliš malé číslo. Ještě méně existuje vysokých škol zemědělských, lesnických a hornických. Jest jich na celé zeměkouli pouze 53 s 16.997 posluchači. Nejméně rozšířeným typem vysokých škol jsou školy zvěrolékařské, jichž jest pouze 30 s 6448 posluchači. Úhrnný počet posluchačů všech vysokých škol celého světa obnáší neveliké množství 610.000 posluchačů. Jeden posluchač vysokých škol připadá asi na 2700 občanů. University jsou nejvíce navštěvovaným typem vysokých škol. Z úhrnného počtu posluchačů připadá 480.000 čili 80% na university. Ze všech universit má největší počet posluchačů, asi 17.512 universita pařížská, pak berlínská 14.034 posluchačů, pak kahirská 10.499, v Moskvě 9516, v Petrohradě 8995, ve Vídni 8960, varšavská 7080, v Budapešti 7000, v Neapoli 6529. Ze všech universit přes 15.000 posluchačů má pouze pařížská, přes 10.000 — 3, přes 8000 — 6, přes 6000 — 11, přes 5000 — 18, přes 4000 — 29, přes 3000 — 43, přes 2000 — 75 a přes 1000 — 153. Přes 800 posluchačů má 189 universit, pod 500 — 31, pod 400 — 20, pod 200 — 4.

Na české universitě dalo se zapsati do zimního semestru 1911—1912 dosud 4155 posluchačů, a to na fakultě theologické 119 (112 řádných, 7 mimořádných), na právnické 1798 (1542 řád., 258 mimořád., 18 hospitujících), na lékařské 854 (851 řád., 3 mimořád.) a filosofické 1384 (808 řád., 416 mimořád., 93 farmaceutů, 67 hospitantů). Posluchaček jest 162.

Studentské sjezdy. Letošní prázdniny byly na sjezdy studentské dosti chudé; svědčí to zajisté o úplné malátnosti v jednotlivých skupinách studentských a netečnosti studentstva k práci veřejné v kterémkoliv ohledu. Kromě sjezdu katolického studentstva uspořádala pokroková mládež sjezd v Hodoníně za přítomnosti 400 (?) účastníků, a studenti mladočeští druhý svůj sjezd v Příbrami. Jestliže výsledky tohoto, ač měl býti čistě agitačním a organisačním, rovnají se zájezdu do Pardubic, pak příliš hrdi a domýšlivi býti nemohou.

Spolek českých katolických akademiků „Lípa“ ve Vídni konal 10. listopadu půlroční valnou hromadu s tímto pořadem: 1. Čtení protokolu minulé valné hromady, jenž byl jednohlasně schválen. 2. Zprávy funkcionářů: Spolek, ač trvání jeho není delší půl roku, může se při stávajících poměrech vykázati znač-

nými výsledky positivní práce. Na venek vystupoval spolek zastupován jsa jednotlivými funkcionáři, zejména v křesťansko-sociálních organisacích vídeňských, kde jednotliví členové přednášeli, na valné hromadě „Danice“, ustavující valné hromadě chorv. katol. akad. družstva „Preporod“ ve Štyrském Hradci, na akademii bohoslovců na Velehradě, na VI. sjezdu katol. českosl. v Olomouci atd. — Ale i vnitřní život spolkový byl čilý. Zábavy a schůze pořádány byly téměř týdně; taktéž výborové schůze týdně zasedaly. -- Pokladník sděluje, že přes značná vydání a potřeby může býti vykázán v účtech sufficit; ze správy knihovníka patrno, že odebírá se 15 časopisů a 10 revuí. Též knihovna byla rozšířena. 3. Volba nového výboru: do něhož byli zvoleni akklamací: předsedou JUC. Fr. Vítek, místopředsedou PhC. Melichárek, jednatelem IngSt. Th. Myslivec, pokladníkem: PhC. J. Spisar, knihovníkem IngSt. R. Kopřiva, novinářem exp. akad. A. Gaja. Mezi volnými návrhy dlužno uvésti, že sestaven zvláštní odbor, který by obstarával zasílání přísvěvků do „Stud. Hlídky“, rovněž tak zvoleni byli delegáti do „Slov. Ligy Katol. Akademiků“. — Práce, která „Lípu“ čeká a úkol na ni vložený jest jistě nemalý a potřebuje soustředění veškeré energie, aby svým úkolům dostáti mohli.

Prázdninová akce posluchačů technik nabyla letos významu a rozsahu širšího let minulých. Příklady ciziny, vzor jednotlivců a škol průmyslových i zájem interessovaných kruhů vedl k rozšíření akce té, jejímuž zdaru v prvé řadě přispěl Rakouský spolek inženýrů a architektů vyžádáním od veřejných i soukromých podniků stavebních podmínek přijetí. Akce setkala se s výsledkem u ministerstva veřejných prací a obchodu vedle vrchních zemských úřadů zeměpanských i samosprávných, jako: u místodržitelství štyrského, tyrolského, haličského, u zemské vlády v Kraňsku, u zemských výborů: štyrského, kraňského, tyrolského a slezského, Bohužel, že čeští posluchači na celé té akci nebyli zúčastněni; bylať téměř všude kladena podmínka: německá národnost nebo navštěvování německých technik. Pro nás Čechy poněkud většího významu byl výnos ministerstva železnic, pro posluchače strojního inženýrství všech rakouských universit, jímž stanoven počet míst praktikantských ve hlavních dílnách rakouských drah. Na základě toho rozhodnutí příslušná ředitelství drah stanovila počet míst praktikantských. Tak ředitelství pro tratě spol. st. dráhy po 14 v Simmeringu a v Praze a 2 v České Třebové, ředitelství české severní dráhy 6 v České Lípě a 2 v Kralupech, v Linci 25, 32 v Plzni, 17 ve Vídni, 15 ve Cmuntu atd. Některé úřady povolovaly praktikujícím posluchačům denní mzdu 3 až 5 K nebo i náhradu cestovného. Jest nyní na českých kruzích, aby svým vlivem vymohli českým posluchačům větší přístup ke všem místům, aby snad někteří za stejných podmínek nebyli na úkor druhých favorisováni.

UČITELSKÝ

Proč učitel netěší se oné cti a vážnosti? Je to velmi zajímavé právě v nynější době, kdy někteří mladí učitelé chlubí se velice svojí pokrokovostí, že právě nyní lidé na venkově velice si na ně stěžují a pozorují bedlivě jejich život, který bývá u mnohých mladých pánů učitelů velice pestrý. Chci tedy napsati několik slov o hlavní příčině, která působí, že učitel bohužel pozbývá oné cti a vážnosti, jaké se dříve těšíval. Je to hlavně činnost politická, jež bývá často v mnohých případech až fanatická, ovšem proti nenáviděným „klerikálům“, kteří jim překážejí nejen v městech, ale i na venkově. Jakmile pokrokový učitel se trochu obeznámí se svým okolím, ihned počne „blahodárně působiti“. První a největší jeho starost jest, aby brzy ukázal dp. katechetovi a dp. faráři, že jest mužem zásad pokrokových a že nesnese nějakých starých názorů. Při tom podněcuje ostatní mladé kollegy proti svému řídícímu učiteli, je-li tento v přátelství a dobré shodě s farářem. Stávají se pomalu spory ve sboru učitelském, které vážným a dobrým učitelům otravují a ztrpčují život. Uvedu malý příklad z učitelského života z malého jihočeského městečka N., kde je pětitřídní škola. V městečku tomto byl vždy klid. Učitelé, oba kněží i ostatní obyvatelé žili v nejlepším přátelství Je tomu asi tři roky, kdy do městečka tohoto byl přeložen mladý pokrokový učitel, který záhy si umínil, vida vše tak „zpátečnické“, vysvoboditi lid z tohoto „duševního ujařmení“, do kterého ho byli uvedli „klerikálové“. Záhy dostalo se mu výborné pomoci v osobě mladého učitele M. Oba tito učitelé podali si svorně ruce k dílu. V několika měsících podařilo se jim získati několik mladých hospodářů a řemeslníků a založili organisaci agrární, jejímž účelem bylo bojovati proti faře a straně katolické. Záhy činnost jejich pocítil i pan řídící, neboť oba páni rušili různé dobré zvyky, poučovali děti o náboženství — oni bořili vše, co byl dp. farář vystavěl v dětských duších v hodinách náboženských. Jeden z těchto pánů je též cvičitelem v „Sokole“. Stalo se též, že při cvičení sokolského dorostu vyprávěl o ne-

poskvrněném početí Panny Marie, ovšem v duchu pokrokovém. Řeč jeho způsobila ve vážných katolických rodinách opravdovou nevoli. Proto také jeden člen místní školní rady vyžádal si při inspekci rozmluvu s panem okres. škol. inspektorem, při čemž si stěžoval. Výsledek není znám, ale tolik je jisto, že onen učitel je mírnější ve svých pokrokových projevech, ale dosud činí různé vtipy na šosáctví místní školní rady a dp. faráře. Tupí je v časopisech! Je to smutné faktum, jež nedá se ničím zamlčeti. Zajisté ví každý, že vzdělání je nejhlavnější potřeba národa našeho. Vzdělávání toto spočívá z veliké části v rukou učitele. Jaké učitelstvo, takový národ! Proto velice záleží na učitelstvu, neboť vykonává nejdůležitější práci národní. Svrchovaně je důležito pro celý český národ, jaké má školství a jaké má učitelstvo, neboť, má-li národ kráčeti po dráze vzdělání, musí školství i učitelstvo vyhovovati požadavku tomu. To vše ví lid katolický a nikdo se nesmí diviti, že nedůvěřuje mladým učitelům a že se strachem takovým paedagogům svěřuje své nejdražší — své děti, neboť ví, že výchova „pokroková" je pochybná, která jistě nepřinese jim — rodičům — ničeho dobrého. Lidé pilně všímají si života svých učitelů. Dovedou též oceniti skutečnou práci a charakterní jednání učitelovo a takového učitele si váží a ctí. Proto mladý katolický učitel nesmí býti s počátku zaražen jakousi nedůvěřivostí se strany lidu, neboť musí si uvědomiti, že lidé ho posuzují a všímají si života jeho. Poznají-li, že ten neb onen učitel je řádný a svědomitý, tu věřte mi, budou si ho vážiti a ctíti. *O. S.*

Abstinence a ústavy učitelské. Abstinentní svaz československý konal o svátcích velikonočních 14. a 15. dubna t. r. protialkoholní kurs, na němž promluvili dr. Masaryková, dr. Růžička, sl. Podhajská, dr. Šimsa, dr. Foustka a j. Z 12—14 tisíc českých učitelů zúčastnilo se sjezdu 70 učitelů a učitelek. Z repraesentantů idee abstinentní dostavilo se následující kvantum prof.: učitelský ústav 1, reálka 1 a gymnasium 1. Jak lhostejně chová se učitelstvo k otázce protialkoholní! Je to faktum přímo až zarážející. Vývoj a zdar práce školní podmíněn jest četnými faktory. Nejdůležitějším z nich jest učitel sám. Učitel musí míti alespoň mravně relativně vykrystalisovanou povahu proto, aby dovedl a mohl vychovávati charaktery. Jest zodpovědný svým životem, ať jednotlivým, ať rodinným celému národu. Jeho chování mimo školu nesmí býti v konfliktu s vystupováním ve škole. Ergo — konsekvence chování učitelova ať je absolutní. Působí svým životem více než svými slovy. Každý skutek, který koná a každé slovo, jež vysloví, nese v zápětí účinky, jež působí na budoucí generaci tvořící národ, ale pociťují se také i v životě jejich. Na tom ovšem se zakládá veliký význam dobrého příkladu — mlčelivé to nauky, kterou učí v životě nejpatrnější človíček, ne tak učitel. Z toho vidno, jak veliká a ohromná jest zodpovědnost života učitelova, který musí proto býti silné mravní povahy. Základ k této povaze nutno položiti již na ústavě učitelském. Kdo chce lidi odvrátiti od démonu lidstva — alkoholu — musí býti sám abstinentem. Platí zde přísloví Sokratovo: „Kdo chce upravovati svět podle svého, musí nejprve začíti sám u sebe, musí mu býti alfou i omegou jeho konání." Tedy jest potřebí, aby chovanci paedagogií nebyli k této otázce tak indifferentní. Někteří dospějí k náhledu, že alkohol škodí a že je to na budoucího učitele žádoucno, sami. Jiný kolísá a jinému je třeba vzpruhy. Tou vzpruhou jest, zavésti abstinentní sdružení na paedagogiu, které může počati buď jeden z pp. professorů aneb jeden z chovanců. Ukáži vám obrázek našeho hnutí abstinentního na c. k. paedagogiu v Příboře. V červnu r. 1909 přednášel chovancům ústavu se svolením ředitelovým jeden z pp. professorů o abstinenci. Přednáška měla na nás veliký dojem. Ona dala počátek našemu velikému hnutí ke střízlivosti a k naší budoucí práci protialkoholní. Ačkoliv mé přihlášení k abstinenci bylo pouze formální, vítal jsem přednášku s velikým zápalem. Na začátku školního roku 1909—10 učiněn seznam všech abstinentů.

Ročník	Počet kandidátů	Počet abstinentů	Počet nekuřáků	Roční vydání v korunách		Průměrné vydání jednoho kandidáta v korunách		Po provedené statistice přibylo	
				za lihoviny	za tabák	za lihoviny	za tabák	abstinentů	nekuřáků
I.	40	20	31	271·80	59·12	13·59	6·57	+6	+9
II.	33	13	22	210·18	160·20	10·51	14·56	+4	+5
III.	42	7	19	1183·68	742·80	33·82	32·30	+7	+3
IV.	43	8	29	1449·60	376·20	41·42	26·99	+4	+0
Celkem dáno za tabák a lihoviny				. . . K 4453·88		celkový průměr		69	118
								Nynější počet abstinentů a nekuřáků	

Na konci škol. roku 1910—11 bylo u nás povoleno c. k. zemskou školní radou abstinentní sdružení, které koná jednou neb vícekrát za měsíc schůzky. Program schůzek bývá obyčejně protialkoholní a mívají také někteří z kollegů-abstinentů přednášky i jiného směru. Sdružení má také svou vlastní knihovničku, kterou si samo pořídilo. Po ukončení statistiky dne 31. března 1911 stoupl počet abstinentů, neboť se neabstinenti skutečně zhrozili sum, které se vydaly za bezúčelné pití a kouření. Statistika tato vykonala velice mnoho k další propagaci abstinence. Na počátku letošního roku vykonala se statistika opět a bylo shledáno, že čím déle abstinence u nás v ústavě trvá, tím se počet abstinentů zvětšuje. Statistiky byly provedeny důvěrníky ročníků. Každý udal své výdaje poctivě a kdyby snad udal méně, tím se statistika zvětší a výsledek jest ještě hroznější. Co to bylo krvavě vydělaných peněz rodičů promarněno a utraceno. Vždyť ten ustaraný otec počítá s každým haléřem a syn nezbeda jej prokouří a propije; to jest ukázka našeho kulturního hnutí na ústavě. — Vybízím vás, abyste také na svých ústavech podobně si počínali. Abstinence ve vás vzbudí lidi docela jiné — nové, jež jdou s láskou vstříc zájmům naroda. Musíme pamatovati také na to, že život náš není na , nýbrž těch, které budeme jednou vychovávati a vyučovati, abychom vykonávali plně jednou naše těžké a zodpovědné poslání. Björnson nepřímo svým výrokem ukládá také paedagogiím, aby vychovávala učitele-abstinenty: „Učitelé měli by se pokoušeti, zdali by nemohli k vůli mládeži, to jest v zájmu národa, zdržeti se úplně požitku tabáku a alkoholu, aby tak sami byli vzornými apoštoly nauky, již hlásají: pak by bylo lze doufati ve zdravější mládež i zdatnější národ. Kdo se necítí schopným předcházeti tímto příkladem, nebuď učitelem!“ Slova Björnsonova nás pobádají, abychom lépe uvažovali, co jsme, jaký je náš budoucí úkol a jak alkohol a tabák škodí — tedy — kdo chce býti přítelem, vlastencem a dobrým vychovatelem lidu, zanech alkoholu a tabáku. O zhoubnosti alkoholu a tabáku netřeba se šířiti, tu odkazuji kollegy na literaturu, kterou si mohou zaopatřiti u československého abstinentního svazu, Praha-Karlín 143. Prodává výběr spisků k studiu alkoholové otázky za K 1·10, K 2·— neb K 3·—. Kdyby snad toto nepatrné hořčičné zrnko někde našlo půdy a skutečně by se na některém ústavě abstinentní hnutí započalo, dejte o tom zprávu našemu abstinentnímu sdružení. Končím slovy Kristovými: „Co platno člověku, kdyby celý svět získal a na duši pak škodu utrpěl?“ Musí se zde zdůraznit jeho mravní škoda a škoda na duši jednotlivce i celého našeho národa. — Sursum corda! *Jeden z chovanců-abstinentů.*

KULTURNÍ

Jan Hus. Historická hra o pěti dějstvích. Napsal Alois Jirásek. Historická hra tato byla dávána po prvé v Národním divadle v Praze 31. října 1911. Obecenstvo bylo na ni v novinách již dávno připravováno. Po provedení hry této dostavilo se jisté zklamání v kruzích liberální české veřejnosti. Projevilo se to kritikou, která téměř souhlasně píše, že tato práce Jiráskova jest daleko za ostatními jeho historickými spisy. Způsob mluvy a hra sama vůbec je tvrdým oříškem pro herce, neboť osoby tam jednající až na některé nemají ráz životnosti a proto hercům jest odříkávati úlohy, aniž by celá osobnost jejich mohla se ve hře uplatnit. Řešiti ve hře té nějaký problem s osobou Husovou souvisící spisovatel nechtěl a také i když posuzujeme hru pouze jako „historický obraz“, nemůžeme zatajiti, že dělá dojem rušené povrchnosti. Hra je rozdělena na pět dějství a osm obrazů.

Obraz I. Líčí se názory lidu na panující poměry a zlořády v kněžstvu. Vínem rozjařený kněz „Peklo“ (zvaný tak proto, že se stále chlubí, že v pekle byl a muka jeho viděl) nadává lidu, hrozí mu, až je od lidu zahnán.

Obraz II. Přítel Husův Štěpán Páleč varuje tohoto v bytě jeho, aby svůj spor s arcibiskupem nehnal na ostří nože a uvážil, jak hrozné zmatky v zemi může jeho působení přinésti. Vytýká mu, že se dal příliš opojiti přízni lidu a žádá jej, aby aspoň na čas přerušil kázání v kapli betlemské. Spolu i „kladivo viklifistů“ kanovník Jiří z Boru hledí Husa odvrátiti od příkrého boje. Však marně. Hus nechce, nevyvrací námitek Pálčových, ale neuposlechne. A lidu, který přišel v ohromném zástupu pod okna, hlásá, že bude kázati dále.

Obraz III. Na staroměstské radnici odsoudili konšelé tři mladíky, kteří nadávali v kostelích kazatelům, k smrti. Děkan Tien se z toho raduje a popuzuje ještě rychtáře. Hus v čele zástupu přichází mládence osvobodit. Střetne se tu s Pálčem. Konečně vymůže, že poprava je odložena. Avšak po jeho odchodu dá rychtář ony mladíky popraviti.

Obraz IV. V kapli betlemské jsou pohřbeni oni tři mládenci a lid se k nim při-

chází modlit. V kapli se ukryje jeden protivník Husův a chce Husa zavražditi, v čemž se mu však zabrání. — Následkem interdiktu zemřelo nekřtěné ditko jedné ženy a ta v bolesti svaluje vinu na Husa. Na naléhání přátel Hus se rozhodne Prahu opustiti.

Obraz V. Hus po pobytu na Kozím Hrádku se vrátí do Prahy. Obdrží výzvu od Zikmunda, aby jel do Kostnice. Hus přijme pozvání přes varování přátel.

Obraz VI. V předsíni komnaty biskupa kostnického nepřítel Husův Michal de Causis činí intriky proti Husovi, který pak přichází a prohlašuje, že se chce bludů odříci, bude-li poučen. — Je uvězněn, protože prý chtěl uprchnouti.

Obraz VII. Líčení před sněmem kostnickým. Hus prohlašuje články, jež se mu připisují, za lživé nebo překroucené. A chce býti poučen. Sněm však žádá, aby odvolal. Hus odpírá.

Obraz VIII. Hus jest v žaláři navštíven před svou smrtí Štěpánem Pálčem, Petrem Aliackým a Zarabellou. Všichni jej žádají, aby odvolal. Páleč jej prosí o to. Hus setrvá na svém a je mu oznámeno, že bude degradován a upálen.

To je obsah hry. Děje je v ní málo. Jsou to pouhé historické obrazy. Hus i celé okolí je kresleno tak, jak si je liberální česká veřejnost představuje. Povrchně, nekriticky a nepsychologicky. Ovšem při tom musí být vše kořeněno způsobem, který by katolickou církev postavil do světla hodně nepříznivého. Aby toho dosáhl, neostýchal se Jirásek užiti banálností a historických nepravd, což zajisté příliš seriosnosti dílu jeho nepřidá. Tak v I. obraze je vystoupení kněze nanejvýš banálně líčeno a tvrzení, že brali tehdy kněží peníze za udělování svátostí je historickou nepravdou. Jak svědčí historické hře povídání o farářově synu, nechceme usuzovati.

Ve třetím obraze tvrdí děkan Tiem, že je slušno bráti peněz za odpuštění hříchů. Tu mohl spisovatel se informovati aspoň trochu, co učila církev o odpustcích a nemusil užívati fráze moderních reformátorů, kteří o učení katol. církve ani ponětí nemají. Osoba Tiema je docela nepsychologicky podána, jako též osoba faráře Michala de Causis, který je ve hře až odporně a nemotorně líčen. Je to ovšem laciné, zostudit jednoho, aby druhý vynikl. Způsob sněmu kostnického uráží docela. To není sněm, to je schůze sociálních demokratů, a to hodně vyškolených. Do historické hry se to však nehodí. Rovněž výkřiky protivníků Husových jsou nejen nehistorické, ale i úmyslně tendenčně konstruovány. O jiných historických chybách se nezmiňujeme, ač jich je dost v datu, osobách, i způsobu jednání.

Osoba Husova je úplně neživotná. Stále tatáž, beze změny. Ve hře není Hus aktivní, jak ve skutečnosti byl, nýbrž dělá dojem paličáka (sit venia verbo), který provádí svou, ať mají kol něho pravdu či nikoliv. Mluví sice stále o Boží pravdě, ale co ta Boží pravda je, nikdy neřekne. Nemá bojů duševních a už proto je nepsychologický, nedramatický.

Hra je tendenční ve smyslu liberálních názorů. Každý, kdo jest proti Husovi, jest špatný, kdo je s Husem, je dobrý. A zásada ta provedena je důsledně až na Pálče. Zdali je to způsob důstojný historického spisovatele takového jména, aby sáhal k tak lacinému bengálu, nevíme. Hra nijak nevyniká nad duševní obzor průměrného českého liberála.

Souhra byla dobrá, výprava skvostná. Zajímavo je, že tu po prvé byl Hus představen p. Vojanem jako bezvousý Ale tak se nám zdá, že právě ta okolnost není příliš konvenující liberálnímu posluchačstvu, které jest zvyklé na Husa s dlouhým vousem.

Dlouho se Hus asi na jevišti udržovat nebude. Bude mu především vaditi nákladné a obtížné vypravení, při němž je zúčastněn celý činoherní personál Národního divadla a ještě musí někteří hráti po dvou úlohách.

Knihy redakci zaslané:

P. Jiří Freund, C. SS. R.: **Moderní hesla protináboženská**. Zčeštil prelát Dr. Jan Nep. Sedlák. Druhé opravené vydání. Nákladem Cyrillo-Methodějského knihkupectví Gustava Francla. Cena 80 hal. (Všem kollegům co nejvřeleji doporučujeme.)

Srdce sloučená. Napsal Alois Dostál. „Ludmila", sbírka zábavné četby pro český lid. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrby. Cena 2·20 K.

Výroční zpráva knížecího arcibiskupského soukromého gymnasia v Kroměříži za školní rok 1910—11. Nákladem vlastním.

České modlitby a meditace z r. 1521. Vydal Dr. Jan Nep. Sedlák, arcijáhen metropolitní kapituly u sv. Víta v Praze. Cena 3 K. V komisi Rohlíček & Sievers Praha I. 190.

Jan Orel: **Písně**. Cena 1·20 K. Tiskla knihtiskárna „Veritas" v Praze.

Úvod do filosofie. Napsal Dr. Josef Kratochvil. Nákladem R. Prombergera, knihkupectví, Olomouc. Cena 4 K.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 4. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO

F. WLACHOWSKI:

ÚVOD DO FILOSOFIE.*)

Autor vymezuje pojem filosofie jako znalost vztahů, uspořádání jich a jasné poznání tohoto pořádku, čímž vznikají tři stupně věd; absolutní, podmíněná a nahodilá, dle toho, jaká jest nutnost vztahů. Vztahy mohou býti mezi jednotlivinami i všeobecninami, vnějškem a vnitřkem, čímž filosofie nabývá řádu všeobecného, prvenství. Téhož způsobu jest filosofie křesťanská, jež pomocí methodické skepse luští všechny vztahy a tak svoji existenci plně odůvodňuje.

Původ filosofie vykládá spisovatel z naprosté duchovní potřeby člověka hloubati o tom, co již zná anebo o čem se domýšlí, že zná. Tedy nejprve počal člověk přemýšleti o zjevech přírodních, o Bohu, o duši. Náboženství tudíž pokládá za původce filosofie, jež konečně vždy se mění ve filosofii rozumovou, laickou. Na to teprve udává se skepse jako popud k filosofování a konečně i snaha veškeru skepsi vyvrátiti, jako stav duchu lidskému nepřirozený.

S politickými zájmy a obchodními styky šíří se filosofie z původního svého sídla Indie na Recko, Italii, přejímá ji křesťanství.

Již na půdě indické prožila různých obměn od náboženských prvků ke skepticismu, od pantheismu, zabarveného naturalisticky a fetišisticky, až k monotheismu s přechodným stadiem polytheistickým. Nejvědečtější soustava indická Nyaya obsahuje již důkladnou a jemnou logiku s metafysickým názorem dualistickým. Skepticism vzdělanců vyvolal mysticism — intuici, to jest názor, že vnitřním zřením možno dojíti k splynutí s bytostí nejvyšší. Celý vývoj indické filosofie charakterisují slova spisovatelova takto: „Ve filosofii indické nejlépe vidíme, kolik pravdy mísí se s bludy. Duchovost Boha v (systemu) Mimanse, pozorování přírody v Šankhya, nauky logické a fysické v soustavě Nyaya Vaseshika a morálka buddhistická ukazují na věčnost pravdy, na přirozené její poznání i stálost vědy. Ale na druhé straně vidíme tu, jak vášně a náruživosti lidské překážejí plnému poznáni pravdy."

Vývoj řecké filosofie slouží spisovateli částečně za doklad pro názor o vývoji filosofie vůbec. Doba předsokratická se zabývá problemem o světě, od světa přechází řecká filosofie k člověku, od člověka k Bohu, načež

*) Dr. Jos. Kratochvil: „Úvod do filosofie". Vydáno nakladatelstvím R. Prombergra v Olomouci. Cena 4 K.

skepse opětně vyvolává mysticism, jenž chce skepsi uniknouti. Svět, člověk, Bůh byly hlavními problemy řecké filosofie. Sokrates, Plato, Aristoteles značí vrcholný bod filosofie řecké, v němž se skví vědomí vědecky dokázaného theismu. „Filosofie řecká se nám jeví," praví sám spisovatel, „jako krásný uzavřený celek, který do dnes září jako vzor celému lidstvu, jako vzor vážné práce, úsilné snahy po pravdě. To plně uznala i křesťanská filosofie.

Kristus přinesl nový život, jak mravní tak i myšlenkový, jenž opravil a doplnil myšlenky antické. Názor o Bohu jest lidstvu objasněn. Započínají nové vztahy a tím i nové filosofie. Ozřejmuje se apologeticky poměr evangelia k pohanům i poměr evangelia k novotářům v církvi samé. K tomu účelu podpírá se pravda evangelia prvky pravdy filosofie pohanské, škola Alexandrijská směle čerpá z Platona a tak církevní apologetové jak řečtí tak latinští neznamenají úpadek filosofie, nýbrž její přechod k dokonalosti a k širšímu obzoru. „Můžeme s plným svědomím tvrditi, že prvé počátky křesťanské filosofie jsou neobyčejně šťastné a bohaté na hluboké myšlenky filosofické. Křesťanství jest náboženstvím podstatou svou filosofickým." Tak autor sám.

Přípravné práce prvých tří století křesťanských, jak je dr. Kratochvil charakterisuje, dovršuje století IV. a V. Vybudování ucelené soustavy svatým Augustinem nám značí úspěch, k němuž s úctou i naše doba patří a na němž spočívala všechna učenost středověku. Bůh, svět, člověk, duše, svobodná vůle, naplňují metafysiku sv. Augustina, v níž sloučení historického s věčným jest velikolepě provedeno.

Scholastikové v dalším vývoji filosofie křesťanské nastolují proti augustinianismu křesťanský aristotelismus. Veškerý ale význam tohoto období soustřeďuje se vlastně ve sv. Tomášovi a sice v tom, že tento veleduch veškeru moudrost starověku, svatých otců, sv. Augustina a Alberta Velikého shrnul v jednolitý celek, pevně sečlánkovaný a všestranně zpracovaný a podepřel jím učení křesťanské. Oceňuje dále charakter práce sv. Tomáše a sv. Augustina, praví spisovatel, že takové obcování duchů časově tak vzdálených jest možno jen v dějinách církve, která vždy v přítomnosti jakoby zahalenu má i celou minulost, v církvi, kde vnukové s pietou pohlížejí na dílo předků.

Autor nesměl si nepovšimnouti mystiky. Ta činí vlastní půdu, po níž se přešlo k novým mořím filosofickým, mystika dodala myslitelům nových vzletů a nové myšlenky, jež se vyznamenávaly až nejkrajnější volností nazírání. O Eckhartově intuici praví spisovatel sám, že v ní stěží již jest poznati nauku církevní. Doba ta jest i dobou reformátorů.

Filosofie nového věku přichází znenáhla do rukou laických Přihlížení k zjevenému náboženství se stává čím dále tím méně od methodického skepticismu, Descartesem do filosofie uvedeného přešlo se k naprostému skepticismu, ano k čiré negaci všeho metafysického, tak že dnešní filosofie se dívá na středověký jednotný názor světový s pohrdlivým despektem. Prozatímně nabízí za něj jen střepy ztroskotaných individualit, jež vládnou dotud, dokud nepřijdou silnější a jejich životní hračky jim nerozmetají. Tak asi se může charakterisovati další vývoj filosofie, počínaje Descartesem. Descartes prohlubuje dualismus, Spinoza již jej přebarvuje v pantheism, Arnold Geulincsa v okkasionalism. Leibnice s jeho monadovou soustavou, vrozenými ideami a světovou harmonií potřel brzy empirismus Angličanů, a nejpronikavěji působil Humeův skepticismus s postulatem exaktnosti vědecké. Potřením zákona příčinnosti (příčinné vztahovosti) přestalo vše, co na tomto zákoně bylo vybudováno.

Kant v dalším článku vývoje svou kritikou čistého rozumu zavádí absolutistickou vládu rozumu, čímž subjektivní individualismus podmaňuje

si vše na úkor všeobecna, jednotlivci dána tak možnost strhati všechno, co by se mu nelíbilo. Tak stvořena subjektivní pravda, subjektivní kriteria pravdy. Vědecký liberalismus hlásá o sobě, že jest osvoboditelem lidského ducha, v praksi však činí z něho zajatce vlastní omezenosti, jehož pouta rozvázati nemá nikdo práva. Tak vidíme, jak dnes stihají se navzájem světové názory, jejichž charakteristickou známkou jest θεοφοβία. Chaos ve filosofii roste den ode dne, mizí s obzoru vůdčí idea, protože jest ubita, technika buduje tudíž nový směr života, a nabízí i nové hodnoty.

Dnes se jeví silné napětí mezi světem vnějším a světem vnitřním, obsahem a hodnotou života vnitřního a obsahem a hodnotou života vnějšího. Opanuje-li vnější svět člověka, trpí tím vnitřní člověk. Tu teprve se odkrývá plná cena duše, její požadavky, hodnota a význam náboženství pro život. Odtud vznik nového směru filosofického novoidealismu, jenž si vytkl za cíl vybudovati filosofickou synthesi, jež by stála na výši vědy a doby. Hledati pravdu všude -- bez ohledu na system té které universitní kliky naznačuje autor sám slovy: „Sestrojiti tedy filosofii značí utvořiti si o veškerenstvu jako celku názor ucelený, plný. Názor, který buď nahradí(?) náboženství, nebo je odůvodní, ospravedlní. Filosofie musí nalézti zákon, který nutně všemu vládne, co jest, i co muže kdy býti. Zákon ovšem nesmíme hledati mimo sebe, nýbrž v sobě, ježto my jsme myslící a rozumní.“ Zákon nesmí hleděti jen k poznání a bytí samu o sobě, nýbrž i k hodnotě bytí. Úkolem jejím jest vyhledati soulad mezi vědou a vírou, mezi kulturou a náboženstvím, pravdou a dobrem, hloubáním a uměním, filosofií dávnou i snahami nové doby.

Čtvrtý oddíl „Úvodu do filosofie“ jest věnován vývoji a snahám filosofie české. Sklon české filosofie nazývá autor nábožensko mystickým, z čehož usuzuje, že půda u nás pro novoidealismus jest jako stvořena.

Dr. Kratochvil i tímto dílem uvedl se do naší veřejnosti velmi pěkně. Dílo jest psáno pro širší veřejnost se stanoviska objektivního, totiž hledati pravdu všude, neignorovati žádného směru, byť by byl i katolický. Snad tato spravedlnost bude od mnohých pranýřována, ale nemůže býti umlčena. Směr autorův jest u nás novým, tak asi jako jsou spisy Förstrovy něčím novým, po čem lidstvo již dávno práhlo. Pravda a spravedlnost ve filosofii musí přivoditi i pravdu a spravedlnost v politice. Zničený obsah lidského života, zničená jeho hodnota nedá se nahraditi jen pouhou filosofií rozumu lidského, jež zůstává tak vždy jen lidskou, omezenou, vášnivou. Božství jest i zde zapotřebí. Té víry jest i autor, když praví: „Povznešení a produševnění českého života, překonání bezvěři bude skvělým výsledkem novoidealismu.“ Sursum!

MIROSLAV OLŠEVSKÝ:

DOMOV.

Buď zdrávo, údolí, vroubené topoly,
po letech přišel jsem zas;
zde ve tvé náruči srdce mé nemučí
divoké bolesti hlas!

Chaloupka na stráni — hlavu svou naklání,
v jabloní zhalena květ,
pod její střechou býval mi útěchou
pohádek matčiných svět.

Sedaje na stráni — večer po klekání,
z harfy své touhy jsem v modro hor slal,
ty tužby letem probíhaly světem
nesly se, vzlétaly v zatmělou dál.

Ty tužby uvadly — v temno hor upadly . .
— — klid duše vyrval mi svět;
zde zas v tvé náruči srdce se rozzvučí,
modlitbu šepotat bude můj ret.

Až zas se rozzvučí harfa v mé náruči
a její slaďou nký zazvoní hlas,
zřít budu v údolí vroubené topoly
po letech zestráně zas.

VOJTĚCH HALEN:

VELKÉ MYŠLENKY.

„Dejte mi veliké myšlenky,“ nadepsal kněz František Xav. Kerer svou „knihu pro krise života“, jíž věnuje „mládeži šlechetné, jež tolikeré boje a krise, krise rozumu, vůle a srdce musí prodělati, šlechetné mládeži, v níž doufá budoucnost v těžkých dnech příštích.“

Lidem druhého mládí jest kniha věnována. „V přírodě, u rostlin pozorujeme dvojí dobu kvasu; totéž i v žití lidském spatřujeme. A krise mládí druhého jsou nebezpečnější než prvého.“

A proto napsal Frant. Xav. Kerer knihu „pro všechny, kdož již jsou uprostřed ve velikých bojích doby a umdlévají.“

„Čerpejte opět nadšení k nové odvaze, k novým činům! Pracujme! Pracujme pro myšlenky nejvyšší! Nejdůležitějšími činiteli kulturními jsou majetek a práce. Ideály míti jest nejvyšším jměním, pro ideály pracovati jest prací nejtrvanlivější, jest nejvyšší prací kulturní.“

Závidíme německé mládeži takových rádců a takových knih. Ve velikém boji myšlenkovém, jenž se v národě jejím odehrává, mají veliké výhně, plameny pekelné, jež dovedou rozehřáti a rozrušiti srdce v nejhlubších jeho hlubinách, mají však též těžká kladiva a pevné kovadliny, jež rozžhavenou ocel mládí obezřele dovedou utvářiti v účelné, pevné jednotky národa, v lid pevný, železný oproti sobě a oproti jiným.

A my? Příživníci jsme u jejich hodů myšlenkových, epigoni jejich pozdní. Ti, kdož myšlenkově by nás měli utvářeti, vlévají sice z plných pohárů zžíravinu a jed cizí v duše naše, jež dovedou rozjitřiti a rozvrátiti, dovedou duši mladou a vznětlivou na bouřící moře skepse a zoufalství uvrhnouti; když však ve své slabosti na prahu rozhodnutí o „bytí či nebytí“ o pomoc voláme, o jedinou spasnou myšlenku prosíme, která by prázdné srdce naplnila a životu našemu účel dala a posvěcení — zahalují se v hluboké, filosofické mlčení, odpovědí nám, že ji teprve hledají! Vrahové! Vrahové nás a národa!

„Mají, jako Herodes pro Ježíše, jen výsměch a profanaci pro duši zápolící až do krve v bojích života. Odsuzují jako Pilát, umývají ruce své v nevinnosti a kráčí klidně k obědu. Ó kéž by byli uctivě pomlčeli přátelé Jobovi v jeho trápení! Tak ale muka jeho jen rozmnožili. Ano, pravá muka připravují lidé, nemající žádného porozumění pro těžké boje mládí těm, kdož uvrženi bývají v plameny nejtěžších zkoušek.“

Což abychom raději nikdy v životě svém do hlubin se nenořili, abychom se raději vyhnuli otázce:

> Co jest vlastně člověk? — odkud přišel? kam se ubírá?
> Kdo vládne tam uvnitř ve svatyni svědomí,
> a kdo přebývá tam nahoře na zlatých hvězdách?
>
> (Pesch: Záhady světa.)

Což abychom se připojili ke zpěvu onoho mladého člověka ve Faustovi:

> „Jen silné pivo, tabák štiplavý,
> a děvče v parádě, jen to mne pobaví.“

Může to býti účelem a životním cílem člověka? Kerer odpovídá:

Vítězem v životě zůstane pouze ten, kdo se nevzdá velikých myšlenek. Veliké myšlenky jsou užitečné, ba potřebné pro krise jednotlivce, národů a časů! Proto napomíná nás gigant Goethe: „Proste o veliké myšlenky.“

Kdy potřebujeme veliké myšlenky?

Kerer nás o tom poučuje v první kapitole své knihy:

Hodina, jež přináší rozhodnutí o celé věčnosti, hodina smrti Herderovy přišla. Vyslovil svou poslední prosbu: Dejte mi veliké myšlenky.

Velikými slovy: Děti, patřte k nebesům! posilovala matka makkabejská své syny v jejich nejtěžším boji krvavých muk.

Dříve než Spasitel promluvil k apoštolům o svém umučení a smrti své, zavedl je na horu, vyzbrojil je vznešenými myšlenkami.

Avšak těžšími než hodina smrti jsou chvíle, v nichž člověk v plné síle života myslí, že musí dobrovolně skončiti sebevraždou. Zde mohou nešťastníka zachrániti a životu navrátiti v poslední chvíli pouze veliké myšlenky. Faust již přiložil pohár s jedem ke svým rtům, v tom však zazní zpěv ve výšinách:

Kristus vstal z hrobu již! V radost vstal trpícím, jež jala smrtícím zlem a se plížícím dědičné viny tíž!	Kristus vstal z hrobu! V lásce své zářící spasnou, ač tísnící zkoušky zlé, krušící přestal on zlobu.

(Faust, I. díl.)

Mocí vyráží mu tento nebeský zpěv pohár z ruky a vrací ho životu a odvrací jej od posledního vážného kroku.

Blíž zněte, sladké, rajské písně ke mně!
Já pláči zas, mne opět poutá země! (Faust, I. díl.)

V pohanství byla sebevražda častou, v dobách živého křesťanství, v dobách, kdy veliké myšlenky člověka nad denní nehody povznášejí, byla a jest řídkou; nyní se opět sebevražedná manie množí, poněvadž moc a vliv křesťanství vším možným způsobem jsou ničeny.

I když myšlenka na sebevraždu náleží k řidším pokušením v životě, tím častěji zmocňuje se pessimismus i těch nejlepších. Mnohý odložil již zbraň a přenechává se malomyslnosti jako veliký prorok Eliáš, jenž vyšel na poušť a uložil se, aby ve spánku pessimismu čekal na smrt. Tu slyší budící hlas veliké myšlenky: Grandis tibi restat via, máš ještě širokou cestu, veliký úkol, k hoře Páně musíš se ubírati. (III. Reg. 19, 7.) A znovu posílen se zvedá a kráčí svou velikou drahou.

Non deficient assument pennas ut aquilae, praví Isaiáš. Nepodlehnou, na orlících perutích velikých myšlenek vznášejí se k výšinám.

Mnohým stává se život mukou a mravní krisí proto, poněvadž nedovedou své činnosti dáti vyšší obsah. Jsou nešťastni, protože si nevytknou žádný vysoký cíl životní, žádný veliký úkol, zvláště lidé z lepších tříd, kteří nemusí zápoliti o chléb vezdejší. „Jsou příliš staří, aby si hráli, jsou příliš mladí, aby žili bez tužeb.“ (Goethe.) Proto ta muka. Víme, že lidský život není ničím jiným než přechodem z potence v kon, nebo stálou tužbou po vznešeném cíli. To patří dle Aristotela k podstatě lidského života. Vše v člověku volá po vysokém cíli. Nebude-li tento hlad nikdy ukojen, ký div, že přichází krise a člověk konečně chce se odpadky nasytiti.

Veliké myšlenky zachraňují před všedností. Vytrhuje-li nás pohled na oblohu, širé moře a vysoké hory z tohoto slzavého údolí, tím více činí tak veliké myšlenky.

Pro myslícího člověka jest bezmyšlenkovitý život nesnesitelný.

Ty co nám život daly, veliké city,
v ráz zanikají v zemské vřavě skryty. (Faust I.)

Proto se musíme stále vraceti k velikým myšlenkám, poněvadž jinak budeme přímo vláčeni plochou bezvýznamností.

Proti nářku Goetheho:

> Ó zanech o tom pestrém davu řeči,
> jak vidím jej, hned uniká mi duch!
> Skryj vřavu mi, jež vlní se a ječí
> a bezděčně nás trhá ve svůj ıuch.
>
> (Goethe, Faust, předehra.)

ví Schiller o pomoci v říši vznešených myšlenek:

> Prchněte z těsného, dusného žití v ideálů říši!

Probuzení v životě mravním jest jako vracející se vědomí po silné horečce, po dlouhém snu. Dante líčí tento stav. (Božská komedie, Peklo zp. 1.) Bylo mu, jakoby byl v chmurném, černém pralese. V dáli vidí na vysokých horách záchranné světlo. Chce k němu pospíchati. Tu se mu v cestu staví lev (pýcha), skvrnitý jaguár (žádostivost těla) a krvelačný vlk (žádostivost očí). Má zahynouti v pralese, když přece touha po výšinách již se v něm probudila? Tu mu přichází Beatrice (náboženství, víra) k pomoci a vede jej cestou velikých myšlenek k spáse.

V hodinách osvícení chápe mnohý člověk padlý, jenž žil hříšný život, svého pádu hloubku, ale svět a tělo a ďábel zadržují a omamují a zaslepují jej, tak že nešťastník často dále sní sen smyslnosti. Ozdraví nejvážnějším zabýváním se největšími myšlenkami a věčnými pravdami.

I když nepadneme, pokušení nás všechny tíží. Herkules na rozcestí je toho krásným symbolem.

Není ničeho důležitějšího pro mládež, než aby měla ideály a v ně věřila. Mládež pouze realisticky smýšlející propadá zkáze.

A kdyby to byly pouze tělesné útrapy, jež nás souží v těžkých dnech, k trpělivosti přivede nás i zde předně veliká myšlenka: Kristovo utrpení.

A kdyby útrap nebylo, v povolání samém tají se těžká krise.

Nedokazují dnes milliony dělníků, že v zabývání se prachem, hmotou skrývají se nebezpečenství pro tělo i duši, před nimiž možno se zachrániti pouze stálým zřetelem na velké myšlenky, jež náboženství učí a jejichž důstojnost i v zabývání se prachem čistou udržuje?

Nejtěžší však boj, nejrozhodnější pro naši osobnost a celý náš životní směr vyvolá vítězství nad sebou samým. Abychom se od sebe sama osvobodili, se přemohli a tak úplného vlastnictví své osobitosti dosáhli, potřebujeme velikých myšlenek. Spasitel nás vede na témě hory. Jen na vrcholu velikých myšlenek jest člověk s to, povznésti se nad prach, státi se chudým duchem a milosrdným, je s to povznésti se nad náruživosti a vášně tělesné, tichým a pokorným srdcem se státi, povznésti se nad otroctví žádostivosti k plné žízni a hladu po spravedlivosti, směřovati k nejvyšší dokonalosti. (Kázání na hoře.)

Ano, nikdy se nestaneme dokonalými, nikdy velikým člověkem, velikým světcem bez velikých myšlenek. Svými většími účely roste člověk.

Velikou myšlenkou sv. Ignáce bylo: čest Boží. Velikou myšlenkou Františka Xav.: spása nesmrtelných duší. „K vyššímu jsem zrozen," vždy si opakoval sv. Alois. „K čemu jsi zde?" tázal se sv. Bernard stále, aby neztratil nejvyšší účely z očí. Quaere super nos! „Povznes se nad nás ve svém snažení!" volalo tvorstvo na sv. Augustina. Není básníka, není malíře, není komponisty bez uskutečňování velikých myšlenek.

Bůh sám miluje duše ohnivé, muže velikých tužeb. (Daniel.) Pán *žije* a působí pouze ve velikých myšlenkách a naplňuje nás jimi. Slyšme Boží myšlenky pro člověka: Buďte dokonalí, jak váš Otec nebeský jest dokonalý, buďte svatí, jak váš Otec nebeský jest svatý. To jest vůle Boží, vaše posvěcení! Bůh

nás určil k podobenství obrazu Syna Božího. Oslavujte a noste Boha ve svém těle! Hledejte nejprve královsví Božího! Jděte a učte všecky národy! Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, na své duši však zkázu utrpěl! Posvěť se jméno Boží! Přijď k nám království Boží, buď vůle Boží jako v nebi tak i na zemi. Vše, co na nebi i na zemi jest, budiž obnoveno v Kristu. Modlete se neustále, t. j. povzneste se a žijte neustále v nejvyšších myšlenkách. Naříká Bůh, že pyšné a prázdné jest myšlení lidské!

Proč vodí Ježíš své učedníky tak často na hory a v samotu? Super excelsa deducet me!

Na výšinách Sionu, hory Olivetské a Kalvarie sběhly se největší události dějin světových!

Učitelé askese užívají slov Páně:

Sklon k vznešenému a výtečnému jest znamenitým prostředkem k dosažení dokonalosti. Jest vůbec nutno, abychom se ve svém snažení co nejdále odvážili. Nejlepším prostředkem dokonalost získati a veliké pro Boha vykonati jest veliká touha po tom. Své nadpřirozené dary uštědřuje Bůh obyčejně pouze těm, kdož planou velikou žádostí po jeho lásce. Kéž jsou naše tužby vždy velikými, z nich přijde nám spasení. Nesmíme své žádosti stlačovati! Bůh miluje duše veliké! Μεγαλόψυχοι, velikodušnými máme býti dle Aristotela.

Abychom se stali a zůstali šťastnými, abychom dosáhli štěstí neodvislého od náhod života, musíme žíti na výšinách, musíme žíti ve velikých myšlenkách.

> Chce nebes nejkrásnější hvězdy míti,
> o země slasti nejvyšší on sní,
> a blíž i dál mu v živobytí
> hruď divně rozechvěnou nezkojí. (Faust I.)

Jen nejvyšší může nám dáti štěstí!

Veliké myšlenky jsou nutny pro krise národů.

V okamžiku, kdy národ si vytkl veliký cíl a tento úkol svůj plně pochopil, jest životní síla tohoto národa, jeho energie a vzrůst zajištěn na století. Dáti národu velikou myšlenku znamená rozmnožiti jeho bohatství národní, praví kterýs Francouz.

Ayez une idée et comptez sur l'avenir! Dokud žijí v národě veliké myšlenky, můžeme vždy počítati s jeho budoucností, i kdyby pro okamžik byl poroben; pravé, vždy oživující ideje nezanikají. Opatřiti národům veliké myšlenky, ideály, jest vskutku čestným úkolem, jest nejvyšší prací kulturní, jest skutkem trvanlivým!

Světové dějiny to dosvědčují! Co udržuje Anglii mocnou? Anglie jest zemí svět obepínajících myšlenek! Od Angličanů zdědili Američané veliké myšlenky (panamerikanismus). Jak se stalo Rusko mocným? Velikými myšlenkami, v závěti Petra Velikého ruskému národu uloženými. A Prusko a Italie? Dokud panovaly u starých Řeků a Římanů veliké myšlenky, kvetli tito národové.

A velicí mužové velikých národů? Vzpruhou jejich velikých činů byly veliké myšlenky! Nebudil Bůh sám v národě israelském v dobách krise myšlenky na veliké jeho poslání?

Jako v krisích národů, tak i v krisích časů jsou veliké myšlenky záchranou.

Veliké myšlenky byly vždy mocí. „Doby víry (velikých myšlenek)," praví Goethe, „byly vždy dobami rozkvětu."

Nebezpečné jsou doby nevěry, materialismu, pessimismu, realismu a lethargie Veliká myšlenka živí nadšení po staletí, a kdyby i nepřinesla jinak žádného užitku, budí alespoň z lethargie; vzpomeňme na doby výprav křižáckých a bojů proti Turkům.

Že lékem proti materialismu a realismu jest idealismus, nebude nikdo popírati. Oproti pessimismu zůstane vítězem již svou přirozeností nepřemožitelný optimismus, jenž se opírá o trvalé, veliké myšlenky.

Žijme nejlepšímu své doby, žijme největším myšlenkám; tím jsme blahodárně působili pro veškeré časy.

A které jsou to?

V dalších kapitolách nám je Frant. Xav. Kerer uvádí. (Dokončení.)

JOSEF LUDVÍK:

JE BOLNO V DUŠI.

Je bolno v lese, stromy věnčí listí,
hrst žlutých, suchých listů jen,
paprsky slunce na kraji se lámou
a les je stíny zatemněn.

Horizont mlhou zaplaven je hustou,
že nezřít ani bledý svit,
jež slunce ještě – jako slední pozdrav —
těm posílá, kdo nesmí žít.

Jdu polem o své oloupeným plody,
jak podzimní jde chmurný den,
zřím smutek velký, v přírodě i v duši,
jíž truchlý tón je naladěn.

A les mé duše zvadlé věnčí listí,
i slunce mé jaks skoupé je . . .
horizont matný vroubí spadlé květy
mé nesplněné naděje — —

Je bolno v duši . . . všude smutek smutný
se uhostil jak vise kás
a plakat duši chtělo by se bolné,
však temně zní jen její hlas . . .

JUSt. D. L.:

TĚLOCVIK A KATOLICKÝ STUDENT NA STŘEDNÍ ŠKOLE.

Divný nápis, snad si z vás mnohý pomyslí. Není nikterak podivný. Jest časový. Vy víte jistě všichni, že tělocvik je těsně spiat právě za dnešní doby s celým katolickým hnutím v zemích českých a z toho stanoviska vycházeje, chci poukázati na to, jak se má zachovati k tělocviku katolický student na střední škole. Proto také neočekávejte ode mne žádný článek o tělocviku jako prostředku ke zdraví prospěšném. Mé pojednání má spíše ráz sociální a abych ji ještě specialisoval, má ráz agitační. Poněvadž bohužel nepronikl duch ten v studentstvo středoškolské, ano namnoze buď je vůbec neznám nebo zůstává nepovšimnut, chci několika slovy na ně poukázati. Za uváženou zajisté stojí.

O tělocviku jako prostředku zdravotním píší lékaři a odborní učitelé tělocviku. Po této stránce zajisté nebude nikdo jeho význam popírati. Tě-

locvik je zábavou ušlechtilou, jíž by měl každý student se oddávati místo takových zábav, o nichž nutno ještě rozhodnouti, zda vhodnou zábavou pro studenta jsou. Mám na mysli hlavně nesmírně rozšířenou hru v karty, která z mnohých příčin se nemůže doporučovati. Tělocvik má však i značnou důležitost k vypěstění elegantního, pružného vystupování. Není pochyby, že docela jinak se pohybuje student, který pěstuje tělocvik než ten, který o tělocviku ani nerad slyší. A přece dnešní doba dbá mnoho již na to, jak se dovede student ve společnosti pohybovati. Jest všeobecná stížnost na to, že český student právě neumí ani pořádně choditi, že jeho pohyby jsou neobratné. Tedy již s této stránky musí býti snahou každého studenta, nevyjímaje ani studenta katolického, aby nedostatek ten odstranil.

Vím, že jest mezi studenty jakási nechuť k tělocviku.

Příčina je vysvětlitelna, a zná ji, kdo studoval neb studuje na střední škole. Nejsou v žádné třídě spolužáci stejných schopností, stejné kvality a zdatnosti tělesné. K tomu přirozeně přihlíží každý professor tělocviku a dovoluje cvičiti takové cviky, které by odpovídaly průměrné způsobilosti všech žáků. To ovšem nedostačí tomu, kdo tělocviku se věnuje, kdo chce nabýti zdatnosti i obratnosti. Opakuje-li se cvik takový několikrát, musí vzniknouti nechuť v žáku.

Přirozený následek je, že v každé třídě je celá spousta studentů, kteří buď vůbec necvičí nebo tělocviku se vyhýbají. Znám mnoho kollegů, kteří ve škole necvičili nebo jen s velikou nechutí, a přiznali to, mimo školu však velmi rádi tělocviku se oddávali. Patrno z toho, že jen a jen škola střední ani v tělocviku nevyhovuje úplně. Proto nutno se mu věnovati jinde. A to je hlavní, co svojí úvahou chci vzbuditi ve vás, kollegové, lásku k tělocviku mimo školu. Je smutným faktem, který musím doznati, že naše studentstvo středoškolské si příliš málo všímá tělocviku mimo školu, a myslím, že i studentstvo katolické nevěnuje tělocviku mimo školu takovou píli, jakou by věnovati mělo.

Ovšem připouštím, že není vždy chuti k tomu, aby člověk svoje údy namáhal. Ale je nutno přemoci v sobě každý nelibý pocit. Znám mladíky, kteří, když jsem je vybízel k cvičení, často mi s počátku namítali: „Vždyť my se nacvičíme dosti za pluhem s motykou v ruce atd. To může nějaký člověk, který stále sedí, ale na nás toho nechtěj. Nu, a dnes vždycky s radostí pohlížím, vida, s jakou touhou do cvičení spěchají, ač musím říci, že pohodlí přílišného nemají. Tak to činí venkovští šohaji, kteří celý den se pohybují, kterým konečně není tak mnoho potřebí, aby ještě zvláště se namáhali cvičením. Proto se opravdu divím, že není dosti porozumění u našeho studentstva. Snad není ani mnohdy příležitosti, aby katolický student mohl navštěvovati cvičební místnosti, aniž by tím se dostal ve společnost, kde katolické náboženství není v přílišné lásce a kde katolický student nalezne pro sebe jen pohrdlivý úsměv neb naprosté ignorování. Nedoporučuji rozhodně cvičiti tam, kde tělocvik je jen k tomu, aby byla příležitost činiti vědomé útoky na přesvědčeni cvičících. A bohužel, ty doby minuly, kdy vedle sebe mohli v cvičební místnosti státi lidé různého přesvědčení. Dnes katolík, který dosud v srdci chová tu zbožnou víru, kterou mu matička jeho vštěpovala v útlou duši, není trpěn mezi těmi, kteří o sobě tvrdí, že takovým tlachům nevěří, že to jsou názory hodné nějaké staré babičky na venkově, ale ne moderního člověka XX. století. Proto nutno hledět k tomu, najíti takovou cvičební místnost, kde by mravní úhony nedoznal. Je už jistě na mnohých místech o to postaráno a kde není, dojde k tomu průběhem času jistě. Takovou místnost musí sám student vyhledati, přijíti mezi lid, třeba mezi ty, o nichž panuje mínění, že jsou lidmi nižšího řádu. Je to mylný názor, neboť i tam nalezne student takové duše, které mu budou

sympathickými, že k nim přilne a bude s radostí mezi ně přicházeti. Tam bude mít příležitost poznávati jednotlivé rysy povah mladých lidí, vyrostlých v ovzduší zcela jiném než on sám. Tím ovšem počítám s poměry dnešními, kdy není příležitosti a ani dostatečný počet katolického studentstva, aby zvláštní místnosti cvičební pro ně byly zřizovány. Nevěřím tomu mínění, jakoby student si zadával, nebo sama sebe snižoval, obcuje-li důvěrněji s lidem prostým. Ovšem bude se stýkati, ale to může jen prospěti nejen jemu, ale i druhům jeho, ať z kterékoliv třídy lidu. Musíme počítati do budoucnosti. Stýká-li se student s lidem, dokud je na střední škole, rozumí mu a lid mu důvěřuje vida, že není se svou vírou sám, že i studovaný člověk k němu se má, jak říkají naši venkované.

A jak může student působiti, když přijde o svátcích domů, o prázdninách. Tu teprve se stýká se svými rodáky, vrstevníky, kteří mají z toho radost a pokládají si za čest, přichází-li k nim do cvičení student. Právě tam tuším, je nejvhodnější místo pro studenta, aby poznal mladé duše. Ve styku s ostatními učí se poznávati jejich tužby, jejich snahy i stesky, což je pro budoucí život velmi důležité. A takový styk bude míti jistě blahodárný vliv na povahu prostého mladíka. Jest nesporno, že povaha venkovského mladíka je drsna. Vždyť on nemá mnohdy ani času, ani příležitosti, aby se opravdu zušlechtil. A zde může každý katolický student, o němž se předpokládá jistý stupeň intelligence, zde může působiti již jako student středoškolský. Ovšem, musí jíti za nimi, ne až by oni přišli za ním. V tělocvičně musí si vésti důstojně vždy tak, aby seznali ostatní, že mezi ně chodí člověk, který nad ně vyniká. Ovšem, nemyslím tím chovati se k nim pánovitě, haněti snad pochybené jejich jednání. Ale laskavým, mírným způsobem vymluviti, že to a to je správné, tím se dá způsobiti mnoho. A práce taková jistě těší, když kolem vidí všude výsledky své námahy.

Nuže, katoličtí studenti, neváhejte po skončení svého studia věnovati se tělocviku. Sestupte mezi lid, prolomte hráz, která ční mezi intelligentem a mezi člověkem prostým, a lid Vám bude vděčen, že se za něho nestydíte. Milujte i těch nejmenších, se praví, a já k vám volám: „Nebojte se ni těch nejnižších,“ třídy, která je odstrkována všude. Učiňte si zásadou: Jsem katolík, student. Mojí povinností jest práce, nevyhnutelně práce mezi lidem a toho mohu dojíti stykem s mládeží z lidu vyšlou. Styk pak mohu pěstiti hlavně tam, kde se cítíme všichni rovnými, a to není nikde jinde, jako v tělocvičně.

MILA —A:

ŠTĚDROVEČERNÍ NOC.

Jest plno sněhu na bělavé pláni
a na cestě lze stopy kopyt znát,
tam v nedosáhlé výši lze mi zříti
hvězd tisíce na temném nebi plát.

Na levo černý vrch se tyčí vzhůru,
na pravo údolí, kde klidná ves
se stužkou táhne míli as do dálky,
a vpředu kostel, v dáli leží les.

Vše zastřeno jest tmou, jež příšerná
jak rubáše háv na mrtvole jesti,
ta nevídané věci nebo div snad,
jenž stane se v té noci, asi věstí.

Jest štědrý večer... svatvečer křesťanů,
kdy zázrak velký stal se divuplný,
neb narodil se Kristus náš přesvatý,
jenž křísil mrtvé, tišil moře vlny!

Jak významná to doba tajuplná,
v ní duše touží k nebeské té báni,
ó, půjdeme tam též, to dobře vím,
až na nejvyšší shůry, na vyzvání!

JUDr. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Pokračování.)

Než nestačilo by dbáti pouze o to, aby se zvýšila produktivnost půdy a nastala možnost více odprodávati, nýbrž je nezbytno snažiti se o to, aby z tržní ceny produktů polních co nejvíce připadlo producentu samotnému, neboli jinak řečeno, aby počet těch, kdož sprostředkují přechod obilnin, od producenta až k vlastnímu konsumentovi bylo co nejméně, resp. aby byli docela vyloučeni. Tu padá ovšem na váhu, že velkoobchod obilím počítá množstvím, jaké střední nebo dokonce malý rolník sám nikdy dodati nemůže. Žádá se přirozeně, aby vždy dotyčná dodávka byla určité kvality a jisté čistoty a tu nemůže poskytnouti pomoci leč družstevnictví, zejména v tom způsobu, že rolnictvo určitého okrsku založí si společné obilní skladiště, v němž se potom obilí ode všech účastníků dodané roztřiďuje a čistí, aby vyhovovalo požadavkům velkoobchodu. Mimo to je známo, že hospodář, který přede žněmi je snad v peněžní tísni, prodá obilí již předem, a je pochopitelno, že za takové situace bývá to prodej objektivně nevýhodný. Uvažujme o výhodách jakož i základních rysech organisace podobných skladišť.

Hospodář by složil do takového skladiště 25 metr. centů pšenice, současně pak by si přál obnos 200 K k volné disposici. Jakožto členu skladištního družstva otevře mu správa skladiště ve svých knihách účet neboli konto, na kterém mu oněch 25 q pšenice připíše k dobru a jako potvrzení vydá t. zv. list skladní (Lagerschein), který je útržkem nebo výstřižkem z t. zv. knihy iuxtové (Iuxtenbuch) a dle ustanovení u nás platného skládá se ze dvou sice souvisejících ale snadno oddělitelných částí: z tak zv. listu vlastnického (Lagerbesitzschein také Recepisse zvaný) a z t. zv. listu zástavního neboli varrantu (Lagerpfandschein = Warrant) tedy asi v této podobě:

Juxta	List vlastnický
	List zástavní (varrant)

Iuxta i obě části skladního listu mají běžné číslo skladní knihy, list vlastnický i zástavní pak jsou shodně vyplněny a sice tak, že nutno udati v nich jméno skladiště, datum vystavení a právoplatný podpis orgánu, jenž dle statutu skladiště je k podpisování těchto listin oprávněn. Dále musí oba listy obsahovati zcela shodné udání jména a bydliště osoby, která zboží složila, při čemž toto co do druhu i množství přesně musí býti udáno, jakož i u koho a do jakého obnosu je zboží toto pojištěno.

Takto řádně vystavený list skladní vydá se majiteli zboží, který je může na základě tohoto listu prodati, aniž by se zbožím samotným ve skladišti hnulo prostě tím, že list tento převede na nového nabyvatele zvláštním prohlášením na rubu toho listu psaným, které se proto nazývá rubopisem neboli indossamentem. Protože se zboží vydá jen tomu, kdo má celý list skladní v rukou, je zjevno, že se možnost disposice tímto zbožím poutá k vlastnictví listu skladního.

Pro specielní účely rolnictva byla by ovšem s výhodou organisace pozměněná potud, že by na př. nějaké rolnické družstvo po způsobu společenstva s ručením obmezeným provozovalo dle svých stanov nejen skladiště spojené s vydáváním skladních listů, nýbrž že by pečovalo také o výhodný prodej složených plodin ve velikém.

V uvedeném konkretním příkladu by tedy hospodář složil ve skladišti 25 metr. centů pšenice a obdrží skladní list. Tento list, celý tedy list vlastnický se zástavním, by pak předložil dle okolností buď soukromé osobě nebo peněžnímu ústavu, který by mu na toto obilí jakožto zástavu půjčil jím požadovaných 200 K na př. na 3 měsíce na 5%. V obou částech listu skladního se poznamená, že na zboží to půjčeno 200 K splatných na př. posledního října, načež se list zástavní oddělí od listu vlastnického, který se majiteli vrátí se zapůjčeným obnosem, list zástavní pak si ponechá ten, kdo peníze zapůjčil. Týž může si ovšem list tento ponechati až do doby splatnosti, může však si také opatřiti peníze hotové prostě tím, že tento zástavní list za úplatu převede dále. Převod tento musí se státi prohlášením psaným na rubu listu zástavního neboli rubopisem a tento nový nabyvatel může jej opět týmž způsobem dále převésti atd. Ten, kdo list zástavní drží v době splatnosti, která je na něm vyznačena, předloží jej prvotnímu majiteli skladního listu a za normálních okolností obdrží od něho sumu, která druhdy byla zapůjčena, načež se list zástavní neboli varrant původnímu majiteli zboží vrátí. — Kdyby dlužník nemohl nebo nechtěl vyplatiti předložený varrant, tu nutno jej protestovati, to jest dáti sepsati notářem nebo soudem zvláštní formální potvrzení, že varrant k výplatě byl předložen, že však týž vyplacen nebyl. Když se tak stalo, může majitel varrantu žádati jeho zaplacení ode kteréhokoli ze svých předchůdců, ale je také oprávněn, obrátiti se na skladiště samotné a žádati, aby zboží zastavené bylo prodáno a on z výtěžku uspokojen. Kdyby se tedy v daném příkladě docílilo za 25 metr. centů 500, obdržel by majitel varrantu zapůjčených 200 K a náhradu útrat s vymaháním spojených, zbytek pak by se vydal prvotnímu majiteli zboží, který je do skladiště složil.

Jak patrno je tu dána možnost opatřiti si zastavením zboží půjčku, aniž by bylo nutno obilí třeba nevýhodně prodati, pro poskytovatele zápůjčky je tu zase úplná jistota zapůjčeného kapitálu.

Jak by se postupovalo, kdyby se na př. v té době, když varrant je kdesi v rukou neznámé osoby, naskytla příležitost obilí výhodně zpeněžiti. Bez předložení jak listu vlastnického tak i zástavního nesmí skladiště zboží vydati a tu se odpomůže jednoduše tím, že majitel zboží složí onu sumu, která na ně byla zapůjčena do pokladny skladiště, které mu nyní ovšem zboží může vydati, protože je zde složen obnos, který v době splatnosti bude moci požadovati nyní neznámý majitel varrantu.

Jako varrant, tak i list vlastnický možno indossamentem kdykoliv dále převésti a zboží se vydá vždy majiteli listu vlastnického, předloží-li současně i varrant nebo, nemá-li ho, složí sumu na zboží zapůjčenou.

Celý postup byl by tedy na př. tento: rolník Novotný složil 25 q pšenice, na které obdrží zápůjčkou od okresní hospod. záložny 200 K. Okr. hosp. záložna by varrant převedla na Josefa Černého, ten potom na Jana Červenku, jenž by tento varrant zpeněžil zase u Františka Slavíka, který by již také zůstal jeho držitelem do dne splatnosti. V mezičasí tom naskytla se však Novotnému příležitost prodati složené obilí za 500 K Františku Krásovi, který Novotnému vyplatí ovšem jen 300 K, 200 K pak složí u pokladny skladiště pro neznámého zatím majitele varrantu (v našem příkladě Fr. Slavíka).

Pokud se tedy týká naznačeného postupu při poskytnutí úvěru, není věc příliš komplikována. Nesmí však se přehlížeti, že již zařízení podobného skladiště zejména větších rozměrů vyžaduje značného nákladu, jehož zúročení a pří-

padná amortisace vyžádala by si značnou částku, kterou by účastníci skladiště musili každoročně zaplatiti, čímž by výhody jim z existence skladiště plynoucí byly zase značně restringovány.

Z toho plyne, že tam, kde zámožnost příslušných interessentů není tak značná, aby věnování jistých obnosů na zřízení podobných skladišť nebylo jim obtížno, nutno se dovolávati přispění ve formě subvencí se strany činitelů veřejných, ať již státu nebo korporací samosprávných. Zákonodárství moderní skutečně také v tom směru pracuje a také značné obnosy na zvelebení rolnictví ročně od státu i zemí se věnují, tak že nutno jen dbáti toho, aby mezi interessenty bylo již pravé pochopení pro věc samotnou.

Docházíme tudíž k tomu závěru, že je nutno, aby rolnictvo snažilo se především svépomocně čeliti nepříznivým účinkům krise trhové, tam pak, kde síly jednotlivce nebo soukromých sdružení svépomocných nestačí, aby zasáhla moc veřejná svou regulující a podporující činností. Sem spadá státem nepřímo poskytovaná podpora svépomocných družstev ve formě úlev daňových v ten způsob, že společenstva, pokud vyhovují některým podmínkám, jsou od daně výdělkové vůbec osvobozena, jiná zase platí sice již tuto daň, tato však je poměrně nižší, než u jiných podobných sice sdružení, jež však plně neodpovídají ustanoveným podmínkám.

Tak na př. opatřovalo by nějaké rolnické nákupní společenstvo obilí k výsevu pro své členy tak, že by ve velikém sice nakoupilo, ale svým členům prodávalo za cenu nezvýšenou, že by tedy nezamýšlelo obchodovati na zisk. Nebo konalo by podobné družstvo nákupy umělých hnojiv ve velikém a bez zisku prodávalo svým členům. Družstvům tohoto rázu, pokud odpovídají všem podmínkám zákonem stanoveným, zejména p o k u d n e r o z d ě l u j í ž á d n é h o z i s k u, poskytuje § 84 lit, f) zákona ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z. úplné osvobození od zvláštní daně výdělkové. Společenstvům, která mají formaci jinou, poskytuje se zase úleva pokud se týká výměry daně: tak dejme tomu, že by si hospodáři jistého okrsku skutečně zřídili společenstevní obilní skladiště, jemuž by své obilí za jistou cenu prodávali. Každý by měl na něm podíl, co do výše stanovami určený, skladiště samo pak by na svůj účet dodávalo obilí velkoobchodu a zisk z toho docílený rozdílelo by mezi jednotlivé členy společenstva. Když by toto společenstvo, jak dle svých stanov tak i ve skutečnosti, kupovalo obilí jen od svých členů, požívalo by zvláštní výhody normované v ustanovení § 85 a § 100 odst. 11 cit. zák. Úleva ta je velmi podstatná, neboť se z prvních 2000 K docíleného, dle předpisů zákona úředně vyšetřeného čistého zisku zdaňují pouze tři desetiny a z obnosů přes 2000 K pouze polovice, při čemž se čistý zisk takto vyšetřený, pokud je nižší než 600 K, nechává vůbec nezdaněn. Kdežto pak normální sazba zvláštní daně výdělkové, které tato společenstva podléhají, obnáší 10%, podléhá zisk těchto společenstev pokud je větší než 600 K, obnosu 1200 K však nepřevyšuje, pouze sazbě 8·5%ní, tak že teprve zisk větší než 1200 K podléhá plné sazbě 10%. Několik příkladů věc objasní: dejme tomu, že by čistý zisk společenstva, požívajícího výhod právě uvedených, obnášel 1800 K; z toho se vezmou pouze $^3/_{10}$, tedy 540 K, a ježto obnos tento je nižší než 600 K, zůstane družstvo toto od daně osvobozeno, kdežto jinak, kdyby nepožívalo naznačených výhod, musilo by platiti dle normální 10%ní sazby plných 180 K daně státní a k tomu ještě všechny příslušné přirážky (zemské, obecní atd.). Kdyby zisk obnášel 3000 K, vezmou se z prvních 2000 K opět jenom $^3/_{10}$, tedy 600 K, a ze zbývajících 1000 K se vezme $^5/_{10}$, tedy 500 K, t. j. dohromady 1100 K a ježto obnos tento nedosahuje 1200 K, obnáší sazba berní pouze 8·5%, t. j. K 93·50 (oproti normálním 300 K). Činil-li by zisk na př. 4000, bude obnášeti základ pro zdanění 1600 K, a protože v tomto případě základ pro vyměření daně převyšuje 1200 K, nutno užiti sazby 10%ní, tak že se předepíše na dani 160 K (oproti normálním 400 K.).

Srovnáme-li jen v těchto několika příkladech výši sazby berní při společenstvech, která požívají uvedených výhod, se sazbou normální, poznáme ihned, že výhody zákonem poskytované jsou v tomto směru zajisté dalekosáhlé.

Nyní třeba dotknouti se ještě jednoho zjevu, kterému se také v širokých vrstvách rolnických přikládal značný vliv na snížení obilních cen, ač nikoli vždycky plným právem. Jsou to tak zv. blankoterminové obchody obilní, jichž základní povaha snad vysvitne z příkladu: předeslati ovšem nutno, že při těchto blankoterminových obchodech účastníkům obyčejně nešlo o solidní obchod a skutečné obilní dodávky, nýbrž pouze o docílení spekulativního zisku: účastníci nějaké obilní bursy uzavřeli by mezi sebou dejme tomu 1. června smlouvu v ten smysl, že Černý dodá Novotnému dne 1. září 1000 q pšenice po 20 K. Kdyby však v tuto dobu, t. j. dne 1. září skutečná cena trhová odchylovala se od ceny smluvené, nebude Černý povinen pšenici skutečně dodati, respektive nebude Novotný povinen pšenici převzíti, nýbrž sprostí se svého závazku z této smlouvy plynoucího prostě tím, že druhé straně zaplatí rozdíl mezi cenou smluvenou a skutečnou cenou trhovou. Dejme tedy tomu, že by od 1. června do 1. září cena pšenice skutečně stoupla s 20 K na 21 K. Podle smlouvy měl by vlastně Černý dodati nyní Novotnému 1000 q pšenice, která by dnes měla skutečnou cenu trhovou 21 000 K, ale dle smlouvy byl by Novotný povinen dáti za ni pouze 20 000 K. Jevila by se tudíž pro něho difference obou cen jako skutečný zisk, ježto kdyby mu Černý pšenici skutečně dodal za smluvenou cenu 20.000 K, mohl by ji Novotný prodati za 21.000 K. V tomto případě se dle naznačené smlouvy zbaví Černý svého závazku prostě tím, že Novotnému zaplatí 1000 K jakožto rozdíl mezi cenou smluvenou a cenou trhovou. V tomto případě měl tedy zisk Novotný, který při uzavření tohoto obchodu lhůtního kalkuloval na stoupnutí cen (čili à la hause).

Vezměme týž případ, dejme však tomu, že ceny od 1. června do 1. září klesly na 19 K za 1 q pšenice. Nyní by zase Černému bylo možno nakoupiti potřebné množství za 19.000 K a prodati je Novotnému za smluvených 20.000 K, s čímž by byl spojen zisk 1000 K. Zde zase Novotný zbaví se závazku obilí převzíti tím, že Černému vyplatí rozdíl v ceně, tedy 1000 K. V tomto případě kalkuloval Černý na klesnutí cen (čili à la baisse).

Z uvedeného je hned na první pohled patrno, že bursovním spekulantům je to úplně lhostejno, zda získají stoupnutím nebo klesnutím cen. Jedni kalkulují à la hause, druzí à la baisse, jedni tedy jsou interessováni na tom, aby ceny stouply, jiní aby klesly, a nelze tudíž říci, že by tyto lhůtní obchody obilní byly měly přímý vliv na klesnutí cen obilních. Ovšem vliv nepříznivý mohly míti potud, že se tu na papíře disponovalo ohromnými kvanty obilí, kterého vůbec nebylo a že se tudíž mohlo vzbuditi zdání o velikých zásobách obilních, což by ovšem mohlo do jisté míry vzbuditi naději na větší nabídku obilní a tím způsobiti pokles cen.

Tyto obilní obchody blankoterminové, jednak proto, že to nejsou žádné solidní obchody, nýbrž pouhé spekulativní bursovní obchody differenční, jednak také následkem nátlaku politického, který vykonávalo rolnictvo přikládajíc těmto obchodům význam, kterého dle toho, co výše uvedeno, neměly, byly zapověděny zákonem ze dne 4. ledna 1903 čís. 10 říš. zák. a to pod úplnou neplatností a vedle toho i pod sankcí trestní. Kdyby tedy nyní uzavřen byl nějaký obchod, jak výše bylo naznačeno, je obchod tento vůbec neplatný, t. j. strany nejsou dle zákona povinny smlouvu takovou dodržeti a nemůže tudíž na splnění smlouvy býti před soudem žalováno. Tím ovšem odňato obchodům blankoterminovým značně půdy, neboť, když ten, jenž má druhému differenci vyplatiti, prostě tak neučiní, nemůže od svého spolukontrahenta k tomu býti donucen. Nad to však stihá se ještě uzavírání těchto obchodů jakož i všeliká jednání, jimiž tento zákaz by se obcházel, pokutami peněžitými až do 10.000 K.

Shrneme-li vše, co posud řečeno, vidíme, že obratná politika celní, zvýšení produktivnosti půdy a dobrá organisace prodeje vytěžených plodin jsou ony prostředky, jimiž možno nepříznivé účinky obilní krise trhové nejen zmenšiti, nýbrž i úplně překonati. (Pokračování.)

Atheisté mluví prý o věcech dokonale jasných; není však dokonale jasné, že duše je hmotná. *Pascal: „Myšlenky".*

—SIN:

NĚKOLIK ČRT O CHORVATSKÉM STUDENTSTVU.

(Dokončení.)

Pokrokoví studenti chorvatští jsou dnes neorganisovaná massa bez cíle, bez programu. Chtěli se tohoto roku reorganisovati, ale bez úspěchu. Nyní se hlavně opírají o Srby a s nimi pracují a vůdcem je jim ve skutečnosti Srb (Gliša Tadić). Frankovci seskupeni jsou v „Kumičiću". Velice málo života projevují, obzvláště pro fusi „Hrvatstva" s „Hrvatskom Pravom". Jsou většinou liberálního smýšlení a z toho důvodu odporovali oné fusi, ale když jde o nějakou agitaci Frankovců, jsou mezi prvními, ačkoliv nesouhlasí s nynějším směrem! Důsledně, zajisté!? Milinovců je 20—30 a jsou velice špatně organisováni.

I Štěpán Radič (resp. selská strana) má na universitě svoje přívržence. Je jich sice jen kolem 15, ale jsou velice agilní. Pracují hlavně v analfabetském spolku a velmi pilně se vzdělávají v sociálních vědách. Názorů jsou liberálních.

Srbové pak na universitě v Záhřebu organisováni jsou přímo vzorně. Pokrokového smýšlení jsou non plus ultra. Je jich na 150. Po většině jsou přívrženci srbské samostatné strany (koalice). I oni jsou více abstraktní než reelní. Ovšem o sociální otázku se velice interessují. Vůbec mají Srbové v Chorvatsku vzorně upravené pozemkové zádruhy a hospodářská družstva.

Vůbec dalo by se mnoho psáti o chorvatských a srbských akademicích a zvláště o jich postavení ve veřejném životě. Neboť jak chorvatská tak srbská veřejnost (myslím hlavně politiky) stojí o ně a usilují o to, do veřejného života je postaviti. Ale nevyhledávají jich, aby je vychovali samostatnými lidmi, budoucími vůdci a učiteli národa, nýbrž proto, aby jim akademikové dělali stafety, kterými zakrývají svoje politické cíle. A v tom tito dělají pokrok.

Chorvatský akademik po studiích nastupuje většinou dráhu úřednickou, a pak věrně slouží vládě, a co je nejhorší, velice málo je mezi nimi takových, aby se jedenkrát v životě postavili proti oné hrozné korrupci v Chorvatsku, která se z Markova náměstí v Záhřebě šíří jako lavina na všechny strany. Právníků bývá tři čtvrtiny veškerých posluchačů, a lesníků je kol

šedesáti. Jak výše se podává, centrum katolických akademiků v Záhřebě jest Domagoj. Loňského roku měl 68 členů. Je to spolek naprosto nepolitický, toliko chorvatsko-katolický. I oni nesouhlasili s fusí „Hrvatstva“ s „Hrvatskom Pravom“, protože u Frankovců nebylo ani zdání po práci na podkladě katolickém, jak by se přece právem jako od strany křesťansko-sociální očekávati dalo. Ale přes to svoje spolkové věci ohlašoval Domagoj v „Hrvatskom Pravu“, po fusi orgánu to chorvatské křesťansko-sociální strany.

Finanční podklad Domagoje je velmi chabý. Nemá peněz ani uložených, ani žádné pokladniční hotovosti. Důsledek toho jest, že v jeho výročních zprávách marně hledáme nějaké finanční rozvahy; ale přes to vykazuje se spolek tento velikou prací sociální a organisační. Které jsou toho příčiny? Staří přátelé Domagoje zapomněli. Ne snad, že by nesouhlasili s činností a směrem Domagoje, ale z důvodů naprosto jiných. Souvisí to s rozháranými poměry ve veřejném životě chorvatském. Rozhárané poměry jsou jak mezi katolíky chorvatskými, tak mezi liberály, vůbec všude. Je to hotový chaos, zvláště od té doby, co fusí splynuly všechny t. zv. pravašské strany. Chyba, která se tím stala, záleží v tom, že zde splynuly prvky kulturně naprosto různorodé a protichůdné na podkladě čistě státoprávním a opposičním, tak že těmto stranám schází naprosto program kulturní a positivní.

Jest zrovna typické, že chorvatské politické strany mají většinou toliko státoprávní program, kdežto aspoň nějaký náběh k určitému světovému názoru naprosto schází. Zde ta chyba. Vždyť přece program politický každé strany musí obsahovati komplex všech otázek, které se řeší ve veřejném životě, program každé politické strany musí býti zároveň a hlavně programem sociálně-kulturním. Jakmile toho není, i ten nejsilnější státoprávní program, i když je nejopposičnější, stává se vratkým a dlouho trvati nemůže. A jak dlouho může trvati přátelství negativní, přátelství vyplývající z opposice, když se nedostává toho, co jedině hlavně ve veřejném životě zbližuje a přátelství utužuje — kulturně-náboženský podklad.

Řekl jsem, že přes chabé finance vykazuje Domagoj obrovskou práci, a to proto, že Domagojci jsou neobyčejně agilní a pak velmi dobří sociologové, organisátoři a psychologové. Tím jsem zároveň naznačil, kterým směrem činnost jejich se nese. A vskutku také Domagoj veškeré peníze, které dostane, věnuje na organisaci středoškolského studentstva.

Mimo práce organisační začal letos Domagoj pracovati na poli sociálním po vzoru slovinském. Činnost tuto obstarává jeho sociální sekce. Založili katolický spolek rolnický a lidovou knihovnu v Hradčanech u Záhřebu. Velice často jezdí 2—3 Domagojci do Slavonije, kde v okolí Brodu přednášejí, pořádají analfabetské kursy a připravují půdu selským vzdělávacím spolkům. Těchto kursů zúčastní se i studenti středoškolští a zvláště dospělejší z nich začínají se neobyčejně interessovati o sociální otázky.

Středoškolských organisací má teď Domagoj 36 ve všech chorvatských zemích. Organisovány jsou dle vzoru Domagoje a několik jich spojeno jest s Mariánskými kongregacemi.

Poohlédněme se nyní po celkové práci Domagoje. Letošního roku založil „Chorvatský katolický svaz studentstva“, který seskupuje akademiky i studenty středních škol. Mimo organisačního účelu vzal si za úkol, aby zorganisoval práci katolického chorvatského studentstva na poli lidové osvěty. V tom pracují krajinské osvětové spolky, jež vedou zároveň organisace středoškolské a zároveň pořádají lidové přednášky i analfabetské kursy. Kde pak je vhodná půda, zakládají spolky katolické omladiny i čítárny. Takovýchto spolků letos založily 12.

Metou chorvatských katolických akademiků je, organisovati chorvatský národ, sedláky i dělníky, na katolicko-chorvatském programě, nepoliticky,

tak jak je tomu u Slovinců. Proto seskupili kolem sebe nejprve mládež ve spolcích katolické omladiny, kde se vzdělává, slyší příhodné přednášky, učí se zpěvu, gymnastice i řečnictví. Tato činnost s úspěchem se potkává zvláště v Dalmacii. Pro omladinu vydává se zvláštní list „Mladost", která je jí tím, čím studentstvu „Luč". Teď má „Mladost" 3000 předplatitelů. Z oněch krajinských katol. akademických spolků sluší zvláště vytknouti „Pavlinović" pro Dalmacii (56 čl.), „Dobrila" pro Istrii (15 čl.), „Martić" pro Bosnu a Hercegovinu (32 čl.). Jsou v nich i bohoslovci. V Chorvatsku provádí tu práci sociální sekce Domagoje.

Mnohem více bych se bál, abych se nezklamal a neshledal, že náboženství křesťanské jest pravé, než abych se neklamal vírou, že jest pravé.
Pascal: „Myšlenky".

METHOD ZAVORAL:

MODERNÍ ČLOVĚK ČESKÝ A KŘESŤANSKÝ NÁZOR SVĚTOVÝ.

(Pokračování.)

Jak bylo možno všechno to popřít, jak bylo možno namluvit ne několika lidem, ale celým vrstvám národa, právě těm vrstvám, jimž síly, milosti a útěchy evangelia nejvíce jest potřebí, že právě Kristus svojí naukou byl a zůstal jeho nepřítelem? To proto, velectění, že křesťanství, je-li vší pravé lidské svobody štítem, proti každé bezuzdnosti staví se kovovou hradbou; to proto, zjevilo-li ono první a jediné i malým i chudým i prostým jich veliká lidská práva, stavělo jim vždy a všude před oči i jejich veliké povinnosti; to proto konečně, že nad práva jednotlivcova staví a cení výše práva rodiny, nad práva rodiny práva národa a nad všechna práva lidská že zmužile a neochvějně staví svatá a nezadatelná práva Boží. To církvi vytýkat, dnes jí to ještě vytýkat, znamená buď býti slepým ke všem těm sociálním zjevům, jež každého rozvážného ducha plní smutnými obavami, anebo sledovati vědomě a úmyslně cíle, směřující k plnému a trvalému rozvratu.

Ne — není svobodou, ale vší pravé svobody hrobem, chtíti věřit, co se mi uzdá, mluvit, jak se mi zlíbí, a jednat, jak se mi zachce; není svobodou, ale vší bezuzdnosti branou, svůj osobní zájem nad všechny ostatní stavět, svou osobní vůli z mezí všech zákonů chtít vybočovat a svá práva vyměřovat a své povinnosti připouštět jen dle osobního svého prospěchu. Odtud ten boj proti křesťanství, velectění, boj, jenž byl a bude, poněvadž křesťanství i pro všechny příští časy musí bez poskvrny ve svých rukou udržet zákon, jenž ukládá povinnosti, hájí autority a pro trochu popularity nikdy nelichotí vášním davů.

Zmínil jsem se již a vracím se k tomu nyní: Vytýkají, že pod rouškou křesťanství bylo hřešeno na právech lidu, pod štítem autority že byl utlačován, a ti, kteří s jménem Kristovým na rtech k němu přišli, že se neštítili mnohdy ani násilí. Velectění, to-li je z dějin známo, z týchž dějin i to je zjevno, jak bolestně toho pokaždé odpykala církev sama; i to je z nich

zřejmo, jakými nadlidskými obětmi, jakou neúmornou prací, jakými činy lásky a milosrdenství musili věrní, praví sluhové její napravovat, čím nehodní byli zhřešili. Nic neomlouvám a nic nezastírám: lidé to byli, a těch lidí ruce nebyly často ani schopny, ani hodny úkolu, jímž Bůh je pověřil. Ale nevěra dnešní věru nemá práva, ty staré viny naše vyvolávat z hrobů a dnešní dobu činit zodpovědnou za to, čím minulé doby zhřešily. Tvrdí přece sama, že stojíme nyní pod plným sluncem kultury — nuže, jak si vedou ti, kdo jsou jejími předními prý šiřiteli? Vyhnali z příbytků a vyhnali i z vlasti — ne hanbu a nízkost, jež se plné svobodě těší, ale obětavé milosrdenství, jež tiše, s modlitbou na rtech stávalo u lůžek jejich nemocných, v jejich sirotčincích, v jejich ústavech slepých, hluchoněmých, a jak se ta všechna lidská bída hmotná a mravní jmenuje. Pobrali jmění — ne jmění nahromaděné bursovními spekulacemi, jež kolikrát rázem ožebračily na sta rodin, ne vydřené lichvou, jež zneužila lidské lehkověrnosti a lehkomyslnosti, ale jmění zbožnými odkazy dané a chrámu i chudině stejně patřící. Zavřeli ulice — ne průvodům, jež s plamenem záští ve zraku vyhrožují, ale průvodům, v nichž lid, věrný, pracovitý a zbožný lid k Bohu se modlí a zpívá. Zavírají školy — ne nevěře, jež v duších dětských otravuje všechny vyšší vzlety, ale víře, jež mladé ty duše zvedá k samému prameni věčné Pravdy a Dobra a Krásy. A stojí-li církev katolická v boji na život a na smrt proti těmto snahám, svobody lidské hájí v tom, co má nejdražšího. Za svobodu lidského svědomí v tom bojuje, za svaté právo klaněti se Bohu slovem i činem, veřejně a v soukromí, a byť boj ten trval sebe déle, soudu dějin příštích se křesťanství lekati nemusí.

Velectění, ne nadarmo jsem řekl s důrazem, že vše to děje se pod plným sluncem dnešní kultury, a proto tím těžší že je to provinění. Už tím jsem chtěl naznačiti, co v kultuře vidí naše křesťanství. I té kultury je prý nepřítelem — a já neváhám slavně prohlásiti, že teprve od té doby, kdy vynalezením tisku světlo té vzdělanosti rychleji začalo se šířiti světem, ve světle tom i steré ovoce Kristova kříže že začalo rychleji a plněji dozrávat. Neváhám prohlásiti, že křesťanství má největšího nepřítele ne v lidských poblouzeních, ne v lidských slabostech a hříších, ale od samého počátku jen v nevědomosti, která jako kdysi i dnes se tupě dívá, anebo rouhavě jásá, když Krista znovu křižují! A tato církev je prý kultury nepřítelkyní! Velectění, co všechno by nevěra musila zničit, co všechno pobořit, kolik nejskvělejších listů z dějin umění a vědy vytrhat, než by odstranila ty nesčetné důkazy, jež ji obviňují z vědomé, nesvědomité nepravdy. A ten náš lid český všemu tomu věří, ač právě po naší vlasti to protikulturní křesťanství tolik nastavělo památek, tolik nahromadilo kulturních pokladů, tolik rozšířilo vědomostí a vzdělání, že při všem nepatrném svém počtu, při všech těch ranách, jež nás stihly, stojíme přece v prvních řadách kulturních národů. Od té první školy v Budči už z doby sv. Václava až po slavnou universitu Karlovu, od nejstaršího kostelíčka na Levém Hrádku až po grandiosní kathedrálu Svatovítskou a obdivuhodný chrám sv. Barbory, co všechno bylo u nás vykonáno na osvětovém poli z popudu církve, pod ochranou církve a z prostředků církve. Přišly doby, kdy ty divy stavitelské byly ohněm zničeny, naše knihovny pustošeny, díla nezměrné ceny v plameny házeny, dějiny dosvědčují, že vší té spousty příčinou nebyly ruce katolické; a jestliže to, co zbylo po bouřích husitských, odváženo bylo ve válce třicetileté daleko za hranice, ani tehdy to nebyla katolická ruka, jež nás o tolik oloupila. O tom všem nevěra nemluví, za to tím zlomyslněji jen v osobě Koniášově ztělesňuje lidu všechnu kulturní činnost katolické církve v Čechách, toho Koniáše, o němž už poctivá literární historie začíná dokazovat, že co ničil v naivním svém zelotismu, bylo celkem bezcenné literární

bejlí, za nějž nám leccos cenného však zachoval, co by jinak bylo propadlo zkáze.

Českému lidu namlouvá nevěra, že křesťanství je protikulturní, tomu lidu, jemuž katolický kněz po celá staletí byl na cestě osvětové nejnadšenějším vůdcem a světlem, tomu lidu, jenž přece nemůže a nesmí zapomenout, že na jeho znovuzrození český klerus měl největší a nejkrásnější podíl. My katoličtí kněží nepřáteli vzdělanosti lidu — a zatím dnes, na tomto krásném sjezdě, u přítomnosti vašich arcipastýřů, s radostnou vroucností smíme volati k vám: Otevřete své duše dokořán vší skutečné pravdě, žízněte po ní, jež je darem Božím; čím více světla bude ve vašich hlavách, čím více poznání ve vašich duších, tím určitěji najdete Boha ve všech jeho dílech, tím zářivěji tryskati z nich bude všechna jeho všemoc a moudrost a láska, a tím vroucněji přilnete k němu vší poctivostí svých srdcí. Svým dětem střádáte mozolnou prací, ale kus zajištěného chleba není ještě všechno; dbejte o to, aby obzory jejich byly širší, vědomosti jejich hlubší a bohatější, všechny síly napněte, aby výše stály, než stojíte vy — u nás, v malém národě našem je toho více třeba než všude jinde. Smím tak volat a vím už předem, že slova moje radostnou ozvěnu najdou ve všech těch tisících věrných kněžských srdcích, jež mezi vámi působí a jsou vám rádci i otci i vůdci. Jsme-li v rozporu s těmi, kdož ať už na obecných školách či na kathedrách universit jsou vzdělanosti té povinnými šiřiteli, pak jenom tehdy, ubijí-li se vědomě, úmyslně a systematicky v těch mladých duších, co nám věřícím katolíkům jest a musí být i života dražší, pak jenom tehdy, zneužívá-li se těchto nezkušených, důvěřivých duší k experimentům, o jejichž zhoubném vlivu pro všechnu jejich budoucnost jsme tak nezvratně přesvědčeni. Ten boj ovšem vedeme a ten boj i dále povedeme v pevném přesvědčení, že v něm po našem boku státi budou všichni rodičové, kteří se na své děti dovedou zadívat očima pravé lásky a dobře vědí, co to znamená, pustit to dítě bez kompasu víry a bez vůdčí hvězdy lásky k Bohu na bouřlivé vlny života.

Křesťanství protikulturní — a přece je faktem, jenž se oddisputovat nedá, že v čele civilisace kráčejí jen a jedině národové, po celá dvě tisíciletí pronikaní duchem Kristovým, a byť dnes — a jistě jen na čas — uhasínali, co bylo jim světlem, odhazovali, co bylo jim berlou, co velikého kdy vytvořili, co ušlechtilého kdy vykonali, z evangelia Kristova k tomu čerpali i podnět a sílu.

Co z toho plyne, velectění? Zase jen ta stará, stále popíraná a přece plná pravda, že obojího je nám třeba: světla víry pro život nadpřirozený a světla vědy pro život pozemský, a obojí to světlo rozžehovat v českých duších, plamen jeho v nich udržovat a živit, předrazí, vyššího důkazu pravé lásky k lidu si ani myslit nedovedu! (Dokončení.)

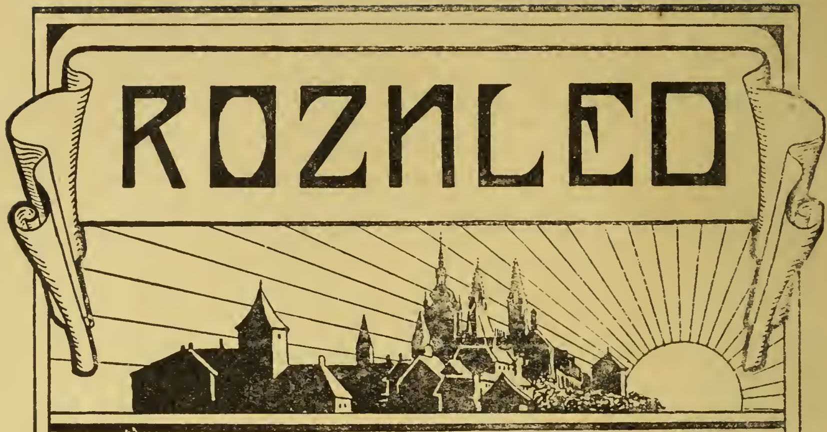
V. HRADECKÝ:

TIŠINY LESŮ.

Kollegovi Jos. Chadrabovi.

Jsou v lesích tišiny, kde i vánek dřímá,
kde vodní hlaď se sluncem zrcadlí,
kde dumný spánek staré sosny jímá,
jichž temný stín se v lesklé hladi chví...

Když v tiché noci luna nebem kráčí,
tu přichází tam štíhlé laně píť —;
nad lesy závoj mlh se modrý stáčí
a halí je, by mohly tiše snít...

VYSOKOŠKOLSKÝ

Spolkové zprávy. Členské schůze „Č. L. A.“ pořádají se každý týden ve čtvrtek. Pro veliký nával vnitřních záležitostí nebylo sice možno rozvinouti širší ruch přednáškový, přece však může se spolek vykázati dvěma národohospodářskými přednáškami seniora Dr. Noska a dvěma kulturně-náboženskými přednáškami sen. Dr. Josefa Hronka, mimo zahajující přednášku čestného člena našeho spolku Msgra. Dra Kordače: „O poměru theologie k filosofii a jiným vědám.“ Ostatní členské schůze byly věnovány debatám: „O vysokoškolském odboru Zemské rady katolíků,“ o našem časopisu a hlavně: „O sociální činnosti o vánocích.“ Silně bylo též zaměstnáno členstvo přípravami k representačnímu věnečku. Po vánocích, kdy spolkový život se více ustaluje prováděna bude akce přednášková systematičtěji a ve větším rozsahu.

Z Brna. Na technice jest letošního roku zapsáno celkem asi 530 posluchačů. Návštěva jest četnější proto, že zdejší technika jest nyní doplňována odbory dosud scházejícími. Význačnou událostí v zimním semestru jest zřízení politického kursu „Národní radou“, jenž se těší značné účasti studentstva i nestudentů. — „Spolek českých akademiků“ konal dne 26. listopadu svou řádnou valnou hromadu, na níž se větší část debaty soustředila k návrhu na změnu stanov. Bylo usneseno stanovy změniti nejen co do názvu, jenž má nyní zníti: Spolek českých katolických akademiků „Moravan“, nýbrž i co do jednotlivých paragrafů, kde za vzor vzaty stanovy vídeňské „Lípy“. Loňského roku zřízená knihovna spolková jest letos pilně doplňována. Že činnost spolková, ač jest značnou oproti činnosti ostatních akad. spolků, nemůže se tou měrou rozvinouti, jak je tomu ve spolcích pražských a vídeňských, zaviňuje přílišná zaměstnanost techniků, jakož i jistá jednostrannost, která se nemůže jeviti ve spolcích, kde členy jsou též universitáni. Bylo by si proto co nejvroucněji přáti, aby některý mladý katolický intelligent z Brna věnoval se jako rádce docela našemu spolku a pomáhal tak tuto organisaci, o jejíž důležitosti nemůže přec pochybovati nikdo, nejen udržeti, nýbrž i povznésti a uceliti.

Z Domagoje. Bratrský spolek chorvatský v Záhřebu dobyl úspěchu, k němuž mu české studentstvo katolické srdečně blahopřeje. Při volbách do akad. podpůrného spolku, jenž jest jaksi centrální organisací studentskou v Záhřebu dostali kandidáti Domagoje 63 hlasů, pravaši 172 hlasů a pokrokáři 191 hlasů. Spojením se pravášů s Domagojci byli pak pokrokáři přehlasováni a vypuzeni z instituce, již považovali za svou neomezenou državu. Nebyla to ovšem práce snadná, okamžitá. Letošní výsledek jest vlastně plodem několikaleté námahy a urputných bojů Domagojem za očistu vedených, jež vyvrcholily ve známé brožuře „Fiat lux“, v níž nemilosrdným, ale veskrz poctivým a pravdivým způsobem bylo odhaleno ledví a hospodářství pokrokového studentstva chorvatského. Domagoj zajisté vzpomíná při oslavě svého vítězství na ony své dřívější členy, již boj neohroženě zahájili, mužně vedli, kteří však dokončení jeho přenechati musili ge-

neraci mladší. I těmto našim starým přátelům platí naše blahopřání.

Politické kursy studentské jsou asi nejvýznamnější událostí zimního semestru v akademickém životě pražském. Soustřeďuje se k nim dosti značný zájem, dík čilé agitaci, pro kursy provozované. Pořádají své politické kursy mladočeši, národní socialisté a realisti. Politické kursy v této formě jsou torsem veliké, krásné myšlenky, loňského roku pronesené, aby totiž bylo zřízeno všeobecné „Vysoké české učení pro vědy politické,“ myšlenka, již v zájmu klidnějšího a důslednějšího vývoje české politiky s radostí uvítaly všechny hlasy a živly rozvážné. Bohužel měla se však myšlenka tato hned ve svých počátcích státi služkou politických stran, hlavně realistů a mladočechů. To ovšem znamená nezištnou, v zájmu národa pronesenou myšlenku, zneužiti pro strannické čachry. A v tomto ohledu jsou zvláště s realisty velmi smutné zkušenosti. Proto si již loňského roku zřídili mladočeši samostatný kurs s velikým jménem „české vysoké učení pro vědy politické,“ jež má letos již své pokračování, a strany ostatní zřídily si letos též z potřeby, zvláště českým stranám vlastní, totiž ku sblížení staré a mladé generace v jednotlivých stranách, kdež v tomto ohledu panovala značná disharmonie. Seznamováním se mladých s prací a taktickými důvody starší generace má býti ve straně zjednána opět mezi staršími a mladšími živly jednota.

K čemu jsou odborné spolky? Zdá se, že dnes vlastní účel odborných spolků nebo kroužků ať v jakémkoliv směru pracující změněn a nahrazen byl novým: spolky odborné mají se státi (pokud se to již nestalo) rejdištěm a semeništěm různých politických stran. Ujasnili si snad naši pokrokovci problem tak, že jen lidé stojící na jejich kulturním programu a nebo příslušníci určité frakce politické jsou schopni práce vědecké. I sama „Studentská Revue“ (č. 3) staví se do posy nestranného kritika, když rozhlašuje do světa, že „polika sama nemá vnášeti se do odborných spolků, a vnese-li se tam, škodí to nejen politické straně, která ji tam vnáší, ale i spolku samému.“ Podepisujeme prohlášení to úplně; ale co jest velice divné, že „Studentská Revue“ prohlašuje to pouze o „Spolku českých mediků“, kde valná hromada stala se skutečně arenou politických stran vzájemně se potírajících, ale o valné hromadě „Všehrdu“, spolku českých právníků nápadně mlčí. Či snad „Všehrd“ není spolkem? Nebo má nésti na sobě privilegium „pokroku a liberálnosti?“ Tak se stalo na letošní valné hromadě „Všehrdu“. Do výboru navržen byl též člen „České Ligy Akademické“. Jakmile však na vyzvání svého přesvědčení nezapřel (byla určena pětiminutová přestávka, aby se mohlo „konstatovati, jakého je ten který kandidát přesvědčení“), strhla se přímo bouře odporu; předseda slavnostně prohlásil: „Klerikála trpěti můžeme jen jako páté kolo u vozu, ale aby snažil se vystoupiti jakýmkoliv způsobem v popředí, toho přec v našem spolku nedopustíme!“ Že propadl, rozumí se samo sebou. — Jaké mají mezi sebou heroy charakteru, kteří ku svému přesvědčení pokrokovému přišli po dlouhých, vysilujících bojích duševních, svědčí také tento obrázek z valné hromady. Kdosi navrhl odebírání brněnského „Hlasu“, jakožto jednoho z hlavních orgánů nejsilnější české strany na Moravě, aby tím mohla se porovnávati politika všech politických skupin (dosud byly vykládány časopisy pouze směru pokrokového). „Stydět by se musil celý spolek, kdyby někdo cizí spatřil ve spolkové čítárně „Hlas!“ sdělil předseda a prohlášení toto odůvodňoval: „Vážné nebezpečí z toho hrozí: přijde mladý člen, vezme do ruky „Hlas“, čte jednou, dvakrát, časopis se mu zalíbí a nový „klerikál“ mezi studenty.“ — Zde nejlépe viděti pokrokovou toleranci! Omezenost by vytýkali jiným a sami se bojí dáti do ruky studentu katolický denník — pokrokovost, která se udržuje četbou jediné výhradně pokrokových novin, a která se bojí odlišných názorů strany jiné — ta se odsoudila navždy sama.

IV. representační věneček Č. L. A. za součinnosti bratrského „Danu“ pořádán bude 29. ledna 1912 na Žofíně pod protektorátem J. J. Karla knížete ze Schwarzenbergů. Jak z předběžných prací zvacích atd. patrno, bude věneček ten skutečně dostaveníčkem veškeré nejen pražské, ale i venkovské společnosti. Vzhledem k tomu, že čistý výtěžek určen jest na zlepšení a rozšíření „Studentské Hlídky“, prosíme všechny příznivce naše, aby akci tuto co nejvíce podpořili, ať již jakýmkoliv způsobem.

STŘEDOŠKOLSKÝ

České vyšší dívčí gymnasium na Král. Vinohradech. Povznášející, slavnostní den měl „Podpůrný spolek“ tohoto ústavu, stojící pod protektorátem Její cis. a král. Výsosti paní arcivévodkyně Marie Annunciaty, shromážděný na čtvrté valné hromadě dne 22. t. m. Vzácní příznivci z nejpřednějších řad naší společnosti dostavili se ke schůzi v přehojném počtu na důkaz rostoucího uznání a sympathií s nadějným ústavem. President spolku J. M. nejd. pan prelát a opat Strahovský Method Zavoral zahájil jednání slovy tak uchvacujícími svou hloubkou a přesvědčivostí, že jeho vývody o poslání našeho dívčího

gymnasia v pravdě kulturním a vlasteneckém a jeho appel na spravedlivý soud budoucnosti byly provázeny frenetickým potleskem. Jednatelskou zprávu velmi pečlivě a krásně vypracovanou přednesl jednatel spolku pan JUC. Josef Šindler. Ve zprávě té probírají se všechny fase života spolkového a dle zásluhy ocenění dochází obětovná činnost dámského odboru, jenž maje v čele vysoce zasloužilou presidentku, Její Osvícenost paní hraběnku Clam-Martinicovou, s tak skvělým morálním i hmotným výsledkem pracuje o zdar spolku. Zpráva s vděčností vzpomíná obětovné činnosti presidenta spolku J. M. nejd. pana preláta Zavorala a jeho výtečného vedení spolku. Rovněž oceněna vděčně působnost ředitele ústavu dra. Aloise Herouta, jenž, jak sama úřední zpráva svědčí „v každém směru vzorně“ ústav řídí, jakož i činnost sboru professorského, v němž vládne nejkrásnější harmonie a opravdové přátelství. Vřelý dík vysloven i kongregaci Školských Sester za skutečnou velikou obětavost a heroickou námahu jejich. Vroucí vzpomínka věnována zesnulým členům výboru panu J. Svobodovi a panu škol. radovi Em. Miřiovskému, spisovateli českému, jenž s láskou a nadšením vyučoval literatuře české na zdejším gymnasiu až do své smrti. Těmto, jakož i jiným členům, jež spolek ztratil následkem přestěhování, vzdána pocta a dík povstáním. Zpráva jednatelova odměněna potleskem. Po té přednesena podrobná a všemi doklady opatřená zpráva pokladní, jež dle návrhu revisorů účtů pp. Václava Riegla a Jos. Kratochvíla jednomyslně schválena. Vykonány pak volby nového výboru, jež se dály se vzácnou jednomyslností. Výbor zvolen týž jako roku loňského; místo ubylých členů zvoleny do dámského odboru: paní Gisela Batková, paní Jetta šlechtična z Freyů, paní Julie Kotrbová, paní Karolina baronka Malovcová; od odboru pánského: Dr. Fr. Bílek, pan Marian šlechtic z Hochinfelsů, Dr. K. Svoboda, p. c. k. vlád. rada Berchtold Wind, ředitel c. k. knihoskladu. Ředitel Dr. Herout vzdal upřímné díky všem dobrodincům ústavu a zvláště dárcům knih vys. dp. kanovníku Msgr. Popovi a vdp. katech. Ant. Bendovi, i vyslovil všeobecnou prosbu o dary další, načež president J. M. p. prelát Zavoral vroucím doslovem ukončil valnou hromadu, jež měla průběh tak neobyčejně slavnostní a rozžehla nadšení v srdcích všech k další obětovné, vytrvalé charitativně-kulturní činnosti.

Reforma tělocviku na středních školách. Tělesná výchova mládeže jest důležitou částkou vychování, jež až do nedávna na střední škole, zvláště na gymnasium byla zanedbávána. Aby alespoň trochu vláda zlu tomu odpomohla, svolalo ministerstvo kultu a vyučování konferenci odborníků, jichž návrhy byly podkladem vydání nové učebné osnovy a instrukcí pro vyučování tělocviku na gymnasiích. Cílem tělesné výchovy má býti: Všestranný a stejnoměrný vývoj těla. Zachovávání a utužování zdraví. Zvykání na přirozené a krásné držení těla. Vychova k vědomému, vůli ovládanému pohybu. Tělesná síla a obratnost. Bystrost smyslů, duševní čilost a jarost. Odvaha, rozvaha, vytrvalost. Smysl pro pořádek a družnost. Buzení trvalého smyslu pro tělesná cvičení. — Osnovu tu doprovází slovy velice pozoruhodnými: „V době, kdy mládež vyvíjí své vlohy, má zároveň stálou tělesnou prací, konanou za součinnosti vůle, své tělo síliti a vůli podrobovati. Tím získá stále duch na svěžesti a výkonnosti a bude podporováno učení ve škole. Tělocvikem získaná síla, duchapřítomnost a sebeovládání vytvoří mimo to cenné vlastnosti mužného charakteru, které ovšem závisí na silném, vlivu vůle podrobeném těle.“ „Cvičební tvaru školního tělocviku nebuďte nikdy samy sobě účelem, nýbrž jen prostředkem učiniti mládež úpornější, vytrvalejší a schopnější plniti pozdější životní povinnosti. Proto má vyučování tělocviku vyvozovati látku a způsob vyučování z přirozených životních poměrů a tím činiti způsob života východiskem i účelem svých cvičení a užívati školního zařízení více méně jako výchovné pomůcky.“ — Tělocvik zaveden jest nyní povinně na všech středních školách a jeho vyučování děje se postupně od cviků pořadových ku nářadím. Též stanoveno minimum výkonnosti pro jednotlivé třídy. Vedle cvičení jsou předepsány hry. Nová osnova je skutečně nesena duchem moderním, blížícím se požadavkům správného tělesného vychování. Nová osnova tělocviku je tedy opravdovým pokrokem jenž přinese mládeži užitek.

KULTURNÍ

Nové spory o rukopisy královédvorský a zelenohorský. Otázka podvrženosti nebo pravosti obou ‚rukopisů‘, jež zavdala podnět k vášnivému literárnímu boji dosud neutuchla jako patrno je z řádků, jež píše „Nový Obzor“. „Boj o rukopis králové-dvorský a zelenohorský po pětadvaceti letech obnoven nyní spisem Žunkovičovým, který vzbudil pochopitelný rozruch v celé české veřejnosti. Ukázalo se razem, že jest dosti lidí ještě, kteří přes všecky námitky nejsou dosud přesvědčeni o nepravosti „rukopisů“ a nechtějí přísahati na dogma „Podvrženost ‚rukopisů‘ je samozřejmá.“ Odpůrci „rukopisů“ spis Žunkovičův nejprve ignorovali, nyní vrhli se na něho výpady osobními. A to je, co u nich zaráží. Vždyť každému nestrannému pozorovateli jest známo, že námitky od-

půrců byly skutečně vážné a pochybnost vzbuzující, avšak nebyly nikterak takové, aby zjednaly jistoty o nepravosti a falsifikátu. A jestli na straně odpůrců stály autority jako Masaryk, Gebauer, Král, Goll, Hostinský, Rezek, Truhlář, Vančura, Kraus a j., tu na druhé straně vidíme jména jako Hattaba, Tomek, Helfert, Flajšhans, Kalousek, Crégr, Zákrejs, Zoubek a j., nečítaje ani první obhájce „rukopisů“: Palackého, Jungmanna a Šafaříka; to jsou zajisté jména, jimž přece také nelze upříti vážnosti, opravdovosti a poctivosti. A jest známo, že boj o „rukopisy“ záhy se zvrhl: místo vědecké diskusse nastaly vášnivé osobní boje plné nervosní rozčilenosti a osobní nevraživosti.. To však přece nelze nazvati definitivním rozřešením otázky rukopisné.“ Že zájmu značnému těší se obnovený boj o rukopisy, jest patrno z toho, že vypsány jsou již dvě ceny od neznámých vlastenců v úhrnné ceně 6000 K za nejlepší obranu rukopisů. Zajímavo jest, že o tuto otázku interessují se i značně vědecké kruhy za hranicemi jako v Berlíně, Turině, Paříži, kde rukopisy znovu podrobeny chemickým zkouškám, jimž přítomen byl známý slavista Leger a dle tvrzení denních listů francouzští vědci prohlásili, že toto literární dílo pochází ze staré doby — z našeho literárního pravěku.

Ketteler. Dne 25. prosince t. r. budou slaviti katolíci němečtí století narozenin velikého pracovníka na poli kulturním a humánním biskupa Kettelera. Po vystudování práv věnoval se praktickému povolání jako vládní referent v Münsteru. Však záhy znechutilo se mu toto pole jeho působnosti, poněvadž musil proti vlastnímu přesvědčení podporovati jednání vlády proti katolíkům a proto opustil toto místo. Po více než po dvou letech rozhodl se vstoupiti na kněžství a po šestileté svojí činnosti v duchovní správě jmenován byl biskupem v Mohuči. Byl dobrým pastýřem lidu sobě svěřeného. Viděl onen děsný zápas mezi boháčem a chudákem. Poznal, že musí se hleděti vyrovnati ohromný rozdíl ve společnosti, ona hluboce zakořeněná nenávist mezi boháčem a dělníkem, že musí se povznésti hluboká zkleslost mravní v četnější části našich spolubratří, kteří ztratili víru, naději a lásku k Bohu. Z pochopení sociální otázky jako poměru mezi boháčem a chudým tvoří se nový směr k vlastní otázce dělnické na podkladě náboženském, bez něhož propadá člověk egoismu, jenž vede k vykořisťování spolubližních, jakmile jen nabude se moci k tomu. Pravdiva jsou slova Kettelerova: „Kdo vám chce pomoci a při tom vaše náboženství napadá, o tom bez dalšího předpokladu víte, že dělnické otázce buď nerozumí anebo jest zrádcem.“ J

KOLLEGŮM MORAVANŮM!

Vše musí býti šťastno v té chvíli,
kdy Bůh sám v dítěti maličkém
k lidem se v soucitu chýlí.

J. Vrchlický: Motýli všech barev

Jako loni Čechy, tak pořádá letos Morava svůj první „Dětský den“. Není jistě třeba poukazovati vám na účel a význam této akce; mluví o ní celá Morava. Chci jen upozorniti, abychom nezhosťovali se této veliké kulturní a národní povinnosti naší a nepovažovali věc za odbytou, když se snad na ústavě pořádala nějaká hromadná slavnost. Nejen tento den, ale celý prosinec a celý rok věnujme této krásné myšlence křesťanské charity a pamatujme na ni při každé příležitosti!

Hle, Vánoce! — tento symbol dětské radosti a dětského svátku — jak volají, vybízejí přímo hlasem malého Jezulátka v jeslích, abychom hřivnou svou pomohli nalít radosti a světla do tváří těch drobných Jeho miláčků, abychom pomohli setřít slzu, která tak pálí na jejich mladých tvářích! „V štěstí, plese — je člověk štědrý rád,“ praví Vrchlického Krok v „Trojím políbení“.

Nuže, využijte, kollegové, této šťastné, plesavé nálady vánoční a vykořistěte ji ve prospěch svých mladších chudáků! Němci jistě napnou všechny své síly, aby nás předstihli. Dáme se zahanbit — anebo ukážeme jim skutkem svou národní hrdost a vyspělost? Nechť není ani jediného studenta českého, zvláště ne katolického, na Moravě, který by zapomněl letos svých mladých bratří! Jste-li dva, tři — podejte si ruce k společnému dílu; jste li osamoceni — připněte se k našim spolkům a organisacím — nabádejte, shánějte, šiřte vědomost této naší povinnosti, nešetřte ničeho a neustaňte, dokud se vám nepodaří vyzískat něco buď přednáškou, divadlem, koncertem nebo sbírkou! Zvláště starší kollegové, nezapomeňte, že namnoze bude třeba upozorniti obšírněji na význam této akce přednáškou. Převezmete-li ji sami, objednejte si na informaci 1. číslo „Ochrany dítěte" (Časopis české zemské komise na ochranu dítek v Brně), anebo získejte nějakou osobu, požívající vážnosti a autority, abyste zajistili si tím lepší výtěžek. Výtěžek zašlete zmíněné komisi; a nezapomínejte při tom na podobný náš ústav dobročinný — na stavbu „Ochranovny mládeže", kterou právě podniká křesť.-sociální spolek žen a dívek v Brně, o čemž vám potřebné informace mileráda podá jednatelka onoho spolku Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, Dominikánské nám. 9.

Jen neotálejte! Rozhodněte se hned a konejte horlivě přípravy! Vždyť zde máme býti vzorem, kráčet napřed — a podnikavost tak sluší našemu mládí! Chutě k dílu — a čistá, nevinná radost těch maličkých bude jistě vaší nejlepší odměnou. Kollegové z paedagogií, ukažte svou uvědomělost, jděte v prvních řadách! Kollegové středo- a vysokoškolští nezůstanou jistě za vámi! Zasílejte nám pak zprávy, aby byly svědectvím, jak student moravský pochopil svou kulturní a národní povinnost.

Vaší obětavé, radostné akci „Zdař Bůh!" *Moravan.*

Jsou trojí lidé: jedni slouží Bohu, když jej našli; druzí jej hledají, neboť ho nenašli; ostatní žijí a nehledají ho a nenašli ho. První jsou rozumní a šťastni, poslední jsou pošetilí a nešťastni, ti uprostřed jsou nešťastní a rozumní. *Pascal: „Myšlenky".*

STUDENTSKÁ HLÍDKA
ČÍSLO 5. — ROČNÍK I.
:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

ŠEDESÁTINY MSGRA. PROF. PH. A TH. DRA. FRANTIŠKA KORDAČE.

Tatíčku starý náš,
šedivou hlavu máš;
dobře je tu ještě s námi
dokud Ty jsi mezi námi,
tatíčku starý náš.

Nevytryskla nikdy slova citovaná a v nich prosba vřelá upřímněji a vroucněji z duše katolického studentstva vysokoškolského, jako při zprávě, že universitní professor Msgr. dr. František Kordač dovršil 11. ledna šedesát let svého požehnaného života. Vždyť znají dobře katoličtí akademikové, co pro ně a pro celý kulturní život katolíků v Čechách znamená prof. dr. Kordač, jehož hlavu již šedesát let stříbrem šedin pokrylo.

Velikou školou životní prošel prof. dr. Frant. Kordač. Věnoval se stavu duchovnímu. Studoval v Římě a dosáhl doktorátu theologie a filosofie. Po svém posvěcení na kněze stal se kaplanem v Liberci, kde vedle své pastýřské činnosti zúčastnil se práce národní v české menšině tamější, která v něm měla horlivého člena. Pro hluboké vědomosti a vynikající vlastnosti byl povolán za professora do semináře v Litoměřicích. Do doby působení jeho v Litoměřicích spadá založení studentského konviktu v Mladé Boleslavi, jedno z největších jeho životních děl. Konečně byl povolán dr. Fr. Kordač na Karlo-Ferdinandovu universitu v Praze, kde jako professor dosud zdárně působí.

Stručný životopis, ale co práce a námah, co zásluhy a zdárných výsledků kryjí suché věty. Nechceme se zmiňovati o jeho blahodárné činnosti učitelské na universitě, kde vychovává a učí budoucí sluhy na vinici Páně, nechceme se šířiti o jeho činnosti ve veřejném životě katolíků v Čechách, o jeho práci v Piově spolku, jehož je předsedou a o jeho snaze vybudovati v Čechách mocné katolické hnutí. Víme, že bychom byli slabí k ocenění veškeré práce.

Než nemožno se nám nezmíniti o práci a zásluhách, jež má Msgr. dr. Kordač o „Českou ligu akademickou“ a o katolické studentstvo české vůbec. Katolickému studentstvu je Msgr. dr. Kordač opravdu starostlivým otcem. Bez Msgr. dra. Fr. Kordače nebyla by „Česká liga akademická“ a katolické studentstvo na takovém stupni rozvoje, jako je dnes. Bylo nepochopení pro „Ligu“, pro její snahy a cíle. „Liga“ nemohla se rozvinouti následkem špatných místností spolkových a jiných tísnivých poměrů. A v dobách pro „Ligu“ nejtrudnějších a pro katolické studentstvo nejkritičtějších zasáhl do hnutí katolického studentstva mocně prof. dr. Kordač. Rozplašil předsudky které proti „Lize“ byly, urovnal jí cestu — a byla kamenitá velice. Řeči jeho a přednášky, které ve spolku měl a má, svou mohutnou stavbou, logičností a železnými závěry křesťanské filosofie přesvědčovaly a upevňovaly smýšlení katolických akademiků velice. Jen zásluhou prof. dra Kordače dostala se „Česká liga akademická“ do místností „Kolleje Arnošta z Pardubic“, od kteréžto doby datuje se tak náhlý a stálý její vzrůst a rozvoj jak uvnitř tak i na venek. Prof. dr. František Kordač věnoval své srdce katolickému studentstvu úplně.

S radostí vítal a vítá každou akci studentstva katolického, která má za účel buď zdokonaliti vnitřní život spolkový nebo šířiti své zásady i na venek. Vždy a všude má katolické studentstvo v Msgr. dr. Kordačovi svého největšího příznivce.

„Ž i j i j e n p r o „L i g u“, vyjádřil se prof. dr. Kordač jednomu svému příteli. A nebyla to pouze slova. To byly skutky!

Studentstvo katolické nemá, čím by na venek svou vděčnost a lásku vůči prof. dru. Kordači projevilo. A ví též dobře, že skromnost prof. dr. Kordače po žádné poctě netouží, že vědomí vykonaného dobrého činu jest prof. dr. Kordačovi samo odměnou největší. Jedno však mu přece dává.

Jako prof. dr. František Kordač věnoval své srdce katolickému studentstvu, tak katolické studentstvo věnuje svou mysl a celou svou bytost hájení zásad katolických, které prof. dr. Kordač šíří. Studentstvo katolické přeje z hloubi duše prof. dru. Františku Kordačovi, aby ještě mnohá, mnohá léta na vinici Páně pracoval, aby ještě dlouho byl katolickému studentstvu starostlivým otcem, jako byl dosud, aby se dožil doby, kdy katolické studentstvo a katolíci v Čechách dospějí k vítěznému postavení v kulturním i sociálním životě v národě českém. Vždyť v tom bude značná část zásluhy prof. dra Františka Kordače.

Ad multos annos!

Milosrdenství jest malá část lásky, jeden z nesčetných příchodů k lásce, a může býti množství milosrdenství bez lásky. Jest lehko vhoditi žebrákovi měděnou minci; je to lehčí než neudělati toho. Vykupujeme si ulehčení od soucitu, který v nás ona bída budí, za cenu mince. Je to příliš laciné pro nás, a často příliš drahé pro žebráka.

Drummond, »The Greatest Thing in The World«.

ČESKÉ KATOLICKÉ VEŘEJNOSTI!

Zemská rada katolíků v Čechách zřídila pro akademiky osvědčeného katolického smýšlení, kteří právě pro toto své smýšlení s prosbou k jiným institucím podpůrným obrátiti se nemohou, samostatný podpůrný fond, aby bylo možno aspoň z části čeliti kruté, skutečné bídě, které chudý studující bývá vysazen. Proto prosí všechny příznivce katolického studentstva, aby instituci tuto dobrotivě podporovali dary pokud možno pravidelnými a takto napomáhali tomuto eminentně charitativnímu dílu, jež ulehčiti má krutý existenční boj těm, kdož uprostřed příboje nevěreckých hesel, ozývajících se na vysokých školách, mají ještě odvahu přihlásiti se veřejně k tupenému znamení lidské spásy, sv. kříži Kristovu.

Příspěvky možno zaslati buď poštovní poukázkou, nebo složními lístky c. k. pošt. spořitelny, jež na požádání budou dodány, Msgru. Ant. Wünschovi, kanovníku kolleg. kapituly vyšehradské v Praze-VI., Štulcova ul. č. 90.

V Praze, v prosinci 1911.

Zemská rada katolíků v Čechách.

PODPŮRNÝ FOND KATOLICKÉHO STUDENTSTVA.

Potřeba naléhavá a již neodbytná vyvolala zřízení samostatného podpůrného fondu pro chudé katolické studující. Zde bylo již nutno zříditi centrum, na něž by se mohl katolický student obrátiti, centrum, jež by mělo příležitost prozkoumati a posouditi jeho majetkové poměry a katolické jeho smýšlení. Dosíci této individuální znalosti, věci to zajisté zásadní důležitosti, jest možno jen tím úzkým stykem, který panuje mezi námi v našem svazku a jenž nám umožní vyhledati ty nejzasloužilejší. Osobě jednotlivce, ať duchovního nebo světského dobrodince není něco takového vůbec možno ani při vůli nejlepší a nad to jednotlivec snáze jest vydán nebezpečenství státi se obětí přetvářky a nepoctivosti. Vždyť zjistili jsme případy, že studující, který dostával z domu měsíčně 80 K neostýchal se prositi o podporu v klášteřích i u duchovních světských!

Obracíme se proto s prosbou uctivou ke všem příznivcům studentstva katolického, aby ony obnosy, jež již nyní buď soukromě věnují jednotlivcům, nebo jež odevzdávají stávajícím již podpůrným institucím studentským, dobrotivě věnovali fondu našemu, aby přispívali ku podpoře těch, o nichž nemusí býti v obavách, že se jednou odmění černým nevděkem a bojovati budou v řadách zatvrzelých odpůrců církve. Nechceme tedy nikterak obtěžovati novým břemenem, nikoli, jen o to nám jde, aby dary katolických dobrodinců, zajisté jenom v souhlase s jejich intencemi, připadly také katolickým studentům. Však chudí naši studující zaslouží sobě podpory. Vždyť jsme měli případy, že naši kollegové po několik týdnů byli den ze dne živi výhradně jen kouskem darovaného chleba, protože jim jejich rodiče, ať již horník s denní mzdou 2 K 10 h, či chudobný chalupník nebo malý výměnkář, či snad chudá matka pradlena ničeho dáti nemohou. Ó kéž ti, kdož sami nikdy nezakusili nedostatku, uvěří svědectví našemu,

jak trpce bolí hlad a kolik utrpení fysického nese s sebou bída nedostatkem hmotným a co muk duševních způsobí doprošování se podpory.

A prostředkem bojovným proti nevěrecké propagandě střední školy státi se musí tento naš fond. Když chudý studující již na střední škole pozoruje, že mu v Praze nekyne odnikud té nejmenší podpory, leč z tábora pokrokového, tu snadno počne se tajiti s katolickým smýšlením svým a na konci středoškolských studií již dobře se snaží, aby si zjednal pověst rozhodného stoupence pokrokových stran. Když by katolický student měl aspoň jakousi naději sebe menší podpory z rukou katolických, pak již snáze odolá pokušení tajiti své katolické smýšlení a snáze, svobodněji je sobě také zachová.

Než nejen na příznivce studentstva katolického obracíme se tímto, nýbrž i na své stoupence na středních školách. Vy, jichž rodičům jest více požehnáno statky pozemskými, poproste o podporu pro chudé bratry své, všichni pak vůbec podporujte všemožně rozkvět tohoto fondu našeho, podejte vysvětlení našich snah kde toho třeba, a udejte nám dle možnosti v době nejkratší adressy dobrodinců, k nimž bychom se mohli obrátiti; podporujte katolický podpůrný fond studentský tu sbírkou nějakou, věnujte mu výtěžek divadelního představení či jiné zábavy.

I opětujeme prosbu svou ke všem katolickým dobrodincům. Darujte třeba jen málo, ale darujte brzy, vždyť pro nás jest lepší ta korunka ročně nebo pololetně, než třeba větší jednou pro vždy věnovaný obnos, abychom takto fondu svému získali trvalý pramen příjmů a postavili na bezpečný základ, aby překonal obtíže začátku a dále se rozvíjel, aby se stal jedním z těch četných článků našeho obrodného hnutí, aby pomáhal probíjeti se k existenci upřímným synům církve svaté, věrným poddaným trůnu a pilným pracovníkům ve službách katolického lidu.

Česká Liga Akademická.

Naši žáci jsou »muži budoucnosti«, kteří jsou povoláni k tomu, aby své nejlepší síly věnovali službám církve a vlasti a pomáhali organisovati všechny třídy společnosti lidské v duchu křesťanské spravedlnosti. Má li se toto veliké dílo zdařiti, je třeba, aby tito mužové budoucnosti poznali již z mlada, že věci té nepomůže se pranic frázemi sebe ideálněji znějícími. Pouze ta sociální politika přinese požehnaného ovoce, jejíž stoupenci, vůdcové a spolupracovníci osvojí si důkladnými studiemi důkladnou znalost otázky společenské a zreformují spolu dle přikázání Kristových i ducha svého.

Arcibiskup lvovský Dr. Josef Bilczewski.

WLACHOWSKI:

HNUTÍ KATOLICKÉ INTELLIGENCE.

Dr. Kratochvíl, bývalý člen České Ligy Akademické, svolal v listopadu 1911 professory, souhlasící s positivním křesťanstvím, ku poradní schůzi do katolického domu v Olomouci. Porada vyzněla v tento smysl: založiti spolek katolických professorů pro Čechy, Moravu a Slezsko. Tedy čistě stavovský spolek, bez různých přátel katolické výchovy, kteří jak zkušenost učí, zůstávají jen přáteli a ne pracovníky.

Kdo zná jen trochu poměry na dnešních ústavech musí tuto myšlenku uvítati s povděkem. Zvláště pro hnutí katol. studentstva je to sladkým zadostuči-

něním, že nadarmo nebylo pracováno po pět let, ale že ta práce, ač tichá, razí si a staví nové směry i v naší již hotové intelligenci. A zase ať jest zde konstatována prapříčina tohoto zjevu. Je to zase jen lidové hnutí, mohutná organisace katolického lidu, která zdravá ve svém jádru, přímo jako dle nějakého vitalistického zákona, buduje si sama hlavu.

Že hnutí katolického lidu musí býti dovršeno i hnutím intelligence, rozumí se samo sebou. Ten dorost na našich ústavech středních, ten přichází většinou přímo z lidu katolického. Budou jej chtít všichni professoři otrávit přednášením dějin, literatury atd. dle receptu protestantské kliky realistické? Budou všichni páni vychovatelé chtít udělat z katolického dorostu studentského psance kulturního boje protikatolického? Je to příkazem pravdy, svobody a svědomí? Ten příkaz tímto trojím není. Tudíž i mezi professorstvem musí nastati jednou rozlišení dle tohoto kulturního boje, ať jest již vyvoláno Volnou myšlenkou, nebo monismem. Avšak právě Volná škola a monismus budou tím hraničníkem a odpovědí na otázku: odkud až pokud?

Otázka výchovy náboženské či beznáboženské, praktický život dle světového názoru theistického či atheistického, filosofický směr metafysický, či čiře materialistický, hodnota materialismu, hodnota idealismu, jejich cena a význam pro lidstvo jsou významným základem a příčinou pro třídění duchů i mezi intelligencí. Ne jak blahodárně všechna ta směs působí na jednotlivce, ale jak na společnost lidskou vůbec, bude zde normou. Přijde na to, který směr se osvědčuje schopnějším komposice sociální a politické, zákonodární a charitativní, dle toho bude ten směr vitální nutností.

Filosofie není jen pro samotnou filosofii. Její praktické účinky tvrdí, že i pro život. Tudíž utilitaristický moment filosofie padá též silně na váhu a bude se jí těžce kdysi zodpovídati. Jak zřeknutí se veškeré tradiční formy života způsobuje anarchii v organismu lidském, taktéž filosofie bez tradice vývoje myšlenkového vůbec nemůže nikdy státi na vrcholu klassicismu, nemůže se nikdy státi vůdčí a jedinou ideou lidstva, nemůže nahraditi náboženství, jeho spojovací nitky společnosti, jeho výchovnou a komposiční schopnost, neb plodí jen anarchii ve všech těchto směrech. Veškeren vývoj má v sobě jakousi tradiční konservativnost ať již vědomou, či zákonem stanovenou, která vždy vzdaluje od organismu rušivé činitele, nebo vyvolává zjev reakce, za tím však jen účelem, aby se vývoj mohl díti patřičným a přirozeným způsobem.

Je spolek katolických professorů taky takovouto reakcí? Reakce v tomto směru není však ojedinělou, specificky českou, můžeme ji nazvati internationální. Naše hnutí studentské najde své parallelní zjevy ve všech státech, nevyjímaje ani studentstva protestantského. Třídění intelligence na theistickou a atheistickou se rýsuje čím dále tím více ve všech kulturních státech, sjednocené intelligence není vůbec. Náboženství ještě silně hýbe myslemi a národy, nedá se přehlasovat ani odmyslit.

Reakce podobného směru se jeví i ve vědě a to v mnoha směrech. Celý zjev novoidealismu, neovitalismu, nové směry na poli paedagogickém, nové myšlenky v psychologii, nové pokusy v psychotherapii mohou býti nazvány taktéž realičními, neb kloní se silně k dualismu a metafysice. A přes to tento směr nabývá stále většího významu a autority. Je to zjev reakce, jež se stává moderní, něčím novým, vystřízlivěním po ztrátách času a marných pokusech.

U nás ovšem jsme ještě pozadu. Dosud jsme ještě neprožili lidovou horečku darwinismu úplně. Co již v Německu monismus dobývá mandáty po vědeckém odbytném, u nás bude teprve na universitě nastolen. Či si to snad ještě rozmyslí? Není se ale také co diviti. Originalními nejsme ani dost málo. Originalita naše by byla promísena náboženstvím, což bylo před 25 lety nemoderním a pak pro titánské hledání Boha by u nás nezbylo místa. A tak dnes lpíme na jakési chyméře humanitního náboženství, při čemž stále se musíme

učit hledět na všechno „sub specie aeternitatis". Stálým hledáním Boha jest náš český svět učený již tak znaven, že chytřejší se chytají za nos a ulehčují si: „Farisei"! Jsme živeni učením, jak máme hledět na středověk, upoutaný katolicismem, který ale zatím žil klidněji a radostněji, než dnešní „umravnění" lidé českým realismem. Dvacetpět let jest doba, kdy se již tak mnoho stalo nemoderním, přežitým. I u nás se objevuje již příležitost, znechucenost a jest nutný nový směr, vystřízlivění z našeho českého liberálního realismu.

Značí směr katolických professorů novou éru? Není to začátek osvobozování z ustrnulosti a poddanství realistického? Podklad této nové myšlenky jest kulturní, časový, moderní, tak časový, jak časovou jest otázka dneška: Theismus či atheismus? Spolek katolických professorů bude míti do čeho kousnouti. Zatím ještě více zmohutní hnutí studentské, kulturní organisace, rozmach náš volá již hlasitě: „Začněte i vy, i čas váš již přišel!"

Co korporace (kat. studentstva) konati musí, je pěstění velikého, srdečného ducha. Duch korporace musí býti proniknut sociálními potřebami času a srdce členů musí býti připravována, aby byla přístupna pro ono vysoké a veliké, jež spočívá v sociální práci.

Dr. Beno Schmittmann: »Jsou katolické korporace povolány k pěstění sociální práce?«

V. S.

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(V rámci sociálním.)

Bylo by zajímavo podati jednou zaokrouhlenější obrázek historický o veřejném působení našeho studentstva — třeba jen od začátku XIX. stol. Nebyla by to práce malá, ale také ne neproveditelná. Aspoň naše literární historie sama vnucuje skoro látku podobnou k zpracování. Snad vyvolá ji brzo potřeba doby. Tolik se aspoň dá očekávati, že by nám práce ta podala mnoho poučného: že by podala mnohou analogii s dneškem, že by ukázala mnohý zdravý podnět a mnohou dobrou cestu, jak vybřednouti z toho dnešního hnisajícího moře bezmyšlenkového materialismu, mrzoutského skepticismu a povýšeného, planého kriticismu. K práci a k životu a k radosti plynoucí z čilého, neúnavného mládí kdyby nás přivedla, — pak byly by stonásob zaplaceny ony chvíle, které pohltila.

Obrázek ten by však také ukázal, jak studentstvo naše, snad nejvytrvaleji a v nejširších mezích působilo divadlem, že nejraději (až snad na bouřlivé doby politické) vystupovalo na prknech, která „mají znamenati svět". Kolik nadšených hesel a zásad vlasteneckých, politických a nových názorů sociálních roznesla jejich výmluvná ústa po všech krajích našich, kolik nových idei zapadlo takovým způsobem i do nejodlehlejších a nejchudších našich vesnic, — to všechno by plasticky vyniklo v rámci souvislého pojednání.

Můj zřetel obrací se dnes k přítomnosti a to ještě jen k jednomu druhu studentstva, totiž venkovanům, kterým namnoze odlišné poměry životní vykazují nové dráhy a kladou také jiné požadavky než rodákům městským.

Účel divadla vymezuje Ottův Slovník Naučný takto: „Znázorňovati hrou osob děje a skutky lidí (bytostí lidem podobných) v jejich vzájemných sty-

cích a hlavně v jejich různých sporech.“ Vedle toho můžeme pozorovati, že divadlo stává se víc a více prostředkem zábavním, což i zmíněný autor potvrzuje: „Většinou slouží arci jen k zábavě,“ ale dodává ihned k tomu: „Sama zábava, kterou divadlo poskytuje (nehledíc arci k jeho výstřelkům) patří k nejlepším a nejušlechtilejším, jichž sobě možno přáti. Neboť plynouc z umění, ušlechťuje ducha a srdce a slouží k hojnému poznání pravd života a různých jeho stránek a poměrů. — To jest hledisko kulturní. — Vedle toho však nelze podceňovati a hlavně dnes snad třeba vyzvednouti veliký jeho význam sociálně-výchovný a to nejvíc pro studentstvo samo. Nemám zde ovšem na mysli představení studentská, kde studenti sami hrají, třeba pod vedením někoho jiného, — míním zde ony případy, kdy student jednotlivec jest arranžérem, cvičitelem, duší celého podniku, kdy v jedné osobě zastává třeba několikateru funkci, kdy vede k němu jiné, kdy věnuje jemu všecky své snahy a přejímá zároveň zodpovědnost za jeho výsledek. Tedy student podnikatel a cvičitel s herci — průměrnou omladinou našeho venkova.

Toto postavení jest daleko obtížnější než studenta pouhého herce — a jest anebo může aspoň býti dobrou školou sociální; ono předpokládá nejen sociální cítění a chtění, nýbrž i znalosti a vědění — a nemáte-li jich, pak vám jich ono hojnou měrou poskytne ve formě vlastních zkušeností, nedáte-li se zastrašiti ničím, ani četnými malými nezdary, jakými jest každá podobná cesta věnčena.

Jen nezlomnou, věčně se omlazující vůli, mladistvé nadšení a svěžest, pravé porozumění pro život a umění divadelní a pro duši svého okolí! Můžete-li se při tom opřiti o vlastní zkušenost z častých předešlých návštěv divadla a o znalost literatury divadelní, pak můžete směle duši svou věnovati ve volných chvílích tomuto oblažujícímu působení. Momentánní potřeba přinutí vás už sama, abyste si scházející osvojili.

* * *

Jako ve všem bývají i zde první začátky nejhorší. Chcete hráti. Co? s kým? kde? pro koho? — to jsou otázky, které si musíte zodpověděti dřív, než se rozhodnete pro druh první hry, která bude zároveň měřítkem vašeho postupu do budoucna. Budete jistě pomýšleti při tom hned na hry další a utvoříte si aspoň v hrubých obrysech system, kterého jest nezbytně třeba, má-li se divadlo státi prostředkem vzdělavacím, výchovným. Bezvýznamný diletantismus, nahodilá volba hry nejvíce snižují a ubíjejí význam divadla.

Touto vadou, nutno bohužel doznati, trpívají velice často sporadická představení ryze studentská.

Dobrá volba hry jest prvním a mnohdy i nejdůležitějším krokem, který bude státi mnohou chvíli přemýšlení a především znalosti svého okolí — první narážka sociální.

Žijete na venkově. Vaše okolí jest převahou rolnické, nebo dělnické — většinou smíšené; finanční postavení jeho vede třeba od průměrně dobře situovaných až po největší chudinu; vzdělání jeho všeobecné, školské a zvláště literární a umělecké bude se většinou otáčeti kolem nejnižších bodů. Budete musit někde začíti třeba od prvních začátků; — ale i tam, kde kleslo na pohled až pod nullu, překvapí vás mnohdy přirozené vlohy, dobrý cit a vnímavost, přístupnost — nejlepší půda, která jsouc zanedbána, potřebuje jen pilného oráče a osévače, aby přinesla překvapující žeň.

V takových poměrech snad nenapadne ani toho nejhorlivějšího nadšence klassického, aby se rozhodl pro nějakou tragedii řeckou. K tomu praví ně-

mecký básník Paul Körber (Elberfeld) v článku „Student jako vesnický režisér divadelní" (Soziale Studentenblätter č. 4—5 1910, str. 123) toto: „Jim (venkovanům) jest cizí ono ideové ovzduší. Jejich pojmy o vinně, pomstě a smíru jsou jiné. Pak teprve provedení. Dovedl bych si těžko představiti rolnického hocha jako olympského hrdinu. Kde by se také vzala Medea nebo Hero? To by byla přímá nepřirozenost a prostě směšné. Byl by to přímý výsměch klassikům."

Lépe byste snad pochodili s kusem historickým s morálkou dějin a pozadím ušlechtilých zápasů, — neboť právě nižší vrstvy vidí raději kruhy vyšší — aspoň rytíře.

Ale to zase není první stupeň, neboť už předpokládá předvzdělání a znalost někdy i značnou v historii. Oč by bylo snazší vpraviti naše venkovany do rytířského kostymu, co by stálo práce a potu, než byste je naučili v něm se trochu pohybovati, a kde zůstane gesto, mluva, mimika? — A uvažujte dále: kde vzíti kroje, kde potřebnou aspoň nejnutnější scenerii, kde umístíte na malém venkovském jevišti všechny osoby, kterých má historické drama vždy větší počet? Jak vzroste tím vším vydání! — A přece nesmíte zapomenout, že vaší přední povinností jest, snažiti se při vstupném pokud možno nejnižším dosáhnouti co nejpříznivějšího výsledku finančního. Oboje jest stejně důležité: prvé přivádí obecenstvo, jest diktováno stanoviskem sociálním, aby i nejchudším vrstvám byla umožněna návštěva, — druhé povzbuzuje herce, kteří zvláště s počátku bývají náchylni měřiti výsledkem finančním celkový úspěch divadla a v případu nepříznivém ztrácívají zpravidla všechnu chuť k dalšímu hraní.

Co tedy zbývá? — Zmíněný už Paul Körber praví ve svém článku: „Úlohou venkovského divadla je v první řadě drama přítomnosti, jak je máme v naší h ř e l i d o v é. Představování lidu lidem, jím samým. Ovšem může též býti vzato drama z doby předchozí, ale obsahem jeho budiž lid.

(Příště dále.)

VOJTĚCH HALEN:

VELIKÉ MYŠLENKY.

(Dokončení.)

Vysoké, povznešené musí býti naše východisko, abychom nehledali v přeludech velikost, s božským musíme počíti, aby lidské v prach nekleslo. Myšlenka trojjediná musí nás cele proniknouti, aby byla živnou půdou pro další rozvětvení: Bůh, Kristus, církev.

B ů h j e s t m y š l e n k a m y š l e n e k, tak hlásá nám hluboký filosof starověku.

Jen živá víra v živého Boha osobního může nám býti pevnou oporou v krisích života. Bůh pantheistický stává se karrikaturou v těžkých chvílích žití. Má-li pantheismus pravdu, pak jsem bohem. Může Bůh v krisích podlehnouti? Vždyť jest vlastně pantheismus pouze jemnějším, zastřeným materialismem, atheismem. Býti materialistou, popírati Boha, znamená vzdáti se každé naděje, že naleznu východ z krisí života, že dostanu odpověď na největší otázky životní: Ignoramus et ignorabimus! Bez osobního Boha zůstane svět záhadou, nikdy nám neprocitne porozumění pro dějiny světa, a srdce lidské a celý člověk zůstane nám navždy tajemstvím, ba lží.

Život bez Boha jest život bez pevného bodu, bez opory, v ě č n á

krise. Krise a pochybovačnost stane se nemocí životní. Odtrhni se od Boha a naříkati budeš s básníkem:

„Mně příroda jest zavřena,
nit myšlení jest zdrána v kusy,
a věda se mi dávno hnusí." (Goethe: „Faust".)

A přece snaha a žízeň po poznání, jež tě proniká, patří dle Aristotela k podstatě přirozenosti lidské. Kdyby ta tě klamala, pak jest celý člověk přeludem a lží! To však jest nemožné. Zde platí vždy pravdivá zásada: Co v přirozenosti lidské má svůj základ, na pravdě spočívá. Důvěřuj své duši, sestup v její hlubiny, tam najdeš její kořeny: Boha (království Boží ve vás!), oporu její, její příčinu a cíl.

Nevěra jest znamením duševní slabosti (Chrysosthomus), jest majetkem malých duší (Göthe).

Víra žádá duše velikomyslné a hluboce založené, jež jsou s to ze sebe vystoupiti a vstoupiti do nekonečného království pravdy a do nekonečnosti Boží. Gladstone poznal za svého života 60 geniů, z nich mělo 55 pevnou víru a 5 největší úctu před věrou.

Všemohoucí Bůh sílí mučedníky, pomáhá získati aequitatem animi, osamostatniti se od lidského úsudku. Jsem tím, jakou cenu mám před Bohem.

Padne však jistě člověk v krisích, odloučí-li se od nejvyšších myšlenek. Mephisto volá:

Však brzy octne se zas v bludu.
— — — — — — — — —
A dosáhnu-li cíl po dlouhém trudu,
pak dovolte mi triumf z plných plic.
Prach žráti má, jak slavný had, můj strýc,
a v rozkoši v něm pást se beze studu. (Goethe: Faust.)

Člověk, od Boha odloučen, podobá se řece, jež byla odříznuta od pramene svého. Brzy zůstane jen prázdné řečiště. Brzy jest prázdným celý člověk, omnis homo vanitas. „Prázdní jsou synové lidští," celý člověk jest přeludem, „zdáš se živým, jsi však mrtev" (Apocal.). Kdož od tebe odpadli, Hospodine, v prach jsou napsáni. Kdož však v tebe doufají, mohou zvolati s oním filosofem: „Dej mi bod mimo zemi, na nějž bych se postavil, a pohnu celou zeměkoulí," mohou pěti se žalmistou

V Tebe jsem doufal, Hospodine,
nebudu zahanben na věky.

Ježíš Kristus jest vtělený λογος, nejvyšší myšlenka Otce nebeského, stejné s ním podstaty, kořen a sídlo všech idei a pravých myšlenek.

Ježíše Krista, tuto nejvyšší myšlenku věděti, jest jedinou chloubou apoštola národů, jenž praví: „Chlubím se, že ničeho nevím než Ježíše. V této myšlence nalézá jednotlivec i lidstvo celé rozřešení všech otázek a krisí. Christus solutio omnium quaestionum! Kristus včera, Kristus dnes, Kristus na věky! (Hebr.) Kristus je ten, jenž otvírá a nikdo nezavře, Kristus zavře a nikdo neotevře (Apocal.).

Veliká hnutí všech dob vysvětlují se na Golgatě. „Kristus jest alfa a omega" (Apocal.). V něm nalezá každý odpověď na veliké otázky odkud? kam? „Kristus jest cesta" (Jan), spása v krisích vůle, „Kristus jest pravda" (Jan), spása v krisích rozumu, „Kristus jest život" (Jan), kdo jej nalezne, život nalezá. „Kristus jest světlo" (Jan), náš jediný mistr, vzor, pastýř, ideál dokonalého člověka dle své lidské přirozenosti. „Kristus jest síla," v něm jest plnost, vše ním jest.

Otázka, jaké stanovisko máme k němu zaujmouti, jest vždy největší krisí, Slovo o kříži Kristově jest bláznovstvím těm, kdož zahynou. (I. Kor.). Nemůže býti

jiný základ položen, než jest položen, Ježíš Kristus. Každé stavení, jež není na tomto základu budováno, jest na písku stavěno. Odloučeni od Krista, jsme odříznutými vinnými ratolestmi; plody našeho chování jsou plevy; trvanlivé tvoříme pouze s Kristem a v Kristu; onť jest otcem budoucnosti, království jeho nebude konce!

Církev dle Möhlera jest Kristus v času a prostoru dále žijící a dále působící, logos, nejvyšší myšlenka, jež v dějinách lidstva stále se jeví. Proto jmenuje protestant Harnack katolickou církev právem největším, nejuniversálnějším zjevem dějin. A jako jest církev největší myšlenkou světových dějin, tak i zachovává a zachraňuje lidstvu a jednotlivci největší myšlenky a největší ideály: — Bůh, náboženství, víra, Kristus, ctnost, svoboda, autorita — a pokrok, stále se vyvíjející z věčně plodných zárodků, jež v ní jsou vloženy a tím i pravou, trvanlivou kulturu.

„Veliké charaktery, ať v chaloupkách, ať v palácích, mohou se vyvinouti pouze na podkladě pevného přesvědčení a ve snaze po vysokých, ideálních cílech". (Kníže Thun.)

Církev dává nejvyšší myšlenky a pevné přesvědčení duchu, hloubku srdci, veliké mety vůli a též i sílu k jejich dosažení a vychovává tak člověka v osobní velikosti a k velikému konání.

„Kopejte hodně hluboko," volá mohutný Görres, „a přijdete na katolickou půdu." V církvi jest uložena moudrost Boží a pravá věda tisíciletí. Kdo hledá hluboké myšlenky, nechť studuje na příklad církevní otce a sv. Tomáše.

V církvi, na její skále, získá člověk skálopevné přesvědčení, a kdo toto přesvědčení má, ten může blahodárně zasáhnouti a podepříti kolísající doby a kolísající lidi. Jak působí přesvědčení, vidíme na apoštolech, kteří nepovažovali za příliš veliký úkol obrátiti celý svět. V tom jest právě veliký význam církve, že dává předpoklad a základ k blahodárnému jistému a stálému působení. Neboť církev potrvá. Hodina Říma jest hodina věčnosti!

A jako se nevzdává církev nikdy největších myšlenek, tak nikdy též neopustí nejvyšší ideály. Snaha po svatosti, po spáse duší, po rozšíření království Božího po celém světě, kdy utuchla v církvi? Roku 1903 musil francouzský president Loubet doznati: „Dosud měla katolická církev monopol na ideály." Nyní má jí býti vyrván. Je to možno? Ideály mají své kořeny v Bohu. Bůh a království Boží (církev) jsou nerozlučitelně spolu spojeny. Kdo se odloučí od církve, odloučí se i od Boha a tím od nejvyšších ideálů. „Blíží se doba, kdy ušlechtilé vzdělání zatlačeno bude frasemi novinářskými a morálka křesťanská násobilkou."

Velikost člověka. Člověk, humanita, jest humanistům největší myšlenkou. Co jest člověk? Věčná záhada. Humanismus snaží se rozřešiti problem člověka bez Boha a Krista.

> K těm sférám nemohu se odvážiti,
> z kad ona spásná zvučí zvěst.
> Já slyším blahozvěst, však schází mi, ach, víra!
>
> (Goethe: Faust.)

volá Faust, jenž se odloučil od pravého Boha. A jest snad Faust rozluštěním záhady člověka? To nebude nikdo tvrditi. U starých pronikl záhadu tuto nejhlouběji pisatel knihy Jobovy, ve středověku jest v Parsivalu a u Danteho nejpravdivější její rozřešení. Jest částí osudu člověka Bohu odcizeného, že sám sobě se odcizuje. Proto poznání Boha a poznání sebe sama úzce spolu souvisí. „Kéž tebe poznám, ó Bože, kéž sebe poznám!" touží sv. Augustin.

Avšak nejen poznání sebe, nýbrž též i moc obnoviti sebe sama, moc povznésti se k nadpřirozenému, k dětství Božímu, k účasti na přirozenosti

Boží obdrží člověk od Boha. Neboť v církvi, v království Ježíše Krista bývá člověk spojen s ním a stává se chrámem Ducha sv.

Veliké znamení. A na nebi ukázalo se veliké znamení. Žena sluncem oděná, měsíc pod nohou svou a na hlavě své korunu s dvanácti hvězdami (Apocal.).

Mluvíme-li o velikých myšlenkách, patří čest a sláva matce myšlenky myšlenek. O velikosti člověka mluvíme-li, sluší dík vzdáti té, jež stala se příčinou spásy, obrody, povýšení a proměnění člověka a vesmíru slovem svým: „Staniž se."

Je-li Ježíš Kristus jako Syn Boží myšlenkou Otce svého stejné s ním podstaty, jest Maria největší a první myšlenkou stvoření, prvorozená Otce nebeského. A idea její naplňuje veškeré pokolení lidské. Čtěte jen knihu Šalomounovu, čtěte nádhernou píseň Goetheovu!

Hle, svaté ženy tam
ku výši víří.
Věncem hvězd probleská,
v středu se sklání
královna nebeská;
znám toto plání
Paní, světa vládkyně!
kde Tvůj azur svítí,
dej mi v jeho hlubině
tajemství Tvé zříti.

Schval, co mocným výbuchem
hne mým srdcem v plese,
svaté lásky rozruchem
Tobě vstříc mne nese.
— — — — — —
Odvěkých vlastí
vznášíš se k báni,
jediná slasti,
slyš naše lkání!
Milostná Paní!

Proto:

V zrak jí něžné, kající,
pohléděte s díkem,
v lepší osud zářící
proměnit se mžikem.
Každá mysl účinně
buď Tvé služby chtivá;
Panno, Matko, bohyně,
buď nám milostivá!

(Goethe: Faust II.)

METHOD ZAVORAL:

MODERNÍ ČLOVĚK ČESKÝ A KŘESŤANSKÝ NÁZOR SVĚTOVÝ.

(Dokončení.)

A jen kde obojí jde ruku v ruce, jest možno doufat v trvání a prohloubení všeho mravního života. Ó dobře vím, k jak vysoké úrovni mravní dovede povznésti už víra sama bez pomoci všeho, co svět zove kulturou a vzdělaností. Až jednou na soudě Božím budou všemu světu zjevny ty dějiny prostých srdcí našeho lidu, všechen ten význam a původ mozolů na jeho rukou, až jednou slavně sám Bůh všemu lidstvu zjeví, co po ta tisíciletí ten prostý náš lid dovedl přinésti obětí, jak vysoce dovedl pojímat úkol života, a jak všemi pracemi svými, vší poctivostí svých rukou, vší vroucností svých srdcí dovedl jíti za svým Spasitelem — teprve tehdy bude zjevno, kdo v dějiny českého národa vepsal nejkrásnější jejich stránky. To všechno vím a jsem přesvědčen, oč všeobecnější by byly tyto světlé zjevy, oč méně by bylo oprávněných stesků na tak mnohé zlořády, jež ničí zdraví i statky našeho lidu, kdyby opravdovou vzdělaností tím jasněji poznával, že co víra

mu káže a zapovídá, jen pro jeho dobro mu velí a zakazuje. V tom jsme ovšem celou propastí odděleni od nevěry, jež víře každé a naší víře katolické ještě vášnivěji všechnu morální sílu upírá. Je prý nemorálním podřizovat svou vůli vůli jiné, a byť byla sebe vyšší, jednati jinak, než jak mi diktuje rozum a svědomí, a byť ten rozum i svědomí byly jakékoli, a jest nemorálním, svůj život zařizovat dle odměny, jež mne čeká, a dle trestů, jimiž mně hrozí. Drazí přátelé, co jiného jest v tom, než vyvrcholení individualismu, jemuž snad tleská leckterá mladistvá mysl, ale jehož se zhrozí každý zralý úsudek. To není mravní zákon, na němž by svůj všechen soukromý i veřejný život mohl založit celý národ se všemi vrstvami svými; je to morálka, jež jenom bohatým a mocným a silným otevírá cestu ke všem požitkům a a ke všem hmotným úspěchům. Všimněte si jen, jak sama dobře cítí svoji slabost a jak proto ulehčuje ve všem, co by žádalo sebezapření a oběti. Všimněte si, jak uvolňuje svazek manželský, dobře vědouc, že při jejích zásadách je trvalé spolužití nemožno, jakmile obětavost na motivech víry hluboce založená, vymizí od rodinného krbu. Pozorujte, jak dává právo k plnému se využívání a plody rozkoše dovoluje trhat se všech stromů, poněvadž cítí, že by k boji s nízkými vášněmi nemohla dodat ani chuti, ani síly. Volá, jak prý jest na čase, aby křesťanství svou chmurnou morálkou, jež ubíjí každou radost, otravuje každý požitek a naivní mysli straší výhrůžkami, jež nemají smyslu a nemají důvodů, přestalo lidstvu ztěžovat život pro mnohé beztak už těžký, když beztoho věda každou naději v posmrtný život definitivně znemožnila. Ach, té staré, staleté nepravdy, že křesťanství ubíjí lidské štěstí! A zatím na tisíce srdcí vidí nevěra kolem sebe, jež za všech životních okolností tak jsou plna duševní rovnováhy, tak klidna v době štěstí a tak nadlidsky silna v hodině utrpení, že by se věru nad nimi měla opravdově zamyslit. Všemi svými sofismaty nevyvrátí nevěra pravdy, že to drobné srdce lidské jen Bůh sám svou nesmírností může vyplnit, a vše, co ona v náhradu dává, na konec že hořkne v pelyněk. S tou svojí morálkou smí vcházet do domů rozkoše, ale odvážit se s ní nesmí před prahy lidské bídy, k lůžkům bolesti, pod střechy, kde už všechny lidské naděje zvadly a pomřely — proto ne, že všemi svými sofismaty nenahradí plačícím očím, čím jim může být i jen jediný, víry plný pohled k nebesům, proto ne, poněvadž kdyby ona pravdu měla, všechen život lidský byl by komedií, nad níž děsnější myslit si nelze. Oč nekonečně výše vyzdvihuje význam jeho naše Evangelium, když v něm vidí jen pout za samým Bohem, když dle něho vše, co myslím, co srdcem mým hýbe, a co jest výsledkem všech prací mých, jest jenom setbou, jež uzráti má pro nesmrtelnou žeň. Velectění, co v pravdě velikého v našem národě bylo vykonáno, jen z těchto nesmrtelných nadějí vzešlo — a proto úkolem moderního člověka českého není a nemůže býti Evangelium trhat, ale stále hlouběji v jeho obsah vnikat; ve víru v Krista a vše, co z té víry prýští, ve vlastním srdci i v srdci lidu ubíjet, ale o to vším nadšením pracovat, aby vnikala vždy čistěji a bohatěji do všech poměrů našich, stala se silou ke všem velikým činům a zůstala útěchou pro všechny veliké boly.

A nyní několik jen slov o těžké obžalobě, již nevěra specielně proti katolické církvi pronáší: všude, kde vládne, národ prý chudne a upadá. Svou smutnou naukou o ceně vezdejšího života, o škodlivosti bohatství, o hříšnosti všeho, co jest přepychem, podlamuje prý v lidstvu všechnu životní energii, brání rozvoji všech jeho mohutností, učí měkkosti a poddajnosti, jež v těžké soutěži národů už předem prohrává. Velectění, jak jest v tom zkreslen obraz našeho Spasitele, jenž všechen svůj život prožil v tesařské dílně; jak je tím popřeno to tisícileté heslo: „Modli se a pracuj," za kterýmž heslem řeholníci její pralesy Evropy, bažiny její a pustiny její

začali měnit v úrodná pole a kvetoucí osady. Klassickými svědky pro své tvrzení uvádí nevěra Španěly, Portugaly a Italii, proti nimž skvělou protivou staví Německo, Anglii a Spojené státy.

Nuže, jak mluví dějiny o těch katolických zemích? Mluví o říši, nad níž kdysi slunce nezapadalo, o říši, jež svými loďmi pokrývala oceán, mluví o Benátkách jako královně Adrie, o Florencii, Bologni, Janovu a celé řadě italských měst, jako centrech nejen umění, nejen vědy, ale i centrech bohatství a moci. A vše to bylo v dobách, kdy vliv církve katolické opravdu byl absolutní a pronikal všechen život veřejný a soukromý. Přišlo-li později jinak, hledejte příčiny v proudech zlata, jimiž objevení Ameriky zaplavilo Španěly a zavinilo život, jenž vším jiným spíše byl, než životem křesťanským; hledejte příčin v neschopnosti panovníků, hledejte jich v bratrovražedných bojích, jež italské republiky vedly mezi sebou, všude jich hledejte a všude je spíše najdete, než v opravdové věrnosti Kristovu Evangeliu. A zahledíte-li se kolem sebe, zkoumáte-li jak je to možno, že náš řemeslnický a rolnický stav chudne, pozbývá své půdy, opouští venkov a přeplňuje továrny, kdo smí říci, že by se to dělo proto, že dle ducha Evangelia světí neděle a svátky, střídmě žije, vytrvale pracuje a všeho se chrání, co jest nízkostí a hříchem.

Ukazují na moc a sílu Německa, Anglie a Spojených států. Jest opravdu úžasná, ale není i tam dost vážných příčin k obavám? Je to opravdu přirozený, zdravý rozvoj národa, jestliže se všechno to jmění čím dále tím rychleji koncentruje v několika jenom rukách, ubíjí li síla kapitálu drobné řemeslo, hyne-li střední stav a dělí-li se čím dále tím zjevněji všechen národ jen na dvě třídy — boháčů a proletariátu? Nezdá se vám, že by i v těchto státech více než kde jinde měly zásady Evangelia přijíti k platnosti? Dáte si vymluvit, že by všechen ten velikolepý pokrok technický, průmyslový a obchodní stal se národům oněm požehnáním neskonale větším, kdyby ho užito bylo dle Ducha Evangelia?

Ostatně nemá nevěra pravdy ani ve věci samé. Když jsem byl loni v Belgii na slavnosti korunování Panny Marie, za milostnou sochou s růžencem v rukou kráčel ministr-president Scholaert — přece ta Belgie s vládou tak mužně a přímě katolickou svým průmyslem, svým školstvím, výší své kultury, rozsahem svých svobod i lácí svých životních potřeb budí závist i u států mnohem mocnějších. A když jsem o něco později byl v Montrealu na kongressu eucharistickém, premier-ministr Kanadský před sterými svědky vyslovil své Credo katolické a svou oddanost sv. Otci s tak vroucím nadšením, že u nás podobný projev z takových úst a z takového místa nedá se ani myslit — a přece ta katolická Kanada závodí ve všech oborech a ve všech směrech čestně a úspěšně s Amerikou protestantskou, a hluboké její náboženské přesvědčení nebrání jí nijak, býti moderní zemí v plném a nejlepším slova toho významu.

Co z toho plyne, drazí přátelé? Nic jiného, než že se náboženství podkládá jiný účel a jiný úkol, než Bůh mu dal. Učí nás prostě, jak Boha poznat, jak mu sloužit, jak ho milovat a jak za to za vše věčné spásy dojít. A jest základní chybou a všech těch osudných poblouzení příčinou, viděti v náboženství jen kulturní jakýsi element, o jehož větší či menší důležitosti jest možno diskutovat. Ne, drazí, ta víra naše jest neskonale víc: jest životem duše, jest povinností duše a jest vším té duše štěstím — a mně ideálem moderního člověka českého zůstane ten, jenž s hlavou ozářenou světlem vzdělání, srdcem obohaceným všemi ušlechtilými city a rukama, jež v životním zápase zůstaly čisty a čestny, pln víry a nadšené lásky dovede před Bohem na kolena padat!

J. Z.

STUDENTSKÉ DÍLNY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH POLSKÝCH.

Studentské dílny jsou instituce, které řeší prakticky otázku fysické práce, jako prostředku výchovného. Důležitost práce ruční při výchově školní uznávána a propagována byla již Komenským, Pestalozzim, Fröblem, Lockem, kteří usilovali proměniti dnešní školy ve školy „práce". Konečně uznána ruční práce jako jeden z hlavních, moderních prostředků výchovných, podpírána jsouc zásadou paedagogů, že rozvoj intellektu postupuje touž cestou jako pokrok lidstva Člověk pomocí ruky vyrobil nářadí, nástroje, které mu umožnily vystavění příbytku, správu oděvu, úpravu polí atd. Nauka ruční práce fysické, ukázala dnes přesný výsledek, ve vzdělání pevné vůle a charakteru. První počátky vůle v souvislosti s pohyby tělesnými, můžeme pozorovati, již u dítěte; když chceme přikázati jakousi práci, tu samo béře nám předmět z ruky a svými malými ručkami se slovy „já sám" chce naši napodobiti práci.

Prorokem školy práce stal se Pestalozzi slovy: „Pracovitost, práce tělesná jest oním svatým a věčným prostředkem, který slévá naše síly v jednu společnou silu, v sílu lidskosti.

Fröbel praví, že člověk jest v přirozenosti své bytostí činnou, a že v každém normálně vyvinutém dítěti opakuje se rozvoj lidstva. Nejprve zavedena ruční práce na školách národních a odborných v různém rozsahu a způsobu ve Švédsku, Dánsku, Německu atd. konečně si získala půdu i na školách středních. v Rakousku zavedlo polské školství ruční práci jak na školy obecné tak i na střední. Obecně užívaná jest methoda zručnosti zvaná „slöjld"; tato vzala svůj původ ve Švédsku a Dánsku, kdež hlavním jejím propagatorem byl známý inž Aksel Mikkelsen. Odtud rozšířila se po celém vzdělaném světě na školy odborné, střední jako předmět — povinný — neb fakultativní. — Záleží v racionelním zacházení s nástroji, bez výroby jakéhokoliv předmětu užitkového. Účeň má na př. racionelním užitím hoblíku, pilníku vyhladiti prkénko tak, aby hlazení pomocí papíru skelného bylo zbytečné. Význam této methody jest hlavně hygienický, dává možnost žáku zaujmouti při práci ideální postavy. (Správné držení těla, pohyb a pod.) R. 1882 dostala se tato methoda do Polska na školy národní a odborné. Na školách středních se neudržela, neboť neodpovídá národnímu charakteru polskému.

Studentské dílny v Polsku našly svého tvůrce v osobě velikého filantropa prof. dra J. Jordána. Práce v těchto dílnách není vřaděna mezi předměty povinné ani nepovinné, zachovala si formu zábavy, k níž lne každý žák od první chvíle. Práce v dílnách jest prováděna ve formě skutečné úsilovné práce, proto také tato nauka jest oproti předešlé nauce „zručnosti", naukou práce úsilovné, vysilující. Žáku dána jest však možnost od první chvíle vyráběti předměty užitkové. Prací ruční nemyslí se pouze práce řemeslná, nýbrž i práce pod širým nebem v zahradě a na poli při tak zv. stanicích zahradnicko-pomologických. Myšlenky, jež vedly zakladatele dílen středoškolských prof. Dra Jordána, vyplynuly z výsledků dnešního systemu vychovávacího škol středních. Střední škola, zanedbávajíc rovnoměrného vzdělání těla i ducha, pevného charakteru, vychovává lidi slabé tělesně i duševně, neschopné velikých činů, nepodnikavé.

Filosoficko-literární system nesnaží se mládež připraviti do praktického života, v boj o existenci, neuznává za svoji povinnost připraviti studující mládež na spolupůsobení se širokými vrstvami lidu na poli kulturním, hospodářském a sociálním ku povznesení blahobytu národního.

Proto hleděl nejprve prof. Jordán povznésti tělesné vzdělání mládeže studující, vychovati mládež tak, aby obstála v prudkém boji o život, aby již z mládí poznala, že svět patří jen silným a schopným, zkrátka připraviti mládež studující všestranně do praktického života. Myšlenky své uskutečnil v tak zv. „Parku mládeže" v Krakově, který nese dosud jeho jméno, jako vůbec i ostatní dílny slují dílnami jordánovskými. S počátku pěstována tu ve způsobě hry a zábavy práce polní a zahradnická, ale během doby přistoupila i práce v dílnách. První dílna zřízena byla 1. května 1906 v paviloně parku jordánovského v Krakově, jež byla opatřena všemi vymoženostmi po stránce technické i hygienické. Účelem dílen jest: tělesná výchova mládeže studující, vybudování vůle a pevného charakteru, příprava do závodů odborných a průmyslových. Přirozenost a životnost staly se brzy základem nového ruchu, který ačkoli podoben „slöjldu" nemá s ním ve skutečnosti nic společného, neboť methoda prof. Jordána zavádí úsilovnou práci již od počátku. Z organisace těchto dílen, jakož i z methody vyučovací vyplyne originelnost nové methody vyučovací. Práce řemeslnická jest prováděna v místnostech propůjčených správou školy, neb v místnostec naja ých.

Ve větších městech jsou zřízeny centrály, jež navštěvují žáci různých ústavů, tím však nezt ácí nikterak charakteru školního. Nad centrálami bdí kuratorium z professorů; správru a řízení vedou odborní mistři. Mimo zmíněné již centrály „Parku mládeže" v Krakově, jsou ještě v Tarnopolu, v Novém Sazču, ve Lvově kterou udržuje „Liga pomocy przemyslove". Pracovna má býti vším pohodlím opatřena, dosti prostorná, řádnou ventilací opatřena, na jednoho učně má připadnouti asi 4m^2 plochy. Má býti zásobena dostatečným počtem nástrojů—nářadí, které má býti vždy ostré, neboť otupenými nástroji práce jen se stěžuje. Nářadí má býti přizpůsobeno rukám pracujícího, aby mohl volně a bez námahy s nimi pracovati. Surový materiál určený ku zpracování má býti dobré jakosti, poměrně měkký, aby žák snadno mohl jej zpracovati. Též jest dobře, je-li opatřena malou lékárničkou. Žáci pracují v zástěrách neb oblečeni v pracovní pláště. Jak taková dílna ve skutečnosti vypadá, předvádí nám připojená fotografie dílny studentské v Przemyslu, jíž se mně, jakož i jiných informací dostalo laskavostí výborného správce dílen v Przemyslu, prof. J. Blažka. Bližšího vysvětlení snad netřeba; stoly jsou systemu dánského inž. A. Mikkelsena, o kterých již byla učiněna zmínka. Učitelem a správcem těchto dílen má býti z ohledů paedagogických sám professor žáka, nikoliv osoby stojící mimo školu, neboť on jedině může poznati pracovní jeho vlohy. Professor—učitel, musí býti dokonale vzdělán jak theoreticky tak i prakticky, na jeho vedení, schopnostech záleží veškerý postup a rozkvět práce.

Znalosti odborné mohou nabýti professoři na kursech učitelských, pořádaných Zemskou školní Radou haličskou, neb v cizině ve Švédsku, Dánsku, Švýcařích. O velikém zájmu pro ideu těchto dílen svědčí již ta okolnost, že sám jeden člen zemské rady školní odbyl si kurs práce ruční.*)

Methodu vyučovací podává prof. Blažek. Začátečník seznámí se nejprve s nářadím, s jejich zacházením, užíváním, broušením. Žák od první chvíle jest veden k tomu, aby vyráběl předměty užitkové, jichž možno prakticky upotřebiti, nikoliv hračky.

Druh práce nebyl nikdy uložen učitelem, nýbrž ponechána žáku svobodná volba. Předmět vyrábí žák dle modelu neb nákresu, při tom učitel dbá toho, aby žáci odvykli si od šablonovitého obdělávání neb kopírování; hlavní váhu klade, aby se při výrobě předmětu mohly náležitě uplatniti individuelní vlohy, tvůrčí talent žáka, co do návrhu konstrukce, ozdobení, okrášlení předmětu vyrobeného. Učiteli jest míti péči o to, aby žáci nevolili si předměty, jichž vý-

---

*) Museum, Tom. III. r. XXVII.

roba by je příliš tělesně namáhala; neví-li si učeň rady, snaží se mu učitel poraditi, nikdy ne rozkazovati. Obtíže nesmí učně nikdy lekati, klopýtne-li po prvních pokusech, jest mu třeba pomoci a rady učitelovy, která nemá nikdy omezovati jeho tělesné, duševní vlohy. Před ukončením práce nebylo učni dovoleno začíti nic nového. Vyrobený předmět musí vykazovati všestrannou zpracovanost i dovednost výrobcovu, rozměry musí odpovídati přirozenosti. Nebyl-li výrobek dosti přesně pracován, z nedbalosti pracovníka, byl předmět rozebrán aby byl opraven, tím byl učeň veden k přesnosti, k poctivosti, odvykán od povrchnosti a diletantismu. Vyrobený předmět stal se majetkem žáka. Rozvoj studentských dílen středoškolských jest důkazem sympatického přijetí této moderní instituce výchovné.

Dle statistiky uveřejněné v „Museum“, Tom. III., prof. A. Lukasiewiczem jsou zavedeny dílny studentské v 16 městech při 32 ústavech středoškolských. Zajímavo jest pozorovati, které dílny těší se největší oblibě; jest pozoruhodné, že pracovny, které zavedly od počátku práci úsilovnou, byly nejvíce navštěvovány, což se dá vysvětliti tím, že mládež odpočinku v nich nehledala, nýbrž již od první chvíle vrhla se do práce namahavé; mládež cítí jaksi potřebu aspoň jednou se se do únavy, vysílení, prací tělesnou úsilovnou potrápiti. Proto nová tato methoda sluje též naukou práce usilovné.

Nejstarší a největší jsou dílny krakovské, kde pracuje přes 150 žáků, rovněž tak v Przemyslu, počet v jiných dílnách kolísá mezi 20—60. Počet všech žáků v roce školním 1909—1910 dosáhl počtu 1054. Největší oblibě těší se truhlářství, řezbářství, jež bylo zavedeno v 13 městech. Nejvzorněji jsou zařízeny dílny v Przemyslu, za vedení výtečného paedagoga prof. Blažka. V těchto dílnách učí se žáci vyrábění veškerých předmětů ze dřeva; moření dřeva, politurování, lakování a pod. Na druhém místě jsou dílny knihařské (9), které vyhledává mládež klidnější povahy, kde může svůj umělecký vkus, v návrhu a úpravě vazeb uplatňuje. Zde se vážou knihy, opravují se vazby poškozených knih, také se vyrábí vkusné galanterní předměty, při kterých žák může nejvíce svůj umělecký talent uplatniti. Též četné jsou pracovny fysikální; v nichž žáci opravují poškozené přístroje a vyrábí nové, jako Segnerova kola, motorky, parní stroje, čímž kabinet fysikální nabývá lacinou cestou přístrojů. Jinde dobře prospívají dílny sochařské (3), zámečnické (3), které seznamují žáka se zpracováním kovů, spájením, sléváním, zdobením a pod.

Úspěch byl slušný, žáci nabyli v brzku zručnosti a dovednosti, tak že počali někteří po delší době závoditi s odborníky. Uvádím příklad: žák prof. Jana Passovského v Krakově, v dílně fysikální vyrobil induktor Ruhmkorfův z 75.000 m. drátu, který vydával jiskry na doskok 40 cm. Jiný jeho žák věnoval se po absolvování reálky povolání elektrotechnickému a nyní již má patenty na své vynálezy. Již z toho jest patrno, že dílny počínají se plniti snaživými, podnikavými, energickými studenty, kteří počínají chápati pravý účel dílen středoškolských. Nemenší oblibě těšila se práce pod širým nebem v zahradách a na poli při tak zv. stanicích zahradnicko-pomologických. Účel těchto jest: vzbuditi v mládeži studující již v lavicích školních zájem pro povznesení zahradnictví sadařství, hospodářství, seznámiti mládež s hospodářskými potřebami kraje. Žáci učí se pěstovati květiny, ovoce, zeleninu, šlechtí stromky, seznamují se s chorobami dřeva, s léčením jejich, učí se prakticky zakládati školky, sady, zahrady zelinářské. Tak pracovalo na úpravě parku v Bochni přes 300 žáků; mimo to žáci byli též zaměstnáni při regulaci řeky Rudavy v Krakově, v cihelnách, při dolování nafty a pod.

Nejlépe prospívá stanice pomologicko-zahradnická v Gorici pod vedením prof. Lud. Sikory. Methoda jeho a způsob učení jest následující. Vyučuje se theoreticky a prakticky. Vyučování theoretické rozvrženo jest na dva kursy. První jest pro začátečníky, tento navštěvují žáci z nižších tříd; zde podává se přehled

věd přírodních, pokud žáci seznámili se s nimi v nižších třídách, avšak i některým věcem praktickým přiučují se tu žáci, učí se rozpoznati dle vzhledu kůry, barvy dřeva, druh dřeva; vážou se tu květiny, věnce. Druhý kurs jest pro pokročilejší žáky z vyšších tříd, zde se podává přehled nauky hospodářské, seznamují se s chorobami dřeva, s jeho cizopasníky, podávají návrhy na úpravu, zařízení zahrad, parků, učí se šlechtění, vroubení stromků ovocných, způsobu sbírání a sušení jedlých hub, zužitkování medu a vosku. Cvičení pak praktická odbývají se v zahrádce, ve školce školní neb v sadech soukromých. Stanice

Gorlická má rozlohu asi 700 m², obsahuje školku lesní, ovocnou, zahradu květinovou, zelinářskou a rozsáhlý včelín. Od jara až do pozdní jeseně žáci pracují v těchto zahradách v počtu 30—40, denně po 2 hodiny po poledni, vykonávají tu veškeré práce záležející dle jejich schopností tělesných. Ryjí, skypřují půdu umělými hnojivy, sázejí, šlechtí stromky, zalévají. Po skončenych pracích v zahradách školních navštěvují sady soukromé, které jim poskytují možnost seznámiti se více s pracemi sadařskými, vyřezávají křoviny, přesazují stromky. Práce pod širým nebem svědčí studentům neobyčejně. Již pobyt na zdravém vzduchu chová v sobě četné přednosti, tím více pak láká práce v přírodě. Mládež baví se při práci, nenuceně, skotačí, jedni bez čapek, bosi, druzí jen v košilce ohání se lopatami, motykami, rýči. Po skončené 2—3 hod. denní práci oddává se zase studiu a připravuje se na lekce na následující den. Data statistická, uveřejněná *) prof. Sikorou, poučují nás o intensivní práci studentů-sadařů. V r. 1908 45 žáků gymnasia v Podgórzu, ušlechtili 280 stromků ovocných, v r. 1909 55 žáků gymnasia v Gorlici přes 1000 stromků, v r. 1910 upotřebili 8 tisíc vroubků (oček) ku šlechtění, 8 kg zahradnické smůly a přes 2 kg lýka. Během 2 let ušlechtili žáci tohoto gymnasia 15 tisíc stromků

*) V Museum Tom. III. XXXVII.

ovocných. Uvážíme-li, že žáci během prázdnin nezaháleli, že v sadech, v zahradách svých rodičů, příbuzných stromky očkovali, jest počet ušlechtěných stromků během trvání této instituce ohromný.

Nese-li jeden ovocný stromek během 20 let 500 K důchodu, tudíž 15.000 stromků 7 mill. 500 K čili ročně 350.000 K, což jest jasným důkazem výnosnosti sadařství.

(Dokončení.)

JUDr. FRANT. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

Když jsme si takto v hrubých rysech naznačili jednotlivé složky trhové krise, nastává úkol obrátiti se ke druhé komponentě dnešní zemědělské krise, stoupajícímu zadlužení a postupnému drobení selských usedlostí, kterýžto zjev, jak hned s počátku řečeno, aspoň do jisté míry má také svůj základ v našem současném právním řádu.

Prvotní příčina pak je ta, že vlastnictví k věcem nemovitým v současné době posuzujeme zásadně stejně jako vlastnictví k movitostem a z toho pak vznikají jisté nesrovnalosti vyplývající z povahy věci samé, jak později bude zevrubněji dolíčeno a jak snadno uznáme, uvážíme-li, že pozemky vůbec nelze rozmnožiti, kdežto věcí movitých se postupem času produkuje stále více. Tato pak kvantitativní omezenost pozemků má za následek, že jejich majitelé mají jisté výhradní postavení oproti jiným lidem, kteří pozemků nemají.

Jest pak podkladem našeho zřízení agrárního tak jako vůbec našeho právního řádu individuální vlastnictví. Ptejme se nyní, zda snad v této formě právní spočívají naznačené účinky a je-li to snad forma plynoucí z povahy věci v tom směru, že by měla svoji oprávněnost absolutní, nebo zda je to forma, která odpovídá dnešnímu stadiu našeho vývoje, když otázku tuto posuzujeme pouze se stanoviska utilitaristického.

Tu třeba především zdůrazniti, že individuální vlastnictví k pozemkům není žádnou kategorií absolutní, nýbrž že je to pouhá kategorie historická, výsledek našeho hospodářského vývoje. — A je to zcela přirozené. V dobách kdy se jednotlivé kmeny živili chovem dobytka a jen skrovně pěstovali polní hospodářství a to jak výše uvedeno hosp. žďárové, přecházelo se od jedné plochy ke druhé, aniž komu napadlo starati se snad o upravení otázky vlastnické k těmto pozemkům. Když pak později nebylo již možno kočovati s místa na místo, nýbrž nutno bylo usaditi se trvale, tu zase snadno pochopíme, že při tom tehda tak úzkém svazku rodinném mělo více spřízněných osob jisté vědomí společné nadvlády nad plochou jimi obsazenou, a takto se vyvinuly ty různé formy kollektivního vlastnictví k pozemkům, které však přes jistou základní podobnost mají jisté individuální zvláštnosti dle toho, jak to vždy nejlépe odpovídalo názorům společenské organisace toho kterého národa. Tak u Keltů byl nositelem resp. subjektem tohoto kollektivního vlastnictví „clan“ (klan) t. j. souhrn několika rodin společného původu kmenového pod jediným náčelníkem. Každý z příslušníků clanu dostal jistou část kmenových pozemků k doživotnímu užívání, po smrti jeho však spadl tento pozemek zase zpět k volné disposici náčelníku clanu. — U Germánů zase vyvinulo se spoluvlastnictví obecní, při němž majitelem pozemků byla tedy obec resp. t. zv. Markgenossenschaft, která svými náčelníky jisté části obecních pozemků na delší nebo kratší řadu let jednotlivým členům obce rozdělila a po uplynutí tohoto turnu pozemky znova rozdělovala. U Slovanů pak je to zádruha, která se u jižních Slovanů udržela namnoze až do-

dnes a v podstatě se zakládá na tom, že členové širší rodiny společně hospodaří na svých pozemcích, aniž by se však komu z nich přidělovala nějaká část k samostatnému užívání. Z této organisace zádruhové vyvinulo se v Rusku v novější již době historické zřízení agrární zvané „mírové", které jest ve své podstatě vlastnictvím obecním.

Jak bylo výše naznačeno, stává se s množící se populací nezbytným vytěžiti z téže plochy orné více plodin, čehož možno dosíci jen intensivnějším způsobem hospodaření. Než náklad kapitálu a práce na intensivnější hospodaření nepřinese užitku ihned, neboli jinak řečeno výsledky intensivnějšího hospodaření objeví se teprve po několika letech. A tu jest pochopitelno, že při kollektivním vlastnictví k pozemkům v kterékoli formě není jednotlivec dosti ochoten věnovati práci a kapitál, aby ovoce jeho přičinění připadlo jinému, jenž by v následujícím snad dělení společných pozemků obdržel parcelly dřívějším jich uživatelem zlepšené, tomuto pak aby opět připadly část jiné v prvotním primitivním stavu. Je tedy vlastnictví kollektivní naprostou překážkou postupu k intensivnějšímu způsobu hospodaření, jak toho jest výmluvným svědkem ruské agrární zřízení mírové. Tam tedy, kde celý vývoj společenský z primitivních svých forem dále se vyvíjí, upouští se od vlastnictví kollektivního a přechází se k vlastnictví individuálnímu, jakožto formě, která jedině odpovídá změněným hospodářským poměrům, protože jen vlastnictví individuální zaručuje absolutně větší těžbu. —

Než tím, když se přijde k formě vlastnictví individuálního, není ještě řečeno, že by majitel pozemku měl dle právního řádu volnost svobodné disposice svým statkem. Různé momenty to byly, které měly za následek různá omezení volnosti disposiční pokud jde o statky nemovité a souhrn všech těchto omezujících norem, respektive celý ten system, který je uznával, můžeme označiti jakožto nesvobodné zřízení agrární (unfreie Agrarverfassung) oproti svobodnému zřízení agrárnímu, které majitele pozemků polních zásadně neomezuje, ponechávajíc disposici jimi v principu stejně volnou, jako disposici předměty movitými. —

Známe pak různé způsoby, jimiž se projevovalo nesvobodné zřízení agrární, tento system, který měl jiné právní normy pro jmění nemovité a jiné pro jmění movité. Jsou to především „selské" statky, které na př. u nás v době theresianské musily míti určitou výměru plošnou, pod níž polní příslušenství dotyčné selské usedlosti vůbec klesnouti nesmělo. Motivem byla tu snaha zajistiti patrimoniálním vrchnostem jak dávky tak i práce robotní, které mohl ovšem poskytovati pravidelně v potřebném množství jen statek jisté velikosti, jehož zmenšením byla by i povinná tato plnění převedena na podklad labilnější.

Jiným útvarem, který sem spadá, jsou statky lenní, při nichž však jich držiteli právo vlastnické ani nepříslušelo. Účelem jejich bylo zajistiti lenním pánům různé služby se strany vasalů a jest zjevno, že také zde bylo nutným omezení disposice, aby léna nemohla se zmenšovati.

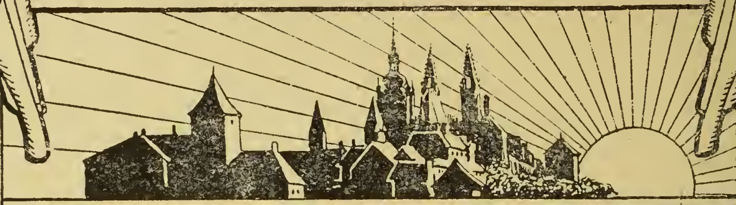
Třetí konečně útvar, který do dnešní doby se udržel, jsou tak zv. svěřenské neboli fideikomisní statky šlechtické, jež mají zajistiti dotyčnému rodu trvalý větší majetek a tím dodati mu většího lesku. I zde jest patrno, že nesmí býti dovolena volná disposice statky svěřenskými, mají-li tyto úkolu svému dostáti.

(Pokračování.)

Aby člověk mohl správně milovati, potřebuje charakteru a kultury duševní — totiž soustředěnosti života citového, ostražité rytířskosti, vůle a zjemněné vnímavosti, jichž nikdy nemívají lidé, kteří neprošli školou zdrženlivosti v každém smyslu, nýbrž se domnívají, že naučí se milovati, budou-li si dovolovat všechno a využijí sladkých hodin všude, kde k nim přijdou.

Foerster „Jak žíti".

ROZHLED SLOVANSKÝ

Československá vzájemnost. Jako vhodný doplněk ku článku „O vzájemnosti československé“ u našeho studentstva ve 3. čísle tohoto ročníku „Stud. Hlídky“ bude snad velmi dobré uvésti ještě několik řádků Fr. Bílého ze zmíněné již taktéž „Slovenské čítanky“. V prvním již sešitě píše:

„Co je trpěti Slovači, rozrývá srdce. Tu nestačí zbraň ani síla vlastní, jen důvěra v budoucnost, láska, která hory přenáší, nadšení, jež nedbá moci a úpornosti odpůrcovy, ty udržují ruku pevnou, mysl svěží, zapuzují zoufání. Vědomí, že jest v právu a nechce nic než právo, právo na život svůj, na účast v novodobých snahách duševních, na všelidskou svobodu a vzdělanost, povznesení hmotné, právo na existenci, to Slováku — jako starému Antaeovi dotyk země — vlévá novou svěžest, novou odvahu. Vědomí, že má v Čechu bratra, který za ním stojí a s ním cítí, vědomí, i veleduchové světa, jako Björnson a Tolstoj — a dodejme: Scotus Viator — sledují jeho zápas a uznávají jeho právo, to celí rány, vzpružuje, nedává klesnouti. Krásný je slovenský kraj, dobrý, až z míry, jeho lid, jímavá, sladká i v bolu slovenská píseň — kdo je poznal, toho okouzlí, ten pro ně horuje navždy. Ano, kdo je poznal! Jsou to sta, snad i tisíce mužů a žen vřelejšího citu, vyšší mysli, širšího cítění — ale milliony zůstávají ještě chladnými. Chybí jim bližší poznání a jen z toho rodí se láska trvalá. Jsou u nás statisíce, kteří cestovali po cizině, viděli daleké končiny, ale Slovenska neznají. Divukrásné Tatry ponechávají cizincům; a jsou tu zas tisíce, kteří se pokochali velebou Tater, prohlásili je za úchvatnější nad hory švýcarské — ale dále do Slovenska nevkročili. Pravda, tak pohodlně se tam necestuje jako v cizině; maďarský nátěr také nevábí; český zvuk je tam nerad slýchán od vládnoucího kmene, každé osvědčení bratrské náklonnosti jest podezíráno a nevlídným pozorem stíháno — ale smí-li to vše odvraceti nás od povinnosti, smí-li to zamezovati naše úkoly vyšší? Nebylo jinak ani u nás a nedali jsme se. A dnes imponuje jen ten, kdo se nedá, kdo se uplatňuje, ozývá a nebojí. Slovák na šťastnějším Čechu musí míti příklad, vzor. Na Slovensku bydlí lid nám nejbližší, hlaholí mluva sesterská, naše. Nikdo nemá práva zříkati se tří millionů bratří, každý má povinnost milovati je, zastávati se jich, pomáhati jim i v svébytnosti jejich. Bráti jim jazyk jejich nesmí Maďar, ale ani Čech; podmínky příslušnosti stanovila příroda, a nemůže jich změniti nikdo, ani Slovák . . . nářečí slovenské nesmí a nemůže býti důvodem chladnosti a nevšímavosti k Slovákům — v tom už jednou by mělo býti u nás jasno . . . Slovák nesmí nám zůstati nadále vzdáleným, cizím. Ta sirota ubohá musí opět míti místo v naší rodině československé, místo rovnoprávné, srdečné, aby ráda se k ní hlásila, k ní uchylovala v strastech i bolestech svých a čerpala zde útěchu a posilu. Ruku v ruce, v bratrském objetí mají vystupovati Čech a Slovák, pojiti se družně k práci velké, vážné, rozmyslné pro dobro a pokrok svého lidu i celku, pro čest svého jména. Ne plané slovaření, nýbrž svaté přesvědčení vnitřní musí nás vésti k vzájemné dohodě, při společné

práci. Hmotné i kulturní povznesení lidu slovenského jest úkolem budoucnosti, velikým, vysokým, společným." — Kéž by krásná, pro nás sice poněkud trpká, ale pravdivá slova tato nalezla u celého českého národa ohlas co největší, co nejširší! Kéž zapadnou aspoň do mladých, nadšených duší studentských a přinesou co nejdříve ovoce, upřímnou lásku, činy, skutky! . . .

Sjezd polského neodvislého studentstva, konaný o svátcích vánočních v Krakově byl hojně obeslán zástupci všech universitních středisek, kde polské studentstvo má početnější obec. Hlavním bodem programu byla otázka chelmská a získání prostředků k nejjistějšímu zabezpečení půdy pro všenárodní tužby polské po nezávislosti.

VYSOKOŠKOLSKÝ

Lužické studentstvo. Ve „Wurjadna příloha Lužicy" (č. 7.) nalézáme statistiku tohoto malého národa slovanského r. 1911. Je ho celkem asi 150 (na 150.000 Srbů lužických) tedy jeden student na 1000 Srbů. Ovšem u Srbů dolnolužických jsou poměry mnohem horší, neboť mají na celkový počet 5.000 jenom 8 studujících, kteří representují celou budoucí intelligenci tohoto národa. Ze všech 150 studujících je 18 vysokoškolských (7 theologů) a ostatní středoškolští (65 gymnasistů, 39 učitelských seminaristů, 21 realista). Tři vysokoškolští a 15 gymnasistů studují v Praze, odkudž čerpají lužičtí Srbové nejvíce síly kulturní.

K otázce druhé české university v Brně. University, zejména národů malých, mají býti kulturními činiteli národního života, centry kulturního a mravního pokroku, nejvyššími středisky výchovné a vyučovací práce v národě. Rakousko, jakožto stát mnohonárodní, má především pečovati, aby poskytl všem národům školství vysoké v jejich duchu a jazyku. Rozhodujícím kruhům by mělo na tom nejvíce záležeti, aby požadavky takového rázu byly splněny. Vždyť i čistě hospodářský rozvoj závisí jedině na kulturní zdatnosti národa. Bohužel však otázky ty staly se předmětem nejostřejších sporů a třenic národně-politických, a zástupci toho kterého národa musí celá desetiletí vésti vysilující boje jen proto, aby znovu dokazovali nutnost a potřebu splnění požadavku tohoto. Stačí jen poukázati na dlouholeté zápasy za druhou českou universitu v Brně. Že jedna universita osmimillionovému národu nestačí, bylo pociťováno brzy po rozdělení university pražské na českou a německou, a uznáno také i na místech rozhodujících. Přes to rok od roku musí domáhati se všechny vrstvy národní splnění tohoto spravedlivého požadavku, nejvlivnější korporace národní protestují proti tomu, jedna resoluce stíhá druhou — ale vše marno. Moc a furor jedné národnosti je tak mocný, aby utlumil všechny výkřiky utlačovaných. — K otázce zřízení druhé české university v Brně nutno však neustále se vraceti s novým a novým důrazem, s dojmem nad jiné neutěšeným a nepříjemným, že stát neplní svých povinností ke kulturním potřebám českého národa a tudíž není spravedliv, nestojí na výši doby a nechápe, jaké povinnosti jsou jeho vůči národům všem. Je to zároveň smutným znamením, že právě Němci, kterým v této říši úplně dokonalé organisace universitního studia se záhy dostalo, prohlašují zřízení každé nové české university za porušení svých národnostních práv. Naproti Němcům a zejména naproti vládě nutno prohlásiti: Záležitost druhé české university v Brně jest neodkladnou kulturní potřebou českého národa, a jest povinností státu zříditi je, chce-li se zváti státem kulturním a moderním.

Husův dům. Výbor „Akademického domu", aby vyhověl přání všech frakcí pokrokového studentstva, žádal městskou radu, aby obec pražská darovala spolku pozemek za pomníkem Palackého pro nový akademický dům pokrokového studentstva. Žádosti však nebylo vyhověno, a místo nabídnuto ke koupi eráru za staveniště pro střední školu. S jakými sympathiemi potká se u pokrokového studentstva nový návrh postaviti Husův dům na Letné není nesnadno uhodnouti, kdo jen poněkud zná smýšlení našeho studentstva.

Česká technika. Naše česká vysoká škola technická jest nejstarším ústavem svého druhu ve střední Evropě. Vznikla již r. 1817—18 za vlády Karla VI., tedy o 30 let dříve než nejstarší inženyrská škola francouzská. Podle vzoru slavné francouzské „école polytechnique", jež založena byla na sklonku osmnáctého století (1794), přeměněna byla i pražská škola inženýrská na ústav polytechnický (1806). Nejstarší středoevropská a po dlouhou dobu jediná česká technika se rychle rozvíjela a v dnešním stavu svém vyšinula se na přední ústav technický v Rakousku (toliko vídeňská technika ji předčí co do počtu posluchačstva), jenž vážen jest i za hranicemi. Roku 1901—2 zapsáno bylo 1416 posluchačů, pro něž konalo 140 přednášek 57 sil učitelských. A během desítiletí vzrostl počet posluchačů na 2990, pro něž konalo 262 přednášek 121 sil učitelských. Zároveň se vzrůstem vysoké školy počal se cítiti, a to čím dále tím akutněji, nedostatek poslucháren a zvláště pracoven a laboratoří. „Pomalu není dnes již ani kde učiti a čím učiti", stěžuje si prof. dvorní rada Julius Stoklasa, t. č. rektor techniky a to v době, kdy frekvence rychle stoupá, kdy přímo chvatem žene se pokrok technické industrie a podnikavosti. Nyní jsou místnosti technické bez odboru zemědělského, mimo hlavní komplex na Karlově náměstí, v osmi

privátních domech najatých za 134.000 K ročně. Třeba že již místnosti samy sebou nevyhovují nikdy hygienickým potřebám, přistupuje tu ještě druhá potíž: nedostatek místa, takže mnohdy posluchači při přednáškách musí státi. A značně větší nedostatek místa cítí se v rýsovnách, kamž sotva třetina posluchačů se vtěsná. V poslední době přibyla ještě i potřeba místnosti pro dílny strojnické výzkumné stanice. „Vidíme jasně," pokračuje p. dvorní rada prof. Stoklasa, „že je nevyhnutelně třeba pomoci k záchraně a sice vybudováním školy v celém rozsahu, k čemuž je třeba akce, vedené ve velikých, smělých liniích, jež by přivodila najednou obrat k lepšímu a nevyžadovala nedohledné doby k svému provedení. Postupuje-li se velmi pomalu, změní se poměry, než se dokončí stavba části školy tak, že po provedení svému účelu zase nedostačí, jako je tomu u pavillonu fysikálního a elektrotechnického i u chemického." Této nesnázi má odpomoci návrh p. prof. Bertla, který, užívaje zkušeností, nabytých při stavbě české techniky v Brně, doporučuje system pavillonový, aby se mohl dle potřeby doplňovati. Tím ovšem bylo by nutno opustiti střed města a usaditi se v polohách, které by jinak v krátké době byly zastaveny. Celkem podle návrhu vystavělo by se 8 pavillonů, z nichž má býti první ústředím, druhý pavillon má obsahovati místnosti pro stavební inženýrství, třetí pro kulturní inženýrství, čtvrtý pro architekturu a stavitelství, pátý pro mathematiku a fysiku, šestý pro strojnictví, elektrotechniku a mechanickou technologii, sedmý pro chemii a chemické výzkumnictví a osmý pro ústřední topení, elektrickou centrálu a strojnickou laboratoř. Náklad na celou novostavbu nepřekročil by, jak projekt udává, sumu 11,000.000 K; odečteme-li cenu budov používaných (9,760.487 K), poznáváme, že celá výstavba by vyžadovala po bankovní realisaci náklad asi 2 mil. korun, nepočítá-li se v to odbor zemědělský, který má být ponechán v Havlíčkových sadech. Vybudování pak dalo by se provésti během pěti let. Dobrý návrh je podán; jen třeba jest, aby městské rady budoucí veliké Prahy jej účinně podporovaly, aby mohlo býti započato záhy se stavbou nové české techniky, abychom kráčeli ve zdatnosti alespoň stejným krokem jako až dosud s cizinou.

Česká vysoká škola lesnická má býti zřízena při české technice v Praze a tím vyhověno dávnému přání českému. Přednášky, do tohoto oboru spadající, mají býti přiděleny zatím k fakultě zemědělské, než by byl zřízen samostatný odbor. Počátek má býti učiněn již příštím školním rokem.

Koedukce v Americe, jak dobře známo, jest v plném květu. Asi 40 proc. universitního studentstva jsou ženy. Po graduaci tyto dívky učí rok aneb dva a pak nastane jim rodinný život. Tímto však není jejich působení u konce, jak se mnohý domnívá. Tytéž ženy jsou činny v jejich okolí. Najdeme dámské vzdělavací kluby i v tom nejmenším městečku. Zde jsou svým méně šťastným družkám jakýmsi vodítkem, hledí v nich vzbuditi interess pro ušlechťující věci, čtení atd. Což vše nese své ovoce. Kde najdeme klub universitních žen, tam jest obyčejně též v brzku zřízena i knihovna. Muž — Američan — ten bohužel se málo stará o vzdělavací prostředky — o ušlechtilejší věci. On jest velmi zabrán do svého obchodu aneb povolání a tak péče o vše toto jest přenechána ženě. A s jakým geniálním talentem si tyto počínají, překvapilo by jednoho poměrů neznalého. Koedukace má ovšem též i své slabé stránky. Však, chceme-li zdravě pokračovati ku předu, učiňme to, na co již Havlíček a někteří před ním poukazovali, popřejme ženě rovnosti s mužem ve všem, — rovného vzdělání. Neboť život ženy vzdělané jest cennější, tato jest daleko užitečnější své méně šťastné družky — jíž vzdělání nebylo dopřáno. Obzor ženy musí býti rozšířen, má-li tato zaujímati vyšší společenské stanovisko, a tohoto docílíme dopřáním jim týchž práv, jichž i my používáme. Povzbuzujme dívky ke studiím. Studie jsou dívce většinou zavřenou knihou. Mluví o nich, či vlastně jen sní, jako o nějaké pohádce. Otevřme jí tedy tuto knihu, poukažme jí na to, že i ona může lehce dosáhnouti toho, po čem my se ženeme; promluvme k ní o prázdninách, o svátcích a prokážeme jí takto službu neocenitelnou, a to nejen jí, nýbrž humanitě vůbec. J. J.

UČITELSKÝ

I. mezinárodní kongres „katol. paedagogického spolku světového" bude se konati ve dnech 27.—31. srpna letošního roku ve Vídni. Protektorát přijal následník trůnu arcikníže František Ferdinand. Přípravné práce již jsou v plném proudu pod vedením p. Viktora Dürparta, prof. semináře učitelského ve Vídni (I. Hegelgasse 12). Předmětem jednání bude: „Nutnost potřeby náboženského vychování mládeže, a společná organisace katol. učitelstva." „Katol. paedag. spolek světový" utvořil se minulého roku v Bochu ve Westfálsku ze spolku katol. učitelů a přetvořil se na spolek samostatný, aby dána byla možnost všem učitelům, vychovatelům, paedagogům ku společné práci ve vychování křesť. mládeže dle slov Kristových: „Učte všechny národy". Nyní po roce přistupuje již ku prvnímu mezinárodnímu sjezdu pro křesťanskou výchovu mládeže studující. Dá se očekávati, že i naše katol. učitelstvo plně ocení význam tohoto kongresu a jej četnou účastí obešle.

Pro praktickou výchovu mládeže. Touto otázkou zabývají se v poslední době

častěji nejen různí činitelé, ale i sjezdy, jako posledně sjezd pro střední stavy v Mnichově, kde zejména prof. Kerschensteiner široce se o této důležité otázce rozhovořil. Ale také u nás známý pracovník v živnostenských otázkách a zvláště v živnostenském školství L. Weigner psal v „Paedagogických Rozhledech" „O úkolech a cílech dívčí a chlapecké pokračovací školy živnostenské". Nabádá k praktičnosti ve školství vůbec, v živnostenském zvlášť, mezi jiným takto: V Americe praktické výchově hochů a dívek věnuje se hned záhy veliká péče a pozornost. Již škola obecná, a to bez újmy všeobecného vzdělání, nese se k praktickému výcviku. Obvyklé práce ruční našich škol mateřských stupňují se u dívek ponenáhlu, třída od třídy, až ku pracím dílenským a v kuchyni. Hoch v 9 letech přistupuje ve škole k hoblici po způsobu švédském; děvčata cvičí se vařiti a vésti domácnost a v pracích ručních. Též v Německu na školách obecných zřizují se pro hochy dílny, pro dívky kuchyně, a musí zúčastniti se výcviku v nich i ti, o nichž by se mohlo předpokládati, že nebudou míti potřebí hmotně pracovati, aby se rukou svou uživili, a to z důvodu, aby zaměstnáním tímto, nehledě k ethickému jeho významu, dovedl si žák více ceniti a vážiti, že potřebné živobytí může sobě sám vydělati, a aby naučil se vážiti i toho, kdo dovede si získati blahobytu. Uvádím na př. organisaci školství obecného v Mnichově a jiných měst Německa, kde zřízeny jsou dílny truhlářské a zámečnické pro hochy ve 14 letech a pro dívky vzorné kuchyně k názornému a praktickému výcviku. U nás nedostali jsme se na školách obecných k tomuto důležitému kroku, k předpravě k životu praktickému a u dívek k životu rodinnému, nedostali jsme se k tomu u nás v zemi, která zrodila prvního organisátora školství Jana Amose Komenského, který právě tuto zásadu postavil jako stěžejný podklad moderního školství vůbec. Uvážíme-li, že v našem celém průmyslu a řemesle, a tu především kladu váhu na řemeslo umělecké, výcvik oka a ruky jest nejdůležitějším, že každá země musí na poli průmyslové a umělecké činnosti zápasiti s hospodářským rozpětím světovým se zeměmi, jichž výrobní síly mohou vykázati důkladnější vzdělání v dovednosti a vkusu, tu vystupuje nám před oči jeden z nejdůležitějších požadavků živnostenské výchovy, to jest výchova čistě odborná a umělecká. Tato zásada musí u nás brzo proniknouti, totiž, že hlavním požadavkem živnostenské výchovy jest výchova ruky a oka; rovněž jako zásadou výchovy dívčí musí opětně státi v popředí snaha po výchově k životu rodinnému a domácímu hospodářství. Snažme se dorost řemeslný přivésti na cestu rozumného zacházení s materiálem, aby k jeho zpracování dovedl ovládati dovedně nástroje, my musíme z něho vychovati hned záhy muže myslícího a cílevědomého pracovníka. „Nemo nisi fabricando fabricatur" (t. j. nikdo se nevytváří leč tvořením), pravil Komenský. Má tedy mládež stále skutky býti cvičena, aby cvikem nabyla potřebných praktických znalostí a dovedností. Při tom trváme na tom, že nemusí se dočista snad vzdělání všeobecné zanedbávati. Třeba se při výchově mládeže říditi praktickými Angličany a Američany, u nichž kvantita vědění jest snad menší, za to však kvalita znalostí a praktická způsobilost daleko větší; kde u dívek hned záhy tříbí se zdravý názor pro život praktický a pro život rodinný, kde smysl pro uspořádanou a šetrnou domácnost vštěpuje se již záhy u děvčete poučováním o tom, jakou cenu mají peníze, jak těžce se vydělávají a jak lehce se vydávají. Majíce na zřeteli tento praktický význam a ráz školy pokračovací, máme na mysli jednak výchovu dítek a hochů k živnostenské práci — pokračovací škola živnostenská — a výchovu dítek specielní k životu rodinnému. V četných případech výchovy živnostenské bylo by možno využitkovati velmi účelně systemu koedukačního, kdežto v otázkách ženských bylo by nutno vždy odděleně výchovu dívky zaříditi. Neboť zde cíle vzdělání jsou tak různy, že by nikterak nedaly se společně předsevzíti. Ve všech případech musí u nás škola živnostenská intensivněji vstoupiti na půdu praktického života, třeba vyučovati odborně oněm vědomostem a dovednostem, jichž učeň v dílně si osvojiti není s to, jichž však pro praktický život nezbytně potřebuje. Samozřejmo, že nebude tu jinak možno požadavku tomuto vyhověti, než v praktických, moderně zařízených dílnách, při práci, z níž ostatní vědomosti, počty, kreslení, účetnictví, kalkulace, vlastní životospráva, hygiena v dílně, občanská rozvaha a uvědomění stavovské bude vycházeti. Aby pokračovací škola živnostenská stala se plodnou, jest třeba, aby prakse s theorií co nejtěsněji byla spojena a nebylo sice vyučování dílenské dílnami školními nahrazeno, nýbrž jimi toliko doplněno.

STŘEDOŠKOLSKÝ

Právnické vyučování na gymnasiu jest ve Štětíně. Základ k němu dala nadace, dle níž mají „žáci nejvyšší třídy, kteří se chtějí věnovati studiu právnickému, býti vyučováni po tři nebo čtyři poslední měsíce dvě nebo tři hodiny týdně kursoricko-encyklopedicky vědě právní, aby seznali celý její rozsah, jakož i aby poznali potřebné vědy pomocné." Přání zakladatele nadace bylo pozměněno tak, že vyučování se mohou zúčastniti všichni abiturienti gymnasia bez ohledu na budoucí povolání a že kurs byl stlačen na 8—10 hodin; není již úvodem do veškeré právovědy, nýbrž

že poskytuje přehled o jednotlivých hlavních oddílech platného práva veřejného i soukromého, tak že jest více právní a občanskou naukou. Kromě přednášek zavedeny návštěvy soudní síně. Jako úspěch tohoto vyučování uvádí se kromě některých znalostí právních hlavně praktický názor všeobecný. Posluchači vědí — a to jest důležité i pro ty, kteří se nestanou právníky — jak se postupuje v řízení soudním, jména zákonů získala pro ně živost i obsah a vliv jednotlivých zákonů na různé životní poměry byl jim ujasněn. Pro budoucí právníky záleží význam kursu v povzbuzení zájmu pro studium a v uvědomění si sociálního a hospodářského významu práva, jehož theoretickou znalost mají si příště na universitě osvojiti.

Poučování abiturientů přednáškami o volbě povolání, jest zajisté dílem záslužným. Takové přednášky byly letos na gymnasiu v Lüneburku. Přednášelo několik pánů z města žákům vyšších tříd s úmyslem, pomoci mladým lidem při volbě povolání. Přednášky byly rázu docela soukromého, formou a obsahem požadavkům posluchačů uspůsobeny. Všeho bylo se vystříháno, co by vypadalo jako oceňování jednotlivých povolání. Úkol přednášek spatřován byl v tom, objasniti žákům, předně jaké požadavky kladou jednotlivá povolání na jejich nadání, jakou zálibu a schopnosti jednotlivec na sobě musil pozorovati, aby se rozhodl pro určitý stav, dále co vyžaduje příprava na ono budoucí povolání a jakého druhu bude vlastně činnost ve zvoleném povolání. Kromě toho bývá též zmínka o čistě praktických a hmotných otázkách, výše nákladů na studiích, délka času od maturitní zkoušky až k definitivnímu postavení. Též rodiče se hojně těchto přednášek zúčastnili. Úvodní přednášku měl ředitel ústavu. O právnickém studiu mluvil okresní soudce, o studiu klassické filosofie a dějepisu mluvil opět ředitel ústavu, o studiu theologie kazatel. Budoucně má býti počet přednášek značně rozšířen a během zimy dáti slovo zástupcům různých stavů. Lékař, archivář, univ. professor a přírodopisec již slíbili svou součinnost; avšak doufají, že získají též řečníky jiných stavů: důstojníky, obchodníky, chemiky, správní úředníky atd. Celkem by se z toho vyvinul tříletý cyklus, tak že by měli žáci posledních tří ročníků vždy příležitost poslechnouti si řeč vážených mužů v praktickém postavení, jak mluví o svém stavu.

Právo jednoroční služby vojenské dle nových předpisů branných má býti značně rozšířeno. Nároku na jednoroční dobrovolnictví má se dostati všem, kdož s prospěchem absolvovali již šest tříd kterékoli střední školy. Ba téhož práva má se dostati také těm, kteří prošedše nižší střední školu (4 třídy), absolvovali alespoň dvě třídy některé odborné školy, na roveň střední škole postavené. Tím se má středním školám odborným všeobecně dostati práva na jednoroční službu vojenskou, což k uplatnění a povznesení řečených škol může jen prospěti. Za to t. zv. „intelligentní zkouška“, po jíž příznivém složení ti, kdo předepsaná školní studia nekonali a měli nárok na jednoroční službu vojenskou, má býti úplně zrušena. Kromě toho jednoroční dobrovolníci nemají sloužiti na vlastní útraty, ale všechen náklad na jich službu má pro budoucnost nésti stát.

Střílení na školách povinným předmětem? Již příštím rokem, jak denní listy oznámily, má býti střílení na středních školách ještě značně rozšířeno a vzhledem na neúspěch, nevlídné přijetí a malé výsledky předmětu tohoto, státi se předmětem obligátním. Výklady mají se sice díti v řeči mateřské, ale názvy a pojmenování pouze v němčině. Nejsou prý přeložitelné.

Z Nového Bydžova. Letos vzrostl slušně počet odběratelů „Stud. Hlídky“ na bydžovském gymnasiu. Avšak někteří z nich bojíce se pokrokových kollegů, staví se na oko na jejich stranu. Zakrývají své přesvědčení ze strachu před pronásledováním! Přátelé! Dnes jinak to ani nejde; každý katolík, který veřejně svou víru vyznává, jest pronásledován. Nesluší se, abyste vy se za svoje katolické přesvědčení styděli. Jest vás, odběratelů „Stud. Hlídky“ dosti, nemusíte se tedy nikoho báti a také se vám nic zlého státi nemůže. Když vaši pokrokoví kollegové okázalým způsobem dávají na jevo své smýšlení a úplně nic se jim nestane, vy byste měli býti pro svou víru pronásledováni nebo dokonce trestáni? Nebojte se tedy již více, vyznejte před každým své katolické přesvědčení, stůjte pevně na svých zásadách náboženských a vytrvejte v nich až do konce. Pamatujte, že „finis coronat opus“. —*a*

Mosaika. Dle státního rozpočtu na r. 1912 dává stát na šest vysokých škol slovanských K 8,610.000, na 10 německých K 16,350.000, tudíž na jednu slovanskou připadá K 1,430.000, na německou K 1,640.000. Na pražské university činilo vydání: K 1 mill. 868.000 na českou, K 1,670.000 na německou; i vydává stát na jednoho českého posluchače K 421, na německého K 905. — V Krakově zřízeny letošním rokem dvě politické školy, konservativní a proti ní pokroková. Pokrokovci jsou všude stejní. I v Praze proti zřízené vysoké škole politické vedené stranou mladočeskou brojili realisté a pokrokovci, ale marně. — V Lipsku byla 1. listopadu m. r. zřízena první vysoká škola ženská věnovaná vzdělání nesluženému. Přednáší se filosofie, literatura, paedagogika, zdravotnictví. — Katolická universita v Solnohradě má býti otevřena již počátkem příštího školního roku.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 6. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

NAŠIM MLADŠÍM KOLLEGŮM.

Měj víru ve vítězství dobra v světě,
ve slzy bídných a krev mučedníků,
měj víru, lidstva štěp že v stálém květě,
byť zdánlivě se zmítal v bouře ryku,
měj víru, právo že má z žuly lebku,
jež snese v zimě mráz a vedro v létě;
jak staří štít, měj pravdu za kolébku.

J. Vrchlický: Sfinx.

Dítěti básníka jsou věnována tato důvěryplná vřelá slova našeho prvního mistra poesie — jistě to nejlepší přání, nejkrásnější vínek, jaký chovalo jeho citlivé srdce. Hle! Zda nejsou věnována vlastně, kollegové, vašemu mládí, které se svěží radostí učí se takřka prvním samostatnějším krokům ducha, které se chystá, připravuje k životu? Řekněte, zda není to pravda, zda necítíte to sami, že v mladých, k životu, kráse a dobru rašících duších vašich žije kus básníka utajeně, nesměle, jako z jara květ první modré fialky? Zda najde kde více ohlasu a příznivější půdy krásné to slovo: „měj víru . . .“?

Stojíte ještě na břehu života. Vlny jeho hučí ještě v daleku, temné echo jeho dolehne někdy k vám a přeruší náhle vaše ideální sny, jenom zřídka kdy šlehne bílá, bičující pěna jeho po vaší mladé, rozjasněné tváři, jakoby říci chtěla: zvykej, připravuj, otužuj se, než tě zachytím.

Sociální otázka posílá vám své první zkazky — vážné, těžké, lačné oběti a práce.

Mužové rozhodující ve státech pokusili se častěji zákony a nařízeními zmírniti naši bídu a rozervanost společenskou, vrátiti našemu věku sociální mír. Ale marné byly jejich snahy, marné sumy peněz účelům těm věnované. I povstávají jiní mužové, kteří s vyvýšených míst sledovali očima otevřenýma boj přítomnosti, — ti, kterým duchovní správa otevřela srdce a lidská ukázala v nich kořeny oboustranné nenávisti, a ti, kteří ve stínu továrních komínů a za ohlušujícího hlukotu strojů četli v duších pracujícího lidu — ti povstávají a táží se vyčítavou otázkou našeho mistra Vrchlického:

„Což nelze docíliti shodou, smírem,
by radost vzplála obličeje vráskou,
by štěstí doma bylo v světě šírém?“

A řady jejich rostou, šiky mohutní a vždy silněji a zřetelněji rozléhá se jejich hlas, že třeba zaměniti tvrdý a neústupný zákon práva zákonem obětavé,

soucitné lásky, vždy jasněji zaznívá Kristovo „Miluj!“ ba slyším, jak i ve vašich školních síních ozývá se moudrý Sophokles „ne k spoluzášti žiji, ale k spolulásce“ a z čerstvého skoro ještě hrobu našeho bratrského Slovana Tolstého zaléhá k nám varovně, že „pravé vědění získává se srdcem, to jest láskou“. S nadšením chystají se celé legie duší studentských, aby citem, něhou a šlechetným zápalem svého mládí, osvěžily, obměkčily a vzkřísily ty, kteří v trpkém boji životním zatvrdli a otrávili se jedem zášti a sobeckého egoismu. Ano, vašeho zázračného, osvěžujícího mládí jest nejvíc třeba těm, kteří úpí, umdlévají a klesají v neúprosné vřavě života. A věřím rád, že duch váš s radostí připojí se k nám, on jenom čekal, až ukáže mu někdo novou cestu, nový cíl a nové ideály, vždyť září a žije ve vašem štítě to veliké věno básníkovo: „Měj víru ve vítězství dobra v světě . . .“

Nemůžete sice ještě přímo působit, váš úkol jest jiný, přípravný. Dohánějte tedy, co jste zanedbali, zajímejte se více o sociální podniky naše, hleďte si osvojiti co nejvíce vědomostí o poměrech našich sociálních a státních, připravujte se všemožně pro své budoucí působení v životě veřejném a občanském. Snažte se co nejvíce seznámiti se svým okolím a kde jste se odcizili, tam se vraťte. Vyhledejte si cestu ke svým bývalým spolužákům, kteří teď kráčí snad jinou cestou, nad něž jste se snad bez důvodů v domněnce své povýšili.

„Jsou všichni lidé bratří, rovni sobě,
ten největší, kdo žije ve chudobě,
ten nejvyšší, kdo ve prach níží čelo,“

káže žebrák Budhův ve Vrchlického „Perspektivách“. Proto zpět ke svým bývalým kamarádům, zpět k srdci chudobnějších a níže stojících přátel!

A ve škole — jaká tu příležitost k sociální výchově. Jaká to stupnice mezi vámi v majetkových poměrech a veřejném postavení vašich rodičů! Co tu bývá často zbytečných různic a trpkostí! Což zapomněli jste, vy šťastnější synové zámožnějších rodičů, že štěstí to není vaším dílem, zapomněli jste slov Vrchlického, že „býti šťastným, přijde-li štěstí, dovede každý, ale pamatovati v štěstí svém ubohých, toť větší umění“? Kolik tu můžete dobrého prokázat svým chudobnějším kollegům, jak jim aspoň můžete zpříjemniti jejich trpký život, když jim nedáte nijak cítit svou falešnou povýšenost, ba naopak ukážete jim srdce soucitné, bratrsky otevřené a sdílné.

Co dobrého můžete vykonati, když peníze často na marnivé tretky a zbytečnosti vyhozené, propité a prokouřené, — nebo výtěžky ze svých plesů a abiturientních večírků věnujete na fond nemajetných kollegů vašich. Kolik talentů tím můžete zachránit, jak prospět můžete celé společnosti naší záchranou jednoho nadaného kollegy! Jak mnohonásobné úroky může často přinésti i ten nejmenší kapitálek!

Přemýšlejte, všímejte si podobných příležitostí a snažte se v maličkém uplatniti své mladé síly, vychovávejte v sobě takovým stálým cvičením ducha sociálního a přinese vám radost a štěstí, utuží vaše ideální snahy. Nechť skutky vaše svědčí, že vaší vůdčí hvězdou a heslem mladých let je:

„Měj víru ve vítězství dobra v světě,
ve slzy bídných a krev mučedníků...“

WLACHOWSKI:

PRO NOVOU GENERACI.

Nové myšlenky znamenají novou generaci, nový světový názor, nové lidstvo. Avšak vždy pravda byla rozhodujícím činitelem, očišťujícím prvkem i nejrevolučnějších myšlenek. Vítězná pravda strhovala k triumfům davy, poražení s uznáním doznali: „Mýlili jsme se.“ Charakter jinak jednati nemůže.

Dnes všechno spěchá vstříc růžovým vnadám atheismu, sebekultu, za blahobytem, jehož chce každý užívati bez Boha, jak mu srdce a smysly velí, bez ohledu na lidskost, její požadavky, bez ohledu na vznešenost ducha lidského. Legiím našeho studentstva jest životním heslem uchvacovati a užívati. Nechápou zásady, že „kdo krotí sebe, krotí také jiné, kdo sobě povoluje, činí také jiné nevázanými“.*) Heslo dneška „vybít a vyžít se“ stává se takřka imperativem, ba jakýmsi měřítkem individuality, samostatnosti, nutností subjektivismu českého studenta. Nový světový názor v českých knihách jest materialistický, naše psychologie bez duše, v atomistickém pojímání světa není prý místa pro idealismus, Boha, duši, tudíž otázka, „co s energií životní“, musí se luštiti dle nynějšího názoru panujícího. Co jest nám po tradicích našeho národa, jeho epochách náboženských, co jest nám po onom nadšení, s kterým naši předkové se bili za eucharistickou myšlenku pod obojí způsobou? „Může dnes český člověk stráviti ještě náboženskou myšlenku?“ táže se český student, příslušník národa, jenž se honosí husitskými válkami.

Je to znamení slabých lidí, kteří před evidentními fakty zamhuřují oči, a přes to si dovolují volati jménem vědy: Těch fakt zde není, a jsou-li, musí se ignorovati, anebo jinak vykládati. „Historik nesmí znáti dogmat, nesmí se vázati dogmaty.“ Dobrá. Ale, co zde padá fakt, která dle toho nesmí býti ozřejmena, protože byla způsobena dogmaty. I vědecký historismus musí znáti dogma, a nikdy se nesmí vázati ani oním dogmatem, že by dogma neexistovalo a nepůsobilo.

Těžko jest sestaviti psychologii historických dějů v dějinách lidstva a jednotlivce, a těžko též vyzdvihnouti v této psychologii působení dogmat. Přes to žádná obtíž neoprávňuje ještě ke tvoření nevědeckých předpokladů a frází. Tudíž otázka, zda může český člověk stráviti náboženskou myšlenku, musí býti zodpověděna kladně. A odpovídá-li si Eucken na otázku „Können wir heute noch Christen sein?“ odpovědí: „Wir müssen es ja bleiben“, tu myslím, že pro naše české studentstvo platí totéž „müssen“. Dogma působilo na všechny haeretiky, dogmaticky pracoval i Hus i Luther. Oba svými novými dogmaty vyvolali ona mocná národní hnutí, jež dnes se ovšem drobí v jakási náboženství filosofická, jež diktují oposici proti Římu a svoje odůvodnění nebéřou z bible, ale prý z evidentních dokladů věd přírodních.

Náš dnešní realismus český s českými lidmi čerpá svoji vědu, subjektivismus z nacionální církve německé a její filosofie. Pod heslem realismu vnáší se k nám i ono heslo a tažení českého člověka proti Římu. Doba cyrillo-methodějská jest od našich realistů potlačována proto, že doba husitská jest bližší době protestantské, a též snad proto, že války husitské zničily předcházející kulturu. Byla to doba jakéhosi českého titanismu. Prof. Masaryk pojednává v „Naší Době“ str. 390, r. V., o Goetheově Faustu: nadčlověk o německém titanismu, a nalézá ve Faustu typ protestantského titanismu. Praví tam o Faustovi: „Faust důsledně a stále jest egoistou od počátku až do konce“, a něco před tím: „na mne vždy smutný dojem činila scéna s Filemonem a Baucis:

*) Foerster: „Jak žíti“, str. 167.

jak bezohledně se jich Faust zbavuje!" Tu zapomíná prof. Masaryk, že tím již odsuzuje svoji humanitní ideu, a též zapomíná na jiný fakt, na ztrátu rodu jak u Fausta, tak u Goetheho.

Náš moderní subjektivista žene se stále ku předu ne úplně bez ideálu za požitkem, avšak idee tradicí a zkušenostmi dochované jsou mu ničím, všeho zkusit bez sebezáporu a hranic počestnosti, prožít přímo peklo vášně svobodně proti Bohu, desateru, až končí konečně i přestupkem nejvyššího příkazu rationalistického — jednati humánně. — Naši titánkové hledají též pravdu, ale při tom hledání staví již své požadavky a kriteria, a dle nich má ta pravda vyhlížeti. Když objevený výsledek se nekryje úplně s oněmi předpoklady, když synthese badání míří svou výslednicí proti požadavkům fantasie subjektivně založeného individua, tu jest hned dokázaná nutnost vybudovati novou morálku, nového boha, jen když zůstane zachráněno heslo svobody a volnosti.

Dnes náš student trhá všechno. Co mu kdysi bylo svatým, nedotknutelným, tomu se směje, a neví vlastně ani proč. Že již v mladých letech vše překonal, nestačí za důvod, nestačí ani jednání naší žurnalistiky a naší české vědy, závislé úplně na protestantismu a jeho filosofii. Náš český student se směje náboženským úkonům. Zná ale jejich hodnotu a význam? Našemu realistickému vzdělanci musí se každý úkon náboženský protiviti jako záslužný skutek již od té doby, co si začal všímati protestantského titanismu. Vždyť Luther postavil dogma, že z naprosté víry jest člověk ospravedlněn, a zavrhl každý záslužný skutek, čímž vlastně energie vůle, síla v člověku pozbyla posvěcení a ztratila pravý směr, který konečně se obrátil proti veškeré theologii, a dnes pracuje bez ní a proti ní k naprostému atheismu a umrtvení. Tak jest dnes umrtvena energie ethická mnohých vzdělanců, ale i mass lidu, do nichž vhozena kdejaká myšlenková nestvůra. Kde jest ona tetiva, jež by napnula energii tak, jako ona výzva: Buďte dokonalými, jako Otec váš nebeský dokonalý jest!

Ještě jedna idea má přinésti záchranu před všeobecným sesurověním, a to jest beznáboženská humanita na podkladu racionalistickém, jež má býti tím účinnější, čím výše se klenouti bude kultura. Ale zde schází opětně naprostá evidentnost kausální spojitosti mezi kulturou moderní a touto humanitou. Faust nadšen kulturou ničí humánní myšlenku a zůstává naprostým egoistou od začátku až do konce. Ideál, jenž chce vypěstovati nadčlověka, stvořuje jen člověka, a to bez srdce, tudíž ne celého, jenž bude vrcholem sobce, představitelem novodobých Neronů, kteří nebudou zvyklí přinášeti k vůli svým zásadám oběti. Tato humánní zásada nevychová a nevyléčí našeho studenta z jeho skepticismu, bude pochybovati i nadále o každé možnosti ideálu a účinku záslužného jednání a úkonu. Zůstane sobcem od začátku až do konce. Jen jedna myšlenka bude jím hýbati: uchvacovati a užívati plnými doušky nad čest lidskou, jak se již skutečně děje.

Přes to všechno jedna pravda zde zůstává neotřesena, že totiž nic nezůstává bez následků. Ať dnešní věda se směje pojmu hřích, přece tento pojem zůstává platným i pro XX. století, jenž se šklebí na všecky bez rozdílu vyznání a vědeckých názorů a method. Ten sporáží i ty největší titany a individuality a stává se konečně základnou poznání, ale mnohdy pozdě a marně. Otrávená generace co jest platnou národu? Tudíž pracujme o novou generaci, o vzkříšení druhé našeho národa na obnoveném názoru světovém, v němž má ještě místo ideál, Bůh i duše. Český člověk musí ještě i dnes stráviti náboženskou myšlenku, záslužný skutek, neb jinak vymře jeho energie a zhasne rod.

Pravá vznešenost snad na chvíli podléhá, ale trvale přece vítězí nad světem a je silnější než chtění moci. Kdo jest největším a nejnesmrtelnějším vítězem, Alexander, Caesar, Napoleon nebo Kristus? *Förster, „Jak žíti".*

MUDR. J. VINAŘ:

O SPOLKOVÉ KÁZNI.

Nezáleží jen na tom, aby člověk měl dobré vlastnosti; velmi mnoho na tom spočívá, aby tyto vlastnosti byly také jiným známy a od nich uznávány, proto má člověk dbáti své cti a dobré pověsti. Nestačí býti dobrým umělcem, právníkem, lékařem; nedojdou-li naše schopnosti ve světě ocenění, jsou to zakopané hřivny, které nenesou užitku. Proto se každý tlačí na světlo s tím, co má a co dovede a naopak nepřátelé hledí člověku ublížit tím, že o něm mluví a píší špatně, nebo že ho ignorují.

Náš národ dán jest do takové klatby od svých sousedů. Píše se o něm do světa špatně, vše dobré na něm se umlčuje, a my jen zvolna a s námahou prorážíme tu hráz, která okolo nás jest postavena, bránic, aby nic dobrého o nás do světa nepronikło. Kolik zášti, posměchu a pohrdání jest Čechu dosud od cizích zakusiti! A tento nedůstojný poměr nepřestane, dokud nebudeme svým odpůrcům imponovati tak, aby jich přešel posměch a pohrdání.

Nejsme ostatně v tom ohledu sami. I jiným se tak vedlo. Před padesáti lety fungoval v Rakousku Maďar jako prototyp směšnosti. Na vídeňských šantánech všude byl karrikován Maďar, vídeňské „witzblatty“ vyráběly vtipy na Maďary. Památkou těch časů jsou ještě knížky o baronu Mikošovi, které se někdy prodávají v německých antikvářích.

Časy se změnily. Dnes Vídeňák ví, že on sám byl hlupákem, nikoliv Maďar, dnes už se svým vtipem o něho neotírá, cítí svou porážku, cítí se zahanbeným, že musí se s ním o prvenství děliti. V náhradu za to otírá svůj neomalený vtip o nás; posměch a vtipy na Čechy jen srší. Snad také přijde doba, kdy se přesvědčí, že měl se smáti sám sobě.

Jinou ukázkou jsou Japonci. Není tomu ještě dávno, co Japonec objevoval se na jevišti divadel variété jako titěrný směšný človíček. První Japonce, kteří přišli do Berlína a do Vídně studovat na universitě, nechtěli lidé ani brát do bytů, odbývali je posměškem, že nechtějí divochy a lidožrouty. A přece mělo Japonsko svou starou kulturu, starou literaturu, bylo od jakživa spořádanější zemí nežli mnohý stát v Evropě. — Válka čínsko-japonská už trochu v těch názorech pozměnila, ale stále byli ještě podceňováni až do války s Ruskem, která vše obrátila na ráz. Japonci ukázali svou sílu, houževnatost, svoji organisaci a disciplinu; tu teprve ospalá Evropa protřela si oči a uvědomila si „žluté nebezpečí“.

Osud těchto šťastnějších národů může nám býti posilou. Jest nutným požadavkem, aby člověk, aby národ ukázal nejen svou vzdělanost, nýbrž i svou sílu, mohutnost, neboť jen tou může jiným imponovati; síla a zdatnost ocení se v zápase a v soutěži.

Náš národ a národové slovanští vůbec mají dosti schopností tělesných i duševních. Český dělník, živnostník, intelligent uživí se ve světě, jest pilný, obratný, svědomitý. Ale bohužel skoro všude jest našinec v postavení podřízeném. Nám chybí energie, podnikavost, aby nás hnala výše nad jiné, chybí nám disciplina, ze které se rodí svornost a síla.

Mluvím o disciplině k mládeži studující, organisované ve spolcích. Spolkový život jest pro nás školou, ve které vedle tolika věcí jiných máme se naučiti kázni.

Všeobecně vzato jest u nás Čechů disciplina nevalná. A přece má tak veliký, nedocenitelný význam! Co přineslo Prušákům v letech 1866 a

1870—71 vítězství, byla nejen dokonalá výzbroj, nejen diplomatičnost Bismarckova a strategie Moltkeova, byla to znamenitá disciplinovanost celé armády do posledního vojáka.

Vzornou kázeň spolkovou mají německé spolky studentské. Spolky stejného rázu a smýšlení spojují se ve společný kartel. Přijde-li student vídeňský do Innsbrucku, do Mnichova, vyhledá svůj zkartelovaný spolek, tam ho přijmou jako vlastního, zaopatří mu kondice, zajistí mu existenci. Co nařídí představenstvo spolku nebo kartelu, vyplní se bez odmluvy. Znal jsem případ, že obvodní lékař v německé krajině byl povolán k vojenskému cvičení. Jednalo se o to, aby sehnal za sebe zástupce pro svůj obvod, ale všecko hledání a prošení bylo nadarmo. V poslední chvíli obrátil se na „burschenschaft", jehož byl seniorem. Předsednictvo ihned určilo jednoho příslušníka spolkového, diplomovaného lékaře, nařídilo mu telegraficky, aby druhého dne dostavil se do oné osady a přijal na čtyři neděle službu obvodního lékaře. Onen bez odkladu uposlechl a kollegovi bylo pomoženo. Neuposlechnouti znamenalo by nečestné jednání.

U nás v málokterém asi spolku jest kázeň tak pevná.

Disciplina záleží v tom, aby jednotlivec vlastní vůli podrobil vůli jiného, aby svůj osobní prospěch podřídil zájmům celku. Vlastní vůli podrobiti jinému jest úkol vznešený, jest ctnost, která právě u Slovanů jest pořídku. Podívejme se do dějin! Kolik škody přinesly slovanským národům osobní choutky synů knížecích, kde mladší bratr nechtíval poslouchati staršího a raději vyhledával pomoci u Němců, než aby se s bratrem snesl. Našinec nerad poslouchá lidí vlastních; pokládali to za milovnost svobody, ale zcela neprávem; to jest zajisté zvrácená touha po svobodě, která nestrpí nad sebou vládce z vlastní krve, ale za to ráda otročí cizinci.

Zrovna tak třeba také prospěch vlastní podříditi dobru celkovému. I to u nás často schází, a našinci zrovna tak jako neradi poslouchají, tak dovedou i špatně vládnouti. Měli jsme různé svépomocné podniky; mnohé z nich upadly a dostaly se do rukou cizích a vina záležela v sobectví těch lidí, kteří měli správu v rukou.

Nechci dále jednati o tom, nechci uváděti příkladů, které zasahují až do našeho přítomného života společenského. Snad si laskavý čtenář vzpomene na leckterý doklad ze zkušenosti vlastní. Není to nic příjemného mluviti o chybách svých lidí, snadno se člověku vytkne škarohlídství, ale přece není jiné cesty k nápravě. Prvým stupněm polepšení jest poznati hříchy minulosti, druhým stupněm musí býti dobrá vůle k nápravě.

K této nápravě, k ozdravění národa má přispěti studentstvo a spolky studentské. Přikládám studentským spolkům veliký význam morální; učme se ve spolcích vlastních lidí poslouchati, učme se ve spolcích jiným vládnouti a jiné vésti.

Není radno rozptylovati své síly ve množství spolků; každý však nechť věnuje své síly takovému spolku, který odpovídá jeho přesvědčení, tomu ať se přimkne a jemu se věnuje. V něm budiž každý členem opravdově činným; ať se v něm účastní schůzí, výletů, zábav, všeho, co spolek pořádá, neboť zcela jinak imponuje spolek vystupující na veřejnost v plném počtu jako jedno těleso, nežli takový, jehož členstvo jest jen na papíře, ale ne ve skutečnosti. Své osobní zájmy ať každý podřídí vyšším, spolkovým. Nemyslím snad, že by student měl pro činnost spolkovou zanedbávati studie; míním však, že zájmům spolkovým jest povinen obětovati osobní pohodlí, choutky a zábavu.

Slýcháme často, že dobrý student má jen studovati a varovati se spolkaření. Jako jinde, tak i ve spolkovém životě příliš veliká činnost jest na škodu. Byli a budou lidé, které spolkový život uvedl na scestí, ale ti jsou

jen dokladem, že i dobrá věc jest škodlivá, když se jí nedobře užívá. Za to možno říci, že lidé, kteří se v praktickém životě uplatnili, vyšli nikoliv z řad pouhých „dříčů“, nýbrž z takových, kteří vedle knih všímali si také světa.

Spolkový život jest přípravou k životu veřejnému. Stanovisko, které žádá na spolku jen činnost čistě vědeckou, jest úzkoprsé; také zábavy, výlety, exkurse nesmějí býti podceňovány. Právě při volnější, zábavné činnosti spolkové cvičí se kázeň, právě takové podniky ukáží, jak se spolek dovede repraesentovati, jak má starosta svůj spolek v rukou. Zábavy jsou také místy, kde stýkati se může generace starší s mladší; a takového styku jest zapotřebí, aby tradice ze spolku nevymizela.

Kázeň a svornost uvnitř, energie a nepoddajnost na venek naproti odpůrci, to jsou věci, kterými se musíme učiti. Dosavade byli Slované až příliš konciliantní k cizím, obracejíce veškerou energii jeden proti druhému, rozbíjejíce své síly a potírajíce se navzájem. Škody utrpěné za tolik století nechať jsou nám naučením. Mladá generace ať učí se od našich nepřátel kázni, taktice a trochu té tvrdosti, která nám lépe poslouží nežli zděděná měkkost. Dnes, kdy slovanské spolky studentské cíle pěstuji vzájemné styky, slučme se dohromady pevnou kázní spolkovou, aby budoucí veliké události nezastihly nás nepřipraveny.

JUST D. L.:

VZÁJEMNÝ POMĚR MEZI KATOLICKÝMI STUDENTY VYSOKOŠKOLSKÝMI A ŠTŘEDOŠKOLSKÝMI.

Poměr mezi naším katolickým studentstvem není dosud takový, jak by bylo žádoucno k tak pevné organisaci, aby veškeré studentstvo katolické, nevyjímajíc alumnů, tvořilo jediné tělo, jehož jednotlivé členy poutá vznešený ideál Kristův. Jest ještě mnoho potřeba. Vykonalo se již mnoho na odstranění nedostatku. Před několika lety nemohlo se mluviti u nás vůbec o katolickém studentstvu jako samostatné organisaci. Dnes bohudík české vysokoškolské studentstvo katolické tvoří několik pevných sdružení, s nimiž i naši nepřátelé už počítají, a nebudu přestřelovati, řeknu-li, že se i bojí černé armády. Ale nestačí, aby jen vysokoškolské studentstvo se organisovalo, jest nutno, aby duch a snaha po organisaci přenesla se také na střední školy. Nestačí tu ovšem jen pouhé psaní, zde jest nutný osobní styk, pokud možno velmi častý, jednak aby akademik poznával svoje mladší kollegy na škole střední, jednak aby ona ostýchavost, jaká se jeví u studenta středoškolského aspoň poněkud zmizela. Student středoškolský nesmí zůstati pouze na tom, aby znal svého staršího kollegu z časopisu „Studentské Hlídky“, nýbrž jeho snahou musí býti, poznati osobně toho, v jehož vedení snad se svěřuje, musí poznati charakter jeho, má-li sám charakterem pevným se státi.

Je tu stále řeč o styku osobním. Po velikou část roku je to téměř nemožno, ovšem mimo města, kde jest nějaká vysoká škola. U nás v Praze, Brně, Vídni. Všude tam jsou zároveň katolické spolky akademické a tudíž příležitost, aby studenti středních škol častěji se stýkali s kollegy vysokoškolskými. Hůře jest, kde této příležitosti není. Tam katolický student po převážnou většinu roku jest odkázán jen na písemný styk, který se pěstuje

hlavně „Studentskou Hlídkou“, po případě přímým dopisováním. A to přec jen nestačí pro katolický život studentský u nás.

Nejvhodnější dobou pro osobní styky jsou prázdniny. V této době veškeré studentstvo se rozejde do svých domovů, do všech koutů našich vlastí a poněvadž v této době ani časopis studentský vycházeti nemůže, přestává na tu dobu i veškerý styk mezi studenty. Nechceme-li, aby právě tato doba, doba prázdnin a odpočinku byla pro nás mrtvou, nevykazující žádných úspěchů, musíme svoji činnost přenésti jinam, pracovati každý ve svém nejbližším okolí, ne psaním, ale živým slovem, krátce osobním stykem. Katolické studentstvo vysokoškolské můžeme říci, jest většinou z venkova. A tu nebudiž ani jediného, který by si nevzal za úkol o prázdninách sdružovati kol sebe mladší kollegy, třeba i ty nejmladší, ať už jsou na kterékoliv škole. Bylo by dobré, utvořiti jakési sdružení (okresní) katolického studentstva z určitého okrsku, v jehož čele by byl některý student vysokoškolský. Takové sdružení mohlo by míti častěji schůzky, aspoň každých čtrnáct dní, kdež by se pojednávalo o všech možných zjevech, které se v našem katolickém životě i jinde objevují. Takové debaty, které pod vedením rozumným, aby nevybočovaly z mezí, měly by výsledek netušený. Takovým způsobem dosáhlo by se snadno toho, co si přejeme, aby i mladý student měl příležitost a také se neostýchal projeviti své vlastní mínění o té které věci.

Aby ovšem byla spojitost mezi jednotlivými okrsky, jest nutno zase sdružiti několik okrsků ve sdružení krajské. V čele tohoto by stáli zástupcové jednotlivých sdružení okrskových, kteří na schůzích svých by podali obraz poměrů ve svém okrsku. To je teprve přípravná práce pro hlavní, co tímhle jest zamýšleno, a to jsou krajské sjezdy. Neměly by krajské sjezdy toho významu, jaký snad jest jim přikládán, nebude-li oněch sdružení. Neboť jisto je, sjede-li se studentstvo toho či onoho kraje, nemůže to dostačiti k dobrému poznání osobnímu. Student poslechne řeči, ale brzy souvislost mizí.

Pořádání ovšem takového krajského sjezdu katolického studentstva měl by na starosti každý z jmenovaných spolků, které by měly jakousi suverénitu nad nižšími sdruženími okrskovými i krajskými.

Na počátku byla zmínka o alumnech. Poměr, který jest mezi studentstvem laickým a alumny, jest dosud nevyjasněn, ale kloní se spíše k tomu, jakoby studující theologie měli býti isolováni od ostatních. Kdo by chtěl to tvrditi, byl by na velikém omylu a budoucnost ukáže, že není možný katolický život intelligence katolické, nebudou-li v ní zastoupeni katoličtí kněží, kteří by ráz náboženský jí zachovávali. Jinými slovy katolický intelligent laický musí pracovati ruku v ruce s knězem a pak také jest nutno, aby katolický student laik pracoval s bohoslovcem. I ti tedy musí se zúčastniti sdružené práce, ať už v určitém okrsku nebo kraji. Bylo by žádoucno, aby se nedělo to isolování alumnů od studentů laiků, které se jeví hlavně tím, že není dovoleno jim sledovati studentský život, studentské snahy a požadavky, jak jsou formulovány ve „Studentské Hlídce“. Zvláště proto ne, poněvadž časopis „Studentská Hlídka“ svým obsahem stojí na poli přísně katolickém. Je tedy jen litovati toho zákazu. Bohoslovci našeho studentského života neznají, neznají ani směr, jakým se ubírá činnost naše, pak je tedy těžká práce se přizpůsobovati nám i jim. Leč lze doufati, že poměry takové nepotrvají dlouho a že nezmění-li se aspoň v tomto, studující theologie budou se snažiti jiným způsobem vniknouti v nitro našich prací. Hlavně zde možno spoléhati na předem vylíčená sdružení, jichž zúčastní se stejně studující laik i theolog.

FR. KLOBUCKÝ:

PRÁCE STUDENTSTVA V NĚMECKU.

Nikdo asi nebude popírati, že katolíci v Německu mají větší porozumění pro tisk než my v Rakousku. Kolik tam vychází časopisů, hájících neohroženě nezadatelných práv církve katolické a jejího světového a kulturního poslání?!

Nemíním se široce rozepisovati o všech, upozorním pouze na časopis studentů — většinou vysokoškolských, zvaný „Akademische Bonifatius-Korrespondenz". Je to vlastně orgán spojených spolků sv. Bonifáce, (v Německu i u nás mezi Němci dosti rozšířený), který velmi blahodárně působí mezi studující mládeží německou a to právě v době, kdy jak „Evangelický" tak „Monistický Bund" hledí všemi možnými prostředky rozpoutati starou protestantskou zášť „proti Římu" na vysokých školách. Vychází již dvacátýsedmý rok v Paderbornu — pět sešitů ročně, a to 1. listopadu, 1. ledna, 15. února, 15. května a 1. července — za redakce Jana Mumbauera, faráře v Piesportu nad Moselou (okres Trier). Právě vyšlo 1. a 2. číslo v 7000 exemplářích; předplácí se pouze 1 Marka (1·20 K). „A. B.-Korrespondenz" má téměř ve všech universitních městech v Německu kroužky vysokoškolských studentů, jichžto úkolem jest pracovati v duchu sv. Bonifáce. Je to sice jen tichá missijní práce, ale za to tím požehnanější; jí jest vlastně přičítati, že katolíci roztroušeni mezi protestanty po všech městech Německa, ač u veliké menšině, přece nepodléhají, nýbrž mužně odporují přívalu jim hrozícímu odpadnutím k protestantismu! A letošní ročník značí zvláště veliký pokrok. Již svým zevnějškem, jednoduchou ale velice pěknou a případnou výpravou ukazuje veřejnosti, že stojí na výši doby a že právem řaditi se může mezi vlastní časopisy, ba i Revue německých akademikův. Než co hlavního! I v nové úpravě, v novém šatě zůstává „A. B.-K." starou co do smýšlení, věrna svému programu: chce bráti se (dále) starými, dobře ušlapanými a osvědčenými cestami, po nichž již plných 26 let kráčela, ale nechce státi na témž místě, nýbrž naopak, majíc názor pevný a ustálený a jsouc jista, že ji v něm nic nezviklá, chce postupovati s dobou a proto tím intensivněji pracovati. A k této práci zve všechny katolické akademiky všech universitních měst německých; všichni mají se spojiti k společné, svorné práci, všichni jednomyslně pracovati o velikém díle sv. Bonifáce: o spáse svých krajanů, žijících mezi protestanty. A úvodní článek „Po stezkách sv. Bonifáce" poučuje, jak si při tom počínati. Třeba buditi všude zájem o katolicismus, o křesťanskou kulturu mezi akademickou mládeží, šířiti a upevňovati církevní, křesťanské smýšlení mezi studentstvem, neboť jen tehdy, zachová-li si studentstvo víru a bude-li prodchnuto duchem křesťanským, dá se od něho očekávati, že bude i ve veřejném životě působiti a pracovati mezi lidem v duchu sv. Bonifáce. A možno konstatovati s potěšením, že práce se daří, jak zřejmo ze zpráv uvedených v „A. B.-K." pod názvem „Z našich spolků". Tak na př.: Akademický spolek sv. Bonifáce ve Freiburku (Breisgau) pořádal o letních prázdninách (1911) cyklus přednášek rázu nábožensko-vědeckého. Přednášeli: univ. prof. dr. S. Weber „O božství Kristově", univ. prof. dr. Pfeilschifter „O založení církve katol. Kristem Pánem," docent dr. Heer „O papežství a církvi" za obrovské účasti vysokoškolského studentstva. Velmi zajímavá je též zpráva sekretariátu sociální práce studentů. Praví se v ní: Minulé prázdniny (podzimní 1911) mohou se vykázati čilou studentskou prací sociální. Akademické feriální kluby (sociální) vzrostly ze 193 na 206. Pořádáno přes 300 přednášek a vycházek (pouč-

ných). Konáno přes 100 domácích vzdělavacích kursů pro dělníky, jichž se zúčastnilo asi 4000 dělníků. Padesát sedm vysokoškolských studentů pracovalo po celé podzimní prázdniny s obyčejným prostým lidem v různých sekretariátech a charitativních spolcích (na př. Sv. Vincence z Pauly). Taktéž přibylo zájmu u studentstva o lidové knihovny, lidová divadla a přednášky. Také počet abonnentů studentských listů značně se zvětšil. Šedesát akademiků podniklo vědeckou cestu industriální krajinou kolem Aach a prohlédlo si veliká průmyslová města. Zajisté chvalitebný zjev a následování hodný. — Rovněž pestrý obsah obou dosud vyšlých sešitů svědčí o vyspělosti německého studentstva. Pěkná vědecká pojednání střídají se tu s básněmi, z nichž vane láska k církvi katolické, láska k národu a lidu. Co tu ideálních myšlenek, ideálního snažení, prahnoucích po uskutečnění! Studentstvo německé jeví se tu jako pravá „militia Christi" v boji víry s nevěrou. Ale zvláště chvályhodný jest „Přehled" nejnovější literatury apologetické z nejrůznějších oborů věd na konci každého čísla, zároveň i s krátkým ale výstižným a postačitelným posudkem té které knihy, toho kterého díla. — Jest si jen přáti, aby tyto šlechetné snahy německého studentstva došly ohlasu i u našeho studentstva středoškolského i vysokoškolského. Germania docet!

Kéž i všichni studenti českoslovanští semknou se úžeji a trvaleji kolem světového názoru křesťanského života a křesťanské kultury v našich milých vlastech českoslovanských!

Germania docet! Nuže, buďme i my apoštoly a missionáři lidu, z něhož jsme vyšli, uplatňujme křesťanský názor v životě soukromém i veřejném a buďme jisti, že taková apoštolská, missijní práce nebude bez účinku. Ano, pronikne — byť i ne hned — časem jistě. Až do těch posledních vísek naší drahé otčiny, ba až do těch nejzapadlejších chaloupek a vznítí v srdci pronásledovaných a utiskovaných katolíků i v těch nejtrudnějších dobách blahou naději na lepší časy a posílí lásku jejich a příchylnost k církvi katolické. Doufám, že ještě bohdá neuhasly ideály u mladistvých vroucích duší českoslovanského studentstva a proto volám k akademické mládeži se známým pěvcem:

> „Jen jednou kvete jaro žití,
> jen jednou doba mladým nadějím,
> v ní pracuj v plném žilobití
> a posvěť mysl drahým ideím!"

JAROSLAV HRUBAN:

ČEMU SE UČÍME OD DĚL UMĚLECKÝCH.

Svému milému žáku — Vojtěchu Řehákovi.

Třetího srpna minulého roku bylo mi dopřáno spatřiti Leonardovu „Večeři Páně" v refektáři kláštera u Santa Maria delle Grazie v Miláně. Pravím dopřáno; viděl jsem, jako zajisté i vy, obraz ten snad sta a stakrát v reprodukcích, četl i slyšel jsem o něm, pozapomněl na delší dobu, jak jinak ani nemožno, zase na mysl mi přišel, konečně spatření jeho bylo mi radostným osvobozením: bylo mi dopřáno. Popisovati obrazy, počínání velmi nevděčné, výsledek zpravidla pranepatrný, lépe vyznati dojem, kterým na nás působily, lépe pro můj případ, užiji-li všedního, ale zcela výstižného slova: dojem nezapomenutelný. Pamatuji se živě, jak chvatně vcházím postranními dveřmi do refektáře a náhle stanu jako zaražen — nebudu teď analysovati, kterými vlastnostmi obrazu — a nyní začíná dlouhé pa-

tření, nejrozmanitější vztahování části obrazu k sobě navzájem, myšlenky pojící se k ději zobrazenému řinou se v mysl, výsledkem toho všeho cit vznešena s přídechem rodící se nekonečné lásky, jež obětuje se cele. Tak míjí hodina, času poměrně skrovně jest odměřeno a jak těžko přec odtrhnouti se, jak bolestno!

Stává se někdy, že cítíme působení uměleckého díla takořka na svém těle, takovým jest Leonarda da Vinci „Večeře Páně". — Vnímání díla uměleckého znamená obohacení života duševního. Tak alespoň jde to netržitě dějinami, zde více, onde méně zřetelně. Tak mluví starověk, velmi zřetelně sv. Augustin, racionalisté, idealisté, Schopenhauer na těch svých velkolepých stránkách (o nichž případně řekl B. Croce ve své „Esthetice", že lze „falešnou vědu rozváděti ve výtečné próse, jež jest estheticky nejpravdivější"), a chceme-li, v nejnovější době Bergson, jehož škola jest dnes ve filosofii činitelem nad jiné závažným, majícím budoucnost. Dle něho jest poznávání umělcovo, jenž nadán jest určitým druhem zvláště silné sympathie, která seslabuje, umenšuje přehradu mezi ním a objektem, intuitivní. Intuice jest desinteressovaným instinktem, jenž si náhle sama sebe uvědomil a přemýšlí o svém zájmu. Intuice vytryská z náhlého zkřivení vůle na samu sebe, když si vůle sama sebe zpředmětila. Smyslovým vnímáním nepostřehujeme vlastní životní vůle, pohybu, organisačního principu, který vyvinul živoucí bytosti, vázal je a dal jim význam. Umělec snaží se zachytiti právě toto „svého druhu", unikající, ale nepomíjivé. — Kdybychom i ponechali stranou vše ostatní, jest patrno z toho, že vnímání uměleckého díla jest plus v životě duševním takové, že je nelze podceňovati.

Nechci však dnes mluviti příliš odbornicky o díle uměleckém, o nazírání na ně, o hodnotách esthetických a ostatních otázkách sem spadajících.*) Raději několik slov o lásce k dílu uměleckému. Co milujeme, od toho rádi se přiučujeme; a lze se mnohému přiučiti od umění. Ovšem třeba býti vybíravým v době učení, neboť přejíti přes vady a nedostatky dovede jen láska taková, jež jest schopna věrnosti. Nalézti díla, na nichž by se vzněcovala láska k umění a k nazírání esthetickému, není tak nesnadno, někdy stačí seznámiti se poněkud s obsahem myšlenkovým, jindy dosti již řekne jméno autora, jindy jiná známka charakterisující napomáhá této orientaci. Předně třeba, aby naše osobnost, tak jak se jeví v denním životě, neporušila vnímání. Tohoto stavu blaženého sebezapomenutí nejsnáze skýtá hudba. Neboť v ní popudy, vyvolávající představy, jsou toho druhu, že nevycházejí ze života, jak stále jest kolem nás, aniž v něj zase poukazují a uvádějí. — Tento habitus záhy naučíme se navlékati i při vnímání děl jiných uměn, tím spíše pak, že umění takovému poměru mezi člověkem a sebou nikterak nebrání, naopak převážnou většinou přece mu vstříc vycházejí. Od děl klassické rovnováhy mezi jednotlivými prvky esthetickými (krásnem smyslovým v užším smyslu na př. a krásnem výrazovým), těch tedy, jež jsou nejpřístupnější a nejsnáze zaujmou, dovedeme pak přejíti k dílům vynikajících hodnot jednostranných. Všude bude nás provázeti, ať již při prostém vnímání, budujícím se na příjemnu smyslovém, ať při složitějším pochodu duševním, kterým prožívati budeme jednotlivé fáse díla (vcítění), ono jakési druhé „já", nereagující na žádný v ně vstupující dojem, schopné hlubokého a dokonalého chápání. A schopnost jasného a klidného vidění okem duševním má býti výtěžkem našich styků s uměním.

Umělecké projevy duší jsou bez odporu z nejhlubších; budou-li kdy všechny správně pochopeny a pozorovány pod jedním zorným úhlem, otevrou se netušené průhledy v dějiny lidského ducha i v jeho podstatu. Toto

*) Ostatně odkazuji do květnového čísla „Stud. Hl." z roku minulého.

vědomí mnohým dovede sesíliti ony hodnoty, jež z děl skutečně vycházejí. V tomto významu chápe umění mezi jinými Francouz G. D u b u f e,*) jenž na stránkách obdivuhodného vzletu načrtává jakousi filosofii dějin umění. Odkazy umění jsou mu prachem Pravdy. Umění bude nejpodivuhodnějším, nejcitlivějším nástrojem v objevování pravého smyslu věcí a idei minulosti. A táže se — a zdá se, v naději na splnění — zda jednoho dne nebude jediná krása a v důsledku toho jediná pravda, jediná pravda v trojí formě, pravda umělecká, vědecká a mravní — krása, skutečnost, spravedlnost?

Jest tedy funkce, již umění v životě zaujímá nebo mělo by zaujímati, velmi vážná. Stavíc činnost volní, způsobujíc svými hodnotami dokonalé vniknutí v to, co představuje, vyzvedá osobnost nad úzký kruh jejích normálních činností a vztahů, tím ovšem tvoří disposice, jež nemohou býti jinaké než blahodárné; tolik alespoň přiznati nutno, nechceme-li odporovati zkušenosti získané tisíciletým vývojem. Učí totiž vkládati mezi popudy a reakce, jež po nich následují, úvahy rozumové. To by ovšem byla velká vymoženost v oboru mravního jednání, vyžadovala by jistě dlouhé doby usilovně věnované této kultuře, než by mohla se pokládati za uskutečněnu: realisuje-li se již dnes, děje se tak jen v několika málo dokonalých jednotlivcích.

Provázeti představy neb děje bohatstvím associací namnoze i jen z polovice uvědomělých, není vlastně nic jiného, než provázeti je svým cítěním. Umění učí tomuto cítění, ale tak, že činíc chápání věcí hlubším, nikterak nekalí zrak, jakmile jde o reakce vůči zevnějším popudům, jakmile zkrátka vstupuje se v obor praktického, mravního jednání. Dovésti rozvinouti před svým zrakem celý příčinný řetěz dějů, jež stále kolem nás se odehrávají, a dovésti v ně zasáhnouti jasnou, ukázněnou vůlí, možno si žádati více? Dobře řízené vzdělání umělecké napomáhá přibližovati se tomuto ideálu. V zraku dítěte učí poznávati čistý lesk Ducha, probouzí chvějnou touhu v Něm navždy spočínout, můj drahý příteli!

—CS:

PÉČE STUDENTSTVA O POVZNESENÍ HUDBY MEZI LIDEM.

Jako na posměch všem heslům o zlidovění umění, prchá vznešená Musa hudby z dědin a společenských kroužků, kde mívala kdysi skromné sice, ale teplé a intimní útulky. Ze všech oborů umění nejméně podává lidu dnešní hudba; hudební umění stává se nyní výlučně majetkem velikých měst a zámožných tříd. Majíce však na paměti podobenství o drobtech se stolů boháčů, přejeme si, aby i široké vrstvy lidu měly účast na hřejivých paprscích velikého Slunce umění, jež vlastně z lidu vzešlo.

Můžeme velmi často pozorovati vliv hudby na venkovský lid.

Vidí-li prostý venkovan „Prodanou nevěstu“ v Národním, jest nadšen, a vše, co se na jevišti odehrává, prožívá sám ve svém nitru; slyší-li Sukův smíšený sbor „Zavedený ovčák“, kde jest sloučena nejvyšší originálnost s největší prostotou výrazu, jest povznesen a dojat. Jest jisto, že vrcholné umění není možno přiblížiti lidu, avšak hudba umělecká a cenná, při tom ale přístupná duši venkovského lidu, nemůže se nikdy minouti cíle.

Také zde naskytuje se studentstvu velmi vhodná příležitost, aby i v oboru hudebním tříbil vkus lidu a naučil jej rozlišovati hudbu cennou

*) La valeur de l'art, 1908.

od bezcenného braku, kterým dnes venkov tak hojně je zaplavován. Student může blahodárně působiti ve spolcích zpěváckých i instrumentálních.

Lidé v překotném úsilí honby za výdělkem, v krutém boji o existenci, ve víru dnešního života zapomínají zpívati. Zanikly zpěvní produkce jonáků při vesnických muzikách, zanikly zpěvy o lidových slavnostech; lid odvyká zpěvu a slyšíme-li na venkově zpívati, bývá to vše jiné než pěkný zpěv lidový.

Z písní, kterým se učíme ve škole, ať jsou to již písně národní nebo umělé, odneseme si velmi málo do života. Mnohem více si odnáší lid ze zpěváckých spolků; musí se začíti u mládeže škole odrostlé. Každý student aspoň trochu zpěvu rozumí, při vhodné příležitosti může dáti popud k založení zpěváckého spolku, opatřiti levné sbírky písní národních, lidových a umělých. Vždyť máme celé stohy, nepřeberný poklad cenných písní. Pracujme tiše, volně, aby náhlý začátek nevzal rychlého konce. Cvičme písně třeba bez průvodu, s počátku zpěvy jednohlasné. Ovšem průvod jest činitel velmi důležitý. Náš lid miluje však zpěv vícehlasý, neboť často přidává „druhý“ hlas i tam, kam nejméně se hodí; i naši stařici rádi bručívají „sekund“. Na venkově najdeme velice málo klavírů; harmonia mívají obyčejně páni učitelé. Harmonium hodí se dosti dobře ke zpěvu unisonnímu. Ke zpěvu solovému patří klavír. Věčná škoda kytary; ta byla pro venkovské družiny průvodním nástrojem skutečně par excellence.

V každém městě jest alespoň jedno pěvecké sdružení; za to však nápadně se zanedbává hudba instrumentální, neboť poskrovnu najdeme řádný spolek orchestrální. Různé kapely, jako hasičské, veteránské atd. nejsou založeny na přirozené lásce k hudbě; jsou jen většinou pro zábavu členů — jakýsi druh sportu. I jest nutno zakládati hudební jednoty. Úsilí snaživých jednotlivců rozbíjí se často a náhle o dvě překážky: nedostatek ochotníků a porozumění obecenstva.

I zde pracujme bez hluku, bez násilného shánění všelikých nepovolaných živlů, aby věc neskončila fiaskem, Je-li student i hudebník praktik, má teprve velmi příhodnou půdu k působení. Z hudebních spolků musí vymizeti všeliké kastovnictví; celý orchestr — úředníci, studenti, dělníci — tvoří jednu rodinu. V orchestru pouze platí Schubertovo „Kann er was?“

Každé národní slavnosti má se využiti k pobočnému účelu: pěstovati dobrou hudbu pro lid. Kapela získaná k lesku slavnosti může se tu dobře uplatniti lidovým koncertem s vhodným, vybraným a lidu přístupným programem.

Umělecká výchova lidu ovšem záleží na tolikerých podmínkách života společenského, že nelze čekati divů a úspěchů okamžitých. Studentstvo ovšem k tomu nestačí; je třeba, aby všichni lidé dobré vůle pracovali vytrvale a neohroženě spojenými silami. Právě hudba to jest, která má spojovati a sbratřiti všechny osoby, třídy a stavy. A bude-li i studentstvo otázkám hudebním věnovati náležité porozumění, a přinese-li lidu v oběť trochu námahy a práce, pak jistě se splní slova Beethovenovy deváté symfonie: „Alle Menschen werden Brüder.“

. Z.:

STUDENTSKÉ DÍLNY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH POLSKÝCH. (Pokrač.)

Studentské dílny pochlubily se výstavami svých výrobků před veřejností a čestně obstály, tak lvovské dílny v dubnu r. 1909, krakovské v květnu r. 1910; též na výstavě při III. mezinárodním kongresu pro hygienu v Grand-Palais tě-

šily se výrobky pclských dílen studentských všestranné pozornosti ciziny. Svého účelu studentské dílny i stanice zahradnicko-pomologické plně dosáhly. Již nyní mohou se pochlubiti výsledkem nejen po stránce výchovné, ale i hygienické, národo-hospodářské a sociální! Již sama ruční práce tělesná, prováděná ve formě v tom či onom odvětví řemesla, chová v sobě četné přednosti. V jiné formě prováděné zábavy, hlavně sporty, jsou nepraktické, příliš jednotvárné, ztrácí se jimi mnoho času, ano jsou i někdy zdraví nebezpeční, což při ruční práci není, Učeň při práci zvyká četným překážkám. Tělesné cvičení budí v žáku nadšení pro práci, zručnost, vytrvalost, trpělivost, obratnost, samostatnost, jež jsou i nejlepším lékem na veškeré choroby sociální, a chrání žáky od veškerých výstřelků nemravnosti Práce ruční vzdělává, ušlechťuje ducha, utužuje vůli, učí pořádku a důkladnosti, zabraňuje povrchnosti, vzbuzuje důvěru ve vlastní síly, zkrátka — krystalisuje charakter.

Práce ruční dává možnost poznati nářadí, surový materiál, tělesnou únavu, námahu, učí náležitě oceniti práci. Mezi mládeží pracující a professorem rozvíjí se nenucený, přátelský poměr. Mládež přestává jej považovati za hrozného pedanta-paedagoga, pokládá jej za svého přítele, rádce a spolupracovníka. Další její vliv, který se počíná již pociťovati, jest hospodářský, průmyslový rozvoj země, — kraje. V dnešní době, kdy veškerá výroba řemeslná koncentruje se v továrnách, nemůže dělník zaměstnaný v továrně uplatniti při výrobě dotyčného předmětu svůj tvůrčí talent, jeho individuání schopnosti jsou ubíjeny, on stává se pouze obsluhovatelem stroje, svým každodenním monotonním pohybem rukou.

Umělecký cit každého musí reagovati proti oněm šablonovitým jednotvárným výrobkům řemeslným, proti všem falešným napodobeninám, s kterými se skorem za každým krokem setkáváme, zkrátka proti onomu, jak my říkáme, tuctovému zboží, postrádajícímu ceny umělecké. Dá zajisté každý přednost výrobkům řemeslným, vyškoleného odborníka, jenž svoje umělecké schopnosti náležitě při výrobě uplatnil. Studentské dílny mají proto vychovati intelligenci, která by ukázala nové cesty, vyšší kulturní práci, na poli průmyslu, obchodu, rolnictví.

K tomu nehodí se již prostý, nemyslící dělník řemeslník, ale musí povstati v řadách dělníků, řemeslníků, továrníků pracovníci s lepším theoretickým vzděláním, vyškolení, zruční . . . Dnešní rozvoj průmyslu, techniky, vyžaduje nejen lidi vzdělané theoreticky, ale i prakticky.

Studentské dílny mají přispěti k vytvoření individuálního pracovníka — výtvorce — továrníka. Studentské dílny odpomáhají též přeplňování středních ústavů a připravují mládež do závodů odborných, průmyslových. Již nyní můžeme konstatovati slibné počátky v tom směru u dílen polských. Tak z dílen „Ligi Pomocy przemyslovej“ ve Lvově, přešlo již množství studentů po absolvování do závodů průmyslových. Práce v dílnách jest dobrým podkladem, přípravou pro ty, kteří se věnují studiu technickému. Mimo to má ruční práce prováděná v dílnách vliv na psychologii učně Žáci nejraději robí předměty, kterými by mohli k jmeninám podarovati své rodiče bratry atd; charakteristický případ: Žák prof. J. Olszevskieho ve Lvově svojí vlastní rukou vyrobil — železný kříž na hrob svého zemřelého otce. Význam hygienický této instituce je snad každému patrný.

Zřizování dílen studentských jest děkovati hlavně obětavým jednotlivcům nikoliv školním úřadům. Možno je založiti všude, kde jsou k tomu prostředky peněžité, příhodné místnosti a ochota se strany ředitelů ústavů, hlavně pak skutečná obětavost se strany professorů, kteří, obeznámeni s některým oborem práce řemeslné, uvolí se svůj volný čas věnovati správě dílen; a učitelstvo polské skutečně se zápalem a obětavostí ujímá se vedení dílen studentských, a často samo z vlastních příjmů dosazuje, když se něčeho nedostává.

(Dokončení.)

IUDR. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Pokračování.)

Omezení volnosti disposiční záleželo, resp. pokud se týká statků svěřenských záleží až podnes především v nemožnosti volného odprodávání jednotlivých parcel. V tom směru lišilo se na příklad u nás v době teresiánské, pokud se jedná o usedlosti selské mezi t. zv. pozemky připsanými, které trvale příslušely k určitému číslu a tvořily ten vlastní statek kmenový, oproti jiným parcelám, které nebyly takto pevně přivtěleny k některé usedlosti a označovaly se jako pozemky volné, přespolní nebo také nezapsané (walzende Grundstücke). Pozemky připsané nesměly od kmenové usedlosti vůbec býti odprodány a rozdělení jich za účelem utvoření nových usedlostí vázáno bylo souhlasem příslušné patrimoniální vrchnosti, jež ovšem souhlasu nedala, pokud by to bylo ohrožovalo pravidelné plnění povinností robotních. Tak zv. osvícený absolutismus tehdejší doby usiloval ovšem o rozmnožení populace a bylo tudíž nezbytno dovolovati dělení selských usedlostí větší měrou než dříve, než přes to projevovala se snaha po udržení poměrně větších statků a zabránění nebezpečí parcelování v ustanovení, že i po odprodeji musí při původní kmenové usedlosti zůstati aspoň 40 měr výsevní plochy, a že usedlost, která se tu z parcel od jiných statků odprodaných nově tvoří, musí míti rovněž 40 měr polností.

Pouhý zákaz resp. nemožnost odprodávání by ovšem nezaručila kýženého výsledku, tak že se stává nutností odstraniti i možnost takového zadlužení, které by ohrožovalo možnost udržeti se na statku buď jeho držiteli nebo jeho dědici. Tak bylo dovoleno v době výše zmíněné zadlužení selského statku pouze tak, že týž musil do $^2/_3$ své hodnoty zůstati dluhů prost, což znamená možnost pouze takového zadlužení, které za normálních poměrů neohrožuje existenci hospodáře a při kterém možno ještě dlužné obnosy také spláceti. Podobně smějí ještě dnes statky svěřenské zadluženy býti jenom do třetiny své hodnoty a při tom nutno vždy učiniti příslušná opatření, aby uzavřené dluhy zase byly splaceny.

Zásadní pak důležitosti jest omezení volné disposice na případ smrti, k čemuž se druží řada různých norem právních, jež upravovaly poměr mezi dědici selské usedlosti. Jest patrno, že kdyby na příklad testamentem nebo dle předpisů zákona byla selská usedlost s plochou osevní řekněme 60 měr reálně rozdělena mezi čtyři dítky zůstavitelovy, připadlo by na každého polností v plošné výměře pouhých 15 měr, což by bylo v rozporu s ustanovením výše zmíněným. Proto nebylo testatoru vůbec možno statek rozděliti tak, aby jednotlivé části klesly pod přípustnou výměru, nýbrž statek musil připadnouti jedinému dědici jakožto celek, ostatním pak dostalo se dědických podílů, které jim přejímatel usedlosti musil zapraviti. A tu opět snadno nahlédneme, že nebylo možno jednotlivé dědické podíly těch osob, které, neobdrževše reálního podílu z usedlosti, odkázány byly na jisté odbytné, stanoviti ve stejné výši s tím obnosem, který representovala převzatá usedlost po odečtení ostatních podílů dědických, na ni knihovně zajištěných. Tak na příklad kdyby se dědictví záležející v selské usedlosti v ceně 10.000 K rozdělilo mezi čtyři dědice rovným dílem tak, aby jeden převzal usedlost a ostatním třem vyplatil po 2500 K, uznáme snadno, že by dluh 7500 K, který by vznikl vypůjčením peněz k výplatě dědických podílů potřebných, znamenal pro přejímatele, který by měl pouze $^1/_4$ své usedlosti nezadluženu, břímě, jež by asi příliš dlouho nésti nemohl.

Z toho důvodu postupovalo se tenkrát tím způsobem, že pro přejimatele stanoveny byly různé výhody, na příklad tak, že by při odhadu převzaté nemovitosti, která by dle příkladu výše uvedeného měla objektivně sice hodnotu

10.000 K, stanovena byla cena její zúmyslně pouze obnosem 8000 K Z toho by na každého ze 4 dědiců a tedy i na přejímatele připadlo po 2000 K, jenže by tento nyní musil svým spoludědicům vyplatiti celkem jen 6000 K, tak že by zde zadlužení jeho bylo již poměrně menší. Jindy postupovalo se tak, že při odhadu ponechána hodnota hospodářských stavení mimo zřetel a tím opět do jisté míry favorisován byl přejímatel. Konečně byl možný i ten způsob, že hned předem jistá část na příklad $^1/_4$ vyhrazena přejímateli a teprve zbytek rozdělen mezi dědice, přejímatele usedlosti v to ovšem také počítaje, čímž dosaženo správnějším způsobem toho, co sledováno nižším odhadem. (Pokračování.)

J. BARTOŠ:

JAK TŘEBA SE UČITI SLOVANSKÝM JAZYKŮM?

Nebudeme dokazovati, jak důležité jest učiti se některému slovanskému jazyku, o tom již mnoho bylo psáno, chceme se zde zmíniti jen o tom, jak se máme učiti.

Jest jisto, že v první řadě studenti jsou povoláni, aby se učili bratrskému jazyku. A skutečně mezi studentstvem nacházíme mnoho takových studentů, jak na střední škole, tak i na universitě a technice. Sám znal jsem mnoho svých kollegů, kteří si krátívali volnou chvíli studiem ruštiny, polštiny nebo chorvatštiny. Avšak nemnoho jich vytrvalo! Příčinou byl způsob, jakým studovali. Většina jich počne s ruštinou, koupí si Kolářovu gramatiku jazyka ruského, čítající několik set stran, a začnou ihned se učiti. Nehledě k obtížím, které s počátku působí písmo, obsáhlost mluvnice způsobí, že začátečník nejen nemá času prostudovati celou gramatiku, nýbrž ztratí též brzy trpělivost učiti se spoustám suchopárných pravidel a výjimek, dříve nebo později nadšení totam a přestane se učiti. Stále se píše, jak slovanské jazyky jsou lehké, a tu vidí, že tomu tak není.

Třeba tudíž v té věci nápravy!

Především již při výběru řeči musíme míti určitý cíl, vyběřeme si ten jazyk, z něhož můžeme míti největší prospěch. Buďto se učím slovanským jazykům proto, bych mohl pročítati nádherné plody literatury bratrského národa v originále, nebo se učím ruštině, polštině, chorvatštině, že jednou chci tam se odebrati nebo s příslušníky toho či onoho národa se stýkati.

Kdo však chce zůstati ve vlasti, a těch je veliká část, lépe udělá, učí-li se nejdříve polštině, slovinštině nebo chorvatštině. Známe-li některý jazyk jihoslovanský nebo polštinu, mnohem snáze potom můžeme se naučiti i rusky.

Se studujícími polskými, slovinskými a chorvatskými nejspíše se setká rakouských universitách, a proto tyto jazyky především mají býti brány v úvahu.

Ať již však rozhodneme se pro ten či onen jazyk, ať je to ruština nebo bulharština, nezačínejme s nějakou obsáhlou gramatikou. Ve většině případech nemá hned náš student příležitost prakticky využiti svých znalostí hovorem, proto nač bráti k ruce důkladnou gramatiku. Toť postup zcela špatný! Slovanské jazyky jsou tak snadné pro studenta, že každý lehce se jim může přiučiti bez předběžného studia gramatiky, jak uvykl v hodinách latinských a řeckých. Na důkaz toho uvedu několik vět ze známého podobenství (sv. Matouš XIII. 24.).

Podobno jest království nebeské člověku rozsévajícímu dobré semeno na poli svém. Když pak lidé spali, přišel nepřítel jeho a nasil koukole mezi pšenici a odešel atd. Polsky: Podobne się stało królestwo niebieskie człowiekowi ktory posial dobre nasienie na rolej swojej. A gdy ludzie spal

przyszedł nieprzyjaciel jego, i nasiał kąkolu między pszenicą i odszedł. M a l o r u s k y : Upodobiloś carstvo nebesne čolovikovi, ščo sije dobre nasinnje na nivi svojij. Jak že ljude spali, prijšov vorog jogo, i nasijav kuloju miž pšenicju, ta i pijšov. R u s k y : Carstvo nebesnoje podobno čelověku, posjěavšemu dobroje sěmja na polě svojem. Kogda že ljudi spali, prišel vrag jego, i posějal meždu pšeniceju plevely i ušel. S t a r o s l o v e n s k y (jak mluvil sv. Cyrill a Method): Upodobi sę cěsarstvije nebeskoje člověku sěvšu dobro sěmę na selě svojem. Spęštem že člověkom pride vrag jego i vsě plěvel po srědě pšenicę i otide. B u l h a r s k y : Upodobi sja carstvo-to nebesno na čelověk, koj-to posěja dobro sěme na nivątą si. No kato spěchą čelověci-tě, dojde neprijatel-ť mu i posěja plěvely meždu pšenicą-tą, i si otide. C h o r v a t s k y : Kraljevstvo je nebesko kao človjek, koji posija dobro sjeme u polju svojem. A kad ljudi pospaše, dodje njegov neprijatelj i posija kukolj po pšenici, pa otide. S l o v i n s k y : Nebeško kraljestvo je podobno človeku, kteri je posejal dobro seme na njivi svojej. Ko se pak ljudjé spali, prišel je njegov sovražnik, in posejal je kukolj po pšenici, in odšel.

Tu je nejlépe viděti, jak slovanské jazyky jsou spolu příbuzné, jak jsou lehké k porozumění. A o to tu jde v první řadě, abychom rozuměli, co čteme. K tomu však není třeba studovati gramatiky, neboť každý jen průměrný student rozezná substantivum od slovesa, z obsahu pozná též pád a čas. Jest třeba jen někam se podívati, jak se čte v tom či onom jazyce. K tomu cíli úplně stačí Vymazalovy cvičebnice, pak si opatříme nějaký lehký text, nejlépe noviny a se slovníkem po chvílích čteme. Tímto způsobem nabudeme zásoby slov, hravě přiučíme se i základům mluvnice. Nyní teprve, rozumíme-li již všemu a máme-li příležitost i mluviti, nahlédneme do obšírnější gramatiky.

Budeme-li tudíž takto postupovati při studiu jazyků slovanských, zajisté každému zbude několik těch volných minut, které by strávil příjemnou zábavou. Neboť čím více řečí znáš, tím vícekráte žiješ.

Proto zejména mezi našimi stoupenci nechť není nikoho, kdo by aspoň poněkud neovládal slovanský jazyk! *)

V.:

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(Pokračování.)

Nejživějším bude představení u kusu z přítomnosti. Tu netřeba prostředků představovacích přizpůsobovati teprve času minulému, tu bere se kypící život, jak se podává sám. Tedy volme kus lidový — je-li možno, původní, domácí. A kde žije nářečí, nechme jím mluviti. Pak máme velikolepý den. Vidí-li lid sebe sama jako v zrcadle, slyší-li zvoniti svou řeč, shledá-li se se svou bolestí a svým blahem, pak prochází tajemné chvění mezi jevištěm a diváky. Nálada je veliká, klidná, trvanlivá. Jediná jednotka pojí diváka s herci. Je to pravda, která vyplývá prostě ze správného ponětí divadla vůbec. Vytkl ji už dávno poněkud jinými slovy největší básník dramatický, Shakespeare, dle něhož „úkolem divadla jest přírodě téměř držeti zrcadlo, ctnosti ukázati vlastní tvář, zlobě její obraz a věku i tělesnosti času jich vlastní formu a otisk“.

Slova Körbrova jsou jistě diktována zkušeností dlouholetého praktika a výborného znalce lidu venkovského. Neklamným svědectvím jest aspoň poznámka o nářečí, kterou mohu svým kollegům co nejvřeleji doporučiti všude tam, kde

---

*) „Stud. Hlídka“ pro začátek je ochotna posílat slovanské časopisy zdarma odběratelům „Studentské Hlídky“.

se to dá. Zkusil jsem to, ještě dřív než jsem slova Körbrova četl, takto: Pořádali jsme s omladinou výlet. Sólových výstupů a kupletů na vyplnění programu bylo dosti, a přece to nešlo. Předně jsem pozoroval, že se nedovedl pro ně, ani pro ty nejlepší (ovšem!) žádný rozehřát. Všechno jsem musil vysvětlit do podrobností a sám ukázat — a přece bylo to jen chladné napodobení mého hraní, které zůstavilo i diváka chladným. Jinak temperamentní herec ne šlehl zde skoro ani jiskrou vlastního ohně, která nejvíc oživuje a rozehřívá. Scházela mu prostě znalost cizího, městského živlu, kterým většinou prosáknuto naše kupletové zboží, scházelo porozumění pro četné, většinou vyumělkované vtipy a narážky, nejvíce pražské. Postrádal volného pole t v ů r č í s a m o s t a t n o s t i, osobnost jeho zůstala nedotčena. A z těchže asi důvodů zklamaly vždy účinky u obecenstva, i když byl třeba představitelem student, nebo rodilý měšťák. Dobrá polovice obsahu jim zůstala cizí, jejich smích byl skoupý a nucený. Po dlouhé námaze odhodlal jsem se k svépomoci: spáchal jsem prostě asi dva výstupy obyčejných taškařin a vtipů, vzatých přímo ze života mých sourodáků od nářečí až po kroj, tak že bystrý posluchač mohl skoro cítit, odkud co vzato a kam co bije. A hle! — výsledek byl přímo překvapující! Smích zvonil z každého hrdla a cizí omladina hned se poptávala po oněch výstupech, které prodělaly brzy celou okružní cestu po okolí. Nemohu si sice nijak lichotit, že bych měl pro tento genre nějaké zvláštní nadání. Ne, příčina vězí jinde: neboť výstup ten, třeba snad slabší než jiné — ale byv vymyšlen a snad mnohokrát před tím proveden lidem samým, byl podán hochem venkovským s takovým teperamentem a bravurou, že se mi o tom ani nezdálo. A při tom všem byla myšlenka, sujet zachován i mluva skoro doslovně reprodukována.

Jiný, snad ještě frappantnější případ: Hráli jsme „Furianta“ od Šamberka. Služebné děvče mělo hráti tuším starší hospodyni, povídavou osobu; podřízená, episodní úložka podává v I. jednání kousek exposice; vypráví, jak za bouře a blesku nalezena před vraty statku sedlákova schovanka Verunka. Vypravování nebylo těžké, ne dlouhé a dosti lidově podáno; děvče samo pak budilo ve mně vším vystupováním, postavou i pamětí dobré naděje. Ale zhrozil jsem se, když jsem ji po prvé slyšel odříkávat a zpívat úlohu tu se všemi možnými kadencemi maličké školačky. S počátku omlouval jsem ji začátečnictvím a podezříval jsem její paměť. Nešetřil jsem námahy, četl a vysvětloval jí, získal jsem i učitelku v jedné její kamarádce, dobré herečce, ale když jsem viděl, že přes dobré memorování přednes se o nic nezlepšil, začal jsem malomyslnět. Před poslední zkouškou zkusil jsem poslední zbraň. Rozhovořil jsem se stranou s oním děvčetem a pomalu zabočil jsem na událost, jíž bylo děvče nedlouho před tím zažilo: jak přišla bouře a udeřil blesk do stromu v jejich domě; analogie byla dosti značná. A skutečně, děvče sedlo na vějičku. Sotva jsem nadhodil, už ujalo se samo slova a vyprávělo se vší ustrašenou, zveličující a soucitnou živostí, vyprávělo, až oči jiskřily a hrál na rukách každý sval a každý nerv ve tváři — ovšem, jak umělo — místním nářečím. „Nu vida!“ zarazil jsem ji — „a teď ještě řekni, jak nalezl hospodář před vraty ráno Verunku — a máš úlohu odehranou.“ — Zasmála se, vrtěla napřed hlavou, ale když jsem jí převedl vypravování ze spisovné řeči do „obyčejné mluvy“ — dala si přece říci a hrála k veliké spokojenosti všech a zajisté i své.

Tolik lze tedy říci o nářečí, že lze ho tam, kde existuje vyvinutější, aspoň v začátcích velice výhodně využitkovati. Výhodně pro herce i pro obecenstvo. Hercům se lépe studuje, nabývají smělosti, samostatnosti, vlastní volné tvorby, lásky a chuti ku hraní a mnohem hlubšího proniknutí — a obecenstvu stává se tím život a jednotlivé osoby bližším, milejším a poutavějším obrazem; tep srdce hrdinova cítí ve svých prsou, krev jejich teplá sleduje slova jeho.

Nelze to ovšem doporučovati všeobecně, nýbrž jen v případech potřeby a zvláště ne tam, kde kus jest psán vybranějším slohem. Neboť šířiti dobrou mluvu spisovnou — je také neposledním úkolem divadla; o tom později.

Vedle hry lidové, které jsou u nás většinou staršího původu a zhusta bez autora — jest prostředek někdy snad ještě jistější — dobrá veselohra, nebo slušná fraška, ale pokud možno zase ze života venkovana. Dejte jim do ruky třeba Johnovu „Horkou hodinu“ a budete překvapeni, jak brzo se nováčci do ní vžijí a jak z ní vykřešou své první krásné figurky!

Jak tedy z uvedeného vysvítá, doporučují se pro začátek (u herců i u diváka) tyto druhy: 1. dobrá hra lidová, 2. veselohra nebo ne hrubá, urážející, lascivní fraška a 3. někde hra historická. — Jest sice pravda, že při volbě hry bude nám především dbáti, aby hra byla obsahem nezávadná a při tom literárně dobrá. Ale nebojme se aspoň pro poprvé slevit něco se svých třeba vysokých požadavků, spokojme se, když se nám podaří aspoň ucházejícím kusem prorazit si cestu k srdci lidu. Vyjděme mu na polovici cesty vštříc, abychom ho dobře voleným postupem mohli pomalu zvedat, vychovávat. U obecenstva poněkud vyspělejšího bude možno začít hned něčím lepším, ale přece bylo by snad povážlivé vzít hned třeba Mrštíkovu „Maryšu“ nebo dokonce Hilbertovu „Vinu“, jak by snad mnohý nadšenec a ctitel velikého umění rád a jak se také bohužel podobné případy vyskytují. Ve většině případů znamenalo by to naprostý převrat a zmatení názorů a také hotové fiasko do budoucna.

Konečně co nás při volbě hry uvede někdy do největších rozpaků a co nám ji nejvíc stěžuje, bývá scéna, její výprava a hlavně počet osob. Než o tom později. Zatím jen podotýkám, že pro scenerii bývá venkovské obyvatelstvo velice shovívavé. Za to však mívá rádo hodně děje a více osob; bývá tedy dobře voliti málo osob hlavních, ale více episodních (pokud to jde), což je také výhodné pro herce začátečníky.

Sujet hry buď vždy jasný, lehce pochopitelný, aby lid hravě — zabavou skoro, byl veden k výchově. Pravda s jeviště hlásaná budiž vždy zřetelná, průhledná, jasná; pronesena satyrou nebo vtipem, mívá často lepší účinek než hlásaná přímo, nebo vyplývá li z konfliktu. Komické scény oživují — ale nesmí býti přeháněny, aby pravda nezanikla v drastičnosti.

ANTOŠ TRAVENSKÝ:

ZIMA.

(Pantoum.)

Sněžný rubáš pole kryje,
stráně holé — mrtvé — snící,
vítr hučí — žalně vyje,
metá vločky k zemi spící. —

Stráně holé — mrtvé — snící
sem tam zdobí stromy smutné;
metá vločky k zemi spící
zasmušilé nebe rmutné . . .

Sem tam zdobí stromy smutné
serpentinu silnic v poli, —
zasmušilé nebe rmutné . . .
hledí smutně v pustou roli. —

Serpentinu silnic v poli
krystalové halí květy,
hledí smutně v pustou roli
ptáků pestrých — zvířat světy . . .

ANTOŠ TRAVENSKÝ:

KRAJ MRTVÝ JEST . . .

Kraj mrtvý jest a na něm rubáš bílý
a ticho vůkol — severák jen kvílí
a skučí, vyje jako smečka divá
psů lačných hladem v pole kolem sivá.

Kraj pustý jest a ticho hluché kolem,
jen rolniček zvuk táhne širým polem
a dupot bystrých koní po silnici
se nese dál a dál v té chumelici . .

ROZHLED SLOVANSKÝ

Slovanská encyklopaedie. Odbor „Spolku slovanské kultury“ při posledním svém zasedání schválil návrh F. Kaškarova, aby se totiž vydala slovanská encyklopaedie, ve které bude psáno důkladně o Rusi a o všechněch národech slovanských. Účelem podniku je sdružiti ruské učence s ostatními slovanskými na západě. Bude vydán sborník, posvěcený otázkám Slovanstva.

Škola slovanských jazyků byla otevřena v Bělehradě. Ve škole se nyní vyučuje ruštině, polštině a češtině, později však bude se vyučovati i ostatním jazykům slovanským.

Ruština v Bulharsku zavedena jest nyní na všech středních školách a ve všech třídách po 3 až 4 hodinách týdně, kdežto dříve učilo se tomuto íazyku jen jednu hodinu týdně a to jen v posledních třech třídách. Na universitě v Sofii je stolice ruské literatury a brzy mají býti zřízeny lektoráty i jiných slovanských jazyků.

Chorvatské peníze na maďarské školy. Uherský ministr obchodu ve sněmovně předložil rozpočet na rok 1912, kde est mezi jiným položka 600.000 K na maďarské školy v Chorvatsku, kde se má zbudovati další řada nových škol po venkově a v Záhřebě. Za chorvatské peníze budují se v Chorvatsku maďarské školy, zatím co chorvatských škol jest úplný nedostatek, tak že i v leckteré veliké vsi nelze najíti člověka, který by uměl číst a psát. Do roku 1890 bylo maďarských škol v Chorvatsku jen šest, z nichž pět bylo soukromých, a dnes jich je již 70. Nejvíce škol maďarských jest ve východní Slavonii — 59. Ze všech těchto škol js u 2 obecné, 10 náboženských a 58 soukromých, vydržovaných ředitelstvem uherských státních železnic. Do těchto škol dochází přes 11 tisíc dětí. K tomu měli by Chorvati obrátiti pozornost a zanechati planých bojů státoprávních!

Střední školy v Haliči jsou dosti četně navštěvovány, jak vidno z této statistiky:

gymnasia:	ústavů:	žáků:	průměr:
Halič	49	27.577 (Poláků 21.455 Rusínů 6.122)	652
Čechy	65	16.106	247
Morava	30	7.939	264
reálky:			
Halič	11	3.564 (Pol. 3.201, Rus. 202)	324
Čechy	42	14.484	345
Morava	33	8.417	255
průmyslové školy:			
Halič	114	8.215	
Čechy	552	55.573	
Morava	178	15.396	
školy obchodní:			
Halič	17	1.078	
Čechy	112	12.041	
Morava	50	3.435	
školy rolnické a lesnické:			
Halič	20	764	
Čechy	65	3.500	
Morava	55	1.576	

Z toho patrno, že v Haliči nejvíce jsou navštěvována gymnasia, kde připadá průměrem na jeden ústav 652 žáků, kdežto v Čechách jen 247. Za to nevelký jest počet reálek, ještě méně však škol obchod-

ních a rolnických. Proto v Haliči je takový nadbytek intelligence a méně odborně vzdělaných lidí.

Poslední události na záhřebské universitě. V poslední době byla slovanská veřejnost zase vyrušena událostmi v Chorvatsku. A přirozeno, brali nemalou účast na těchto událostech chorvatští akademikové. Souvisí to se vznětlivostí jako Slovanů, a s politickým, ústavním a kulturním vývojem národa chorvatského, v němž akademikové mají nemalý vliv, jsouce tribuny lidu. Co akademik, to politik. Politiku v Chorvatsku dělá kde kdo, ale je to politika jenom spíše jednostranná, instinktivní, málo uvědomělá a cílevědomá, ovšem ale hodně radikální a oposiční. Je reflexem ne rozumového konání, nýbrž citu. A tu citovou stránku chorvatské povahy a chorvatské politiky nesmíme přehlížeti. Tím si vysvětlíme mnohé zjevy chorvatského života, kterých bychom jinak nechápali. Proto také vidíme ty neúspěchy jak politické, tak hospodářské národa chorvatského, ač, jak shora řečeno, dělá tam politiku kde kdo. Bylo by třeba Chorvatům více obsahově mysliti a pracovati, méně pak citově. Když nový ban chorvatský Cuvaj hned po nastoupení svého úřadu rozpustil sněm, který se ještě ani nesešel, když začal banovati konfiskacemi a politické nepřátele stíhal zatykači a vězněním, když veřejně se vydával za exponenta maďarské vládya počal straniti až povážlivě živlu maďarskému v Chorvatsku a Slavonii, nedalo se nic jiného očekávati, než elementární odpor národa chorvatského proti banu. Forma tohoto spravedlivého odporu byla demonstrace v Záhřebu. A vedení demonstrací měli studenti. Když demonstrace denně se opakovaly, užíval ban prostředků stále a stále maďarštějších na potlačení jich. Než marné byly všechny ty vládní prostředky, demonstrace rostly. Mohutným dojmem působily pak demonstrace na universitě v Záhřebu. Ač policie tak málo respektovala akademických výsad, že do university vnikla, přece nemohla akademiků odtud vytlačiti, ač už akademickým senátem bylo oznámeno, že universita se uzavírá. Studentstvo však necouvlo, jeden spolehl na druhého a utvořivše nerozborný kruh, s hlavami obnaženými a vzhůru vztyčenými, za vřavy hučících, demonstrujících mas a povelů a znamení policie, kdy krev tekla, zpívalo velebnou hymnu chorvatskou „Ljepa naša domovina“, stojíc pevně, jsouc přesvědčeno o velikosti a budoucnosti hrdinného národa chorvatského. Surový útok policie na svobodu akademickou a napadení její akademiků nic policii neprospěl. Oni akademikové nedali se ni násilím z almy mater vypuditi a zůstali tam přes noc. Nadšené dámy chorvatské posílaly jim tam v koších stravu. Skutek tento — tak krásný a ideální — nikdy nevymizí chorvatskému národu z paměti a až se budou psát dějiny návalů na akademickou svobodu, vždy musí býti tučně zanesen. Na konec přece universita otevřena. Poněvadž ale demonstrací při stálé součinnosti akademiků neubývalo, našel se proti studentům prostředek — relativně dosti dobrý proti uzavření — skončení zimního semestru. Mám za to, že se to stalo pod nátlakem „kontroly Evropy“.

VYSOKOŠKOLSKÝ

Báňská akademie v Příbrami. Stálý boj a snaha Němců po udržení moci a vlivu svého na vysoké škole montanistické v Příbrami nabývají poslední dobou neustále větších rozměrů a bezohlednosti. A příčina toho? Bývalá doména němectví v Příbrami spěje pomalým ale neodvratným krokem svému konci: německá báňská akademie se pomalu, ale jistě počešťuje. V těchto dnech německé listy uveřejnily resoluci 80 německých posluchačů c. k. báňské vysoké školy v Příbrami, ve které nejdříve protestují, že 4 uprázdněná místa professorská obsazena byla dvěma Němci a dvěma Čechy. Ačkoliv je škola německá, a umístěna je v českém území, příbramské báně, v nichž konají se praktická cvičení, nevyhovují nyní všem moderním požadavkům. Českých professorů jest většina, a němečtí jsou prý českým professorům vydáni na milost a nemilost. Proto navrhují, aby akademie v Příbrami předána byla Čechům, a Němcům dána v německém území nová ryze německá, kde je nejdůležitější hornické území. Proti námitce, že v Příbrami studuje ze 260 posluchačů 80 Němců, tvrdí se v resoluci, že nová vysoká škola báňská mohla by počítati s Němci ze sudetských zemí, a s těmi slovanskými posluchači, kteří se chtějí dobře německy naučiti. Stanovisko toto však nesdílejí všichni Němci. Žádají někteří, aby montanistická škola v Lubnu stala se jedinou pro celé Rakousko, a tím by význam a důležitost příbramské akademie úplně zmizel a stala by se úplně zbytečnou. Avšak ta chvíle, kdy plány tyto měly státi se skutkem, se z německé strany propásla, a nyní žádati něco takového jest prostě nemožné. Agitovati však pro absenci příbramské akademie bylo by sesílením posice české; jediným prostředkem, aby obojímu mohlo se vyhověti, jest národnostní rozdělení báňské akademie v Příbrami na českou a německou. Nyní čeští absolventi jsou lépe jazykově kvalifikováni než Němci, a i vyhlídky jejich jsou větší než Němců.

Nové maďarské university. Maďaři mají jen dvě úplné university: v Budapešti a v Kluži, pět akademií nebo fakult (právnická fakulta v Prešpurku, v Debrecíně právnická a theologická, právnická ve Velkém Varadíně a v Prešově). Nyní předložil ministr vyučování Zichy sněmu návrh zá-

kona o ustanovení dvou nových maďarských universit: v Prešpurku a Debrecíně. Prešpurská universita bude míti fakultu lékařskou, mathematicko-přírodovědeckou a právnickou, debrecínská theologickou (protestantskou), právnickou, filosofickou a mathematicko-přírodovědeckou. Stát má přispěti každého roku po deset let dvěma milliony korun. Za důvod uvádí se přeplnění budapeštské university.

IV. representační věneček Č. L. A. pořádaný za součinnosti slovinského spolku „Dan" letos na Žofíně, jak již dříve bylo oznámeno, vydařil se skvěle. Vzpomeneme-li, s jakými obtížemi musil plesový výbor prvého repres. věnečku konaného v hotelu Central zápasiti, a porovnáme-li úspěch jeho s letošním, tu přímo hrdi můžeme býti na náš vzmach. Rosteme v každém směru! Že representace za dnešních poměrů jest co nejvíce nutna, uzná snad každý. A že katolické studentstvo důstojně se representovalo, nejlepším dokladem jest udiv p. dr. Šmerala v úvodníku „Práva Lidu", kde nemůže nikterak pochopiti, že klerikální studentstvo může dnes docela bez překážek s úspěchem pořádati na Žofíně ples a dáti na ulicích nalepiti veliké plakáty. Dnes však veřejnost musí si na podobné zjevy zvyknouti. Z velice četných hostí, jež ples náš navštívili, jmenujeme zvláště: Protektor J. J. kníže Karel Schwarzenberg, zástupce J. Em. kardinála arcib. pap. prelát dr. Tumpach, nejvyš. maršálek království českého J. J. Ferdinand princ Lobkowitz, přísedící zemského výboru J. Exc. Vojtěch hrabě Schönborn, J. M. rektor university dvor. rada prof. dr. Lad. Čelakovský, ob. starší Brož, prof. dr. Kordač, místoředitel Zivnost. banky Pilát, choť říš. poslance pí. Sedláková s členy rodiny, školní rada dr. M. Kovář, řed. Strakovy akademie Sommer, ředitel gymnasia na Malé Straně Hansl, plukovní lékař dr. Vínař, inž. Pospíšil, Karel princ Schwarzenberg, hrabě Lažanský, V. princ Lobkovic, dr. Fr. kníže Thun, M. princ Lobkovic, Jos. hrabě Schönborn, Jos. princ Lobkovic, hrabě Seilern, dvor. rada Hronek, taj. Mourek, duch. Brož, pokl. Kohlmünzer, dvormistr Stoy, kaplan Pauly; vicerektor ThDr. Pekař a j. v. Též akademie pořádaná s hradčanskou křesť. sociální organisací znamenitě se zdařila.

Spalování mrtvol a studenti. V přednáškových síních české university kolovaly v těchto dnech archy začínající: „Slavná sněmovno! Podepsaní žádají, aby povoleno bylo fakultativní spalování mrtvol." Ovšem jen v posledních lavicích, aby přítomný professor toho nepostřehl, neboť v tom případě mnohý ten pokrokový hrdina byl by na rozpacích. Zajímavé bylo, že všechny přítomné posluchačky o závod podpisovaly archy, ač mnoho jich ani nevědělo, oč vlastně jde, jen aby ukázaly svou „pokrokovost". Opravdu jest divno, že studenti vysokoškolští dávají se upotřebiti k takovým demonstračním návrhům. Vždyť přece akademik má rozvážit o věci a nenechat za sebe mysliti nějakého nedostudovaného mluvku.

STŘEDOŠKOLSKÝ

Nové pololetí. Tento měsíc započal na středních školách nový semestr. V nižších třídách nepřináší s sebou nic zvláštního, jen v oktávě, na reálce v septimě začnou se naši kollegové ponenáhlu blížiti k cíli svých studií: maturitě. Začne pilnější studium, opakování a opravdová příprava. Jsme hrdi na to, že většina našich přátel studuje s vyznamenáním. A pravíme proto přátelsky, po vlastních zkušenostech, svým mladým kollegům: studujte pilně, připravujte se k maturitě bedlivě, abyste ji udělali s vyznamenáním. Obzvlášť vy chudí, kteří přes své stísněné sociální poměry chcete se vydat na obtížnou cestu universitních studií. Daleko snadněji vystuduje chudý akademik s vyznamenáním, než bez něho. Osvobození od kollejného, stipendia, nadace, Hlávkovy stud. kolleje — to vše vyžaduje nejlepší prospěch. Nepodceňujte význam maturity — žádná zkouška vůbec nemá se podceňovat. Opakujeme: pravíme tyto kollegiální rady po vlastních zkušenostech, jež nám plnou jejich pravdivost dosvědčily. Vytrvalé studium a modlitba — toť podmínky zdaru. Budeme se těšit s vámi, mladí přátelé, až po maturitě přijdete do Prahy mezi nás a sdělíte nám, že naše upřímné rady padly u vás na půdu dobrou.

Stagnace? Přáli bychom si pokud možno nejužší a nejvřelejší styk se svým středoškolským čtenářstvem. V počátcích vycházení našeho časopisu styk ten byl dosti živý. Studenti s opravdovými nelíčenými sympathiemi uvítali „St. Hl." a jevili o ni živý zájem. Nalezneme v prvních ročnících hojně dopisů, pozdravujících nový stavovský list a líčících poměry na středních školách. Zdá se, že letos tento čilý styk poněkud ochabuje. Ne že by kruh našich čtenářů se menšil — naopak, roste rapidně; ale u vědomí tohoto vzrůstu přáli bychom si, aby úměrně s ním rostl i styk středo- a vysokoškolských studentů. Představujeme si jej živým dopisováním; o čem? Víme, že na leckterém ústavě vydává se psaný časopis belletristický, jinde pořádají se literární dýchánky — to vše by bylo vhodným předmětem, o němž do našeho časopisu mnoho by se dalo psáti. Rovněž o thematech, případně i úryvcích řečnických cvičení, jež ve vyšších třídách se konají, o studentských knihovnách a čítárnách, o kulturním ruchu, o sociální studentské práci, o prostředí, v němž studentská generace vyrůstá — naši kollegové mnoho by o tom mohli nám psáti, zpravit kollegy i na jiných ústavech — zkrátka upřímně bychom si přáli, aby těchto ně-

kolik slov přivodilo zpět doby přátelských styků a živého zájmu o vše studentské, abychom znajíce se dobře a přiměřeně připraveni mohli jednou vstoupit tam, kam nás vážná doba postaví.

O poměru žáků k professorům dostáváme často smutné doklady. Jsou stížnosti na nedostatek taktu (obzvláště ve věcech kulturních), ba i doklady naprosté bezohlednosti nejsou řídké. Je to smutný zjev — psaním o takových zjevech do stavovských časopisů se věc nespraví. Zejména naši katoličtí studenti si často stěžují na příkoří, jehož se jim s výše jmenované strany dostává. Ne pro nedbalost a neplnění povinností, ale proto, že některý pokrokový denunciant neměl nic pilnějšího na práci, než za tepla oznámit nahoře, že ten onen odebírá „Stud. Hlídku" a že jest otevřeným katolíkem. Jaký nedostatek primitivních zásad o kollegiálním studentském soužití! Nastanou někdy konflikty, zvlášť, je-li student ukvapené, horkokrevné povahy. Stěžování u ředitelství je také problematické. Nejlépe bude, když každý náš stoupenec bude se chovati naprosto korrektně, nikterak nevyhledávaje příležitostí ke konfliktům. Odebírání našeho časopisu není přece ničím trestným a bude-li jinak student svědomité plniti své povinnosti, nemůže utrpěti žádné křivdy. A jestli ano, byla by to křivda nespravedlivá, brutální.

„Husův Fond" a „Volná Myšlenka". „Husův Foud", podpůrný spolek chudých studujících na universitě, naříká si v „Nár. Politice", že se naň v české veřejnosti zapomíná! Sami universitní studenti hrozně málo prý se starají o zvětšení pokladní hotovosti spolkové. Proč se tomu předsednictvo diví? Naše studentstvo má přece nyní jiné starosti! Ze svých zábav a divadel musí totiž podporovati zkomírajícího „Havlíčka", „Volnou Myšlenku" a právě se zrodivšího „Nerudu". Volnomyšlenkářský štáb má mezi studentstvem i učitelstvem na středních školách svoje „dráby" a proto se docela nic nedivíme, že si studentí „Husova Fondu" nevšímají!

Duchovní cvičení pro studující středních škol byly konány od 16.—20. srpna m. r. v Hradci Král. v domácí kapli bisk. Borromea za vedení dp. Josefa Rybáka T. J. a Karla Keppla, rektora Borromea. Počet účastníků byl 31. Po čtyři dny byli jsme hosty Borromea; neradi jsme se loučili s ním a s důst. pány, kteří se o nás pečlivě starali, dojemně nám o pravdách náboženských přednášeli a konali s námi všechny pobožnosti. Bylo by si však přáti, aby více studentů se zúčastnilo těchto exercicií, jež se konati budou opět o letošních prázdninách, o čemž se zmíníme později.

Nakladatelství F. Topiče oznamuje v denních listech, že v nejbližších dnech začne vydávati nový studentský časopis „Ruch". „Jako kdysi na gymnasiích pražských v letech padesátých, sedmdesátých a namnoze leckde i nedávných pěstována byla literatura v psaných časopisech také prakticky a osvědčila se výtečnou průpravou vynikajících spisovatelů našich, bude lze očekávati, že studující jednotlivých ústavů budou takřka závoditi v ušlechtilé snaze, aby podali pěkné ukázky svého stylistického umění —" tak se uvádí v prospektu. „Ruch" přichází s těmito návrhy jako s novinkou — a naše „Stud. Hl." již čtvrtý rok pěstuje na svých stránkách beletrii, uveřejňuje slibné pokusy mladých studentů-básníků a s radostnou účastí sleduje jejich pokroky. Naše „Jitro" jest charakteristickým dokladem rašení u katol. studentů středoškolských. Není to zjev ojedinělý: Slovinci, Chorvaté, Poláci, ti všichni ve svých časopisech, tištěných i litografovaných, uveřejňují a přátelskou kritikou doprovázejí „první květy" roznícených, tvořivých chvil. Ještě něčeho jest dokladem bohatý a pestrý obsah „Jitra". Že totiž po dobách materialismu, který v posledních letech naše střední školy zaplavil, nadcházejí opět červánky idealismu, které snad už nezajdou, ale rozhoří se plnou září. —

Z Čáslavi. Konečně i my jsme se odhodlali uposlechnouti častého vyzývání redakce a podáváme o sobě zprávu. Předem však prohlašujeme, ač neradi, že nemůžeme přinésti zprávy potěšitelné; to bylo také příčinou tak dlouhého mlčení našeho a jak tušíme, i mnohých jiných. Již déle mlčeti nemůžeme a musíme dati průchod svému nesouhlasu s panujícími poměry v kulturním životě středoškolském. Že se střední školy pohybují v nezvyklých sférách, jest všeobecně uznávaný fakt. A věru, podivný vítr věje od nějaké doby jejich ovzduším a ještě větším údivem naplněn jest pozorovatel, vidí-li ovoce toho podvratného nového směru. Poměry jsou v základních rysech všude stejné a tudíž i u nás. Většina studentstva jest tak zvaná „pokroková", opojená hesly ulice, dav to obyčejně bezmyšlenkovitě se řítící za několika odvážnými předáky, kteří dávají direktivu názorům. Ti diktují: „Student klerikál (rozuměj student s náboženským přesvědčením) jest pathologickým zjevem mezi studentstvem (a proto co nejrychleji pryč s ním!), student a víra jsou dva neslučitelné pojmy a pod. A ostatní? Nemají-li dosti síly a odvahy snášeti všeobecný posměch, ano i opovrhování, mlčky přisvědčují. V té víře jsou utvrzováni často účelně konstruovanými výklady školními, tak že „pokrokoví" lidé se na středních školách vyrábějí až srdce nad tím plesá. Evangeliem moderního studenta ve všech duševních potřebách jest „Čas", „Právo Lidu", „Volná Myšlenka" a její brožury atd. Není tedy divu, že mladé hlavy jimi od-

chovávané s posupným pohrdáním odbývají všechny otázky souvisící nějak s vírou a náboženstvím, jakožto přežilé, v domnění, že jest s nimi intelligent nadobro vypořádán. Mnoho a mnoho dalo by se psáti o tomto bodě v kulturním životě studentském, ale jsou to věci už příliš známé, obzvláště těm, kdož žijí uprostřed toho chaosu, a bylo by tudíž zbytečno šířeji se o tom zmiňovati. Naskytá se však důležitější otázka: „Jak pak se chováme my, katoličtí studenti, vůči těmto neutěšeným zjevům? Hříchem by věru bylo přihlížeti k tomu nečinně a ponechávati vývoj poměrů osudu. Vzpomeňme, s jakou horečnou snahou se bojuje proti nám; příkladů máme každý dosti ze svého okolí. Pročež i my se musíme se vší upřímností chopiti práce, kterou jsme si jako katoličtí studující předsevzali; pracujme dle pokynů daných nám v prvním čísle t. ročníku „St. Hl.“; vždyť za stávajících okolností nelze vůbec vhodnější cesty k dosažení cílů voliti. Mezi jiným se snažme, by naše rubrika ve „Stud. Hlídce“ nezůstávala prázdnou, aby se nemohlo zdáti, že buď uvědomělých katol. studujících na středních školách není, nebo že se aspoň neúčastní činně hnutí ostatního katol. studentstva. Nepřátelé mají přesilu, ale již i nás jest dosti, abychom jim mohli čeliti a sami posice si upevňovati. Můžeme se spolehnouti na své síly, pochopíme-li plně svůj cíl a přiložíme-li svorně ruce k dílu, nadšeni láskou k oněm ideálům, pro něž jsme musili vystoupiti (Úplně souhlasíme. P. red.) z řad ostatního studentstva, abychom je zachovali a hájili. -aa-

Katolickému studentstvu.

Při odhalení Sušilovy desky na Velehradě r. 1904 vyslovil slavnostní řečník dr. Mořic Hruban přání, aby stěny nádvoří velehradského zrovna posety byly pamětními deskami velikých mužů, pracovavších v duchu Sušilově na národa roli dědičné. Není tomu dávno, co zemřel jeden z nejnadšenějších cyrillo-methodějců, poslední člen družiny Sušilovy — P. Ignát Wurm. Čněl mezi námi jako krásná památka na zlaté časy svorné práce národní kněžstva s veškerou intelligencí. S Wurmem, který přes půl století stál v prvních řadách národních, hospodářských a politických našich buditelů, jakoby navždy zapadla doba jednotného tábora.

Z úcty a lásky k tomuto velikánu chtějí bohoslovci olomoučtí zbudovati na Velehradě desku, kteráž by odhalena byla o letošním prázdninovém sjezdu. Na předposledním sjezdu velehradském mluvilo se o společné práci katolického studentstva s bohoslovci — tam podali jsme si ruku ke vzájemné podpoře v našem snažení. Vhodná teď příležitost pro nás akademiky, abychom dokumentovali svoji snahu. Jest si proto přáti, aby spojily se s bohoslovci jednotlivé spolky v Praze, v Brně, ve Vídni, a zúčastnily se této důstojné akce. Mám za to, že společným věnováním obživne ona myšlenka součinnosti kněze s laikem a vzpruží nás ke společné práci na poli kulturním.

Ve Vídni, 14. února 1912.

Cyrill Melichárek.

Vypsání cen.

Redakce „Studentské Hlídky“ vypisuje tímto:

1. 10 cen po 10 korunách za nejlepší čánky (rozsahu nejméně 5 tiskových stran). Volba látky jest úplně libovolna; především bude však vzat zřetel na články studentské otázky se týkající a ji řešící.

2. 1 cenu v obnosu 30 korun za nejlepší práci (rozsahu nejméně 10 stran tiskových), jednající o kulturním poslání katol. studenta.

3. 2 ceny po 5 korunách za nejlepší povídku (nejméně 3 strany tiskové).

4. 2 ceny po 5 korunách za práce básnické (nejméně 2 strany tiskové).

Všichni, kteří hodlají se ucházeti o některou cenu, nechť zašlou své příspěvky podepsané redakci nejdéle do 15. června 1912.

Redakce „Studentské Hlídky“,
Praha-II., Voršilská 1.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 7. – ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

WLACHOWSKI:

CO NÁM SCHÁZI?

Idealismus. A to idealismus nejen praktický, ale zvláště theoretický. — Máme idealismu dosti ve studentských řadách, ale je to idealismus s touže snad představou, ale se změněnou hodnotou, je to praktický materialismus, po němž studentstvo silně touží, je to idealismus zvrácený, nebo ještě lépe – nastolení cynismu.

Dnes ideální nadšení spojuje student s něčím docela jiným, než student předešlé generace. Není to již onen pravý idealismus, jehož základní prvek byl vždy ethicky šlechetný, ba přímo náboženský, ale za to tím působivější na mysl a srdce — charakter. Dnes student lpí přímo na různých theoriích, které slibují lidstvu naprostou volnost a jež ničí všechen prvek jak ethický tak i humanní. Tento zjev u našeho studentstva vzniká s theorií o „hledání Boha“ a končí prakticky popřením zákona mravního a prohlášením: „Vždyť jej nepotřebujeme.“ Dále se vyvíjí tento zjev materialistickou psychologií v popírání a tím i v popírání veškeré zodpovědnosti. Náš student přichází tak o svobodnou vůli, stává se deterministou — nemocným zjevem. Ideály padají šmahem, neb jejich základny jsou popírány, zda vědecky, či positivně empiricky — to se má teprve dokázati.

Studentstvo je ke všemu modernímu jako determinováno. Papouškuje za každým každé heslo, ať je správné nebo špatné, jen když jest nové. Těch determinací jest již dnes spousta, ale mezi všemi vzniká determinace „antiriligiosa“, neboť naše studentstvo musí býti za každou cenu protináboženské. Náš abiturient sotva že vkročí do universitní síně, již je elektrisován touto determinací. On sice tvrdívá, že přišel k té změně o nazírání jen a jen úmorným studiem náboženských knih a nedá si nijak vymluviti, že lže, jen se práší. Idealismus a jeho hodnota šmahem se na to mění. Lid, kraj, vše jest mu hloupým, víra otce, matky, jejich zbožnost, ty zůstávají na dále nepochopeny a neexistují, nejsou mu dosti vědeckým projevem, empirie o nich nesmí mluviti.

S tohoto nového stanoviska hledá si studentstvo své nové bohy a modly, s tohoto stanoviska se dívá na všechnu práci předků, vybudovanou s docela jiným zájmem, vírou a ideálem, než staví a buduje náš student, a než jest dnes vychováván. Vše odsuzuje.

Jak vzácnými idealisty jsme dnes, viděti z toho, jak naše věda neumí správně pohlížeti na různá období katolicismu, a jak na druhé straně vynáší subjektivismus protestantské církve. Jak mátožné jsou ideály dneška, viděti též z toho, že subjektivismus filosofický se může šířiti v době soci-

alismu a že místo v nejširší synthesí a přehlednosti vědecké si libujeme v naprosté analysi (středověku, věd), že vedle jakési touhy po jednotě, organisované ucelenosti, monismu, vládne i touha po autonomii, ne jako celku, ale jednotlivce, jež sobeckým mnohdy způsobem vrcholí prakticky v kapitalismu. Ale všechna tato směs nese na sobě touže moderní pečeť protináboženskou. Kolik ale v tom všem humanity, pravého zápalu a ideálního nadšení? A jestli jest ve všem tom snažení ještě pravý ideál, — jak dlouho vytrvá?

F. W. Förster silně akcentuje ten fakt, že dnešní lidstvo též je ze starých ještě tradicí a tudíž nevidíme ještě zřetelně toho pravého sklonu, po kterém evropské lidstvo kráčí.

A Nietsche praví: „In mir zieht das Christentum meiner Vorfahren gleichsam seinen letzten Schluss: Eine durch das Christentum selber grossgezogene, souverän gewordene Strenge des intellektuellen Gewissens wende sich gegen das Christentum."*)

Ta instituce se ovšem nemusí báti, že křesťanství v duších dnes prodělává svoji poslední fasi a pracuje již k smrti, když ona první kladla základy ku vypěstění přísnosti vědeckého svědomí, když první přitesávala ve středověku kvádry veškeré positivní filosofie a udávala správný směr veškerého bádání — ale báti se musí v první řadě ti, jež z této „přísnosti" vědeckého svědomí k vůli svému subjektivismu kus po kuse zahazují a pomáhají udupávati pravý ideál s podkladem náboženským, a přísnosti vědecké zneužívají.

I toto vědecké svědomí potřebuje výchovy, nedostačí mu jen diplom, by jej jako Luther odvozoval přímo od dob apoštolských.

„Křesťanské náboženství jest kořením, které chrání vědu před zkázou" — toto slovo Bacona Verulamského, — dí Förster — platí i v tom smyslu, že i vědecký idealismus čerpá ještě svoji sílu z oné veliké náboženskomravní tradice, která jest dnes podkopávána od svedeného abstraktního horlení po pravdě. Každá vyšší vědecká kultura předpokládá pevný základ z uceleného charakteru, hluboce zakořeněné svědomitosti a nepodplatné opravdovosti. Zde ale jest křesťanské náboženství přímo nepostrádatelné.**)

Jest jisto, že protestantismus hned u své kolébky zavrhl základy této přesnosti vědeckého svědomí. — Stačí jen podotknouti, jak se choval Luther ke škole thomistické, co učinil ze sv. Augustina? Tu popřel, vložil jí do úst své vlastní špatné názory, sv. Augustina učinil svědkem své nauky a „deutsche Theologie", jíž se stále dovolával ve svém falešném mysticismu, udělal Kreuzestheologie."***)

Kde ale zůstala přísnost vědeckého svědomí, a kde jest dnes na poli nábožensko-ethickém? Přes to všechno dovoluje si dnes každý ve jménu tohoto svědomí vynášeti hesla ze XVI. stol. a dávati jim moderní nátěr vědecké přesnosti. Totéž heslo o volnosti, tytéž řeči proti náboženské autoritě, proti katolicismu, tentýž determinismus shledáváme již v XVI. století za reformace.

Ano idealismu jest nám zapotřebí a sice oné ideální „přísnosti vědeckého svědomí", jež se zakládá na „ucelenosti charakteru, neúplatné opravdovosti a svědomitosti, jež má schopnost „vyzvati a nezapříti." Nezvykle zní u nás slova G. du Bois-Reymonda: Die neue Naturwissenschaft, so paradox dies klingt, verdankt ihren Ursprung

*) F. W. Förster. Autorität u. Freiheit, str. 78.
**) Tamtéž str. 100.
***) Grisar Luther, I. d. str. 189—190.

dem Christentum.*) A ještě mužněji zní slova Julia Roberta Mayera jejž cituje Reinke v Naturwissenschaft-Religion str. 20: „Aus vollem, ganzem Herzen rufe ich es aus: eine richtige Philosophie kann und darf nichts anders sein als eine Propädeutik für die christliche Religion.“

Jsou to slova pronesena po bedlivém bádání a úvaze, která se jistě neženou po sensaci a módě, neb zní tvrdě, a o nich veřejnost nerada slýchává.

A Reinke, prof. v Kielu, praví: „Těšíme se, že jsme kulturním národem a činíme tak oprávněně. Duševní kultura pozůstává v náboženství, ve vědě a v umění.“**)

Ten náboženský ideál jest důležitým prvkem veškeré kultury. A svědomitost vědecká nemůže nikdy jinak jednati, než stavěti jej hodně vysoko jako symbol všeobecné úcty, jinak všechna věda upadá se svého významu. A staví-li se dnes tato věda přímo nad církev, tu jest její zodpovědnost ještě větší, než byla kdy jindy. Nechce-li však odchovávati generace beze všeho smyslu pro zodpovědnost a svědomitost, pak musí nastoliti opětně autoritu náboženskou — církev — v její práva a čest. Když ještě uvážíme, čím chtějí dnešní školy vychovati charaktery a srovnáme ty výsledky, tu musíme přiznati, že to není ta pravá filosofie a ten pravý ideál, jímž má býti dorost vychováván, že to není výsledek oné přísné vědeckosti a vědeckého svědomí, leda že by již dnes platily převrácené formy a normy. Je to výsledek jednostrannosti a u nás specielně program našich realistů, jež chtí totiž převésti český národ k protestantismu a atheismu. Jejich methoda začíná „hledáním Boha“ a končí prakticky popřením všeho svědomí a zodpovědnosti. I vědecké? — Schází nám idealismus — nejen praktický, ale i theoretický, na němž první úplně závisí.

Oba si musí naše studentstvo pěstiti a prohlubovati, toť bude ona půda, na níž nám bude jednou svésti rozhodnou bitvu s moderními vychovateli studentstva.

JUST. L. D.:

BUDEME PRO SPALOVÁNÍ MRTVÝCH?

Mezi akutní otázky, které dnes veřejnost zajímají a zajímati budou ještě více, až i zákonodárný sbor vezme je v úvahu, jest započísti spalování mrtvých. Jaké stanovisko zaujme katolík, jak pohlíží na otázku spalování mrtvých katolický student? Student pokrokový ovšem už rozřešil otázku tím jednoduchým způsobem, že přeje pohřbívání ohněm proto jedině, že si to nepřeje církev, která o sobě tvrdí, že je poslána od samého Krista. Nuže, nemyslíte katoličtí studenti, že i otázka ta pro vás je rozřešena? Jak? Záporně. Je proti určení lidstva. Bůh pravil: Pokavad se nevrátíš do země, z níž jsi vyšel. A Kristus, náš mistr, což nemyslíte, že se nemohl dáti spálit, že nemohl svým učedníkům naříditi, aby tělo jeho spálili a že svou všemohoucností nemohl i tak vstáti z mrtvých? Než Kristus nepřišel, aby rušil to, k čemu lidstvo od prvého počátku bylo určeno, on přišel, aby potvrdil a doplnil dosavadní zákon! Nuže, a mluví Kristus někde o spalování mrtvých? V celém Písmě sv. neukazuje na to ani jediné místo. Ale to snad

*) Dr. Damert. Christus und die Naturwissenschaft. Motto.
**) Reinke, Naturwissenschaft und Religion, str. 1.

neodpovídá pokroku, vždyť jsme stále na tomtéž místě, kde byli před několika tisíci lety? A pálit mrtvé zajisté je pokročení ku předu, je ideální vynález moderní osvěty! Přiznáváme, že skutečně je to jen výmysl moderních „osvícených“ hlav, které nesouhlasí se zastaralým řádem klásti mrtvé do země, kam je určena, uvádějíce více důvodů. Uvažme, jsou-li důvody ty skutečně tak závažnými, že by bylo nutno odstraniti hřbitovy a tím pohřbívání mrtvých.

Hřbitovy prý jsou škodlivy celkovému zdraví člověčenstva, a hygiena nedosáhne toužebného rozvoje, dokud hřbitovy nebudou zrušeny. Pak prý pijeme vodu, otrávenou ze hřbitovů. Pokud se týká prvého, je mínění nedokázané, neboť pak by ti, kteří na hřbitovech žijí, musili zmírati důsledně pod dojmem otravy a přec je známo, že hrobaři těší se zhusta velmi dlouhému životu; ale nejen to, i zdraví, kdežto na základě tvrzení odpůrců hřbitovů by musilo zříti na nich ponenáhlé otravování. A o vodě možno říci tolik, že studny v největší blízkosti hřbitovů mají vodu úplně čistou. Vždyť přece průměrný žák ze střední školy už ví, že země je dobrým filtrem, že pohlcuje všechny látky, jimiž voda snad je znečištěna, aby poskytla potravu rostlinám.

Než jako nemohou podati důkazů v ohledu zdravotním, že hřbitovy jsou zhoubny a lidstvu škodlivy, tak i jejich tvrzení o plýtvání národním majetkem, který prý zabírají hřbitovy, vyzní v jejich neprospěch. Míněním, že by se dalo vytěžiti mnoho plodin z půdy, jež zabírají hřbitovy, a zmírněním vzmáhající se bídy lidu, mohou chytiti jen člověka, který neuvažuje, který vidí v nich jen svoje podporovatele blahobytu. Jen malé uvažování však o nákladném zařízení krematorií, o vydržování nového úřednictva, o poplatcích na vydržování krematoria samého, vyburcují každého, kdo by se dal zlákati libými slovy. Zmiňte se o daních a poštvete proti sobě celý svět. Nu, a kdyby vzal stát do své režie spalování mrtvých, má peněz nazbyt? A nemá-li jich, kde by si je opatřil? Nové daně a zas daně. Myslí snad přátelé „moderního“ pohřbívání, že by dostačila suma za zrušené hřbitovy na veškeré vydržování zamýšleného fakultativního spalování? Mýlí se velice. Než což oni dbají na to, zda tím bude trpět lid, který beztoho úpí pod tíží daní, jim se povede úmysl zničit řády církevní a tu obětí nelituje. Nechť to stojí cokoliv.

A zeptejte se krematistů, nebude-li spalování mrtvol cestou vedoucí k zločinům? Zloba je ve světě, hřích je pouze strašák, kterého se bojí stará babička na venkově a tu by se tomu nebylo možno diviti, kdyby i spravedlnosti světské vyražena byla zbraň z ruky. A odpoví vám přátelé spalování, že zůstanou známky v popeli; ostatně, že je možna dvojí prohlídka mrtvého, respektive pitva. Představte si nyní celý úřednicky zavedený system, který račí cestou béře se ku předu, nové budovy, laboratoře, lékaře a vše, co s tím souvisí a nabudete jasného pojmu, jak směšný je důvod krematistů.

Ale to je přec krásné dáti se spáliti, nemůže býti ideálnějšího způsobu pohřbívání. Tělo nečisté čistým ohněm zbaví se nečistoty. A pak popelnice uložena ve skřínce, pobyt se zemřelým pod jednou střechou, věru není nic poetičtějšího. Zdálo by se, že cítění estetické přátel krematorií je tak vytříbené, že není jinak ani možno. Než uvažme! Je vskutku pohřbívání ohněm tak ideálním? Svědci, kteří spatřili to divadlo, tvrdí, že není. A že ten, kdo jednou spatří takové podívání, nedá nikoho ze svých milých, ani sám sebe spáliti. Rozhodně se však stavíme na ochranu našich hřbitovů. Neboť ze stanoviska estetického není nic tak poutavého, jako právě hřbitov za podzimního dne, pochmurného. Venkovský hřbitov, dřevěné kříže, ticho kol. Nemůže snad nic dojemněji působiti na mysl člověka. Co tu poesie? Může

nám vědomí, že tam pod drnem dříme tiše ten, který byl nám za života drahý, může nám to vědomí nahraditi urna s popelem? Dovede mu před oči předvést tu milou tvář, která za živa jej hýčkala? Zajisté, že nikoliv. O tom nebude nikdo pochybovati. A myslím, Bohem nadaný básník, který je přístupen zvláště dojmům, přece jinak by dovedl opěvovati hřbitov plný poesie, než popelnici.

Ještě mohou krematisté namítati, že staří národové spalovali mrtvoly, ano, že jsou dnes také národy, které mrtvé pálí. Uznáváme. Ale kolik je těch národů? Jestliže některý snad spaluje své mrtvé (někde pálí i živé) je to jen potvrzení pravidla jako každá výjimka. Ovšem všude jinde potvrzuje výjimka pravidlo, jen zde ne a krematisté budou dále tvrzení svoje hájiti.

Myšlenka mrtvé páliti zrodila se v zednářských ložích. To jsou největší nepřátelé církve, kteří usilují o to, aby, odstraníce řády církevní, vyrvali ze srdce lidu i víru. Po prvé myšlenka tato pronesena ve formě návrhu v radě 500 ve Francii. Tehdy však nebyla ještě přijata. První krematorium zřízeno v Miláně, nedlouho potom v Gothě. Myšlenka ta došla značného rozšíření, když v některých státech fakultativní spalování dovoleno, jako v Německu, Švýcarsku, Norsku, Švédsku, Anglii, Spoj. Státech i ve Francii, která vykazuje největší počet spálených. I Rakousko bylo zachváceno touto moderní „nákazou". Již r. 1885 založen ve Vídni spolek „Verein der Freunde der Flamme" a r 1893 dostala se otázka kremační do parlamentu. Tehdy nepřízní vlády zamítnuta. Jest nemyslitelno, aby Čechové zůstali pozadu. A tu i zde v Čechách, v samém srdci Čech, založen spolek pro spalování mrtvých. První Čech, který jako člen spolku volil státi se obětí plamenů, byl Vojta Náprstek.

A tak budeme my, katoličtí studenti, odchovaní českou zbožnou matkou, pro spalování mrtvých? Dáme se sami spáliti? Zajisté nikoliv. Důvody, jež krematisté uvádějí, vidíte, jsou vyvráceny ne jednou, ale bezpočtukrát a takových důvodů, jež až se směšností hraničí, netřeba vyvracet. Jediný důvod mají moderní spalovači mrtvol, a to je, tuším, ten nejzávažnější útok proti řádům církevním. Ovšem my zase, jako věrní synové církve, v níž Kristus řekl, že jí ani brány pekelné nepřemohou, nemůžeme, nesmíme mlčeti, když se dějí útoky proti nám, zvláště když i kollegové naši z táborů opačných této myšlenky se chytili, aby ji propagovali. A jako oni podávají petice pro spalování mrtvých, my protestujeme proti tomu. Katolické studentstvo bude vždy státi věrně při těch řádech, jež byly zavedeny církví jako učitelkou lidstva, nikoliv moderními osvícenci. Nejsme tak silni počtem jako naši kollegové, ale musí nás síliti myšlenka, že s námi je Bůh a že kdyby se spikl proti nám celý svět, nezmůže nás, neboť dle slov samého Krista bude trvati církev do skonání světa. Katoličtí studenti středoškolští, vy dosud nezúčastníte se činně boje za očistu dnešní společnosti lidské, vám to nedovolí úzkoprsé řády, třeba vaši kollegové dosti už se přičiní na znečištění jí, než vy mějte to vědomí, že jednou v ten boj rovněž musíte vejíti, a snad ještě tužší boj. Proto už dnes tužte své síly, nechť rámě ni duch váš neklesá v důvěře ve vítězství ku předu.

Povaha jeví se v chování, vedeném a povznášeném zásadami, neúhonností a praktickou moudrostí. Ve formách svých nejvyšších jest to vůle jednotlivce, jednající rázně a podřizující se jen předpisům náboženství, mravnosti a rozumu. Volí cestu svou s rozvahou a kráčí po ní s pevností, kladouc povinnost nad hlasy lidské a souhlas svědomí nad chválu světa. Ctí osobnost jiných, svůj však ráz a neodvislost zachovává, má dosti odvahy zachovati mravní poctivost, třeba i na čas nedocházela obliby, spoléhajíc klidně, že čas a zkušenost uznání jí zjednají. *Smiles, »Charakter«.*

JOS. MIKLÍK:

SVÁTOSTNÉ ZPŮSOBY VE SVĚTLE MODERNÍHO ATOMISMU.

Španělský filosof Balmes pronesl klassická slova, která by měla býti napsána nad každou laboratoří vědeckou: „Jediné „nevím“ povznáší často lidského ducha výše, než bezmocné pokusy nezkrocené pýchy. Náš duch může se povznésti i tím, že uzná svou nevědomost. Každý duch jest vznešený, když chápe vznešené pravdy; a někdy je také nevědomost velmi vznešenou pravdou!“*) . . a to tím spíše, jde-li o pravdy zjevené.

S těmito pocity chápu se péra, abych nadšeným čtenářům „Student. Hlídky“ vtiskl do rukou zbraň proti tolika nepřátelům — zázračné Eucharistie.**)

Ani dost málo nepochybuji, že jsi se již často kořil Králi králů v tajemné hostii. Viděl jsi barvu chleba, cítil jeho chuť a vůni. Ani velikost, tvar a tíže se nezměnila. I kdybys sv. hostii zkoumal v chemické laboratoři, poznal bys, že má tutéž specifickou váhu, totéž atomové teplo, jako před tajemnou konsekrací. A přece ti církev sv. praví — a svůj výrok potvrzuje anathematem, — že tu již není podstaty chleba a vína. Proměnila se v podstatu těla a krve Páně.***) Zůstaly jen způsoby, viditelná rouška, která nám zastírala neviditelnou podstatu chleba. Vysvětliti tajemnou existenci svátostných způsob po konsekraci, bylo odedávna lákavým thematem bohoslovců . . . V jejich světlých stopách chci se pokusiti o výklad svátostných způsob na základě moderního atomismu.

„Nedá se popírati, že moderní přírodověda docílila theorii o atomistické skladbě těles přemnohých, skvělých výsledků ve všech téměř oborech fysikálního zkumu hmoty a činnosti její. A proto nám ani na mysl nepřipadá, abychom odsuzovali theorii tuto jakožto zásadně lichou a bludnou.“†) Právě naopak! Je-li atomismus hypothesou pravdivou, musí nám podati také uspokojivý výklad existence svátostných způsob. Pravda pravdě odporovati nemůže!††)

Již předem podotýkám, že svátostné způsoby pokládám za něco objektivně reálního a ne pouze za subjektivní dojem našich smyslů, kterému by mimo nás nic neodpovídalo. Tak si vykládal tajemnou existenci P. Emmanuel Maignan O. F. M. ve své „Philosophia sacra“. Dle něho působí po konsekraci příslušné dojmy našich smyslů Bůh sám. Katolická theologie domněnku Maignanovu rozhodně zamítla; již proto, že IV. koncil lateránský (1215), koncil florentský (1438) a tridentský (1545—1563) definovaly transsubstantiaci jako zázračnou proměnu podstaty chleba a vína v podstatě těla a krve Páně „manentibus dumtaxat speciebus panis et vini.“†††) Avšak

---

*) Lorinser v překl.: Grundlagen der Philosophie, II. n. 96.

**) Také vím dobře, jak trpkým zkouškám jest podrobena víra moderního studenta. Článek má mu podati některé rady a pokyny.

***) Trident. sess. XIII, can. 1.

†) Dr. Pospíšil. Kosmologie I. 82.

††) Vatican. Dei Filius. c. 4, Denzinger č. 1645.

†††) Trident. ass. XIII. can. 1.

„co zůstává, bylo tu již dříve.“*) Také římská kongregace Indexu zavrhla r. 1894 větu: „Svátostné způsoby nejsou ničím objektivním; jsou jen illusí a klamem zraků“. Jsou tedy svátostné způsoby něčím objektivním a skutečným.

Nuže, co praví o těchto způsobách moderní theorie atomová? — Pokládám za vhodné nastíniti aspoň několika rysy základní pojmy atomismu.. Hmota se skládá z molekul. Jsou již tak malé, že mechanickým dělením jich dosíci nelze. Jejich rozměry unikají i nejsilnějším mikroskopům. A přece nejsou molekuly nejmenšími částečkami hmotnými. Molekula — až na nepatrný počet prvků — skládá se z atomů a ve vědeckém světě proskakují vážné hlasy, že každý atom jest ještě dosti složitým mikrokosmem elektronů. Jsou to minimální náboje elektrické, které krouží kolem společného centra.**) Dosavadní výzkumy v tomto oboru shrnuje jesuita Dressel v tato slova: „Všichni tito učenci (lord Kelvin, Lorentz, Drude, W. Wien, Kaufmann, J. J. Thomson, Lenard, Riecke, Lodge a j.), představují si atom jako volnou skupinu positivních a negativních elektronů, které mají určité výchvěvy a které elektrickými a elektromagnetickými silami nejen se přitahují, nýbrž působí také na okolní aether.“***)

A právě na tomto kmitavém pohybu elektronů zakládají se barvy těles. Světlo a záření není než kmitání aetheru uvedeného v pohyb kmitáním elektronů. A dle toho, jak rychle jednotlivé elektrony kmitají a jak se jejich vlny vzájemně splétají, vznikají různé barvy. Dle této theorie jest aetherový pohyb, který působí kouzelným dojmem světla, jen účinkem vnitřního pohybu atomového. — A právě této okolnosti lze výhodně použiti pro existenci barev na konsekrované hostii.

Jak se má za to, neexistují barvy objektivně tak, jak je vidíme.†) Mimo nás jsou jen aetherové vlny určité délky a lámavosti. To, co v obyčejném životě nazýváme barvou, vzniká až reakcí podrážděného organismu na vlny určité délky a amplitudy.

Tvrdíme-li, že po tajemné konsekraci zůstává na hostii bílá barva, znamená to dle moderní theorie atomové: Také po konsekraci dopadají na náš zrakový orgán vlny téže délky a lámavosti, jako dříve. A tážeme-li se, kdo aetherové vlny působí, dlužno odpověděti: jistě ne elektrony. Ty konsekrací zmizely a na jejich místo nastoupila podstata těla Páně. První a jedinou příčinou aetherových vln po konsekraci jest Bůh.

Tím jsme již také napověděli, jak dlužno vykládati slova koncilu tridentského, že při konsekraci mění se podstata chleba a vína tak, že zůstávají jen způsoby těchto darů.††) Vlny, které vysílá „Hostie“ po konsekraci nejsou s původními vlnami totožny numericky, nýbrž jen specificky, poněvadž mají tutéž lámavost. Vždyť jinak bychom musili tvrditi, že těleso má každým okamžikem novou barvu, poněvadž každým okamžikem vysílají nové vlny. Dle toho zněla by slova koncilu tridentského v moderní terminologii atomistické asi takto: konsekrací mění se chléb a víno v podstatu těla a krve Páně, ale tak, že Bůh zázrakem udržuje v okolním aetheru vlnění, které před tím působily chlebové elektrony.

Že tento výklad neodporuje dogmatu, patrno ze slov Msgr. Trepella, kterými vykládá totožnost vzkříšeného těla s nynějším ve spise schváleném samým Lvem XIII. Autor klade si námitku, že mnohé a snad většina mo-

---

*) Herrmann. Instit. theologiae III. n. 1630.
**) Oliver Lodge. Elektronen. Lipsko 1907.
***) Laacher-Stimmen, 1906, str. 174.
†) Témuž učil již Aristoteles a sv. Tomáš Aqu.
††) Trident. sess. XIII. can. 1.

lekul našeho těla byla již v těle jiných lidí a proto že se zdá vzkříšení n a š e h o t ě l a nemožné. — V odpovědi dovolává se moderní fysiologie a její nauky o kolování hmoty v lidském těle. Již v dětství jsme mluvili o svém těle . . Od té doby uplynulo snad 10, 20 let, možná, že z původního těla již nemáme ani jediné molekuly, a přece stále ještě mluvíme o s v é m t ě l e, — poněvadž jeho specifické vlastnosti se podstatně nezměnily. A končí: „I pak ještě právem bylo by lze říci, že vstaneme s vlastními těly svými, kdybychom nepodrželi ani jediné z molekul, z nichž tělo naše před smrtí se skládalo, jen kdyby vstalé tělo mělo specificky tytéž vlastnosti, jež kdysi od jiných je odrůzňovaly.“*)

Pokročme dále! Každý dojem zrakový promítáme do prostoru mimo nás a sice až k místu, odkud popud vyšel. Tím dospíváme pojmu tvaru a velikosti tělesa.

Dle moderní theorie atomové dlužno totiž u těles rozeznávati dvojí kvantitu čili objem: skutečný a zdánlivý. Objem skutečný rovná se prostoru vyplněnému hmotou minimálních objemů atomových. Je-li velikost jednotlivého atomu x a počet atomů y, vyjádřen skutečný objem tělesa veličinou x y. Objem skutečný je nezměnitelný a na zevnějších vlivech nezávislý — ačli pravda, že jest nezměnitelný o tom. Tohoto objemu smysly nepostřehujeme. — Objem zdánlivý — o kterém mluvíme, — jest určitá část prostoru, kterou zaujímají atomy některého tělesa i s volnými prostorami mezi jednotlivými atomy a molekulami a vyjádřen vzorcem $xy + z$, kde xy značí objem skutečný, z prázdný prostor mezi atomy. Představy o zdánlivém objemu těles nabýváme hlavně zrakem. Díváme-li se na určitý předmět, dopadají na naše oko z každého bodu paprsky, které my nazpět promítáme — a součet všech promítnutých vln tvoří právě zdánlivý objem tělesa.

Tím již také vyložen tvar a podoba hostie po konsekraci. — Jak bylo řečeno, udržuje Bůh po konsekraci v okolním aetheru totéž vlnění, které v něm před tím působily elektrony. Vlny, které dopadají na náš zrakový orgán, promítáme nazpět do prostoru — a proto vidíme hostii kulatou. —

Momy působí na sebe přítažlivě. A že se nepřiblíží a nesplynou v jedinou, souvislou massu, zabraňují právě různě rozložené náboje elektrické jednotlivých elektronů (+ i —), které způsobují v okolním aetheru poměrně značná magnetická a elektrická pole. Jejich vzájemnou akcí a reakcí vysvětlujeme si také odpor, který kladou atomy vnikání cizího tělesa. Tuto vlastnost zveme neprostupností. Také konsekrovaná hostie jest neprostupná — právě proto, že Bůh udržuje v okolním aetheru magnetická a elektrická pole, která by v něm za obyčejných podmínek působily elektrony.

Také zemské elektrony působí na okolní hmotu přitažlivě a přitažlivost jeví se odporem, který cítíme, chceme-li těleso od země pozvednouti — v obyčejném životě zveme to tíží. Také sv. hostie má svou tíži — poněvadž i po konsekraci zůstávají v okolních vrstvách aetheru magnetická pole.

Poněkud větší obtíže působí chut a vůně. Atomisté tvrdí svorně,**) že od každého tělesa se odlučují jemné, plynové částečky, které vzduchový proud uchvacuje a zanáší k příslušným šidlům. Tam splývají s hmotou nervovou a tvoří chemicky novou sloučeninu. Podrážděním nervu vzniká dojem vůně a chuti.

Tážeme-li se však po chemickém složení odtržených částeček, dělí se atomisté na dva tábory. Jedni tvrdí, že odtržené částečky mají tutéž chemickou skladbu jako těleso původní. Jiní — a jak se zdá právem, pokládají je za

*) Duilhé de Saint-Projet. Apologie víry křesť., kap. 21, § 4.
**) Mínění, že tělesa vysílají zvláštní vlny čichové a chuťové, našlo málo stoupenců. Nám by ostatně jen prospělo pro svou analogii s vlnami aetherovými.

hmoty úplně cizorodé a řadí je mezi silice a prchavé oleje. Jsou to kombinované sloučeniny kyslíku, vodíku a uhlíku. Vznikají současně s hmotou a mají své sídlo v prázdných prostorách atomových a molekulových. Stoupá-li teplota tělesa, rozšiřují se také volné prostory mezi jednotlivými atomy, prchavé oleje se uvolní a vzlétnou do vzduchu. Dle odůvodněné hypothesy jsou takové sloučeniny ve všech známých tělesech. Některé hmoty — sklo, platina a pod. — mají však tak těsné spojení atomové, že se jen nepatrná část sloučenin aromatických uvolňuje.*) Proto říkáme, že sklo vůně nemá.

Tím již vyložena chlebová chuť a vůně po konsekraci. I po konsekraci zůstává aether se svým napjetím a s prázdnými prostory meziatomovými nedotknut. — — A proto tu zůstávají i aromatické sloučeniny, které působí dojmem chuti a vůně chlebové po případě vinné.

Z toho, co bylo řečeno, patrno, že také moderní theorie atomistická dovede vyložiti objektivní existenci svátostných způsob. Ba ještě více. Její výklad se opravdu zamlouvá svou jednoduchostí a názorností. Pro své odůvodnění potřebuje theorie atomistická jen jediný zázrak: aby Bůh udržel aether v tom chvění a napětí, v jakém byl před konsekrací. Proto není divu, že i mnozí filosofové a theologové katoličtí kloní se k výkladu atomistickému.

Končím. Pracoval jsem s láskou a s nadšením a zaplaší-li mé prostinké řádky jedinký předsudek a jedinkou pochybnost, bude to pro mne nejsladší odměnou! —

L. P.:

POMĚR STUDENTSTVA K HUDBĚ.

Pozorujeme-li, že tak nepatrný počet vzdělanců projevuje aspoň trochu živější zájem o umění, zdá se nám to na prvý pohled něčím zvláštním a podivným. Ale to se nám zdá jen na prvý pohled; zamyslíme-li se nad tím trochu hlouběji, vidíme zcela jasně hranici tyčící se mezi uměním a všedním, jednotvárným životem; a tu vidíme, že tento zjev není nikterak podivným. Ve světě mají rozhodné slovo vědění a politika, jež, jak praví Hans von Wolzogen, za žádných podmínek nedopustí, aby byly omezovány požadavky obyčejného, prostého rozumu. A vskutku! Ethické a estetické požadavky musí vždy ustoupiti do pozadí před energickým objevením se nějaké vědecké otázky nebo před nějakým politickým míněním. Za takových okolností není divu, že kleslo umění s výše volné, sebevědomé síly, odkudž jasným okem pronikalo ve svět duševní, a že roztříštilo se o pevný hrot v nížinách všedního nazírání na svět ve zbytečném boji bez plánu a cíle. Tomuto pozvolnému klesání neubránila se ani hudba, ačkoliv činitelé v pravdě povolaní usilovně proti tomu se bránili.

Za nynější doby všeobecného spánku a bezúčelného blouznění po uskutečnění utopických idejí byla by vysoká učiliště naše vskutku povolána, aby, jakožto duševní střediska našeho života, zúčastnila se základních prací k poznání positivního směru umění. Především nejzákladnějším mravním požadavkem jest boj proti polovičatosti. Zájem, který se probudil a byl roznícen, který se obrátil k otázce o ceně ethické a estetické, nemá, libovolně jsa pěstován, ztratiti kontkrakt, dokud se nedostaví resultát přiměřený intelektuelní schopnosti a tím nenastane uspokojení.

*) Philosoph. Jahrbuch 1904 str. 112.

Mezi mladými lidmi, kteří se každoročně na našich vysokých školách věnují vedle svého vědeckého zaměstnání též nějaké umělecké otázce, jen málo je těch, kdož mají chuť zdokonalovati se, nad to snad probojovati se k nějakému uspokojivému konci.

Vymlouvají se, že nemají času, že jsou zahrnuti prací, nebo že jsou příliš unavení; tím, aniž bychom snad tím chtěli činiti výtky individuelním charakterům, vlastně vyslovují svou negaci uměleckého poznatku. „Les émotiens, praví Theophile Gautier, l. é. ne se ressemblent, mais être ému — voilà l'impartant!“ A v tom právě spočívá tajemství každé jednotlivé umělecké práce. Neboť pravá cena její nejeví se v pronášení kritických úsudků, nýbrž jedině a pouze ve vlastním duševním uspokojení.

Co se týká času, jejž může mladý akademický muž, stojící ve vlnách života, věnovati hudbě, je to přirozeně zcela otevřená otázka. Otázka, jejíž zodpovědění závisí právě tak na individualitě jednotlivce, jako na odvětví hudby, jemuž se chce věnovati. Soudím však, že každý, kdo s pevnou vůlí zabývá se hudbou, najde dosti času, aby mohl jednu nebo dvě hodiny denně pěstovati toto svoje vedlejší zaměstnání. Podotkl jsem, že jen zájmy massy jsou vůči hudbě velice nepatrné.

Zajisté charakteristické jest, že když před rokem objevila se na černém prkně techniky prohlášení, aby se mladí lidé, zabývající se hudbou, spojili k utvoření orchestru, mezi tisíci posluchači — světe žasni — přihlásili se dva. V čem spočívá příčina tohoto zahanbujícího zjevu?

Studentstvo, jako typický zástupce vědění a politiky, rozbíjí se pro poslední v tak četné frakce a politické strany, že samo smiřující kouzlo hudby není schopno spojiti je v pevný svazek. Co se za takových okolností může vykonati a co se také koná, jest v každém případě uvítati s radostí. Můžeme tudíž doufati, že i širší massy studentstva během doby oblíbí si uměleckou činnost a budou spolupomáhati na tomto velikém díle. Uplynula století v ustavičné neúnavné práci, v boji o právo a bezpráví, o krásu a pobloudění, nenastane tudíž ani nyní klid; i pevně doufám, že rozšíří se mezi širší vrstvy nad zápal pro spojení se v duševní práci o palmu krásného věnce vítězství. Vzhůru k činům!

J. Z.:

STUDENTSKÉ DÍLNY NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH POLSKÝCH.

Dokončeni)

Idea studentských dílen získala si již tak dalece půdu, že jest zřizování dílen podporováno zemskou školní radou haličskou a úřady státními. Zemská školní rada nejen morálně, ale i finančně podporuje toto sympathické hnutí subvencemi na odborné vzdělání učitelů v cizině. Ministerstvo vyučování zařazuje již každého roku určitý obnos na zřizování těchto dílen do státního rozpočtu. Tak dostává se škole reálné v Jaroslawi 600 K, gymn. v Kolonyi 400 K, dílnám jordánovským v Krakově 1500 K, gymn. v Novém Sączu 400 K, v Nov-Targu 400 K, v Podgárzu 700 K, v Przemyšlu 1500 K. (V Przemyšlu doplňují se prostředky platem žáků, platí totiž žáci semestrální příspěvek 3 K.

Avšak tyto podpory dosud nestačí, hlavně spoléhá polské učitelstvo na soukromou obětavost. Vyplývá to z referátu prof. J. Paczowského z Krakova, předneseného na druhém sjezdu učitelů dílen studentských ve Lvově v dubnu 1910 (otištěného v „Museum“ tom. III. r. XXVII.) „Ustupovati před obtížemi finanč-

ními, čekati nějakých intensivních podpor od vlády bylo by přímo pošitilé, příčilo by se to ideálům, jež vštěpujeme v naše chovance. Malými obnosy, tím grošem vdoviným začínajíc, můžeme více pořiditi než se stříbrňáky s hůry plynoucími. Jednoho — máme právo od naší vlády se domáhati, snížení počtu hodin povinných, aby takto získaný čas mohl býti věnován práci v dílnách." Mimo to domáhá se polské učitelstvo, aby jeho činnost byla po zásluze honorována, aby byl zřízen každoroční kurs pro odborné vzdělání učitelů, aby ono nemusilo se obraceti do ciziny. Celkové hnutí jest v rukou výborných professorů-paedagogů, kteří všemožně se starají o rozkvět a zdokonalení dílen jordánských.

Zdá se, že poměrně malá pozornost věnována jest praktické vědě lékařské, hlavně pomoci při úrazech, kterážto znalost jest při různých a někdy častých poraněních nezbytna. Snad by se dobře dal zájem zvětšiti časopisem studentským, redigovaným professorem, který by přinášel návrhy na praktické předměty, seznamoval by žáky s výrobou řemeslnou, referoval by o současných vynálezech v oboru vědy technické. Bylo by si přáti, aby i u nás studentské dílny po způsobu dílen polských byly zavedeny, neboť jednostrannost dnešní výchovy školní u nás bývá často pociťována, časté lokálky denních listů o sebevraždách studentů jsou toho důkazem.

Má-li naše střední škola býti přípravou a základem, na kterém má žák svůj budoucí život stavěti, musí ona býti věrným obrazem tohoto života. Ona musí vysílati do světa zástupy lidí o silných charakterech, podnikavých, odhodlaných potýkati se v boji o život. Naše škola studentstvu dává možnost rozvinoutí mysli a fantasii, ale nedává mládeži sebepoznání sil, vytrvalosti a pevného charakteru. Příležitost k ruční práci u nás na střední škole byla by veliká; porouchané přístroje fysikální, poškozené školní knihy, mapy, špatně udržované zahrady botanické, by jistě našly dosti snaživých pracovníků; že na př. fysikální přístroje nejsou v našich kabinetech vždy v nejlepším pořádku, poznal jsem sám při studiu na reálce v P., mnohé a mnohé pokusy nemohly tu býti přednášejícími professory pro různé vady (lehce napravitelné) konány, což na nás, kteří jsme se na pokusy vždy tešili, působilo trapně. Což naše katol. internaty střed. v Král. Hradci, Příbrami, Ml. Boleslavi a Kroměříži nemohly by zaměstnati chovance nějakou ruční prací; od malých počátků snadno by se mohlo přejíti k systematickému provádění práce usilovné. Tam kde žáci bydlí pohromadě jsou podmínky daleko příznivější. Našemu studentstvu by se otevřelo zařízením dílen nové pole praktického způsobu myšlení. Vůdčí pak heslo našeho studentstva, toužícího po práci usilovné, budiž slova Stanislawa Szcepanowskiego:

„Pracuj až dusza vyschnie i serce."

Prvním zákonem dějepisu jest, aby se neodvážil říci nic nepravého, potom pak aby se neobával vysloviti, co pravdou jest.

Papež Lev XIII.

V.:

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(Pokračování.)

Vedle uvedených a pro venkov všeobecně doporučovaných druhů divadelních je třeba ještě aspoň přehledně se zmíniti o jiných typech dramatických a ujasniti si jejich způsobilost pro jeviště venkovské.

Prohlížíme-li repertoir divadla venkovského v osadách se starší tradicí divadelní, shledáme, že mizí z něho postupem k době nové jeden typ — dříve velice častý, ba převládající — totiž hra vlastenecká. Zcela pochopitelně; bylať ona důležitou pákou našeho národního vzkříšení a uvědomění — a to, jak známo, šlo na konservativním venkově volnějším tempem, trvalo déle než v čilejším životě městském nebo zvláště v živém ruchu literárním. Hojný počet her vlasteneckých jest pro tehdejší dobu jen svědectvím toho, jak dobře chápalo divadlo naše potřeby času a jak se v něm krásně zrcadlí duch národa s obrodnými snahami a ideami své doby. Ale čím více ustupuje původní nadšení a někdy až romantické nejasno myšlenkám životnějším, opravdovějším, čím více k době nové se posunuje zápas náš na reelní pole hospodářské a sociální, tím pozbývají také ony hry vlastenecké se svým druhdy naivním ponětím působení a významu, tím více a lépe zaujímá jejich místo dobrá, vážná hra historická a sociální (pokud se ovšem dají provésti).

Přihlížíme-li tedy k potřebám času, poznáme brzy, že dva mohutné proudy myšlenkové poutají dnes pozornost naší veřejnosti: myšlenka náboženská a sociální. Lid katolický bude jistě rád viděti, ba namnoze bude si přímo žádati, aby mu katolický student předvedl hru, která dýše názory z jeho ovzduší a předvádí ideový obraz jeho myšlenkového boje. (Časté hraní kusů Bognerových na Moravě je nejlepším dokladem.)

K těmto hrám druží se někde i hry námětů legendárních nebo přímo náboženských, které však obyčejně znamenají nebezpečné úskalí, o něž se ztroskotávají i nejlepší snahy. Aspoň hry náboženské vyžadují ideálního a v každém ohledu velkolepého provedení, nemají-li se zvrhnouti ve směšnost a karrikaturu. Zde aspoň nejčastěji se bohužel uplatňuje, že vznešené je sousedem směšného. Chybývají tu zpravidla všechny předpoklady — podobně asi jako u her klassických. Výjimkou mohou býti představení dětská, — hlavně vánoční — která svým naivním, až dojemně věřícím podáním působí druhdy hlubokým, nezahladitelným dojmem. — Hra legendární je ještě nejmyslitelnější v podání dívčím, které jí dovede propůjčiti měkkosti a procítěnosti ideálních snů. Vyžaduje ovšem vybraných sil a dlouhého, podrobného studia, čímž vynikají mnohé ústavy klášterní a pensionáty dívčí.

Dramatem sociálním (jichž není u nás nedostatek) začne jistě prozíravý student zrovna jako s předešlými dvěma druhy teprve na vyšším stupni, kdy herci jsou do jisté míry vyškoleni, aby dovedli proniknouti a prohloubiti obsah hry — a obecenstvo tak vychováno, že dovede přijímati a přemýšleti o pravdách nebo problemech s jeviště hlásaných. Úkolu dramatu sociálního lze dosáhnouti dvojím způsobem: buď kusem, který nám předvádí přímo konflikt dvou stavů nebo sobě uzavřených světů s přímou výměnou názorů a konečným vítězstvím té či oné myšlenky — anebo tím, že diváku venkovskému, rolnickému předvedeme prostý obraz ze života třeba dělníka továrního, horníka, tkalce atd., nebo ze života mžstského ať už té či oné třídy.

Divák sleduje hrdinu, poznává způsob jeho života a jeho příčiny, cítí s ním jeho bolest a radost, nahlédne do jeho nitra, poznává, sbližuje se s ním a opraví při tom třeba mnohý mylný názor, který v srdci svém choval snad z pouhé neznalosti onoho života.

Přirozeně bude při těchto hrách katolický student pro katolický lid venkova dávati přednost těm, které nestojí aspoň nepřátelsky ke stavovskému a kulturně-náboženskému přesvědčení jeho. Zásadou pak budiž nám při tom diktovanou hlediskem sociálním, abychom se vyhýbali všem rozvášňujícím a upřílišeným narážkám; rozlišujme v divadle povzbuzení a nadšení od

nemístného jitření. V tom právě tkví veliký sociálně výchovný význam divadla dnes, že má sbližovati a smiřovati dnešní rozvášněnou společnost lidskou, že ji má učit, vzájemně se poznávati — a ne odcizovati a drážditi. Vznešený tento úkol, který vždy silněji ozývá se na prahu dvacátého století, budiž zde vodítkem každému českému studentu, všem nám, kteří hledíme jemu vstříc s nejlepšími nadějemi a do jeho služeb zasvěcujeme své nejlepší snahy a síly!

Konečně zbývá ještě jeden druh, který se však pro venkov jistě nejméně hodí, t. j. drama čistě psychologické. Předně není rozhodně na venkově pro ně sil (vezměte jen Hilbertova „Boha") — a pak, jak skutečnost ukazuje, dramata podobná ani v rukou nejpovolanějších u velikých divadel nedocházejí takového přijetí, jehož by námaha jim věnovaná zasluhovala. Pro jeviště venkovská bude to květ cizí, nedostižný, po němž bychom marně vztahovali ruku.

Podobný osud lze snad právem připsati i tak zv. „velikým moderním hrám výpravným".

Po tomto stručném nástinu lze snad kapitolu o volbě hry uzavříti asi tímto poznáním. Je třeba omeziti a střežiti repertoir divadla venkovského dvojím směrem: Na hranici dolní, u začátku, braňme hrám špatným, dobrý vkus lidu snižujícím, jeho nábožensko-mravní a národní cítění urážejícím; netrpme v něm:

1. lascivních a banálních frašek,
2. her krvavých,
3. bezcenných zpracování z němčiny!

Při hranici horní střežme se vysílení, vyhýbejme se všemu, co je nad naše síly. Varujme se cpáti do lidu hry moderně přesycené a jeho zdravému jádru cizí a nepochopitelné.

V těchto mezích pak postupujme třeba zvolna, ale promyšleně, s úmyslem a soustavně. Cílem divadla nebudiž nikdy pouhá zábava sama.

V čelo programu svého postavme heslo, od něhož neupouštějme ani na chvíli: Zábavou k výchově a vědění!

* * *

Je-li nám dána možnost a chceme-li divadlem působiti soustavně a znáti a předem si rozděliti čas. Nelze ovšem děliti mechanicky a bezohledně přesně na určité dny, nýbrž jen přibližně a s ohledem na poměry místní. Přirozeně bude na venkově rozhodovati práce a zaměstnání lidu, jež není vždy stejně intensivní a nezačíná vždy ve stejnou dobu, tak že bude třeba někdy bezděky ustoupiti anebo změniti původní rozvrh. Podobně přinutí nás často k odkladu nějaké slavnosti nebo schůze, manifesty a pod., o nichž se dá předvídati, že se jich lid súčastní a tím návštěvu divadla seslabí, nepočítaje ani celou řadu jiných nahodilých a nepředvídaných okolností, které se nezřídka až těsně před provedením staví v cestu. Už z toho vysvítá, jakým znalcem svého okolí musí býti student, jak musí míti o všem včas a spolehlivé informace, které mu podá nejlepé otevřený, přátelský styk s lidem. Při každém kroku setkáváme se s tímto nevyhnutelným požadavkem sociálním, který je stálou podmínkou trvalého zdaru.

Než aspoň přibližně lze však přece rozvrhnouti i dobu pro jednotlivá představení, zvláště nestavíme-li jich mnoho (pro začátek 3, později až 5). Hromaditi jedno představení na druhé není na vesnici radno, jednak aby se hra mohla řádně nacvičiti a vypraviti (což zvláště v počátcích trvá dosti dlouho), jednak aby se tím obecenstvo, zvláště chudší třídy, nepřetěžovalo finančně. Nejpříhodnější dobou pro zkoušky jsou ovšem dlouhé večery podzimní a zimní; ale bývá také možno jedno až dvě představení posunouti na

dobu jarní a letní a sice tehdy, kdy se dostavují poměrné pausy v práci polní, t. j. po prvních pracích jarních a přede žněmi, někdy i po žních.

K dokonalé přípravě hry zbývají ještě dva úkoly, kterým je třeba dostáti než přistoupíme s divadelní hrou před ochotníky, totiž zadání hry a revise textu.

Zadání hry nebo provozovací právo se bohužel ještě pomíjí s nemalou lehkomyslností. U starších dramat, jejichž provozovací právo už vypršelo, je ovšem tato otázka bezpodstatná a snad právě proto, že se na vesnicích podnes tento starý repertoir dosti hojně udržuje, stalo se namnoze zvykem, že se pomíjí tato povinnost i u her data novějšího, jejichž provozovací právo dosud trvá. Je to přece s hlediska právního pouze ochrana duševního majetku autorova a je to tedy mravní a čestnou povinností každého a studenta zvlášť, aby nevyhýbal se tomuto požadavku a nedal se snad k němu dodatečně nutiti. U her českých novějšího data zastupuje z veliké části provozovací právo vydavatelské Družstvo „Máje" v Praze, které na předběžnou žádost udílí svolení za mírný poplatek, stanovený dle stupnice, poměrům pořadatelovým asi odpovídající. Za tím účelem vydal také „Máj" praktickou brožurku s patřičnými informacemi a vydává i seznam her jím zastupovaných. V případech jiných třeba se obrátiti buď přímo na autora nebo se nabývá také práva provozovacího prostě zakoupením určitého počtu exemplářů, — což bývá obyčejně v záhlaví knihy označeno.

(Pokračování.)

JUDR. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Pokračování.)

Jistá tvrdost, která v tom dle dnešních našich názorů oproti ostatním dědicům nesporně spočívala, mírnila se tím, že sourozenci přejimatelovi, pokud se jinam nepřiženili resp. neprovdaly, hospodařili obyčejně společně s přejimatelem na otcovském lánu.

Naznačená právě nesvobodná soustava agrární měla do sebe nejednu velikou hospodářskou a zejména i sociální výhodu. Než není zde třeba na jednotlivé z nich poukazovati, ježto nám z pozdějšího samy nejlépe vyniknou, jakmile si naznačíme zevrubněji ony účinky, které má v zásadě dosud platící svobodná soustava agrární na zadluženost selských usedlostí a na poměr rozdělení půdy, t. j. jak tato soustava umožňuje stálé klesání průměrné plošné výměry středních statků, jak umožňuje hospodářsky i sociálně závadnou parcelaci na straně jedné a stejně hospodářsky i sociálně závadné tvoření latifundií na druhé straně.

Nauky liberální školy národohospodářské propagující oproti starým agrárním řádům volnou dělitelnost půdy a budující své požadavky praktické výhradně jen na podkladě praemiss, k jichž hypothetické povaze se naprosto nepřihlíželo, našly v praksi největšího uplatnění v horečné reformní činnosti veliké revoluce. Republika pod vlivem revolučních tendencí počala upravovati své zákonodárství tak, aby umožňovala drobení velikých statků, ale tím se stalo, že započata parcelace i statků menších. Tak odstraněny úplně všechny ony výhody, které starší řády stanovily pro přejímatele co do ceny statku, tak že při zákonné posloupnosti dědické musily všechny podíly dědické býti zcela stejné. Mimo to však soudy francouzské dávaly všude při dědickém převodu selských usedlostí přednost reálnímu rozdělení, snažíce se dle možnosti zabrániti tomu, aby

snad jeden z dědiců převzal statek celý a ostatním vyplatil podíly. Aby pak zakořeněná snaha širokých vrstev venkovských, udržeti selské usedlosti neztenčené, nebyla intencím zákonodárství příliš na překážku, provedena v právu dědickém ta podstatná změna, že tak zv. povinný díl dědický stanoven byl na tři čtvrtiny zákonného podílu dědického. Aby bylo působení tohoto ustanovení jasno, nutno se o něm ovšem zevrubněji zmíniti. Neučiní-li zůstavitel platného posledního pořízení, nastane po něm dědická posloupnost zákonná, tak že by na př. každé ze čtyř dětí zůstavitelových dostalo jednu čtvrtinu pozůstalosti. Jsou-li tedy v daném případě čtyři děti dědici po svém otci, činí jich zákonný podíl dědický jednu čtvrtinu, kdyby bylo dětí šest obnášel by týž jen jednu šestinu, tak že, jak patrno, dědice, kteří k zůstaviteli stáli ve stejném poměru, poděluje z á k o n podíly s t e j n ý m i. Činí-li však z ů s t a v i t e l poslední pořízení, tu není podle zákona nucen dáti všem stejně, nýbrž mohou obmyšleni býti d í l y n e r o v n ý m i, jen když žádný z nich nedostane méně, než tak zv. díl povinný, který na př. v našem právu činí jednu polovinu dílu zákonného. Kdyby tedy pozůstalost obnášela 8000 K a byli tu čtyři dědicové, činí zákonný podíl jednoho každého z nich 2000 a díl povinný tedy 1000 K. Když by tudíž cena selské usedlosti rovnala se 8000 K a byli zde čtyři děti po zůstaviteli, tu mohl by týž v testamentu odkázati třem svým dětem podíly dědické po 1000 K a jednomu z nich dáti usedlost, na které by tento přejímatel měl úplně dle intencí nesvobodného zřízení agrárního značnější podíl čistých 5000 K, kdežto sourozencům svým by musil vyplatiti dohromady jen 3000 K. Tam tedy, kde jest plné pochopení pro udržení neztenčené výměry statků selských, mohou jich majitelé vhodným ustanovením testamentálním i za panujícího svobodného zřízení agrárního dosíci téhož, oč usilovala celá řada výše zmíněných omezení volnosti disposiční. Aby tudíž snahy zákonodárství francouzského po rozdrobení větších statků nebyly tímto způsobem mařeny, stanoven byl, jak již výše řečeno díl povinný (reserve hereditaire) ve francouzském zákoníku občanském na tři čtvrtiny dílu zákonného. V případě výše uvedeném činil by tudíž díl povinný u každého ze čtyř dědiců 1500 K. Proto nejvyšší možná část, která by přejímateli připadla, jsou 3500 K, souhrn pak ostatních podílů dědických, které by musil sourozencům vyplatiti činí 4500 K, což znamená relativně již velmi značné břemeno dluhové, které snadno může držitele statku donutiti k odprodání a tudíž zmenšení prvotního statku, tedy k drobení selských usedlostí.

Z toho co právě naznačeno, jest patrno, že úprava zákonodárná jest momentem zajisté velice důležitým a že může mocně působiti buď na udržení stejné výměry usedlostí nebo s výsledkem podporovati parcelaci. Ale přes to nutno vytknouti a to s důrazem, že není to moment jediný, že i vzdor platnosti liberálních zásad agrární soustavy může se snadno dostaviti pravý opak jejich intencí. Ve Francii ovšem projevilo toto zákonodárství účinky své plnou měrou, kdežto v Anglii, kde vládly v z á s a d ě s t e j n é n o r m y zřízení agrárního, zvítězil velkostatek, což dlužno vysvětliti zase jinými momenty. Anglická soustava samosprávná činila totiž podmínkou nabytí autonomních úřadů jako na př. funkce t. zv. soudce mírového, držení jistého většího komplexu pozemkového, takže mnozí snažili se přikupováním cizích usedlostí majetek svůj rozmožiti, pro dědice dle možnosti zachovati hotové peníze a jednoho z nich v testamentu ustanoviti za přejímatele neztenčeného statku. Dále padal na váhu i ten moment, že bohatí továrníci angličtí rádi si zřizovali venkovská, vzorná hospodářství, na něž bylo ovšem také třeba skupovati usedlosti menší. Tím mělo býti jen prokázáno, že zákonodárství samo není ještě naprosto rozhodným pro utváření se poměru rozdělení půdy, ač nepopíratelně vliv jeho v této věci jest veliký. Skutečně také ve většině evropských států konstatovány byly nepříznivé účinky příliš

pokračující dělby půdy a po tomto poznání hledány v zákonodárství zase prostředky, jak dalšímu drobení zabrániti a škodlivé účinky, které až dosud nastaly, zase napraviti. Při tom je směrodatnou ta úvaha, že jak přílišná parcelace, tak i tvoření latifundií jest jednak hospodářsky, jednak sociálně závadným, a že jest jistý poměr v rozdělení majetku pozemkového nejžádoucnější. V tomto směru musíme pak lišiti otázku vlastnickou k půdě od otázky jiné, jakým totiž způsobem provozuje se těžba na pozemcích, neboť ku př. jest možno, že veliký statek spravuje se jednotně od jediného vlastníka a činí tudíž jednotku hospodářskou resp. podnikatelskou, ale je také možno, že komplex pozemků, jedinému vlastníku náležející, rozdělen jest v celou řadu samostatných hospodářství, vzdělávaných jednotlivými pachtýři.

Tu třeba především vytknouti si rozdělení statků selských na veliké, střední a malé. —

Statek střední byl by ten, jehož majitel může zcela dobře obstarati si samostatně podnikatelskou stránku svého hospodářství, tedy nákup surovin a prodej vytěžených plodin, věnovati se dozoru celého svého hospodářství, při čemž však rozsah hospodářství ještě dovoluje účastniti se osobně běžných prací, kterých jest v něm třeba, jakkoli se to dělo jen sekundárně. Je to tedy typ průměrného selského statku, při čemž nutno vytknouti, že se v tomto směru nesmí snad stanoviti pro tento pojem požadavek určité nějaké výměry plošné, nýbrž že zde kriteriem musí zůstati právě způsob súčastnění se hospodáře na běžných pracích, neboť na nižším stupni vývoje, tedy v době extensivnějšího hospodaření, bude k pojmu středního statku selského náležeti relativně větší plocha orná, kdežto s postupující intensivností polního hospodaření nutno nezbytně sestoupiti k menší výměře plošné jednotlivých usedlostí.

Vedle statků středních stojí ve směru vzhůru statek veliký, jehož majitel jest vrchním řízením hospodářství, tedy specielně stránkou podnikatelskou, úplně zaměstnán a nemá toho potřebí ani účelné hospodářské možnosti súčastniti se osobně běžných výkonů pracovních na statku. Ano při větším rozsahu bude dokonce třeba i k řízení stránky podnikatelské přibrati si síly pomocné. —

Pod statkem středním stojí statek malý, jehož hospodář pohodlně si obstará nejen stránku podnikatelskou, nýbrž obstará si sám se svou rodinou bez čeledi a přechodně najatých sil pracovních obyčejné práce v hospodářství, k jichž výkonu statek střední nevyhnutelně potřebuje již stálé čeledi a mimo to přechodně i zvláštních najatých sil pracovních.

Sestoupíme-li od statku malého ještě níže ke statkům polním takové výměry, že už k výživě hospodáře a jeho rodiny ani v průměrných létech nestačí, takže nutno hledati vedlejší zdroj příjmů buď v práci výpomocné u jiných větších hospodářů, nebo podnicích průmyslových, máme hosp. parcelové.

Dosáhne li naproti tomu statek veliký takových rozměrů, že jednotné jeho řízení a jednotný system hospodaření stává se nemožností, tu možno mluviti o latifundiích, kdy potom obyčejně nastává nutnost z ohromných těchto komplexů aspoň některé části odpachtovati.

Když jsme si naznačeným způsobem vytkli rozdělení polních hospodářství na jednotlivé velikostní typy, tážeme se, jaký způsob co do rozdělení vlastnictví jest nejžádoucnější a tu nutno vytknouti, že nejpříznivější jest poměr ten, kde většina půdy jest v rukou majitelů středních statků selských, což má veliký význam socialní, neboť tyto střední vrstvy rolnické, vlastnictvím svým k půdě upoutané, stávají se z přirozené povahy věci živlem konservativnějším, který pak je ve státě přirozenou protiváhou různých elementů

průmyslových středisk, které nemajíce většinou také žádného majetku jsou k různým převratům daleko náchylnější.

Hospodářsky pak znamená nám statek střední možnost produkce kapitálem ještě dosti silné, tedy statek, který vedle lidských sil pracovních může opatřiti si i příslušné stroje, takže je tu dána možnost vytěžiti z půdy kolik současný stav výrobní techniky produkovati dopouští. Není tu tedy nedostatku kapitálu potřebného k rationelní těžbě, ale při tom nenabývá statek ještě takových rozměrů, aby některé části jeho musily pro nedostatek nutného kapitálu býti ponechány méně intensivnímu způsobu hospodaření.

Statek veliký, který by jakožto forma převládající ovšem výhodným pro celek nebyl, jest oproti statku střednímu ve výhodě po stránce podnikatelské a kapitálové, ač z druhé strany zase je odkázán na práci většinou námezdní, práci konanou obyčejně s menší intensivností a bez valného interessu o hojný výsledek, v čemž má statek střední a zejména malý nepopíratelnou výhodu, ježto vlastník věnuje průměrně onu větší péči provádění polních prací, která se u cizích lidí prostě koupiti nedá. Zejména umožněno jest velkostatku s výsledkem provozovati pokusnictví zkoušením různých druhů semen, možno mu provozovati zejména výnosné dobytkářství, podporované zvláště nákupem plemenného dobytka. Rozsáhlá výroba dovoluje plně zaměstnati specialisty jednotlivých odvětví jako zvláště kvalifikované mlékaře, lukaře a zahradníky, zkrátka odborné síly. Velkostatek může dobře meliorovati, může zaváděti jednotné osnovy těžební a nemalou výhodu má v tom, že produkty své výhodněji může zpeněžiti, ježto vytěží z vlastních pozemků taková kvanta obilí jednotné čistoty a kvality, v jakých obilí přichází do velkoobchodu a jaká rolník střední a dokonce už malý nikdy z vlastní půdy produkovati nemůže.

Statek veliký zůstává tudíž oprávněn, pokud z něho vycházejí popudy k hospodářskému pokroku, jakož u nás velkostatky vskutku často v tomto směru nemalou projevily důležitost. Ale jako převaha velkostatku byla by hospodářsky a zejména i sociálně závadnou, tak z druhé strany přílišné rozdrobení půdy na statky malé a dokonce již na hosp. parcelová bylo by zjevem velice povážlivým. Statek malý má ovšem výhodu svědomité práce vlastní, ale oproti tomu stává mnohdy velmi citelný nedostatek kapitálu provozovacího a s tím spojené nebezpečenství nepoměrného zadlužení. Při hospodářství parcelovém pak hospodář jsa veden snahou vytěžiti z kousku své půdy nejnutnější prostředky obživy, jest nakloněn ku provozování hospodářství volného, k němuž však naprosto se mu nedostává potřebného kapitálu a on tudíž pěstuje obyčejně zemčata a luštěniny, na střídání obilnin s okopaninami nemůže téměř pomýšleti, takže při parcelovém hospodářství vždycky hrozí nebezpečí vymrskání půdy. Sociálně pak stává se parcelace povážlivou tam, kde není možno nalézti zaměstnání vedlejšího, buď práci na větších statcích nebo v závodech průmyslových, či jiném vedlejším zaměstnání, jako je některé odvětví průmyslu domácího.

Pokud se konečně týká latifundií, tu možno říci, že vlastnictví k latifundiím, ač zřídka, přece jen i v nové době existuje. Naproti tomu možno sice si představiti i jednotné obdělávání latifundií, jaké znal Řím, jenž stády otroků vzdělával nekonečná latifundia římských velmožů, pokud však doby moderní se týká, tu jednotné hospodaření na latifundiích neprovozuje se nikde pro patrnou hospodářskou nevýhodnost. Proto se příliš rozsáhlé takovéto pozemky ve větších nebo menších částech přenechávají pachtem osobám jiným, které pak na těchto pozemcích hospodaří buď sami, nebo je dokonce zase dále propachtují, z čehož se vyvinul svého času v Irsku zhoubný zlořád, který dopouštěl vyssávání malých pachtýřů.

Z uvedeného jest zjevno, že se stanoviska sociálního i hospodářského jest nejžádoucnějším takový poměr v rozdělení vlastnictví pozemkového, kde většina půdy náleží k statkům středním, při čemž velkostatek zůstává povždy oprávněn jakožto důležitý činitel pokroku, statek pak malý a parcelový může při tom býti nezávadný, pokud jest dána možnost vedlejšího výdělku.

Než skutečné poměry ve většině evropských států neodpovídají ani zdaleka tomuto žádoucímu poměru a mimo to se ještě zhoršují v tom směru, že se statky hospodářské neustále drobí. — Tu tedy se stanoviska všeobecné sociální politiky státu nutno hledati prostředky nápravy, tedy z části vrátiti se k myšlenkám, projeveným v normách starého nesvobodného zřízení agrárního, z části hledati moderní prostředky nápravy.

Jednou ze základních chyb současného zřízení je to, že majetek posuzuje se co do otázek převodu vlastnictví v zásadě stejně jako jmění movité, ač z povahy věci samé podávají se tu veliké rozdíly. My navykli jsme si posuzovati cenu statků hospodářských podle současné ceny peněz v ten způsob, že výnos statku odhadujeme v penězích a pak obnos tento jednoduše kapitalisujeme. Kdyby tedy za panující 4% míry úrokové výnos nějaké usedlosti odhadnut byl na 1000 K ročně, tu si stanovíme hodnotu dotyčné usedlosti prostě obnosem 25.000 K, tedy tou sumou kapitálovou, jež uložena v ústavě peněžním poskytovala by roční výnos úrokový 1000 K. Kdybychom však týž roční výnos téhož statku při panující míře úrokové 5% odhadli opět na 1000 K, tu příslušný kapitál obnáší pouze 20.000 K, z čehož jest zjevno, že stoupnutím míry úrokové, na níž přeee jednotlivý majitel hospodářské usedlosti rozhodujícího vlivu míti nemůže, poklesla cena statku beze vší viny hospodáře, jako by zase v obráceném případě bez jeho zásluhy vzrostla.

Dejme tedy tomu, že by se jednalo o statek hospodářský, který zůstavitel zanechává svým pěti dětem a že tento statek má cenu 25.000, panující pak míra úroková jest 4%. Dlužno hned vytknouti, že příklad tento má nám jen naznačiti účinky, které může míti zatížení nemovitostí dluhy vypověditelnými a nelze ovšem mysliti, že by důsledky, které si vyvodíme, vždy v plné ostrosti dostavily se také ve skutečnosti. Ježto tudíž je tu pět dědiců, dostane každý z nich $^1/_5$ pozůstalosti, tedy 5000 K a věc se provede pravděpodobně tak, že jeden z nich převezme statek a ostatním čtyřem připadnou podíly, které se jim na statku tom knihovně zajistí nebo snad hotově vyplatí, při čemž ovšem přejímatel peníze ty musí si vypůjčiti z ústavu peněžního, který pak svoji pohledávku dá si na statku pojistiti. Výsledek však je pro přejímatele stále stejný, že mu totiž zůstane na statku, který dnes má cenu 25.000 K obnos 5000 K čistý, ostatní pak jest zavazeno dluhem 20.000 K. Stoupne-li nyní panující míra úroková na 5%, klesne automaticky cena statku na 20.000 K, tedy na onen obnos, který se rovná dluhovému jeho zatížení a bude-li dluh ten hospodáři vypověděn a pak případně také k hotovému zaplacení vymáhán, prodá se statek asi za 20.000 K; obnosu toho použije se k uspokojení věřitelů a majitel statku beze vší své viny prvotního svého dědického podílu pozbude. Jakkoli tedy, jak výše řečeno a jak nyní nutno s důrazem opakovati, sotva se může v praxi vyskytnouti případ v naznačené příkrosti, přece jen lze z toho poznati, že kolísání míry úrokové může míti za následek majitelem nezaviněné poklesnutí ceny statku, které pak již snadno může vésti k hospodářské katastrofě jeho držitele.

(Pokračování.)

ROZHLED

SLOVANSKÝ

Jak Prušáci pronásledují Poláky, vidno z příhody v Gleivicích: Z tamějšího německého gymnasia vyloučeno bylo osm polských studujících beze vší zřejmé příčiny. Byla totiž vykonána domácí prohlídka u jednoho žáka a našlo se u něho několik polských knih (Sienkiewicz, Kraszewski a j.). Tento „přečin" postačil ředitelství gymnasia, aby onen student byl vyloučen z ustavu jako „nepřítel Němců". Jiní dva studující byli vyloučeni, poněvadž bez dovolení professora navštívili Krakov. Jiný opět byl vyloučen, že navštívil Ostrov a ostatní čtyři, poněvadž byli přistiženi, že v bytě pohromadě zpívali polské písně.

Počet Slovanů a jich vyznání. Dle statistiky kyjevskéko professora Florinskije bylo na světě počátkem r. 1911 celkem 159 millionů Slovanů a to: Rusů 110,000.000 Poláků 21,700.000, Srbochorvatů 9,773.000, Čechů 7,500.000, Bulharů 5,700.000, Slováků 2,700.000 (tedy s Čechy 10,200.000), Slovinců 1,500.000, Kašubů 370.000 a Srbů lužických 157.000. Dle náboženství jest 111,630.000 (70%) Slovanů pravoslavných, 37,300.000 (23%) katolíků, 2·7% sjednocených, 1% protestantů, 1% mohamedánů, 2·3% jiných vyznání. Ze 37,450.000 katolíků je: Poláků 21,150.000, Čechů 7,250.000 Srbo-Chorvatů 3,450.000, Slováků 2,060.000, Rusínů 1,500.000, Slovinců 1,481.000, Kašubů 345.000, Bulharů 50.000, Srbů lužických 15.000.

VYSOKOŠKOLSKÝ

Česká Liga Akademická uspořádala koncem února a počátkem března cyklus přednášek o otázce sociální. V přednášce úvodní 22. února nastínil J. Sp. děkan theologické fakulty dr. Soldát pojem sociální otázky a hlavní systemy řešení. Vytkl rozsah problemů, jež spadají do sociální otázky, krátce probral stěžejní její partie — otázku dělnickou, zemědělskou i ženskou — poukázal k tomu, že tyto problemy lze řešiti úspěšně jen na základě solidarity, naznačil, jak otázka sociální zahrnuje v sobě nejdůležitější problemy ethické — problemy práva a mravnosti a jak tím stává se otázka tato náboženskou. Obraceje se k hlavním systemům řešení, dovozuje řečník, jak humanismus a renaissance svým odpadem od ducha křesťanství a obracením se k pohanství připravily půdu reformaci, jež svými theoriemi vedla k sociálním zlořádům. Od doby reformace počíná se zákonodárství stavěti na stranu kapitalismu, dělník oklamán a uvržen do otroctví. Prvním systemem národohospodářským — fysiokratismem, postavena svobodná výroba za základ blahobytu, individuelní prospěch za nejlepší pojítko všech snah v harmonický celek. Na tomto podkladě vyvíjí se system hospodářského liberalismu, jehož vynikající stoupenec Adam Smith staví blahobyt státu v organisaci výroby, podmínkami jeho pak stanoví práci a kapitál. Vlivem liberalismu rostou sociální protivy — vyrůstá dle vrstev kapitalistických neobyčejně četný proletariát. K tomuto obrací se nově vznikající system socialismu, jenž v prvém stadiu svém jeví se jako utopistický kommunismus, pak ale Marxem propracován a postaven na zdánlivě vědecké stanovisko. Jádrem tohoto socialismu jest materialistický názor dějinný. Marx applikuje Darwinovu theorii vývojovou na zákon směn a

smlouvy pracovní, konstruuje umělou theorii o nadhodnotě a buduje tak tendenční nauku, jež má třídy pracovní naplniti sebevědomím. Socialism věří ve vítězství kapitálu a zánik středních vrstev. Řád sociální snaží se postaviti na základ kollektivního vlastnictví. Zmiňuje se o novějších snahách, socialism Marxův revidujících a opravujících, přechází řečník konečně na system střední cesty, princip solidarity — socialism křesťanský. Tento ponechává vlastnictví soukromé, žádá však organické zařazení všech stavů a hospodářských jednotek v harmonický celek společnosti lidské. V závěru zmiňuje též se řečník o hlavní chybě sys emů, řešících sociální otázku, že se totiž tato pojímá mnohdy jako otázka čistě hospodářská a zapomíná se, že kořeny její tkví hlouběji. Třeba reformovat mravní a právní názory celé společnosti, odníti jí vočkované přesvědčení o správnosti a oprávněnosti všech snah lidských, o dokonalosti člověka a jeho tužeb. Zde dlužno přiložiti sekeru, aby řešení sociální otázky bylo úspěšné. — Ve druhé přednášce dne 1. března pojednal professor theologické fakulty dr. Kordač o filosofickém podkladu křesťanského socialismu. Každá věda má svoji filosofickou theorii. Křesťanský socialism spočívá na filosofii theocentrické. Z filosofického podkladu pravdy zjeveného Logos vyvinula se evropská kultura. Brzy však sneseny do organismu církve miasmy. Tvůrčí a kulturní síla víry oslabena skepsí kriticismu, idey pohanské, lahodící smyslnému člověku, svá- děly jej svým hmotným jasem a odváděly od vyšších ideálů lásky křesťanské. Křesťanství honentně zobrazeno papežstvím — od tohoto centra života křesťanského nastala odluka — v zájmu „čistého evangelia“. Nejdříve znehodnocen byl řád nadpřirozený. Leč nacionalismus protestantismu postupoval dále, začalo se pochybovati i o schopnosti rozumu. Člověk zbavený pak opory víry a rozumu stal se obětí materialismu. Celý tento vývoj mocně obráží se v postupu nazírání na původ a zdroj práva. V středověku jest zdrojem práva a mravnosti sám Tvůrce. Leč brzy přicházejí myslitelé, jež sice nepopírají existenci Boha, leč snaží se vyhledati principy mravního života z analysy přirozenosti lidské. Pak přichází se dále, upírá se Bohu spolupůsobení na vývoj poměrů společenských (deisté) bez předpokladu existence božské vyvozuje se zákon mravní závaznosti. Postupem dalším jest popírání existence božské — pojem božství mizí v mlhách pantheismus. Mravnost pokládá se za pouhý plod vývoje, přirozený instinkt ji vybudoval, zvyk ustálil a společnost za normu prohlásila. „Z libovůle státní moci“ — toť jediný princip práva. — Třetí přednáška 7. března redaktora T. Jirouška obírala se historickým postupem sociálního hnutí v Čechách. Plasticky, procítěně, s plným porozuměním a opravdovým zájmem předvedl nám tento očitý svědek dělnického hnutí druhé polovice XIX. století, jak vzniklo v Čechách hnutí dělnické před r. 1848, vývoj jeho akcí svépomocných v letech 1867, první záblesky hnutí sociálně-demokratického (tajný sjezd břevnovský), persekuci tohoto hnutí a z toho následující ochablost, útěk vůdců před persekucí do Ameriky, dále vznik umírněného hnutí soc.-demokratického na Moravě, boj radikálních proti umírněným, obrat v roce 1885, kdy Adler ve Vídni ujal se úkolu spojiti obě křídla v Rakousku a sorganisovati hnutí — vylíčil nám jednání zemské konference delegátů v Brně 1885, kde nastalo spojení obou frakcí — kde se však postavilo hnutí na stanovisko internacionální, atheistické, nastínil z toho následující vznik hnutí křesťansko-sociálního, jeho vývoj, práci a organisaci odborovou až do dnešních dob.

* * *

Tyto tři přednášky vyčerpaly úvod cyklu — zbývá tudíž probrati podrobně jednotlivé stavovské otázky, což provedeno bude v přednáškách cyklu — v letním běhu.

Naše úlohy národohospodářské a české právnictvo. O tomto thematu uvažuje v letošním ročníku „Přehledu“ ministr Dr. Bráf: Vychází ze žalostné situace přítomné českého dorostu právnického, způsobené nynějším naším vývojem celonárodním: nepoměrným přílivem do povolání učených. A neplatí to pouze o přílivu na školy vysoké, i v odborném českém školství stávají se vyhlídky pro dorost den ze dne chmurnějšími. Kořen zla vězí v tom, že ani samostatné soukromé podniky české a Čechům přístupné podniky veřejné nevzrůstají tím tempem, jak by toho příliv dorostu vyžadoval. Zlo zvětšuje ještě okolnost, že následkem zostřených protiv národnostních cizí podniky stávají se nám nepřístupnými, a že stále přirůstající soutěž ženská tíseň tuto nutně množí. V povoláních praktických, kde dorost není vázán na určitou oblasť jazykovou nebo politickou; lze zlu alespoň částečně odpomoci, po příkladu jiných nár dů, účelným organisováním umísťování našeho dorostu spolu s naším kapitálem jinde, k čemuž se různými našimi institucemi slibný náběh už stal: Tato možnost jest ovšem u právníků velmi chatrna. Přece však na těchto snahách má i právnictvo české značný zájem s ohledem na nejbližší pokolení, aby nastalo přiměřené uvolnění přílivu v učených studiích. Bude-li každý jednotlivec k tomu přihlížeti, kdo vyrábí předměty jeho spotřeby, bude zároveň spolu rozhodovati o tom, rozmnoží-li se naše samostatné podniky domácí a tím i o tom, uživí-li se více našinců doma. Tím lze tedy ve prospěch právnictva českého působiti nepřímo. Bez-

prostřední odpomoc snaží se právnictvo dosáhnouti na nových polích svého uplatnění, jako v bankovnictví, pojišťování, družstevnictví atd. Vůbec točí se celý národohospodářský problem český v jádře svém o rozmnožení samostatných hospodářských existencí, zvláště v oboru velikých a středních závodů průmyslových a obchodních. Co můžeme zde očekávati od právníka jakožto právníka? Splnění oné tužby zajisté ne, poněvadž není pro tuto dráhu bezprostředně připraven, ačkoliv rozsah i vědecká úroveň národohospodářského vzdělání na právnické fakultě jest větší než na kterékoliv jiné vysoké škole. Musí si hleděti předně zjednati buď studiem odborným, nebo cestou praxe to, co náleží k specifické dovednosti podnikatelské. Toho lze ovšem dosáhnouti jen velikým nadáním ve spolku s velkou praxí. Takový právník může se pak měřiti s ryzími technicky odbornými, ba vyniká nad ně svou znalostí řádů právních a širším rozhledem národohospodářským. Proto nalézáme toho druhu právníky na čelných místech největších podniků po celé zeměkouli a osvědčují se jako organisátoři velkého slohu. U nás možno v tomto ohledu poukázati na Č. Budějovice. Pronikne-li české právnictvo samo tento náš problem národohospodářský a učiní-li ho též i jiným pochopitelným — svou rozvahou, ne lesklými hesly — pak zvolí sobě úkol pro zachování našeho národního bytí a zdatnosti národní nejvznešenější.

Čím uchráníme studentstvo před rozkladným liberalismem a kriticismem? Debatu o tomto nejen zajímavém, nýbrž i eminentně časovém problemu zahájila „A c a d e m i a“. Prvním předpokladem odpovědi na hořejší otázku jest pojmová jasnost, abychom neupadli v zásadní chybu dnešní doby, kde jak v kritice tak i v polemice obyčejně postrádáme filosofickou a specielně logickou přesnost a důkladnost. Jest proto nutno pojmy „liberalismus“ a „kriticismus“ v tom smyslu, ve kterém jsou míněny, přesně pojati. Můžeme docela dobře svobodně a pokrokově smýšleti, aniž jsme se oddali onomu liberalismu, jak se nám v užším smyslu jeví v politice, v širším pak, jejž zde máme na zřeteli, v názoru světovém a ve snahách kulturních. Tento l i b e r a l i s m u s mohli bychom krátce definovati jako svobodářství bez korrektivu mravního sebeovládání a vnějšího pořádku. Že tento liberalismus na vysokých školách jak v pracích vědeckých, tak i v přednáškách a v moderním společenském životě akademickém bují, jest známo. K r i t i c i s m u s pak jest s liberalismem duševně spřízněn. Je to ona vědecká methoda, jež snadně vedouc ku skepticismu o všem pochybujícímu, zkoumá předně skepticky naši schopnost poznávací, než počne vykládati filosofii jako vědu systematickou. V protivě ku kritice positivní má v sobě pouze negativní moment a snahu ničiti. Na kathedrách vysokoškolských, v divadlech a variété měst, v „moderních“ humorech jest v největším rozkvětu. Jak liberalismus, tak i kriticismus jsou prvky rozkladné. Liberalismus s ohledem na hranici svědomí jednotlivce a společenského řádu celku, kriticismus s ohledem na úplný nedostatek positivního směru a positivních prostředků, jak by bylo lze místo věci kritisované vytvořiti něco dobrého nebo lepšího. Nutno proto proti nim bojovati zvláště na vysokých školách, kde autoritou ozářená osobnost a vnímavá, mladá mysl usnadňuje vítězství oslňujícím a pochlebujícím theoriím. Kolbištěm, kde těmto snahám můžeme čeliti, jsou naše spolky. Hlavně bude záležeti na osobnosti, jak vychovatele, tak i žáků. Duch spolku závisí na osobnosti současných členů. Má-li duch a smýšlení spolku býti vzorným, musí i výběr jeho členstva býti opatrný a jednání výboru oproti členům ve smyslu účelu spolku důsledné a pevné. Páteří spolku mají býti s t a ř í č l e n o v é, kteří nejlépe mohou výchovně působiti. Úkolem jejich jest býti méně žalobci a soudci jak rádci a pomocníky. Nestačí proto, objeví-li se ve spolku občas při nějaké slavnosti, nýbrž jest potřebí, aby navázali s mladými členy důvěrné přátelství. Významno a zajímavo jest zmíniti se na tomto místě o b o h o s l o v c í c h. Jejich vliv může se státi nekonečným požehnáním, bude-li rozumně a mírně vykonáván a správně pochopen. Kdyby panoval všude j e d e n d u c h mezi theology a laiky, bylo by dobře o mladé studenty katolické postaráno. Dosáhneme-li správnou a rozumnou složku všech sil, jak mladých tak starých, nemusíme se obávati akademického bojiště o světový názor. A poněvadž staří mají býti vůdci mladých, platí pro ně: buď, nebo staň se osobností, charakterem, abys mohl mladší k osobnosti, k charakteru vychovati. To znamená: přesvědčení, lásku, mužnost v náboženství. To jest a zůstane nejlepší ochranou proti negativnímu a rozkladnému liberalismu a kriticismu. Nutna však jest nadpřirozená milost a přirozená posila sv. s v á t o s t í a m o d l i t b y. Pevný, dobrovolně zvolený pořádek a dobrý příklad starších strhne i mladší členy. Ana nejen v ů l e a s r d c e mají býti obrněny, i r o z u m musí se státi pevným. Toho dosáhneme vážným, svědomitým s t u d i e m o d b o r n ý m a zabýváním se oněmi otázkami, kde nutno pochybnosti vyvraceti. Naše knihy a časopisy, styk se vzdělanými našinci, apologetické přednášky a kursy, duchovní cvičení, vědecké večírky dle přítomné doby organisované a prohloubení musí se státi duševní zbrojnicí každého. Katolické snahy kulturní, umělecké a sociální nebuďtež zanedbávány. Snahy v ohledu mravnosti jak soukromé, tak i veřejné bojující za největší statek národní, nikdy nebuďtež pouštěny se zřetele. Otužování těla má v dnešní

nervosní a nemravné době význam nepodcenitelný. Proto nutno přimluviti se též za mírné a rozumné pěstění sportu a tělocviku. Se zvláštní výzvou nutno se obrátiti na věřící kruhy našich professorů vysokoškolských. Tak mnohý z těchto pánů mohl by svou příliš passivní a zdrželivou úlohu zaměniti za aktivní, energickou práci výchovnou a kulturní, kdyby se trochu více i mimo přednáškovou síň staral o mládež sobě svěřenou. Jsou zde zářné výjimky, ale jinak? To jsou asi v krátkosti prostředky, jimiž lze nebezpečím doby čeliti. Výsledek záleží podstatně pouze na dobré, poctivé vůli jednotlivce. Kdo tu vůli nemá, kdo snahy tyto nevšímavě neb s posměškem míjí, hřeší na celku a — na sobě. Jsou sice též i jiné prostředky, jež leží však mimo spolky akademické. Nejúčinnější z nich, účinnější než všechny jmenované, jest zdravá, zachovalá mládež středoškolská. Tu nutno obrátiti se s výzvou k rodičům a vychovatelům středoškolským: dejte svým svěřencům již v mládí ony náboženskomravní síly, ež učiní z nich osobnosti, na něž bychom se mohli při jejich vstupu na akademickou půdu těšiti. Proto: Videant consules, videant omnes!

STŘEDOŠKOLSKÝ

V několika dnech už nastanou na našich středních školách velikonoční prázdniny. Svátkům předchází obyčejně zpověď, sv. přijímání a exercicie. V pokrokových časopisech bývají o nich celé sloupce, vyznívající obyčejné v závěr, že je to instituce zastaralá, zpátečnická, demoralisující a tak dále. Známe takové rozhořčené jeremiady velice dobře. Na středních školách pak, kde se hojně čte „Havlíček", „Neruda" a podobné tiskoviny pochybného rázu, vidíme, k jakým důsledkům takové nesvědomité psaní vede. Ne exercicie, ale pokrokový tisk tu demoralisuje. Pokrokoví studenti se při takových exercieiích opravdu pokrokově chovají. Čtou noviny, knížky, baví se, ostentativně vyrušují — a co je při tom nejsmutnější: ti, kteří by takové často i klukovské výjevy energicky měli potlačovati hned v zárodcích, přihlížejí k nim úplně passivně. A pak slyšíme o zjevech, nad nimiž se každy nutně pozastaví. Terčem vtipů stávají se studenti, kteří se chovají slušně a zbožně. Jsou to zjevy smutné, svědčící zároveň i o naprostém nedostatku společenské slušnosti. Je to též jedna z bolavvých stránek povahy českého studenta, k jejímuž vyléčení mělo by se energicky přikročiti.

Podpůrný fond katolického studentstva nalezl na středních školách hojně ohlasu. S četných stran došly nás radostné přípisy, slibující účinnou podporu. Naši mladí kollegové plně chápou, že co vykonají pro podpůrný fond, vykonají vlastně pro sebe, pro nadějné studentské hnutí. Tak píše oktaván D.: „Zprávu o založení fondu uvítal jsem radostně. Já sám chudý student — syn ještě chudších rodičů — nemohu přispěti ničím, ale tím více se přičiním, aby přispěli jiní. Jmenovitě o prázdninách s kollegy se přičiníme o značnější příspěvek. Vymůžeme u křesť.-soc. jednoty, aby hrála divadlo ve prospěch tohoto fondu. My pak budeme účinkovati jako režiséři, hudebníci, napovědové . : . Snad nebude obnos právě největší, ale upřímný bude jistě. Já, který se živím kondicemi, jehož otec za 70 K měsíčně musí živiti osmičlennou rodinu, nemohu dáti více než tuto práci, vůli nejlepší a nadšení pro dobrou věc . . ." — Jiný oktaván píše: „Uznávaje důležitost a nutnost podpůrného fondu katol. stud. vysokoškolského, považuji nejen za povinnost svou, nýbrž každého našeho upřímného stoupence starati se všemožně o podporu a rozvoj tak důležitého podniku. Proto s radostí udávám vám adressy známých, dobře situovaných dobrodinců, kteří, bude-li jim vysvětleno, že se jedná o nepatrný, ale pravidelný obnos, rádi přispějí. Zároveň Vám mohu sděliti, že hned po obdržení „Stud. Hlídky" rozhodli jsme se, my studující, v okolí sehráti o prázdninách divadlo ve prospěch tohoto fondu." — Z jiného města dostáváme slib: „Bude mým nejvroucnějším přáním, budu-li moci pro fond zaslati příspěvků co nejvíce." — Podobných potěšujících přípisů dostali jsme celou řadu a jsme přesvědčeni, že naši uvědomělí kollegové slibů svých také čestně dodrží. A snad naleznou ohlas i na těch ústavech, odkud podobného slibu jsme nedostali.

O studentských poměrech dovídáme se z Král Hradce: „Stud. Hlídku" odebírali po většině nižší gymnasisté, kdežto vyšší gymnasium chová se vůči ní dosti netečně. Není to snad zřejmá antipathie vůči onomu směru, jímž se „Stud. Hlídka" béře, ale je to jakási mrtvá éra, kterou studentstvo nyní prožívá a z níž žádným způsobem nemůže vybřednouti. Věc sebe krásnější nenalezne u něho pochopení. Zatím co my na středních školách leníme, studentstvo pokrokové horlivě se snaží naše stoupence přivésti na svou stranu; agitují zábavami, novinami, brožurami a bohužel jejich agitace není bezvýsledná." — Agitaci nutno čeliti opět agitací. A podle slov velikého biskupa hradeckého Brynycha: Proti knize knihu atd. Bude-li se jednati, nemine se práce katol. studentů jistě s účinkem. Jen nikdy neztrácet hlavu a neklesat na mysli! Vzhůru k práci a k agitaci!

Z města východních Čech píše se nám: Na našem ustavě neodebírá se téměř nic. Jenom asi jeden kollega odebírá „Stud. „Revue" a „Čas" a víc — nikdo nic. Studentského časopisu ani kroužku zde není. To jsou příliš vysoké cíle pro naše studenty. Večer s kandidátkami paedagogia a

v noci v hostincích pochybné pověsti jest jejich nejmilejší zábava.

Z Brna. Pokrokovým časopisům a kalendářům se u nás valně nedaří — v tom ohledu můžeme u nás býti dosti klidnými. „Volné Myšlence“ a podobnému býlí na půdě brněnské pšenice nekvete — vy v Praze jste asi v tom směru šťastnější? Z kalendářů dosti se kupuje Vilímkův, z časopisů pokrokových mohl bych nejspíše uvésti „Čas“. Nějakých studentských pokrokových spolků zde není. V celém tom pokrokovém životě je dnes taková stagnace a nechuť k realisticko-pokrokové politice, že by bylo hříchem se z ní netěšit . . .

Pokrokové „Stud. Revui“ se asi na středních školách daří prašpatně. Máme k svému tvrzení hojně dokladů. Tak z Přerova: „O kvalitě naší „Stud. Hlídky“ vyslovili se příznivě i naši pokrokoví kollegové, kteří neodebírají vůbec pokrokových časopisů, ač jich sem ročně celá řada dochází. Zvláště odsoudili sami a přestali odebírati „Stud. Revui“. — Z Uher. Hradiště: „Počet odběratelů „Stud. Revue“ nepřesahuje ohromný počet — 3. Ostatních student. časopisů pokrok. neodebírá též z vyššího gymnasia žádný. Bere se jeden výtisk „Vol. Myšlenky“ a „Času“ a 2 exempláře „Noviny“ a „Národ. Obzoru“. — „Stud. Revui“ dostává se osudu, jakého si plně zaslouží.

Plzeň. Většina kollegů jest u nás indifferentní. Žádný kroužek, žádný spolek u nás neexistuje. Letos sice počali někteří kollegové vnucovati „Časopis pokrokového studentstva“, ale valně nepořídili, neboť na celém ústavě nebéře se více než 6 exemplářů tohoto časopisu. Zajímavo je, že odběratelé jsou žáci většinou propadající a náruživí hudebníci. „Volná Škola“ se neodebírá, „Čas“ a „Směr“ však dosti hojně, leč více pro místní zprávy. Ještě loni vydával se u nás lithografovaný časopis, jenž byl však místy neslušný a nenesl se žádným určitým směrem. Letos to pominulo. Čítárna na ústavě není, hojně jest však od studentů navštěvována lidová městská čítárna, kdež jsou vyloženy všecky české časopisy.

Docházejí nás již nyní žádosti o informace o vysokoškol. studiu. Sdělujeme proto svým stoupencům, že v čas přineseme informace v tomto směru, jakož i pokyny, jež každý nový akademik musí věděti.

Hlavy vzhůru! Na základě sp lehlivých informací jsme se přesvědčili, že na středních školách půda pro naše nadějné hnutí jest naprosto příznivá. Jsou ovšem místa — jmenujeme na příklad Valašské Meziříčí, Litomyšl, Vys. Mýto, Domažlice — kde hnutí našemu kladou se v cestu těžké překážky. Ale jinak jsou to zjevy přec jen ojedinělé a zde po čase při dobré vůli a neúnavné práci dají se snad docíliti positivní výsledky. Jinde našich stoupenců jsou již celé řady, vzbuzující respekt i svým počtem a mohutností, tak vystupováním. Pracujeme tiše, nehlučně, ale za to tím vytrvaleji. Naši pokrokoví kollegové postupují dle taktiky úplně odlišné. Jejich sebevědomí jest nesmírné a chvástavost jejich jest komická — a zatím jejich časopisy a kalendáře jen tu a tam ojediněle zabloudí na některý ústav. Bohužel více studentů odvrátí se od nás nekritickou četbou volnomyšlenkářských tiskopisů. Kdyby četli jen poněkud kriticky, viděli by průzračné tendence tohoto tisku i nakloněnou plochu, na níž se octli. Zde nutno postupovati co nejhorlivějším kolportováním naší „Stud. Hlídky“. Nikdy nepokládejte nic za definitivně ztraceno — mladí naši přátelé, naše blahá naděje, hlavy vzhůru, k práci, k agitaci! Zdař Bůh!

Z Hradce Králové. Dne 2 března pořádali chovanci biskupského Boromaea na počest vdp. Thdra Fr. Reyla, sídelního kanovníka kathedrální kapitoly u sv. Ducha v Hradci Králové, „Domácí slavnost“. Program byl výborně volen. Prvním číslem byla K. M. Webera ouvertura „Čarostřelec“ (orchestr) za řízení dp. dra Josefa Cibulky. Provedení bylo zdařilé. Na druhém místě byl proslov koll. K., ve kterém nastínil stručně zásluhy oslavencovy o ústav, začež p. kanovník poděkoval a slíbil další působení v ústavu. Třetím číslem byla Štolbova výtečná veselohra „Maloměstští diplomati“. Netřeba podotýkati, že hra sama jest mistrovským nastíněním politického života maloměstského. Sehrána byla s úspěchem, jemuž se naše scéna stále těší. Celkově tedy vzato byl večer ten pěkným požitkem pro přítomné obecenstvo.

KULTURNÍ

Kanonisační proces učence. Za naší doby, kdy všude se hlásá, že „věda a víra jsou v naprostém rozporu“ — ať již tak tvrdí sám professor na universitě, ať placený štváč papouškuje tuto frázi — setkáváme se přece s muži-učenci hlubokého náboženského přesvědčení. Je to charakteristické — nábožensky založený člověk vždy hledí skutky, životem dokázati, kde pravda se nalézá — fráze a štvaní jsou pro něho příliš nízké, malicherné. V době nedávné — před několika lety — zemřel v Pavii professor Contardo Ferrini. Byl professorem římského práva tamtéž a jako takový získal si jméno učence proslulého. Mommsen kdysi se o Ferrinim vyjádřil: „Pro juristy se stane XX. století stoletím Ferriniho.“ — Též v Písmě sv. se vyznal nad míru dobře — získav si znalostí všech východních jazyků. Vypravuje se o něm, že když za příčinou studií žil v Berlíně (v klášteře dominikánů), jednoho večera zazněl zvonek klášterní — Ferrini v doměnce (a sám hladov), že to zvoní k večeři, sešel dolů

do refektáře. Zde setkal se s lačnícími, po denní cestě znavenými venkovany, kteří si přáli přijmouti Tělo Páně. Veliká zbožnost a obětivost lidu prostého dojala Ferriniho tou měrou, že denně přistupoval k sv. přijímání. — Kollegové i žáci prof. Ferriniho vydávají to nejlepší svědectví o jeho životě a shodují se v úsudku tom, že to byl světec uprostřed života víru. I jiné příznaky svatosti dosvědčují rektor univ. Polacco, prof. Somassia, býv. ministr Orlando. O kanonisační proces resp. o jeho zahájení zásluhu má professor Luigi Olivi — důvěrný přítel Ferriniho. Nejprve Pius X. se pochopitelně zdráhal započíti proces zmíněný — teprve v době nedávné, když materiál se množí, sv. Otec svolil. — Život Ferriniho jest opět jednou výmluvnou odpovědí na pokrokové štvaní.

Český hudební svět vzpomínal 7. února Frant. Škroupa v padesátý výroční den jeho úmrtí. František Škroup již jako právník s nadšením se zúčastnil českých představení a láska k hudbě odvracela jej od studia k divadlu. Škroup byl zpěvákem, hudebníkem v orchestru, dirigentem, režiserem a posléze skladatelem. O Vánocích r. 1823 dávána byla první opera jazykem českým; byla to Weiglova opera „Švýcarská rodina". Ohromný úspěch při tomto představení vedl k pokusu o původní českou operu. Spojili se k tomu básník Chmelenský a Frant. Škroup. Chmelenský zpracoval naivní libretto „Dráteníček", jež Škroup stejně naivně, ale s routinou (pod vlivem „Střelce kouzelníka"), s rázem lidovým, ač ne specielně českým, uvedl v hudbu. Premiéra měla ohromný úspěch, jakého nedosáhla žádná z obou oper pozdějších, „Oldřich a Božena" a „Libušin sňatek". Škroup s J. K. Tylem učinili pokus o českou frašku ve „Fidlovačce", který se však nezdařil. Jedině píseň „Kde domov můj?" děkuje této frašce za svůj vznik. Píseň tuto po prvé zpíval znamenitý pěvec Strakatý: přičiněním jeho a Píška šířila se od úst k ústům a stala se majetkem celého národa. Tato píseň jest odleskem sentimentalismu německé romantiky; avšak jak dovede vlévat v srdce vlastenecké nadšení a rozohňovat v boji za ideály, v tom spočívá její hodnota. Škroup se stal tvůrcem české národní hymny zcela nahodile a bez úmyslu. Jako skladatel jest Frant. Škroup pro vývoj české národní hudby téměř bezvýznamný; přece však musí býti vzpomenuto jeho jména jako jednoho z těch mužů, kteří budili a živili touhy po české hudební kultuře, touhy, které teprve v další budoucnosti došly svého splnění.

Žena a studium. Dnes připuštěna jest žena ku řádnému studiu na celé řadě škol odborných, k němuž se připravuje již na lyceích nebo na ženských gymnasiích, vedle těch, které ještě doma privátně tuto průpravu prodělávají. Mají žřízena ženská paedagogia. Po příslušném vzdělání otevřen jest jim již vstup na naši jedinou universitu, zatím aspoň na fakultu filosofickou a medicinskou. Na reálkách v Čechách a na Moravě připravuje se však již více než 600 privatistek ke vstupu na vysokou školu technickou — leč dosud byl jim odepřen zápis za řádnou posluchačku některého odboru technického ministerstvem kultu a vyučování, ač, jak prohlásil dvorní rada dr. Julius Stoklasa na manifestační schůzi žen pro vyšší vzdělání, „sbor professorský zastával plně volnost studia žen na vysokých školách technických". Dle něho mohla by žena nejdříve uplatniti svůj talent, svoji tvůrčí sílu na poli studia architektonického. „Nejvíce však," mluví dále, „může se žena uplatniti v zemědělství. Dokonalé vzdělání ženy může přinésti zemědělství našemu prospěchy netušeně veliké. Dnes znamenitě rozšiřuje se a zvelebuje hospodyňské školství — jak bude se moci rozvíjeti, až učitelkám těm dostane se vzdělání vysokoškolského. Pojišťovnictví i vědy obchodní potřebny jsou ženám k zdokonalení a ucelení jich vzdělání v odborech, v nichž již působí a při nichž se osvědčily." A není také věru příčiny zásadní, proč by se ženě odpíralo studium na vysokých školách technických v kterémkoliv odboru; nechť žena sama ukáže, co v praksi technické je schopna dokárati a kde je na svém místě. Doufejme, že snad již brzy dojde k tomu, že ženám bude dovolen přístup na techniku jako byl dříve dovolen na universitu.

Mosaika. Denunciační aférou dvou agrárních akademiků zabývati se vůbec nehodláme; fakt ten nejlépe charakterisuje poměry ve „Spolku agrárních akademiků" a vrhá světlo na povahu našich pokrokových kollegů. — Na několika polských a rusínských gymnasiích v Haliči vypukla mezi studenty stávka; nebyli spokojeni s klassifikací v pololetí. — Příkladu lipské university, která zřídí 1. dubnem lektorát hebrejské, židovsko-arménské a talmudistické literatury, hodlá — oč zejména vlivné kruhy židovské se všemožně přičiňují — i universita berlínská podobnou stolici zavésti; taktéž i uherská vláda již po delší dobu zabývá se podobnou myšlenkou, jež uskutečněna bude nejspíše počátkem příštího roku. — Němečtí studenti vysokoškolští v Praze seskupeni jsou v tyto hlavní frakce: Antisemity jsou: „Germania, Rede- und Lesehalle" (550 členů), „Akademia" (katol. 150 čl.), celkem tudíž 700 antisemitů. Liberální studentstvo (přijímá židy) repraesentuje „Rede- und Lesehalle" (380 členů), židovské — ponejvíce sionisté — soustřeďuje se v „Lesehalle" (195 čl.) a vedle těchto vystupuje sociálně-demokratické studentstvo (25). Celkem jest tedy liberálních studentů na 500. Celkově však patrně vystupuje početní převaha směru antisemitského.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 8. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

VÍTEJTE JARO...!

Jde tiše jaro mladé,
jde v písni a v květu, v lásky snech.
J. Vrchlický: Co život dal.

Již stalo se. Zjev bílé stařeny, jež dusila nás dechem smrtonosné Morany, se v šedých mlhách rozplynul a slunce — vítěz — tká ve skráně si první blesky hřejivé aureoly. Život zvítězil. Proudy živného tepla tryskají z jeho nepřebraných zdrojů a země ztrnulá se chvěje prvním citem matky. Zajásaly šumné vody. Pochod vítězný se rozhlaholil od hor k horám, hvozdy zahřměly a jejich nepřehledné millionů hlavy se rozhoupaly v hrozný, majestátní ruch.

To byla první píseň, — slova poslů, předvoje.

Prchala zima; ledy praskaly a v divoký se daly útěk. Rozprahly hroudy na zoraných lánech a z puklé skály drobil se v přestávkách zvětralý štěrk. Utichla bouře, zasmálo se nebe; z polední strany zadýchal teplý, vlažný vánek a vysoko v blankytu zazvonila jasná skřivanova píseň. Obraz tiché pohody přijala na se země, neboť za větry bojovníky a sluncem vítězem jde mladý, mlaďoučký král, jde dítě novorozené a zázračné a dobré — všem k radosti a požehnání — jde tiše jaro mladé...

Slavnostní, nádherný je jeho průvod, — všecko ho vítá. Tisíce malých hrdel zpěvných chvěje se novou hymnou neumírající radosti, mladá květena stele mu na cestu první obětiny květů a vůně a omládlá srdce lidská své nadšení a vzlet a lásku. Jde jaro v přírodě — jde v písni a v květu, v lásky snech.

Jde jaro v nás. Nám se rtů plynou první tóny písní a v duši květy raší a srdce rozpřádá svůj první, krásný sen.

Je jasná naše píseň; mužným rhytmem spěje vpřed a rýmem jejím víra v sebe, ve plod vlastní práce. Či nejsou ze srdcí nám vzata slova básníkova?:

To naše útěcha a naše pýcha,
byť neznal svět nás, že se k sobě známe,
že víme, všem nám jaro v ňadra dýchá,
že v srdcích vlastních spásu svoji máme!
J. Vrchlický: Srbům lužickým.

Rozkvétá duše. Probuzena z mrákot otvírá dychtivě kalich svůj novému životu; vzduchem jí pravda, světlem dobro a krása; vědění jsou živné kořeny, umění — barvou a tvarem, vůle — pružností stvolu a víra — rosou, deštěm nebes, cílem jejích veškerých tužeb a snah. Kvete myšlenkou a citem a dýše ideami, mladým nadšením a vůní věčného poslání. Kvete v přípravě, neboť není účelem jejím krátkost oslnění zraku ani prchavost

dráždivé vůně. Kvete k letnímu zrání, aby přinesla bohatou, blahodárnou žeň, aby vydala sytivé ovoce. Rosteme v krytu ústraní i v otevřených polích, ale uvykli jsme i neočekávaným mrazům a útoku zběsilých, bezohledných bouří. Nespálí, nezdolají nás,

— „jsme děti bouře, zvyklí na zápasy a otužení“.

J. Vrchlický: Pantheon.

A dlouhá bude naše píseň. V hluku žití nás nápěv její povede až k tmavým hrobu prahům a ještě hlína na rakvi nám zazní jejím rhytmem. Neumlkne, nezmění se; nespadne květ, aby dal jiné, cizí ovoce; vždyť

„To je triumf pravý
přes zlobu času, zápas stran a vřavy,
být věrným vždy myšlence svého mládí.“

J. Vrchlický: Sfinx.

Jde jaro v nás — jde v lásky snech.

V hlubinách srdcí ukrytých snujeme s chvěním a blaživou bázní čarovná vlákna snů, milostných snů, jimiž vesmír je spiat a žije. Bouří se srdce, jásají; slzami radosti i bolu zalévají obrazy drahých, jediných tváří a plamen nadšení množí síly, dodává chuti k životu a k práci. Obzor se šíří. K obrazu obraz se druží, tváře nové a neznámé — a na nich i slzy chudých, trpících i blesky vzdoru, útisku — hle! lidstvo celé, veliké se tiskne v naše srdce a volá prosbou bídy své: miluj, smiřuj, pomáhej!

Zvítězil Život. Hlas smuteční již dozněl v šeru chrámů a dávno umlklo již velké, božské „Dokonáno“. — A vzešlo slunce v třetí den; však ne — to Život z hrobu vstal — a slunce — jenom slabý odlesk Jeho vítězného lemu — se v Jeho tiché hřeje tváři a zemi budí — matku, jaro přivádí, by kořili se Otci, Tvůrci, Pánu.

Jde Vítěz laskavý; má v těle otevřené rány a v ruce kříž, má v srdci věčný pramen lásky a v tváři zázrak požehnání.

Jde Jaro lidstva — věčný vítěz — Bůh. Jde v jasné písni víry, jde v květu naděje a v plodu živé lásky.

A my tak blízko — v jeho svatých šlepějích a v svitu jeho božské záře! Ó jak možno nevzplanout a nezahořet v srdci radostí, jak neuvítati Jej chvalozpěvy srdce? — — —

Ó vy všichni, kteří nejste hluši k hymnu přírody, kterým oheň mladého nadšení a lásky hoří v srdcích, kteří zmužile jdete pod vlajkou věčného Života, — vy všichni, v svatém nadšení a s vřelým, jásajícím srdcem

Vítejte Jaro . . .!

ANTONÍN MACHÁČEK:

K VOLBĚ POVOLÁNÍ.

Poslední semestr studií gymnasijních staví studenta před nutnost, aby rozhodl se pro své budoucí povolání a zvolil určitý odbor studia. Jest málo poměrně abiturientů, kteří již za studií středoškolských přilnuli tak pevně k některému odboru, že volba povolání nedá jim mnoho přemýšleti. Za to jest mnoho takových, kteří kolísají uvažujíce obtíže studia, náklad, finanční prostředky své rodiny, pozdější zaopatření, a ze všeho toho skombinují si svůj cíl a cestu k němu. Takoví nerozhodní studenti obraceli se dříve ke studiu právnickému, počítajíce, že uchytí se v tom neb onom úřadě, který jim poskytne živobytí, třebas ne vnitřního uspokojení.

Od několika let obrací se však proud na fakultu lékařskou, a to od té doby, co ministerstvo vojenství vypsalo stipendia již od prvého roku lé-

kařských studií počínaje. Dnes máme na sta abiturientů, kteří počítají, že dostanou lékařské stipendium vojenské, že stanou se vojenskými lékaři, ač pro studium mediciny samo nemají žádné zvláštní záliby a ačkoliv o vojně a o službě nemají ani ponětí. Na některých gymnasiích hlásí se skoro všichni abiturienti o vojenská stipendia, jsou ochotni zavázati se k šestileté aktivní službě, nevědouce, zdali ta volba bude pro ně šťastná nebo osudná.

Aby naši mladí kollegové nedopouštěli se skoku do tmy, podáváme jim několik informací o vojenských stipendiích a o podmínkách s nimi spojených.

Vojenská stipendia bývala dříve udělována posluchačům lékařství počínaje sedmým semestrem. Tehdy bylo podmínkou odbyté první rigorosum a ukončený prvý půlrok praesenční služby. Veliký nedostatek vojenských lékařů donutil r. 1905 správu vojenskou, aby ustoupila od obou podmínek. Dnes vyžaduje se jen odbytá zkouška maturitní, fysická schopnost a revers, že uchazeč bude studovati medicinu a dosáhnuv doktorátu, že bude šest let aktivně sloužiti. Přesně vzato zavazuje se sloužiti sedm let, ba i více, neboť oněch šest let počítá se teprve od té doby, až absolvuje po doktorátě vojensko-lékařskou applikační školu ve Vídni. Ta škola trvá rok; ten se do šestiletí nepočítá.

Výše stipendií jest takto vyměřena:

I. stupeň od 1. semestru do prvého rigorosa 480 K ročně.
II. stupeň od prvého rigorosa včetně do 8. semestru 720 K ročně.
III. stupeň od 9. semestru až rok po absolutoriu 1008 K ročně.

Dostane-li tedy uchazeč stipendium hned po maturitě, může vybrati za dobu studií 4400 K. Po doktorátě stane se zástupcem assistenčního lékaře a žákem applikační školy ve Vídni, po půl roce stane se nadlékařem, za další půl rok skládá zkoušku, na níž závisí další postup.

V celku to tedy vypadá dosti lákavě: peněžní podpora v době studií, jisté postavení hned po vystudování. To také svádí množství mladých lidí na tuto dráhu, nehledě k tomu, že také uniforma mnohého vábí. Mnohý z nich si myslí, že po sedmi letech nabude zase volnosti a myšlenkami o další budoucnost hlavy si neláme.

V skutku počátek dráhy jest velmi hezký. Býti rok nebo více ve Vídni není zlé; choditi do školy a učiti se — třeba věcem neobvyklým a v jazyce cizím — není příliš těžký úkol. Ale po roce vypadá věc jinak. Přeloží mladého doktora z Vídně; tu a tam některý dostane se do slušného místa, ale těch v našem soustátí není tak mnoho jako všelijakých míst zapadlých. Dostane-li se do východní Haliče, do Uher, na nějakou pevnost v Hercegovině, tu cítí se sklamán ve svých nadějích. Jsou místa, kde styk s civilním obyvatelstvem jest vyloučen a lékař jen odkázán na společnost důstojnickou. Aby se věnoval s nadšením a s celou duší svému úřadu, nedá se mysliti, neboť vojenská medicina jest jen zlomek, jen úryvek vědy lékařské a nemůže zaujmouti celého člověka K tomu dlužno míti na zřeteli, že vojenský řád nepokládá lékaře za rovnocenného s důstojníkem a odpírá mu pocty, které důstojníku přísluší. Zvlášť okatě jeví se to při čestných soudech: jedná-li se o lékaře jako obžalovaného, může i nejmladší poručík býti jeho soudcem a o jeho případu hlasovati; je-li však obžalován důstojník, třeba mladý poručík, nesmí lékař se zúčastniti hlasování. Při parádách, představování a podobných representačních příležitostech stojí lékaři v řadě teprve za poručíky.

Postup lékařů jest špatný a v posledních dobách se rok od roku zhoršuje. Mladík, který absolvoval kadetní školu, dostoupí dříve osmé hodnostní třídy než lékař se svým akademickým vzděláním.

Mezi vojenskými lékaři jest mnoho Čechů. Bohužel tvoří Češi v nižších šaržích daleko větší procento nežli ve vyšších.

V poslední době lékaři civilní po příkladu jiných povolání s úspěchem se organisují. Na vojně jest organisace vyloučena a zákon vojenský stíhal by každého pro odboj, kdo by se o něco podobného pokusil. Protož nechť každý student dobře rozváží, nežli přijme vojenské stipendium a s ním povinnost sedm let sloužiti.

Díváme-li se s národního a hospodářského hlediska na ten nával studentů, kteří se hrnou k povolání vojensko-lékařskému, neubráníme se smutnému dojmu. Naše česká universita produkuje sice mnohem více doktorů než německá, nicméně jest stav členů německé sekce lékařské komory jen o málo menší nežli sekce české. Němečtí lékaři naplňují uzavírané území, daří se jim také dobře v českých městech; ne tak jest tomu na straně české. Českých lékařů v německých městech jest tuze málo, ač by přece tam měli býti průkopníky pro získání krajů. Produkci lékařů máme, ale veliká část se jich ztrácí na vojnu. Třebaže tito na rozdíl od mnohých důstojníků zůstanou i na vojně Čechy, přece nějaká jejich část se národu ztratí aspoň ve druhé generaci.

Chceme-li býti národem hospodářsky silným, musíme míti co nejvíce jednotlivců v dobrých, samostatných postaveních. Cesta k samostatnosti jde však přes různé obtíže a překážky. Těch se mladý člověk nemá báti a nemá se dáti na druhé straně zlákat počáteční materielní výhodou.*)

J. F. S.

NĚKOLIK VZPOMÍNEK Z HISTORIE Č. L. A.

O pohnutkách, jež předcházely založení České Ligy Akademické, bylo již v I. roč. časopisu tohoto psáno a loni v jubilejním roce vzpomínky ty znovu oživeny, účelem mých řádků jest vzpomenouti též význačnějších momentů z pětileté činnosti České Ligy Akademické a nesnází, jež spolek musil překonávati.

Česká Liga Akademická založena byla r. 1906. Podnět k založení spolku daly bouřlivé události, sběhnuvší se při instalaci rektora prof. dr. A. Vřešťála r. 1905 v universitní aule. Tehdy české pokrokové studentstvo nechtělo dopustiti, aby rektorem české university stal se professor theologické fakulty, a proto hulákáním a násilím chtělo instalaci rektorovu zmařiti. Leč každý tlak vyvolává protitlak. Tak i toto nedůstojné chování akademické mládeže pokrokové přimělo studenty, kteří zachovali si dosud katolické přesvědčení, k obraně. Sestupovali se proto k poradám a konali pilné přípravy k založení katolického spolku studentstva vysokoškolského. A skutečně již v květnu r. 1906 ustavil se spolek, který vytkl si za účel hájiti zájmy katolických akademiků a zjednávati vždy a všude průchod pravdě; proto ono hrdé heslo „Pravda vítězí“, jež vepsal si spolek ve svůj štít. Že ustavující valná hromada spolku s takovým programem nebyla ušetřena nájezdu pokrokových studentů, netřeba podotýkati, a kdo znal chování akade-

*) K vůli úplnosti třeba ještě se zmíniti o c. k. zeměbraně. Zeměbrana přijímá nejvíce již hotové doktory lékařství a dává jim 6000 korun náhrady za výdaje studijní; za to zavazují se také tam k šestileté službě. Sbor zeměbraneckých lékařů doplňuje se jen z menší části stipendisty. Bývalým stipendistům se po doktorátu doplatí scházející obnos do 6000 korun. — Jinak jest sociální postavení lékařů u zeměbrany stejné jako u c. a k. vojska.

mické mládeže pokrokové již z výše uvedené slavnosti universitní, nebyl nikterak překvapen, že ustavující schůze konati se musila pod ochranou policejní stráže. Vřele uvítala katolická veřejnost založení České Ligy Akademické, za to pokroková společnost nelibě nesla „tento nezdravý zjev“ v českém studentstvu.

Prvého útulku dostalo se spolku v paláci Sylva-Tarouccy; byl to útulek nehostinný, tmavý, ale nově založený spolek přijal i to s povděkem. Vždyť finanční poměry spolkové nebyly tak skvělé, aby spolek mohl pomýšleti na pronajetí nějaké veliké místnosti. V čelo spolku postaven byl PhC. J. Šanta, ale již po prázdninách vzdal se této hodnosti, jelikož nastupoval praktickou dráhu životní. Jednomyslně zvolen byl po něm osvědčený již pracovník PhC. F. Drobný. Týž hlavní péči věnoval vnitřní organisaci spolkového života a v četných debatních večírkách přednášel členům o katolickém hnutí a připravoval je tak k organisační práci veřejné. Tehdy po prvé bylo poukázáno na potřebu studentského časopisu, vedeného duchem katolickým. Leč vedení spolku kol. Drobným nemělo vlivem vnějších poměrů dlouho trvati. O prázdninách r. 1907 konaly vůdčí kruhy katol. hnutí přípravy k vydávání časopisu pro katolickou intelligenci „Nový Věk“ (nyní křesťansko-sociální). K poradám pozván byl též předseda České Ligy Akademické kol. Drobný, což zavdalo podnět jistým kruhům k útokům na celý spolek, ač kol. Drobný účastnil se porad těch soukromě a ne jako zástupce spolku. Když pak ve spolku družstva „Vlasť“ byl redaktorem P. Škrdlem spolek přímo obviněn „z proudů modernistických“, vzdal se předseda svého úřadu, aby ušetřil spolek dalších nepříjemností. Marně snažil se i nově zvolený předseda IngSt. J. Sedlák ostré rozpory ty urovnati.

Leč ještě jiná starost nastala spolku v téže době. Jak známo, přešel palác hr. Sylva-Tarouccy koupí do rukou obce pražské, od níž spolek dostal soudní výpověď s podotknutím, aby do polovice listopadu byl vystěhován. V říjnu sjeli se funkcionáři spolku do Prahy, a kromě svých starostí se zápisem na vysokých školách měli ještě starati se na rychlo o opatření vhodného bytu. Podařilo se najmouti místnost ve staré kolleji Arnošta z Pardubic, ale ne na dlouho; nájem z místnosti byl na tehdejší poměry spolkové tak veliký, že již po čtvrt roce bylo nutno po novém přístřeší se ohlížeti. Těmto starostem spolku bylo na čas odpomoženo propůjčením místnosti v domě katol. tovaryšů. Byla to místnost skrovná, nevlídná, která mimo spolkové účely sloužila ještě jako archiv a skladiště odloženého inventáře spolku katolických tovaryšů. Avšak i v těchto těsných, skrovných poměrech — rostlyí velké myšlenky. Zde konal se sjezd delegátů katolických akademických spolků slovanských, zde počala vycházeti „Studentská Hlídka“.

Prost aspoň na čas starosti bytové, mohl výbor věnovati se vlastní spolkové činnosti. Tak o svátcích svatodušních r. 1908 pořádán sjezd delegátů slovanských katol. spolků akademických, který v pěti pracovních schůzích vypracoval stanovy „Slovanské ligy katol. akademiků“, svazu to slovanských spolků studentských. Na témže sjezdu bylo uloženo „České Lize Akademické“ vydati v době pokud možno nejkratší časopis, jehož nutná potřeba jevila se též v právě vzplanuvší afféře Wahrmundově. Spolek úkol ten nepustil se zřetele a když pak na sjezdu katolické mládeže v Hr. Králové, jehož zúčastnil se zástupce Ligy kol. Bartoš, bylo znovu naléháno k vydávání časopisu, přikročil spolek koncem ledna r. 1909 k vydání prvního čísla tak toužebně očekávané „Stud. Hlídky“. Redakce svěřena byla s počátku vydavateli „Meditací“ redaktoru p. Bitnarovi, jemuž vzdány buďtež též vřelé díky za přátelské pokyny v prvých počátcích vedení časopisu. Měl-li však časopis býti veden duchem ryze studentským, bylo nutno, aby

studenti sami redakci si vedli, a tak svěřena byla již po prvním ročníku PhC. J. Novákovi,

Při čtvrté valné hromadě v květnu r. 1909 zvolen byl předsedou spolku IngC. J. Gaja. Již v prvém měsíci jeho činnosti překvapena byla katolická veřejnost česká pozváním k ustavující schůzi „Slovanské ligy katolických akademiků“ ve Vídni. Na slavnosti té byla „Česká Liga Akademická“ zastoupena šestičlennou deputací se starostou v čele. Tak utěšeně rozvíjela se vnější činnost spolková, ale uvnitř vlivem nedostatečných místností spolkový ruch usínal a neměl-li zaniknouti úplně, bylo nutno starati se zase o nové místnosti. Laskavostí váženého přítele katolického hnutí studentského prof. dra. Kordače podařilo se spolku získati konečně definitivních místností v budově kolleje Arnošta z Pardubic. Zde v krátké době spolek tak zmohutněl, že ani ta místnost nedostačovala a bylo nutno stále nové místnosti přibírati a dnes zaujímá již Česká Liga Akademická celé levé křídlo přízemku budovy, v němž umístěna jest rozsáhlá čítárna, knihovna, herna, redakce „Studentské Hlídky“ a výborovna.

V nových místnostech utěšeně rozvíjela se i spolková činnost zejména za předsednictví PhC. J. Bartoše, který hlavní péči věnoval pěstování vzájemnosti slovanské. Pod jeho vedením účastnila se Liga činně přípravných prací k založení slovinského katol. spolku „Dan“ a udržovala živé a slibné styky s bratrskými národy polským a jihoslovanskými. Zde ukázala Liga cestu mnohým spolkům, které slovanskou vzájemností stálé se obírají, ale nikdy nepřestoupí meze planých frází a papírových resolucí. Liga nastoupila praktickou cestu vzájemného poznání a sbližování se, tak zúčastnila se velikolepých slavností grunwaldských v Krakově, při čemž je to příznačné, že mimo Ligu a ostatní slovanské katolické spolky, nezúčastnil se slavností těch ani jediný z českých a slovanských liberálních spolků studentských. Dále účastna byla Liga založení spolku přátel slovinského národa rovněž v Krakově a při ustavující schůzi spolku českých akademiků katolických „Lípa“ ve Vídni rovněž svými delegáty byla zastoupena.

Po kol. Bartošovi svěřeno vedení spolku JUC. Vičánkovi, jenž slibně pracuje na poli sociálního hnutí mezi studentstvem. Z jeho dosud krátké činnosti nutno uvésti uspořádání sjezdu katolického studentstva v Olomouci o letošních prázdninách.

Nastíniv zde v krátkosti běh událostí v dosavadním pětiletí České Ligy Akademické, končím přáním, aby z těchto vzpomínek minulosti čerpali mladší členové síly pro budoucnost a splnili dávné přání naše — seskupiti kol sebe všechny katol. studenty, starší pak nechť utvoří toužebně očekávaný spolek katolické intelligence!

Sursum!

FR. KLOBUCKÝ:

P. IGNÁT WURM — BUDITEL MORAVSKÝ.

Dne 4. října r. 1911 zaznívaly s věže sv. Václava truchlivé hrany, hlásající celé české Olomouci, že všemi tak milovaný „stařeček“ P. Ignát Wurm odešel již v kraje, odkudž není návratu. A bolestná neblahá zvěst tato roznesla se bleskurychle po celé Moravěnce, ba celém česko-slovanském světě, tak že celá Slavie záhy zvěděla, že zemřel veliký buditel moravský — poslední Sušilovec.

Poslední — — Co tklivého smutku a tajemného bolu v jediném tom slově . . . Ale netřeba nám příliš hořekovati, raději děkujme Prozřetelnosti Boží, že darovala Moravanům muže, velikána duchem a bohatýra srdcem, na něhož můžeme všichni vždy s hrdostí pohlížeti jako na zářivý, následování hodný vzor!

Maje pojednávati o Wurmovi jako buditeli moravském, upozorňuji již předem, že ve Wurmovi stkví se pravý obraz, příkladný typ českého člověka, problem nábožnosti a vlastenectví — církev a vlast. Toto heslo Sušilovo bylo i jeho heslem, za ním vždy kráčel, jemu podřizoval všecky své tužby, jemu celý život svůj obětoval. Bylť Wurm

„ještě z nich, těch kněžských vlasti synů,
— — — — — co znali se Sušilem
své srdce s církví, vlastí děliti,
a znova u zápasu práce čilém
je láskou k oběma zas celiti,
jež provázela jediná jen snaha:
lid vésti k zdrojům odvěčného blaha."

Vlad. Šťastný.

Jako vůbec většinu našich velikánů, tak i Wurma dal nám náš venkov, vychoval nám ho otec milující bibli a něžná, citu plná matka, starého sice, ale vzácného zrna. A z dobrého zrna uzrál dobrý plod. Wurm zdědil po rodičích pevnou víru a pravou zbožnost a vsál vůni moravského kraje, jejž tak miloval. Zlatá nitka něžné té lásky patrna byla v celém jeho životě. Vzorná pak výchova v rodině položila povaze jeho žulové mravní základy, tak že Wurm statně ododal všemu v mravní příčině nepříznivému vlivu, který jednak školou, jednak zevní společností na mládež doráží, a co nejpřízniveji mohl se vyvíjeti v budoucí charakter. [1])

Co se týče národního vědomí Wurmova, přísluší přední zásluha kaplanu hraběti Bedřichu Sylva-Tarouccovi, s nímž seznámil se Wurm jako mladý student (sextán) ve svém rodišti (v Klobukách u Brna). Tento muž vzácných vědomostí a velikého rozhledu, muž ideální, mecenáš obětavý a věci naší slovanské celým srdcem oddaný" [2]) působil mocně na vnímavou mysl Wurmovu a svými rozmluvami o národnosti, literatuře, významu Slovanstva v dějinách probudil v něm dosud ještě dřímající národní vědomí. Hr. Tarouccovi jest nám též děkovati, že Wurm, rozhodnuv se po filosofii pro stav kněžský, volil seminář brněnský, ač protekce připravovala mu cestu do Vídně.

K povolání kněžskému vedla Wurma jedině jeho neobyčejně ideálně založená povaha. Domníval se totiž, že kněz může nejvíce prospěti lidu svému a mnohem více působiti na duševní vývoj lidu než člověk kteréhokoli povolání druhého, ani spisovatelské, ba ani učitelské nevyjímajíc, využije-li jen náležitě jeho výhod. Mělť za to, že živé slovo, zvláště knězem pronesené, působí na obecný lid vždy mocněji nežli psané nebo tištěné. [3])

A bylo to šťastné rozhodnutí, neboť Brno uvedlo mladého bohoslovce do družiny Sušilovy, do družiny katol. kněží-vlastenců, které Prozřetelnost postavila ke kolébce náboženského i národního probuzení národa českého, aby v národ dějinnými katastrofami vysílený vlili nové síly a všeobecnou zoufalost v jeho znovuzrození, změnili v posvátné zanícení, jakýsi vyšší kult myšlenky vlastenecké, pevnou naději v slavnou budoucnost. Jak často a jak rád vzpomínal P. Wurm i v pozdějších letech svého života oné chvíle, kdy sešel se po prvé se svým učitelem Fr. Sušilem, zvláště však oné slzy,

---

[1]) Srv. Mil. Procházková: P. Ignát Wurm ve svém životě. Str. 9.
[2]) Srv. Mil. Procházková: P. Ignát Wurm ve svém životě. Str. 13.
[3]) Srv. Časopis Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci č. 112, str. 176.

jež vytryskla z chorého oka Sušilova, když k bolu svému poznal, že předčitatel jeho, syn českých venkovských rodičů, bohoslovec Wurm, česky čísti dobře neumí! Tato němá, ale výmluvná slza působila na Wurma jako svlažující rosa; on počal úplně jinak mysliti. Prolétlo mu hlavou: Jistě si myslí: „Máš-li býti za tři léta knězem, a to knězem lidu českého, máš býti jeho učitelem a vychovatelem, neumíš však ani česky čísti." Slze té byl Wurm vděčný, že nejen česky číst, ale též česky nebo ještě lépe řečeno národně myslit, cítit a žít se naučil. [4])

Probouzející se slovanské (národní) smýšlení Wurmovo sesíleno bylo též památným listem Františka Palackého ze dne 11. dubna 1848, v němž Palacký hrdě odmítá pozvání Němců k přípravné akci pro frankfurtský parlament. Bohoslovec Wurm stal se propagátorem myšlenky Palackého na moravském venkově. Svými dopisy a dopisy svých slovanských kollegů z alumnátu přispěl nemálo k tomu, že lid na venkově voleb pro frankfurtský parlament se nezúčastnil. Vůbec jevil Wurm, jsa ještě v semináři, veliký zájem o politiku a potřeby veřejného života našeho národa, a proto byl zván i k poradám politicko-národním, jichž účastnili se Frant. Sušil, hr. Taroucca, Klácel, Pražák, Procházka, Ohéral a jiní národovci.

I s otázkou cyrillo-methodějskou zabýval se Wurm již v bohosloví. Mocně na něho púsobilo životopisné pojednání o sv. bratřích soluňských Cyrillu a Methoději v „Blahověstu" Václavem Štulcem vydané; jím nabyl pravého pojmu o velikém významu sv. Cyrilla a Methoděje pro náš národ a Slovanstvo vůbec. Idea cyrillo-methodějská spojila se u Wurma s ideou svatodušního slovanského pražského sjezdu (1848) a toto ideální spojení působilo na něho tak hluboce, že „utkvělo v duši jeho navždy, provázejíc ho celým životem i utužujíc co nejvíce jeho vědomí slovanské". [5]) Taktéž o Slováky uherské zajímal se bohoslovec Wurm horlivě a celou duší přál si, by Slováci uherští zachováni byli pro literaturu českou, aby nebylo jim potřebí se odštěpovati; za tím účelem agitoval velmi pro slovenský list „Cyrill a Methoděj", který na začátku let padesátých v Báňské Bystřici s velikými nesnázemi začal vycházeti.

Avšak vlastní buditelská činnost Wurmova začíná vlastně až po jeho vysvěcení na kněze (25. července r. 1850). Teprve svým působením kněžským dokázal Wurm, jak velice může se uplatniti kněz na prospěch svého národa a jeho snah, vede-li ho k tomu opravdové přesvědčení, pevná vůle a mysl ušlechtilá. Kdekoliv byl a působil jako kněz, všude zůstavil po sobě hojných stop svého neobyčejně blahodárného působení na lid, který tak vroucně miloval. Jako květina obrací svůj běloskvoucí květ za sluncem, aby od něho přijala dary jeho paprsků ve svou korunu a veškeru tu krásu svou vůní dýchala v ticho samoty, tak i čistá duše Wurmova přijímala všecky dary Prozřetelnosti tak hojně jí propůjčené, aby v podobě ideálních činů, probouzejících se hned v mladosti, vyzařovala je ku prospěchu svého lidu.

Prvním působištěm Wurmovým byla slovácká ves Mutěnice na Kyjovsku. Působil tam jen krátkou dobu, ale blahodárně. Obec naprosto zanedbanou povznesl, v obyvatelstvu dříve tak netečném, panskými dráby duševně i tělesně zotročeném, vzbudil lásku k chrámu Páně i ke škole; všude rozséval símě lásky a sklízel vděčnost i lásku mladých i starých.

Avšak ještě intensivněji pracoval P. Wurm na druhém místě v Dědicích u Vyškova, kdež postaral se nejprve o to, aby farníkům jeho dostalo

[4]) Podrobněji o tom viz v „Museu" bohoslovců československých roč. XXXIII., č. 4., str. 206. Lad. Zamykal: „Ze vzpomínek P. Ig. Wurma na Sušila."

[5]) Mil. Procházková: P. Ig. Wurm ve svém životě, str. 32.

se řádné a bezvadné četby. Založil knihovnu pro lid, aby dobrou knihou probudil dřímající národní vědomí vesničanů; odebíral časopisy, většinou hospodářské a zdravotnické, by jimi probouzel smysl pro rozumné hospodaření polní a národní a doporučoval i zdraví přiměřený způsob života. Vůbec poučoval, povzbuzoval a uvědomoval lid, kde mohl a jak jen mohl, jako pravý apoštol lidu, z něhož vyšel!

(Pokračování.)

J. L. B.:

J. H. NEWMAN: SVATÁ MARIA.

Po kolik dní na jaře svítí slunce, než paprsky jeho sníh roztaje, země k novému životu se probudí a listy na stromech vypučí, a přece září ono od začátku, jen síla jeho znenáhla působí. Nezměněno zůstává, jedno a totéž je to slunce, jen moc jeho den ze dne roste; právě tak v katolické církvi vyznávána byla od počátku po všechen čas panenská Matka, ale uctívání její různé bylo časem i místem; tu nepatrné, tam až příliš vroucí.

Oratorián a kardinál John Henry Newman (1801—1890) jest nejinteressantnějším zjevem v církevních dějinách Anglie, vystupující v zápase nejpřednějších theologů anglikánských minulého století o t. zv. „druhou reformaci" spočívající na základech katolických, jejíž potlačení anglikánskými církevními úřady mělo za následek obnovení katolické církve v Anglii. Newman byl uveden v ten zápas četbou sv. Otců, kteří mu vštípili víru v dogmata, jež ho přirozeně po čase přivedla do lůna církve katolické. Nestalo se to ovšem v krátké době. Dlouho bránily mu v tom anglikánské předsudky o římské církvi, papeži i mariánském kultu, jež mu bylo přemoci. Jeho geniálnost získala mu mnohé obdivovatele a jeho vážnost a vysoký mravní ideál mnohé přívržence. Návratem k studiu svatých Otců vdechl anglikánské církvi nový život, jejž rozvířil zvláště r. 1845, kdy přestoupil k církvi katolické. Z anglikánského theologa stal se theolog katolický, který z lásky k pravdě a z touhy vrátiti ji vlasti své, jal se horlivě pracovati o sjednocení církve anglikánské s katolickou, ničiti všecky překážky této snahy a dokazoval, že rozdíl mezi formálním učením anglikánské církve a římské není tak veliký, jak obyčejně se za to má, ale že daleko více praktický system Říma překáží unii. Nové proudy v církvi anglikánské přinesly ovšem i mnoho falešného v církvi katolické, tak také i falešný názor na katolické učení o Panně Marii, který se objevil v Puseyově Eireniku, vydaném k snadnějšímu řešení sporu mezi církví římskou a anglikánskou. Ač Pusey byl přívržencem Newmanovým, přece Newman byl nucen proti jeho falešnému pojetí o kultu mariánském protestovati. Tak vzniklo toto dle názoru mnohých jedno z nejlepších mariologických děl . . .

Newman vychází v něm z historického odůvodnění kultu mariánského. Chce především přesně rozlišiti v kultu mariánském víru od pobožnosti v domnění, že tím značná část obtíží pro nekatolíky se odstraní.

Panna Maria je druhou Evou. Tak již učila stará, nerozdělená církev, jak to čteme u církevních Otců, zejména u sv. Justina, Tertulliana a sv. Irenea, žijících ve II. století; byli tedy žáky apoštolů, zvláště sv. Jana Ev., a dle míst svého působení jsou zástupci Palestiny, Afriky, Říma, Malé Asie a Gallie, celého to tehdy křesťanského světa. Učení to se udrželo, až je ve IV. stol. mnozí církevní spisovatelé zřetelně projevili.

Eva má ve Starém Zákoně důležité postavení. Osud lidské společnosti závisel od Adama, on zastupoval nás všechny, v něm jsme padli. Ač Eva před ním hřešila, nebyli bychom přece darů nadpřirozených milostí ztratili, jež pra-

otci našemu Adamovi byly propůjčeny, kdyby byl ten statečně odolal. Eva nebyla hlavou lidského pokolení; přes to však měla k němu určitý vztah; Adam, jemuž Bůh sdělil jména všech stvořených bytostí, nazval ji „matkou všech živých“ — jménem, jež přece jistě v sobě také jistou důstojnost obsahuje a nevyjadřuje pouze fakt. A nejen v tomto všeobecném vztahu svém k lidstvu, ale i na jeho pokušení a pádu v Adamu měla zvláštní podíl. Při těchto pradávných událostech hrála úlohu sobě vlastní. „Žena byla pokoušena a padla.“ Uposlechla zlého ducha, podala svému muži plod a on z něho jedl. Ona spolupůsobila na tom hříšném pádu ne jako nástroj bez vůle, nýbrž s rozhodnou osobní zodpovědností. Ona byla příčinou sine qua non, positivní, aktivní příčinou hříchu. Proto také vzala svůj podíl na trestu. V rozsudku, který nad ní vyšel, odsouzena byla jako účastnice hříchu též k jeho následku, t. j. k utrpení.

Na tomto strašném pádu spolupůsobili tři — had, žena a muž. A při odsouzení jeho byla přislíbena událost, jež v daleké budoucnosti tyto tři měla opět k sobě svésti: hada, ženu a muže, ale jiného Adama, jinou Evu, a ta nová Eva měla se státi matkou nového Adama. „Nepřátelství položím mezi tebou a ženou, mezi semenem tvým a semenem jejím.“ (Mojž. I., 3. 15.) Símě ženy, slovo Boží, tělem učiněné, jest Ježíš, žena, jejíž semenem je syn ten, jest Maria, jeho matka.

„Smrt skrze Evu, život skrze Marii (Jeronym [331.—420.) Ep. XII. 21. ad Eustoch.). Eva, zhrdnuvší nadpřirozenou zvláštní milostí Boží, která ji měla uchrániti hříchu, ztratila i nevinnost a bezhříšnost a potomstvo své zrodila ve smrti duše a hřích dědičný odkazem mu dala. Jen jediná žena byla ho uchráněna a to opět zvláštní milostí Boží. „Zdráva buď, milosti plná . . .“ (Luk. I., 28.) zněl andělský pozdrav při zvěstování Messiáše Panně Marii. Ona jediná vyňata byla z oné kletby nad lidstvem v den pádu vynesené, a to proto, aby se mohla státi matkou svého i našeho vykupitele, aby mohla pomocí oné zvláštní milosti, Evou kdysi utracené, tak růsti v milostech, aby byla „milosti plná“, až by anděl přišel a s ním spasitel, aby byla připravena jej do lůna svého přijmouti, pokud lidský tvor vůbec mohl býti připraven. To je smysl neposkvrněného početí Panny Marie katolickou církví hlásaného, které jí připisuje nejvyšší stupeň svatosti.

Ovšem Bůh při udílení této milosti veden byl zásluhami Panny Marie, které ve své prozřetelnosti předvídal. Vždyť jestliže dle slov sv. Irenea již za života pozemského jako orodovnice se ukázala, jako těšitelka v nouzi, jestliže jak sv. Jeroným a sv. Ambrož praví, zde velikým vzorem panen byla, jestliže záslužně spolupůsobila na našem vykoupení a své mateřství získala vírou a poslušností, jestliže jí božský syn její byl poddán, jestliže ona pod křížem stála a její mateřské srdce pronikl meč bolestí, jež musila zakusiti — pak bylo by nemyslitelno, abychom tyto charakteristické události jejího života pozemského neměli spojovati s jejím blahoslavenstvím. A jistě to sama tušila, když pěla: „ blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové“. Ona to je, kterou Písmo sv. líčí jako sluncem oděnou, nebeskými hvězdami korunovanou a měsíc pod nohama jejíma. (Zjev. sv. Jana, 12. 1.)

A jakou poctu neměli bychom jí prokazovati? Matka Boží, Theotokos, ona jest matkou svého stvořitele. Titul ten budí posvátnou hrůzu; on svatost její a velikost osvětluje a spojuje. Tu srdce lidská se otvírají a se sv. Cyrillem Efeským volají: „Buď pozdravena, Maria, matko Boží, vznešený poklade celého světa, nikdy nehasnoucí světlo, koruno panenství, žezlo pravé víry, nezničitelný chráme, obydlí nekonečného, matko a panno, od níž ten, jenž přichází ve jménu Páně, ve svatých evangeliích velebným se zove . . ., kterouž nejsvětější Trojice velebena jest . . ., kterouž andělové a archandělové se těší, ďáblové však na útěk jsou zaháněni . . . a padlé stvoření opět přijetí nalézá v nebi atd.“ (Opp. 1, 6. p. 355.)

A proto k Marii vznáší se i modlitby církve; ona přímluvou svou zachraňuje duše, odvrací je od bludu. Ona je velikým vzorem modlitby pro ty, kteří moc modlitby popírají, kteří tvrdí, že fatalistický zákon vesmírem vládne, že není žádného bezprostředního spojení mezi nebem a zemí, že Bůh nemůže svůj svět navštíviti, že člověk nijak nemůže působiti na řízení jeho prozřetelnosti. Proto církev v antifoně pěje: „Ty jediná všechny haerese jsi zničila." Nemůže tedy nikdo z tvorů výše státi než Panna Maria.

Ono apoštoly zvěstované: „Slovo tělem stalo se!" otevřelo lidstvu neznámé dosud pole idei, když se pochopilo, že tento člověkem stavší se Bůh má lidskou matku. Ponížení Boha a povýšení ženy, ty dvě veliké idee přineslo křesťanství, jež staly se také středem pobožností k Ježíši a k Marii. K udržení těchto dvou kultů navzájem si nikterak neodporujících, v pravých mezích je ovšem potřebí mocné autority církevní. Lid nedovede citů svých ovládat, snadno dává se unášeti vznešenými ideami náboženskými v extremy. Leckde kult mariánský zatlačuje kult Ježíšův (církev východní), v římsko-katol. církvi však toho není. Ta zdobí sice oltáře a stěny svých chrámů obrazy mariánskými, ale chová v těch svatých stěnách bytost nekonečně vznešenější, jež od nás docela jinou úctu si žádá a také jí dochází, než jakou Marii vzdáváme. Všechny obrazy v katolických chrámech, všecky krucifixy dohromady nečiní tak hlubokého dojmu na návštěvníka, jako lampa, která mu oznamuje, zda nejsvětější svátost tam je neb není. Také mše sv. nás poučuje, že vtělený syn Boží nám je nade vše. Ta nás vede na Kalvarii, při čemž Maria je sotva jmenována. Právě tak svaté přijímání je slavným, nikterak dvojsmyslným aktem víry v bohočlověka, milostivým připomenutím, že on jest nejvyšším.

A s úctou k Ježíši jest úzce spojena úcta k Panně Marii. K ní vzhlíží katolíci bez bázně, bez hryzení svědomí, bez jakéhokoliv vědomí, že ona v duši naší čte, nás řídí, nás trestá. Jim je úcta její dražší, nežli samo obrácení Anglie, která o ní pohrdavě mluví a vidí v ní překážku spojení své církve s katolickou.

JUDR. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Pokračování.)

Odpomoc v naznačených poměrech mohla by tedy poskytnouti taková úprava dluhů hypothekárních, při níž by po dobu řádného placení úroků a po případě i jisté kvoty umořovací nebyly tyto dluhy se strany věřitele vypověditelny a při níž by mimo to přesunulo se nebezpečí ztráty, hrozící z kolísání míry úrokové, na věřitele. Všelikým těmto požadavkům plně vyhovuje ona forma, jíž užito při t. zv. statcích rentových. Základem jich jest myšlenka, že statky polní jsou sice fondem výnosovým, nikoli však kapitálovým, poskytnuté zápůjčky jsou tudíž v zásadě nevypověditelny a dluh sám že splácí se po pravidelných částkách ročních nebo pololetních, které vedle zúročení obsahují také splátku na kapitál. Při této formě zápůjček nezbytným jest vždy nějaký ústav peněžní, který poskytuje své sprostředkovatelské služby způsobem asi tímto: Dejme tomu, že o statek hospodářský v ceně 15.000 K rozdělí se tři dědici tak, že jeden statek ten převezme a dvěma ostatním vyplatí podíly po 5000 K. Věc pak se provede tím způsobem, že přejímatel statku uzavře s nějakým peněžním ústavem, který se takovými obchody zaměstnává, smlouvu, dle níž mu ústav zapůjčí 10.000 K, a to, jak si později ukážeme, nikoli v hotovosti, nýbrž v cenných papírech,

t. j. svých dluhopisech — hypothečních listech. Při tom se vloží do knih pozemkových na statek přejímatele dluh 10.000 K s tím ustanovením, že dlužníku je volno, kdykoli jej splatiti a to buď v hotovosti nebo zase v cenných papírech, t. j. zástavních listech dotyčného ústavu. Naproti tomu nepřísluší ústavu právo vypověděti kontrahovanou zápůjčku dlužníkovi, pokud týž platí řádně úrok a případně jistou částku na úmor. A tu by na příklad v našem případě za panující 4%ní míry úrokové bylo smluveno, že vedle těchto 4% na zúročení bude dlužník platiti ještě 2% na úmor a to dohromady ve formě annuit neboli ročních splátek v celkové výši 6% zapůjčeného kapitálu, tedy v našem příkladě 600 K. Jak lze vypočísti, respektive z příslušných tabulek vyčísti, bude celý dluh 10.000 K takto umořen za 28 roků, kdy odpadne povinnost dlužníkova k dalšímu placení a on bude míti svůj statek úplně čistý. Prakticky znamená tedy toto splácení pro dlužníka totéž, jako úsporné ukládání peněz, neboť každou tou splátkou jmění jeho se zvětšuje, až na konec je mu možno celý statek dluhuprostý znova rozděliti mezi případné dědice. Že pak kolísání míry úrokové nemá při této formě škodlivých účinků výše naznačených, vynikne ihned z dalšího. Když totiž přejímatel uzavřel u peněžního ústavu zmíněnou zápůjčku, obdržel od něho 10.000 K v zástavních listech. Tyto listy odevzdá v obnosech po 5000 K svým dvěma spoludědicům, kteří nemají příčiny tomu se brániti, neboť pokud jim netřeba hotových peněz, mohou si ponechati zmíněné zástavní listy, při čemž dostávají od peněžního ústavu pevný, na příklad 4%ní úrok a jakmile by potřebovali hotových peněz, mohou své hypoteční listy kdykoli snadno prodati. Neobyčejná účelnost celého tohoto zařízení při veliké jednoduchosti jest patrna. Dle základní naší již výše uvedené věty, že statek hospodářský je sice fondem výnosovým, nikoli však kapitálovým, měl by dědicům při rozdělení býti vlastně přiřknut jistý podíl z výnosu statku, tedy v přítomném našem příkladě $^1/_3$, což by znamenalo, že by jim přejímatel odváděl každoročně buď v naturaliích po jedné třetině výnosu nebo že by jim místo toho plnil dávky peněžité, v našem případě po 200 K, (neboť jsme předpokládali hodnotu statku 1500 K a 4% míru úrokovou, tedy roční výnos 600). Nepohodlnost, ano nemožnost něčeho takového jest patrna. Břemeno přejímatelovo by se nezmenšovalo a naopak spoludědicům by to mnoho neprospívalo. To snadno uznáme, že na př. sestře přejímatelově bude vítanějších 5000 K na hotovosti, resp. v cenných papírech, které může přinésti věnem svému manželu, případně použiti jich jako kapitálu provozovacího ve vlastní nějaké samostatné živnosti, než snad nárok na rentu 200 K. A to vše jest umožněno právě tou sprostředkující činností peněžního ústavu. Hospodář přejímatel nemusí hledati teprve kdo by mu zapůjčil kapitál k výplatě podílů potřebný, nýbrž obrátí se přímo k tomuto ústavu, který zase celé té řadě dluhů na nejrůznějších usedlostech váznoucích dává jednotný typ vydanými listy zástavními. Toto zuniformování celé řady různých dluhů na jednotný typ umožní zase snadnou zcizitelnost zmíněných zástavních listů, které potom docela jsouce odpoutány od osudu oněch zápůjček, které sloužily za podklad jejich vydání, mohou volně obíhati z ruky do ruky.

Mimo to umožňuje se touto formou přesunouti nebezpečenství plynoucí z kolísání míry úrokové s majitele usedlosti na držitele zástavních listů. — Kolísáním míry úrokové nemění se nikterak povinnost držitele selské usedlosti spláceti annuity, které stále zůstávají stejně veliké. Naproti tomu projeví změna míry úrokové své účinky co do stoupání nebo klesání kursů zástavních listů. Jako dlužník platí pevný úrok z obnosů na usedlostech zapůjčených, tak zase peněžní ústav platí ze svých zástavních listů pevný úrok a sice na př. 4%. V našem příkladě by tedy majitel zástavního listu znějícího na 5000 K hodnoty nominální dostával 200 K úroků ročně. Dejme

tomu, že by panující míra úroková stoupla se 4% na 5%. Ze zástavních listů bude majitel i nyní dostávati 4% nominální hodnoty, totiž pevný obnos 200 K. Než my posuzujeme cenu dotyčných dlužních úpisů dle ceny hotových peněz a protože by při panující 5% míře úrokové stačily pouhé 4000 K, aby nám poskytly 200 K ročního výnosu úrokového, budeme při koupi zástavních listů ochotni dáti jen tento nižší obnos, z čehož jest zřejmo, že cena neboli kurs těchto cenných papírů následkem stoupnutí panující míry úrokové poklesl. Z tohoto jest zcela zřejmo, že případná ztráta poklesnutím kursu způsobená postihne majitele zástavních listů a nikoli držitele usedlosti, jemuž právě v takových dobách je zase umožněno zakoupiti zástavní listy v kursu pokleslé a shladiti buď zcela nebo z části dluh na statku váznoucí a to přímo odevzdáním levně zakoupených zástavních listů onomu ústavu, který mu vydáním dotyčných zástavních listů zápůjčku poskytl. — Kdyby naopak panující míra úroková klesla na 3%, zůstalo by zúročení zástavních listů opět samo o sobě nedotčeno. Naproti tomu kurs jejich by stoupl a sice na onen obnos, jehož by při panující 3% míře úrokové bylo třeba, aby poskytl ročního výnosu 200 K, tedy v našem příkladě na obnos 6666 K 67 h. Tu by ovšem při tomto vysokém kursu nebylo pro držitele usedlosti výhodným tyto zástavní listy kupovati a jimi splatiti svůj dluh, nýbrž zde použije zajisté svého práva a dle možnosti splatí dluh svůj v hotovosti, pokud zamýšlí jej shladiti dříve, nechtěje se omeziti na pouhé placení annuit.

Ptáme li se nyní po praktickém užití vylíčené formy zápůjček a statků rentových, shledáme se s nejednou zajímavostí. První způsob zápůjček, spočívajících na této zásadě, shledati možno v době pruského krále Bedřicha II., za něhož majitelé t. zv. rytířských statků utvořili v jednotlivých provinciích zvláštní sbory k vzájemné podpoře svých příslušníků poskytováním úvěru, za který potom všichni ručili rukou společnou a nerozdílnou. Potřeboval li některý z nich zápůjčku, obrátil se na výbor zmíněného svazu (Landschaftsausschuss), jenž předsevzal odhad jeho statku a stanovil také výši zápůjčky.

(Pokračování.)

JUST. L. D.

JEST MOŽNO UCHRÁNITI STUDENTA PŘI VÍŘE?

Otázku tuto předkládají si rodiče, kteří vysílají svého synka do města „do škol", aby lehčeji se živil než oni, otázku tuto musí míti na mysli každý upřímně smýšlející katolík. A konečně přeneseno v život specielně studentský, otázka tato musí zajímati každého studenta, v němž jiskra víry utlumena dosud nebyla. Nemožno odpověděti na tuto otázku zcela přesně ani kladně ani záporně. Jest mnoho činitelů, kteří mají vliv na výchovu mladé duše studenta, činitelů dobrých i špatných, a tu myslím, záleží velmi na tom, kteří činitelé dovedou uchvátiti mladou mysl jeho. Proto bude účelem tohoto pojednání ukázati na ony činitele, podati je v jich pravém světle, aby po případě, byl-li by ohrožován jím duch studenta, činitel takový mohl býti odstraněn.

Začněme hned dobou, kdy malý hoch 10- neb 11letý odchází studovati. Čtenáři zajisté, poněvadž sami zažili okamžik takový, porozumí. Chlapec venkovský, který dosud nepřekročil mnohdy hranice své obce, leč snad s otcem někdy přišel dále než za humna, nejednou octne se uprostřed víru životního. Nikdo si ho nevšímá. Nemá času. Život v městě plyne příliš

rychle, lid žene se stále vpřed v boji o život, a tu takový hoch ocitá se úplně osamělý, vytržen z dosavadního života, plného mladické veselosti a bujnosti. Uprostřed neznámých soudruhů!

Rodiče obyčejně přivádějí sami hocha do města. První otázka, která se naskytne: Byt! Než jak důležitá to otázka, otázka, která může míti vliv na celý další běh života. Rodiče vědí, jak zhoubné následky by mohla míti volba špatného bytu, a proto často spěchávají na radu. Než jak často se zklamou! Co se rozumí dnes dobrým bytem pro mladého studenta? Dobrá strava, pořádek. Nelze toho zavrhnouti, poněvadž patří k pojmu „dobrý byt", ale nestačí pro rodiče, kteří vštěpovali v útlé srdce synka símě víry. Ti zajisté musí se v prvé řadě ptáti, jakým je byt v ohledu náboženském a mravním; a dovoluji si tvrditi, že, je li v tomto ohledu dobrým byt, jistě i po stránce materielní bude vyhovující. Však znají namnoze rodiče takové lidi, u nichž mohli by své dítko bez bázně zanechati? Obyčejně velmi zřídka. A tu starší student katolík bude radou. Přeptej se za prázdniny, mají-li v úmyslu rodiče dáti synka do školy, poraď jim o dobrém bytu. Starší student už obyčejně zná obstojně poměry a může prokázati dobro veliké, jehož rozsahu si ani v prvé chvíli není vědom.

Nový student přijde po prvé do školy. Octne se mezi druhy, s nimiž má se stýkati každého dne, s nimiž má žíti po několik roků. Druhá otázka neméně důležitá: Koho si zvolí náš student za přítele? Záleží na tom velice, s kým zvláště uzavře důvěrnější přátelství, kdo bude míti na jeho vývoj vliv. Bude tento vliv dobrý či špatný? Patrno, že od druha dobrého dobrý, od špatného špatný.

Bohužel, že špatné se ujme vždy lépe než dobré, a velmi často se stává, že právě hodný hoch zvolí si za přítele špatného, jehož vlivu podlehne. A nota bene, přátelství toto obyčejně nekončí ve škole, ale přenáší se mimo školu, a tam může míti ještě zhoubnější vliv. Proto velmi dobrý pozor na volbu přítele!

Než jak může takový hoch, který se octne najednou uprostřed tolika neznámých tváří, jak může znáti, s kým má uzavříti přátelství? Sám ovšem nemůže toho věděti, aspoň ne pro počátek! A tu zase staršímu studentu nastává úloha; úloha učitele, a závisí na tom mnoho, osvědčí-li se učitelem dobrým či neschopným. Nemožno ovšem chlapci říci, ten a ten hoch je zlý, s tím neuzavírej přátelství, vždyť ho sám nezná, ale je nutno chlapce poučiti, jakým způsobem si má vésti, aby neupadl v ruce špatné, mnohé špatné vlastnosti vytknouti, které se vyskytují zvláště u takových mladých studentů, aby, když spatří na svém druhovi tyto chyby, buď se mu úplně vyhnul, nelze li to, pak aspoň styků s ním omezil.

Podrobnější propracování tohoto důležitějšího místa zde podati není možno. Ponechávám další vypracování jednotlivcům dle poměrů a řádně tato otázka může býti projednána na schůzkách studentských, o nichž byla zmínka, kdež zajisté velmi přispěje názor různých jednotlivců, a zvláště také že to nebude jen theorie, ale možno hned prakticky prováděti. Vštipte si to v paměť, aby nezůstalo několik těchto upřímných slov bez užitku.

Přicházíme k části, v níž pojednáme o tom, jak škola za dnešní doby může míti vliv na víru

Škola, tak jak dnes je řízena, nemůže a také nedovede utvrditi mladé srdce ve víře. Představte si na školách dvě hodiny náboženství týdně. Co je možno z náboženství za ty dvě hodiny vykonati? Ovšem probéře se obyčejně látka, která je určena, ale náboženského prohloubení se nemůže dosíci přes veškeré usilování učitele náboženství. Je pravda, že přehled celé nauky se může podati, než což je možno při oné stručnosti, s jakou nutno vše odbývati, aby srdce a touha mladého studenta byla upokojena? Myslím,

že kdyby bylo možno, aby látka náboženská podávána byla prohloubeněji, že by se stala i zajímavější, duchu přístupnější, poutavější, zkrátka, že by mluvila k srdci.

Co tu činiti? Zůstati na oněch náboženských hodinách a tím odcházeti v životní boj, v boj, který dnes se vede s tak neobyčejnou krutostí. V boj o zásady! Dostačí nám pouze studium náboženské, jak nám ho podává škola střední? Pro katolického intelligenta tvrdím nedostačí. Ale jest možno snad až po střední škole náboženské otázky studovati?! K tomu slušno podotknouti, že by bylo už pozdě a že mnohdy jen neznalost základních nauk náboženských odvádí od víry. A potom! Škoda tolika času, který na zmar přijde na střední škole. Dosti volných chvil! Budiž věnována taková chvilka denně stravě duchovní. S počátku pravdám přístupnějším, pro staršího studenta pravdy už komplikovanější, záhadnější, filosofické. A třeba zase, by katolický student měl vůdce. Mladý staršího, starší pak, nedostačí-li si sám (a myslím, že málo kdo sám sobě dostačí), zvol si rádce, osobu, odborníka, který dovede odpověděti na záhady duše. Ale pro studenta staršího, vzhledem k mladšímu přec je tu úkol, aby radil, poukázal na to či ono, na spisek, ve kterém by mohl doplniti to, nač není kdy při kusém vyučování školním.

Ovšem nelze upříti, a s tím faktem musíme počítati, že převelikou vinu na tom, že mladý student víry pozbývá, že průměrný quintán je už s vírou hotov(?), mají učitelé! Dvojím způsobem mohou působiti oni na mladého studenta. Přímo neb nepřímo. Buď přímo popírají to, co dosud v náboženství slyšel, což se stává řídčeji, nebo v posměch uvádějí náboženství. A těchto příležitostí zajisté bývá hojně. A možno říci, že tento způsob je daleko zhoubnější. Neboť posměch může míti větší vliv než důkaz. Poněvadž důkazů nemají, odbývají příležitostně vše posměškem, vědouce, že slova jejich neminou se účinkem.

Studium podává dosti příležitostí. Přírodopis, dějiny logik, psychologie! Nechci tvrditi, že by snad všichni učitelé počínali si tímto způsobem. Byli a jsou doposud učitelé, kteří jsou si vědomi, že ve třídě mají posluchače rozmanitého smýšlení, a tudíž vyhýbají se všemu, čím snad by mohli vzbuditi náraz na duši jejich. Ale kolik je tak pevných, charakterních povah, jež by vždy dovedly zachovati tuto cestu? A tu, padne li nějaký posměch ve škole, vzbudí ohlas smíchu, a katoličtí studenti obyčejně klopíce hlavy, svírají pěstě, když se hanobí to, co jim svato. Není také vždy možno, a také nedoporučuji, aby vždy protestovalo se ihned, jen tolik je nutno, aby student sám hleděl dosáhnouti tolik znalostí a vědomostí, aby nepřivedly ho v rozpaky žádné úsměšky.

Jiným činitelem, který může býti příčinou nevěry, je četba. Musíme čísti všechno, slýcháme velmi často, dobré i špatné! To se velmi lehce řekne, než uvažme: Je stejné, čte li zralý muž s uceleným názorem světovým knihu, která nesouhlasí s ním, nebo čte li knihu takovou mladý student, který prodělává myšlenkový vývoj? Není třeba dokazovati, kde ona vytáčka se dá uskutečniti. S důrazem však nutno připomenouti, aby mladší student se špatné četby úplně varoval (ten jí dosud nepotřebuje), a starší, musí-li už sáhnouti ke knize, která neodpovídá jeho duchu, aby četl ji s neobyčejnou reservou, aby nedržel se lidového „vždyť je to černé na bílém“. Neboť na druhé straně zase „papír snese vše“, i lež a nepravdu, a nutno se ptáti v prvé řadě, kdo psal knihu, je-li možno u něho čekati objektivitu a t. d. Proto pozor! Starší buďte rádci mladším a sami jednejte rozvážně.

Toť jsou tedy asi hlavní činitelé, kteří mají zhoubný vliv na útlou mysl mladého studenta a jak vidno, prostředky proti nim jsou z veliké části v rukou studentů samých, hlavně studentů starších. Z této příčiny také po-

važuji otázku shora uvedenou jako specielně studentskou za velmi důležitou. Neboť chceme-li míti svůj dorost katolický mezi studentstvem, chceme-li jednou míti vlastní armádu katolické intelligence, nestačí „chytati“ studenty teprve až vyjdou ze střední školy, kdy mnohý se hlásí ke katolickému studentstvu jen z politiky, nýbrž je nutna výchova, výchova od počátku, která může jediné přinésti žádoucí výsledek. A na výchově té se musí zúčastnit všichni, i student středoškolský, ten hlavně prakticky. Musí se jí zúčastniti student vysokoškolský, ano musí se jí účastniti celá katolická veřejnost, která se zalíbením hledí na vzrůstající hnutí katolického studentstva u nás. Nejsme ještě tam, kde bychom měli býti, ale právě proto je nutno podpory odevšad. A jestliže katolická veřejnost všeobecně pochopí důležitost této otázky a také k řešení její napne své síly, učiníme mohutný krok ku předu, pak teprve bude katolické studentstvo vykonávati s úspěchem obrodnou práci na našem českém chorém těle.

V.:

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(Pokračování.)

K revisi textu nás přivede docela logická nutnost pozorné četby před rozdáním úloh. Hlavní pohnutkou a motivem úpravy textu má býti vědomí toho, že chyby (ať už jakéhokoliv rázu), kterých my neopravíme, odnesou si pak naší vinou do života nejen účinkující herci, kteří se jim učí z paměti, — nýbrž i diváci, kteří na venkově rádi vzpomínají význačnějších míst nebo výroků, jež jim zvlášť utkvěly v paměti. A jak vytrvalá je tato paměť, o tom mohu podati doklad ze skutečnosti:

Sešel jsem se jednou se sousedy, o nichž jsem věděl, že více než před dvaceti lety tvořili u nás renomovanou společnost ochotnickou. Ve sdílném hovoru vyloudil jsem na nich vzpomínky na ty „staré zlaté časy jejich slávy“, (jak to s humorem nazvali) — a nelitoval jsem; slovo dalo slovo a po nedlouhé chvíli počali mi k nemalému úžasu mému reprodukovati celé partie ze svých bývalých úloh a výstupů se všemi chybami a zkomoleninami cizích slov, která se vyjímala zvlášť komicky. Že to byla věrná reprodukce bývalého přednesu, tomu zřejmě nasvědčovalo pomáhání a korrigování ostatních. Uměli totiž nejen úlohy své, nýbrž co možná — ovšem úryvkovitě — celý kus, tak že by ho byli snad po jednom přečtení bez nesnází zahráli.

Co při úpravě textu padá první na váhu, jest přirozeně stránka jazyková. A tu bývají v první řadě překlady zvláště z němčiny, kterým je třeba věnovati bedlivou pozornost, poněvadž se rády jen hemží germanismy, frázemi a stylisací až hrozně nečeskou. Tu třeba znovu zdůrazniti požadavek čistoty jazyka a to nejen s hlediska osvětového, nýbrž také národního; žádá to přece naše národní hrdost a vědomí toho, že jazyk náš nepotřebuje si dnes vypomáhati vypůjčenými prostředky jazyka cizího, nýbrž že má dosti svých vlastních; a případná korrektura dokáže jen k naší cti, že je známe a dovedeme jich náležitě užít. Nepodceňujme nikdy tento význam jazykovýchovný na venkově, kde není tolik příležitosti pokračovati v díle obecnou školou započatém!

Při textech starých, ať už hrách lidových nebo od určitého autora, bude zase třeba nahraditi mnohé archaismy rčením a výrazy novějšími, anebo i taková slova zastaralá a výrazy, které snad vývojem jazyka nabyly významu jiného, nezřídka špatnějšího — až banálního.

Ale ani v nových hrách nevyhnete se škrtům nebo záměnám — ne bezdůvodným. Předně to bude ona spousta cizích slov, jež se vetřela poslední dobou do naší řeči spisovné — a na venkově většinou zůstává nepochopena nebo špatně pochopena — obé na obtíž hercům a na úkor správného pochopení u diváka. Výjimkou jsou ovšem úmyslně vložena cizí slova i věty, jež mají buď charakterisovati osobu, nebo působiti komicky, — nebo jsou jakkoliv odůvodněna kusem samým a úmyslem autora.

Jindy zase bude vám diktovati škrty hledisko morální a náboženské, nebo sociální a snad i politické. Že jest kontrola i po této stránce obsahové oprávněna, ba nutna, o tom netřeba se ani valně šířiti. Je to prostě důsledek zodpovědnosti za to, co divákům podáváme. Ovšem připustiti je lze pouze tehdy, jsou-li ona místa pouze menšími narážkami nebo nejsou-li hlouběji založena v dramatě samém a v jeho tendenci. Je-li tomu tak, pak jest lépe voliti raději kus jiný; neboť škrty mají se díti vždy šetrně, s ohledem na autora a se zřetelem k celkovému ponětí hry.

Hodláme-li vynechati buď celé úlohy nebo jednotlivé scény — ať už z nedostatku sil nebo jeviště — lze tak učiniti jediné u osob vedlejších a scén nepodstatných, snad episodních, a sice tak, aby buď byly v celém kuse důsledně potlačeny všechny narážky (pozorně přečíst!) — anebo je-li možno a snad i třeba, — aby byly nahrazeny stručně v úloze některé jiné, k tomu vhodné osoby. Nikdy však nelze připustiti škrtů úloh hlavních nebo scén podstatných. Odstrašujícím příkladem tu může býti Hilbertova „Vina“ bez matky, nebo Anzengruberův „Sedlák křivopřísežník“ bez vražedné scény lesní.

Vedle ohledu na zevnějšek, postavu, velikost, vzhled tváře a j. je třeba hlavní zřetel bráti k povaze ochotníkově. Pokud mu můžeme přiděliti úlohu co možná blízkou jeho povaze temperamentu, jsme vždy na dobré cestě, předpokládaje ovšem všeobecné vlastnosti, jichž je ke hraní třeba jako: paměť, odvaha k vystoupení a schopnost imitace a reprodukce. Při tom zdůrazňuji, že nestačí tu povrchní, konvenienční znalost lidí, nýbrž že je třeba úmyslného pozorování a přímého studia povah, které si všímá i zdánlivých maličkostí a skrytých latentních vlastností jednotlivcových, jež jen někdy v životě a volné společenské zábavě se jako bleskem prozrazují.

Není zde místa mluviti obšírněji o jednotlivých typech; spokojím se tedy se všeobecnými názory, jak je zkušenost podává.

Hráti divadlo či napodobovati vlastní hrou jednání osob jiných, — je v podstatě uměním i na venkově, třeba bychom si stupeň jeho myslili sebe menší. Bude tedy při výběru účinkujících sil především třeba bráti zřetel na ty, u nichž je aspoň dobrá disposice a kyprá půda: vnímavost a porozumění pro to, co přesahuje úzký obzor praktického zaměstnání životního, co stojí nad jeho materialistickými požitky, co sytí a šlechtí ducha.

Než i z těch nebývají zpravidla všichni schopni hráti s úspěchem divadlo. Ba stává se naopak dosti často, že právě nejsčetlejší a nejcitlivější z nich, kteří dovedou se s celou duší pohroužit a vžít ve čtenou nebo přednesenou látku, nedovedou a částečně ani nechtějí ukázati na venek, co prožívají v duši, že jim schází prostředky a vůle reproduktivní. Jsou to tiší samotáři, snivé duše utajených poetů, které horlivě čtou, s nadšením jdou na divadlo a žijí pro sebe svůj vlastní život básnický, — ale žijí ho jen pro sebe, střeží ho bedlivě a skromně, uzavírajíce ho v sobě, jakoby se bály, že ztratí tím kus sebe, prozradí-li se jiným. Povahou kloní se obyčejně k zádumčivé melancholii, bývají ostýchaví a nesmělí a nepodávají nikdy sebe tak intensivně na venek, jak žijí uvnitř, citově a myšlenkově.

Více naděje poskytují povahy výbušné, cholerické, jejichž život podobá se zvlněnému moři: jednou ponoří se v nedozírnou hloubku myšlenek

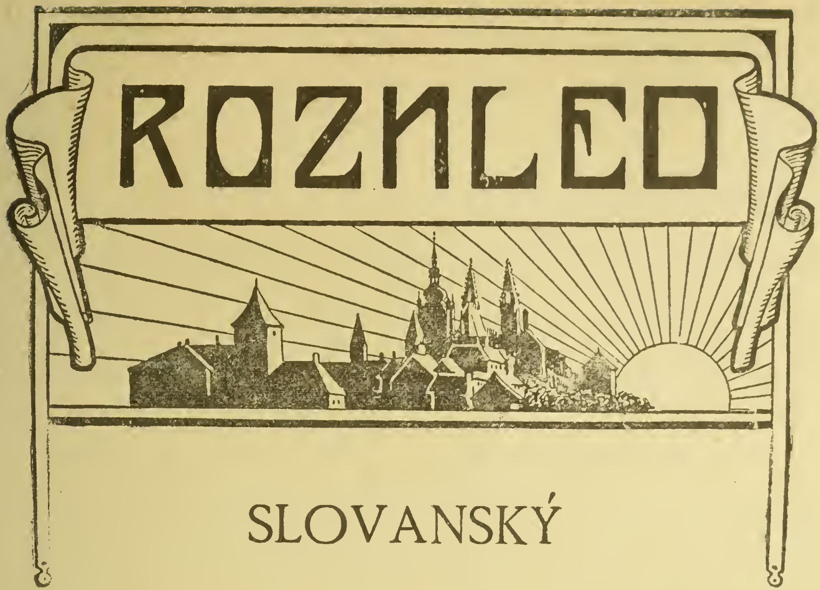
a citů, aby brzy na to daly se jimi uchvátit a vymrštit do závratné výše, aby vychrlily ze sebe v náhlém záchvatu všechnu nashromážděnou energii a sílu. Úspěch jejich bývá v přilehavých úlohách překvapující, ale ne vždy — a to tím více, že při zkouškách si obyčejně počínají mechanicky a chladně, bezvýrazně. U nich záleží prostě na tom, kdy se dostaví jejich chvíle; někdy stane se to už při poslední zkoušce, někdy při prvním, někdy až při dalším představení. A l e hrají jenom jednou, — za to se vším zápalem a nadšením — ba ani nehrají, oni úlohu přímo žijí.

Nejvhodnějšími silami však bývají povahy živé, s a n g u i n i s t i c k é; neboť ony svou pružností a ohebností poskytují nejvíce záruky pro dobré podání; pole jejich je široké, jejich bohatá schopnost akkommodační umožňuje jim dobré podání úloh někdy i značně různorodých a pro cvičitele samého jsou nejvděčnějším materiálem, protože „si dají říci“.

Pohodlný f l e g m a t i k potřebuje sice více času a pozornosti cvičitelovy a jsa poměrně chudší výrazem, nepodá tak jemně propracovaného výkonu, ale za to vyniká spolehlivou jistotou a klidem při představení; nebezpečné trémy — toho starého nepřítele herců, bývá více méně ušetřen anebo jí nepodléhá aspoň tak dlouho a tou měrou jako povahy jiné.

To platí ovšem všeobecně. V konkretních případech bude pak třeba dvojího: předně aby student z důkladné četby dobře postihl charakter každé jednotlivé osoby jednající, aby živě viděl před očima její typické vlastnosti — a pak aby dovedl pro tuto osobu knižní, ideovou najíti živého interpreta, pokud možno příbuzných vlastností a charakteru, a hlavně přiměti jej, aby úlohu přijal a zahrál. Není to tak lehké, jak by se na prvý pohled zdálo. Nejdou vždy lidé hned s našimi theoretickými poznatky. S neporozuměním a svévolností potkáme se s počátku častěji než s pravým pochopením a ochotnou vůlí. Bývá právě při této příležitosti třeba opravdového umění zacházeti s lidmi, abychom přesvědčili jednotlivce, že právě ta úloha a žádná jiná by jemu nejlépe přiléhala, že právě v té se může nejlépe uplatnit a vyniknouti, že jiná úloha — byť sebe lákavější — by přes všechnu námahu dopadla v neprospěch jeho a celého představení. Kdo jen poněkud zná naše dorosty a omladiny, ten mi jistě přisvědčí, že většina z nich, zvláště z děvčat, touží a ženou se jen a jen po úlohách mladých a parádních a že jeví skoro typickou nechuť k úlohám starším, chudobným a odstrčenějším, — třeba pro hru samu byly sebe význačnějšími. Takovým předsudkům ovšem žádný student pořadatel už v zájmu divadla a umělecko-výchovných tendencí jeho nepovolí. Ostatně se taková nemístná shovívavost mstí nejen při představení samém neúspěchem, po případě i blamáží, nýbrž i jinak tím, že uvolňuje kázeň mezi účinkujícími a podlamuje autoritu pořadatelovu. Tu je třeba vhodnou přednáškou a případnými vložkami při zkouškách a třeba i soukromě poukazovati na to, že divadlo není na to, aby se tam ten či onen ukázal v krásném obleku a lichotivé póze, nýbrž že je to umění, které má ukázati, jak kdo pozoruje a rozumí životu jiných lidí, jak dovede prohloubiti obsah a smysl jejich života a jak ho sám jiným dovede podat, aby tím umožnil autorovi předvedení nějakého promyšleného děje, aby s ním spolupracoval s tím úmyslem a s tou důležitostí, jakou on dotyčným osobám přikládá. Je dobře zdůrazniti, že je právě mnohdy třeba většího umění k tomu, podati výstižně ony odiósní úlohy a že mnozí se jim jen proto vyhýbají, protože nemají k nim dosti zralosti a potence duševní. Stane-li se však přes to, že někdo úlohu vrátí, tu nebývá valně radno pokoušeti se o dodatečné obsazení, — ač, je-li k tomu vůbec čas; nanejvýš, máme-li v zásobě vhodnou sílu, na niž se můžeme určitě spolehnouti. Lépe ještě bývá v takovém případě sáhnouti k nějakému reservnímu kusu — menšímu a lehčímu s jiným obsazením. Na to má býti v každém programu předem pamatováno.

(Pokračování.)

ROZHLED SLOVANSKÝ

Slovanské jazyky dělíme na tři veliké skupiny: 1. jihoslovanskou, 2. ruskou a 3. západoslovanskou. Ovšem kolik jest slovanskych řečí, bývá různě psáno, podle toho, jak který badatel pokládá ten či onen dialekt za samostatný jazyk.

1. Skupina jihoslovanských jazyků liší se od druhých dvou skupin svou tvrdostí (n, d, t neměkčí se před i, e, vyslovuje vždy tvrdě). K ní náleží:

a) Bulharština. Od všech ostatních slovanských řečí liší se tím, že nemá již infinitivu a deklinace (musí se vše opisovati — větou začínající „što“, pády pod různými předložkami). Dělí se na mnoho dialektů, zejména východobulharský, západobulharský a dialekty macedonské. Z těchto některé jsou takového rázu, že nelze dobře určiti, je-li již srbský či ještě bulharský. K této naleží i stará církevní slovanština, kterou mluvili a psali naši slovanští apoštolové sv. Cyrill a Methoděj.

b) Chorvatština (srbština). Je to jedna a táž řeč, téměř bez rozdílu, liší se hlavně písmem: Srbové píší cyrillikou, Chorvati latinkou. Má za bývalé jeříky a. (V češtině, jak známo, jest na sudém místě e: d*n* máme v češtině den, v chorvatštině však dan, l*v* lev-lav). Dělí se na tři dialekty: kajkavštinu, štokavštinu a čakavštinu, dle toho, jak v kterém dialektu se říká co: što, ča, kaj. Srbové jsou většinou štokavci.

c) Slovinština má tu zvláštnost, že za bývalé nosovky, které měly všechny slovanské jazyky, má o, kdežto druhé jazyky u (u cír. slov. bądą (vysl. bondon), slovin. bodem, čes. budu). Dělí se na dva hlavní dialekty: záp. a jižní. (Nejlepší slov. Pleteršnikův slov.-něm.)

2. Skupina ruská má tu význačnou vlastnost, že za skupinu souhlásek, z nichž střední je r nebo l, má t. z. plnohlasí. (Na př. původní slovo *borda dalo do češtiny brado (přesmyk a zdloužení), do ruštiny však boroda, *golva, čes. glava, hlava, rusky golova.) Dělí se na tři skupiny (jsou-li samostatné řeči či jen dialekty, je sporné): a) velkoruskou, která dělá rozdíl mezi i a y, b) maloruskou, která dlouží o, e v uzavřených slabikách (Lvôv čti Lviv, pislav = poslal). G se sice píše, ale vyslovuje h, c) běloruskou, která má rovněž h místo g, kde bezpřízvučné e zní ja. Slovník nejlepší: Lenstroem (rusko-něm.), Makarov (rusko-franc.).

3. Skupina západoslovanská se vyznamenává, že za původní tj má c, a za dj dz, později z; původ. světja, česky svěca, pozd. svíce, původ. medja, česky medza, později meza, mez, polsky świeca, miedza, kdežto rusky svěča, meža, slovinsky svěča, meja, bulharsky svešta, mežda.

K ní náleží: a) Polština, která jediná ze všech slovanských jazyků má ještě nosovky: początek (v. počontek), (počátek), język (v. jenzyk, jazyk). Značí se hlavně též svou měkkostí. Znám jest velikolepý slovník Lindův (6 dílů). K polštině dlužno přičísti nářečí kašubské.

b) Polabština, která již vyhynula. Přízvučné o přechází většinou v ü.

c) Lužická srbština, která jest na přechodu k polštině od češtiny a polabštiny.

Horní luž. srbština má za kř, př, tř před j, nebo měkkou samohláskou kš, pš, tš (píše se kř, př, tř), v dolní lužičtině kś, pś, tś. Před tvrdými samohláskami v dolní luž. kr, pr, tr zni kš, pš, tš, v horní zůstává: dol. luž. kšaj, hor. luž. kraj. Horní luž. blíží se více k češtině, dolní více k polštině. Akcent jako v češtině. Slovník od Pfuhla.

d) Čeština, která zachovala ještě dlouhé a krátké samohlásky. Ve starším stadiu zůstala slovenština, která ovšem není samostatnou řečí. Žádná slovanská řeč není tak vědecky propracována jako čeština, hlavně zásluhou Gebaurovou.

Černovická universita měla (dle „S. Slov.") v zimním semestru 1242 posluchačů, z toho 176 žen. Nejvíce posluchačů bylo na fakultě právnické — 632. Z Bukoviny jich bylo 907, z Haliče 198, ostatní odjinud. Dle národnosti bylo 614 Němců, 312 Rumunů, 187 Rusínů a 80 Poláků. Dle vyznání bylo 415 židů, 450 pravoslavných, 190 římsko-katolických a 88 řecko-katolických studentů. Z toho vidno, že jen malá část Rusínů bukovinských studuje na tamější universitě, a raději že odebírají se za studiem do Lvova. A měli by tak učiniti všichni slovanští posluchači, aby se ukázalo, pro kolik Němců vydržuje vláda také německou universitu. Uvážíme-li, že všichni židé hlásí se k Němcům, ač vskutku jimi nejsou, neboť ve Lvově přihlásili národnost arabskou, když nemohli židovskou, studuje na „německé" universitě v Černovicích 199 Němců. Morava nemůže míti vlastní university, ještě dlouho budou též čekat Slovinci na universitu slovinskou, Rusínům se bude rovněž vždy odpírati, avšak pro několik Němců v Bukovině universita býti musí.

VYSOKOŠKOLSKÝ

Eucharistický kongres ve Vídni. Již od založení křesťanství při různých příležitostech oslavováno bylo veliké tajemství, přítomnost Ježíše Krista na oltáři ve způsobě chleba a vína. V nové době uctívání nejsvětějšího tajemství bylo šířeno pořádáním eucharistických sjezdů, kterých dosud bylo 22. Na posledním kongresu v Madridě rozhodnuto, že příští kongres 23. bude se konati ve Vídni. Proto již minulého roku začalo se s přípravami; práce rozdělena různým odborům, jimž v čele stojí kardinál Nagel. Protektorem kongresu jest sám Jeho Veličenstvo. Stanoven jest na dni 12.—15. září, kdy bude též uspořádán veřejný průvod městem. Zároveň bude tam výstava církevního umění. Tehdy přijdou do Vídně na mezinárodní kongres katolíci všech stavů, všech zemí a národů, aby veřejně vyznali víru v Boha a jeho přítomnost v nejsv. Svátosti oltářní. Tento sjezd 23. ukáže, že Rakousko jest státem katolickým, že sémě atheismu ještě tu nezkvetlo. Proto i studentstvo katolické musí veřejně s ostatním lidstvem pokloniti se Stvořiteli, musí obnoviti přísahu, že chce setrvati na vytčené dráze, že ve veřejném i soukromém životě bude hlásiti se k těmto pravdám a upravovati dle nich své jednání. Za tím účelem zřízen již ve Vídni zvláštni odbor studentský, do kterého vyslaly všechny spolky katolických akademiků ve Vídni po dvou zástupcích. Tento odbor, vlastně užší odbor desetičlenný, mezi nimiž má dva zástupce i Slovanská Liga K. A., jednoho za Jihoslovany a jednoho za Čechy a Poláky, má za úkol vykonati všechny přípravy, týkající se studentstva, hlavně co se týče propagandy pro hojnou účast, bytů, uvítání na nádražích, doprovod po městě, vůbec aby o cizí studentstvo bylo všestranně postaráno. Bude tudíž záhodno, aby i české studentstvo hojně se zučastnilo, aby zejména akademické spolky vyslaly své zástupce. Kdo ještě nebyl ve Vídni, bude míti příležitost prohlédnouti si hlavní město říše a při tom manifestovati za tuto velikou myšlenku na kongrese internacionálním spolu s katolickou intelligencí a katolickým lidem. Ústřední odbor jest ve Vídni, okres I., Stephansplatz 5. Co se týče studentstva, nejlépe jest obrátiti se na Slovanskou Ligu ve Vídni anebo na Českou Ligu Akadem. v Praze, kde každému účastníku dostane se náležitých informací.

Reforma studia na odboru kulturně inženýrském. Smutné existenční poměry absolventů jmenovaného odboru vynutily si nutnou změnu dosavadního studia. Má-li odbor svému úkolu náležitě sloužiti, nutno jej především specialisovati: má býti řádnou průpravou ve směru hospodářství vodního. Specialisace jest nutna z ohledu na množící se stavby vodní, při nichž třeba respektovati zájmy zemědělské. Proto nutno rozšířiti přednášky z vodního stavitelství a staveb betonových. Též ostatní předměty nutno rozšířiti a případně změniti, aby vyhovovaly moderním požadavkům doby. Fakultní schůze, konaná 24. února, měla za účel vynutiti si pokud možno brzké realisování těchto návrhů.

Nový zkušební řád pro vysoké školy technické jest až na několik málo změn parafrasí řádu starého. Týká se prvních čtyř odborů včetně oddělení elektrotechnického. Studijní doba rozšiřuje se v odboru stavebního inženýrství z 9 na 10 semestrů. Předměty zkušební zůstávají téměř beze změny. V oddělení chemickém kladou se větší požadavky na práce v laboratořích, a jak k první, tak druhé státní zkoušce žádá se především praktické ovládání látky. Prvou státní zkoušku možno skládati po čtvrtém, druhou po osmém semestru. V oboru architektury vyskytují se nově kreslení krajinářské a akvarelování jako předměty, z nichž nutno se vykázati vysvědčením. Z předpisů formální povahy jest důležitější vymezení doby mezi praktickou a theoretickou částí

druhé státní zkoušky a udání předmětů ihned při připuštění k praktické části zkoušky, z kterých kandidát bude zkoušen. Taxy zkušební se rovněž zvyšují z 20 K na 30 K (při I.) a ze 40 K na 50 K (při II.).

České studentské spolky ve Vídni snaží se spojiti ve „Svaz". Mínění, zdali má býti přijat též bratrský spolek „Lípa" a „Kruh evangelických theologů", se rozcházejí; proti přijetí staví se především „Spolek posl. zvěrolékařství" z toho důvodu, že theologie není vědou, a budoucí „Svaz" má býti organisací stavovskou. Pouze kvitujeme.

Mariánská Družina akademická přijímala v únoru za přítomnosti J. E. nejd. kardinála a mnoha přátel Družiny okázalým způsobem 18 nových sodálů. Za dnešních rozháraných poměrů je třeba co nejvíce bojovníků za pravdu, kteří se nebojí před veřejností ukázati své přesvědčení, a proto vítáme nové spolupracovníky co nejvřeleji.

STŘEDOŠKOLSKÝ

Studentské stávky. Poslední měsíce přinesly velmi hojný ruch stávkový na školách; stávková manie rozšířila se dnes do všech tříd a vrstev lidových. Do poslední doby byli jsme svědky stávek na školách vysokých, letos však i studující středních škol a dokonce školní děti (Záhřeb) stávkují. Studentské stávky stávají se právě tak obyčejným zjevem jako stávky průmyslové. Příčiny a důvody k nim jsou nejrůznější: především, hledíce k našim poměrům, kde otázky národní vystupují jakožto nejzávažnější činitel, v přítomných poměrech politických. Ústavní boje v Chorvátsku a s nimi spojené snahy maďarské ve školství, úsilí rusínského kmene v Haliči po splnění jeho práv ve všech oborech jsou toho důkazem. Avšak ještě jeden moment nyní vystupuje do popředí: p ř í č i n a s t á v k y j e s t t a k é o t á z k a n á b o ž e n s k á. Na gymnasiu ve Waidhofenu vypukla stávka jako odpor proti klerikalismu! Pokrokoví studenti gymnasia podali řediteli písemné, urážlivým tónem psané memorandum, v němž vyhrožují školní stávkou, jestliže nebude zakázáno zřízení Mariánské kongregace. Tohoto příkladu chtěli ze solidarity následovati jiné ústavy, zvláště v Novém Vídeňském Městě. Každý okamžitě poznal, že studenti jsou pouhým nástrojem činitelů vyšších, a proto také studenti tak odvážným způsobem chopili se věci. — O p r a v d u d o s p ě l i j s m e j i ž t a k d a l e k o, ž e b y k a t o l i c k ý s t u d e n t n e s m ě l s v o b o d n ě i s o u k r o m ě v y k o n á v a t i s v á n á b o ž e n s k á c v i č e n í ?! Jest katolický student snad veličinou méněcennou? Mohou-li studenti na střední škole beztrestně zúčastňovati se různých politickych schůzí a projevů protináboženských (Macharovy přednášky atd.), tím spíše musí býti katolickým studentům dovoleno zúčastňovati se soukromých náboženských cvičení!

K studentským sebevraždám. V městě východních Čech zastřelil se pod okny kandidátky paedagogia gymnasijní student, oktaván. Případ stal se sice již dříve, ale zarážející symptom ten nepozbývá nikterak na své závažnosti. Mladý hoch, nadaný, s prospěchem studující, stojící už téměř na konci svých středoškolských studií, prohání si kulku hlavou. Proč? Pro neutěšené rodinné poměry? Je to dostatečný omluvný důvod? Ještě několik měsíců — a zavřela by se za ním brána gymnasia. Před ním universitní studie ... Jeho chudoba, stísněné sociální poměry? Netřeba oddávat se beznadějnosti — probilo se již více mladých lidí v Praze, šťastně absolvovali — proč by se neprobil i on? Obzvláště je-li chut k práci, intensivnímu životu, není-li energie mládí vyplýtvána na jiné strany. Láska příčinou sebevraždy mladého studenta? Jaké úzké pojímání smyslu a ceny života, jaká malomyslnost, poddajnost vůči těžším snad okolnostem životním! Četl mladý hoch Machara, Sovu, Bezruče ... Machar jej učil povrchnímu, vratkému pojímání žíti, v „Magdaleně" mu vsuggeroval studentem-souchotinářem, že nezáleží na tom, jak dopadne bilance mladého života, lákala k následování Maryčka Magdonova ... Její skok do prudké Ostravice — černé vlasy se na skále chytly, bílé její ruce se zbarvily krví ... její tiché odpočívání na Starých Hamrech, mezi krčícími se rovy sebevrahů ... Maryčka Magdonova, již mladý student tak s náruživou radostí čítal, zvrhla se u něho v zrazující sirénu. Student-sebevrah ...! Škoda mladého života — svět však jde klidně dál přes tento zarážející symptom; měl mladý hoch v duši živou víru? Neměl! Uvěřil, bláhový, že je anachronismem, přítěží na beztak tvrdé životní cestě ... Bláhový hoch! Zazpívali nad hrobem, zaplakali — rozvířená hladina života se opět ztišila. Studenti — naděje národa ... A ještě jeden příznačný zjev: Namnoze se oslavuje sebevrah jako hrdina. Jak zvrácený názor! Sebevražda je zbabělostí, couváním před těžkým životem, zbabělý útěk z bojiště! Ne revolver ke skráním, nýbrž zápolení dodává síly.

Definitivní stánovení prázdnin. Ministerstvo kultu a vyučování stanovilo zvláštním výnosem, že letošním rokem počínaje školní prázdniny počnou na všech středních školách 16. července a skončí 15. září. Prázdniny vánoční i velikonoční potrvají i nadále stejně.

Na nynější klassifikační system dívají se odborné kruhy velice odlišně. Jedni v tom vidí (viz lvovská „Gazeta Wieczorna") zcela zbytečný system, který jest mnoho vinen na sebevraždách studentů, ale i roztrpčuje mládež proti učitelstvu, ne tak ani přísnost a nespravedlnost professorů, která jest zvláště dnes velice řídkým zje-

vem. — Poláci a Rusíni jmenovitě mají takových útoků a stávek školních mnohem více než jiní národové rakouští. Již sama společnost polská i rusínská jest vznícenější a nervosnější, mládež je skoro veskrz z města, málo z venkova, příklad z ruského Polska a soužití s mládeží tam odtud přišlé, mnoho vždy neklidné a příliš pohyblivé mládeže židovské tvoří v polských školách — skoro vesměs gymnasiích — zvláštní atmosféru. I podává tudíž návrh, aby semestrální vysvědčení odpadly úplně a v druhém pololetí vydávala se pouhá zpráva, je-li dotyčný student schopen postoupiti do vyšší třídy či nikoliv. Úřad sám, kam by se absolvent hlásil o místo, vyžádal by si informace od ústavu. Škola pak by byla schopna věnovati více času výchově charakteru a skutečnému vzdělání žáků, když by nebylo tolik zkoušení a klassifikování.

Mají se prázdniny přeložiti? Veškeré pokusy o moderní výchovu setkávají se s rozhodným neuspěchem. Příčina hledána vždy tam, kde není. Dnešní doba jest dobou rozvratu, a formální reformy a změny sotva věc napraví, jehož kořeny leží hluboko: v n á b o ž e n s k o - m r a v n í m r o z v r a t u j e d i n c e a s p o l e č n o s t i. — Prof. dr. Kraus navrhuje v „Čechische Revue“, aby školní rok končil jako občanský prosincem a počínal lednem. Prázdniny by pak padly do prostřed školního roku a mohly by slabším žákům poskytnouti příležitosti k nápravě během roku samého. Tak mají školní rok zařízen částečně v Rusku, ale že by škola ruská proto nějak v úspěchu svém, v pořádku a spokojenosti mládeže vynikala nad naši, není nikterak viděti.

Z Valašského Meziříčí. Malou ukázku, jak si počínají naši pokrokoví kollegové vůči nám, již se hlásíme k praporu katolickému, nedbajíce ani nekollegiálního jednání se strany spolužáků ani útoků s kathedry. Máme na našem ústavě zařízenou studentskou čítárnu. Doposud byla tu vyložena i naše „St. Hlídka“. Páni pokrokoví však nechtěli, aby se studenti mohli seznámiti s tímto časopisem a nedověděli se, jak hnutí naše roste a úspěšně se šíří, a proto — jednoduše odstranili z čítárny „Stud. Hlídku“, jež sem dosud byla zasílána redakcí zdarma. Na dotaz jednoho našeho stoupence, proč se již „Hlídka“ nevykládá, bylo odpověděno velmi moudře — prý ji „delegace čítárny“ neschválila. (Ten pokrok jest náramně silný, když potřebuje takových opatření, aby se jeho stoupenci nestali klerikály.) My však si podobné násilné jednání od pokrokových líbiti nedáme, a přičiníme se, aby náš časopis postavil se po bok „Musea“ a „Obrození“ v naší čítárně, aby nemusil ležet vedle nějakých škvárů pokrokových. Příště si posvítíme na tu „delegaci“ a zbabělé zbraně, jimiž proti nám bojují „pokrokoví“ kollegové naši (možno-li je vůbec nazvat pokrokovými při podobném jednání).

KULTURNÍ

Moderní člověk o křesťanství. Professor curyšské university doktor Förster, známý i u nás četnými vědeckými spisy (Křesťanství a třídní boj, Škola a charakter, Autorita a svoboda, Jak žíti), měl počátkem března v Kolíně n. R. před vybraným posluchačstvem přednášku na thema svrchu uvedené. Vývody Förstrovy uchvacují svou hloubkou a vroucností procítěných pravd. Zde tresť jeho myšlenek:

Zde víra — tam volná myšlenka; zde náboženská tradice – tam moderní člověk! Hluboká propast, hlubší než sociální rozpory jednotlivých tříd a stavů, vniká i do rodin, rozdvojuje staré i mladé. Co jednomu svato, druhému směšno; co někomu základem všech základů, zdá se býti jinému zhoubným bludem. Zde působí svatá víra, která ruce k modlitbě spíná — tam řadí se lidé kolem Nietzscheho a jeho blasfemií. Lidé nemají ani strpení ani času navzájem se dorozuměti, jen záští naplňuje jejich srdce. Nejpalčivější všech otázek jest však, jak nalézti bezpečné a směrodatné měřítko, dle něhož bylo by lze uspořádati a upraviti celý život. Na tuto bezradnost moderního člověka připíná pak Förster další vývody. Mnozí současní subjektivisté ukazují úžasnou nevědomost o křesťanství a křesťanském umění, začasté není u nich ani stopy psychologického prohloubení. Ti, kdož žijí v poddanství tohoto subjektivismu, jsou lyrického zabarvení, ne dramatického, opěvují jen vlastní své bolesti a smutky, své vlastní malé já, nejsouce schopni ani těžšího, ani vyššího. Ba i velicí badatelé mluví o křesťanství beze vší reservy a šetrnosti. A přece jest vědeckou nutností, o věcech, o nichž někdo chce veřejné úsudky pronášeti, důkladně a všestranně se poučiti.

Jaký pak je svět našich moderních lidí? Je to moc silnější a mužnější svéráznosti? Což neobdržel moderní člověk tolik toho od Krista? Kdyby byl výhradným produktem kultury bez Krista, bylo by možno lehce dokázati, že tyto prvky vší životodárné výživnosti postrádají. Nietzsche mluví pravdivě k takovým lidem: Vy žijete na dluh! Nietzsche není žádný meteor, který vyjde a zmizí, roztříštiv se ve spoustu neužitečných prvků, nýbrž jest symptomem, který jako blesk ozáří celou situaci. Jest martyrem moderních zásad. Promyslil své these až do nejzazších důsledků, protrpěl je a staví tak před naše oči zřetelně bídu moderního člověka. Nutí radikály k vyjádření jejich smýšlení a přivádí jejich pósu ad absurdum. Oproti nim mnozí odpůrci křesťanství nevybavili se úplně z křesťanství, ještě stále nad nimi září hvězda Betlemu. Ale popírání a boj proti Kristu stále pokračuje; Nietzsche mnohým dodal teprve

odvahy. S tisícerými plachtami pustil se na moře odvahy a slibů. Nadešlo druhé jednání, končící bolestným výkřikem naprosté bezradnosti.

Cítí se instinktivně, že volné myšlení zatemňuje a vůli ochromuje. Nadčlověk, tato směs pósy i bezmoci, ničím nemohl nahraditi duševní sílu z Krista prýštící a slabou vůli povzbující. Lidé cítí, že jim schází život vznešených ideálů. Říkají sice s Lessingem: Hledáme — ale což člověk tak se může stále potáceti v životě? Netouží člověk po svém cíli, po své konečné vlasti? A právě mladý člověk má přirozené právo na to, aby mu hned s počátku poskytnuty byly pravdy, s nimiž by nikdy neztroskotal! Neboť bloudíme-li, bloudíme nejen ke vlastní škodě, nýbrž i ke škodě mnohých jiných kolem nás. Mnozí hledají spásy a vykoupení ve chrámech vědy; ale věda a duševní ovládání nemají navzájem nic společného. Nikdy nám nebyla tato pathologie tak zřejma jako dnes, ale ještě nikdy také nesklonila vůle před touto pathologií tak své zbraně. Z toho je zřejmo, že z pouhých nastřádaných vědomostí nevyvěrá žádná účinná síla vůle. Moderní člověk je tím bezradnější, čím více se před ním rozprostírá celé pole životní. Co může poskytnouti učení moderních lidí ž i v o t u chudých a nejchudších? Pro jejich bídu nemá útěchy, pro jejich rozháranost nemá synthetické jednoty. Moderní subjektivisté žijí v zdánlivém světě své vlastní esthetiky Chybí jim universálnost života — a to jest právě korunou učení Kristova. To je provázeno něhou cítění, jež umělce všech století naplňovalo obdivem a nadšením — ale i vlivem nad zločinci a opilci a nad divokým násilím elementárních přirozených sil. Kristus kráčel cestou utrpení až na temě Golgoty, proto pne se k němu lidská duše, vzpíná k němu ruce o pomoc. Zde vězí základní nedostatek moderních filosofů, že nemohou ukázati na žádnou ránu v boku jako Kristus. To cítil i Napolen, když odmítl žádost založiti nové náboženství. „Cesta k novému náboženství," pravil veliký znalec života, „může vésti jen přes Golgotu, k tomu však necítím v sobě síly!" Náboženství a život se podmiňují. Z protiv a utrpení života vede cesta ke Kristu, jako naopak křesťanství jest nejhlubší interpretací skutečného života. Moderní volný myslitel jest realistou, ale bohužel pouze ohledně vnějšího světa — v říši života vnitřního jest fantastou. Kdežto Nietzsche víru v Boha, jeho zákon a lásku ztratil, přítel jeho Richard Wagner, který bolestné protivy života ve vlastní duši procítil a tragicky prožil, cestu ke Kristu opět nalezl. Z Wuotana stal se Parsifal. Bohové přírody, brutální životní pudy, vlastní bezmocí zacházejí. Stanley nalezl bibli v afrických pustinách i útěchu její zjevení. Život vede k sebepoznání a tím k podrobení se Velikému a Věčnému. Mýlí se někteří lidé, kteří se domnívají, že lze zvodnatět a změlčit křesťanství — pravý opak jest pravdou. Člověk sám sebe musí prohloubit a pohroužit se do skutečností vlastního zahanbujícího života. Tak Parsifal vidí svatý Gral teprve tehdy před sebou zářiti, až když pozná svou slabost a nicotnost a dojde k hlubokému poznání života.

Charakteristickým symptomem našeho myšlení je tvrzení, že Kristus vůbec nikdy nežil. Právě tak mohlo by se tvrditi, že Emerson nežil — ač tolik prací po něm zůstalo — neboť je nepsal s krvácejícím srdcem. Nenachází se osobnost, v níž se krystalisuje quintessence lidské duše — ta žije. Je to duch do řádu hmoty vnikající — bohočlověk, základ vší výchovy.

Je nemístno dnešní antikristy prohlašovati za moderní pohany. Staré pohanství, nerozryté knižní kulturou, stálo křesťanství mnohem blíže. Nepřijalo křesťanství jako protivu, nýbrž jako své doplnění a dokonání toho, co jeho nejlepší lidé v šťastných chvílích cítili a tušili. Zejména studující mládeži dlužno tuto vnitřní spojitost ukázati. Förster poukazuje na krále Oidippa, tento typ duševního očištění a mravní hrůzy. Zde vládne hrůza před vinou a poskvrněním, o níž dnešní moderní lidé nemají ani tušení. Právě proto toto drama na dnešní svět činí tak hluboký a trvalý dojem. Svět totiž cítí, že zde nabízí se něco, čeho moderní literatura dáti nemůže — a proto onen působivý dojem až do hloubi lidské bytosti. Každý z nás zabil někde nějakého Laia; Oidippovo procitlé svědomí je hlas přirozenosti, plný silného, uchvacujícího majestátu. Tím stává se Oidippus vzorem zářící vytrvalosti a vzácné zmužilosti, a proto naše mládež k takovým vzácným postavám měla by tíhnouti. Bohužel, spěje začasté k Nietzscheovi. Příčina tohoto zla neleží mimo, nýbrž u v n i t ř člověka Zde nutno bojovati, svého ducha bojem otužovati — jen tak se rodí charaktery. Řečník končí slovy Wagnerova Lohengrina: Nepřicházím z noci a bolesti, nýbrž z radostného světla! J. P.

Anglický student a víra. Docházka do kostela jest zvláštností anglických studentů. Každý má své zvláštní místo v kostele, do kterého dochází každý křesťanský student bez rozdílu vyznání. Každý student jde do kostela nejméně na půl hodiny denně. Základním rysem anglického studenta jest, že se nevychloubá nevěrou. Náboženský cit, uznávání jistého vyššího zákona jest charakteristickou známkou anglického studenta. Hlavními rysy v povolání anglického studenta jsou: víra a pěstování tělesné zdatnosti.

Mosaika. Ve Frankfurtě nad Mohanem byla otevřena n o v á u n i v e r s i t a; má pět fakult: filosofickou, právnickou, lékařskou, přírodovědeckou a národohospodářskou. — N e t e č n o s t n a š e h o p o k r o v é h o s t u d e n t a dosahuje již takového

stupně, že úplně ignoruje i podniky „Svazem“ pořádané, tudíž jeho vlastní; neníť třeba ani vzpomínati každoročního „exponování“ při pořádání „Majales“, letošní koncert „Svazu“ (30. ledna) je toho nejlepším dokladem. „Ostudou byla“ - píše „Časopis Pokr. Stud.“ (č. 3.—4.) — „viditelná neúčast našich kollegů a kollegyň, na prstech by je i s výborem „Svazu“ spočítal! I ti musikální kollegové a kollegyně, kteří do nedávna naplňovali Plodinovou bursu a Obecní dům, scházeli.“ Ovšem, když studenti naši navštěvují „středisko studentstva“ restauraci „U Virlů“ a podobné místnosti (viz inserát v „Čas. Pokr. Stud.“, č. 3.—4.), pak žádati na druhé straně navštěvovati koncerty a divadla jest prostou nemožností. – Docent curyšské university F. W. Förster vzdal se místa svého pro neustálé odstrkování osoby jeho při jmenování professorem. Dnes i na universitě nerozhoduje vědecká kvalifikace, nýbrž politika a směr kulturní; ostatně svět jest všude stejný; i o naší staroslavné universitě a technice již se veřejně všelicos mluví. — Zemská školní rada v Čechách zakázala všem studujícím středních škol cvičiti na všesokolském sletu v Praze. — Dle ministerského nařízení mají knihy na středních školách zavedené býti v užívání tak dlouho, až by doznaly podstatné změny.

Hnutí katolické intelligence. Renaissancí naší intelligence katolické nazvati možno ustanovení Sdružení katol. professorů v Olomouci a znovu vzkříšení Sdružení katol. intelligence v Praze. Postrádala se až dosud zřízení, kdež by své zásady a zájmy hájili mladí professoři, soustředění za let studentských v našich akad. spolcích, a poznalo se zároveň za prospěšné, aby znovu jarejším duchem ožilo Sdružení kat. intelligence již r. 1903 zde v Praze založené, aby v něm členové, katol. akad. organisací do veřejného života odcházející, nalezli oporu pro další svoje působení. Valná hromada konala se v našich místnostech spolkových o svátcích velikonočních. Po zprávách funkcionářských pronesl řeč universitní professor msgre František Kordač o úkolech katol. intelligenta. Novému výboru, do něhož zvoleno bylo několik našich pilných seniorů, přejeme v činnosti jejich hojnost zdaru.

Na útoky realistického tisku („Čas“ a „Studentská Revue“) pro založení podpůrného fondu při Zemské radě katolíků dáváme toto prohlášení:

Trváme na tom, že členům „Č. L. A.“ právě pro toto jejich členství byla odpírána podpora v „Husově fondu“ a „Radhošti“. O nějakém vylučování z Mensy jsme ani v Olomouci, ani ve svých agitačních článcích a letácích nemluvili. — „Času“, JUC. Břeskému a Studentské Revui“ jsme zásadně neodpovídali proto, poněvadž nechtěli jsme se obhajovati před forem nepříslušným. Obviněn byl „Husův fond“ a „Radhošť“ a ty se mají hájiti přímo, děje-li se jim křivda. Sprostředkovatelů zde netřeba. Jak nás realisté tilulují, jest nám naprosto lhostejno.

Za

„Českou Ligu Akademickou“:

PhC. Jan Reiniš,
t. č. jednatel.

JUC. Vojtěch Vičánek,
t. č. předseda.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 9. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

KOLLEGOVÉ!

Doba eucharistického sjezdu se blíží. Sjezd tento budí všude veliký zájem a všichni národové velikého Rakouska připravují se čile, aby velikolepé slavnosti a manifestace Kristova učení se zúčastnili. Nuže i k Vám, katoličtí studenti čeští, se obracíme, kladouce Vám vřele na srdce, abyste ani Vy nescházeli v obrovských řadách eucharistického kongresu 12. září 1912!

12. září láká mysl naši do dávné minulosti, do oněch rozvířených dob, kdy turecké barbarství a turecká výbojnost objevila se před branami císařské Vídně, při jejíž obraně i studentstvo postavilo se na stráž, v jehož šiku též mnohý student Čech udatně bojoval. Studentstvo pomohlo 12. září 1683 chrániti Vídeň a s Vídní i západoevropskou kulturu a civilisaci, nuže v tento památný den na shledanou ve Vídni!

Nechť přijde Vás hojně, bychom čestně se representovali! Nebudeme sami, dostaví se katoličtí studenti ze všech zemí, jimž slavný rod Habsburgský vládne, ba sejdeme se s katolickými studenty celého světa!

V programu eucharistického kongresu jest stanovena zvláštní schůze pro studentstvo, na níž pojednáno bude hlavně o studentsko-náboženských problémech, vedle dalších porad. Podepsané spolky ustavily se ve zvláštní komité (Vídeň, I., Stephansplatz 5), a každý, kdož kongresu se zúčastní, obdrží tam příslušné informace.

Nuže na shledanou, katoličtí kollegové čeští, dne 12. září 1912 na světovém eucharistickém kongresu ve Vídni!

Slovanská Liga katol. akademiků, Vídeň.

JOSEF ZBRÁNEK:

PĚSTUJME CHARAKTER!

„Das Leben eines Menschen
ist ein Charakter.“ (Goethe.)

Signaturou, znamením naší doby jest nestálost, vrtkavost, bezcharakternost.*) Kultura rozumu vznesla se do závratné výše — na vůli, na srdce však zapomenuto!

Úžas se nás zmocňuje, pozorujeme-li, kam až dospěl rozum v horečné snaze po zdokonalení se ve všech odvětvích své činnosti. Na minutu vypočítá nám dnes věda dráhy, jimiž kolotají tělesa nebeská. Vzduch brázděný balony, aeroplany, létadly poslušně poddává se důvtipu lidskému. A na povrchu zemském elektřina, magnetismus a všechny prvky se silami dosud utajenými konají neocenitelné služby člověku.

*) P. Martin Janů C. Ss. R.: „Charakter.“ („Ve službách Královny.“)

Ano, velmi pokročila kultura rozumu. Ale srdce, vůle?!

Ach, ta vůle brouzdá se dosud prachem všednosti, nemohouc se ani o píď výše vznésti. Než co dím: prachem? V blátě často malomocně se potácí. Nemůže se povznésti nad úroveň hmoty, nemůže vymaniti se z ponižujícího otroctví vášní.

Síť telefonů, telegrafů a železnic, rozestřená po celém světě, i rychlé parníky usnadňují nám sblížení s přáteli, učenci, politiky, umělci, ale zároveň olupují nás o klid, jehož třeba, abychom mohli sami v sebe se pohroužit a o sobě přemýšlet; proto stáváme se slepějšími a dráždivějšími v obcování s jinými.*) Mikroskop a dalekohled odkrývají zrakům našim nové a nové světy, paprsky Röntgenovy ozařují nám skryté věci, ale při všem pokroku a při všech vynálezích dosud nevynalezena methoda, jak osvítit, probádat vlastní nitro a nejtajnější záhyby srdce.

Nyní v době racionalismu a kriticismu vyhnalo se pěstění rozumu až do výšin etheru, kde dech mizí, co zatím vůle lpí dosud u egyptských hrnců nesrovnalých vášní a náruživostí, jichž zanechati nechce, aby nemusila pouští odříkání a zapírání se ubírati. Dříve rozum vládl člověkem, nyní se zdá, že vůle přejala otěže vlády; o rozumu platí: „video meliora proboque“, o vůli: „deteriora sequor“. Vina všeho je v nesrovnalém, nejednotném vzdělání potencí duše; Jsme zjevem abnormním s rozumem vypěstěným, s vůli trpasličí. Jsme v theorii dobří, v praxi zlí; vždyť rozum náš jasně poznává, co je pravdivé a co je negace pravdy a předkládá to vůli, která sice také poznává dobro a zápor jeho, ale vášněmi jsouc zaslepena a obklíčena, necítí vytříbeného rozumu, na ni musí se ještě z děla stříleti, aby slyšela, neboť na ni rána bez dýmu a hluku neúčinkuje.**)

A přece kultura rozumu musí jíti ruku v ruce s kulturou vůle! Jinak panuje v člověku nesoulad a hudba disharmonická ucho dráždí. Což není vůle rovně cennou mohutností duše jako rozum? Nehřeší člověk proti vlastní důstojnosti, nechávaje ladem ležeti roli srdce svého? Neprohřešuje se též proti Tvůrci samému, jenž mu propůjčil tak vzácný talent, aby s ním v žití náležitě těžil? Nechceme-li tedy na sebe uvaliti tento hřích, vzdělávejme vedle rozumu i vůli — p ě s t u j m e v s o b ě c h a r a k t e r!

Známý řecký mudrc Diogenes — naše doba ovšem poctila by ho asi názvem podivína — chodil kdysi za jasného dne po náměstí se světlem v ruce. Když se ho okostojící tázali, co činí, klidně odvětil: „Hledám člověka!“ — Hledal člověka opravdového, hledal charakter, ale nemohl ho nalézti. Kdyby mudřec ten přišel na svět o několik století později, kdy nauka Kristova osvítila a obrodila celý svět, kdy moudrost nebeská rozbila na zemi svůj stan, byl by zajisté šťastnější. Neboť křesťanství jest nejvýtečnějším systemem školským, který je s to, aby vychoval z lidí charaktery. A netoliko že křesťanství chová v sobě onu potenci, ono skutečně odchovalo již národům nepřehlednou řadu skalopevných, mravních povah. Kolik světců v církvi — tolik žulových charakterů. A těch je na milliony.

Než proč v naší pokročilé době, proč tak málo charakterů i v kruzích učených, vzdělaných? Protože pobloudilé lidstvo, zaslepené namnoze vášněmi, odvrhlo s pohrdavou pýchou čisté a vznešené zásady Kristovy a holduje raději planým frásím, okřídleným heslům, beze všeho rozumového podkladu a beze vší hloubky myšlenek; a jako by se ještě chlubilo:

„My chcem být v stínu, nač ta záře žhavá,
jež sluje pravdou? Pryč s ní! Příliš pálí.

*) Srovnej Foerster: „Jugendlehre.“ (Berlín 1908.)

**) Hrachovský: „Ze studia o vůli.“ („Museum“, časopis bohoslovců československých.)

My chcem šero, ať nezří svět, jak malí
jsme ve svých snahách, malí ve své práci."

Vrchlický.

Zaveďte křesťanství v celém jeho rozsahu a významu do rodin, škol, do života veřejného i soukromého, zkrátka všude, od královského hradu až do poslední vesnické pastoušky, a tvářnost země se promění a obrozená země honositi se bude opět charaktery! Dokud však křesťanství nepronikne venkoncem všechny vrstvy společnosti lidské, charakterů pravých bude všude málo.

Účelem těchto řádků je, docíliti, aby naše školy, na nichž se v poslední době utěšeně probouzí čilý život nábožensko národní, činily čestnou výjimku a mohly se vykázati svými charaktery, kdyby snad i na ně zavítal Diogenes se světlem v ruce. Chci ukázati několika rysy cestu k posvátné hoře — pravé charakternosti.

* * *

Co je charakter? Dle Alberta Weisze O. Pr., proslulého apologety a paedagoga, charakter je totéž jako celý muž. A vlastnosti takového dokonalého muže udává v duchaplné básničce:

„Den Geist bewehrt
Mit Blitz und Schwert,
Vom Leu den Mut,
Vom Fisch das Blut,
Das Aug' vom Aar,
Wie Münze bar,
Das Wort, die Tat
Nach reifem Rat,
Die Brust von Erz,
Ein goldnes Herz —
Wer das gewann,
Der ist ein Mann." *)

Takového muže měl na zřeteli předčasně zesnulý ideální kněz Frant. Skalík,**) když pěl:

„Ať se vesmír v trosky bídné boří,
‚Mužem být!' mým vůdčím heslem buď,
ať si tonu v lidské zášti moři,
k novým bojům zvuk ten tuž mi hruď.
‚Mužem být!' v tom slově spása hoří
jako maják v bídy lidské ssuť."

Dr. Frant. X. Novák***) definuje charakter: „duše k plnému vědomí života vlastního probuzená." A definici vysvětluje slovy: „Duše všemi silami svými sjednocená v sobě ku provádění velikého úkolu životního. Duše jako mocí svého vnitřního zřízení tak cvikem silná za všech okolností chtítt dobré, odmitati zlé. Taková duše je charakter. Mravný charakter."

Jinými slovy mravní povaha (charakter) jest jen tam, „kde jednotný a důsledný způsob smýšlení a jednání člověka opírá se o mravní zásady." †)

Podmínkou pravého charakteru jsou tedy zdravé, ryzí zásady! Je-li mravní povaha hradem, dómem — jsou zásady jejich základy.

---

*) Albert Weisz O. Pr.: „Die Kunst zu leben", str. 153.

**) Ve sbírce „Sursum corda".

***) Dr. Frant. Novák C. Ss. R.: „Pohledy" v kap. „Dub a třtina." — Kniha tato psaná v aforismech, věnována jest vlastně bohoslovcům a kněžím. Ale i laik, najmě studující, nalezne v ní mnoho dobrého pro život.

†) Prof. Jos. Sauer z Augenburku: „Paedagogika" str. 164.

Jsme odhodláni stavěti v nitru svém dóm charakteru? Pak položme nejprve pevné základy; bez základů staví se jen chatrče. Z nás však každý musí míti hrad, dóm pnoucí se velebně k nebesům, jenž má býti útočištěm tisíců a tisíců! Ale klaďme základy v půdu dobrou: do srdce prázdného všech neřestí, prostého hříchu — čistého, jinak stavěli bychom v bahništi, na písku. Přišly by větry a stavba sebe majestátnější sesula by se v rum.

Výborným prostředkem vykopati co nejhlubši, pevné základy v hlubinách srdce, je dobrá zpověď, ta opovrhovaná od těch, kteří neznají jejího účinku, zpověď, kterou však i protestanté zavádějí již do svých modliteben: „Není příjemno, klásti základy, vyhazovati staré rumoviště, odvážeti dlouholeté bahno, vrtati se v zemi a klásti do země kameny. Ale ač jest málo vábná práce ta, je přece nanejvýš důležitá. Dům bez základů, dům na rumovišti. na bahně, jest dům na oko, dům přes léto. Při prvním nárazu větrů a bouří shroutí se a pochová ve svých troskách bláhovce, kteří v něm hledali útočiště. Není milo, ano jest velmi nepříjemno sestupovati do temných šachet a komor duše: Hrabati se dlouholetými ssutinami zanedbaných povinností, ukájené vášně, porouchané ctnosti, zmařené milosti; vynášeti na světlo přiznání tajného zrazení práva, přímosti a poctivosti, skrytá zneuctění lidské důstojnosti, jež bychom nejraději pochovali do věčné noci věčného zapomenutí; klásti do duše těžké a jako věčnost nehybné kameny úmyslů čistých, odříkavých.*)

Věru nemilá věc, ale chceme li stavěti pevný dóm — nezbytná.

Až vykopáme hluboké základy negativní, pak teprve můžeme klásti positivní: pevné kvádry mravních zásad. A kde najdeme pro ně bohaté lomy? Nejbohatší žíly ryzích, povznášejících zásad uloženy jsou v křesťanství, zvláště v Písmě sv. Vždyť zkoumáme-li důkladněji všechny dobré zásady, shledáme, že jejich zdroj aneb aspoň podklad je v nauce Kristově. I zde platí slova Görresova: „Kopejte hodně hluboko a přijdete na půdu katolickou!"

Zásady pevné pro život musíme míti! Bez nich jsme třtinami každým vánkem se chvějícími. To jsou ony „veliké myšlenky", o nichž Frant. X. Kerer napsal pro mládež studující celou knihu.

Když Herder umíral, zvolal: „Gebt mir grosse Gedanken!" P. Frant. Perez Godoy napomínal před mučednickou smrtí své soudruhy: „Neopouštějme od velikých myšlenek dítek Božích!" — Zdravé zásady dávají nám životní cíl, bez něhož byli bychom skořápkou na moři života, ony povznášejí nás orlem z prachu všednosti do výšin světla, v bouři vášní jsou naší vůdčí hvězdou, v bolesti a utrpení vlévají balsám do ran duše naší.**)

Jak sílí nás v bojích životních heslo: „P e r a s p e r a a d a s t r a"? Cesta trnitá vede ke každému cíli, ať přirozenému, ať nadpřirozenému. Ale jen člověk slabý, pohodlný dává se zastrašiti v cestu se stavícími obtížemi.

A kterému z velikých mužů nebylo projíti školou různých překážek? Avšak právě ona je nejlepší uzdou a zároveň ostruhou na cestě k charakteru. V ní probouzí se často skryté schopnosti, které by jinak ležely ladem. Vypomeňme jen na nesmrtelného Demosthena! S jakými obtížemi bylo mu po dlouhá léta zápasiti, než vyšinul se na nejslavnějšího řečníka v Řecku.

Podobně proslavený francouzský kazatel Lacordaire teprve po četných nezdařených pokusech řečnických dosáhl znamenitých svých úspěchů. — O jeho prvním vystoupení v kostele sv. Rocha praví Montalembert: „Jeho pokus potkal se s úplným nezdarem; každý říkal odcházeje z chrámu:

---

*) Dr. Novák: „Pohledy" str. 36.
**) Srovnej Fr. X. Kerer: „Gebt mir grosse Gedanken", str. 1—22.

„Snad je nadaný, ale řečník z něho nikdy nebude.“ — A po dvou letech kázal již v Notre Dame před tak velikým množstvím lidu, že ani Bossuet, ani Massillon neměli většího na svých kázáních.

Horáce, jak sám vyznává, dohnala chudoba k básnění.

Život mnohých geniů byl neustálým bojem s obtížemi: Dante sepsal své veledílo v chudobě a zajetí. — Milton nedal se odvrátiti od dráhy básnické ani tehdy, když oslepl: „Právě nyní vpřed!“, říkal si. Svá největší díla složil, když nejvíce mu bylo strádati, když byl nemocen, stářím zemdlen, slepý, osočován a pronásledován.*)

Bez práce, vytrvalosti, nikdy nedojdeme ke kýženému cíli. Sv. Augustin měl ve zvyku říkati před namáhavými podniky: „Potuerunt hi, potuerunt hae, cur non tu, Augustine?“ Snad i nám dodá odvahy tato zásada: Mohli jiní, proč ne já?

(Dokončení.)

J. ŠMEJKAL:

SVOBODA A AUTORITA.

Otázky kulturní za dnešní převážně hmotařské doby nenalézají příliš mnoho obliby. Dnes více líbí se řešení otázek praktických, které dávají pokyny k přímému získání časného blahobytu. Dnes cenívá se skoro všecko hmotou — hlavně penízem, a rádi se ptáváme: co z toho budu míti? Avšak právě na to se zapomíná, že všecko ve světě, nežli stane se skutkem, bylo dříve myšlenkou, která byvši proslovena, rozšířena a od společnosti přijata, vtělila se ve skutek — v praktický život.

Napřed myšlenka — potom skutek, napřed theorie — potom prakse, napřed kráčí filosofie — pak život zřizuje se dle jejich zásad. Toť postup, který opakuje se stále v životě jak jednotlivce, tak i národa a celé společnosti lidské.

Myšlenka, kterou proslovil v tiché klášterní cele již ve XIII. stol. františkánský mnich Roger Bacon (1214—1294), že jednou podaří se přírodních sil užíti k pohonu, stala se skutkem vynálezcem prvního parního stroje Jamesem Wattem (1736—1819), a dnes myšlenka tato, která zrodila se v tiché klášterní cele, hřmí na nesčetných železničních tratích, otřásá velikými továrními budovami, brázdí ohromné vodní spousty oceánů. Kapitalistický liberalismus, jenž jednu dobu opanoval celou hospodářskou výrobu, byl napřed pouhou myšlenkou filosofickou. Podobně i sociální demokratismus, anarchismus, křesťanský socialismus a, co jiných různých soustav dnes v životě praktickém vystupuje, zrodily se v hlavách — byly původně myšlenkou a slovem.

Z toho zřejmo, jak důležity jsou přednášky vzdělávací; ony pokládají základ pro život, jsou-li myšlenky v nich přednesené dobré, zdravé, pak přinášejí společnosti štěstí, opačně neštěstí. Mimo to přednáška vzdělavací má osvětliti základy, na níž strana stojí. Kdo jest v té příčině vzdělán, kdo zná důkladně jak pevný a jistý jest základ duševní, na němž jeho strana spočívá, pak takový stranník jest straně věrný, jde krokem jistým za pevným, jasným cílem. Kde tento základ schází, jejž budují přednášky a výklady kulturní, tam není spolehlivých, nadšených a obětavých přívrženců. Ku přednášce zvoleno thema: svoboda a autorita, thema zajisté časové. Dnešní společnost žije ve znamení svobody. Svoboda svědomí, svoboda vyznání, svoboda národní, svoboda hospodářská, volná myšlenka, volné manželství,

---

*) Samuel Smiles-dr. W. Rudow: „Der Charakter“, str. 145—185.

volná láska, volná morálka, volná škola a v ní volná kázeň atd. staly se heslem moderním. A heslo to získává vždy větší obliby a četných přivrženců. Není ani divu, neboť což může člověku více lichotiti, jako když se mu stále mluví o svobodě a volnosti! A zase, co více protiví se povaze lidské, jako hlásati jí o povinnosti a autoritě! Povinnost a autorita zdají se mnohým za dnešní doby pouhým břemenem, neužitečnou přítěží, ano čirým otroctvím. Zkoumejme tedy, pokud a jak jsou moderní snahy tyto dobry a oprávněny, a pokud a jak snad jsou i nesplnitelny, ano i záhubny! Za dnešní doby frásí dobře jest začíti výklad s pojmem věci, neboť známo jest, že právě ti, kdo nejvíce o svobodě mluví, ani nevědí, co svoboda jest.

Co jest svoboda? Svoboda jest dvojí: osobní neboli svoboda vůle, a občanská. Svoboda vůle pak jest nezávislost duše lidské na vnitřním a vnějším nucení. Že člověk má vůli svobodnou, víme sami ze svého sebevědomí, které poučuje mne, že mohu volně se rozhodnouti, voliti. Dále vysvítá pravda, že člověk má svobodnou vůli z mravního řádu, který ukládá zodpovědnost za činy.

Občanská svoboda jest buď politická, náboženská, kulturní nebo sociální.

Naprosto svobodným není člověk žádný, t. j. není člověka, aby byl prost všeho vnitřního a vnějšího nutkání, když má se pro něco rozhodnouti Je tu zajisté v nitru člověka: 1. pud po štěstí, kterého žádný člověk utlumit, nedovede, 2. jest zde rozum, který člověka vede, aby rozumně smýšleli mluvil i jednal, 3. svědomí, které brzo chválí, brzo varuje a haní, 4. vášně, které na duši lidskou působí, 5. živly přírodní a 6. společnost lidí, kteří na něj mají vliv. Ale všecko to přece nezničí svobodné vůle, tak že člověk přes to může všemu tomu svobodně na odpor se postaviti, a tak místo štěstí voliti zkázu, místo rozumně nerozumně jednati, jednati i proti svému přesvědčení, svému svědomí, proti návalům vášní, proti nátlaku živlů přírodních i nucené se strany lidí ostatních. Toť jsou věci každému s dostatek známy. Proč se tedy o nich šířeji zmiňujeme? Proto, že okřídlené slovo „svoboda“, vržené do lidstva hlavně velikou revolucí francouzskou upadlo dnes v opačnou výstřednost, totiž popírání svobodné vůle člověka a jeho příčetnosti. Zapírači svobodné vůle lidské jsou materialisté, upírající duši lidskou a hlásající, že člověk jest jen hromada hmoty s mechanickými silami, které v něm nutně působí a jimž odpírati nedovede; jsou i evolucionisté, deisté, deterministé a škola Lombrosova. Obyčejná kletba, která spočívá na každé výstřednosti, jest, že snadno a rychle zvrhá se ve výstřednost opačnou — extrema se tangunt (výstřednosti podávají si ruce). To se opakuje v životě jednotlivce i společnosti lidské. Uvedu-li kyvadlo hodinové volně do pohybu, hodiny jdou, uhodím-li však do něho příliš silně — hodiny se zastaví. Napínám-li sílu tělesnou nebo duševní rozumně, — tělo a duch prací sílí, přepnu-li síly ty přílišnou námahou, vypovědí mi službu, a budu odkázán místo k práci — ke klidu a nečinnosti. Totéž znamenáme i v politice. Po svobodné starořímské republice, která kráčela za heslem svobody, když i plebejové, ano i mnozí podmanění národové ve veleříši římské domohli se občanské svobody, zvrhla se tato svoboda náhle v absolutní caesarismus. Po revoluci francouzské následovalo císařství neobmezeného Napoleona, na jehož slovo národ, který měl v ústech samou svobodu, šel smrti vstříc a poslouchal jeho rozkazů slepě. Po roce 1848., kdy mnozí svobodu špatně pochopili a v nevázanost zaměnili, následoval absolutismus, jež dusil všecku svobodu občanskou. Přílišné omezování svobody hospodářské posledními cechy zplodilo nevázanost manchestrovského liberalismu. Nevázanost tohoto liberalismu vyvolala výstřední sociální demokratismus, který proti volné výrobě hlásá úplný monopolismus státní výroby.

Přemrštěný nationalismus vyvijí se namnoze dnes v chladné světoobčanství, jež pohrdá vlastí a láskou k ní. Přemrštěnost náboženská, jež vyvrcholila v 30letou válku, zvrhla se ve lhostejnost náboženskou a nevěru. Přemrštěná úcta Písma sv. v zemích protestantských obrátila se v zlehčování Písma sv. a stavění ho pod hodnotu světské knihy. Tak podobně přemrštěné zdůrazňování svobody vedlo k výstřednosti — popření osobní svobody a uvrhlo ducha lidského do otroctví hmoty. A je to dnes úkaz zvláštní, že mnohý ani není si vědom těchto extremů, v nichž se pohybuje. Tak mnohý stále volá: svoboda a volnost! a hned na to, sotva ústa zavře, hlásá, že člověk žádné svobody ani schopen není, že nemá ani svobodné vůle, a všecko v něm a kolem něho dle nezvratitelných zákonů mechanických se děje. Tak moderní heslo: svoboda a volnost! připravuje lidstvo do otroctví všeobecného.

Z toho patrno, že toto moderní heslo „svoboda“, které v různých variacích stále se opakuje, nevede lidstvo po cestě dobré, čili že jest pouhou výstředností.

Ukážeme na hlavní chyby a nedostatky moderní této svobodomyslnosti.

1. Přední blud moderní svobodomyslnosti jest, že svoboda postavena byla a dosud se staví za cíl, jemuž vše jiné má se obětovati a jenž prý, až ho dosaženo bude, přinese lidstvu pravé štěstí a blaho. Jak polský biskup Felinski (Hlídka 1899, str. 582.) pravil: „Svoboda stává se druhem božstva, jež zaujímá část modloslužby, veřejné mínění pak kamenuje každého, kdo osmělí se neklekat před ním na kolena.“ To jest první a hlavní blud a přemrštěnost. Svoboda člověka i společnosti lidské není však posledním cílem, ale jen prostředkem, pomůckou k cíli. Cílem člověka i společnosti celé jest blaho, štěstí; a posledním cílem jest Bůh — absolutní pravda, dobro a blaženost. Pokud tedy svoboda přispívá člověku ke blahu a štěstí, jest dobrá a oprávněná, poknd však vede člověka, místo k blahu a štěstí, do bídy a neštěstí, jest zhoubná — a taková svoboda za nic nestojí a takové svobodě každý rád a svobodně se vyhne. Cílem člověka jest blaho, proto člověk zhusta zřekne se i svobody, aby byl šťasten. Dítko, jehož rodiče byli by posláni do vyhnanství, svobodně rozhodně se následovati je do vyhnanství, poněvadž u rodičů bude šťastnější, než na svobodě bez nich. Dělnictvo, řemeslnictvo i rolnictvo žádá dnes po smutné zkušenosti, kterou jim připravil kapitalistický liberalismus za heslem svobody, zákonité omezení hospodářské svobody (volné výroby, volné konkurence atd.), rozumným ochranným zákonodárstvím. Nasytilo se tedy záhy nevázané svobody škodlivé, a volá raději po autoritě státní.

2. Druhou vadou moderní svobodomyslnosti, že zdůrazňuje neustále oprávněnost svobody jednotlívcovy, tedy svobody individuální, bez náležitého zřetele ke společnosti, ve které člověk jednotlivec žije. Člověk však zde na světě nežije sám pro sebe, odloučen od ostatních lidí, ale spiat je tisícerými svazky s celou společností lidskou. Člověk jest tvor společenský; jest členem rodiny, národa, církve, státu. A jeho štěstí a blaho nezávisí pouze od něho samotného, od jeho osobní svobody, od jeho osobního svobodného rozhodování, ale závisí i od blaha a štěstí celé společnosti. Kdybychom tedy člověku jednotlivci poskytli svobodu úplnou, ale při tom by trpěla jeho rodina, národ, církev, stát, s nimiž jeho blaho spiato jest, pak jsme mu takovou osobní svobodou velmi málo posloužili.

3. Třetí nedostatek moderní svobodomyslnosti jest, že žene se za svobodou bez patřičného zřetele k pravdě, čili pravda a lež staví se tu na roveň, obdařuje se stejnou svobodou. Dnes líčí se celá věc tak, jakoby pouhá volná myšlenka, svobodný tisk, svoboda učení atd. již přinesly lidstvu pravé blaho a štěstí. To jest veliký blud. Správná, pravdivá, rozumná

myšlenka, pravdymilovný tisk, pravdu upřímně hledající učení — může ovšem přinésti lidstvu osvětu. Pravda zajisté osvěcuje ducha lidského, vytrhuje ho z okovů lží, pravda vede ke štěstí. „Poznáte pravdu, a pravda osvobodí vás“ (Jan 8, 32) pravil Kristus. Svoboda pravá má býti zbudována a postavena na pravdě. Člověku rozumnému, pravdymilovnému, pravdu upřímně hledajícímu, má býti popřána svoboda — toť cesta jistě dobrá, ale přáti svobodu člověku lhavému, podvodnému nebo dokonce člověku bláznu, — jak to by mohlo co prospěti — věru těžko lze pochopiti. A to dnes se děje! Za heslem: svobodná musí býti myšlenka, svobodný tisk, svobodné učení, trpí se ke škodě celé společnosti zřejmé bludy, a hlouposti tištěné a hlásané na oklamání, šálení a ohlupování lidstva. A poněvadž lháti jest snáze, než pravdu prosloviti a napsati, a poněvadž proti jedné pravdě postaviti možno snadno million lží, — tak dnes lež a šalba, klam a podvod, ve jménu svobody špatně pochopené slaví vítězství.

4. Konečně vytýkáme moderní svobodomyslnosti, že ve jménu svobody staví mravné a nemravné do jedné řady. Vlk a beránek má míti dle nich stejnou svobodu; následek toho jest, že vlk dáví beránka, nemravnost dusí mravnost. Dravce toho odstřelovati, nebo chovati za mřížemi v kleci, nikoliv nechávati mu úplnou svobodu — a také lidem zásad a skutků nemravných třeba svobodu omezovati.

Po těch spoustách, které poslední čas nemravný tisk ve jménu svobody natropil, volají již mnozí, aby mocí bylo proti němu zakročeno.

Ušlechtilá, ctnostná myšlenka že jest užitečna a že třeba jí přáti svobodu, to chápeme, ale, jak by pouhá volná myšlenka bylo něco užitečného a krásného, tomu nerozumíme.

Z toho zřejmo jest, že pouhá svoboda není cílem člověka, že pouhá svoboda mu nedostačí ku blahu a štěstí, že tedy třeba jest člověku i autority.

(Dokončení.)

ThSt. V. D.:

THEOLOGICKÁ FAKULTA A UNIVERSITA.

Útoky protikřesťanské z intelligentních vrstev zasáhly také fakultu theologickou. A v posledních letech dostalo se theologické fakultě české několika veřejných nepřátelských projevů od jiných fakult naší české university. Nedostatek intelligence prozradilo české liberální studentstvo při nastolení posledního rektora z theologické fakulty a při pohřbu Svatopluka Čecha potupilo české theology veřejně, nepovažujíc je za universitní posluchače.

Tomu předcházel rok 1907, kdy české svobodomyslné studentstvo podalo senátu české university žádost, by ministerstvu vyučování předložen byl návrh, aby „tak zv. fakulta theologická jakožto ústav nevědecký byla zrušena a z universit — ústavů to eminentně vědeckých — odstraněna“.

Prof. Fr. Krejčí referuje o tom v „České Mysli“ 1907, str. 349, a mimo jiné píše: „. . . je nade vší pochybnost jasno, že studium theologické a studium vědecké jsou dva zcela různé způsoby využitkování lidského intellektu, jichž principy — víra a rozum — jsou si diametrálně protivny, a . . . každý ví, že ze spojení jich v jeden celek vzniknouti mohou a vznikají neshody stěžující vliv university na veřejný život ve směru pokroku . . . Studium theologie . . . nenáleží na universitu“ . . .

Proti těmto volnomyšlenkářským plánům vystoupil prof. Kadeřávek svojí brožurou: „Theologie katolická předmětem učení universitního“ a doplňkem k ní: „Věcná souvislost fakulty theologické s ostatními fakultami.“

Ještě mocněji postavil se na obranu theologické fakulty univ. prof. Kordač napsav do „Politik“ mistrnou kapitolu: „Theologie und Philosophie in ihrer organischen Verbindung mit dem Gesamtwissen und Leben der Menschheit.“ Obrana ta vydána též ve zvláštním otisku pod názvem: „Theologie v organismu věd universitních.“

Prof. Kordač dokazuje souvislost veškeré vědy s theologií autoritou repraesentantů vědy a kultury světové, jakož i faktem původu universit.

Bývalý univ. prof. v Praze dv. rada Willmann, napsal (Geschichte d. Idealismus, 2 Bd. S. 90): „Popírati primát theologie, znamená prohlašovati nejenom křesťanské, nýbrž i antické myšlení za pochybené a učení o principech zbavovati všech jeho dějinných kořenů; znamená to n e j s t a r š í v ě d u, k m e n, z n ě h o ž v š e c h n a o d v ě t v í v ě d ě n í v y p u č e l a, v y t r h n o u t i z duševního vývoje lidského, . . . odstranění theologie je také odstraněním náboženství a tak celá podstatná složka lidského bytí, která je nerozlučně srostlá s pojmem o dobru a zlu, o pravdě a bludu, je vytržena z ducha i ze srdce lidského.“

O katolické theologii zvlášť praví de M a i s t r e (Abendst. von St. Petersburg, II., S. 224): „Náboženství jest matkou vědy. Evropa třímá žezlo vědy jen proto, že jest k ř e s ť a n s k á. Dospěla jen proto k tak vysokému stupni civilisace a vědění, že začala s t h e o l o g i í, že university nebyly zpočátku ničím jiným, než š k o l a m i t h e o l o g i e, a že všechny vědy, které na tomto božském kmeni byly štěpovány, projevily jeho božskou mízu nesmírnou plodností. Nezbytná nutnost této dlouhé přípravy evropského ducha jest základní pravdou, která našim moderním mluvkům úplně a naprosto ušla.“

Před začátkem tak zvané reformace XVI. stol. bylo v Evropě založeno 66 universit, z nichž naše pražská universita se počítá k nejstarším. Tyto i všechny ostatní nniversity v zemích katolických až do polovice XVIII. stol. svým založením, původním zřízením a nadáním jsou vesměs p o d s t a t n ě k a t o l i c k ý m i k o r p o r a c e m i. To dosvědčují nadační listiny, annály a privilegie jednotlivých universit. Pokud se týká pražské university, dosvědčují totéž Tomkovy dějiny university pražské.

A nyní chtěla by rozeštvaná massa svobodomyslného studentstva s liberálními professory v čele rozhodovat o bytí a nebytí theologické fakulty a jejím vyloučení z university.

S univ. professorem Vřešťálem zeptejme se těch, kteří upírají theologii vědeckosti. Není studium řeči hebrejské, syrské, arabské, assyrské, egyptské právě tak oprávněno jako na př. studium řeči sanskrtské, keltické a j.? Není výklad bible právě tak oprávněn jako výklad Homéra, Virgila? Přestává filosofie býti vědou proto, že ji studuje klerik, aneb proto, že ji přednáší kněz? Nemá dogmatika při nejmenším aspoň téhož práva jako výklady názorů Herbartových, Comteových, Nietscheových? Není mravouka alespoň rovnocenná praktické filosofii či ethice, a církevní dějepis právě tak oprávněn jako na př. dějepis jednotlivé některé země? A církevní právo bylo by snad méně cenné než na př. právo římské, a pastýřské bohosloví aneb katechetika není snad na témže stupni jako praktická cvičení v jiných oborech obvyklá, uznaná a ve vědeckých seminářích pěstovaná?

Theologie i věda profanní mají každá svůj obor, ve kterém každá samostatně, souverainně vládne. Místo dlouhého výkladu jen malou poznámku: Logarithmů a sinusů nebudu hledati v Písmě sv.; chci-li věděti, ze kterých prvků se to neb ono ústrojí skládá, nevezmu si k ruce Tridentinum; a chtěje nabýti vědomostí astronomických, neotevru Tomáše Akvinského, a rovněž tak nepožádám mathematika, aby mi vypočítal poměr svobody a milosti, transubstanciaci nebudu studovati z děl medicinských a

stranou ponechám díla fysikální, chci-li poznati povinnost k Bohu, sobě a bližnímu.

Zkušenost sama učí, že absolvovaný bohoslovec má vzdělání akademické, a že theologie právem zaujímá místo své na vysokém učení.

Toť jsou vzácné myšlenky univ. prof. Vřešťála.

A nevěrecký směr, ač jinak názvem vědy nikterak neskrblí, přece jen theologii názvu vědy přiznati nechce. Theologie není prý vědou, protože jest úzce spojena s věrou, protože obsahuje a připouští mnoho tajemství. A tu marna jest všechna diskusse, protože zde jedná se o všeobecnou apostasii jménem tak zv. „moderní vědy", kterouž tvoří theorie, domněnky, materialismus a atheismus.

Mezi pravou vědou a theologií rozporu není. To platí ovšem jen tehdy, když se jedná o vědu skutečnou, t. j. o to, co je vědecky naprosto dokázanou pravdou, a když jde o skutečný článek víry, o dogma. Nesmí tedy oproti poučce a pravdě, evidentně vědou dokázané, stavěti se pouhé mínění těch oněch církevních učitelů, jednotlivců, školy, prozatímná vysvětlení jednotlivých theologů a kommentatorů, nebo špatně pochopený názor věroučný, nebo dokonce něco, čemu církev ani neučí a co se jí pouze imputuje. Nesmí však se proti úplně bezpečným dogmatům stavěti pouhé theorie, hypothesy, pouhé domněnky a nápady učenců. To-li se činí, pak ovšem povstává rozpor, ale tím není vinna ani víra ani věda, nýbrž zneužívání vědy.

Tím nikterak nepopíráme a popírati nechceme důležitosti hypothes pro vývoj vědy, ale dlužno na ně pohlížeti jen jako na domněnky, nikoli však jako na pravdy vědecky evidentně dokázané.

Obsahuje-li theologie dogmatická tajemství, zápasí ostatní vědy se záhadami jinými.

I ti největší učenci všech věků stanuli často před základami, odtud byla jejich silná víra v mimosvětového Boha, odtud jejich skromnost.

A chlubí-li se dnešní moderní učenci, že nenaskytají se jim ve vědě žádná tajemství, platí o nich slova slovutného chemika J. B. Dumasa, sekretáře franc. akad. věd: „Lidé, kteří toliko vykořisťují výzkumy cizí a kteří sami žádných neučinili, velmi vynášejí jejich důležitost, ježto nikdy nenarazili na tajemství přírodní, před nimiž praví učenci se zastavili. Ti znají ze zkušenosti, jak jest omezeno jejich pole a shledali, že při každém kroku skoro setkávají se s věcmi nepochopitelnými."

Dnešní učenci dosud všechno nevyzkoumali. Dosud nám ani nepověděli, co je to hmota, odkud pohyb, život organický. Nevědí dosud určitě, co je to vlastně tíže; rozcházejí se v názoru, zda hmota vlastnost tíže má již sama ze sebe, nebo zda lze tu mluviti o příčině vnější (ether).

A tak musí i ten nejpyšnější učenec skloniti svoje hrdé čelo a říci si jako Dubois Reymond: Ignoramus a snad i ignorabimus!

Jest však jasno, proč bojuje se přece tolik proti katolické theologii. Liberalismus vypověděl boj všemu křesťanskému a zvláště katolickému.

A věda profanní zaujala velice příkré stanovisko proti vědě theologické — a názvu vědy jí upírá. — Theologie obsahuje o Bohu pravdy, které jsou věčné a nezměnitelné. Ale mnozí dnešní moderní učenci výmysly svých mozků, ničím neodůvodněné domněnky, jménem vědy hlásají za pravdu.

Tak se dnes vědy zneužívá, jménem jejím hlásá se lež — a takoví vědátoři dopouští se na vědě nemravného násilí!

S takovou moderní pavědou vždycky bude theologie v nejkrajnějším rozporu, ale nikdy nebude přemožena, protože pravda vítězí! Bez nejhrubšího násilí nemůže nikdy katolická theologie býti odstraněna z organismu universitních věd.

A. M.

NĚCO O VLAŠSKÉM STUDENTSTVU KATOLICKÉM.

Právě poslední dobou si naříkala „Civiltà cattolica" na smutnou a žalostnou výchovu v Italii. Ve článku „La strage degli innocenti nelle pubbliche scuole" (La Civ. cat. 1912, 1 vol. str. 129.) podává žalostné zjevy z řad mládeže, jež nedělají velikých nadějí národu, poněvadž nynější škola a výchova bez náboženství přivádí mládež vlašskou na nejnižší stupeň zvrhlosti, poněvadž nynější školy v Italii vychovávají zle — ke zlu. A své výpovědi potvrzuje pisatel zkušeností a fakty. Uvádí výrok senátora prof. Foàho, jenž r. 1909 v Turině ze své vlastní zkušenosti a svého očitého pozorování velmi smutně nynější stav studentstva líčil. Pravil: „Che quasi tutti i giovanni licenziandi dai licei e dall' istituto tecnico hanno già usato del proprio istinto, e dieci o dodici per cento infetti di lue vergognosa." Procenta se však zdvojnásobňují mezi studentstvem vysokoškolským. Trpkým slovem končil pak professor: „Po zvrhlé třídě zlých žen jsou nejvíce zkaženi mladíci veřejných škol." „Čím pak mohou býti takové veřejné školy", táže se pisatel, „jež shromažďují k nejbližšímu životu bez dozoru a rázné kázně tolik zvrhlíků? Nic prý jiného než hnízdem a peleší nákazy a zkázy! A tu teprve počíná porážka nevinných! Stav smutný, jež mnohé naplňuje bázní před budoucím pokolením. — Záchrany skýtají opuštěné mládeži školy klášterní, mezi nimiž zvláště Salesiánské vynikají. Blaze působí na mnoha místech i kongregace mariánské. U studentstva samého střediskem vlastní činnosti a sebeobrany se stala „Federazione Universitaria Cattolica Italiana", jež svůj vliv hledí uplatniti i mezi studujícími škol středních. Zřízení, udržení Federace v minulosti a přítomnosti jest hlavním dílem sociálním studentstva vlašského, nebo snad počátkem zdárné činnosti na poli společenském.

Vývoj katolického sdružení vlašského studentstva přestál již čtvero období. První období jest dobou založení a prvních let působení Federace (od r. 1895—1900). R. 1895 se odhodlala skupina studujících akademiků katolických v Římě založiti spolek, jenž by soustřeďoval všechny kroužky katolické, v nichž se tu a tam na universitách semknuli akademici katolického smýšlení a více privátně k činnosti se sílili a povzbuzovali.

Federace měla dodati celé činnosti ráz všeobecný a tím též větší moci a síly. Záměr se stal skutkem na XIII. sjezdě katolickém v Turině, a od té doby výbor sjezdů a schůzí katolických v Italii (l'Opera dei Congressi e Comitati Cattolici d'Italia) se usnesl, by se založila „Federazione cattolica universitaria" a se podřadila činnosti sjezdů samých. Na XIV. sjezdě katolickém ve Fiesoli (od 31. srpna do 4. září 1896) byla definitivně založena „Federazione U. C. I." jako zvláštní sekce prvního oboru prací sjezdových. Předsedou byl zvolen baron adv. Al. De Matteis z Neapole. Federace měla zrovna od počátku ráz soustřeďující. Jmenování předsedy náleželo výboru sjezdových prací; předseda tvořil s dočasnými předsedy kroužků přidružených „výbor trvalý pro činnost universitní". Období mělo několik stkvělých okamžiků. Tak nadšená účast na sjezdech v Miláně (XV. všeobecný sjezd katolický r. 1897), potom na ferrarském sjezdě (XVI. r. 1899). Na obou byl předsedou potvrzen bar. De Matteis, jenž však pro vnitřní nedorozumění a živější posudky odstoupil na XVII. sjezdě v Římě r. 1900. V prvním období vydávala Federace časopis „Vita Nova", řízen byl napřed od Dom. Russa, později samým předsedou bar. De Matteisem.

V druhém období (od r. 1900 až do května r. 1905) nastala Federaci doba přechodu, v níž se vymaňovala ze závislosti na výboru „Opera dei Congressi". Předsedou byl Mauri z Milánu. Časopis „Vita Nova" několikráte uvízl, až konečně posledním číslem 1. června 1904 svět naposledy pozdravil. Dne 7. května 1905 se sešli zástupcové mnohých kroužků do Florence, aby vzkřísili umdlévající Federaci. Prvním krokem k tomu bylo prohlášení neodvislosti od kteréhokoliv spolku, volné volby předsednictva a porady, jak uskutečnit vydávání nového časopisu spolkového „Studium". Předsedou byl zvolen Martini z Florence, stud. práv. Prvním lednem 1906 bylo pak skutečně i vydáno „Studium", jehož ředitelem byl zároveň Martini. V Miláně byl povolán na 26.—29. srpna 1906 první sjezd národní katolického studentstva vlašského. Zde bylo usneseno, že přihlášky do Federace mají býti osobní a ne jako dříve celých kroužků. Martini, předseda, dostal tři místopředsedy krajské. Sjezdu milánského se zúčastnil též dr. Gian. Domenico Pini, jenž byl duchovním assistentem kroužku Leonardo da Vinci. Později r. 1907 byl Pini jednohlasně jmenován assistentem duchovním celé Federace, a od té doby se stal Dom. Pini nadšeným a horlivým apoštolem katolického sdružení universitního, jemuž až dosud všechny své síly obětuje.

Významnou značkou období třetího bylo přímé osobní podřízení členů. Radosti i žalosti se tu též vystřídaly, avšak organisace universitních kroužků byla již dost vyspělou a silnou, by všechny hojné a ne dosti snadné překážky odstranila a na živu i dále se udržela. Ve dnech 22.—28. září byl odbýván v Pistoie „sociální týden", kde se sešli též zástupci Federace ne sice ve valném počtu, avšak co přišli, živě se zajímali na theoretických i praktickách úvahách „týdne". R. 1908 bylo na krátkou dobu peněžními obtížemi vydávání „Studia" přetrženo.

Poslední období počíná druhým sjezdem katolických akademiků (r. 1909 v květnu) v Římě. Zde bylo zrušeno usnesení sjezdu milánského a místo osobních, přímých přihlášek zaveden znova dřívější hromadný způsob přihlášek, jimž celé jednotlivé kroužky se sdružovaly. Dále bylo předsednictví spolku odděleno od řízení časopisu. Casoli, stud. práv, se stal předsedou Federace, a Tagliabne, stud. filol., ředitelem časopisu. Třetí sjezd všeho studentstva katolického následoval brzo potom v Neapoli r. 1910, jímž bylo usnesení římského sjezdu znovu potvrzeno. V květnu r. 1911 slavili „Federati goliardi cattolici" okázale IV. sjezd v Turině, kde se hlavně jednalo o výhradní činnosti přidružených kroužků, o praktických prostředcích a vydávání „Studia". Kroužky „i circoli" jsou zřízeny při každé universitě a mají býti domovem katolických akademiků. Kroužek má svého předsedu a duchovního assistenta, členové mívají společné schůzky, přednášky, studium, společné výkony náboženské atd. Avšak jednotného zřízení dosud neměly, proto se rokovalo živě v Turině, jaký ráz výhradní neb směr se má udržovati ve všech kroužcích, ani kroužky dávají směr a ráz celému sdružení. Konečné rozhodnutí bylo pro důkladné vzdělání vědecké, zvláště však na poli sociálním na základě křesťanské sociologie a zásad katolických. Proto má se kromě ostatních věd zvláště studium sociologie podporovati, pěstovati a to: 1. poznání sociálních theorií ze stanoviska křesťanského, 2. důkladná zkouška praktických záhad sociálních a řešení jejich, 3. znalost zařízení sociálních. Praktická stránka všeho studia se několikráte zdůrazňuje, jedno zasedání se obíralo jen praktickými prostředky, jak šířiti pravou osvětu a vzdělání. V rozhodnutí se jich hlavně šest doporučuje. Jsou to:

1. Zřizování pravidelných kursů pro systematické studium.
2. Zřizování obdobných konferencí mezi studenty těchže fakult.
3. Podporování nahodilých konferencí lepších myslitelů a horlitelů Federace o palčivých otázkách denních.

4. Budění zájmu mezi členy konkursy, odměnami za nejlepší práce.

5. Členové mají se nabádati a ponoukati, by spolupracovali v časopise a vůbec v katolickém písemnictví.

6. Starost o zřizování knihoven sociálních a odebírání hlavních časopisů, sledování nových otázek.

Úspěchy a své vědomosti má každý použíti, by poučoval ostatní studující mládež, nevzdělaný lid. Proto si sjezd přeje, by

1. podporovali zakládání obecných i středních škol,
2. určovali oddíly řečníků,
3. by se počalo dílo Federace i na lidových universitách.

V rokování o časopise bylo usneseno, 1. aby se „deficit" časopisu odstranil, 2. doporučuje se, by každý člen odbíral časopis, 3. by všichni spolupracovali. — To kratinký nástin vývoje, jímž katolické studentstvo v Italii se sloučilo ve své Federaci. Nyní buďtež ještě krátce vytknuty snahy celého sdružení.

F. U. C. I. klade si za účel spojiti studentstvo katolické ku vzájemné obraně svých zájmů náboženských, mravních a stavových, k soukromému doplnění, povznesení svého vzdělání, k apoštolátu, jenž šíří vlastní zásady zvláště v okolí universitním. Chce tedy šířiti ve společnosti zvláště propagandou mezi studenty universitními pravého ducha křesťanského a pravou a důkladnou vědu, proto musí vykonati dvojí dílo, tvoře svědomí a podporuje vzdělání svých mladých soudruhů a rozšiřuje názory, jež zastupuje, jež jsou všechny podřaděny ideálům posledním, nejzazším, jichž má dosíci. Tak shromažďují kroužky sdružené především mladíky na universitách, jež se drží zásad křesťanských a jež těmito zásadami se řídí též ve svém životě. Tím se chrání přede všemi nebezpečenstvími, jež denně dorážejí a ohrožují neúhonnost jejich zásad a mravů. Zde se mají posíliti u víře a vědě, ustáliti v pevné povaze a připraviti se na boje životní; krátce, zde se mají státi dobrými křesťany a zdatnými občany, jež dnes v živlu a prostředí universitním, zítra ve středu společenském nelekají se a hájí a šíří pravdu svým hlubokým vzděláním a příkladem mravně dokonalého života. Toť názor základní Federace u všech záměrech, jenž jest i basí vší další a širší činnosti.

Záchranná činnosť však Federace nemá se omezovati jen na studenty universitní. Sjezd neapolský se rozhodl též skutečně, by Federace se starala též o zakládání kroužků pro studující středních škol (i secondari), jež by byly podřízeny správě Federace a přiřaděny spolku „Gioventù Cattolica". Je to nutným šířiti své podniky i mezi studentstvem středních škol, poněvadž tak se stane tím účinnější a úplnější činnost záchranná a vzdělávací organisace universitní. Jedná se tedy o činnost nejobsáhlejší dvojího stanoviska: vzdělání osvěty a záštita mravní, již Federace před se béře a již vyvíjela v letech krátkých dosud svého života a tak si již vychovala mladíky hlubokého vzdělání a pravých názorů křesťanských. Poslední dobou (r. 1910) bylo ve Federaci 19 sjednocených kroužků universitních a 10 přiřaděných kroužků. Po posledním skvělém sjezdu (r. 1911) v Turině jistě asi kroužků přibylo a počet členů v kroužcích se vzmohl. Bližších údajů nemáme nyní po ruce; později je však doplníme.

JUDR. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Pokračování.)

Na tomto podkladě pak vydal se zvláštní zástavní list, v němž se dotyčný statek dával v zástavu za poskytnutou zápůjčku s tím dalším usta-

novením, že pro případ, že by tato pohledávka svého času nebyla splacena a také exekuce na dotyčný statek neposkytla by plné úhrady, ručí za případný schodek sploková pokladnaz míněného svazu a mimo to ještě subsidiárně kterýkoli jiný statek, jehož majitel přistoupil k tomuto svépomocnému svazu. Tímto způsobem poskytnuta byla za ony zápůjčky relativně naprostá jistota, tak že majitel usedlosti, který hledal zápůjčku, opatřil si snadno hotové peníze prodejem takového zástavního listu, který mu výborem svazu byl vystaven. Svůj dluh potom zúročil pevným procentem, konaje vedle toho i splátky na kapitál a obojí — úrok i splátku — odváděl do spolkové pokladny, která pak svým časem obstarala za něho vyplacení zástavního listu kdysi vydaného. Jak patrno, jedná se tu již zcela o formu statku rentového, která vyvolána byla skutečnou potřebou a vznikla zcela neuvědoměle.

U nás učiněn byl velezajímavý pokus uvésti v život statky rentové a to návrhem zákona o zřízení povinných společenstev rolnických za Julia Falkenheina, ministra orby v kabinetu Taafově. Dle tohoto návrhu měla býti zřízena nucená společenstva rolnická a to jednak zemská, jež měla býti oprávněna k vydávání zástavních listů, a společenstva okresní, která měla vstupovati v přímý styk s jednotlivými interessenty. Zasáhnutí těchto společenstev mělo se však díti jen v případě exekučního prodeje statku, kdy měla míti tato okresní společenstva předkupní právo k prodávanému statku za odhadní jeho cenu. Věc měla se míti asi takto: nenašel-li by se jiný kupec na onu usedlost při exekučním prodeji, pak jest okresní společenstvo beze všeho oprávněno koupiti samo onu usedlost. Našel-li by se naproti tomu kupec, pak mohlo společenstvo koupi jeho v ničem nebrániti, když nabídku jeho považovalo za výhodnou pro majitele prodávané usedlosti. Jinak však příslušelo mu naprosté předkupní právo k prodávané usedlosti a to za cenu stanovenou soudním odhadem, tak že ku př. mohlo toto společenstvo okresní uplatněním svého předkupního práva zabrániti prodeji usedlosti kupci soukromému, třeba i činil nabídku příznivější.

Než tento celý návrh sněmovnou vůbec přijat nebyl a to jednak proto, že činnost projektovaných společenstev pojil s případy exekučního prodeje, za druhé se namítalo, že by pomocné zasahování těchto nucených společenstev bylo pro ně činností příliš riskantní. Námitky toto však správnými uznati nelze. Nebylo to nikterak vadou, že se zasahnutí společenstva mělo pojiti jen k exekučnímu prodeji, protože exekučně se prodávají obyčejně již jen statky předlužené, které při otázce dluhového vybavení selských usedlostí působí obtíže největší. Riskantním pak toto zasahování nemohlo býti pro zmíněná společenstva již z toho důvodu, že za prodanou usedlost by se zaplatila nejvýše cena odhadní a o nějakém ručení za ony dluhy, které hodnotu odhadní převyšovaly a z výnosu dražebního řízení úhrady nedošly, nemůže býti žádné řeči. Dejme ku př. tomu, že prodlužený statek, na němž v celku vázlo 30 000 K, koupilo společenstvo v dražbě za jeho odhadní cenu 20.000 K. Z tohoto výtěžku dojdou uspokojení knihovní věřitelé dle svého knihovního pořadí, až docílený obnos 20.000 K se vyčerpá, oni pak, na něž se již nedostane, tedy věřitelé se zadnějším knihovním pořadím, vyjdou s pohledávkami svými na prázdno a proti novému nabyvateli nepřísluší jim pražádný nárok.

Formy statku rentového možno s výhodou ponžíti i při t. zv. kolonisaci. Může se totiž státi, že se nějaká latifundia neb aspoň velkostatky rozdělí na jednotlivé díly, které plošnou svojí výměrou odpovídají asi velikosti středních statků selských. Tyto dílce nemají ovšem ani obytných, ani hospodářských stavení, která nutno tedy teprve zříditi a dotyčné statky

opatřiti potřebným inventářem. Nejsou-li kupci jednotlivých dílců kapitálově dosti silní, aby mohli nejen koupiti pozemky, nýbrž i zříditi si potřebná stavení atd., stane se snadno, že hned z počátku zabřednou do dluhů, nebo v nejlepším případě, když stačí jejich hotovosti i k nákupu pozemků i zařízení hospodářství, vyčerpají se úplně hned na počátku svého hospodářství, jež potom později trpívá nedostatkem kapitálu provozovacího. Proto se při podobných podnicích kolonisačních poskytuje obyčejně úvěr ve formě dluhu rentového, který majitel nové usedlosti bez hospodářského nebezpečenství po řadu let z výtěžku svého statku splácí.

Konečně je dluh rentový onou formou, které by se asi musilo užiti při dluhovém vybavení selských usedlostí. Toto zadlužení nabývá totiž takových rozměrů, že se považuje za zjev vůbec povážlivý a zároveň za věc tak důležitou, aby činnost veřejné správy tím se zabývala, aby hledala prostředky, jak odstraniti hospodářské nebezpečenství, které z tohoto zjevu hrozí společnosti vůbec. Tu ovšem třeba vytknouti, že by se splacení dluhů těch musilo státi zásadně od majitelů statků samých a že by korporace veřejné, ať stát nebo tělesa samosprávná poskytla k tomu svoji činnost sprostředkující.

Jest zajisté nesporno, že velmi mnoho dluhů na selských usedlostech má svůj základ ve špatném hospodaření majitelů, a tu nemůže se přece rozumně žádati, aby také takovéto dluhy placeny byly z prostředků veřejných, které přece pocházejí z berní, vybíraných ode všech vrstev společnosti. Vždyť by potom stejným právem mohli také příslušníci kteréhokoli jiného stavu žádati, aby stát nebo svazky samosprávné převzaly jejich dluhy. Eventuelní tedy akci, směřující k dluhovému vybavení selských usedlostí možno si představovati tak, že by majitelé zadlužených usedlostí byli nuceni odváděti jisté obnosy do pokladny buď státní nebo těles samosprávních nebo nějakých fondů, k tomu účelu zvláště zřízených. Tyto státní, samosprávné nebo snad zvláště zřízené fondy vydaly by zástavní listy pevně zúročitelné, které by se jako jiné cenné papíry uvedly na peněžní trh a zvolna se splácely z oněch prostředků, jež by dotyčným fondům docházely z platů, konaných od majitelů usedlostí a oněch případných zvláštních dotací, jež by těmto vyvazovacím fondům byly ku prospěchu dlužníků přikázány z prostředků veřejných.

Zde jde ovšem jen o to, upozorniti na to, že by se v tomto případě musilo asi užiti formy dluhu rentového a nemá se tím snad tato eventuelní vyvazovací akce označiti jako nějaká jednoduchá věc. Z povahy věci jest patrno a každý snadno uzná, že by to znamenalo veliké obtíže praktické, které by bylo možno překonati jen po delší době za okolností i jinak příznivých.

Nyní bude nutno vrátiti se k poznámce výše učiněné, že totiž při poskytnutí zápůjčky nedá ústav tuto v penězích hotových, nýbrž ve svých zástavních listech, při čemž ovšem je dlužníku ponecháno, aby je dle své libosti buď sám zpeněžil, neb aby mu je ústav zpeněžil sám. Protože postup při poskytování zápůjček v cenných papírech je v základech všude stejný, nemusíme se vázati zde na jedinou formu zápůjčky rentové, nýbrž vylíčíme si všeobecně modality takovýchto zápůjček. Dejme tedy tomu, že v určité době poskytuje nějaký ústav zůpůjčku 10.000 K, a sice v okamžiku, kdy panující míra úroková je $4^1/_4\%$ a zápůjčka se poskytuje v zástavních listech 4%ních. Ježto, jak výše uvedeno, je toto zúročení pevné, neměnící se s kolísáním míry úrokové, bude kurs těchto zástavních listů 94·1176 (což vypočteme dle úměry $x : 100 = 4 : 4{\cdot}25$). Kdyby nyní dostal dlužník nominální obnos 10.000 K v zástavních listech, měl by tím k disposici skutečný obnos peněžitý jen 9411·76 K, a potřebuje-li celých 10.000 K

skutečné hodnoty, pak musí přijmouti v cenných papírech vyšší obnos nominální, totiž 10.625 K (dle úměry x : 10.000 = 100 : 94·1176). Tento obnos vloží se do knih jakožto uzavřený dluh a dlužník může jej splatiti dle své libosti buď v penězích hotových, nebo v zástavních listech, při čemž máme tu pozoruhodnou věc, že se při splacení dluhu přijímají dluhopisy se strany peněžního ústavu v jich plné nominální hodnotě, která se dlužníku odepíše z jeho dluhu, třeba kurs těchto dluhopisů stál ve skutečnosti pod pari (t. j. pod nominální hodnotou). (Dokončení.)

FR. KLOBUCKÝ:

P. IGNÁT WURM — BUDITEL MORAVSKÝ.

Příznačno jest a zasluhuje povšimnutí, že P. Wurm neopomínal národně buditi a osvětně na lid působiti ani při svých duchovních výkonech. Do svých kázání zabíral vždy případné dějinné události a nejinak činil i při vyučování náboženství. Wurm vůbec seznamoval mládež i dospělé své osadníky se Slovany v minulosti, s jejich významem a s jejich zásluhami za každe vhodné příležitosti.[6]) Nedělního křesťanského cvičení používal k tomu, že promluval s dospívající mládeží o všelikých užitečných věcech, v praktický život zasahujících, čímž arci zavděčil se také dospělým, neboť dostavovali se sami, aby vyslechli krásné věci, o nichž panáček vykládá. [7])

Činnost Wurmova neobmezovala se však jen na úzký kruh vesnic z farnosti; Wurm všímal si pilně života celého národa našeho, všech jeho národních a hospodářských poměrů a dojížděl často k valným sjezdům katolických jednot do Brna, aby tam řečnil v duchu vlasteneckém a aby účastnil se tiché sice, ale požehnané práce Sušilovců.

Rok 1859. je v životě Wurmově obzvláště důležitý; toho roku povolán byl na přání Sušilovo, Taroucovo a jiných vlasteneckých kněží do Brna na místo Kuldovo za správce a spirituála opatrovny pro zanedbanou mládež nad Lužánkami. Věděli dobře Sylva-Tarouca i Sušil, že lepší za Kuldu náhrady nad Wurma nenajdou. V brněnské opatrovně uplatnil Wurm své vychovatelské schopnosti plnou měrou, polepšoval zpustlou mládež bez trestů, bez násilí, přitahoval zanedbance k sobě magnetem svého dobrého srdce. Při tom byl též pořadatelem kalendáře „Moravana,“ který za jeho redakce vynikal směrem povšechně poučným a těšil se všeobecné oblibě. Kromě toho vedl jednatelskou agendu ve spolcích katolické jednoty a dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

V Brně, kdež prožil 7 a půl roku v pravdě činného života, byl konečně Wurm na pravém místě, ve svém živlu — ocitá se ve vodách politických. Nejdůležitější vzpomínkou na tuto dobu Wurmovi bylo, že tehdy poznal slavného muže, velikána XIX. století — Slovana — Josefa Jiřího Strossmayera. Sblížila ho s ním politika (moravská) a zájem všeslovanský na jaře roku 1860.

Patentem ze dne 5. března 1860 svolána byla na 31. května říšská (vlastně korunní) rada. [8]) Chorvaty zastupoval Strossmayer; Čechové neměli vlastně žádného zástupce, neboť hr. Clam Martinic nepokládal se za

---

[6]) Srv. dra. Jul. Ambrose „Ze starších dob“ v „Časopise vlasteneckého spolku musejního“ č. 112, str. 236 nn.

[7]) Mil. Procházková ve své vzpomínce povahopisné v „Časopise vlast. spolku musej.“ č. 112, str 177.

[8]) Srv. Jindřicha Steinmana „P. Ignát Wurm“ v „Časopise vlast. spolku musej.“ č. 112, str. 167.

zástupce ani země ani národa; byl zástupcem aristokracie. Z Moravy přítomni byli sice dva zástupci, ale bohužel oba Němci. To překvapilo biskupa Strossmayera; znalť historický význam Moravy, znal však pouze její stkvělou minulost z doby cyrillo-methodějské, ale neznal její přítomnosti. Aby poznal tedy i přítomné poměry moravské, poslal dra. Topáloviče, ďakovského professora theologie, který jej provázel na rozšířenou radu říšskou, do Brna, aby se tam dal poučiti o poměrech moravských jak po stránce církevní tak národní a politické. Porady měly za následek, že P. Wurm delegován byl do Vídně, aby s biskupem Strossmayerem o dotyčných věcech osobně promluvil a ho náležitě o všem informoval. Strossmayer oblíbil si Wurma hned při první audienci tak velice, že si ho zvolil svým rádcem.[9]) Od té doby se datují důvěrné styky Wurma s biskupem Strossmayerem, jakož i jeho neobyčejné nadšení pro Strossmayera.

Ve Strossmayerovi spatřoval Wurm ideál slovanského kněze, od něho očekával obnovení slovanské liturgie v našich vlastech československých a nejvydatnější pomoc při obnovení někdejšího lesku Velehradu, o němž přímo blouznil.[10]) Slovanské bohoslužbě přičítal Wurm veliký význam pro celý náš národ, neboť viděl v ní nad jiné důležitý prostředek k zachování svéráznosti a samobytnosti našeho národa. Velehrad — metropole Moravy — jak věřil — stal se Wurmovi nejmilejším, nejpamátnějším místem Moravy, neboť viděl nad ním glorioIu sv. věrozvěstů moravských, jejichž ideu církevně politickou chtěl oživit a kulturu velké Moravy, tu čistou, byzantsko-slovanskou kulturu z rumu vykopat. „Spasit může nás toliko Velká Morava," říkával, „k ní musíme se navrátit, z ní musíme vycházet, na ni musíme navazovati důsledky z ní vyvozovat, tam to vězí, to jest naše spása. S českým státním právem ničeho nepořídíme. Je již beztak pochováno. A kdyby nebylo, nevyhovuje opět po každé stránce. Totiž pokud se týče poměru k uherským Slovákům, k Čechům dolnorakouským, ba i k Jihoslovanům." [11]) Za tím účelem postaral se Wurm, aby založena byla „Matice Velehradská" a jejím dlouholetým jednatelem byl on sám. Aby pak kult Velehradu byl zpopularisován, aby lid poutěmi přilnul k Velehradu, vymohl P. Wurm prostřednictvím svého vlivného přítele Strossmayera v Římě, že svátek sv. Cyrilla a Methoděje z 9. března byl přeložen na 5. července a dán mu ráz svátku slovanských apoštolů a nikoli ráz svátků patronů země moravské. Připomenouti sluší též, že vlastně jen působením Wurm-Strossmayerovým vydána byla roku 1880 světoznámá encyklika „Grande munus," kterou veliký papež Slovanů Lev XIII. doporučil všem katolickým křesťanům celého světa úctu sv. Cyrilla a Methoděje!

Divil se však velice Wurm, že v Čechách významu ideje cyrillo-methodějské nechápou, ačkoliv sv. Cyrill a Methoděj zasluhují, aby od Čechů byli ještě více ctěni než od Moravanů, neboť Čechové jsou stále ještě dlužníky těchto dvou velikých svých dobrodinců! Vytýkal Čechům jejich nesamostatnost a zvrácený vývoj kultury, jež buduje na základech přenesených z ciziny, ze západu. „A co jest ze západu, není nic slovanského," říkával bezpočtukráte. Ký div, že často v zanícení zle odsuzoval i representanty české vědy v Praze pro jejich přílišné západnictví.)

Jako upřímný ctitel apoštolů slovanských rozčiloval se Wurm též velice na ty, kteří všecko české uvádí v neváznost jako bezúčelné a malicherné. „Tak?", rozohňoval se, „Dědictví Otcův je bezúčelné a malicherné? Hlas

---

[9]) Mil. Procházková v povahopisné vzpomínce na P. Wurma. „Časopis vlast. spolku musejního" v Olomouci č. 112, str. 186:

[10]) Srv. Časopis vlast. spolku musej. v Olomouci č. 112, str. 224.

[11]) Marcella Kalusová ve „Vánočních vzpomínkách." „Náš domov" ročník XXI., č. 1., str. 6.

ejich neohluší vnitřního mého přesvědčení, hvězda národního duchu shasnouti nemůže a nesmí, byvši jednou vydechnuta svatými ústy našich věrozvěstů; kroužiti bude po všecky věky po celé říši česko-slovanské!) (Tato slova platí pravděpodobně německým kanovníkům v Olomouci.)

(Dokončení.)

V. S.:

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(Pokračování.)

Rozdati úlohy neznamená ovšem na venkově dáti každému tištěný exemplář do rukou. To jsou skoro výjimky a nelze jich ani vzhledem k malým a nejistým poměrům venkova s hospodářské stránky žádat. Znám vesnice, kde se hrává jen z jednoho exempláře a kde se už těžko pociťuje, když s provozovacím právem je spojena povinnost zakoupiti více exemplářů; ba jsou i ochotníci, kteří se neradi učí z celé knihy, protože prý to není tak přehledné a obtěžuje to paměť.

Úlohy se většinou rozepisují; je sice nespornou výhodou, dostanou-li aspoň hlavní osoby celou knihu do rukou, ale musí-li se už rozepisovati, pak se ještě lépe doporučuje, aby účinkující po náležité informaci a při dostatku času opisovali sami. Oni sami dávají tomu druhdy přednost vědouce dobře, že předně se opisováním zároveň učí a pak, že je jim kontext hry, jak ho sami vypsali, srozumitelnější a běžnější. Tak jim aspoň vysvitne lépe dějová souvislost scén, v nichž sami vystupují, a přidáme-li k tomu důkladnou zkoušku čtenou s vysvětlením ideje kusu, — nahradíme jim aspoň do jisté míry nedostatek knihy. Opisování děje se obvyklým a známým způsobem s podškrtanými narážkami a poznámkami pro herce.

Posledním aktem přípravy ke hraní divadla a vlastním i nejširším polem působnosti studentovy je studium hry a zkoušky.

Zásadním požadavkem jest ponechati účinkujícím dostatek času na memorování úloh před první zkouškou. Měřítko jest ovšem nestejné a závisí jednak na paměti, jednak na tom, jak vůbec kdo se učí. Tu možno rozeznávati trojí typ ochotníků: a) někdo se jen učí z paměti, b) někdo se učí a studuje, c) někdo se vžije hned v postavu a předčítá ji až do konce tak dlouho, až mu přejde v paměť slovem, obsahem a charakterem. Ovšem jest ke studiu třeba, jak už bylo podotčeno, aby herec celý kus znal anebo aspoň důkladně přečetl, anebo aby mu idea kusu byla náležitě vysvětlena; neboť jediné na základě správného pochopení celkového jest možno založiti další drobné studium detailů.

Mají tedy herci k první zkoušce umět úlohy úplně z paměti, anebo aspoň textově tak je míti prostudovány, aby se mohlo hned přikročiti ke zkoušce věcné. Je to ovšem přirozené, ale většinou jenom ideální, neboť ve skutečnosti málokdy toho docílíte. Nehledě ani k tomu, že u začátečníků z nichž mnozí ani neumějí samostatně studovat, bývají dobré síly, které se nerady a těžko učí kusé úlohy soukromě, spoléhajíce se hlavně na zkoušky, kde při stálé nápovědi lehce si osvojují nejen text, nýbrž i obsahové pochopení a současně přiměřenou hru. S počátku to snad zdržuje a je to ostatním poněkud na obtíž, ale zkušený cvičitel se nad tím nepozastaví, protože dovede oceniti výhody takového postupu.

První zkouška bývala dle starého zvyku čtená. Říká se sice, že jest zastaralá, ale podnes koná dobré služby tam, kde nestačí knih a u začátečníků vůbec. Předně jest kontrolou opsaných úloh, pak příležitostí k opravě

mluvy a vysvětlivkám všeho druhu — tedy dobrá příprava a úspora pro studium soukromé. Režisér promluví napřed krátce o ději, ideji a významu hry, podá stručnou charakteristiku osob a upozorní na významná místa. Pak přikročíme ke čtení, při čemž rozestavíme herce volně po jevišti, abychom tak docílili hned jakéhosi čteného dialogu. Netrpme při tom monotonnosti, nebo zpívání atd., nýbrž opravujme hned a dbejme správného, obsahu přiměřeného přednesu, abychom tak předešli chybám navyklým. Případné opravy nebo změny textu, jakož i krátké poznámky o vstupu, odchodu a situaci nechť poznamenajl si herci sami.

Když jsme takto docílili prvního rámce celkového, ponechejme dle potřeby dosti času ke studiu, asi dva nebo tři dni, aby k další zkoušce byli už připraveni. Počet dalších zkoušek se udává průměrně 3 až 6. Mnoho zkoušek unavuje, seslabuje zájem a svádí k ledabylosti. Při zkouškách samých vyžadujme naprosté ticho a pozornost; diváků netrpme a rovněž tak žádnou zábavu právě nezaměstnaných. Pro detailní cvičení se doporučuje nebrati vždy celý kus najednou, nýbrž jednotlivé akty pro sebe a třeba několikrát, aby jednotlivosti lépe utkvěly. Režisér nechť je vždy blízko pohotově, aby mohl případně hned zakročiti a sám vlastní hrou chybné podání opraviti. Přerušovat se má ovšem co nejméně, ale je-li třeba zvláště z počátku, čiňme to hned, ne až na konci scény nebo aktu, jen maličkosti mohou se odložiti. Při opravách a výtkách si počínejme vždy slušně, s naprostým klidem, taktem a trpělivostí; nedejme se nikdy uchvátit hněvem nebo zbytečnou přísností; nesesměšňujme herců, nevnucujme jim příliš svých názorů a respektujme pokud možno jejich námitky, abychom neubili v nich chuť, nadšení a tvůrčí samostatnost. Jsou-li snad výtky choulostivé, které by před ostatními dotkly se nemile sebevědomí a ješitnosti účinkujícího, — sdělme je soukromě. V tom ohledu vůbec nelze postupovati šablonovitě podle nějaké normy, nýbrž je třeba povahu jednotlivců dobře znáti a přizpůsobiti se jeho individualitě a v ní samé najíti cesty k postupu.

Co se tvoření úloh týče, zdůrazňujme vždy, že úkolem hercovým jest, vytvořiti úlohu tak, aby se zdála býti skutečnou a vzbuditi tím přelud.

Úloha je tím snazší, čím přístupnější jest obecenstvo dojmu vyvolanému. Postavy z jiných sfér nechť jsou podány přirozeně, neživotní přibližujme životu. Divadlo roste ze života a má býti jeho promítnutým, promyšleným, zjednodušeným a jaksi zidealisovaným obrazem. Proto kdo chce studovati úlohu, musí napřed studovati život a v něm hledat vzory — doma i na veřejnosti. Každý má něco zvláštního. Dobrý herec detaily takové sbírá a napodobuje. Z charakteristických detailů tvoří typ, který časem v různých úlohách zase individualisují, udělá z něho osobu zvláštní, od jiných odlišnou, ale přece v rámci typu. Studium života jest nezbytné — nezažitého nelze podávati; na to je třeba důrazně účinkující upozorniti, neboť to jest ona cesta a průprava, která vede k pravému cíli divadla, která odvrací od pouhé povrchní zábavy a vede jak účinkující tak obecenstvo k výchově a poučení. Je třeba učiti je pozorovati z obličeje, držení těla, posunků, očí a mluvy jejich nitro, jejich historii, jíž se můžeme dohadovati. Je třeba učiti je rozeznávati v kostele zbožnost od farizejství, obětavost od ješitnosti v životě spolkovém a veřejném, zženštilost a koketerii od mužnosti a nevinnosti při zábavách atd. Ale nestačí ani to. Namnoze musíme tu práci zvláště u začátečníků konati sami; musíme je přímo upozorňovati na určité jim známé osoby a jejich vlastnosti a chování, musíme je přivádět skoro k hotovému, ba někdy přímo vlastní hrou se snažiti nahraditi jim, co oni sami dosud nevykonali. Takový správný realismus na scéně činí nám hru bližší, illusi dokonalejší a myšlenky i pravdy s jeviště hlásané přístupnější. (Dokončení.)

SLOVANSKÝ

Rusínská universita. Boj o zřízení rusínské university ve Lvově, který stal se v posledních dnech téměř otázkou dne, je jenom malým svědectvím a potvrzením pravidla, že kdo má moc, má také právo. A když se strany vládní nestaví se nikdo požadavku tomu na odpor, jsou zde Poláci, kteří ukrajinskému požadavku nechtějí vyhověti, nebo alespoň uskutečnění oddáliti. A zbraně, jichž se v tomto zápase užívá, vzaty jsou téměř úplně od Němců. Rusíni pry žádají university jen proto, aby posílili své posice politické; o kulturní stránku prý jim nejde. Že Rusíni žádají vlastní university, jsou Poláci sami vinni. Kdyby na dosavadní lvovské universitě byli dopřáli Rusínům úplné rovné právo, mohlo by toto učiliště kulturním potřebám obou národů sloužiti a nebylo by třeba zřizovati nové. Jen okolnost, že Poláci začali Rusíny na této universitě jazykově tísniti a utlačovati, že v každém rusínském slově viděli attentát, a že vždy kladli důraz na polský ráz tohoto učiliště, vedl Rusíny k myšlence zřízení vlastní university. Počátečný nedostatek sil professorských měl by býti — jak sami Rusíni si přejí — odstraněn tím, že by povoláni byli professoři němečtí a nikoliv čeští, jak se snad zprvu myslilo.

VYSOKOŠKOLSKÝ

VI. řádná valná hromada České Ligy Akademické. Valnou hromadu zahájil koll. Vičánek nadšeným proslovem. Uvítal vzácné hosty, zvláště J. J. prince Karla Schwarzenberga, J. J. prince Josefa Schönborna, dra Pekaře, ředitele kolleje Arnošta z Pardubic, p. dvormistra Stoye, dp. P. Vraštila, vdp. Františka Jemelku, p. Průšu, p. Gardawského, starostu pražského „Orla“ p. Janovského atd. V proslovu bylo krátce vzpomenuto, čeho bylo dosaženo za rok 1911—12, jakých jsme se dopracovali sympathií, obdivu i uznání, tak že může se konstatovati: „Budeme žít, protože chceme žít!“ Na to předneseny zprávy funkcionářů. Zpráva jednatelova zabývala se jen hotovými fakty, založením podpůrného fondu, sanováním financí spolkových, „Studentskou Hlídkou“, při čemž vzpomenuto bylo zásluh o katolické studentstvo J. M. opata Zavorala a J. E. hraběte Schönborna. Činnost spolková nezůstávala však jen při povrchu, cíl výboru se nesl i ke vnitřnímu životu duchovnímu, péči o bohoslužby akademické, přijímání svátostí a o prohlubování kulturní. Sociální činnost ve smyslu dra Sonnenscheina se vykázala spolkovou návštěvou výstavy obrazů J. J. Brandla, za to členstvo se více věnovalo kulturní činnosti lidové o studentských prázdninách. Dr. Kordač dostavuje se na valnou hromadu a jest s potleskem zvolen za čestného předsedu této valné hromady. Na to byly čteny došlé pozdravy od dra Vinaře, od pražsk. „Orla“ Praha-VI., od Literární Jednoty bohoslovců v Hradci Králové a od koll. Václava Navrátila ze Suchonic na Moravě. Na to odeslány za souhlasu valné hromady pozdr. telegramy J. E. dru Doubravovi a čestnému členu

dru Vychodilovi při vzpomínce jejich jubileí. Ze zprávy pokladníkovy koll. Waschka vysvitlo, že zajištěna jest existence jak spolku tak i „Studentské Hlídky". Jmění co do hotovosti ne sice tak ohromné — 711 K 93 h — ale za to obrat peněžní kolem 36.000 K poukazuje na čilou agendu a rozmach, jak bude vidno z dalších zpráv. Vzpomenuto bylo též všech příznivců, jimž veřejně byl vzdán dík. Za čtení zprávy pokladníkovy zavítali na valnou hromadu další hosté: Dr. Mazanec, ing. Pospíšil, vrchní pošt. officiál p. Zvoníček a náš senior dr. Čihák. Na to čteny další zprávy funkcionářů. Knihovna převzala dluhy vězící na Družstvu Arnošta z Pardubic. Čítárna vykazovala 60 časopisů a 98 revuí, což se representovalo kapitálem 2000 K. Přednášková činnost vykazuje 9 přednášek. Přednášeli: Dr. Kordač, dr. Nosek, dr. Hronek, J. Spektabilita dr. Soldát a redaktor Jiroušek. Odstupující výbor vznáší prosbu na nový výbor, aby ukončil započatý kurs přednáškový. Správce domu vykázal se obohaceným inventářem. Čítá 140 čísel v ceně 1325 K 38 h. Na valnou hromadu přichází P. Zima s pozdravem a jako zástupce opata emauzského. Pronáší nadšený pozdrav a slibuje doprovázeti naši činnost silou modlitby. Agitační odbor ústy koll. Zvoníčka staví vše do pozadí. Jest vidno, že bez tohoto odboru bychom vlastně nebyli tam, kde jsme. Sluch všech se napíná ze zvědavosti, co tento tak duchem nadšený jinoch vykonal. S agitačním odborem ruku v ruce kráčela letos „Student. Hlídka". Počet odběratelů stoupl a stoupne ještě více dle toho, jak stoupne i cena obsahu. Bylo by žádoucno, aby tento náš jediný orgán byl mluvčím všech spolků akademických a mluvil za nás tam, kde se osobně dostaviti nemůžeme. Všechny zprávu funkcionářů byly jednohlasně schváleny. Obšírnější zprávy funkcionářů budou obsaženy ve výroční zprávě. Na to valná hromada se usnesla jednohlasně o vypuštění slov: „Článek nezměnitelný z §§ 2., 3., 8., 24. d), 26., 27., 28. a 39. stanov Čes. Ligy Akademické z r. 1906, na to pak přikročeno bylo k volbě komise na vypracování jednacího řádu a doplnění stanov, po případě oprav. Do komise byli zvoleni: Dr. Nosek, dr. Hronek, koll. Vičánek a Waschko. Konečně byly provedeny volby. Za předsedu byl zvolen proti jednomu hlasu koll. Waschko, za místopředsedu koll. Havlík, za jednatele koll. Daněk, za I. pokladníka koll. Stoy, za II. pokl. koll. Zamrazil, za zapisovatele koll. David, za novináře koll. Ebert, za knihovníka koll. Kramule, za správce domu koll. Fojtík. Za náhradníky byly zvoleni kollegové: Krpálek, May a Hvižďala. Za revisory kollegové: Skalický a Fiala, za náhradníka koll. Votava. Do čestné rady byli zvoleni: Dr. Nosek, dr. Hronek a kollegové Vičánek, Valenta, Trčka Frant.. a Srb. Koll. Waschko přijal předsednictví slovy, jimiž poděkoval za důvěru mu projevenou a nastínil svůj postup. Říditi se bude tím, co členstvo do Ligy přivedlo, totiž aby své katolické přesvědčení nejen ukazovalo, nýbrž i pěstilo tak, aby v pozdějším životě vítězně je mohlo hájiti. „Tyto snahy naše nejlépe v nás podporovala Liga," pravil dále, „která dosud plně úkolu svému dostála, její úkoly a účel našel n nás porozumění. My cítíme se zakladateli našeho spolku a jsme si plně vědomi všech těch povinností, které stále rostou spolu s naším početným vzrůstem. Ty povinnosti, které nám Liga ukládá, známe všichni. My víme, že Liga jsouc věrna nezdolným zásadám a vznešeným ideám, které hlásal Kristus, chce je zachovati, posilniti u jiných, vzbudit touhu kráčet vpřed s plnou silou, s hrdým čelem a vztyčenou šíjí s heslem: „Pravda Kristova vítězí. My v Lize však musíme hledět, abychom nejen ty zásady tak krásné a vznešené měli na papíře — ve stanovách — ale i v srdci hluboko vryty, abychom podle zásad těch dovedli zařídit svůj celý život a svá všecka jednání. Musíme krotit své vášně a své touhy, „provésti vždy svou", musíme se podrobit okolnostem a společnosti, musíme projeviti ukázněnost naprostou, která protivy v našich povahách alespoň poněkud uhladí. Dobro spolku, porozumění pro jeho snahy, naprostá ukázněnost a svornost v postupu a hlavně obětivost musí řídit veškero naše konání. In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas, ale všichni mějme lásku k naší společné věci, k naší České Lize Akademické, její prospěch, povznesení ať řídí všecky naše kroky a nechť i příští vůle naše nese se jen a jen k jejímu prospěchu." — Postup naznačen jest asi tímto „od slov ke skutkům." A jako za vzor byla hned celá řada mužů zasloužilých o katolickou věc jmenována čestnými protektory, a sice jsou to: Msgr. dr. František Kordač, universitní professor, dr. Mořic Hruban, J. M. opat Zavoral a J. E. hrabě V. Schönborn. Čestnými členy byli jmenováni: Dr. Nábělek, p. dvormistr Stoy, p. Homolka, dr. Vinař a V. Kotrba, nakladatel. Při bodu volných návrhů zdůraznil Msgr. dr. Kordač, že hnutí katol. studentstva spočívá na pevných základech lidu, což doplnil J. J. princ Karel Schwarzenberg upozorněním na důležitou věc; totiž katolické studentstvo se má připravovati i pro příští život politický. „Máme," pravil, „tolik různých politických a národohospodářských otázek, že není možno je jen tak lehce ovládnouti. Doufám však, že jako dospělí mužové se sejdeme a že mi dáte někdy za pravdu." Po proslovech koll. Hronka a koll. Fialy valná hromada byla za slavnostní nálady ukončena. Zdař Bůh!

Z Vídně. Spolek českých katolických akademiků „Lípa" ve Vídni oslavil rok svého života v neděli 12. května 1912 v če-

ském kostele na Rennwegu společnými bohoslužbami; mši svatou sloužilčlen spolku P. Josef Rybák, studující praefekt z Kroměříže. Odpoledne súčastnili se členové májové slavnosti křesť. soc. v XII. okrese. — Na jednohlasně přijatý návrh koll. Melichárka jmenovala valná hromada „Lípy“ svého příznivce J. E. hraběte Karla ze Seilernů pro zásluhy, kterých si získal o českou katolickou věc na Moravě a ve Vídni, svým čestným členem. — Zdejší české studentstvo chce utvořiti společný svaz, do něhož by přijaty byly všechny spolky českých akademiků vídeňských. „Lípa“ hlásila se sama v měsíci březnu o přijetí do svazu, dosud však odpověď nedošla.

STŘEDOŠKOLSKÝ

„Ruch“, časopis studujících. Žurnalistika studentská obohacena byla novým časopisem. Úkolem jeho „jest baviti a vzdělávati čtenáře, seznamovati je s vynikajícími spisovateli našemi i cizími, nejen žijícími, ale i mrtvými — buditi zájem o díla umělecká a původce jejich, osvětlovati přístupným slovem i vhodným obrázkem nové a starší úspěchy vědy a práce, odhalovati na osvědčených vzorech krásu a bohatství jazyka mateřského“ — „vštěpovati proň lásku a porozumění, povzbuzovati mladé čtenáře k vlastním pokusům literárním a výtvarným a odváděti je ponenáhlu od méněcenných knih a zahálky k četbě a práci ušlechtilé a zušlechťující.“ — Kritisovati nebo dokonce doporučovati po prvém čísle časopis celý jest dnes velmi nebezpečné, zvláště, jestliže jeho pole působnosti má býti pouze literární. Mámeť, bohužel, tolik trpkých zkušeností, že právě listy „nestranné“ byly po delší době vycházení největšími šiřitely hesel a ideí pokrokových a materialismu v nejhorším slova smyslu. Dnes, v době tak sociálně vyvinuté, dávati právě studentstvu list nestojící na žádném kulturním poli, jest stanovisko pochybené a odvolávati se snad na doby let šedesátých až osmdesátých, jest názor skutečně zastaralý. Dnešní student žije a chce žíti v poměrech jiných než dřívější generace. Proto také účelu nikdy dosaženo nebude.

UČITELSKÝ

Duchovní cvičení pro učitelky všech kategorií a kandidátky učitelství konati se budou letos opět v Přerově. Počnou v pondělí dne 26. srpna o 5. hod. odp. a skončí v pátek dne 30. srpna ráno. Za ubytování a stravu platí se 6 K. Nemajetným účastnicím se poplatek částečně neb úplně promine; i cestovné bude na požádání hrazeno. Žádoucno, aby se každá účastnice zavčas přihlásila u ctihodné sestry představené kláštera Školních Sester v Přerově. Po ukončení duchovních cvičení bude schůze Mar. Družiny učitelek. Veledůstojné duchovenstvo se uctivě žádá, aby exercicie tyto, pokud lze, doporučilo.

Žádosti za připuštění ke zkouškám přijímacím do I. roč. Katolického ústavu ku vzdělání učitelů v Bubenči přijímají se do 1. července. K žádostem třeba jest přiložiti: 1. křestní list, 2. poslední vysvědčení školní, 3. vysvědčení zdravotní, vydané úřed. lékařem, a vysvědčení očkovací, 4. vysvědčení o mravech, vydané farním úřadem. Zápis dne 16. července od 8. hodiny ranní; po zápise počnou zkoušky přijímací. Ke zkouškám třeba si přinésti péro a papír a předložiti výkresy. Přijímají se hoši 15letí; dispens v případu nedostatku věku může z důležitých příčin uděliti ředitelství ústavu.

KULTURNÍ

K poměrům v našem studentstvu. Každý program, má-li se k němu stále a stále přihlížeti, k němu vždy znovu se vraceti, unavuje. Proto též vidíme ve vývoji náboženského života vzestup a sestup dle toho, jak která doba se přidržovala programového náboženství. Katolické studentstvo se liší od studentstva vůbec svým programem kulturním. Tento program jest naším majákem, s něhož přehlížíme jistotu a bezpečnost, hloubku a výšku kulturních vln a jejich hodnotu pro život lidský vůbec. Tento náš program budí dnes v našem okolí nadšení a záchranný jásot českého studentstva, starší generace hledí naň s úctou a respektem, naši protivníci pozorují, jak si razíme cestu ke všem, kdož jsou dobré vůle a kdož nejsou ještě uštknuti „pikantními mravy“. Od tohoto programu, jenž nepůsobí v našich řadách rozklad a snad dvojení duchů, nýbrž staví legie nadšenců na výboj a odboj v pevné řady, ani na krok! Povinnost a vztahy k naší české veřejnosti tak velí! Či máme snad uskutečňovati ony tolikrát opakované a nám předhazované šlágry o politickém klerikalismu? Nebo máme snad obtížiti naši generaci lidmi, kteří si neuvědomili s dostatek heslo, že jen „pravda vítězí“ a nikdy lež? A konečně máme se říditi oněmi zjevy ve studentstvu, jež tak brzy zapomínají na daná slova s charakterem, ctí, a konečně slovo i čest jsou ochotni dáti do „frcu“? Máme stále míti jen ty za vzor, z jichž řad se na nás volá: „Jsme volní a chceme býti ještě volnějšími, není pro nás autority ani kázně!“ Nebo dokonce máme si osvojiti osvojiti heslo těch, jež volají: „Berte ode všech, kdož dávají, ať máme co nejvíce, co nám po různých programech! Ty nám nesmí překážeti!“ Při takovém postupu nasbírali bychom zajisté brzy veliký zástup dobrodruhů s pestrostí podzimních barev, ale myslím, že by pro nás pak nutně přišla i pořádná zima. Při takovém postupu

měly by vskutku na nás právo jak „Volná Škola“, tak i „Myšlenka“, zajisté byli bychom všude obdivováni pro široké srdce a pro zájem na všech možných tak zvaných „kulturních“ zjevech. Ale pak bychom se musili vzdáti nároků na praedikát katolického studentstva a na onen charakter, jenž si vynucuje i u protivníka úctu a respekt. Jednou musí u nás proniknouti zásada, že není naším největším štěstím přibírati různé liberální živly do našich řad studentských, nýbrž že jest první naší povinností studentstvo si odchovávati. Jen v našem dorostu jest jista naše budoucnost. Nesmíme zapomínati ani na to, že o nás se nestarají nejen katolické kruhy, ale že i liberálům záleží na tom vpašovati mezi nás několik zakuklenců, z nichž se pak vyklubávají k údivu všech hezcí motýlkové, ale nepozorovaně znemožňují každou dobrou myšlenku a sdiskreditují tak každý dobrý náběh. Jest tudíž žádoucno vypěstovati si vysoký stupeň kritiky a stálé přihlížení k tomu, co se srovnává s programem a co jest na jeho úkor. S naším programem úzce souvisí i ethický směr každého jednotlivce. My nesmíme se říditi oním heslem, že privátní život nijak nespadá do společenského života, nám nesmí býti vodítkem ono „lasst alles ruhig dahin fallen“. Naše poslání jest trochu jiné. Ethický směr jest vždy asi nejvýznamějším bodem, jak u jednotlivce tak i ve společnosti. My nesmíme chtíti, aby nastala někdy tma tam, kde má býti vždy uplné jasno. Proč bychom se měli obávati toho, co udržuje naše vody v proudění a ve zdravém stavu? Chceme býti mužnými charaktery a to vyžaduje ke každé otázce zaujmouti i mužné stanovisko. Naše svobodná vůle nám umožňuje rozhodnouti se pro ten či onen směr jak kulturní, tak ethický. Zde jest alternativa, již musí si každý položiti a ji snad dokonce i prožíti. Rozhodnu-li se však pro směr katolicismu, pak již mám předepsaný i směr ethický, jenž ode mne vyžaduje zřeknutí se též všeho koketování s liberálními zásadami i na tomto poli. Když nikde jinde, tak zde konečně musíme zastaviti a dáti si odpověď: „Nikdy ani kroku k liberalismu“ Náš zájem, budoucnost našeho hnutí studentského toho vyžaduje, naše vztahy k české katolické veřejnosti nám tak velí.

FERIÁLNÍ VÝPRAVY KATOLICKÉHO STUDENTSTVA ČESKÉHO.

Ve 4. čísle „Studentské Hlídky“, roč. 1912, ve článku, nadepsaném. „Cestujme o prázdninách!“, pojednáno bylo o důležitosti a významu cestování mezi studentstvem o hlavních prázdninách a dáno povzbuzení k témuž. Bylo však opomenuto připomenouti a čtenáře upozorniti na to, že v nynější době nebývá cestování u všech studujících prováděno v pravém duchu turistiky! Dnes, v době, kdy na všech stranách jest hlásán samý pokrok a osvěta, jest pozorovati, že mnozí studenti, ne pro poučení a zábavu ušlechtilou cestují, nýbrž namnoze u cizích lidí svým provokativním, ostentativním chováním a vandalistickým si počínáním v přírodě a na místech památných zanechávají po sobě smutné vzpomínky. Takovým způsobem mnozí nynější naši studenti representují české studentstvo — chloubu to a naději naší vlasti a národa! Opravdu smutné to faktum!

Svato-Václavská Matice Školská — poznavšito ty vady, stavící se proti správnému pěstování turistiky mezi českým studentstvem a pamětliva jsouc svých kulturních povinností oproti mládeži, vytkla si za úkol (dle svých stanov) kromě pořádání „Feriálních osad katolických českých dítek“, pořádati též každoročně „Feriální výpravy katolického studentstva českého“ po zemích česko-slovanských a i cizích. „Matice“ doufá, že výpravami těmito podporovati bude sociální hnutí katolického studentstva českého, neboť soustředí tak katolické studentstvo české různých kategorií škol páskou vzájemné křesťanské lásky! Beze všeliké pompy a kramářské reklamy byla konána o prázdninách r. 1910 „První feriální výprava katolického českého studentstva“ do romantického „Českého Ráje“. Pranepatrný počet účastníků této výpravy stoupl však při „Druhé výpravě“, podniknuté o prázdninách r. 1911

do Podkrkonoší a na Krkonoše — na 50 účastníků — katolických studentů z učitelských ústavů, gymnasií, reálek a škol odborných. Nelze ani vylíčiti, jaký dojem na každého účastníka učinily krásy boží přírody a společné zábavy na těchto cestách!

Svato-Václavská Matice Školská, přejavší úplně letošním rokem počínaje, řízení těchto společných cest, poskytne tak každému katol. studentu českému, i tomu méně majetnému, zcela nezištně, za pranepatrný peníz nesčetných výhod, kterých přinášejí jen společné cesty.

Letošního roku, kromě ještě dvou menších výprav, pořádá Svato-Václavská Matice Školská, v měsíci červenci, brzy po ukončení školního roku (přesné datum se oznámí po definitivním ustanovení prázdnin) „Třetí feriální výpravu katolického studentstva českého", jejíž programem bude: A) Krkonoše, B) Adersbašské a Teplické skály, C) Podkrkonoší.

1. den: Praha-Turnov-Železný Brod-Tannwald-Štěpánská Výšina-Nový Svět.

2. den: Nový Svět-Vosecká Bouda-Tvarožník-Jinínoš-Fialkové Kameny-Labská Bouda-Kotel-Krakonoš-Spindelmühle.

3. den: Spindelmühle-Medvědí Důl-Sedmidolí-Dvorská a Martinova Bouda-Sněžné Jámy-Vysoké Kolo-Velký Šišák-Mužské a Dívčí Kameny-Petrova a Špindlerova Bouda-Malý Šišák-Poledník-Velké a Malé Jezero-Rennerova Bouda.

4. den: Rennerova Bouda-Luční a Obří Bouda-Sněžka-Obří Důl-Horská Kovárna-Petzer-Bouda na Černé Mýti.

5. den: Bouda na Černé Mýti-Černá Hora-Janské Lázně-Vrajt-Trutnov-Adersbašské a Teplické Skály-Trutnov-Nová Paka.

6. den: Nová Paka-Kumburk-Bradlec-Tábor-Lomnice n. Pop.

7. den: Lomnice n. Pop.-Lázně Železnice-Kartouzy-Jičín-Brada-Prachovské Skály-Trosky-Troskovice.

8. den: Troskovice-Příhrazské Skály-Mužský-Valečov-Mníchovo Hradiště-Turnov.

9. den: Turnov-Malá Skála-Železný Brod-Riegrova turistická stezka-Semily-Kozákov-Lázně Sedmihorky-Podhájí.

10. den: Podhájí-Valdštýn-Hrubá Skála-Kost-Humprecht-Sobotka-Mladá Boleslav-(prohlídka severočeské výstavy)-Praha.

Výpravy se mohou zúčastniti jenom katoličtí studující, a to všech kategorií vysokých a středních škol bez ohledu na stáří. I jednotlivých oddílů výpravy (A, B, C) možno se zúčastniti, ovšem po předchozím dohodnutí se s pořadatelstvem výpravy. Aby zdárný průběh výpravy byl zajištěn, jest nutno, aby účastníci se přihlásili včas — nejpozději pak do 8. června t. r. včetně! Podrobné programy za 30 hal. ve známkách zasílá a již nyní přihlášky přijímá a veškeré dotazy zodpovídá (známka na odpověď) Svato-Václavská Matice Školská (Feriální výprava), Praha-Bubeneč, č. 299.

STUDENTSKÁ HLÍDKA

ČÍSLO 10. — ROČNÍK IV.

:: LIST KATOL. STUDENTSTVA ČESKOSLOVANSKÉHO ::

KOLLEGOVÉ!

Po pilné celoroční práci nastává nám doba prázdnin — doba oddechu. Rok minulý byl pro celé hnutí katolického studentstva rokem usilovné snahy vybudovati silnou organisaci studentů katolicky cítících po Čechách, Moravě i Slezsku a dáti této organisaci do vínku zárodek života — dobrý program a dobrou formu.

Práce naše se zdařila. Ani nikdo nečekal, že ve studentstvu, prosáknutém nevěrou a skepticismem, najde se tolik a tak nadšených stoupenců křesťanského názoru světového. S bezpečností možno říci, že katolické hnutí v Čechách má již dnes zabezpečen dorost i mezi studentstvem, že ze studentstva katolického budou vycházeti mezi lid pracovníci a vůdcové, že nová intelligence, která v katolickém studentstvu vyrůstá, nebude indifferentní a pouhým přívěskem stran, nýbrž že proniknuta vřelou vírou, bude lidu katolickému vůdcem a světlem. Práce posledního roku, která pod praporem „České Ligy Akademické“ provedena byla, přinesla hned skvělý výsledek.

Doba prázdnin však nesmí nechati katolické studentstvo v nečinnosti. Proto přistupujme k vyvrcholení a koruně naší práce celoroční, ke sjezdům katolického studentstva českého. Sjezdy mají podati obrázek, jaký výsledek má práce, agitace a organisování, které po celý rok se konalo. Sjezdy mají provésti sblížení stejně cítících studentů ze všech končin naší milé vlasti. Sjezdy mají býti ohněm, který neužitečné v organisaci spálí, užitečné pak snahy a práci jako zlato vyčistí. Na sjezdy mají přijíti naši stoupenci ze všech ústavů, kde je máme, studenti i studentky, aby ze zkušeností své činnosti na jednotlivých ústavech řekli, co nám schází, nebo v jakém směru nutno činnost modulovati.

V druhé řadě budou pak naše sjezdy místem, kde účastníci se povzbudí k další práci. Tu poznají, že v řadách katolického studentstva není jen několik málo jednotlivců, nýbrž sta a sta nadšených a k boji vyzbrojených studentů. Poznají, že terroru pokrokářského se již báti nemusíme, ani v listech, neboť za námi stojí listy i náš časopis „Studentská Hlídka“, ani v Praze, kde máme svůj spolek a středisko, ani na ústavech, ani kdekoli jinde. Že pokrokáři nedovedli naše hnutí zadržet, dokud jsme byli slabí, a že nyní jsou proti hnutí katolického studentstva již docela bezmocní, že přerostli jsme jim svým listem i organisací přes hlavu. Kousek tohoto hrdého vědomí odnese si proto každý i domů na ústav, na němž působí, a s větší ještě chutí pustí se do práce další.

Konečně sjezdy naše mají býti krátkou výchovnou školou pro naše přátele a studenty. Mnohé otázky potřebují zodpovědění, ale nelze je dáti v listech neb časopisu našem. Jsou to hlavně otázky organisace, způsobu práce se týkající. Sjezd má dáti našim pracovníkům k jejich činnosti na ústavech řádné poučení, jak si v činnosti agitační počínati.

Proto zveme Vás, milí kollegové, na sjezdy katolického studentstva **v Hradci Králové na 18. a 19. srpna a v Kroměříži na 12. a 13. srpna.** Spojte každý sjezd náš s cestou prázdninovou, kterou podniknouti hodláte a dostavte se v počtu co nejhojnějším! Nechť sjezdy ukáží všem, že katolické studentstvo žije a že bude žíti!

Na sheldanou o sjezdech! Zdař Bůh!

Česká Liga Akademická v Praze.
Spolek katolických akademiků „Moravan“ v Brně.
Spolek katolických akademiků „Lípa“ ve Vídni.

KOLLEGOVÉ ABITURIENTI!

Již jen krátká doba Vás dělí od chvíle, kdy zavrou se za Vámi učebny středních škol, a Vy po prvé ve svém životě budete nuceni rozhodovati, kam se obrátiti, jakým způsobem si máte v dnešním těžkém existenčním zápase vydobýti trochu slušného postavení.

Snad většina věnuje se hned po maturitě praktickému povolání, a snad mnozí z Vás, kteří jste byli na střední škole našimi věrnými stoupenci a propagátory vznešených našich ideálů, půjdou do Prahy, Brna nebo Vídně, aby na vysokých školách zdokonalili a dokončili své vzdělání.

Jest známo, s jakými starostmi a obavami posílají rodiče na studia do města svoje syny, kteří na střední škole si ještě zachovali neporušené idee náboženské. Vždyť nikdo z nich neví, zda jejich syn, posud věřící a milující svoje náboženství, své ustarané rodiče a nízké horské chatky, který odjíždí do Prahy s duší plnou krásných plánů a předsevzetí, vrátí se jim za rok zase domů duševně svěží a neotrávený protináboženskými naukami! Avšak dnes nemusí se již katoličtí rodičové obávati o své katolicky vychované syny-studenty. Dnes jest v Praze Česká Liga Akademická, v Brně Spolek katol. „Moravan“ a „Lípa“ ve Vídni, v nichž jsou sdruženi studenti ryzího přesvědčení náboženského, mladí lidé hárající nadšením pro věc katolickou, kteří jsou odhodláni se vší vehemencí mladé duše hájiti ji a vše nejdražší jí po případě obětovati. Jak Česká Liga Akademická, tak i druhé bratrské spolky těší se velikým sympathiím přátel z Čech a Moravy, a podepsané spolky se také vynasnaží, aby nesklamaly veliké naděje, které do nich klade celá česká katolická veřejnost.

Kollegové abiturienti! Považuj každý z Vás za svatou svou povinnost při vstupu na vysokou školu státi se členem katol. akadem. spolku a rozmnožiti naše utěšeně rostoucí řady!

Octnete se mezi svými, octnete se mezi kollegy, kteří mají tytéž cíle jako Vy. Bude Vám, jako byste ani nebyli odešli z domova od svých drahých! Kollegové, v dnešní době společenského rozkladu jest nepostrádatelna každá síla, každý ušlechtilý charakter náboženský, a proto k Vám voláme: nedejte se snad zastrašiti pekuniernimi nedostatky, a cítíte-li v sobě vůli a

energii, cítíte-li v sobě odvahu bojovati za své přesvědčení a svědomitým studiem a vzděláním vyvrátiti fráze o nesrovnalosti víry a vědy, přijďte mezi nás!

Přijďte k nám s důvěrou ve vítězství svých ideálů a s vědomím, že přicházíte mezi bratry, kteří jsou ochotni sdíleti s Vámi Vaše radosti i případný žal, kteří Vám nejlépe porozumí a otře li se snad život o Vás trochu drsněji, budou Vám upřímnými těšiteli a rádci!

Přejeme Vám mnoho zdaru k prvnímu důležitému kroku do života a voláme Vám přátelsky vstříc: „Na shledanou po prázdninách v katolických akad. spolcích!"

Ceská Liga Akademická v Praze.
Spolek katol. akademiků „Moravan" v Brně.
Spolek katol. akademiků „Lípa" ve Vídni.

PODPŮRNÝ FOND KATOLICKÉHO STUDENTSTVA

při vysokoškolském odboru Zemské rady katolíků dovršuje koncem tohoto školního roku první rok své činnosti. Jakkoli tedy působení jeho bylo v počátku a musilo zápasiti s obtížemi vyvíjející se organisace a uváděti existenci i činnost jeho teprve ve známost v širších kruzích katol. veřejnosti, musíme označiti celkový výsledek jeho působnosti jako velmi příznivý, neboť bez nadsázky možno říci, že jediné poskytování čestných, nezúročitelných a v budoucnosti ovšem splatitelných zápůjček z tohoto fondu umožnilo několika studujícím vůbec existenci na studiích v Praze v tomto školním roce. A tu třeba opakovati ještě jednou vroucí díky jak všem vzácným příznivcům katol. studentstva, kteří většími dary svými dodali fondu hlavní zdroj příjmu, tak i všem dárcům menších obnosů, věnovaných se vzácnou obětavostí za okolností, kdy příspěvek jejich byl vskutku tolik jako vdovin groš. Specielně však na tomto místě, v listě výlučně našem, studentském, vzdáváme díky těm našim milým kollegům, kteří již na střední škole dovedli plně vystihnouti význam naší podpůrné instituce a podnikli pro podpůrný fond katol. stud. sbírku a za okolností mnohdy velmi nepříznivých odvedli fondu našemu značnější příspěvky. Zde pak také musíme prositi za prominutí, že jsme svému slibu, každý příspěvek veřejně kvitovati, nemohli plně dostáti. Bylť sice seznam všech dárců odevzdán redakci jednoho našeho listu, než k úplnému a jednotnému publikování jeho, jaké by si v zájmu věci bylo přáti, z příčin nám nedosti jasných nedošlo. Aby v této věci nastala nezbytná náprava, bylo již potřebné zařízení učiněno a příspěvky pro katol. stud. fond do rukou podepsaného spolku odevzdané, budou od počátku příštího škol. roku kvitovány ve „St. Hl."

A nyní již nutno vysloviti prosbu o přispění při opatřování prostředků na rok příští. V době po maturitě a o prázdinách budete pořádati nějaký večírek, hudební akademii, divadelní představení nebo něco podobného. Snad budete míti slušný výsledek finanční, a tu pamatujte laskavě nějakým obnosem na podpůrný fond katol. stud., který podporuje Vaše kollegy, chudobné studující, upřímně katolicky smýšlející, jižto se snaží získávati vědomosti, aby jich časem mohli užiti k dobru katolického lidu, jemuž chtějí věnovati všelikou činnost svého života. Uvažte, jak obtížný je ten zápas chudého studenta, který má pouhých 16 K na měsíc, jež mu umožní zaplatiti

bídný byt na nejzazší periferii města za 6 K, a ze zbytku stěží jen koupiti si k obědu sousto suchého chleba. Na sebe skrovnější zatopení v zimě není ani pomyšlení, a přistupuje-li k tomu nedostatek oděvu, je pocit chladu při nedostatečné stravě tím důtklivější.

Kdo z našich kollegů odepře nám za těchto okolností své pomocné ruky a kdo z katol. lidu propustí s prázdnem zase Vás, budete-li kráčet ve stopách milosrdné lásky božského Mistra, jenž skutkům z ní plynoucím tak veliký význam přiřkl ve svých slovech: „Lačněl jsem a dali jste mi jísti . . .“

I dovolujeme si znova upozorniti, že ty nejmenší obnosy, skutečné krejcarové sbírky obyčejně vynášejí velmi pěkný peníz, a že se právě tímto způsobem proniká co možno nejdále. Případné příspěvky neposílejte pošt. poukázkou, ježto vydání peněz poštou spolku bývá spojeno s obtížemi, nýbrž naším složním lístkem, který každému na požádání ihned zašleme.

Než ještě i o jinou laskavost musíme prositi své kollegy na středních školách. Spolek náš má celou řadu členů, kteří by v době prázdnin mohli zastávati s velmi dobrým výsledkem jakékoli místo domácích učitelů korrepetitorů nebo vychovatelů atd. Naskytne-li se Vám tedy někde příležitost, tu upozorněte laskavě na tuto věc, doporučte spolek náš v tomto směru, naši adressu nebo nám sami dopište, víte-li o nějakém takovém místě. Nejeden z našich kollegů je dobře znalý jazyka německého, jemuž by mimo jiné předměty s výsledkem mohl vyučovati a s vděčností by bylo přijato i jiné přiměřené zaměstnání, neboť někteří naši kollegové mají na př. zkoušku z těsnopisu atd.

A jako jsme již jednou činili, opakujeme svoji prosbu, abyste upozornili, že byl by našemu spolku velmi vítán nějaký oděv, zejména zimník, kterých bude pro chudé naše kollegy na podzim tolik zapotřebí. Neostýchejte se vyprositi nebo darovati zimník třeba již obnošenější nebo vůbec nějak vadný, protože nahodilé nedostatky dáme jednoduše napraviti a k případné obnošenosti se při našem nedostatku hleděti nemůže.

Milý přátelé! Věnujte se v době prázdnin místo mnohdy neužitečného maření času radostné a plodné práci, vykonejte dle možnosti každý nějaký skutek na poli křesťanské charity a práci Vaší, sociální a charitativní práci katolického studenta „Zdař Bůh“!

V Praze v červnu r. 1912.

Česká Liga Akademická,
Praha II., Voršilská ul. č. 1.

JUC. CYRILL MOUREK:

MARIÁNSKÉ DRUŽINY STUDENTSKÉ — ZAKÁZANÝMI SPOLKY?

Byl již zjištěn pramen a původ přítomných štvanic proti Mariánským družinám, zejména družinám středoškolských studentů, a budiž ještě dovoleno přihlédnouti k důvodům, jimiž nepřátelé družin proti těmto operují.

Dva uvádějí se důvody: 1. Studentské družiny odporují platným předpisům státní správy vyučovací a státním zákonům vůbec. 2. Studentské družiny jsou vyloženě politické a jsou namířeny proti státním základním zákonům.

Rozebereme blíže tyto důvody.

Při posuzování prvního důvodu musí nám býti směrodatným kázeňský

řád, vydaný výnosem c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 9. prosince 1874 č. 17002 a k němu se vztahující nařízení, jakož i rakouský zákon spolkový.

Čl. 24. cit. řádu kázeňského zní: „Mezi sebou spolky zřizovati, nebo členy spolků býti, jednot studentských se účastniti, spolkové neb jiné odznaky nositi se zapovídá.“

Tato stilisace odpovídá min. výn. ze dne 24. ledna 1849 č. 5260, vydanému všem zemským chefům, v němž se stanoví, pokud jsou spolky a shromáždění studentům dovoleny (ř. z. r. 1849 č. 337). Zní: Opětovaly se případy, že žáci gymnasií utvořili mezi sebou spolky, nebo brali účast na jiných i politických spolcích. Vzhledem k prov. zák. ze dne 17. března 1849 (cís. patent ze dne 17. března 1849 ř. z. č. 171) o spolcích a shromážděních, pak k okolnosti, že g y m n a s i a v e d l e v y u č o v á n í m n o h e m v í c e a d ů l e ž i t ě j i s l e d o v a t i m a j í v ý c h o v u, a že tedy každý vliv, který by v tento účel gymnasií rušivě zasahoval, musí býti s veškerou přísností oddálen, shledávám nutným nařiditi toto:

1. Žáci gymnasií nesmí účastniti se ani jako členové ani jako posluchači ve spolcích, které založeny byly osobami, jež nejsou žáky gymnasií.

2. Nesmí mezi sebou spolky tvořiti, a proto žádných spolkových nebo jiných odznaků nositi.

3. Schůzky a shromáždění jejich ve větším počtu za příčinou literárního vzdělání nebo pospolitosti mohou se konati jenom se svolením a pod dohledem sboru učitelského, který jest zodpovědný, že nebude žádného nepořádku a že jen chvalitebné cíle budou sledovány.

Tento výnos byl min. nařízením ze dne 25. října 1873 č. 14472 rozšířen na veškeré obecné a střední školy a jim na roveň postavené učitelské ústavy. (Ver.-B., r. 1873, č. 93.)

Ustanovení shora cit. čl. 24. discipl. řádu a tato dvě vynesení jsou nám vodítkem při posuzování, jsou-li Mariánské kongregace ve smyslu platných ustanovení na veřejných školách přípustny.

Ani v disciplinárním řádu ani v obou citovaných minister. nařízeních nejsou družiny výslovně jmenovány a nemohou také zákazem tím býti míněny nebo dotčeny.

Abychom to zdůvodnili, jest nám zodpověděti otázky:

1. Jsou-li Mariánské družiny spolkem ve smyslu spolčovacího zákona a vztahují-li se na ně předpisy státní správy vyučovací?

2. Jaký mají družiny paedagogický význam?

Ad 1. Mariánské družiny, jako takové, nemohou za žádných okolností a podmínek býti čítány ku spolkům, na které se vztahuje u nás platný zákon spolkový z roku 1867. Ve smyslu rakouského zákona může býti za spolek považováno každé dobrovolné sjednocení více osob, které stálou společnou činností snaží se dosíci určitého, společného a dobrovolně vyvoleného účele.

Definici tuto uznalo výslovně ministerstvo vnitra svým rozhodnutím ze dne 13. ledna 1870 číslo 578. Jedná se zde, jak ze zákona spolčovacího (z r. 1867) jasně vysvítá, o spolky, které státní občané vzájemnou dohodou zakládají, které sledují společný, dobrovolně vyvolený účel, mají samosprávnou organisaci, kterou sami si ustanovili, a ve spolku — jako takovém — spočívající autoritu nebo vedení a členům poskytují ze spojení toho vyplývající práva s konečnou platností.

Takovou jednotou však Mariánské družiny nejsou Družiny jsou již přes tři století stávající c í r k e v n í o r g a n i s a c í, která jest rozvětvena po celém světě. Chtějí-li věřící přistoupiti k Mariánské kongregaci, musí se obrátiti na svého d i e c e s á n n í h o b i s k u p a, aby odbočnou družinu k a n o n i c k y zřídil, a tak věřícím poskytl možnost státi se členy kongregace.

Účel Mariánských družin není členy dobrovolně vyvolený, nýbrž církví samostatnou daný, totiž: nejvřelejší uctívání Panny Marie a pravý křesťanský život. Družiny nenásledují společný cíl (dle smyslu zákona), který dle své vlastnosti podmiňuje státní svolení, nýbrž cíl čistě náboženský, státnímu zákonodárství naprosto nepodrobený, jehož dosažení jest usnadněno a fedrováno náboženskými cvičeními a dobrým příkladem. Účel družiny jest církví approbovaný, biskupy doporučený a jednotlivcům členům dle stupně dobré jejich vůle dosažitelný.

Mariánské družiny — jako takové — nečiní naprosto žádného nároku na občanská a politická práva, nemají tedy také žádného jmění nebo finančních prostředků, nemají také žádných povinných členských příspěvků. Členové jejich nemají tudíž také žádných práv ve smyslu zákona spolčovacího. Ostatně spolkový zákon ze dne 15. listopadu 1867 ř. z. č. 134 sám jasně a s jistotou vylučující každou pochybnost stanoví v článku 3. výslovně: „Tento zákon (spolkový) nevztahuje se na duchovní řády a kongregace a na náboženská společenstva vůbec. Tato dlužno posuzovati dle pro ně platných zákonů a předpisů.“ (O tom viz také nález správ. soud. dvoru ze dne 19. května 1883 č. 1162 Budw. 1170. Nález říšského soudu ze dne 18. ledna 1886 a j. Rovně i výnos ministerstva kultu a vyučování ze dne 24. září 1880 č. 15844 (česká sbírka norm. č. 356).

Poněvadž tedy Mariánské družiny pod spolkový zákon nespadají, jest jasno, že shora vzpomenuté ministerské výnosy, které zakazují studentům býti členy spolků, nemohou se nijak vztahovati na studentské Mariánské družiny. Nevztahují se však na ně ani další, pozdější specielní výnosy a nařízení jednotlivých zemských úřadů školních, tedy u nás zejména zemské školní rady. Týkají se ony vesměs jenom politických, národních, tajných a veřejných spolků, socialistických, pijáckých schůzek atd. Jsou to zejména nařízení zemské školní rady v král. Českém ze dne 15. června 1880 číslo 13421, z 11. listopadu 1880 č. 29557, rovněž nařízení min. kultu a vyučování ze dne 7. května 1889 čís. 3566 atd. atd. Výslovně jsou ve všech těchto nařízeních a vyneseních vyjmenovány různé druhy spolků a jednot, které studujícím jsou zakázány, a ani v jediném z nich nejsou jmenovány Mariánské družiny. Mohl by je do oné kategorie zakázaných sdružení počítati jen ten, kdo o sodalitách nemá vůbec pojmu. Shromáždění sodálů není „schůze“ družiny v některém poradním sále nebo v hostinci, kde jeden ze studentů předsedá, při němž se snad i pije atd. Kdyby tomu tak bylo, pak vším právem musily by býti z ohledu paedagogického na středních školách zapověděny. Shromáždění kongregace jest však něco naprosto rozdílného. Je to shromáždění výlučně náboženské, církevní, a nemá nic společného s nějakým spolkem světským. Sodálové scházejí se v některé kapli anebo před oltářem nejsv. Panny Marie za tím účelem, aby konali náboženská cvičení, modlitby, přijímali sv. svátosti atd.

Nesluší se dovolávati se slova „congregatio“, latinsky společnost, neboť není každá společnost spolkem ve smyslu zákona. Také rodina, ano i katolická církev jest „společnost“ — nesměl by tedy student střední školy bez státního povolení dle toho býti členem rodiny nebo údem katolické církve.

V té příčině tedy proti zřízení studentských Mariánských kongregací dle platných předpisů a nařízení námitek býti nemůže.

Zbývá však zde ještě zákaz nošení odznaků. Kongregační medaille, která při přijetí udílí se sodálovi, nemůže přece nikým býti považována za spolkový odznak nebo odznak „jiný“, o němž v disciplinárním řádu jest řeč. Odznak tento jest pouhým medaillonem Panny Marie, která na jedné

straně nese obraz Matky Boží, na druhé obraz světce. Tuto medailli nenosí kongreganista veřejně. Musí nám katolíkům přece býti dovoleno, abychom i bez státního dovolení nebo bez svolení úřadů školních směli nositi růženec nebo škapulíř, nebo obrázek Panny Marie!

Mohlo by se však snad namítati, že povolení studentských Mariánských kongregací staví se v cestu ustanovení § 25. řádu disciplinárního. „Peníze k nějakému účelu sbírati není žákům bez svolení ředitele dovoleno.“ Zákaz tento, jak z interpretujících výnosů správy vyučovací vysvítá, týká se peněžních sbírek ve škole, aby z výtěžku jejich pořízen byl dar učiteli nebo pořádány byly k účelům strannickým a národním, zejména však nesmí učitelové takové sbírky sami pořádati a peníze jejich spravovati. Naproti tomu však ministerské výnosy dovolují ano doporučují studujícím sbírky k účelům humánním a všeobecně užitečným.

Je tedy nám posouditi, jakého charakteru jsou sbírky Mariánských kongregací. Jsou to v pravém smyslu almužny. Nesbírá se ve škole, nýbrž v kostele k účelu náboženskému, totiž k ozdobě kongregačního oltáře, na zakoupení svíček atd., a pak v kongregacích děje se všechno dobrovolně a nenuceně. Každý vstupuje do kongregace dle svobodného svého rozhodnutí, navštěvuje pobožnosti dobrovolně, a dá-li almužnu, není nikým kontrolován, dá zcela libovolně haléř nebo deset. Kongregace nesbírá k účelům strannickým nebo národním, není studentským spolkem, nýbrž náboženským ideálem uctívání ctností Panny Marie. Proto slaví se slavnostním způsobem její svátky, a k tomu účelu sbírají se dobrovolné dary.

Mariánské kongregace nemohou tedy býti považovány za spolky potřebující úředního schválení. To jest i uznáno rakouskou judikaturou. V Rakousku existuje sta a sta Mariánských kongregací, počínaje od dělnických a učednických až k akademickým a šlechtickým. Ani v jednom případu z těchto mnoha set nepřipadlo ani vládě, ani sodálům nenapadlo užívati zákona spolkového.

Mariánské kongregace jsou zřízením církevním a podléhají všeobecným zákonům církve o bratrstvech.

Předseda — ředitel — jest jmenován od diecesánního biskupa nebo je-li řeholníkem, od vrchnosti řádové; mají cíl náboženský, duchovní prostředky, a místem shromažďovacím jest kaple, kde konají se modlitby a náboženská cvičení, všechno jen za tím účelem, aby fedrována byla mravnost, píle a ctnost. Dle článku XV. státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867 řídí a spravuje si své vnitřní záležitosti církev katolická samostatně (viz také rozhodnutí nejv. kasačního dvoru z 18. června 1884 číslo 8237): nevztahují se tudíž předpisy §§ 24. a 25. řádu disciplinárního pro střední školy a jich se týkající nařízení a výnosy státní vyučovací správy nijak ku Mariánským kongregacím.

Tím zodpověděna jest otázka 1. a zbývá ještě zodpověděti otázku o paedagogickém vlivu a významu Mariánských kongregací. Sluší vzpomenouti zde v předu již citovaného vynesení c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 25. října 1873 č. 14472 („Min.-Verordnungsblatt“, Nr. 93), že gymnasia vedle vyučování mnohem více a důležitěji sledovati mají výchovu, a každý vliv, který by v tento účel rušivě zasahoval, musí býti s veškerou přísností oddálen.“

Nenalezne se zajisté nikdo, kdo by chtěl jen z daleka tvrditi, že Mariánské kongregace mohly by rušivě zasahovati v hlavní účel gymnasií (škol středních): výchovu a vyučování. Kongregace nejsou překážkou vyučování, tím méně výchovy, naopak podporují ji, a věru, že v ohledu paedagogickém není užitečnějšího prostředku nad Mariánské kongregace. Vždyť

spatřuje kongregace důležitou svoji úlohu v tom, aby sodálové pilně dbali školních předpisů a nařízení, aby své professory ctili a milovali.

Účelem Družin jest čistota mravů, dobré chování, poslušnost, pravá zbožnost, píle ve studiích, jedním slovem pěstění dobrého charakteru. Modlení se jistých modliteb není jediným účelem. Družiny chtějí docíliti u studentů mravný život, solidní ctnost, která obsahuje v sobě snahu, horlivost a cit pro plnění povinnosti. Pravá ctnost nespočívá v modlení v tiché komůrce a v kongregační kapli, nýbrž také ve studování, a to z vyšších motivů z cílů povinnosti podrobiti se disciplině školy. Ora et labora! Ctnost a věda jsou heslem kongregace. A proto zajisté jest odůvodněno, tvrdíme-li, že v ohledu paedagogickém není prostředku užitečnějšího nad Mariánské družiny. Hlavní bod paedagogického významu sodality spočívá v uctívání Panny Marie. Mládež potřebuje ideálů. Běda národu, jehož mládež není odchována ideály! Není čistšího, většího, krásnějšího ideálu nad Pannu Marii. Není zpředen z bájí, není fantasií básníků, není z mlhavých dálek, není z onoho světa, nikoli, Marie jest člověk, žena pozemská, avšak proniklá od Boha nekonečnou výsostí. Matka Boha a člověka jest sama o sobě živým středem, v němž oba se stýkají, jest nejdokonalejším tvorem pozemským a podivuhodným zjevením milosti nebes. Její ideál tkví stále v duši sodálů. Sodál nosí obraz její na prsou, vzývá ho v pokušeních a bojích. Nebe samo ví, kolik mladíků pravá úcta mariánská zachránila v nebezpečí mládí před ztroskotáním životní jich lodi a učinila je šťastnými pro časný i věčný život!

Nejsou tedy Mariánské kongregace se stanoviska paedagogického škodlivy, a pro mnohý ústav, kde vhodná jest půda a vhodný sbor učitelský, byla by kongregace počátkem rozkvětu.

Zřeme na moderní proudy v paedagogice. Vyhledávají se nové a nové prostředky čeliti výstřelkům nemorality, potírati vzrůstající nervosu, fedrovati mravnost a ušlechtilé smýšlení. Nařízení stíhá nařízení. Hry mládeže, bruslení, sport, vycházky do přírody, detailní předpisy zdravotní, návštěva divadla, vše to má působiti ušlechtile a výchovně. A všechny ty prostředky nejsou dostatečny, ano u mnohých prokázán jest i výsledek opačný. Počet a různost všech opatření a nařízení, horlivost a vynalézání stále nových prostředků nejen vyučovati, ale v pravdě také vychovávati naši mládež, jsou obdivuhodny; jen Mariánské družiny, prostředek na snadě jsoucí, vyzkoušený a osvědčený, má býti — zapověděn!

Ať tedy k Mariánským družinám přihlížíme s kteréhokoliv hlediska, shledáváme, že není naprosto žádného zákonného důvodu, který s ohledem na platné nařízení státní, správy vyučovací a zákon spolčovací by nepřipouštěl nebo vylučoval zřizování Mariánských družin na středních školách.

Ad 2. Zbývá však ještě druhý důvod, kterým nepřátelé Mariánských družin operují: „Cíl a snahy Mariánských družin jsou vyloženě politické a jsou namířeny proti státním a základním zákonům.“ K potření tohoto „důvodu“ stačilo by opakovati jen to, co praveno bylo již nahoře. V Rakousku existuje sta a sta Mariánských družin, a ani v jediném případu úřady proti nim nezakročily, což bylo by se jistě stalo, kdyby na nich lpěl i jen stín nejmenšího podezření politické tendence anebo dokonce tendence, „namířené proti státním základním zákonům“!

Čím odůvodňují nepřátelé družin těžké obvinční? Praví: „Členové Mariánských družin slibují, že budou odsuzovat, zavrhovat a zatracovat všechna kacířství, která kdy od církve byla zavržena — že se budou starat, aby jediné samospasitelná víra katolická byla vyznávána ode všech, kteří jim kdy budou poddáni nebo svěřeni jejich úřední péči. Tento slib jest namířen proti státním základním zákonům. Nemáť nikdo práva, aby komukoli vnucoval nějaké náboženské vyznání. Tím navádějí se studenti k rušení svo-

body občanské, zaručené státními základními zákony.“ (Viz „České Slovo“ večerník — ze dne 10. dubna 1912.)

Jest proto nutno věděti, co slibují členové při svém vstupu do družiny?

Kde jest to zvykem, skládá nastávající člen družiny slavné vyznání víry, které každý katolík denně se modlí, a připojí k němu tento záslib:

„Nejsvětější Panno Maria, — Matko Boží, — já N., nehoden sice, — bych Tobě sloužil, — ale jsa pohnut — Tvou podivuhodnou láskou, — a roznícen touhou — sloužiti Tobě: — volím si Tě dněs — před svým andělem strážným — a veškerým dvorem nebeským — za Paní, — Přímluvkyni — a Matku svou, a pevně si umiňuji — Tobě vždycky sloužit! — a ze všech sil svých — o to pečovati, — by Tobě všichni věrně sloužili!

Protož, Matko přemilostná, — prosím Tě a zapřísahám — pro krev Ježíše Krista — za mne prolitou — bys mne v počet svěřenců a za sluhu stálého přijmouti ráčila!

Pomáhej mi při každém díle a vypros mi milost — slovem, skutkem a myšlením — tak se vždycky zachovati, — abych nikdy ani očí Tvých — ani očí Tvého nejsvětějšího Syna — neurazil!

Rozpomeň se na mne — a neopouštěj — v hodinu smrti. — Amen.“

Mohou z tohoto slibu čerpati protivníci družin ono obvinění?

Jest snad vyznání víry, které modlí se náš mocnář a které denně vychází z úst millionů rakouských katolíků „namířeno proti státním základním zákonům“? Jest záslib Panně Marii „politická tendence“?

Nevědí nepřátelé družin, že vyznání víry obsaženo jest v každém školním katechismu?

Tyto „důvody“ proti Mariánským družinám studentským jsou tak nicotné, že neobstojí před nejjednodušší logikou, před zdravým rozumem lidským.

Resumujeme: Mariánská družina jest sdružení čistě církevní, sdružení, zřízené církevní vrchností a pod jejím dozorem cíl čistě náboženský sledující.

Proto mohou na středních školách býti zřizovány Mariánské družiny, a zřizování družin nepříčí se platným předpisům a nařízením státní správy vyučovací.

K:

MACHAROVA „KARIKATURA VĚKŮ.“

První básnické pokusy Macharovy, na př. čtyři sbírky sonetů, opravňovaly k pěkným nadějím. Ale brzy začal básniti o látkách, které byly daleko nad jeho síly a vzdělání. A právě tato díla došla pro svou tendenčnost obliby u těch čtenářů, kteří nevěděli víc než Machar. Co tedy souditi o této jeho tvorbě vůbec a zvláště o posledních jeho sbírkách?

List, do kterého píše, a vydavatelé jeho označují Machara za nejlepšího současného básníka českého. Ale tu padají na váhu zájmy obchodní. A také nelze za bernou minci přijímati všechny ty slavnostní posudky za příležitosti jeho padesátých narozenin. Tu se chválí, aby se chválilo. Chceme-li soud, pokud možno vystižný, musíme se obrátiti na kritiky odborně vzdělané, kteří se dívají na dílo a jen na dílo a cení je se stanoviska umění slovesného. A s tohoto stanoviska naprosto odsoudili poslední básnické sbírky Macha-

rovy literární historik prof. dr. A. Novák a kritik „Moderní Revue“ Miloš Marten. Jmenovitě Marten uznal za hodno vydati zvláštní brožurku, kde s trpělivostí a podrobností sobě vlastní analysuje všechny tři cykly „Barbary“, „Pohanské plameny“ a „Apoštoly“, jež mají býti pokračováním sbírek „V záři hellenského slunce“ a „Jedu z Judey“, a jež mají souborný název „Svědomí věků“. Resultát rozboru Martenova jest, že je to karikatura a nikoli svědomí věků.

Myšlenka není prý nová, je to idea francouzských romantiků (Alfreda de Vigny, Victora Huga a Leconta de Lisle). U nás působila na epiku Vrchlického a na lyrismus Zeyerův, ale do knih Macharových přechází z ní (dle Martena) „vybledlá struska“.

„Napodobuje marně zevní ráz legendy věků; nedociluje ani vnitřní mocnosti ani suggestivné malby svých vzorů. Postupuje od letopočtu k letopočtu suše a jednotvárně, nesnaží se viděti hluboce, ba ani pravdivě, nehledá ani dramatického napětí ani ideové synthese — dvou nejvyšších, jistě však prvních zájmů, kterých poskytují dějiny poesii. A tak zbývá mu z cyklické ideje romantické jediné: dlouhý sled historických sujetů, navlečených na lhostejné chronologické schema. Již způsob, jak cyklus je založen, zaráží vratkostí vnitřní vazby, chabým a klamným vůdčím motivem. Z čeho autor vychází, je mělký locus communis, který však postupem se mění v úžasné historické sofisma.“ (Marten, Karikatura věků“, Praha 1912, str. 3)

Marten ukazuje, jak Machar vůbec nepochopil dob, z nichž bere své náměty, ba že ani nedospěl k básnickému pochopení dob a zjevů, které vyvolává; a už zde naznačuje jako příčinu toho „čirou tendenčnost, slepou a zavilou“, která kalí básníkovi zrak (str. 3.), tak že byť chtěl, nemůže vidět než úzce, studeně, povrchně (str. 11).

To vše ukazuje Marten v jednotlivostech. V Barbarech líčí Machar středověk. Ale ten pojal ledabyle. Marten nechce mluvit o nenávisti Macharově; i odpor může prý básníka inspirovati. Ukazuje to na jiných velikých básnících. Než jaká je ta nenávist, jež inspirovala Machara? Charakterisuje ji na str. 5.:

„Jak malá jest naopak zášť Macharova! Nevidí, nechce viděti, kolik nadšení, obětí, duchovního úsilí planulo v době sv. Bernarda uprostřed černých stínů násilí a zoufalosti; necítí, že v krvavém varu vášní svět, příliš mladý, vybíjel své divoké energie a přetvořoval se pro nový řád. „Básní“ o hamižných knížatech a špatných knězích, shledává kdekterý klep a vynalézá nové — a ve všem tom není ani stopy očistného hněvu básníkova, za to mnoho zlomyslného, malicherného požitku z pomluvy, podezírání, plebejského posměchu.

Namítáte mu marně, že tak, jak píše, dnes po Ruskinovi a Paterovi, o středověku se psáti nemůže a nesmí; že myšlenky protestantské pseudohistorie jsou odsouzeny vědou, tajemné písmo kathedrál že je přečteno, že mosaiky vyzařují vnitřní krásu století, prohlášených barbarskými. Slepý tendenčností, listuje nervosně v dějinách a zaznamenává zločiny, lsti, neřesti a směšnosti, jakoby touto methodou kterékoli století, kterýkoli národ nemohl býti vylíčen jako peklo tmy a viny!“

Je to tak, jakoby někdo po několika stech letech vzal naše noviny a vybíral si „ze soudní síně“ a jen dle toho líčil náš věk.

„Ale,“ pokračuje Marten, „svědomí věků, jež neví, že vina dob a národů netkví v nějaké vraždě či křivé přísaze, nýbrž v sumě a celkovém charakteru mravního života, v tajemném poměru kladných a záporných sil, které jej určují — v tom, co Aischylos nebo Dante tak jemně cítili a symbolisovali — zasluhuje jména svědomí tak málo, jako jména básníkova spi-

sovatel, jenž se činí soudcem dějin, aniž uznal nutným, aby o nich věděl více než data zastaralých písniček."

V Pohanských plamenech — chce líčit dobu humanismu — je ta povrchnost ještě větší. Tu prý zachytil z doby pro básníka tak bohaté — jen hrst jmen, které odříkávají nekonečné monology. Tak Dante, Lionardo, Michelangelo.

„Žel, Dante Macharův nemá, co by vám řekl mimosentimentální nářky nad svým vyhnanstvím ... A všichni mluví týmž argotem,*) složeným ze stařecké hovornosti a z vulgarity. Geniové ti nežijí svým duchem, svým cítěním, svým osudem, jsou pouhými papírovými polnicemi, do nichž autor duje, jak a pokud se mu líbí." (Str. 6, 7.)

A zrovna tak smutně vypadla třetí sbírka, Apoštolé, kterými označuje Machar reformátory a jejich dobu. Machar jich vůbec nezná, jak mu Marten ukazuje na str. 7. a 8. Ale co nejvíce Martena zklamalo, jsou české motivy knihy, že právě české motivy sdílejí osud celého jeho cyklu, osud všednosti a suchosti, zhoršený ještě historickou sentimentálností. „Máme tedy o autora více, jenž napsal mdlou hudbu na jeden z krásných textů historie." (Str. 10.)

Marten hledá příčiny nezdaru celé sbírky a nalézá ji v úzkém stranickém duchu, který vane jeho verši, který zmrazuje a činí neplodným, čeho se dotýká, vysouší zdroje vznětu a ochromuje sílu myšlenky. (Str. 10.)

To jest vlastní příčina, proč se vyhnul všem otázkám, jež mu jména, které uvedl, takřka vnucovala, to je také příčina, proč dojem celého cyklu je zveršovaná chronologie.

„Neuhájíte se," praví Marten na str. 11., myšlenky, „že jakási záhadná zraková vada vnitřní jest kletbou tohoto spisovatele. Byť chtěl, nemůže viděti jinak, nežli úzce, studeně, povrchně — a co je nejhorší a nejsmutnější nízce." (Str. 12.) „Jakoby mu bylo potřebou téměř fysiologickou, viděti nízce, hledá J. S. Machar každému činu nejhrubší pohnutku, každé myšlence dává nejnedůstojnější výklad, třeba proti historické i psychologické evidenci." Marten potvrzuje svůj výrok některými příklady na str. 12.

A co soudí Marten o formě básní? Ta byla ostatně už dříve odsuzována. Marten praví zkrátka: „Forma knih Macharových je dána vnitřními vlastnostmi, nedostatkem citového a myšlenkového fondu, mdlobou obraznosti, neschopností psychologické evokace. Měkký, bezpáteřný verš, řeč bez barvy a bez hudebnosti, tón, udržovaný důsledně v nejnižších polohách vulgarity." (Str. 13.) Doklady Macharova „Küchenböhmisch" viz na str. 14.

Ano, Machar užil básnické formy „k nejodpornější pornografii, k jaké kdy bylo zneužito českého verše." (Str. 13.)

Konečný závěr Martenova rozboru je tento:

„Ne svědomí, ale karikatura věků, karikatura zlovolná a malicherná, pojatá stranníkem těsného zorného úhlu, mělkého poznání, chudého intellektu a zároveň: chabým básníkem bez duchovní hloubky a bez uměleckého poslání. Knihy, jako tyto, píší se pro dav a jeho okamžité vášně — a zanikají, jak rychle dav a jeho vášně se mění. Neděsí mne Macharovy knihy, ale dav, který je čte. Ne počtem: úrovní, která přece nemůže býti vyšší nežli úroveň autora, jehož si zvolil." (Str. 15.)

Tak tedy soudí o díle Macharově kritika odborná. Třeba si to uvědomiti, aby člověk nebyl stržen proudem, který si vynesl na povrch Machara. Macharovy knihy zmizejí i s tím proudem, to dobře řekl Marten.

---

*) = hantýrkou.

Totéž mutatis mutandis lze říci o prvých dvou vychvalovaných sbírkách V záři hellenského slunce a Jedu z Judey, totéž o Římu a všech těch knihách, v nichž Machar úporně bojuje proti křesťanství a staví proti němu antiku. Všecko je karikatura.

Karikatura je pohanský svět, poněvadž Machar zamlčuje zúmyslně všechny nedostatky, jimiž trpěl starověk. Neví nic o otroctví, neví nic o zmatku v rozumu, neví nic o té strašné mravní hnilobě, jež se zrovna nahromadila v Římě a jinde. Ba nejhorší vyvrhele tehdejší společnosti, za něž se styděli sami spisovatelé římští (Tacitus, Suetonius), věnčí gloriolou božství, geniálnosti, pravé lidské velikosti. Tak na př. Calligula a Nero, o jejichž ničemnostech vypravuje Tacitus, vychvalováni jsou až do nebes.

Tacitus však chce mluviti pravdu, a proto píše dějiny doby té, poněvadž prý jeho předchůdcové je nenapsali; buď ze strachu pochlebovali, nebo z nenávisti povídali horší věci než bylo pravda. Dle Tacita páchal Nero tak ničemné zhovadilosti, že si již nelze horších vymysliti; ale Nero si ještě vymyslil!! (Annal. XV. 37.) A tohoto člověka, který zavraždil i svou vlastní matku (raffinovaným způsobem), který zabil svou manželku Oktavii, svého bratra Britannika, který se potloukal po nocích a vytloukal krámy jako buršák (Annal. XIII. 25.), toho líčí Machar jako ideál humanity. To je přece karikatura!

Karikatura je Macharovo křesťanství. Takové, jak je líčí, existuje jen v jeho mysli, an si je konstruuje z chyb, kterých se jednotliví lidé dopustili nebo dopouštějí, z chyb, jež křesťané sami odsuzují, a které Machar často přehání, z pomluv, jež vybírá z kdekterého pamfletu, jak mu to dobře i Marten vytkl („pseudohistorie“, str. 5.). Za to Machar neví nic, kolik krásného ve vědě, umění a vůbec v kultuře vypěstilo křesťanství. Neví nic o obětavé lásce křesťanské, jíž pohanský svět neměl, o lásce k nemocným, malomocným, opuštěným. A přece, kdo chce pronášeti soud, musí prohlédnout nejen stinné, nýbrž i světlé stránky. Především však musí přihlédnout k zásadám, jakých hájí ta která instituce, ten který věk. A když veliká část žije dle těch zásad, a žijíc dle těch zásad lidstvu prospívá, pak se nesmí po celé instituci házeti blátem pro chyby některých jednotlivců. Jsou to chyby proti zásadám instituce, chyby, jež ostatní odsuzují a hledí napraviti.

To Machar nedělá, a proto je idea jeho knih pochybená. Proto se neštítí nepravd, jak mu jich celou řadu v jeho „Římě“ dokázal univ. professor dr. Šusta v „Lumíru“ (1908), a v jednotlivostech také dr. Jos. Opletal, který sedm let žil v Římě. Že Macharovy názory na antiku jsou naprosto zvrácené a strannické, a že jsou nebezpečné našemu národnímu tělu, to ukázati chystá se mladý professor klassické filologie, výborný znalec starověku.

Tolik bylo třeba říci nyní o Macharovi, abychom se nedali strhnouti proudem, v němž celé davy plují, dokud nebude proneseno o Macharovi a jeho činnosti poslední slovo, které bude tím ostřejší, čím důkladněji se poznává stará doba a čím povrchněji ji zkarikoval Machar.

JUDR. FR. NOSEK:

SOUČASNÁ KRISE V ZEMĚDĚLSTVÍ.

(Dokončení.)

Tak dejme tomu, že náš dlužník umořil svůj dluh, který prvotně dosahoval výše uvedeného obnosu 10.625 K až na částku 7000 K. Nyní by chtěl splatiti opět jistou větší částku a tu v tom případě, že kurs zástavních listů bude pro něho příznivý, tedy nízký, dá zajisté přednost placení

zástavními listy před placením hotovými. Dejme tedy tomu, že v dotyčném okamžiku, kdy by náš dlužník chtěl částečně svůj dluh splatiti, byla panující míra úroková $4^1/_2\%$. Kurs zástavních listů bude podle toho 88·89 (dle úměry x : 100 = 4 : 4·5), tak že dlužník bude moci koupiti zástavní list na 1000 K nominale znějící za 888·88 K a zaplatí jím u peněžního ústavu, který tento zástavní list vezme v jeho nominální hodnotě a našemu dlužníku odepíše se z jeho závazku celých 1000 K. Neobyčejná výhodnost tohoto způsobu placení je patrna, ale přirozeně se nám vynoří otázka, kterak může peněžní ústav beze škody přijmouti papír nominální hodnoty, když jeho hodnota skutečná obnáší 888·88 K.

V tomto směru nám dává vysvětlení poměr peněžního ústavu jakožto vydavatele zástavních listů k jich majitelům. Peněžní ústav, řekněme hned banka, nevydává tyto papíry pro vždy, nýbrž při každé emissi takových zástavních listů zavazuje se tyto dluhopisy v určité době, ku př. v šedesáti letech od vydání, vylosovati a vylosované splatiti v jich plné nominální hodnotě. Když tedy banka jako v našem uvedeném příkladě poskytla půjčku 10.625 K, tu obdržela od dlužníka plný obnos, který zase ona pro případ vylosování musí majiteli dluhopisu zaplatiti. Kdyby v mezičasí míra úroková klesla na př. na $3^1/_2\%$ a kurs zástavních listů stoupnul na 133·33 K, tu banka vyplatí za vylosovaný dluhopis zase jen nominální jeho hodnotu, tak že případnou z toho ztrátu ponese dotyčný majitel dluhopisu. Stojí li konečně kurs pod pari a banka přijme od dlužníka svůj zástavní list místo hotového placení, jak výše naznačeno, odpadne vůbec její povinnost vyplatiti tento dluhopis, který se jí dostal do rukou, tak že nemá na výši kursu žádného zájmu, protože nepotřebuje vůbec ničeho k jeho vyplacení.

Tím vším tedy naznačeno, kterak v š e l i k é nebezpečenství z kolísání míry úrokové přesunuto je tímto zařízením na majitele dluhopisu, kdežto dlužníku banky, v našich příkladech tedy venkovským hospodářům jest umožněno levným poměrně zakoupením zástavních listů opatřiti si k umoření dluhu prostředek za jistých okolností — nízkého kursu — výhodněji, nežli je splacení dluhu hotovými.

Jako se snaží moderní zákonodárství dle uvedených příkladů regulovati poměry úvěru hypothekárního, tak podobně existuje celá řada ustanovení, která mají k tomu přispěti, aby zlepšeny byly poměry rozdělení držby pozemkové. Zde bylo by vhodno uvésti některé normy, mající za předmět t. zv. zaokrouhlování neboli arrondaci pozemků. (Kommasation, Zusammen legung der Grundstücke, Verkopplung)

Každému téměř je ze zkušenosti známo, že jednotlivé polní parcely k jednomu a témuž hospodářství příslušející bývají mnohdy lokálně od sebe velmi vzdáleny. Patří li tedy k hospodářství samé takto roztroušené pozemky, tu ztrácí se při obdělávání půdy velmi mnoho času, zejména pak ve žních působí svážení úrody z různých míst po částkách poměrně malých veliké obtíže. Vzhledem k různosti fysické povahy půdy na různých místech není možno vytěžiti větší kvantum plodin jednotného typu, což zase odbyt ztěžuje a zavedení těžebného plánu při roztroušenosti pozemků jest prostě nemožností. Mnohdy k tomu přistupuje i ta okolnost, že bývají pozemky obklopeny držbou cizí, tak že se buď spotřebuje mnoho půdy na polní cesty, nebo musí se jezditi přes pozemky cizí, k čemuž ovšem zase nutno si opatřiti příslušnou služebnost, což ve většině případů zcela bez výloh se neobejde.

Vedle obtíží při vzdělávání půdy a tedy vedle nevhodnosti oekonomické chová v sobě toto rozkouskování pozemků i to nebezpečenství, že se odlehlá některá parcela prodá, a že je tu tedy relativně větší nebezpečenství parcelace, protože vnitřní odpor majitele proti zcizení takové osamo-

cené parcely je daleko menší, nežli jest odpor proti zcizení menší části nějakého většího jednotného kusu pozemku, jakož je to ostatně psychologicky snadno vysvětlitelno.

Kde se už tedy poměry vytvořily tak, že pozemky jednotlivých hospodářství jsou roztroušeny, tu snaží se zákonodárství zjednati odpomoc tím, že podporuje výměnu pozemků mezi jednotlivými majiteli, aby jejich držba pozemková se zaokrouhlila. Tu lze snadno poznati, že k podobným dobrovolným směnám dojde jen v případech velmi řídkých, jednak pro nedostatečné pochopení se strany interessentů, jednak i pro značné rozpory zájmů směňovatelů. Dobrovolné, a pak ovšem i nucené zaokrouhlování pozemků usnadňuje stát tím, že odstraňuje překážky převodu, pokud tyto vstupují jakožto poplatky z převodu vlastnictví k pozemkům tím, že se tyto poplatky buď z části nebo dokonce zcela promíjí. Tak u nás osvobozen jest převod pozemků od poplatků, a to dle § 1. zákona ze dne 3. března 1868, číslo 17 ř. z., když směňované pozemky mají stejnou cenu a když se jich výměnou docílí skutečně zaokrouhlení držby jedné nebo druhé ze směňujících stran.

Rovněž odstranilo zákonodárství naše jinou vážnou překážku arrondace pozemků. Hypothekární věřitelé mají zajisté na tom zájem, aby snad změnou hospodářského statku, na němž pohledávka jejich vázne, nenastalo snížení ceny tohoto statku, a tím ohrožení jistoty jejich pohledávky, a proto mohou hypothekární věřitelé podobným směnám s výsledkem odporovati. Tu však připustilo zákonodárství odchylku. Zákonem ze dne 6. února 1869 č. 18 ř. z. stanoveno, že v případě zamýšlené arrondace zavede se t. zv. řízení vyzývací (Aufforderungsverfahren) u příslušného soudu, jehož podstata v tom záleží, že když hypothekární věřitelé neoznámí svého odporu proti zamýšlenému oddělení jisté části polností, pokládá se za to, že souhlasí, aby tato část byla oddělena bez všelikých knihovních závad. Ohlásí-li naproti tomu někteří věřitelé svůj odpor, může takto odpor nálezem soudu býti prohlášen bezúčinným, jestliže ve smyslu úředního nálezu zamýšlenou směnou nezhoršuje se jistota pohledávek věřitelů odpor ohlásivších, a dá-li se od jejího provedení pravděpodobně očekávati lepší obhospodařování směňujících stran.

Jak z povahy věci vyplývá, jest dobrovolně prováděná arrondace zjevem poměrně velmi řídkým, a proto se dovoluje (zák. ze dne 7. června 1883 čís. 92 ř. z.), aby jistá kvalifikovaná ($^2/_3$) většina všech interessentů z okrsku, ve kterém arrondace provésti se má, usnesla se na její realitaci, a pak pojmou se v tuto úpravu i pozemky minority, při čemž se ovšem činí podmínkou, aby se provedením kommassace docílila možnost výnosnějšího hospodaření, a pak zejména aby každý z účastníků nalezl plnou náhradu za prvotní své pozemky v parcellách při arrondaci jemu přidělených. Při tom je tedy hlavním úkolem správné odhadnutí ceny všech zúčastněných polností. —

Proti arrondaci uvádějí se velmi mnohé, a musí se říci, že závažné námitky. Jest známo, že se obyčejně všechny druhy hospodářských plodin v jednom roce nevydaří stejně, někdy urodí se lépe v polohách vyšších a sušších, jindy v půdě vlhčí a těžké. Má-li tedy hospodář pozemky na různých místech, tu prý urodí se mu pravděpodobně aspoň některý druh. — Jindy se poukazuje, zajisté ne bezdůvodně k tomu, že pohromy živelní, zejména krupobití, bývají jenom lokální, tak že, má-li hospodář polnosti v několika dílech na různých místech, zůstanou pravděpodobně ostatní díly ušetřeny škody i když na jednom úroda zničena byla docela, proti čemuž se ovšem zase namítá, že by se podobnému nebezpečenství dalo dobře čeliti řádným pojištěním.

Velikého výsledku však se na tomto poli zákonodárnou úpravou nedocílilo, neboť v praxi by se mnohdy stalo, že útraty, které zákonodárství

snažilo se stlačiti na minimum, dosáhly by takové výše, že by hospodář po provedení arrondace na přidělených parcellách neměl již ničeho čistého, neboť na př. výlohy na různé komise při provádění arrondace dosáhly v praxi mnohdy nepoměrné výšky. Mimo to se nesmí přehlížeti, že interessenti kapitálově i sociálně silnější dovedli při arrondaci toho, že se jim dostalo pozemků lepší kvality, a účastníci méně vlivní utrpěli přidělením špatné půdy velmi citelnou škodu, tak že se nelze diviti, že při tom množství protichůdných zájmů patří arrondace nucená i dobrovolná k zjevům velmi řídkým, a že v tomto směru minula se zákonodárná politika cílem.

Konečně nám zbývá úkol zmíniti se o tom, zda a jakým způsobem dochovala se starší omezení volnosti disposiční na případ smrti i mezi živými, jak se o nich výše stala zmínka, do nové doby.

Pokud se týká především omezení volnosti disposiční mezi živými, tu starší předpisy o nedělitelnosti statků selských, o nemožnosti odprodávati jisté pozemky atd., zůstaly u nás úplně nedotčeny zrušením svazku poddanského, a teprve po roce 1861, kdy jednotlivé země dostaly svoji ústavu, byly tyto omezující předpisy celou řadou z e m s k ý c h zákonů postupně zrušeny. Tím tedy poskytnuta možnost úplně volné disposice statkem z a d o b y ž i v o t a, dána možnost odprodati, rozparcelovati, zadlužiti atd., naproti tomu však předpisy dřívější, omezující volnost disposice na případ smrti, zejména ony předpisy, které obsahovaly normy o přejímateli statku a o výhodách jemu poskytnutých co odhadu ceny statku, trvaly ještě v plné platnosti. Aby tedy tato nesrovnalost byla odstraněna, zrušena byla ř í š s k ý m zákonem ze dne 27. června 1868 všeliká ta starší omezení volnosti disposiční na případ smrti, a tím dovršena řada zákonů, které u nás oproti starší nesvobodné soustavě agrární přivedly liberální zásady k plné platnosti.

Než brzy se poznalo, jaké nebezpečenství v sobě chová zejména úplně svobodná dělitelnost selských statků na případ smrti. Dojde-li k dělbě reální, tu v mnohých případech podíly na jednotlivé dědice vypadající jsou tak malé, že jejich držitelům není možno se na nich udržeti, a nastává tedy tímto způsobem nebezpečné drobení statků. Přejme-li naproti tomu jeden z dědiců statek a jest nucen vyplatiti ostatním podíly v plné hodnotě, nemaje sám žádných výhod co do odhadu ceny statku, zadluží se pravděpodobně tak, že břímě dluhové se mu stane nesnesitelným, jak také výše se stala zmínka. Z těchto motivů vychází zákon ze dne 1. dubna 1889 č. 52. ř. z., který po nedlouhé poměrně vládě svobodného zřízení agrárního, znamená zase pozvolný návrat k nesvobodné soustavě agrární, zaváděje zvláštní dědické právo, pokud se týká selských statků s t ř e d n í v e l i k o s t i. Než zákon tento jest pouhým zákonem rámcovým, který má dle svého ustanovení nabýti platnosti jen tam, kde zákonodárství zemské vydá v jeho mezích podrobná ustanovení. Tak hned již pojem statku střední velikosti ponecháno stanoviti zákonodárství zemskému, které se tedy v různých zemích, zejména co do výměry takového statku shodovati nemusí, majíc volnost stanoviti tento pojem dle individuelních potřeb dotyčného territoria. Základní pak zásady zmíněného zákona jsou tyto: Dělení takového statku, který dle zákonodárství zemského je statkem střední velikosti, jest při převodu na případ smrti vůbec nepřípustným, a statek takový musí jako celek přejíti na jediného přejímatele, při čemž se musí cena tohoto statku stanoviti tak, aby přejímatel i po vyplacení podílů mohl na statku slušně obstáti, po případě může stanoviti zemské zákonodárství, že se při odhadu statku vyloučí z odhadnuté ceny ve prospěch přejimatele jistá část, která však jednu třetinu nesmí přesahovati, a teprve zbytek se dělí mezi dědice, tedy podobně jako tomu bývalo dříve. Je-li tu pozůstalý manžel, který byl spoluvlastníkem usedlosti, může on převzíti uprázdněnou polovici statku s výhodami přizna-

nými přejímateli vůbec. Ustanovil-li pak držitel selského statku někoho ze svých dědiců ve svém testamentu za přejímatele, pokládá se za to, že mu jej chtěl poskytnouti se všemi výhodami, zákonem pro přejímatele stanovenými.

Když takto zasaženo do dědického práva, pokud se týká selských statků střední velikosti, pak bylo ovšem na snadě obrátiti zřetel i k otázce disposice těmito statky mezi živými, a tu skutečně v § 3. zmíněného zákona dáno zemskému zákonodárství zmocnění, volnost disposice hospodářskými statky střední velikosti buď obmeziti nebo docela odstraniti.

Z nepatrných těchto ukázek jest zjevno, že novější směr zákonodárství v oboru agrární politiky jest veden opět zásadami nesvobodné soustavy agrární.

Z celého předchozího nástinu jest patrno, že otázky v naznačený obor spadající jsou v celku dosti komplikovaným problemem, který nutno řešit s náležitou obezřelostí, při čemž jest zjevno, že reforma v tomto směru i za okolností jinak velmi příznivých jistě by vyžadovala delší doby.

* * *

Na konec nutno vrátiti se k té části naší statě, kde na str. 69. pojednává o úlevách daňových pro hospodářská společenstva, kdež jest obsažena podstatná nesprávnost, zaviněná tím, že pisateli nebylo dotyčné místo zákona dosti jasným: jsou totiž hosp. společenstva vyhovující požadavkům § 85. zákona na onom místě citovaného osvobozena od daně tehdy, když jejich zisk 600 K nepřevyšuje. Kdyby však čistý jejich zisk činil na příklad 800 K, tu se vezmou z něho, jak tamtéž uvedeno, pouze $^{3}/_{10}$, tedy 240 K za základ zdanění, a z toho se vyměří daň 8·5%, tedy 20·40 K (kdežto společenstvo, jež by nepožívalo výhod dle § 85., musilo by zaplatiti 80 K). Jinak jsou údaje tam učiněné správny. Laskavý čtenář vezme tedy tuto opravu dobromyslně na vědomí a učiněnou chybu laskavě promine.

KLANIC:

PSYCHOLOGIE NEVĚRY.

Kdo chce nevěru vědecky potírati, nemusí pátrati po pramenech nevěry; stačí, uvede-li jen vědecké důvody proti nevěře. Jinak se ale věc má, chce-li někdo zároveň nevěřícího k víře zpět přivésti. Tu musí pátrati i po pramenech nevěry a musí s jednotlivcem individuálně nakládati. Tak uvažme příkladně postavení katechety na gymnasiu. Jak jest důležité hlavně teď v oné pohnuté době! Zajisté že v jistém ohledu důležitější, než postavení universitního professora theologie. Vždyť na něm přece velmi záleží, zdali katolická mládež na vysokém učení a později i v dalším životě víru hájí a církvi věrna zůstane. On musí s různými žáky individuelně nakládati a to dle jich charakteru a seznati, z čeho vlastně nevěra povstala v mladistvých letech. Nepodaří-li se jemu to seznati, jest politování hodný. Nebude moci dosáhnouti ve svém působení těch plodů, jichž dosáhnouti možno, a on nebude též se svým stavem spokojen, uvědomí-li si tyto nedostatky. A tak nezbývá, než po pramenech nevěry pátrati, má-li boj proti nevěře též směřovati k tomu, aby nevěrec k víře zpět byl přiveden.

První a nejčastější důvod nevěry jest nejasné myšlení a nevědomost o tomto nedostatku. Pro katechetu je to nesmírně důležito, by to svým žákům přesně a exaktně dokázal Neboť obyčejné námitky proti víře souvisejí s nejasným myšlením a přesvědčí-li katecheta o tom žáky, tedy učinil své povinnosti částečně již zadost, neboť on zachránil nejprve čest víry a obrnil žáka takto proti dalším

námitkám nehledě ani k tomu, že tak, byť třeba i nevědomky, v něm již klíčící nevěru odstranil. A řekne-li pak ještě katecheta: „Vizte, milí žáci, jak mnoho tisíc padá za oběť nejasnému myšlení a ztrácejí to nejdražší, co mají, víru, kterážto ztráta často bývá spojena s tím, že se stávají nejnešťastnějšími lidmi, kteří bez klidu stále životem se potloukají“, zdaž nemusí pak takové vyučování alespoň u některých na úrodnou půdu padnouti? Upozorní-li katecheta takového žáka, u něhož takové nejasné myšlení zpozoruje, láskyplným způsobem na to, jest tím věc dobře skončena. — Ale jak si má katecheta počínati, aby o nejasném myšlení a nevědomosti o tomto duševním nedostatku dokázal, že jsou pravými prameny nevěry? Nejdříve musí provésti definici nejasnosti, k tomu musí přistoupiti příklad a konečně upotřebení tohoto příkladu na nevěru. Co tedy nazýváme nejasným? To, co se skládá z pojmů, které jsou neurčitě vymezeny. Jako příkladu může se pak užiti toho, že se poukáže na vnitřní nesouvislost hudebníka od jeho hudebního nástroje a na vnější odvislost od tohoto. A konečně upozorní se na to, jak celý system materialistické nevěry v nejasném myšlení a v dvojsmyslném pojmu své kořeny má. Nejasné myšlení může též míti svůj důvod ve slepém nebo přemrštěném spoléhání se na autoritu vědy. Věda jest dobrá, spolehlivá, ale jen ve svých mezích. Poněvadž se to často přehlédne, svěří se jí člověk slepě a padne do omylu. Jsou to hlavní dvě vědy, na které má katecheta upozorniti: přírodní vědy a historie. A tu může katecheta vhodným způsobem na to poukázati, že nevěrecká věda ve svých námitkách proti víře se nejen ve svých hranicích nedržela, nýbrž že namnoze to, co se uvádí jen jako hypothesa, pokládá za pravidlo. Konečně posledním pramenem nejasného myšlení jest logicky nesprávný výsledek, poněvadž se více usuzuje, než se logicky usoudit dá. Tak má příkladně Boha popírající pessimismus Schopenhauerův, Stirnerův a Hartmannův svůj původ v tom, že z nepopíratelné existence mnohých zel ve světě jsoucích se usuzuje více, než se usouditi logicky dá, totiž že prý z toho plyne, že Bůh, jakožto bytost nanejvýš dobrá existovat nemůže, když je tu tolik zel.

Druhý pramen nevěry jest mělkost a povrchnost. Z mělkého myslitele může se sice státi hlubší myslitel, ale těžko se stane z povrchního myslitele vážný myslitel. Jen tehdy jest to možno, jestli dotyčný ještě v čas jest upozorněn na tento těžký nedostatek. Na takové lidi musí se působiti trojím způsobem: za prvé, musí se mravní charakter upevniti; za druhé dotyčného upozorniti na jeho chyby; za třetí působiti na něho tak, aby se zdržel těch pramenů, které jej buď vědomě neb nevědomě k nevěře přivádějí. Dokazování mělkosti a povrchnosti myšlení není tak snadná úloha. Hlavně pro učitele náboženství jest velmi obtížná. Neboť výtka tato jest sama o sobě nepříjemná a nerada se snáší, hlavně pak ne od toho, kdo jako sluha náboženství, lásky a dobroty vystupuje. Jen velmi zřídka bude takový poměr mezi učitelem náboženství a žákem, aby jej onen přímo na jeho vadu myšlení upozornil a jej vyzval, aby své vadné myšlení napraviti hleděl. Většinou musí se to státi nepřímo, a to tak, že se hledí mladí lidé naváděti k vážnému, konsekventnímu myšlení ve věcech náboženských a zase na druhé straně poukázati na vhodné případy povrchního a mělkého myšlení. I zde opět možno poukázati na systemy, které se příčí víře. Jsou to systemy, které na lehkomyslnosti a povrchnosti myšlení, rovněž jako i na dutém, křehkém základě jsou zbudovány. Zdaž nemáme v Häcklovi příklad takového mělkého filosofa? A když katecheta vážnými a usvědčivými slovy na to poukáže, jak mnozí a mnozí lidé ztroskotali s jejich vírou a spásou duše na těchto mělkých a povrchních frásích a nedokázaných tvrzeních, zdaž to není utvrzení víry v mladistvých duších? Přistoupí-li pak k tomu přísná kritika a povzbudí li se žáci, aby sami takovou přísnou kritiku vykonávali, tedy učinil katecheta úplně zadost svým povinnostem a může doufati, že jeho vyučování padlo na dobrou půdu, a že také zajisté dobré ovoce ponese.

Třetí pramen nevěry jsou konečně ještě dva směry, které se sice velmi od sebe liší, ale v tom se shodují, že jsou překážkou abstraktního myšlení, které náboženství a víra vyžadují. Je to esthetický a realistický směr. První svádí, představuje-li mocné a bohaté jmění majitele k tomu, aby působil dle možnosti v neomezeném, volném poli působnosti, druhý svádí zase ke snaze, činiti vše jen pro reálnou hodnotu. Jest nepopíratelno, že bohatá, bujná fantasie — základ to umělecké tvorby — snadno může člověka svésti k opačnému postavení proti víře a náboženství, směřuje-li k realismu. Náboženství s jeho hranicemi považuje se pak snadno za něco cizího a jej omezujícího. Tak uvažme Goetha, který jest klassickým případem tímto. Příchylnost k statečnému nebo zdánlivě statečnému jednání a odvažování jest rovněž víře nebezpečna. Z tohoto víře nepřátelského okruhu pocházejí přísloví různá jako: Křesťanské náboženství jest náboženství unavených. Ideálem jeho jest trpělivé snášení. K tvůrčímu odvažování se neskytá náboženství křesťanské žádné odvahy. Rozumí se samo sebou, že taková hesla stávají se mnohým povrchním myslitelům nebezpečná a často je i sebou stáhnou. Moderní cestovatelé, objevitelé a badatelé stojí častěji proti křesťanskému náboženství. Oni považují křesťanské náboženství za něco, co jest jejich odvaze úplně cizí, transcendentální svět jest jim příliš vzdušný oproti reálnému světu. A kdo může popříti, že v naší době i v mladistvé povahy kořen takových názorů vniknouti může jako příkladně četbou, rozmluvami a jinak. I v tomto ohledu jest postavení katechety vůči mládeži velmi důležité. On může příhodnými případy na to poukázati, jak i křesťanské náboženství není proti odvažování se a pokoušení se. Křesťanství neodsuzuje ani nejodvážnější pokusy, jen když tyto pokusy mají za účel něco rozumného. Tak může i přístroj sloužící ku plavbě vzduchem benedikovati.

Konečně jako čtvrtý pramen nevěry dlužno uvésti různé nezřízené žádosti, pýchu a smyslnost, ať již vystupují více samostatně, jako prameny nebezpečí, nebo so pojí k nějakému směru myšlení.*)

J. ŠMEJKAL:

SVOBODA A AUTORITA.

(Dokončení.)

Co jest autorita? Pojem autority zahrnuje pojmy: vliv, vážnost a moc. V užším smyslu rozumí se autoritou právo, jiným dávati předpisy, ukládati povinnosti. Mluví se o autoritě božské a lidské. Autorita má vésti lidstvo k blahu a štěstí, chrání pravdu, mravnost proti bezuzdnosti, lži a nemravnosti, má udržovati lidstvo na cestě pravé, udržovati pořádek. Autorita staví hráze a meze svobodě tam, kde by svoboda vybočovala ke zkáze a na záhubu lidstva.

Svoboda a autorita mají se k sobě jako dvě proti sobě působící síly, jako kladná a záporná elektřina. Obojí je třeba: svobody i autority. Abychom někam šťastně bez pohromy dojeli, potřebujeme u vozu nejen volně se točících kol, ale i brzdy, která nás chrání před úrazem při jízdě s vrchu, tlumíc volný pohyb kol. Vzduchoplavci potřebují k letu nejen volně rozpínavé síly plynu, ale i přítěže, která reguluje let balonu. Čím rychleji má lokomotiva jezditi, tím těžší musí míti kola a celou konstrukci. Tak podobně potřebuje lidstvo k svému štěstí nejen svobody a volnosti, ale i přítěže autority, která rovnováhu udržuje a před zkázou chrání. Svobody ovšem jest člověku třeba, neboť čin dobrý jen tehdy k zásluze přičten mu býti může, když jej vykonal

---

*) O tomto čtvrtém bodě viz více ve spise Dra Jos. Adriana: Psychologie des christlichen Glaubens nach der Darlegung der hl Schrift. Erfurt 1910.

ze svobodné vůle, nikoliv pouze z násilného donucení. Bez svobody není pravého pokroku.

Již dítko, má-li se naučiti chodit, musí míti jistou míru svobody. Proto rozumná matka nechává je batoliti, třebas by i někdy upadlo. Kdyby dítko bylo stále jen nošeno na rukou, těžko by se naučilo choditi a rovnováhu držeti. Proto rozumný vychovatel a představený dopřává i dospívající mládeži jistou míru samostatnosti a svobody. I celý národ, má-li se vyvinovati, potřebuje svobody. Proto sám Bůh nejen autoritativně vede člověka, ale ponechává mu i svobodu. Bůh sice pomáhá člověku k dobrému ctnostnému životu, dává mu přikázání, napomíná ho, varuje a trestem hrozí, ale přece neodnímá mu svobodné vůle a svobodného rozhodování, volaje důrazně ústy Mojžíšovými: „Svědky vzývám dnes nebe i zemi, že jsem předložil vám život i smrt, požehnání i zlořečení. V o l i ž tedy život, abys i ty živ byl.“ (5. Mojž. 30[19].)

Jisto je tedy, že lidstvo potřebuje k svému štěstí svobody i autority, avšak obojí ne vždycky v stejné míře, někdy je třeba více svobody, jindy více autority. Nedospělci potřebují více autority nežli dospělí lidé, bláznům svoboda co nejvíce omezena bývá, internují se v ústavech pod přísným dozorem. Čím tedy jest člověk rozumnější, tím schopnější jest k svobodě. V té příčině správné jest heslo: Osvětou k svobodě!

Ale nejen pokrok rozumu, ale spolu i ušlechtění srdce uzpůsobuje člověka k větší svobodě. Zločinci se zavírají. Čím tedy rozumnější a šlechetnější jest člověk nebo národ, tím i zralejší k svobodě. Čím nevzdělanější a nešlechetnější jest člověk nebo národ, tím více potřebuje autority.

Jsou však i jisté okolnosti a poměry v životě společnosti lidské, kdy větší autority je třeba, aby se předešlo neštěstí a zkáze. Všude proto tam, kde mnoho lidí se stýká, uplatňuje se k udržení pořádku zvýšená autorita. Tak ve spolcích, ve velikých městech, na velikých nádražích. Kdežto na venkově slabě zalidněném větší volnosti popřáno bývá, ve větších městech a všude, kde více lidí do styku přichází, předpisy k udržení pořádku jsou zostřeny.

Známa je také přísná kázeň vojenská. Jako křesťané nejsme ovšem přáteli války a zavrhujeme nespravedlivou výbojnou válku a připouštíme toliko válku obrannou, avšak dobře pochopujeme, proč kázeň a autorita u vojska musí býti veliká. Nejen proto jest jí třeba, že u vojska sejde se mnoho lidí různých povah a smýšlení, ale i proto, že bez autority a jednotného vedení nic by se nedokázalo a ke katastrofě pro všecky dojíti by musilo. Proto v bojovném šiku svoboda jednotlivcova ztrácí se takřka úplně v autoritě vrchního velitele.

Když roku 1683 blížila se veliká turecká armáda pod Kara Mustafou k Vídni, které hájiti měl císařský generál Starhemberg s českým pánem Kaplířem ze Sulevic, byly z nařízení velitelů všecky překrásné domy kolem hradeb vídeňských se zemí srovnány, aby neposkytly nepříteli úkrytu. Všichni Vídeňáci, kteří nemohli se zásobiti potravou na rok, musili neprodleně město opustiti. Dne 9. července byly brány městské zavřeny, a ačkoliv sta nešťastníků, kteří před ukrutnými Turky utekli k Vídni, s pláčem prosili o vpuštění do města, byli odmítnuti a strašnému osudu v šanc vydáni. Po obležení města bylo všecko zvonění při kostelech a klášteřích zastaveno, jen zvon u sv. Štěpána, zvaný „hvězda úzkosti“, měl dávati obráncům znamení, a na jeho hlas všickni, kdo zbraň nosili, musili se dostaviti na vykázaná místa.

Kdo by se boji vyhnul, měl býti pod oknem svého domu oběšen. Veřejné studně byly pečlivě hlídány, aby se vodou neplýtvalo a voda se nevyčerpala. Když v městě začala řáditi nakažlivá nemoc

červenka, Kaplíř poručil, aby pekaři pekli chléb dobře vypečený, pivovar dostal přísné nařízení vydávati pivo dobře vyleželé, ulice pod dozorem se čistily. Veškeré zásoby byly sepsány a prohlédnuty a určena cena, nad kterou se nesmělo prodávati.

Když dne 10. srpna chycen byl 16letý chlapec, který Turkům stav obležených vyzradil, byl bez milosrdenství hned popraven. Tento trest stihl dne 18. srpna i malého 10letého chlapce, který z města donesl Turkům zprávu. Zdá se nám snad tato přísná autorita až příliš krutou, bezcitnou. Avšak jen tato železná autorita statečných obhájců dovedla to, že všecky útoky zběsilé byly odraženy až do chvíle vysvobození, jen tato železná kázeň zachovala Vídni i celé západní Evropě svobodu před otroctvím tureckého půlměsíce.

Kola bývají mazána, aby volněji se otáčela, jedeme-li však s vrchu, brzdíme, až to často nemile v uši zaléhá, bychom se uchránili úrazu. Vzpomeňme nedávné katastrofy velelodi „Titanicu". Kdyby tehdy po ztroskotání lodi nebylo vojsko přísnou autoritou drželo pořádek, zajisté byli by i ti, kteří zachránili se v člunech, pochováni při divokém návalu i s čluny na dně mořském.

Nejen svobody je tedy třeba, ale i autority, tu více, tu méně. A největší umění jest nalézti pravou střední cestu mezi svobodou a autoritou. Kdo to umí, ten přináší štěstí lidstvu.

A s chloubou pravíme, že tuto správnou cestu mezi svobodou a autoritou volilo křesťanství. Křesťanství objevuje se ve středu pohanského světa, ovládaného pohanským císařem, ve veleříši římské, kde na jedné straně vládne libovůle, na druhé pak sténají milliony lidí v okovech otrockých. Pohanští císařové, úřady, filosofie i pověra pohanská, podníceni byvše zášti židovskou, obořují se na křesťanství, vší silou snažíce se je zničiti. Nastává kruté pronásledování křesťanů.

Jak tu si počíti? Mají snad křesťané chápati se revoluce? Mají se bouřiti proti autoritě, která nespravedlivě je utiskuje? Nikoliv! Autority je třeba ku blahu společnosti, lepší autorita nějaká, třebas i špatná, nežli žádná. Potřením autority nastal by rozklad společenský. Proto volá sv. Petr (I. ep. 2, 13): „Poddáni buďte všelikému lidskému zřízení pro Boha: buďto králi, jako nejvyššímu, anebo vladařům, jako od něho poslaným . . . ; jako svobodní, a ne jako majíce svobodu za zástěru zlosti, ale jako služebníci boží . . . Služebníci poddáni buďte ve vší bázni pánům, netoliko dobrým a mírným, ale také nehodným." A zase sv. Pavel napomíná křesťany v Římě: „Každá duše mocnostem vyšším poddána buď; neboť není mocnosti, leč od Boha, a kteréž jsou, od Boha zřízeny jsou. Protož kdo se mocnosti protiví, zřízení božímu se protiví." (Řím. 13, 1—2.)

Tak uznalo křesťanství princip autority. A jak svědčí spisy nejstarších spisovatelů církevních, křesťané dle toho se zachovali, vrchnostní autoritu ctili, ano, za vládce pohanské, často i ukrutné, se modlili. Ale apoštolové, a po nich křesťanští vyznavači, hájili spolu svobody ducha. Když zakazovala vrchnost jerusalemská kázati slovo Kristovo, odpovídají se stejnou rozhodností: „Boha sluší poslouchati více než lidi" A raději podstupují mučení, ano i smrt, nežli by se zřekli svobody ducha. Nikoliv revolucí, ale evolucí dobývá si křesťanství svobody. Křesťanství zušlechťuje slovem božím svobodným a milostí Kristovou srdce lidská nahoře i dole, osvětluje rozum lidský pravdou zjevenou, sbírá plody vzdělanosti antické a zachovává jich před zničením, zakládá již v II. stol. školy v Alexandrii a jinde. Tak zušlechtěním rozumu i srdce lidského přivedlo křesťanství přes kruté pronásledování třistaleté a zakořeněné otroctví lidstvo k svobodě kulturní, sociální i politické.

A tento princip svobody a autority hájila církev vždy; učila ctíti vrchnost, avšak spolu chránila lidu svobody ducha. Když ve středověku moc císařů německých začala vybočovati na úkor svobody, a císařové začali si osobovati právo k dosazování biskupů, tu vystoupili papežové vší silou na obranu svobody, (boj o investituru), až jí také obhájili. Církev zavedla korunovaci císařů a králů. Zdálo by se na pohled, že tak činila z panovačnosti, avšak není tomu tak. Při korunovaci uplatněn byl obojí princip: autority i svobody, neboť lid učil se tu ctíti vladaře jako zástupce božího k udržení pořádku, a spolu vladař při korunovaci přísahal, že bude lidu vládnouti spravedlivě. Tak se stalo, že ve státech křesťanských nemohla se vyvinouti vláda despotismu a tyranství. Kdežto na východě pohanském všude vládli despotové, kteří dusili svobodu a pokrok občanstva, v zemích křesťanských vedle autority vládců vidíme svobodu občanů.

Až teprve tehdy, když útokem protestantismu oslaben byl vliv papežů, vyvinul se ve Francii krutý absolutismus Ludvíka XIV., jenž mohl říci o sobě: „Stát, to jsem já!“ A po Francii vybujely absolutistické vlády ve století XVIII. skoro všude. Absolutismus — toto zneužití autority na úkor svobody — vyssával a ubíjel pak lid, podlomil jeho blahobyt i mravnost a svedl lid ke krvavým revolucím. Tak církev hájila a hájí dosud svobody, a nikdy nechce nechati slovo boží spoutati a státi se služkou moci státní. Proto i dnes ve Francii a Portugalsku raději trpí, nežli by se stala otrokyní státu. Kde se křesťanská církev stala služkou vlády, jako učinila církev řecká nebo ruská, tam vyvinul se a nejdéle udržel absolutismus ke škodě pokroku, a církev ztratila se svobodou i vliv na lid.

Avšak slýcháme namítati: Což církev katolická nezneužila sama své autority na potlačení svobody, což nepálila kacířů, což nevolali papežové vojsk křížáckých proti celým národům i proti národu českému, což církev nezavedla roboty, neschvalovala poddanství selského, což církev dosud nenutí žen do otroctví manželského svazku, zavazujíc je, aby mužům slibovaly poslušnost?!

Takové žaloby hrnou se dnes proti církvi. K těmto těžkým obžalobám odpovídáme klidně: Církev katolická ničeho takového se nedopustila. K důkazu předesíláme dvě důležité věci. Předně podotýkáme toto: Máme-li církev a její počínání správně a spravedlivě posouditi, musíme ji posuzovati dle tehdejších poměrů, nikoliv dle nynějších. Špatný jest zajisté soudce, který odsuzuje někoho, aniž by vzal v úvahu poměry a okolnosti, v kterých ten člověk jednal. Po druhé pravíme: Ducha církve posuzovati třeba dle zásad, které církev hlásala, a dle zákonů, které vydávala a dává, nikoliv dle chyb jednotlivých katolíků nebo kněží, jednotlivých biskupů nebo jednotlivých papežů. I v nejspořádanější rodině i v nejlepším spolku může se vyvinouti některý člen nehodný, a může jím býti třebas i předseda spolku nebo otec rodiny.

Proto však nespravedlivo jest, odsouditi celou rodinu nebo spolek. Jako spolek, zda jest dobrý nebo špatný, poznáváme dle stanov jeho a cíle, ke kterému spěje, tak poznáváme i církev.

Je tedy nespravedlivo, jak to činívají nepřátelé církve, vybrati ze všech století některé nehodné kněze, biskupy nebo papeže, postaviti je dohromady a pak na ně ukázati a volati: toto jest církev katolická!

Takovým způsobem možno jest každý užitečný stav (na př. rolnický, řemeslnický, dělnický atd.), ano každý národ zostuditi. Takovým způsobem dokáže se všecko a zase nic. Třeba zpytovati tedy zásady, zákony církve, toho ducha církve, máme-li ji správně posouditi. A čemu učí zásady a zákony církevní? Faktum jest, že církev nikdy, ani v době staré, ani středověké, ani nové, nevydala žádného zákona na pálení kacířů, aniž stanovila trest smrti na bludaře.

Kdo opak tvrdí, ať jmenuje takový zákon, kde a kdy církví katolickou byl vydán! Největším trestem církevním bylo vždy vyloučení z církve (exkommunikace), jakého užívá dosud každý spolek. Známo jest naopak, jak sám Palacký napsal, i při odsouzení Husově prosili otcové církevní dle starého zvyku církevního vrchnost světskou, aby Hus nebyl smrtí trestán. Odkud vzal se tedy trest smrti na kacíře? Tento trest stanovila vrchnost světská, a prováděla jej tu mírněji, tu přísněji a ukrutněji. Že tak ve středověku vrchnost světská si počínala, nemožno dle nynějších názorů a poměrů schvalovati, ale máme-li zřetel k tehdejším poměrům, bude nám tento trest aspoň pochopitelnější. Dějiny totiž učí, že ve středověku skoro každá odchylka od pravé víry, každé bludařské učení mělo za následek společenskou revoluci: ničení statků a životů lidských. Tak počínali si již Albigenští v Jižní Francii, tak jednali i Husité čeští, tak i protestantismus vedl ke vzpourám a krvavým bojům. Tehdejší lid neměl odchylné učení za pouhou snad spekulaci, ale prováděl hned ve skutek zásady hlásané. Poněvadž i Jan Hus učil, že vládce ve stavu hříchu smrtelného nemá práva vládnouti, nastaly brzo v Čechách bouře a revoluce proti vrchnosti světské i duchovní. Mnoho hradů, měst, bylo spustošeno, 109 klášterů vypáleno, mnoho kostelů zničeno, mnoho kněží i lidu katolického povražděno. „Poněvadž se dle mínění Táboritů," píše Tomek, stránka 89., „všecka pravda křesťanská nacházela v Písmě sv., měly knihy svatých otců a doktorů býti pomítány a páleny, taktéž missály a jiné kostelní knihy." Proto kacíř pokládán byl tehdy za politického a sociálního buřiče, který má na svědomí loupeže, žhářství a vraždy, které z jeho učení následovaly — proto byl vrchností světskou trestán na hrdle. Nyní již také pochopíme, proč papežové, pokud v pravdě tak se stalo, volali křižácké voje proti Husitům. Papež nevolal vojsk jako nepřítel proti národu českému, tenť ani celý husitským nebyl, zejména český jih zásluhou hlavně pánů Rožmberků zachoval si většinou víru katolickou, ale volal je toliko na ochranu a obranu zájmů církevních: klášterních a kostelních budov, kněží a katolíků vůbec, kterým násilí se stalo. Který otec nebrání svých dítek? A otec křesťanů, papež, měl snad mlčky a nečinně k řádění tomu přihlížeti? Papežové nebyli nepřáteli národa českého, ale toliko bludů v Čechách a z nich pochodících revolučních vražd, loupení a boření kostelů a klášterů a církevních budov.

I dnes mocnosti zakročují brannou mocí, když někde vypukne zjevné nepřátelství proti křesťanům, jako se stalo r. 1900 v Číně. Tomu se nikdo nediví, to každý pochopuje.

Že by církev zavedla selskou robotu a nevolnictví, jest rovněž čirá pomluva Ptáme se kde a kterým církevním nařízením se to stalo? Vznik roboty jest povahy čistě sociálně-politické, nikoliv církevní. Robota vyvinula se z malých začátků, když státy se sjednocovaly pod jedním knížetem a zaváděna byla k obraně vlasti vojenská povinnost. Tu mnohý rolník, aby nemusil zúčastniti se výpravy vojenské, nabídl se do roboty většímu zemanovi nebo pánovi, který za něj postavil do boje svou čeleď, začež v náhradu zavázal se zase rolník pánovi pole obdělávati. Robota začáteční byla výhodná, tak že sedláci sami do roboty se dávali. Teprve když v zemi české lid válkou a nemocí byl ztenčen, po válkách husitských povstalo z roboty nevolnictví, které bylo vlastně despocie nebo absolutismus v malém. Nejtěžším pak stalo se po válce třicetileté, kdy obyvatelstva a tím i pracovníků se nedostávalo. Avšak namítají: proč církev roboty a nevolnictví nezrušila? Takovou námitku slýcháváme hlavně od těch, kteří hlásají, že církev nemá se vůbec do sociálně-politických věcí míchati. Tedy brzo říkají, že církev nemá práva do sociálně-politických věcí mluviti, a hned na to zase volají, že měla se míchati do takových, a to hodně silně, a nutiti vrchnost světskou k povolnosti!

Jak se taková odporující si tvrzení v jedné a téže normální hlavě snésti mohou, těžko lze pochopiti. — Církev neodstranila rázem — násilím — ani pohanského otroctví, poněvadž taková zakořeněná sociální instituce nedá se jen obratem ruky odstraniti. Proto ani nemohla takový dlouholetý zvyk, jako byla robota, sama rušiti, poněvadž bez revolucí a nepokojů velikých provésti se to nedalo. Kdo robotu zavedl, ať si ji odstraní! Zavedla si ji moc světská, a ta ji také odstranila.

K poslední námitce o otroctví ženy v křesťanském manželství odpovídáme stručně toto: 1. Nevěsta slibuje ovšem poslušnost muži svému, ale nikoliv poslušnost otrockou, ani vojenskou, ani kanonickou, ani klášterní, ale poslušnost manželskou. V každé společnosti spořádané musí býti někdo, kdo stojí jí v čele, jest její hlavou. A rodina, která se zakládá manželským sňatkem, je také společnost, a má býti společností spořádanou. Proto i rodina musí míti svou hlavu, a tou jest po právu božském i lidském muž.

Muž jako hlava rodiny zastupuje společnost rodinnou na venek, muž má ve věcech, týkajících se blaha rodiny, rozhodné slovo (na př. stěhování atd). Jinak by musila rodina, kdyby nebylo v ní hlavy, která má autoritu a povinnosti k poslušnosti, se rozpadnouti.

Že tato poslušnost není tak hrozná, zřejmo z toho, že dívky tak rády do toho jha manželského vstupují. Ostatně mnohý muž, a jest jich počet veliký — rád a ochotně toto právo autority v rodině přenechá své ženě.

* * *

Z řečeného vysvítá, že lidstvu je třeba nejen svobody, ale i autority. Špatně tedy poslouží mu ten, kdo mu povídá jen o samé svobodě a volnosti. Tu lid jen klame a svádí.

Volná myšlenka, volná morálka, volné manželství, volná škola, volná kázeň atd., jsou nejen logické, ale i sociální nesmysly. I sociální demokracie, ač mluví o samé svobodě, umí bráti útočiště k moci a autoritě. A ten slibovaný stát socialistický, ve kterém veškerá výroba má býti sestátněna, měl by autority třeba více, než by se komu líbilo.

Mluví se o svobodě americké, ale zapomíná se na to, že nikde tolik autoritativně nevystupuje moc k udržení pořádku jako ve svobodné Americe. Svobodomyslníci proto sice hodně často mluví o svobodě a volnosti, avšak jakmile dobudou moci, neznají svobody, zejména pro katolíky — ale užívají tvrdé kázně: karabáče, vězení, šibenice a guillotiny.

Nikdy nebyly žaláře tak přeplněné, a nikdy neteklo tolik krve lidské, jako v revoluci francouzské, kdy nejhlučněji zaznívala hesla: svoboda, volnost a bratrství.

Svobody i autority je třeba, a největší umění jest vždy nalézti pravou střední cestu mezi autoritou a svobodou. Kdo to dovede, ten jest dobrým vychovatelem, učitelem, předsedou spolku, státníkem.

Krásná a užitečná jest svoboda, ale krásný a užitečný jest pro každého i pořádek, a ten jest možný jen tam, kde se svobodou vládne i autorita. Ctíme proto svobodu, ale ctíme i autoritu.

V. S.:

STUDENT A DIVADLO NA VENKOVĚ.

(Dokončení.)

O důležitosti správné češtiny byla už jednou učiněna zmínka. Divadlo budiž právě pro svůj vliv na život také dobrou školou našeho jazyka. Při zkouškách samých však padá ještě něco jiného na váhu, totiž: jak mluvit

a přednášet tuto správnou češtinu. S vadami a nedostatky setkáte se všude: buď se monotonně odříkává, nebo deklamuje a zpívá po školácku a podle místního zvyku.

Někde vám bude nápadným, že nepřirozený a zpěvavý přednes se jeví jen při přednesu mluvy spisovné, v nářečí samém však nikoliv. Ale ještě horším a všeobecnějším nedostatkem bývá pohodlná, nejasná, někdy přímo vadná a nesrozumitelná výslovnost. Této chyby na sobě obyčejně žádný ochotník nepozoruje, mysle, že rozumí-li on sám sobě anebo jeho spoluhráč, stojící u něho — že mu už rozumí každý. Tu je třeba důrazně upozorňovati, že se hraje pro obecenstvo, a to pro všechno, i pro nejvzdálenějšího návštěvníka.

Z toho ovšem nenásleduje, že by se mělo bez ustání křičet. Žádejme srozumitelný přednes s přiměřenou modulací hlasu. Věty buďtež tak přednášeny, aby důležité vyniklo, aby se utvořil jakýsi volný, obsahu přiměřený přednes, odpovídající temperamentu a charakteru osob. Jinak je třeba přednášeti pathetického rytíře, jinak blouznivého romantika, jinak osobu sentimentální, jinak tragickou, jinak básnický vzlet a přirozený, střízlivý realismus, jinak hru konversační.

Mluva a přednes zasluhují snad větší píle než mimika; neboť živým hlasem podmaňuje a uchvacuje často herec v několika větách lépe než celou řadou gest a mimiky.

Naopak však jest zase nemístným přílišné nanášení a přehnané zdůrazňování míst effektních nebo extemporovaných a zvláště ješitné vynášení vlastní osoby hercovy, které se při podobných příležitostech rádo uplatňuje nápadným obracením se k publiku a samolibým úsměvem. Nedejme nikdy snížiti umění, jehož předmětem jest život lidský, na pouhé, cirkusové komediantství.

Dobrý přednes je zase třeba navzájem pojiti dobrou souhrou, která je takřka pozadím nebo rámcem celého obrazu. Rychlá spojitost, trhaná rozmluva, vleklý, ponurý postup — přestávky všech odstínů — to vše dodává obrazu vždy jiné nálady a rázu.

Vedle mluvy a přednesu je třeba při cvičení hned si také všímati mimiky a gest účinkujících. S počátku děje se oboje neuvědoměle a bezděčně, ale dobrému psychologovi ukazují právě tyto neuvědomělé pokusy, jak účinkující úlohu chápe, a dávají tak příležitost, buď jej od cesty pochybené zavčas odvrátit anebo posílit a povzbudit pochopení správné. O významu jejich svědčí nejlépe skutečnost, známá z historie divadla, že totiž za doby Shakespearovy hrávalo se takřka bez dekorací, a přece docilovalo se úspěchu hrou samou, hlavně mimikou. Konečně se lze o tom přesvědčiti i na venkově, kde to se scenerií obyčejně pokulhává, protože není potřebného nákladu. Tam si praktičtí ochotníci pomáhají, jak mohou, a nerozpakují se třeba pro začátek hráti na improvisovaném jevišti, jehož dekoraci tvoří stěny, a opony potažené laciným, bílým, nebo různobarevným plátnem. A přece jim dobrá hra zajišťuje lepší úspěch a větší návštěvu než jiným sebe lepší dekorace.

Z mimiky poskytuje nejvíce materiálu obličej. Ale naopak bývá druhdy mimika neodstranitelným kamenem úrazu; neboť vedle sil, které pro mimiku potřebují jen málo návodu a korrektury, setkáte se i s takovými, které nejsou vůbec pružnější mimiky schopny.

A přece jsou mluva a mimika hlavní prostředky, které činí hru hrou. Z toho stanoviska vycházejí zvláště herci francouzští, kteří pracují hlavně těmito prostředky, omezujíce více méně gesta a chůzi.

Chůze a pohyby rukou i těla dají se sice cvikem v značné míře naučiti a opraviti, přece však ceny a pravděpodobné životnosti jim dodává

hlavně individuální, samostatná součinnost účinkujícího, nemají-li vypadati jako naučené cvičení prostné, nebo jako lepší hra loutková.

O podrobnostech se zde nelze dále šířiti. Hojnost praktických pokynů najde čtenář v tomto ohledu v četných divadelních knihách příručních, v nichž bude ostatně každý rozumný režisér hledati bližší informace a poučení.

Z českých uvádíme jen dvě výborné příručky: Koubkovu „Dramatickou školu“ a Vojnarův „Katechismus ochot. divadla“, jichž bylo hlavně k článku vedle vlastních zkušeností použito.

* * *

Oprava: V č. 6., str. 122., má býti „Furianta“ od Peškové, nikoli od Šamberka.

V č. 7., str. 141., má státi Hilbertova „O Boha“ místo Hilbertova „Boha“.

Dr. F. HRACHOVSKÝ:

UČENÍ SE NÁBOŽENSTVÍ A VÍRA.

Ve veliké části intelligence našeho národa jest pozorovati velikou ignoranci ve věcech spadajících do oboru náboženského, ač učí se náboženství 8 let na středních školách a nejméně 6 let na obecné škole, tedy celkem 14 let. Úkaz tento se dá poněkud vysvětliti zapomínavostí lidskou, nebo sami máme zkušenost, že jsme se mnohé věci učili na středních školách, které dnes již neznáme, nebo mluvíme o nich jen jako ve snu. Však větší bolest působí pozorování, že jest nesmírně malé procento naší intelligence, které vede život náboženský, veliká většina stojí obyčejně lhostejná k věcem náboženským vůbec, nebo dokonce jest vyslovenou nepřítelkyní toho náboženství, které se tolik let učila, které bylo i vědecky dokazováno i vysvětlováno. Smutný tento fakt vede nás k uvažování, jaký poměr jest mezi učením se náboženství a vírou; víra jest pojem rozsahem široký, proto obmezíme se jen na tři body: na víru, jako souhlas intellektu, jako supernaturální ctnost, jako víru praktickou, čili život podle víry.

Mluvíme o víře po výtce křesťanské, ač dobře jest nám známo, že i ve vědě jest mnoho víry, a že život společenský na mnohých místech jest podepřen jen vírou v lidskou autoritu. Křesťanská víra jest souhlas rozumu s fakty a pravdami, za jejich jistotu ručí nám Zjevení boží. Kdo jednou připustí existenci nejvyšší bytosti rozumové, pak logicky důsledně připustiti musí možnost Zjevení, o skutečnosti jeho přesvědčí se z historie. Proto podstatou víry, jakožto souhlasu intellektu, jest neochvějné podrobení se autoritě Boha mluvícího a zjevujícího se lidstvu. K tomuto naprostému podrobení se autoritě boží jest v rozumu lidském zapotřebí pevného přesvědčení v existenci boží, v možnost, potřebnost a skutečnost Zjevení božího. K tomu nás přivede studium filosofie jakožto discipliny, bychom se naučili logicky mysliti, psychologicky rozebírati stavy duševní a studium vědecké o náboženství. Proto učiti se náboženství, jak ho podávají učebnice na středních školách, jest velenutným k nabytí víry jakožto souhlasu intellektu k pravdám dogmatickým a morálním, jež ze Zjevení božího čerpány jsou. Proto když se pravdy náboženské vysvětlují a dokazují dle osnov a způsobu učebnic ve škole, může každý myslící mladík přijíti k víře křesťanské, dle níž všemu věří, co Bůh zjevil a co církev katolická k věření předkládá. Ovšem, když srdce propadlo vášním, když duch seslaben jest pessimismem, pak pravdy tyto rozumové padají u bran zavřených, dál do hloubky duše

mladíka nestoupí, proto ne v nauce, nebo ve způsobu podání, ale v upravení srdce a duše posluchače jest hledati příčinu, proč naše intelligence nemá náboženské znalosti, jest srdce i duch její již v mládí ohražen čínskou zdí, že nepropustí se branou to, co by mohlo vyburcovati ji z lethargie duševní. Tato uzavřenost jest výslednicí moderního složitého života.

Učení se sv. náboženství může nás přivésti k prvnímu bodu víry, k víře jakožto souhlasu rozumu s pravdami podávanými k věření, neboť ono upraví cestu rozumu, aby ochotně podal souhlas s obsahem pravd k věření podávaných. Ale víru jakožto souhlas rozumu s pravdami zjevenými a k věření předloženými musíme jasně rozlišovati od víry jakožto supernaturální ctnosti. K první nám velmi napomáhá učení se sv. náboženství, ba jaksi v přímém poměru stojí k sobě, ale při víře jako ctnosti se to má jinak. Supernaturální ctnost víry se dává od Boha darmo duši lidské na křtu sv. a ve všech jiných svátostech. Je to, obrazně řečeno, injekce, daná duši, která nový život jí dává na dlouho, jako injekce tělu nemocnému aspoň na 24 hodin jiný, bezbolestný stav poskytuje; je to větvička z ušlechtěného stromu, vštípena do kmene planého; je to nová dimense, kde vše jinak chodí než v obyčejném rozumovém životě. To jest svět nový, nevídané krásy, vždyť jsme synové boží adoptovaní, spojeni jsme s Kristem Pánem jako ratolesti s kmenem vinným. Jenom v tom spojení můžeme nésti ovoce záslužné pro život věčný. Tato ctnost víry, jež s milostí do duše se vlévá, jest ona voda tryskající do života věčného, jak o ní sv. Jan ve svém evangeliu mluví, nebo dle zákona o spojitých nádobách musí v druhé tak vysoko vystoupiti voda, jak vysoko stojí v první, když do první z nebe stéká milost, tedy nutno jest, aby v druhé do nebe zase ústila. K tomuto novému životu víry má se učení náboženství jako talent básnický k umění o verších a jejich skladbě. Může znáti člověk dokonale všechny možné rýmy a jejich skládání ve verše, nemá-li nadání básnického, nesloží jedné cenné básně.

A tak může člověk znáti všechny pravdy Zjevení a učení církve, není li ve stavu mtlosti posvěcující a nemá-li tento dar darmo daný od Boha, nemůže mluviti o supernaturální ctnosti víry. K dokonalému pojmu křesťana však nutně náleží ctnost nadpřirozená víry, a tato tak často naší intelligenci schází, protože se nemůže připraviti a zjednati bezpodmínečně učením se náboženství, nýbrž pokorou a modlitbou. Učení se náboženství zde koná jen vzdálenou přípravu, která nás vede k tomu, abychom pokorně prosili Boha o tento dar. Pokorným a prosícím dostane se ho vždy v hojné míře.

Konečně jest praktická víra, čili život dle pravd víry. Život náboženský není jen theoretické věření v pravdy, nýbrž žití podle těch pravd poznaných, kdo si tak život zařídil, o tom říkáme, že žije z víry. Praktická víra jest projevení skutky toho, čemu jsme se naučili v náboženských hodinách, a co jest novým světlem nadpřirozeným prozářeno od základů. K tomuto třetímu bodu víry má se opět učení se náboženství v přímém poměru, ono musí poskytnouti materiál, aby se podle něho mohlo pracovati a formovati. Plnou cenu člověku v náboženství nepodává ani souhlas intellektu s pravdami náboženskými, ani vlitá ctnost víry, ač obě jsou nutny a velmi cenny, nýbrž praktické provádění tohoto v životě duchovním, nebo praktický život podle víry jest vedení života duchovního, který bychom marně hledali dnes v četných řadách intelligence, a přece není nic krásnějšího nad theoretické uvažování o duchovním životě, nic velkolepějšího nad žití života plně duchovně křesťanského. Okusení tohoto dobra jistě by mnohé přivedlo blíže ke Kristu, neboť k němu každý myslící člověk musí zaujmouti určité postavení. Jest on pro každou duši problemem, k jehož řešení má každý co nejdříve přikročiti a pro spásu svoji si ho rozřešiti.

Jest tedy jasno, že učení se sv. náboženství jest v určitém poměru s intellektuální vírou a s praktickou vírou, se ctností víry jest jen v nepřímém spojení, proto poznáváme, že jest nutno učiti se pravdám náboženským, jak se podávají v učebnicích, abychom připravili pole, kam sám Tvůrce zaseje pak novou bylinu nadpřirozené víry. Když poměr tento jest nám jasným, pak vysvětlíme si i výtky, proč naše intelligence jest tak bolestně málo náboženská a věřící.

Příčiny tyto nejsou v náboženství samém, nýbrž v duši člověka a v duchu času, který jest protivný základům víry. Proto bylo by snad prospěšnější nejen učiti se sv. náboženství positivně, ale rozebírati prvky, na kterých stojí moderní duch času, vyvrátiti jeho základy, ukázati nemoci duševní a najíti léky, aby duše lidská moderní nepociťovala rozdvojení na svět Kristův a svět moderní, nýbrž aby poznala neudržitelnost základů moderního ducha času a s bolestným zklamáním aby se vracela zpět k Tomu, který jest pravda, cesta a život.

S. ZBRÁNEK:

PĚSTUJME CHARAKTER!

(Dokončení.)

„Age, quod agis!“ Kdo vystihne důležitost a hloubku této rady: Konej důkladně, co právě konáš!? Ó kdyby důsledně provádělo se již na gymnasiích toto heslo, o kolik méně diletantů a ztracených existencí by bylo na světě! A výborný kommentář k těmto slovům podává nám Tomáš Kempenský řka: „Mnoho činí, kdo něco dobře činí. Dobře činí, kdo více prospěchu obecnému nežli své vůli slouží.*)

Vše to zahrnují v sobě slova věrnost a svědomitost. Věrnost naše má se jeviti v plnění povinností jak vůči Bohu a vlasti, tak vůči nám samým i ostatním lidem. „Kdo plní svou povinnost zevrubně,“ dí Smiles, „jest pravým mužem, neboť povinnost jest přímou snahou po nejvyšší dokonalosti. Ani věda, ani umění, ani zlato neučiní nás velikými, nýbrž plnění povinností. Ono korunuje nás na krále, i když nic jiného nemáme.“

Perthes psal kdysi svému příteli: „Chceš míti respekt před učenci. Ano, musíme chovati respekt k učencům, ale nezapomeň: Veliká moudrost, hloubka myšlenek, touha po vyšším, zkušenost životní, jemnost v obcování, sběhlost a stálost v jednání, láska ku pravdě, přímost a laskavost — to vše může chyběti člověku a přece může býti znamenitým učencem.“ — Ano učenci, umělci můžeme býti bez těchto vlastností, ale ne velikými lidmi.

Jak admirál Nelson miloval věrné plnění povinností, vysvítá z jeho provolání k námořnictvu před bitvou u Trafalgaru: „Anglie očekává, že každý z vás splní svou povinnost“, a z jeho posledních slov před smrtí: „Dostál jsem své povinnosti! Bohu chvála!“ **)

„Se ipsum vincere — maxima victoria.“ Livius vypravuje, ža Scipio po vítězství nad Syfakem, u něhož Massinissa zpozoroval předčasnou vášnivou lásku k Sofonisbě, pravil tomuto: „Věř mi, že naší době jest více se báti svůdnictví než nepřátel! Kdo jemu dovede se postaviti na odpor, ten dobyl skvělejšího vítězství, než my nad Syfakem.“

„Tapfer ist der Löwensieger,
Tapfer ist der Weltbezwinger,
Tapfrer, wer sich selbst bezwang.“

---

*) „Následování Krista“: I. 15. — Zlatá tato kniha zasluhovala by většího povšimnutí. Ji denně pročítali i králové jako Ferdinandové a j. a státníci: Tomáš Morus Garcia Moreno, president republiky Equator, jenž ji stále nosil s sebou.

**) Viz citovaný spis Smilesův, kapitola: „Die Treue“ str. 223—253.

„Ad majora natus sum,“ — „K větším, ideálnějším věcem jsme zde na světě!“ povznášel patron mládeže sv. Alois z Gonzagy srdce své od hroudy zemské. Zajisté že by zasluhovala toto věta, aby napsána byla zlatým písmem nad každou učebnu. Kdyby zakořenila se hluboko v srdce mládeže, mnohem více ideálního vzletu zavládlo by mezi studentstvem místo nízkého hovění zákeřným vášním a jedovatým rozkošem. Tentam byl by rozmařilý život a bídné otročení Venuši.

K tomu ovšem třeba sebezáporu. Avšak právě vítězstvím nad sebou povznášíme se nad nerozumné zvíře, ježto vítězíce nad nezřízenými vášněmi zachováváme si zlatou svobodu, největší výsadu přirozenosti lidské. — „U všech lidí,“ praví krásně Cicero, „shledáváme co's změkčilého, nízkého, slabého; kdyby však jen to v nich bylo, pak nebylo by politování hodnějšího tvora nad člověka. Než viz (v člověku) krále a panovníka nade vším — rozum!“

Kdo není svým vlastním pánem, ten nedovede vládnouti ani nad jinými, ba ani s nimi slušně obcovati. Když byla kdysi u přítomnosti anglického státníka Pitta předložena otázka, která vlastnost nejvíce krášlí ministra, mínili jedni: „výmluvnost“, jiní „vědomosti“ a opět jiní „pracovitost“. Pitt však odpověděl: „Ne, nýbrž trpělivost.“ A co e trpělivost, ne-li přemáhání sebe?

Známo jest, co zakoušel Sokrates od své hašteřivé manželky Xantippy, která ve dne v noci napínala strunu jeho trpělivosti. Jednou hněvem popuzena, když Sokrates na její nadávky ani slovem nehlesl, vylila mu nádobu špinavé vody na hlavu. Mudrc však jen klidně poznamenal: „Teď také vím, že Xantippa dovede netoliko hromy ovládat, nýbrž i déšť.“

Pythagorejci cvičili se zvláštním způsobem v sebezáporu: Dali si prostříti stůl nejvybranějšími pokrmy a když pak dlouho hladoví na nich zraky popásli, poručili zase vše odnésti a lačni odcházeli od stolu.

Krásnou příležitost k zapíráni skýtá nám i naše chudoba. Epaminondas, slavný vítěz u Mantineje, měl prý jen jeden šat a když mu jej prali, musil býti doma. Kdysi nabízel mu král perský veliký obnos peněz — a on je velikomyslně odmítl. Neosvědčil se v pravdě velikým?

O spartánském prostém a zapíravém životě každý dobře ví.

Sokrates říkával: „Božské jest ničeho nepotřebovati, a kdo má nejméně potřeb, ten je božstvu nejpodobnější.“

Velmi pokročil v sebezáporu, kdo dovede ovládat i svůj jazyk, dovede se zapřít v řeči, zvláště je-li drážděn, špiněn, osočován. Zkušení mužové vyznali, že často litovali, že mluvili, nikdy však, že mlčeli. A Pythagoras radí: „Mlč anebo mluv to, co je lepší než mlčení.“ *)

Zkrátka ať se obrátíme, kam obrátíme, všude zaznívá k nám hlas: „V i n c e t e i p s u m!“ Nyní pochopujeme, proč Učitel učitelů Ježíš Kristus tak důrazně nám klade na srdce: „Kdo chce za mnou přijíti, zapři sebe sám . . .“

A v životě společenském dobré služby prokáže nám zásada Písma sv., kterou již zdravý rozum diktuje: „C o n e c h c e š a b y j i n í č i n i l i t o b ě, n e č i ň t y j i m.“

Emerson dí: „Uhlazené chování je lepší, než krásný obličej, než malba a umělecká socha; ono je nejkrásnějším ze všech umění.“**) A protože tak často je nám se stýkati s lidmi, není vedlejší věcí umění obcovati s bližním. Společenskou zdvořilostí, jejíž kořeny tkví v lásce křesťanské, nejsnáze si

---

*) Více krásných výroků a příkladů o sebezáporu nalezneš v uvedené knize Smilesově v kap. „Selbstbeherrschung und Selbstverleugnung“.

**) Smiles l. c. str. 277.

podmaníme srdce všech a blahodárně můžeme působiti též na jiné. Hrubost, citlivost, nedůtklivost a jiné nectnosti společenské zavírají nám dveře do srdcí lidských. Ano sama ctnost, není-li doprovázena uhlazeností, skromností a přívětivostí, odpuzuje.

Ale volíce zásady, nesmíme zapomenouti vyvolit zásadu vůdčí, která takořka všechny ostatní pojí a k níž jako do ohniska všechny podřadné se odnášejí. Zvolme si určitý životní cíl — ideál — a s ním spojené životní heslo a to stůj co stůj provádějme.

„Mít hvězdu, mít slunce činu svému,
mít pevný bod, kol něhož bouří žití;
za myšlenkou, za ideálem jíti
přes všecko v stopách božství ztracenému."

J. Vrchlický.

Jsme-li v některém katolickém spolku' řiďme se heslem jeho. Krásné měl na př. vůdčí heslo věhlasný biskup budějovický Jirsík: „Bůh, církev, vlast!"

* * *

Nestačí však míti pouze hesla, zásady sebe vznešenější a šlechetnější, my musíme je též věrně a statečně v celém životě za všech okolností neohroženě plniti. V tom záleží podstata charakteru. Máme-li zdravé zásady mravní, je povaha naše ryzí: máme jednu vlastnost, jakou musí míti charakter. Musíme však míti i jiné podstatné vlastnosti charakteru: odvahu, jevící se na venek statečností a neohrožeností, uvnitř ustáleným sebezáporem a věrnost, opravdovost v provádění zásad. Ano v plnění hesel musíme býti rozhodnými, ráznými, důslednými, nemá-li naše povaha býti nezralá, jednostranná, zvrhlá.

Nejvznešenější a nedostižný ideál dokonalého charakteru nalézáme u Ježíše Krista. Celý život jeho — velikolepá tragedie. Hrdinou jejím Syn Boží sám. Přichází na svět s nejvznešenějšími plány — obrodit celý svět a lidstvo z poroby bludu i hříchu vykoupit — a s nejvznešenějšími zásadami ubírá se do údolí slz. Než vše proti němu povstává. A prchá snad zbaběle s bojiště? S hrdinnou hrudí čelí nepřátelům, neohroženě bojuje za svou nauku, klesá sice na Kalvarii, ale jen zdánlivě. Smrtí právě stává se vítězem nad celým světem.

Jak zastiňuje Kristus Sokrata, který jen do smrti zůstal věren svým naukám, ale když patřil smrti v tvář, přece kolísal a dal obětovati bohu Aeskulapovi kohouta.

Ve šlepějích Kristových kráčeli mučedníci, panny, vyznavači a všechny ostatní hvězdy na obloze církve.

Snadno je býti věrným zásadám, jde-li vše, jak se říká, hladce a sladce, nestaví-li se nám v cestu překážky, nemusíme-li bojovat. Ale naše věrnost a neohroženost ukáže se teprve v boji s nepřáteli jak vnitřními, tak vnějšími. V ohni pozná se pravé zlato, a ryzí povaha osvědčí se v ohni válečném. A nepřátel v době přítomné je dost a dost. Brojí v nitru našem, i z venku činí se útoky. Z odpůrců vnitřních stojí proti nám v prvních řadách naše vrozená letora a bující vášně. A jim musíme vypověděti boj na život a na smrt, nechceme-li upadnouti do jejich otroctví — hříchem.

Psychologové *) rozeznávají čtyři hlavní letory či temperamenty: sanguinickou, cholerickou, melancholickou a flegmatickou.

Sanguinik je snadno vznětlivý, pro vše dá se brzy nadchnout, ale oheň nadšení dlouho neplápolá. Je spíše povrchní než hluboký. Snadno dá se unášet fantasií, je náchylný citům, je dobrým, veselým společníkem,

---

*) Meschler S. J.: „Bildung des Herzens." (Stimmen aus Maria-Laach, roč. 1907 str. 161—181.) Prof. Sauer: „Paedagogika", str. 162.

který sice snadno se popudí, hned však se usmíří. Jeho pohyblivost může se snadno zvrhnouti v různé chyby jako: povrchnost, vrtkavost, lehkovážnost a marnivost.

Cholerik podobně jako sanguinik vyznačuje se též náhlou vznětlivostí, s tím však rozdílem, že je vytrvalejší. Vyznamenává se jasným, bystrým rozumem a vytrvalou, nezlomnou vůlí. Stinné stránky povahy cholerické jsou: bezohlednost, tvrdost, pýcha, ctižádost, panovačnost, ano i násilí.

Melancholik je málo vznětlivý, ale co na něj učinilo jednou dojem, od toho velmi těžko upouští. Žije spíše život v sebe pohroužený. Jeho rozum proniká až do hloubky, pracuje opravdově a vytrvale. Pro svou uzavřenost nemá přátel a snadno může zabřednouti do nenávisti, těžkomyslnosti, zasmušilosti a malátnosti, ježto ve všem vidí nepřekonatelné obtíže.

Flegmatik nesnadno se roznítí. Je trpělivý, klidný, ale zároveň chudý plody ducha. Jeho vadou může býti netečnost, až i tupost.

Tyto vrozené nám letory připravují nám nezřídka mnoho bojů a dávají nám příležitost k sebezáporu. Avšak nikdy nesmíme se jim poddat, my musíme býti pány ve své domácnosti. Zušlechťujme je pevnou vůlí.

Jiným zákeřným nepřítelem jsou vášně. Filosoficky vzato nejsou ani dobrými, ani zlými, ale snadno mohou vzkypěti a uvésti nás na bezcestí. Dle různého poměru naší vůle vůči dobru nebo zlu vypočítává se 11 vášní: láska — nenávist, touha — útěk, radost — zármutek, naděje — odvaha, zoufalost — strach a hněv. Avšak všechny lze zredukovati na dvě základní vášně: lásku a nenávist. Poněvadž vášně mohou nás zahrnouti požehnáním, ale též v záhubu nás uvrhnouti, musíme je udržovati na střední cestě — ctnosti: odvraceti je od zlého a dobru je navykati. Bojovati musíme proti jejich nezřízenosti, proti všem výstřednostem. Co však je nezřízeným? Vše, co příčí se zdravému rozumu, víře a svědomí.

Jen v boji, ano jen v tuhém boji s obtížemi a s nepřáteli dokážeme, že máme pevný, neochvějný charakter.

Nemá tedy charakteru, kdo zbaběle couvá a zrazuje své zásady při každém nárazu na obtíž. Charakter stojí pevně jako dub, jenž vzdoruje všem bouřím, ženoucím se přes hlavu jeho.

Nemá charakteru, kdo se stydí za své zásady, za své přesvědčení, má-li je veřejně osvědčit, když čeká jej hana, posměch za to. Sem spadá též vyznávání víry, náboženského přesvědčení, neohrožené veřejné plnění kultu náboženského, modlitby . . .

Vypravuje se o apoštolu Vídně sv. Klementu Hofbauerovi, rodáku moravském, že když jednou professor na universitě vídeňské dovolil si mluviti proti církvi, jako posluchač rozhodně se proti tomu ohradil slovy: „Pane professore, to není katolické!“, vzal klobouk a opustil síň. A hle, když asi po 20 letech setkali se spolu na ulici, professor padl světci kolem krku a s pláčem vyznal: „Velebný pane, vy jste měl tehdy pravdu!“ Týž světec měl ve zvyku voditi kroužek universitních studentů nejživějšími ulicemi, hlasitě s nimi rozmlouval o věcech náboženských a když s věže zazněl zvon, všichni sňali klobouky s hlavy a modlili se „Anděl Páně“. A bylo to v době josefinismu.

Nejeví charakteru, kdo neplní svých povinností, neb odbývá je povrchně. Abych mluvil konkretně, není charakterním student, který nestuduje denně svědomitě určenou lekci, nýbrž připravuje se, cítí-li, že bude vyvolán a který pouze podvodem na školách se „protlouká“; zkrátka komu je milejší vše ostatní než kniha. A přece jedná se o naše životní štěstí, o celou budoucnost!

Bez charakteru jsou všichni rozkošníci, otroci Venuše a jiných náruživostí, marnotratníci . . . Jaký naopak charakter osvědčil sv. Benedikt, když lákán k nečisté rozkoši, svlékl šat a vrhl se do trní, aby udusil žár nečistý.

SLOVANSKÝ

Štyrskohradecká universita a Slovinci. 22. března t. r. vyslaly neněmecké spolky studentské na hradecké universitě tříčlennou deputaci (Charvat, Ital a Slovinec) k rektoru universitnímu s touto resolucí: „Zástupci neněmeckých národností na štyrskohradecké universitě, shromáždění 9. března 1912 na protestní schůzi, konstatují, že s okolností, jakoby přednášky lektora Ferdinanda Gteila „Deutsche Vortragskunst“ přístupny byly pouze „für Hörer deutscher Nationalität“, neshodují se základní ustanovení všeobecného řádu studijního vzhledem k svobodě studia a vyučování na rakouských universitách a státní zákon o rovnoprávnosti všech rakouských národností ve škole a v úřadě. Výše uvedená slova odporují též výslovnému, zcela zřetelnému ustanovení zakládací listiny university, dle níž je štyrskohradecká universita zřízena pro potřebu mnohojazyčného Rakouska. Proto protestují shromáždění zástupci proti porušování zákona a žádají, aby ono vymezení bylo odstraněno.“ Jest opravdu již směšno, co vše si dovolí Němci v Rakousku! University Slovincům dáti nechtějí, pomalu však jim budou vůbec zakazovati studovati na německých universitách. Toť přece by ani mezi barbary nebylo možno!

Ruština na německých školách. Dle ministerského nařízení začalo se vyučovati ruštině na německých gymnasiích a reálkách v Poznaňsku, Slezsku a vých. Prusku. Ač je to předmět nepovinný, přihlásilo se mnoho žáků. Všude mají více pochopení pro důležitost slovanských jazyků než u nás.

Školství jihoslovanské. V Bulharsku je 4660 obecných škol, v Chorvatsku 1582, v Srbsku 1350, v Bosně 405, na Černé Hoře 120; měšťanských škol je v Bulharsku 293, v Chorvatsku 56, v Srbsku 5, v Bosně 3, na Černé Hoře 1. Je to zajímavé, že Bulharsko, stát nejmladší, stojí na prvém místě. A přece ještě v XIX. století skoro nikdo ani Bulharů neznal. Ani Češi ještě před 50 lety neměli jasného ponětí o nich. Teprve r. 1876 Konstantin Jireček první podává zprávy české veřejnosti svými pracemi a rozpravami: „Dějiny národa bulharského“, „Das Fürstentum Bulgarien“ a mnoha drobnými články v českých časopisech.

S kterým jazykem jest příbuzná albánština? Jazyk albánský je přeplněn italismy, slavismy, graecismy a turcismy, ale celkem při tom bez jakýchkoliv stop vnitřního příbuzenství s některým živým, známým jazykem dnešním. A právě ta okolnost, že stojí zcela osamocen v řadě indogermánských jazyků, vyvolává obtíže v studiu tohoto jinak zajímavého jazyka, ježto badatel nemá opory o staré tvary, které se vytratily, ani o některý příbuzný jazyk a ježto v albánštině je mnoho cizích slov, jejichž původ je velmi nesnadno zjistiti. Barbarismy v albánštině převládají. Z 5000 albánských slov slavný albánský filolog Girolamo de Rada našel pouze 1020 slov, jež náleží primitivnímu indogermánskému jazyku albánskému; ostatní byla původu cizího, a to 1420 románského, 1180 tureckého, 840 řeckého a 540 slovenského. Románský vliv na jazyk albánský nejcitelnější je na severu a na pobřeží adriati-

ckém, řecký v jižní Albanii. Turcismy a slavismy promíchána je albánština hlavně v krajích sousedících s Makedonií, starým Srbskem a ve městech.

Střední školství v Srbsku. Všech středních škol v Srbsku je 43; z nich je 28 mužských a 15 ženských. Gymnasia všechna jsou reálná, ústavů s latinou a řečtinou není. Mnoho jich je jen šesti- a čtyřtřídních. Reálku mají Srbové jedinou (v Bělehradě) o osmi třídách. Ve školním roce 1910—11 bylo ve středních školách srbských 10.292 žáků a 2736 žákyň. Koncem čtvrtého roku dělá se zkouška postupná, má-li žák pokročiti do vyššího gymnasia, na konci osmého roku je jako u nás maturita, a to ze srbštiny, němčiny nebo francouzštiny, latiny, mathematiky a dějepisu. Na gymnasiích se učí věrouce, srbštině, němčině, latině (začíná se ve třetí třídě), francouzštině nebo řečtině (té se nikdo neučí, neb je nepovinná, začíná se v páté), ruštině (v sedmé a osmé), zeměpisu, dějepisu, přírodopisu, fysice, mathematice, propaedeutice, rýsování, krasopisu, zpěvu a tělocviku (tomu se málokde vyučuje pro nedostatek učitelů). Příštím rokem počínaje má se zavésti koedukace, zrušiti školní plat a přijímací zkouška. Každá střední škola má nyní svého lékaře, který přednáší o zdravotnictví a léčí zdarma chudé studenty.

Maďaři v Bosně. Školský výbojný spolek maďarský „Julián Egyesület" založil již dvě obecné školy maďarské: v Sarajevě a v Mostaru; při nejbližší příležitosti hodlá zříditi školy v Brčce, Bělině, Tuzle a v Banjaluce. Dle úřední statistiky dvě třetiny žáků v maďarské škole v Sarajevě a v Mostaru jsou děti nemaďarské. „S. Slow."

Bukovina dle posledního sčítání měla 794.810 obyvatelův proti 723.271 r. 1900.

	r. 1900	r. 1910
Rusínů bylo	297.798	308.101
Rumunů	229.018	273.254
Židů	96.150	102.919
Němců	63.336	65.935
Poláků	26.857	36.205
Maďarů	9.516	10.391
Čechů	596	1.005

Jak patrno, veliký jest přírůstek Poláků, dosti značný i Rumunů, poměrně nepatrně vzrostli Rusíni, což jest možno vysvětliti jen rakouským sčítáním, ve skutečnosti jich též přibylo hojně. Překvapuje dosti značný počet Maďarů; všechny sousední země chtí zmaďarisovati a ovládnout. Co se týče Čechů, je to pro nás smutný fakt, že mnoho našich krajanů musí opouštět domovinu, aby hledali si v cizině výživu. Ti všichni jsou pro nás téměř ztraceni, dříve nebo později se odnárodňují.

Lužických časopisů vychází celkem osm. Všechny, ať vycházejí v Horní nebo Dolní Lužici v Sasku nebo Braniborsku, bojují a hájí jediné jazyk a zájmy národní. Jsou to: „Braniborski Zassnik", týdenník vycházející již 64 léta; „Katholskii Posoł", týdenník, vychází v Budyšíně již 49 roků; „Lužica", měsíčník „Ma nauki i zabawy", vydává „Matica Serbska" v Budyšíně (30. ročník); sama „Matica", jejíž úkol úplně stotožňuje se s českou „Maticí", v druhé polovici XIX. století, zdárně působí již po 57 let); „Pomhaj Boh", vychází každou neděli po 11 roků; „Serbske Novine", nejstarší lužické noviny vůbec; vycházejí v Budyšíně (70 ročník). „Woseadnik" a „Raj i Zahradka" (pro děti), jež vycházejí jako měsíčníky.

Sbor „Duchovne mladeži" v Záhřebě slavil právě 74leté jubileum svého trvání. Práce vykonaná zejména v literárním ohledu, jest, přihlížíme-li k poměrům neutěšeným, přímo ohromná. Přejeme mu, aby prací svojí i nadále oral hlubokou brázdu v kulturním chorvatském snažení.

Na bulharské vysoké škole v letošním letním semestru zapsáno jest 2206 posluchačů. Na historicko-filologické fakultě 222 mužů, 334 žen (mimoř. 37 mužů, 79 žen); na fysicko-mathematické fakultě 209 mužů, 115 žen, na právnické 980 mužů, 11 žen (mimoř. 115 mužů, 4 ženy). Žen jest tudíž zastoupeno více než čtvrtina celkového počtu (543).

VYSOKOŠKOLSKÝ

Kollegové! Již brzy nastane vám zasloužený odpočinek po celoroční neúnavné práci. Vzdělávali jste se pilně celý rok ve všech oborech, abyste se tak připravili k dráze životní. Nuže, na této dráze jediným bezpečným průvodcem je náboženství. Jako střední škola nemůže poskytnouti všeho v ostatních oborech, tak také naprosto nemůže zdokonaliti člověka nábožensko-mravně. Tu jest studující odkázán na náboženské vzdělání mimoškolské. K tomu jest hojná příležitost o — prázdninách. K posílení života duchovního u studentstva pořádají se každého roku zvláštní studentská duchovní cvičení. Na Moravě, mluvím hlavně k studentstvu moravskému, je to posvátný Velehrad, kde péčí tamních otců jesuitů s nevšední ochotou a obětavostí duch. cvičení se pořádají. Letos mají býti tato cvičení též v brněnském chlapeckém semináři. Nuže, přátelé, záleží-li vám na vašem mravním zdokonalení, chcete-li nahraditi nedostatky školy a načerpati útěchy a síly v urputném dnešním boji, dostavte se četně na tato duch. cvičení, zvláště na posv. Velehrad, kde žili naši věrozvěsti sv. Cyrill a Methoděj, kde jest kolébka našeho obrození v duchu křesťanském! O blahodárné činnosti těchto duchovních cvičení svědčí vřelé díky nesčetných studujících pořadatelům cvičení. Budete se cí-

titi duchovně úplně znovuzrozeni! Veškeré dotazy zodpovídá laskavě sl. kollej Tov. Jež. na Velehradě. Připiatek za stravu a ubytování je nepatrný, tak že i nejchudší se může zúčastniti. Mimo to Velehrad je v blízkosti Kroměříže, kde bude pořádán sjezd katolického studentstva ve dnech 12. a 13. srpna, na který účastníci cvičení mohou se odebrati. Z Velehradu je také nejlepší východisko k výletům po naší milé vlasti! Vzhůru, tedy, kollegové, na staroslavný Velehrad načerpati síly, pomoci, vyslechnouti praktické rady a pokyny!

Naše prázdninové sjezdy. České katolické studentstvo vysokoškolské uspořádá o letošních prázdninách sjezdy katolického studentstva v Čechách **v Král. Hradci ve dnech 18. a 19. srpna a na Moravě ve dnech 12. a 13. srpna.** Sjezdy tyto budou míti veliký význam pro další vývoj našeho hnutí. Na sjezdech provede se sblížení studentů a mladých nadšenců pro obrození života ve smyslu křesťanského názoru, poznají se sblížené duše i povahy, vymění se názory a získají se cenné pokyny k práci na jednotlivých složkách naší organisace i programu. Sjezdy naše budou v první řadě pracovní, věnované programu a organisaci katol. studentstva. Ovšem i projev manifestační na žádném sjezdu nebude scházeti, neboť budou uspořádány též akademie a slavnostní schůze, kde studentstvo ukáže, že výchova ve školách i universitách nebyla v rozporu s křesťanským názorem světovým. Doba sjezdů je vhodně volena. Každý student koná o prázdninách obyčejně výlety a vycházky. Sjezd jest mu tedy vítanou příležitostí, aby kus království českého shlédl a půvaby jeho se potěšil. Tak budou míti účastníci sjezdu král.-hradeckého vhodnou příležitost podívati se na Krkonoše; v Kroměříži mohou si pak studenti vyjeti na Velehrad, Hostýn (kdež budou pak korunovace P. Marie svatohostýnské as 15. srpna) a Slovácko! Užitečné bude tu spojeno se zábavným. Mimo to účelem našich sjezdů jest i agitace pro účast studentstva na mezinárodním kongresu eucharistickém. — Na sjezdech budou probrány veškeré otázky hnutí našeho se týkající, jako: sociální práce studentstva, prázdninové sdružení, bude podán přehled naší dosavadní činnosti, kriticky bude probrána činnost studentstva pokrokového, promluveno o centralisaci katol. studentstva vůbec, budou podány konkretní návrhy o způsobu agitace pro naše hnutí, aby ono co nejvíce mohutnělo a p. Podrobný program sjezdů (každého zvlášť) bude uveřejněn v našich novinách a bude zaslán každému přihlášenému jakož i těm, kteří oň požádají. Schůze budou přístupny pouze na legitimaci, kterou každému přihlášenému současně s programem zašleme. Cena legitimace pro studentstvo stanovena na 22 haléřů, pro nestudenty na 1 K (obnos nejlépe jest vyrovnati v poštovních známkách). O noclehy bude zdarma s dostatek postaráno. Přihlášky budiž zaslány buď jednotlivě neb hromadně nejdéle do 1. srpna na Českou Ligu Akademickou (agitační odbor) Praha-II., Voršilská 1, která jako pořadatelka sjezdů veškeré dotazy ochotně zodpoví. Při přihlášce budiž udána přesná adressa bytu o prázdninách, ústav, kde dotyčný studuje a zdali přihlášený přeje si společnou stravu (snídani, oběd, večeři neb jednotlivou část). Cena bude stanovena za režijní cenu. Legitimace budou zasílány dnem 10. července, dle pořadu přihlášek. Kollegům, kteří pojedou přes Prahu na sjezd do Král. Hradce, se doporučuje, aby přijeli o den neb dva dříve do Prahy za účelem prohlídky památek pražských, jež obstarají tu ochotně pražští kollegové. O noclehy bude tu též postaráno. Kollegové nechť však včas svůj příjezd do Prahy oznámí. Česká Liga Akademická, spolek katol. akademiků „Moravan“ a „Lípa“ doufají, že účast studentstva zvláště z kruhů středoškolských bude co možná největší a že studentstvo i o prázdninách hojně pro sjezdy bude agitovati. Na shledanou tudíž v Hradci Králové a Kroměříži!

Ke kongresu. Podáváme zde program pro studenty vysokoškolské jakož i středoškolské, jak jej vypracovalo stud. komité. Kde jest odchylka pro české studenty, jest tato zvlášť udána v poznámce.

I. Studentské uspořádání.

Stud. komité připravuje zvláštní uspořádání pro studenty v rámci všeobecného programu eucharistického světového kongresu, při čemž se klade hlavní váha na přiměřenou účast jednotlivých národů vnitro- i cizozemských.

V programu jest zahrnuto:

1. Zvláštní student. skupina ve velkém průvodu.
2. Společné přijímání akademiků (i středoškolských stud.).
3. Velké kostelní shromáždění.
   Referáty:
   1. Panis angelicus.
   2. Akademické služby boží a náboženská výchova studentstva.
   3. Stud. kolleje.
4. Slavnostní shromáždění s přednáškami o stud. zájmech.
5. Uspořádání společenského večírku rázu studentského; podrobný program tohoto večírku možno obdržeti před a v době kongresu v úřadovně (Wien I., Stephansplatz 5) a bude včas oznámen ve všech katolických listech.

II. Podmínkou pro účastníky jest, by si pořídili stud. legitimaci v ceně K 3·35. (Odznak v to již započítán.)

Každému účastníku pošle se legitimace od podepsaného komité poštou, musí však mimo poplatek K 3·35 zaslati ještě porto pro odpověď.

U českých studujících peníze jakož i adressu zašletež na spolek čes. katol. akademiků „Lípa“, jež legitimace pak obstará.

III. Výhody.

Legitimace pro kongres opravňuje každého studenta k slevě jízdného na státních drahách a od rakouských hranic do Vídně a zpět: ve III. třídě 50%, ve II. tř. 30%, v I. tř. 20% obvyklé ceny.

Stud. komité se vynasnaží, by také dosáhlo značného snížení při jízdě ve zvláštních vlacích. S nejdůležitějšími tratěmi cizozemskými se právě vyjednává o dosažení snížení jízdného pro studenty.

Vše bližší lze se zavčas dověděti u větších zpráv vnitro- i cizozemských drah.

Stud. legitimace pro kongres opravňuje mimo to každého studenta k návštěvě pamětihodností Vídně v téže míře, jako ostatní účastníky kongresu. (Více bude sděleno při kongresu.)

O průvod městem akademiky věci i řeči znalými bude postaráno a bližší vysvětlení toho bude sděleno v úřadovně kongresu.

IV. Ubytování.

Přihlášky o byt následujtež co možná brzo. Při přihláškách, které teprve po 5. červenci dojdou, nemůže býti kladen nárok na příznivé vyřízení. Nechť jest též udána přibližná cena žádaných noclehů (pokoje, postele) a doba pobytu ve Vídni. Komité pro studenty, kteří se spokojí se skrovným zaopatřením, zaopatří dle možnosti po dobu kongresu bezplatné noclehy.

V. Strava.

Na dobré hostince všech cen lze se doptati u stud. komité.

Studentské komité eucharistického světov. kongresu Vídeň I., Štěpánské náměstí 5.

Ad IV. Za účelem společného ubytování a vystoupení při kongresu českých studentů vzala „Lípa“ na sebe starost o české studenty. Za tou příčinou buďtež jí udány — nejpozději tři dny před začátkem kongresu — čas a nádraží příjezdu (Přihlášky o legitimace však do 5. července!), aby pořadatelé mohli studenty dovésti do jejich bytů, na slavnosti a podati bližší informace. Pořadatelé budou míti spolkovou stuhu s nápisem „Lípa“.

Spolek českých katol. akademiků „Lípa“, Vídeň VIII., Schönborngasse 9.

Česká Liga Akademická vydala právě nové pohlednice, jakož i vlastní kolky (2 hal.). Jest na studujících, aby obé zásadně užívali a tak prakticky prováděli heslo „katolický student sobě“. (Obnos nejlépe jest hraditi k objednávce přiloženými známkami poštovními.)

Proti volbě theologa rektorem a za odluku theol. fakulty konal Svaz českosl. studentstva — nemá patrně nic důležitějšího na práci než shánění papírových protestů a resolucí — 11. června protestní schůzi. Průběh „manifestace“ odpovídal úplně svou vnitřní hodnotou seriosnosti Svazu — nad mělkostí vývodů studentů-řečníků kroutili povážlivě hlavou i vyslovení pokrokáři. Řečník JUSt. Ježek zakončil svou řeč prohlášením, že mezi theol. fakultou a fakultami ostatními je takový rozdíl, jako mezi vědou a pavědou. Právník Ježek se tou vědou tuze ohánět nemusí — on si ji béře k srdci nejméně. Jinak o schůzi se šířit pokládáme za úplně zbytečno.

Věstník spolkový. Nový správní rok Č. L. A. začal velmi slibně: 6 výborových schůzí, 3 členské a 3 mimořádné valné hromady znamenají za tak krátkou dobu jistě značnou činnost spolkovou nejen ve vnitřní organisaci, především však na venek. Zvláště dlužno zaznamenati zřízení právnického odboru při Č. L. A., jehož význam vynikne teprve po čase, až vykáže se výsledky své práce. Přátelské styky s lužickými Srby byly utuženy zvláštní výstavkou lužicko-srbské literatury v místnostech spolkových. Bohatostí a výběrem vzácných knih a zvláště rukopisů jednotlivých spisovatelů tohoto malého národa podávala výstavka přehled literárního jeho snažení. Hojná návštěva výstavky — jediné toho druhu u nás — jak členstva, tak i příznivců spolku našeho svědčí nejlépe, jaké pozornosti se těší styky naše s bratry lužicko-srbskými. — Styky navázané s katolickou intelligencí a jednotlivými organisacemi pražskými pěstěny nadále.

Nový zkušební řád pro techniky stále je předmětem horlivých rozhovorů a debatt, zvláště, když účinky jeho mají již nyní nabýti platnosti. Svolané schůze na na 4. a 14. května „Ústředního sboru odborných spolků na české technice“ byly jen dokumentem, že zkušební řád pro některé svoje výhody nevyhovuje úplně jak požadavku zkoušky samé, tak i zájmům studentstva. Proto usnáší se na resoluci, v níž 1. protestuje proti zvýšení tax při zkouškách státních a žádá, aby výše jejich byla upravena dle starého zkušebního řádu, 2. žádá, aby doba, která musí uplynouti mezi I. a II. státní zkouškou, nebyla na odboru staveb. inženýrství prodlužována; dovolává se pro všechny odbory práva žádati za zvláštních okolností o zkrácení tohoto mezidobí, 3. žádá zrušení ustanovení, kterým vkládá se mezi nezdařenou zkoušku prospěchovou a zkoušku opakovanou doba jednoho semestru; nemístnost tohoto nařízení jest patrna již ze srovnání se státní zkouškou, která může býti opakována po 3 měsících, 4. zkušební

taxy u zkoušek prospěchových nechť jsou vůbec zrušeny. Resoluce tato má býti zaslána všem technikám rakouským, aby všechny body ty vzaly za své a tím bylo docíleno positivních výsledků.

Veškeré informace o zápisu, studiu atd. na universitu nebo techniku každému ochotně sdělí během prázdnin „Česká Liga Akademická“ (Praha-II., Voršilská 1) těm, kdož hodlají ve Vídni studovati, jednatel spolku „Lípa“ JUC. Frant. Holub, Němčice na Hané, a na technice v Brně Spolek katol. akad. „Moravan“, Brno, Starobrněnská 19—21.

STŘEDOŠKOLSKÝ

K studentským exercitiím. Letošním rokem jsou studentské exercitie valně rozšířeny. Dnes každému katolickému studujícímu jest úplně dána možnost některých z níže uvedených exercitií se zúčastniti. Zejména v dnešní době duševní propracování jest co nejnutněji třeba; vedle sociálního uvědomování každého jednotlivce ruku v ruce musí nezbytně kráčeti náboženské prohlubování, jinak vše ztrne v polovičaté práci. Doba k studentským exercitiím vždy jest tak volena, aby účastníci jich mohli pak býti přítomni našim sjezdům pracovním. I vyzýváme všechny kollegy, aby studentskych exercitií co nejvíce se zúčastnili.

Exercitie pro studující dvou nejvyšších tříd gymnasia, reálky, učit. ústavů (též i abiturienty) konají se letos po prvé v Praze v katol. paedagogiu Školských bratří v Bubenči od 26. srpna večer do 30. ráno, načež je prohlídka některých památností Prahy. Za celé zaopatření (nápoj v to nepočítaje) platí se celkem 3 K. Jest žádoucno, aby účastníci byli již 26. srpna o 5. hodině odpolední na místě. Přihlášky přijímá nejdéle do 18. srpna správa paedagogia Školských bratří Praha-Bubeneč (poblíž Svatojirské ulice). V Králové Hradci ve dnech 14. srpna do 18. srpna v biskupském Boromaeu v domácí kapli. Účastníci se mohou jen ti, kdož dokončili III. tř. gymnasia neb reálky. Za celé zaopatření platí se celkem 3 K. Přihlášky přijímá písemně do 10. srpna ředit. biskup. Borromaea v Král. Hradci neb řed. Tovaryšstva Ježíšova tamtéž. Účastníkům naskytá se vhodná příležitost zúčastniti se sjezdu katol. studentstva v Král. Hradci. — Na Moravě: V Brně (pro žáky nižších středních škol) v chlapeckém semináři od 31. srpna večer do 4. září ráno. Poplatek činí celkem 3 K. Přihlášky přijímá správa chlapeckého semináře, Brno, Veveří ulice 17. Na Velehradě pro žáky vyšších tříd škol středních od 18. srpna večer do 22. ráno. Poplatek (bez nápoje) je celkem 3 K. Přihlásiti se lze u rektorátu Tov. Ježíšova na Velehradě.

Studentská sekce Volné Myšlenky. Ustavení se zvláštního studentského odboru při V. M. dalo se úplně očekávati; naopak, překvapilo spíše, že teprve nyní předstupují před veřejnost, hlavně pak studentstvo, a ohlašují poradu studentstva 5. června konanou „za účelem organisování studentských přátel Volné Myšlenky“, když každý, kdo jen poněkud pozoroval činnost sekretariátu V. M., musil k tomu poznání přijíti, že V. M. organisuje středoškolské studentstvo již několik let. Různé pěvecké, abstinentní, sportovní atd. kroužky mohly by o tom podati svědectví. Čin tento jest dobře promyšleným plánem: Když tajná jejich organisace sesílila a vzrostla, vystupují na venek; nepotřebujíť se skrývati více za různé humánní pláštíky. Při poradě „byla všeobecně uznána a zdůrazněna nutnost organisace studentstva — budoucí intelligence — při V. M., která už dnes se musí starati o propagování ideí V. M., kterou nemohou nijak nahraditi politické strany“. Nový nepřítel předstupuje před nás, a nyní jest na katolickém studentstvu samém, aby nezastihl je nepřipraveno. Boje, který nás tímto čeká, nikterak se obávati nemusíme a také neobáváme. Bude-li každý státi na svém místě, konati svoji povinnost, pak vítězství jest naše. Pravda vítězí!

Slovensko. Všichni, kdož chtějí o letošních prázdninách podniknouti cestu na Slovensko, nechť přihlásí se u Frant. Slavíka, stud. ve Valašském Meziříčí, jenž sdělí každému příslušné informace (třeba přiložiti 10hal. známku na odpověď). Výprava potrvá asi od 27. července do 8. až 10. srpna. Jest v zájmu všech kollegů, aby co možno v nejhojnějším počtu výpravy té se zúčastnili a z vlastního názoru poznali krásy utlačované Slovače.

Dívčí lycea budou, dle nových reorganisačních nařízení, rozdělena na dvě větve: šestitřídní a osmitřídní. Společný jim bude podklad čtyřtřídní, od něhož jednou stranou odbočí se dvoutřídní vyšší škola, druhou stranou čtyřtřídní vyšší reálné gymnasium.

Ke korunovační slavnosti svatohostýnské Panny Marie zastoupeno bude též katol. studentstvo a vykoná 22. srpna pout studentstva na posvátný Hostýn. Veškeré dotazy buďtež zaslány jednateli Matice svatohostýnské Msgru dru Antonínu C. Stojanovi, proboštu a poslanci v Kroměříži.

KULTURNÍ

Protest španělského katolického studentstva. Proti stále rostoucímu duchu liberálně-atheistickému na všech školách španělských ohradili se katol. studenti všech universit ve Španělsku a podali ve věci té ostrý protest ministrovi vyučování, a žádali zároveň, aby všichni professoři,

kteří podlamují působnost církve, byli odstraněni, jelikož jednají proti základním zákonům. Ministr sice deputaci studentstva přijal velmi vlídně, ale odpověď, na níž je zvědava celá veřejnost španělská, sdělí prý později.

Mosaika. Studentské sjezdy. Vedle sjezdů katolického studentstva koná se o letošních prázdninách ještě třetí sjezd mládeže české strany pokrokové od 27. do 29. září v Plzni, III. sjezd mladočeského studentstva v Turnově a II. sjezd českého studentstva (pokrokového) v listopadu v Praze. — „Studentská Revue“ ve své svobodomyslnosti nedovede si vysvětliti, proč p. prof. dr. Čelakovský „mohl jíti jako rektor na věneček katolických studentů“; když však jest týž rektor protektorem plesu akademiků židů, pak se to rozumí samo sebou. — Orgán chorvatských pokrokových studentů „Val“ vychází nyní v Praze; též slovinská pokroková „Omladina“ byla přeložena do Prahy. — „Prad“ zahajuje anketu o příčinách úpadku a seslabování národního vědomí v mládeži polské, zvláště studentstvu. — Ve Varšavě utvořila se komise se sionistou Mandelsztamem z Kyjeva v čele, jež má starati se o uskutečnění university židovské v Palestině. — Jubilejní studentské „Majales“ dopadlo, jak jsme předvídali: i „Stud. Revue“ hrozí se výsledku. — Pokrokové studentstvo hodlá utvořiti „Svaz svazů“ (pražského, vídeňského a brněnského). Na věci se úplně ničeho nezmění. jestliže dříve se nikde nepracovalo, po založení „Svazu svazů“ bude vše — až na protiklerikální boj — opět klidně spáti; jen o jednoho předsedu bude více. — „Spolek českých mediků“ konal fakultní schůzi, na níž protestoval proti neustálému oddalování staveb jednotlivých ústavů. Rektor university prof. dr. Čelakovský slíbil pomoc a práci svou. — Lvovská universita slavila 29. května jubileum 250letého trvání. Slavnost sama byla především namířena proti snahám Rusínů, stále volajících po své vlastní universitě. — V popředí hnutí abstinentního stojí Finsko: studentský svaz abstinentní má 7200 členů. Časopis „Pohjautähti“; stát dává spolku ročně 3000 M subvence.

Exercitie.

„Kollego, hleď, kolik těch exercitií studentských je: v Praze, v Brně, v Králové Hradci, na Velehradě. Půjdeš někam také?“

„Ale jdi! Vždyť jsme měli exercitie mezi rokem. Což není toho dost?“

„Ale viď, že se umýváš každý den a přece někdy se jdeš koupat a často chodíš procházkou a přece o prázdninách pustíš se dále, podnikáš delší procházky, žádáš si většího pohybu, chceš více shlédnout.“

„To ovšem.“

„Nuže věz, v exercitiích očistíš se důkladněji, že ani v lázních bys to lépe nedovedl. Tu rozšíříš svůj rozhled životem, světem, tu utužíš své síly tak, že se ani nepoznáš.“

„Ale proč to právě exercitie dovedou a tak neočekávaně?“

„Hm, proč má karlovarská voda tak podivuhodnou moc a ne naše studniční?“ Tak se tě mohu také odvetou tázati.“

„A odpověď na to je?“

„Protože štědrá ruka přírody vložila do karlovarské vody více léčivých látek než do vody obyčejné a tak vložil i Bůh do exercitií více působivosti na mravnost a zbožnost než do obvyklých cvičení náboženských. Tam to obdržela voda od původce přírody, tuto od původce milosti.“

„Nuž, při nejhorším stojí to za zkoušku. Půjdeš ty?“

„Ano.“

„Tedy půjdu také. V Hradci Králové 15. srpna, na Velehradě 18. srpna, v Bubenči dne 26. srpna, nebo v Brně 31. srpna se uvidíme. Na shledanou!“

JITRO

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 1—2.

J. S.

HŘBITOV.

Kraj smutný nad ním noc, vichřice divoká,
v něm osamocen hřbitov stál a vzdychal z hluboka.

Přišel jsem k jeho bráně a naslouchal jsem tich,
a hřbitov vypravoval mi jednu z bájí svých.

Po nebi mraky táhly a měsíc kráčel bled,
mně zdálo se, že dívám se na něj naposled.

I odcházel jsem smuten, tu zaslechl jsem hlas,
šťasten buď, bledý poutníče, sejdem se jednou zas!

VÝZVA.

Já viděl lásky zjev,
za noci bloudila,
po zmlklých polích hlaholil
čarovný její zpěv.

V hlubohých žalech svých,
ty dívko krásná pojď,
kde láska bloudí půjdeme,
po zmlklých po polích.

POZDRAV.

Jsem opět sám a tiše sním
v teple čisté lásky naší
a žehnám tobě, lásko moje prchlá,
za hrstku tichých, sladkých chvil. —

PODZIMNÍ.

Nad žitím mým kdys šuměl lásky sen
jak peruť ptáka v jaře nad polem,
nyní mně teskno kraji ve holém,
když sen můj sladký větrem odnesen.

Lká ptáče, když se Jeseň blíží,
že zvad' již všecek květ a opadal,
hlavičku chýlí, v modrou touží dál,
než mrazy údy zemi sklíží.

Já vytrvám, klidně jeseň vyčkám
a uzřím léta skon a svadlý list,
jejž větrů hlučných táhlý, chmurný svist
znaveným země hází víčkám . . .

KONRÁD BERKA:

NĚKOLIK ČRT Z CESTOPISNÉHO DENNÍKU.

25./VII. — pondělí. Za zářivého jitra vyjel jsem z Turnova po zemské silnici k Liberci. Nechtěje se vázati suchými číslicemi jízdního řádu a omeziti se na prosté vyhlížení z vlaku, volil jsem vděčnější dopravní prostředek, kolo. Den, který z rána byl zářivý, měnil se v ohnivý. Sňal jsem plášť a svékl kabát, tak že má červenobílá košile zdaleka prozrazovala, kterého národa jsem úd. Projel jsem malebnou vesničkou, ještě českou. Tam dohonil jsem hovorného pána z Turnova, který měřil do Rychnova. Jeli jsme spolu, bavíce se hovorem. Projíždíme jinou vsí. Řekli bychom,, že je německá — škola a firmy na to ukazují. „Ó není," praví pán, „tu drží v šachu němečtí továrníci. Včera prý však měli ubozí skláři pod Kopaninou schůzi a usnesli se vynutiti si snesitelnější život stávkou." Teprve nyní jsem si vzpomněl, že jsem v neděli onen tábor lidu viděl, když jsem k večeru šel z rozhledny na Kopanině do Turnova. Slunce se nížilo k obzoru, na údolí pod točenou silnicí, po které jsem kráčel, ukládaly se dlouhé stíny. Kráčel jsem pozoruje Turnov, který při zapadajícím slunci vypadal jako obrázek. V tom zaslechnu pod sebou hromadný potlesk a v zápětí naši hymnu „Kde domov můj". Na louce, téměř pod silnicí, pestřil se zástup, který onu píseň zpíval. Píseň zněla mohutně, ale jaksi zachmuřeně. Dozpívali a rozcházeli se. Teprve nyní jsem si vzpomněl: sešli se, aby podali mohutný protest proti upírům své krve a vrahům svého národa.

Krajina začíná býti krásnější. Blížíme se k Hodkovicům, již německým. Projíždíme černo-červeno-žluté slavobrány. Včera zde byla velkoněmecká slavnost Každý domek, ba malá chalupa staročeského slohu má onen prapor. Nadjíždíme si stranou, abychom nemusili středem vosího hnízda. Ale žahadlo jsme dostali přece. „Heil," zaslechnu silný hlas. Jakýsi starý pán pohlíží na nás s nenávistí. Snad slyšel náš český hovor a byl jím rozčilen. Či snad ho dráždila moje košile? Silnice probíhá krásným, zeleným údolím. Leckde při záhybu silnice krčí se roztomilá, dřevěná hospůdka. Rychnov neposkytuje nic nového. Městečko je roztahané po stráních a údolí. K jihu vidíme Kopaninu, za níž obývá český lid. Z Rychnova jedu podél kolejnic elektrické dráhy k Jablonci. Již blízko za Rychnovem trousí se podle trati nové domy jablonecké. Každý skoro nese úhlednou tabulku. X. Y. Gürtler. Nevycházím z úžasu, když sjíždím příkrou ulicí k městu. Město je rozloženo po stráních a v údolí, je veliké a živé. Střechy jsou jasně červené, domy čisté, bílé. Zdá se, jako by vzniklo v několika letech. A skutečně roste téměř před očima. Za posledníeh 10 let (1900—1910) vzrostlo o 40%. Dnes snad bude po Ústí a Liberci největším městem Němců v Čechách. Co způsobilo jeho rozmach? Výroba drobného skleněného zboží, která měla dříve sídlo v Turnově. Jest zde i mnoho pasířů. Před 100 lety byl Jablonec nepatrnou vesničkou. Dnes je ochrannou tvrzí Liberci, proti níž se okolní česká místa a města naprosto tratí.

Silnice z Jablonce do Liberce se lidmi téměř netrhne. Není divu: Nad nepatrnými vodami Nisy hřmí svou píseň práce celé řady průmyslových závodů. Kol nich rostou celé továrenské vesnice, jež se již téměř slévají v jedno. V zelené stráni krčí se tu a tam dřevěná chaloupka. Ženy sečou trávu a konají i polní práce, muži jsou v továrnách.

Blížíme se k metropoli Němců, Liberci. V Liberci kvete soukenictví, jehož rozvoj datuje se od Karla VI. Soukenictví je základem blahobytu města, jež čítá kol 35.000 obyvatel. Původ města a nejstarší dějiny jsou neznámé. Město má význam až v novověku. V ústavě Waldsteinova vévodství friedlandského bylo mezi šesti městy, jež tvořila stav městský (Jičín, Hostinné, Bělá, Č. Lípa, Fried-

land, Liberec). Rozvíjí se od dob Karla VI. Nerudovi se město v r. 1865 nelíbilo. „Město nepříjemné“ stěžuje si. Liberec prý nemá pěkných domů, dost však prý chatrčí. Nemá prý ulic v pravém slova smyslu. Má prý čtvrtí jako Praha a as o tucet pahrbků víc než Řím. To by dnes ovšem město nepoznal. Město má krásná náměstí, pěkné, ač trochu příkré ulice, krásné kostely, mohutné školství, museum. To však lze říci jen o Liberci německém. Mohutná česká menšina je i zde velmi utiskována. Čechů je v Liberci velmi mnoho. Jsou to hlavně živnostníci. České firmy však jsou sotva dvě v celém městě: Dr. Hliňák a Beseda. Ostatní Češi, jsouce odvislí od Němců, musí míti firmy německé. Divně ovšem čtou se firmy Wittek, Jelineck, Ruziczka a j. Továrenský je díl jižní a jihovýchodní. Část ta je všední, nudná. Jiný dojem činí Waldviertel, čtvrt boháčů. Ladné linie vill s úhlednými záhony činí ji ozdobou a chloubou města. V Schulgasse strmí mohutná budova Besedy, kamž se Češi scházejí, aby si bezpečně pohovořili svým jazykem. O duchovní potravu Čechů libereckých jest již částečně postaráno. Mají služby Boží v českém jazyce a školu obecnou. Ptám se však: Proč liberečtí a jablonečtí policajti nosí pruské šišáky? Proč v Liberci je zboží nabízeno v markách a potom teprve v korunách? Na to neumím odpověděti.

Uléhám pod krovem Besedy; těším se na zítřejší cestu do Žitavy. S Bohem Liberci; hned tak tě zase neuvidím!

F. A. PŘÍVOZSKÝ:

ŽIVOTEM.

Do stínů květů magických, kde sladkou vůní hořel vzduch,
my jdeme spiti snem jak řady kajícníků v svaté touze.
Spí bledá záře dálných na rovinách, v polostínech luh
se měkkých koupá pouze.

Jdem tiše v zamyšlení, v líce žal své vdechl znamení,
a kovu čistý zvuk nám smutně opět v rhytmech lkavých zpívá
(jak úsměv blažený nás lákal sladce v chvíle mámení)
a v duši stesk se dívá.

Jak vzdušná pohádka sem motýl klamu často zavítá
a květy bledé oblétá, kde rosa v modrém stínu svítí.
V uvadlých nadějích však jasně meta zářná prosvítá
a věčné jásá Žití.

Tam k němu myšlenky se povznášejí světa z objetí,
jim láska cestou plane, maják v moři vírů jedovatých,
tam vonný, bílý kouř se line našich díků obětí,
vděk srdcí Láskou jatých.

Z měst nyní vzdálených k nám letí úder hodin poslední,
v tajemných záchvěvech se vzduchem jemně chví a blahem zpívá,
a jdeme tam, hlas kam nás věčný volá v světle polední,
žal těžký v duši zmírá . . .

MICH. LERMONTOV:

ANDĚL.

Půlnočním nebem anděl k zemi spěl
a píseňku si tichou pěl,
a velký měsíc v tříšti mráčku stál
a s druží hvězd jí naslouchal.

Děl o krásách, jež tají hvězdná vlast,
jak nesmírná je čistých duchů slast,
jak velký Bůh, jak krásný jeho zjev,
jak láska sladka, hrozný hněv — —

On duši dětskou v náručí svém kryl,
by s tělem ji zde zasnoubil,
a jeho zpěv se v mladou duši vryl,
vryl beze slov, však dále žil — —

A svět jen trudem duši uvítal,
a nedal víc — než pláč a žal — —
a rajských písní nikdy nevrátil
jí zemských zpěvů teskný kvil — —

Z ruštiny přeložil Jos. A. Srch.

Q. N.:

O VÝROČÍ DVOŘÁKOVÝCH A LISZTOVÝCH NAROZENIN.

Letos by bylo dr. Ant. Dvořákovi 70 let. Jak rádi bychom dnes, u příležitosti 70. narozenin (* 8. září 1841) gratulovali mu slovy jeho hymnu, komponovanou k doktorskému jubileu dra. Tragyho: „Buď zdráv, buď mlád,“ jako tehdy, kdy mistr v kruhu pražských hudebníků, zahrnut slavnostními projevy a gratulacemi celého hudebního světa, oslavoval své šedesátiletí. Leč naše přání byla tehdy marna. Dvořák nebyl ani tak mlád ani tak zdráv, aby přestál zárodky zhoubné nemoci. Přišel první máj, den lásky, mládí, radosti . . ., nám stal se však dnem nejhlubšího smutku a žalu, neboť toho dne (1. května 1904) po poledni skonal slavný Čech, veliký mistr hudby dr. Ant. Dvořák. Jediné, co mírnilo tehdy náš bol, byla vzpomínka na obrovské dědictví, které národu odkázal a slavné jméno, které sobě a naší vlasti získal. Dědictví to jest příliš veliké, abychom je podrobně rozebrali, leč chci aspoň několika řádky o něm se zmíniti. Všimněme si nejdříve tvorby orchestrální! Jsou to vesměs díla, kterými Dvořák nepodal nám jen ukázky své svěží činnosti, ale pravé to monumenty světové hudby instrumentální. Jeho symfonie, z nichž nejznámější jest E-moll „Z nového světa,“ jejíž slovanský ráz často bývá zaměňován s různými živly exotickými, dále jeho ouvertury „Má vlast“, „V přírodě“, „Slovanské tance“, „Legendy“ atd. najdeme na programech spolků pro hudbu orchestrální po celém světě. Komorní skladby Dvořákovy, ryzí to absolutistické krásno hudební, kypí přímo svými čárnými myšlenkami a kontrapunktickým propracováním. Dvořákova činnost vrcholí v hudbě vokální a to v oratoriu, neboť mistr byl zakladatelem českého oratoria „Sv. Ludmila“, „Stabat mater“. Ostatní vokální skladby mistrovy, ač jsou perlami jeho činnosti, nemají pro historii české hudby takového významu. Tážeme-li se po příčině těchto úspěchů, jichž Dvořák svými skladbami si získal, není pochyby, že je to pouze jeho tak svěží a tak prostý melodický proud. Jeho melodie, pravé to české luční květy, spiaty logickou thematikou, hravým vedením a opojnou harmonisací, oděny nádherným rouchem instrumentace tvoří mohutné momenty, jimiž v zářících barvách mistr pověděl vše, co jimi říci chtěl. On nerozumuje, nemaluje, on podává jen absolutní krásno tónové, nečiní nároků na rozum, nýbrž bezprostředně jímá srdce posluchačstva. Dvořák tvoří hravě, naivně, bez reflexe, nebouří přílivem vášní, nepovznáší se ve vysokém pathosu, ani nevyvírá svým citem až k nejzazším krajům lidského cítění. Předním však znakem jeho hudby jest nacionalnost, zvláště českost a jistě s obdivem musíme se tázati, jak svérázným a hudebně vyspělým musí býti národ ten, jenž poskytoval velikému mistru tak skvostný material k velikolepým dílům, jakými jsou díla Dvořákova. Jestliže nám odkázal Dvořák svými skladbami nesmírný poklad, uložil nám též svatou povinnost, s plnou vděčností pohlížeti k velikému krajanu, spláceti onen dluh oslavováním jeho památky a oživováním vzpomínek na jeho život a působení.

Současně vzpomínám ještě jednoho jubilea, je to výročí 100letých narozenin největšího pianisty, jakého kdy dějiny znaly — Fr. Liszta. Jedním z nejzáslužnějších skutků výmarského mistra jest reforma hry klavírní. Před dobou Lisztovou pianisti při svých vystoupeních hráli převážnou většinou skladby bezcenné a to takové, aby jimi mohli ukázati různé bravurní kousky své techniky, kdežto Liszt nyní staví onu často až efektní virtuositu do služeb uměleckého díla, jak zřejmě z jeho skladeb a transkripcí vidíme.

Druhým, neméně význačným bodem jeho záslužné činnosti jest nový podklad symfonické básně. Až dosud symfonická báseň znázorňovala postupně jednotlivé detaily básně, mimo to líčila často zjevy zhudebnění neschopné; Liszt však za program si volí pouze předměty takové, které přímo po zhudebnění volají a všímá si více vnějších momentů a mravoučné idee jeho. Jako Dvořáka nazýváme otcem ryzího českého oratoria, tak Liszta můžeme nazvati tvůrcem legendárního oratoria moderního. Jeho oratoria („Sv. Alžběta", „Christus") jsou díla porušující částečně styl oratoria Händlova, jednajícími sbory, ale získávající mnoho nejen užíváním příznačných motivů, ale i použitím moderní techniky hudební. Svými reformami získal si Liszt o moderní hudbu takových zásluh, že povždy s úctou budeme pohlížeti na jeho jméno.

J. S.:

OMYL.

ZE SLOVÁCKÉHO HUMORU.

V sousední dědině ve statku měli psa. Volali na něj „Kolikmáš!" Jednou v noci přišli k nim zloději a zaměřili k chlívku, v němž odpočívalo několio tučných vepříků. Jeden ze zlodějů byl opodál na stráži, ostatní dali se do práce.

„Kolikmáš" bděl a cítě, že se děje něco nezvyklého, vrčel, vyl a škrabal na dveře od síně.

Po chvíli vyšel hospodář s čeledínem ozbrojeni sekyrami. Tiše otevřeli, vstoupili do tmy a rozhlíželi se. Byli u chlívku, v němž „pracovali" zloději. „Kolikmáš!" zavolal tlumeně seďák. Zloději v chlívku domnívali se, že stráž jejich z dlouhé chvíle přišla se zeptati, jak akce pokračuje. Krátce a úsečně ozvalo se z vnitřku: „Dvě a třetí svazujeme!" Hospodář věděl dosti. Přirazil od chlívku dvířka, zamkl a poslal pacholka, aby přivolal sousedy.

VALENTA:

LUŽIČTÍ SRBOVÉ.

Polabští Slované zaujímali kdysi značnou část nynější říše německé na půlnoci hraničíce s Baltem, na západě s Labem, na jihu a východě se zemí Českou a Polskem.

Bohužel, zanikli a jejich dějiny líčí nám historikové slovanští jako smutnou výstrahu. —

Jen památka zbyla nám po Polabanech, památka v Lužických Srbech, k nimž se jiní Slované málo znali i ti, kteří jsou jim nejblíže — Čechové. Teprve znovuzrozením upozorněni jsouce na národ tento, počali snahy jeho podporovati.

Jest skutečně zajímavo sledovati dějiny Lužičanů, kterak uhájili si svou národnost a jak značnou péči jí věnují.

Srbové Lužičtí činili odedávna zvláštní ratolest, rozdílnou od vlastních Polabanů; vždyť nešťastný osud vedl je vždy v poddanost cizinců a nedopřával jim mnoho styků s bratry.

Zřízení jejich bylo v nejstarších dobách patriarchální; žilyť jednotlivé obce podle obyčeje jiných Slovanů pro sebe, bez dostatečného spojení. Nedostatek jednoty otevřel průchod panství cizímu, které již od času Karla Velikého mířilo do slovanských zemí. Od té doby padala tato část polabských Slovanů v cizí porobu, nejprve za Jindřicha Ptáčníka Srbové a pak Lužičané za Otty (936 až 973), tak že na sklonku století desátého byla jejich samostatnost u konce. Lužická země byla však i dále předmětem feudálních rozepří a přecházela z ruky do ruky: bývala v moci míšeňských a braniborských markrabí, patřila nějaký čas i Polsku a dlouhou dobu, až do bitvy na Bílé Hoře, náležela koruně sv. Václava. R. 1620 dostala se kurfirstu saskému, přestála hrůzy třicetileté války a byla konečně rozdělena mezi Sasko a Prusko, ku kterým podnes náležejí zachované části lužického národa.

Že za takových poměrů nešířila se vzdělanost, že utlumovalo se národní uvědomění, krátce, že lid byl v úplné porobě, jest zřejmo. Oloupen o všechna práva, obtížen robotami a platy, utiskován, stál národ osiřelý a přece dospěl tím nesmírným mořem času až XIX. století, kdy počalo jeho znovuzrození. Od let 1830 je tato větev v šiku jiných Slávů, jest od nich podporována a učení poutníci slovanští neopominou nikdy na svých cestách Lužicí navštíviti Budyšín, centrum to kulturní činnosti malého národa.

Literatura Srbů Lužických jest skrovná a dělí se ve dvě části a sice v Horno- a Dolnolužickou. Vůbec celý vznik a rozvoj této literatury souvisí ovšem velmi úzce s osudy řeči a národnosti srbské, ale málo památek se zachovalo, jež pilné slavisty určitěji by informovaly o svých osudech, o prvním rozvoji. Tolik jest jisto, že prvními pěstiteli srbštiny byli kněží, kteří porozuměli potřebám lidu, kteří počali literaturu podporovati tím, že poučovali o náboženství v rodné mluvě, že sepisovali svá kázání. Tak vypravují dějiny, že biskup meziborský Boso (971) psal slovansky a biskup starohradský Bruno (1156), jda obraceti Obodrity na křesťanství, měl svá kázání tímto jazykem psaná. Po těchto temných zvěstech lužického písemnictví opět panuje klid a sáhá až doby reformace.

Hnutí husitské (1419—36) nedotklo se Lužičanů. Vzdělanější část národa byla skoro odcizena a nestarala se o náboženské hnutí ze sousední země vanoucí a zůstala katolicismu věrna. Lid selský byl příliš utlačován, nebyl s to, aby poohlédl se kolem sebe, a proto byl ve vřavě křižáckých výprav proti husitům lhostejný. Za to však Lutherova reformace došla širého ohlasu v celé zemi a zasáhla i obyvatelstvo slovanské. Tou dobou bylo pilně překládáno „Písmo svaté“, byly vzdělávány církevní písně kněžími katolickými i evangelickými, jež pak přecházely v národ.

Nejdůležitější a nejstarší památkou písemnou lužicko-srbské literatury vůbec jest přísežná formule měšťanů budyšínských z doby Jiřího z Poděbrad, chovaná v městském museu v Budyšíně.

Takto vzmáhala se literatura lužická a začátky a snahy výtečných mužů nezůstaly bez následování.

Objevila se hvězda literárního pokroku lužického — Michal Frencel. Jsa evangelickým kazatelem v Horní Lužici, porozuměl nejdříve kleslosti řečí, porozuměl bídě lidu a přičiňoval se svou neúnavnou prací, aby je povzbudil k ideálům vyšším, aby více dbali, více pečovali o rodný svůj jazyk a předcházel dobrým příkladem, překládaje evangelia sv. Matouše a Marka, aby opatřil lidu knihy, jimiž by se osvěžovali a k nové práci povzbuzováni byli. Nepřestal nabádati

nadané jinochy, by pilně vzdělávali se ve své mateřštině i ve vědách vůbec a aby jim práci usnadnil, vydal r. 1670 první horno-lužický pravopis, jejž sestavil na základě českého a polského. V synu svém Abrahamovi vzbuzoval již v útlém mládí lásku k rodné vlasti a k srbštině, tak že tento, vzdělav se na universitě vimteberské, zcela svůj zřetel k národu svému i k celému Slovanstvu obrátil. V letech 1690—1730 vydal různá díla jazykem latinským, jež byla lužicky přeložena, s tím úmyslem, aby si je přečetli i lidé vzdělaní, aby získal více spolupracovníků. Tak vyšlo historické dílo „De originibus linguae Sorabicae libri IV", dále spisy „De diis Slavorum et Soraborum in specie" (o bozích slovanských, zvláště pak srbských, které byly r. 1719 vydány ve spise „Scriptores rerum Lusaticarum", pak „De vocalibus propriis Sorabicis pagorum". Mnoho jiných sepsání jeho zůstalo v rukopise, jako dolnolužický slovník a podobné. Katolíci nezůstali taktéž nečinni, pracovali mnoho a zvláště vynikl Jesuita Xav. Jakub Ticinus svou první lužickou mluvnicí, zvanou „Principia linguae vendicae, quam aliqui vandalicam vocant", již vydal v Praze r. 1679.

Po Frenclovi vyskytují se práce již častěji o lužických dějinách a srbském jazyce. Fabricius vydal různé dolnolužické mluvnice a slovníky, Schmutz a Světlik hornolužické. Též v duchovních písních byla veliká literární podpora národnostní. Pro katolíky pořídil sborník Světlik a po něm Walda, jenž vydal rozsáhlý kancionál s nápisem: „Zpěvawa Jesusova Winca" r. 1787.

Nemalou důležitost měla ovšem i kázání.

Jako u nás v době rozruchu vše z blízka i z dáli spěchalo k stověžaté Praze, aby kázáními M. J. Husi pookřálo a se poučilo, aby ohnivými a dojemnými slovy M. z Rokycan — kazatele v Týně — v lásce k vlasti i rodné řeči bylo povzbuzováno, tak bylo tomu i u Lužičanů. Neměli tam sice tak výborných kazatelů, ale přece, že hlásána byla jim víra rodným jazykem, byli zachraňováni před znenáhlým zahynutím. Teprve v letech 1720 vzmáhalo se kazatelství a sice tím, že vznikly jednoty, založené lužickými bohoslovci při universitách v Lipsku a Wirtenberce, zvláště však zřízením lužického semináře v Praze Tam vychováni byli nadaní jinochové a přicházeli jako kněží mezi svůj lid, aby vzdělávali jej nejen ve víře, ale aby jej též povzbuzovali k lásce k mateřské řeči.

Práce těchto horlivých mužů nebyla na zmar; těšili se na dobrou úrodu, vidouce, kterak seménka s tak velikou láskou a zanícenosti vštěpovaná klíčí, ale žní se nedočkali. Jsouce duchovenstvem saským a pruským často pronásledováni, padali žalostí předčasně v temný hrob, ale sílila je ve všech útrapách blahá naděje, že najdou se ještě vlastenci, kteří ujmou se nadále utiskovaného národa. A nemýlili se.

Našli se opět mužové, kteří nepečovali jen o církevní poučení lidu, nýbrž i o jeho vzdělání vůbec, o jeho povznesení politické i společenské, a kteří postavili národní rozvoj na pevný kámen vědomí slovanského a slovanské vzájemnosti. Byli to hrdinové doby znovuzrození, jež začíná, jak již podotknuto, rokem 1830.

Již v letech dřívějších, ale zvláště v tomto roce devatenáctého století bylo lze pozorovati, jak prudce do Lužice vane čerstvý vzduch z Čech přímo i oklikami přes Vratislav, kdež Purkyně, professor fysiologie, a Čelakovský, professor slovanské filologie, bezprostředně působili na mladého Jana Smoleře.

Jan Smoleř, narozený r. 1817, byl synem vesnického učitele v Lazu a počal již jako 14letý student na budyšínském gymnasiu horliti pro srbštinu. Prázdniny trávil skoro v samém cestování po lužické zemi, prozkoumával národní život, mravy a vlastenecké starožitnosti, obešel celou Lužici a poznal první, kam vlastně až sahá srbské obyvatelstvo a vyznačil na mapě jeho hranice. R. 1836 vstoupil ve Vratislavi do theologie a tu měl šťastnou příležitost rozhojniti slovanské svoje vědomosti a ve snažení svém se utvrditi obcováním s českými vlastenci lékařem a professorem Purkyní a slovanským filologem Čelakovským.

(Příště dále.)

—dle.

IDEÁL PŘÁTELSTVÍ.

(Svému Slávkovi — přítel.)

Ve blankytné snů a ideálů říši,
bloudila as dosud marně touha má,
hledajíc tam poklad — sladkosti to číši;
snaha její ale — — velkomyslná.....
Časem jak by našla hvězdu nadějnou, —
jindy zase cíl svůj, pohár to zlatý;
leč — sen minul, a vše s ním najednou,
přišel den... ach... světe prokletý!!
Usedla zas' tiše duše moje v kout
s bolestnými zraky ve směr zmizení
rozkošné té záře, až kol bohdá plout'
bude ideál tak srdcem kýžený.
Mnoho dnů zas rozdal od té doby „Čas",
života to otec, matka zároveň,
než's, můj ideále, k oné říši krás
připlul. Bohudík; kdo tobě naroveň?!
Bylo to v podvečer, když stařec ohnivý
spánku již svěřoval přírodu — Máj,
sám pak když vrátil se daleké za nivy,
osvètlil's duši mou — šumný ten háj.
Když pak orkán v pustu nepokojném
utišoval lahodný tvůj hlas,
řka, by ustal v reji neukojném,
raděj' aby vyslech' vítězství a jas.....
vše to připravila's, svitná, vzácná luno,
jak bys svitla v noční tmavé lůno;
leč — chvělo se nitro mé v tu chvíli,
pravdou-li je nález v přenesmírné píli!
Když však postřeh' prales uklidněný,
host že pod krov — dávno nevídán —
vchází jeho, hromem zalidněný.....
tich', by posvátně byl uvítán.
Hostitele vzbudil divý jásot v brzku,
by nebyl skvost uložen jen v mrzku.
Jím byl: „Pravá, ideální láska",
mocná, nepřetržitelná páska,
která pojí duše věrné k sobě,
v dnešní zlé a neupřímné době.
V tés', mé třpytu prosté slunce, jak ti býti sluší,
v té mám tebe, svoji drahocennou duši.
V té já ubytoval jsem tě — zlatý ideále,
v době májové, pro život, smrt i .... dále.....
v té jsi věčně doma, v lásce pravé,
„příteli", můj drahý Bohuslave!
V tobě chci jen života slast míti,
s tebou věky v jedné duši žíti.
S tebou chce má touha jen o „Štěstí" snít',
s tebou také jednou..... v ideálech bdít'.
Naše stavba — bude věčnost,
dílo naše — dlouhý věk.....
tím světu prokážem vděčnost
za budoucí na nás vztek!
Ty pak, ideále božství,
požehnej náš snivý svět.....
vyplň tužeb našich množství,
v prvém místě — lásky květ!
Na konec pak, Otče, žádám:
„Ať se v srdci vnuků skví..."
což jen ve tvou pomoc skládám,
„náš... ideál přátelství!..."

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 3.

J. H.:

V ROZKVĚTU RŮŽE.

M. P.

V rozkvětu růže,
v slunéčka smání
tenkrát též zkvetlo
nám milování.

Jako dvě poupata
stulená k sobě,
žijeme pro sebe
Ty mně — já Tobě.

Nechť bouře s blesky
nad námi hřímá,
nás láska vespolná
v objetí jímá.

A ona láska,
ať vždy nám plane,
jak slunko zářné
s nebeské báně.

Nechť jest nám cestou
v rozkvětu žití,
nechť lásky slunce
stále nám svítí.

VALENTA:

LUŽIČTÍ SRBOVÉ.

(Pokračování.)

Tou dobou studoval ve Vratislavi jiný Lužičan, Němec Rösler, který byl pro svou vlast i pro srbštinu tak nadšen, že založil při universitě tak zvaný „Lužický spolek“, při němž na jeho přání zřídil Smoleř srbské oddělení.

Sotva roznesla se tato radostná zpráva Lužicí, byla mládež na budyšínském gymnasiu pro svou národnost tak nadšena, že se sjednotila roku 1839 ve spolek „Societas slavica budesina“ zvaný, jehož hlavou byl horlivý, sotva devatenáctiletý Mosak Klosopolski. Brzy došel list od slavného pěvce „Slávy dcery“, a s ním celá bedna knih českých, slovenských, srbsko-chorvatských, jež staly se základem slovanské knihovny při gymnasiu budyšínském. Na lipskou universitu přicházeli budyšínští studenti jako nadšení slavisté a zakládali i tu spolky.

Zatím konal Smoleř dále svá národopisná badání a již r. 1842 přichystal s Hauptem vydání horno- a dolno-lužických písní. Vydání to a nové styky lužických vlastenců s jinými Slovany obrátily k Srbům lužickým pozornost celého slovanského světa. Hned potom přistoupil Smoleř k druhému úkolu svého života — k šíření národnostního vědomí mezi lidem.

S chutí chopil se díla, vida, že první plán dobře se vydařil, a ještě s větší radostí pracoval, když přidružil se k němu Jan Petr Jordán. Vystudovav v lužickém semináři v Praze, oddal se zcela spisovatelství; sestavoval dolno- a hornolužické mluvnice, opravoval s Ondřejem Lubjenskim a Zejleřem pravopis, jenž Smoleřem byl úplně zdokonalen, a stal se konečně redaktorem časopisu „Ost und West".

V letech 1840—48tých vřelo to v Rakousku a nastával i v sousedních státech strach před vzmáhajícím se panslavismem. Německé a francouzské časopisy psaly velmi ostře proti tomuto nebezpečí, i bylo zapotřebí odpovídati nepřátelům Slovanstva, a za tím účelem zřízen „Ost und West". V tomto smyslu psali: Vocel, Palacký, Mat. a Lev Thunové, k nim připojili se lužičtí národovci, jako Klosopolski a Jordán.

Jordán (1818—91) náleží k nejzajímavějším postavám literatury lužické a jeho nadšenost, ohnivost má ve svém literárním charakteru dosti podobností se Smoleřem. Mnoho pozorností věnoval národním písním, jazyku srbskému i slovanským řečem a literaturám vůbec. R. 1841 vydal „Serbske piesnički a hornolužickou mluvnici". Založil týdenník „Jutničku" (jitřenku), v němž prakticky užil svého zlepšeného pravopisu.

Časopis však brzy zanikl a Jordán odstěhoval se do Lipska, kde vydával „Serbskou Jutničku". Avšak i tu byl zklamán ve svých nadějích a s bolestí se odebral r. 1848 do Prahy, kdež se definitivně usídlil.

Podniky srbských vlastenců docházely velikého účastenství v lidu, jenž na národních koncertech a ve veřejných shromážděních, která velmi hojně byla pořádána „Maticí srbskou", po prvé zřel veřejně se jeviti svou národnost. Lidé starší, kteří nikdy ničeho podobného nevídali, přidružili se k pokolení mladému, a podniky vlastenecké i při těch skrovných prostředcích národa poměrně dobře prospívaly.

V tomto stavu zastihl lužické Srby rok 1848tý. Vlnění jeho nezůstalo bez účinku na Srby. Na jedné straně rozechvívalo je národní hnutí sousedního Slovanstva rakouského, na druhé zaznívalo k nim volání Němců o politickou i společenskou reformu usilujících.

Vůdcové srbští viděli jasně, že malému jejich národu nepřísluší žádná úloha na poli politickém i zařídili vše tak, že srbská národnost zůstala úplně mimo vřavu politickou. Matiční družstvo použilo okolností a napsalo ministerstvu petici, žádajíc, aby srbskému jazyku popřáno bylo práv, jichž používá německý, a prosba byla splněna.

Tou dobou stala se kniha vezdejší potřebou venkovského lidu, poměry utlačovaného národa se zlepšily a přátelská dohoda s feudálními zemany a vzájemný poměr nezůstaly bez blahých následků.

Tehdy mohli si Smoleř a jeho přátelé s Horníkem zapěti:

„Nový letní den i Srbům svítí:
Mladých sadařů již mnohota,
pilí velebit to srbské kvítí."

Smoleř byl v práci neúnavný. Jsa vlastně duší lužického probuzení, staral se i dále o duševní stravu svých rodáků, psal pilně do novin, sestavoval rozmluvy německo-srbské „Maly Serb", sbíral a vydal lidové písně „Piesnički hornych a delnych lužickich Serbow", „Německo-serbski slownik", přeložil „Ohlasy písní ruských", jimiž ukázal, jak ušlechtilého výrazu jest lužická řeč schopna, a

„Královéhradecký rukopis“. Roku 1848 stal se redaktorem listu „Časopis Mačicy Serbskeje“.

Kolem Smoleře seskupila se celá družina vynikajících, národní snahy podporujících mužů, mezi nimiž zvláštní zmínky zasluhuje Michal Horník, jehož význam jeví se hlavně v práci jazykozpytné. Horník byl narozen r. 1833. Vystudovav v semináři pražském, odebral se jako kněz do vlasti a vydával od let 1860 časopis „Lužičan“.

(Příště konec.)

VINC. KUBÍN:

ZÁVIST.

Závidím ti, ptáčku, když pěješ tak z rána,
zpíval bych též, zpíval — struna přetrhána.

Struna zborcena jest, srdce cos, ach, tísní
a mi v srdci zmírá na tisíce písní.

Na tisíce písní na maměnku drahou
a z mých očí tiše slzy, slzy kanou.

DR. MARESCH:

ČRTY SOCIÁLNÍ.

LIBERALISMUS A SOCIALISMUS.

V padesátých letech minulého století byla panující doktrinou národohospodářskou t. zv. manchestersko-liberální hospodářský a státní systém. Vlivně působil na praxi života hospodářského, hlavně na hospodářskou a živnostenskou politiku všech států Cílem snah tehdejších národohospodářů a politiků byla co největší svoboda jednotlivce. Cestou k tomu byla: dopravní, smluvní, živnostenská a obchodní svoboda. Ačkoliv se popříti nedá, že směr tento mnohou překážku vývoje zdravého života hospodářského odstranil, ukázalo se přece záhy, že bezuzdná snaha a nevázanost všeobecná měla pro celek veliké škody a mnohá nebezpečí v zápětí.

Převaze kapitálu byla otevřena volná cesta k vykořisťování práce. Hospodářský úpadek, otrocká odvislost a duševní a kulturní spustlost širokých vrstev, hlavně průmyslového dělnictva, byly toho následkem, což se ovšem musilo státi osudným i pro mravně-náboženský život. Tato cesta byla by k záhubě vedla. Jak to pravil biskup Ketteler? „Čirý egoismus údů zrodí revoluci.“ Zde musil zasaditi protiproud. Oproti nauce podporující silné musil býti k platnosti přiveden ohled na slabé, oproti jednostranné zájmové politice individua podřízení se celku. Heslem musilo býti: ne individualitu, nýbrž solidaritu; ne egoismus údů, nýbrž sociální práci pro celek, pro stav a stát.

Nutnost obratu takového byla již koncem let šedesátých v Německu poznána od prozíravých mužů všech táborů. V katolických kruzích pojal ji nejjasněji a nejúčinněji zastupoval biskup mohučský Ketteler. Pro katolíky celé střední Evropy může býti považován přímo za herolda nového sociálního ideálu a programu. Windhorst napsal ke čtvrtému vydání Kettelerova spisu „Dělnická otázka a křesťanství“: „Jest a zůstane chloubou naší, že to

byl katolický hodnostář, jenž první se odvážil, v době, kdy manchestráctví opanovalo celé veřejné mínění, vztyčiti prapor reforem sociálních.“

Ketteler měl důstojné nástupce, pro něž platil pouze tento hlavní směr: proti zájmům jednotlivce postaviti stavovský zájem. Myšlenka stavovské solidarity už neuhasla, ačkoliv vlna hospodářského liberalismu stále ještě byla ve vzestupu. Slovem a písmem byla oproti němu zdůrazňována nutnost organisačního sloučení se jednotlivých stavů ve spolcích rolnických, řemeslnických a dělnických. Stavovská organisace skutečně počala, stavy chopily se svépomoci a na hrobě starých cechů vztyčily ideál stavovské solidarity. Výsledky byly velkolepé. Nejplodnějším ukázalo se však organisační hnutí dělnické, jež nabylo výsledků přímo ohromných. A že neutonulo docela ve vodách sociálně-demokratických, máme co děkovati pouze tomu, že včas počalo sociální hnutí křesťanské.

Hnutí toto nezůstalo bez vlivu předně na stát. Svobodářská nauka z konce století XVIII. zneuznávala úkoly a cenu státu, obracejíc se proti absolutismu státu policejního. Veškeré úkoly ovládati jednotlivce byly státu upírány. Pouze sluhou občanů měl ještě býti. Neupadajíc v chyby absolutismu, jednalo se nyní o to, reklamovati práva a povinnosti státu a dáti mu positivní úkoly. Hospodářské zříceniny, jež nám liberální éra uštědřila, dávaly bohatou k tomu příležitost. Tak přišla zákonná politika sociální. Chrání hospodářsky slabšího, bojuje proti výstřednostem hospodářského sobectví, podporuje snahy organisační u jednotlivých stavů, povznáší jednotlivce a stavy, jakož i celý národ v mezinárodním zápolení. Není snad příliš mnoho řečeno, tvrdíme-li: sociální politika učinila teprve moderní stát tím, čím jest, jí děkuje svou slávu a své jméno.

Hospodářská a sociální politika poslední doby obracejíc se proti t. zv. manchesteráctví, snaží se dáti organisaci našeho hospodářského života novou podobu. Můžeme dokonce se zřetelem na zákony o ochraně stavu řemeslnického, na živnostenské a na dělnické zákonodárství mluviti o novostavbě organisace, jež ve svých obrysech jasně leží před námi. A jak se snaží sociální politika dosáhnouti svého cíle? Úplné rozvinutí se osobnosti mělo býti dosaženo evangeliem živnostenské a obchodní svobody. Byl to krásný, avšak krátký sen. Hospodářství národní, jež do středu všech svých úvah staví hospodářské statky a bohatší jich výrobu, nebylo s to dopracovati se toho. Člověk musil se státi středem hospodářských úvah, a to bylo úkolem politiky sociální. Chtěla zjednati člověku, jeho tělesným a duševním potřebám v divokém boji konkurenčním více pozornosti. To též i učinila. Bránila před nouzí hmotnou hlavně nesamostatné, již prací rukou svých žijí. Pojišťovací zákonodárství o starobním a invalidním pojišťování, jakož i ochrana těch nejslabších, vdov a sirotků, jest zde snah jejich cílem.

Sociální politika pracuje dále proti hospodářské odvislosti. Liberální theorie manchestrácká znala jako společné pouto pouze trh, kde se měli jednotlivci scházeti k svobodné dohodě. To ovšem znamenalo převahu hospodářsky silných a odvislost existenční hospodářsky slabých. „Trh na otroky“ nazval to Ketteler. Dnes sociální politika usiluje organisací svépomoci tuto hospodářskou odvislost když ne zlomiti, tedy co nejvíce omeziti. Tomu slouží odborová sdružení dělnická, kde hlavně smlouvy tarifní hrají důležitou úlohu, sdružení řemeslnická a zemědělská.

Se sociálními reformami ruku v ruce kráčí pokračovací a odborné vzdělání. V širokých vrstvách prohlubuje se porozumění pro potřeby hospodářské a sociální a odstraňuje se nevyspělost politická.

Tvrdí se: zákonná politika sociální nedosáhla toho, co se od ní očekávalo, míru rozporů mezi zaměstnavateli a zaměstnanými. Omezení bojů nenastalo, sociální demokracie zmohutněla.

Ovšem zákonodárství sociální a stavovská organisace učinila dělnictvo schopnějším k boji. Boje se vedou koncentrovaněji a plánovitěji, proto jsou však pro vůdce tím zodpovědnější. Čím mohutnější boje, čím větší oběti, tím citelněji uplatňuje se potřeba míru. Rozvaha a opatrnost vzmáhají se na obou stranách. Vyhledává se cesta smírné dohody, shodnou se strany na smlouvách tarifních, jež pak zaručují mír na celou řadu let. Tak boj hospodářský mír plodí.

Sociální politika jest za dnešních poměrů hospodářských nutností. Jest však i více. Jest požadavkem spravedlnosti a lásky k bližnímu, jest povinností svědomí. Proto se musíme my katolíci vždy s radostí sociálních snah ujímati, u nás nesmí býti váhání, nesmí býti boj o „jest-li", nýbrž nanejvýš o „jak".

Neboť ve velikých, moderních organisacích sociálních jest nejpříhodnější pole k práci výchovné. Vzbuditi ve členech též porozumění, vychovati je k sebeovládání! To platí pro stavy všechny, hlavně i pro zaměstnavatele a zaměstnané. Neboť teprve potom upamatují se při nevyhnutelných rozporech a bojích zájmových včas též na solidaritu.

Sociální výchova musí hned v mládí počíti. Mládeži hrozí dnes mnohem více nebezpečí než dříve. Bývá dříve stržena ve vír života hospodářského a tím i sociálního a politického. Musí býti chráněna nábožensko-mravní obnovou a posilou. Hmotné blaho závisí od péče o hodnoty duševní a mravní. Mravní osobnost nutno vytvořiti, národ upadající v životě náboženském propadá zkáze. Tak jest náboženská práce mezi lidem prací sociální. Proto: pracovati dále, neustávati! Nezištně pracovati, vždy s ohledem na celek. Nezištná práce přemáhá všechny obtíže. Dusí pessimismus, budí obětavost a jest nejlepší obranou před nesvorností. U takových pracovníků mohou sice býti různé názory, nikdy však boje a tříštění.

MIROSLAV OLŠEVSKÝ:

VŘESNÉ ZVONKY.

Jak by vás rozlil,
vy vřesné zvonky,
na slunném místečku
s krátkými stonky!

Voníte milounce,
dýcháte vůni —
ve vaší zapadnu
bezedné tůni.

Vřesové zvonečky,
drobounké duše,
zvoníte, zvoníte
a to tak hluše!

Víte, co láska jest,
co srdce cítí,
že srdce hojí se
polibkem kvítí.

Polibkem růžinky —
milounké dívenky,
to ví váš svět,
že hojí srdéčko dívčiny ret.

V. B.:

TŘETÍ ČESKÁ POUŤ DO LURD.

Kdo by z millionů katolíků na celém širém světě byl neslyšel o Lurdech? Kdo z nás by neznal toho jména? Lurdy, hojně vysmívané, hojněji velebené, nejhojněji ze všech Mariánských míst poutních navštěvované, Lurdy, město francouzské, v Pyrenejských horách malebně ležící, bylo letos cílem 600 poutníků českomoravských.

Již dvakrát konána byla zdařilá pout česká do Lurd, a sice r. 1903 a r. 1907. Při druhé pouti posvěcena byla v basilice růžencové v Lurdech překrásná, za 30.000 franků pořízená česká mosaiková kaple s nápisem nad obrazem Nanebevzetí Panny Marie umístěným: „Panně Neposkvrněné národ český.“

Letos v době od 21. srpna do 2. září pořádána byla vldp. Leop. Kolískem, konsist. radou a farářem v Blansku na Moravě, pod protektorátem Jeho Eminence nejdůst. p. kardinála pražského Lva ze Skrbenských, primasa království českého, III. česká pout s tímto plánem a směrem:

I. Vídeň—Linec—Innsbruck—Buchs (Rakousy)—Einsiedeln (Švýcary).
II. Einsiedeln—Lucern (menší zastávka), Bern—Ženeva—Paray-le Monial (Francie).
III. Paray-le Monial—Lyon.
IV. Lyon—Cette (při moři Středozemním)—Lurdy.
V. Pobyt v Lurdech pět dní.
VI. Lurdy—Toulouse—Avignon.
VII. Lyon—Ženeva—Bern—Curych.
VIII. Curych—Buchs—Feldkirch—Solnohrad.
IX. Vídeň.

Zpáteční cesta z Lurd byla původně projektována na Marseille—Nizzu—Milán—Padovu a Vídeň, pro nebezpečí však cholery bylo třeba plán v poslední chvíli pozměniti a Italii se vyhnouti.

Po vykonané společné pobožnosti v chrámu Páně ctih. Otců Lazaristů ve Vídni, za všeobecného nadšení, se zpěvem nebo modlitbou na rtech, v očekávání příštích událostí vyjelo dne 21. srpna z Vídně na 600 poutníků různých stavů z Čech a Moravy, několik i ze Slezska.

Po zajímavé sice, zvláště s počátku, ale celé odpoledne a celou noc trvající jízdě vídeňským lesem, městy Lincem, Solnohradem, Innsbruckem a velehorami alpskými přijeli jsme v úterý v 10 hod. dopoledne do slavného poutního místa v kantoně švýcském ve Švýcarsku, Einsiedeln. Čisté, vkusné toto horské město čítá na 9000 obyv., ročně však tam k Mariánské zázračné kapli připutuje na 50 000 poutníků.

Velikolepý byl náš průvod, ve kterém jsme odpoledne za zpěvu naší Mariánské hymny „Tisíckrát pozdravujeme Tebe“ slavnostně s poutním praporem z náměstí do poutní obrovské svatyně vešli. Mariánská kaple, na způsob domečku, jest uvnitř velikého kostela, který vyniká krásnými freskami a prací štukatérskou. Na oltáři v kapli je zázračný obraz Rodičky Boží tmavé pleti, předmět to něžné úcty, lásky i důvěry všech ctitelů Mariánských,

Velikolepý chrám Páně stojí na krásném návrší a přiléhají k němu mohutné budovy starobylého kláštera benediktinského, v němž tou dobou právě též dlel kardinál Rampolla z Říma, veliký přítel Slovanů, bývalý sekretář Jeho Svatosti Lva XIII. Kromě nás Čechů byli tam přítomni i poutníci z Elsaska v počtu 320; velice se jim líbily zpívané české loretánské litanie a krásná sola pěti vldpp. bratří Kolísků k Matičce Boží Marii. Neobyčejně tklivě dojímala zvláště prosba:

„Ach, uslyš, Matičko, náš prosebný hlas —
oroduj, Maria, za všecky nás!“

Po ukončení pobožnosti zahrála hudba papežskou a rakouskou hymnu. Většina poutníků vykonala tu i správu Boží ve zvláštní dlouhé kapli, kde se nalézají 34 zpovědnice, v nichž se zpovídá snad ve všech světových řečích.

Ve středu dne 23. srpna dopoledne odjížděli jsme s vděčným ještě pohledem k pohostinným, přívětivým Einsiedlům a s posledním „S Bohem!" krásné, nad městem trůnící Mariánské svatyni, velmi romantickou krajinou podél Zugského jezera ke stanici dráhy gotthardské, Alt Goldau. Nádraží leží na troskách sřícené hory roku 1806, kdy ve čtyřech minutách zasypány byly čtyři obce.

Kolem památné hory Rigi a jezera Immerského ujížděl vlak půvabným, závidění hodným krajem k jezeru čtyřkantonskému a k perle Švýcarska, překrásnému Lucernu. Na jedné straně zříti tu lze obrovský vrch Rigi, na druhé straně horu Pilatus s ledovci, dole jezero s vodou jak křišťál čistou, po níž krásně vypravené parníky a jiné četné lodi projíždějí, podél jezera pak četné vesnice na úpatí hor, lahodnou zelení pokrytých. Tu věru krásy přírodní jsou téměř nakupeny. Město má přes 30.000 obyvatelů, většinou katolíkův.

Ve 2 hodiny odpol. sešli jsme se ve starobylém chrámu sv. Leodegara na krátkou pobožnost, po níž pečlivé pořadatelstvo připravilo účastníkům pouti umělecký duchovní koncert na světoznámé veliké a dokonalé varhany. Tamější koncertní mistr a varhaník chrámový Fr. Breitenbach zahrál úchvatným způsobem tato čísla: 1. „Praeludium" od Bacha, 2. „Ave Maria" od Šuberta a 3. „Vyšehrad", symfonickou báseň od Smetany. Potom slovutný umělec ještě přidal náš milovaný chorál „Svatý Václave!", kterýž jsme si ovšem s nadšením v dálné cizině zazpívali.

Skoro nikdo neopominul navštíviti v Lucernu též tak zvanou „Lví zahradu", poněvadž v ní je ve skále uměleckým způsobem vytesán raněný lev, na pamět padlých hrdinů, 26 důstojníků a 760 vojínů švýcarské gardy, hájících 10. srpna r. 1792 v Paříži Tuillerií. Velmi poučnou jest o něco dále se nacházející ledovcová zahrada („Gletschergarten") s hlubokými, proudy vod druhdy způsobenými výmoly skalními a v nich omíláním zkulacenými balvany.

Někteří poutníci, zvláště „panáčci", zatoužili i po plavbě na jezeře; s chutí tedy vstoupili do lodiček, ale záhy vydatný déšť schladil jejich nadšení pro krásy jezera a přinutil je k rychlému návratu.

K večeru zajímavým, úrodným údolím Emmenu, kol úhledných domků a pěkných zahrad unášel vlak bavící se nebo se modlící a zpívající poutníky do Bernu, hlavního města Švýcarska, a po nedlouhé zastávce, jíž někteří použili k nahlédnutí do města až k parlamentu, rychle se všemi ujížděl k Frýburku, sídlu to katolické university, ke krásně položené a zařízené Ženevě a opět po celou noc dál a dále až k prvnímu zase cíli naší pouti na půdě francouzské, k městu Paray-le Monial.

Jak vřele bylo pozdraveno městečko toto (4000 obyv.), proslulé zjevením se tu božského Spasitele blah. Marketě Marii Alacoque r. 1675. V dlouhém průvodu, v němž se ubíral též vznešený spolupoutník J. Em. njdp. náš kardinál, předmět to zvláštní pozornosti všeho obyvatelstva i cizích, právě tam dlících francouzských poutníků, za hlaholu písně: „Bože, chválíme Tebe", ubírali jsme se od hlavního kostela, veliké to basiliky, vzhůru městečkem k milostné, překrásně vyzdobené klášterní kapli, v níž původ svůj vzala oblíbená, tklivá úcta k božskému Srdci Páně. Zde srdce křesťana rádo přísahá věrnost tomu Srdci nejsvětějšímu, jež lidstvo tolik milovalo; zde to množství praporů, jimiž svatyně vyzdobena kol do kola, svědčí, že k božskému srdci Ježíšovu lnou národové všeho světa křesťanského. O významu a původu slavnosti nejsvětějšího Srdce Páně promluvil tu dopoledne prof. V. Blažek z Litomyšle, odpoledne k úctě i lásce povzbudil P. Josef Rudolecký.

Poblíž oltáře na epištolní straně jest ve skleněné rakvi k veřejné úctě vystavena bl. Marketa Marie Alacoque, jež v této kapli jako prostá, zbožná řeholnice v XVII. stol. zjevením se samého Spasitele oblažena byla.

Přemnozí, zvláště duchovní, navštívili potom ještě tak zvané „Eucharistické museum", v němž ve více sálech ladně umístěny jsou různé obrazy, sošky, roucha, knihy a jiné předměty, úcty nejsvětější Svátosti oltářní se týkající.

Krajinou částí rovinatou, částí pahrbkovitou přijeli jsme k večeru dne 24. srpna do Lyonu, druhého to města ve Francii, s 520.000 obyvateli, města s pravým téměř mořem domů po obou stranách řek Rhony a Saony, proslulého zvláště vinařstvím a hedvábnickou výrobou. Četní Francouzové naslouchali našim zpěvům s utajeným dechem a patrným zájmem. Zajímavo jest, že v této starobylé kathedrále uchovává se též ve skleněné, drahocenně zdobené schránce neporušené srdce neobyčejně šlechetného lidumila a zakladatele řádu missionářských kněží OO. Lazaristů a vincenciánských spolků pro podporu chudiny.

Na Fourviere, přeskvostný to chrám Matky Boží, tak krásný, tak umělecký, jakého u nás nelze spatřiti, pravý, jak říkají, „dům zlatý", za 12 millionů franků, na vysoké stráni nad řekou vystavěný, dovezla nás lanová dráha. Česká píseň, česká hudba v tomto velechrámu zbožnosti a umění, jak krásné to spojení a úchvatné! Uchvátilo i Francouze s přítomným staříčkým kardinálem lyonským Msgr. Pierre Coullié, zvláště když po službách Božích před chrámem zazněly velebné zvuky naší hymny národní.

Lyon (Lugdunum) bylo i v ohledu církevním důležitým městem již za prvních dob křesťanských. Též pamětihodno jest, že roku 1245 a 1274 byly tu konány i všeobecné sněmy církevní; na posledním bylo též jednáno o spojení rozkolných Řeků a způsobu volby papežské v konklave.

Než, již minuly hodiny našeho pobytu v Lyonu. Za zvuků naší „národní" jedeme rychle podél zaprášených polí, olivových, morušových a fíkových sadů, kolem nepřehledných vinic a malebných zřícenin hradů, hned na pravém, hned na levém břehu Rhony; kvapně míjíme Avignon (s vysokým, bílým, nad městem vévodícím palácem, v němž bydlili papežové od r. 1309 1377), pak zase Cette, veliký přístav u Středozemního moře; k večeru jsme v Narbonne a ráno dne 26. srpna, v sobotu, již v Lurdech, vlastním, tolik toužebně očekávaném cíli daleké pouti. Konec příště.

M. F. Z:

TAK SRDCE MLUVILO.

MODLITBA.

Na tichých křídlech mystického snění
k Tobě, ó Dívko, duch můj povzlétá,
jak zvonů jasných slavné vyzvánění
ve tklivých chvílích neděl za léta.

Ó Panno Boží, láskou spalující
ubohá srdce světem deptaná,
viz duši moji teplou láskou nycí,
skloň se, ty milostí všech fontana.

Nechť duch můj teskný blahem tajným zmámen,
jak slavík z jara v květu zatiká,
již končím prosbu svoji vroucí — amen —
Ty snivá, sladká „rosa mystica"!

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 4.

TETŘEV:

VÁNOCE.

Ta dlouhá pole pod závějí,
jež bílý rubáš pokrývá,
dnes neznámým se blahem chvějí
a blaha zvěst je rozrývá.

Ty jasné hvězdy na nebesku
tak divným světlem sálají,
že bolu lidskému a stesku
až na dno teple sahají.

Teď zvon se rozhlaholil polem
a v dáli druhý šepoce:
„Ó, rozlučte se všichni s bolem;
jsou Vánoce, ó Vánoce!

VALENTA:

LUŽIČTÍ SRBOVÉ.

(Dokončení.)

Rokem 1870 objevuje se nové hnutí v lužické poesii a literatuře, dme se na povrch mladý proud, který vynesl nové pokusy časopisecké na osvěžení lužického písemnictví a dal poesii samostatného nástupce Zejleřova († 1870) Jakuba Barta nebo Čišinského.

V „Lužičanu“ vystupují noví, mladí pracovníci, spisů je takový nával, že „Lužičan“ nemohl vše pojmouti a proto povstal nový list „Lipa Serbska“ zvaný (1876–81) a Čišinskim později redigovaný, z níž vanul do Lužice osvěžující vzduch, podobný v jisté míře obratu v letech čtyřicátých.

Starším zdála se „Lipa“ příliš sebevědomou, ale o čem se domnívali, že jest cizí, mělo své kořeny v Čechách. Rozvíjející se poesie česká působila velmi zdárně na mladé hlavy, na nejnadanějšího Jakuba Barta čili Čišinského, zejména mladý ještě tehdy zjev české poesie — Vrchlický.

Mladí však setrvali přes všechny výtky starých; „Lužičan“ počal padati a r. 1882 splynul s „Lipou“ v nový list „Lužica“, jejíž redakci převzal Muka a tím přešlo vedení v belletrii úplně do rukou nového pokolení.

K této nové družině náleželi belletristé Muka, Král, Skála a zejména Čišinski.

Někteří z nich však umlkli nebo přešli k jiným odvětvím literatury. Skála věnoval se literatuře náboženské, Muka jazykozpytu i národopisu. Muka prokázal vynikající služby poesii lužické zvláště vydáním „Sebraných spisů Hondrija Zejleře.“

Nejvíce vynikl r. 1856 narozený Jakub Bart nebo Čišinski. „Kniha Sonetow“ r. 1884, překvapující obsahem i vybroušenou skvělou formou, získala mu rázem první místo v lužické literatuře. Jeho mistrovské ovládání řeči zrcadlí se ve sbírce „Formy“ (1889).

Hned v úvodní básni „Formy“ zračí se jeho vzletnost a krása mluvy, která jej vynesla na vrchol lužického „Parnasu“.

Píše:

„Srbská řeči! Tvoje slova hravá,
v rýmech líbezně a mocně zvoní;
mně se radostí až točí hlava,
když jak pestří motýli se honí.
K nim se družit touží poletavá
píseň, která z duše mé se roní.
Rád zahrávám s formou v písni ráji,
kouzlo zvu, v rej vodím slova vzletná,
květy líbám, volám písně květná,
hájím rým a rhytmus v srbském kraji.“

Čišinský byl lyrik rázu hlavně reflexivního a v posledních letech ozývala se u něho víc a více struna satirická. Valná většina jeho prací jest lyrikou vlasteneckou, velmi ohnivou a pádnou. Lidovému duchu blíží se ve svých balladách a romancích, jinak zdá se býti způsob jeho psaní čistě individuální, vědomě mířící za cíli jinými, než na mysli měli napodobitelé Zejléřovi. To bylo příčinou výtek nenárodnosti, jež Čišinskému činěny byly neprávem.

I na poli vědeckém nová generace zastoupena byla pracovníky, z nichž přední místo náleží Mukovi jako jazykozpytci a národopisci. Jeho „Statistika Serbow“ a mluvnice dolnolužická, jeho četné sbírky lidových písní, rozpravy filologické a literárně historické v časopise „Mači Serbow“, jehož redakci vzal po smrti Hornikově (1894), učinily jej známým po všem slovanském světě. Převzav duševní vedení života lužického v letech 1890, připojil se k velikým svým předchůdcům Hornikovi a Smoleřovi, s nimiž tvoří trojici stožárů lužické lodi.

Jako v letech 1870, tak i nyní povstala nová družina, která si založila svůj list „Lužicki Serb“ (1895—96), časopis pro srbský lid a studenty, jejž redigoval Žur.

Je patrno, že literatura lužická rozvinula se za posledních 100 let výtečně a rozkvět její vyznačuje nejlépe rozvoj časopisectva.

Osvěžení belletrie očekávalo se od Čišinského v redakci „Lužica“ a od „Matice Serbské“, která po otevření definitivního vlastního domu věnuje se vydávání knih.

Leč souzeno jinak. Poslední léta nynějšího století stíhala rána za ranou 155 tisícový národ Lužických Srbů a právě ti, v něž nejskvělejší naděje se kladly, zapadli v chladný hrob, mezi nimi i Jakub Bart neboli Čišinski.

Vše, co pověděno o snahách srbské národnosti, o jejím literárním rozvoji, týká se zvláště Lužičanů Horních v Sasku. Část hornolužických Srbů v Prusku nepožívá sice výhod, kterých si krajané jejich dobyli, proto však přece účastna jest národní práce. Budyšín jest i pro ně hlavním střediskem, k němuž vlasteneckou láskou planou.

Ne tak má se věc u Lužičanů Dolních. Postavení jejich bylo odedávna horší než v Lužici Horní; v době znovuzrození svých bratrů nechápali se díla a nyní jsou v stavu skoro beznadějném.

Povstali sice i u nich křisitelé jako Kopf, Schindler, Zwahr, avšak práce jejich nepotkala se se zdarem — nebylo jim u vlastních jejich krajanů rozuměno.

ANT. SKALICKÝ:

VZPOMÍNKA.

(Své drahé matce.)

V jizbě bylo ticho, když má chorá hlava
tupě spočívala na poduškách žhavá...
Ticho... Procitl jsem... Bratři všichni spali
Lampa blikala a měsíc oknem svítil...
Jeho záře bledá přívalem se valí —
je mi posud divně, jak bych teď ji cítil...

Choré spánky bolely a líce plály...
Oko kalné letlo do měsíční dáli, —
do těch tichých nocí světlem oživených,
nocí tichých, krásných, bledých do sinava..
Spánky bolely a na tabulích sklenných
měsíční šla záře tklivá, umíravá...

Náhle slyším šepot... Zvednu kalné oči...
V koutě matka klečí, hlavu k Kristu točí,
rety šepotaly, ruce spiaty měla —
v tváři úzkost, v zracích slzy blýštěly se,
ruka spiatá pohnutím se rychle chvěla —
já však zřel jen rety, které modlily se...

V šeru jizby v tmavých stínech bílé stěny,
visel Kristus chudě jenom ozdobený...
Čísi ruka upletla naň věnec rudý...
tak tu visel tklivý, smutný v rozepětí,
k němuž matka modlila se za své děti...!

V. B.:

TŘETÍ ČESKÁ POUŤ DO LURD.

(Dokončení.)

Přijeli jsme před 10. hodinou dvěma vlaky na lurdské nádraží. S námi zároveň přijelo 8 vlaků zvláštních, poutnických, z Poitieru, jeden za druhým. Představte si ten shon a ruch na nádraží. Nás čekalo zvláštní, významné překvapení: sám J. M. tarbsko-lurdský p. biskup Schöpfer očekával nás se

svým sekretářem a srdečně nás uvítal, zejména J. Em. p. kardinála Skrbenského, jehož pak odvezl si s sebou do své residence.

Na nádraží zažije poutník první mohutný dojem, čistě lurdský: na peroně a před nádražím celá řada ručních vozíků připravena jest pro nemocné, jež poutníci s sebou přivezou. (Poznamenati sluší, že o naše nemocné s nevšední péčí a láskou, dnem i nocí, po celou cestu všude obětavě se starala pí. baronka Pražáková, choť advokáta v Brně, se svými dvěma syny i s baroneskou dcerou. V plné míře si zaslouží veřejných díků). A vozíky ty táhnou a nemocné ošetřují — mužové tak intelligentního zevnějšku, tak uhlazeného chování, že poznáváš ihned, že nejsou to najatí služebníci. Hluboce dojímá tě láska těchto cizinců, které víra a úcta k Panně neposkvrněné učí tomuto bratrství k neznámým, ubohým nemocným. Jen ty, kteří seděti mohou, usazují do těchto vozíků; přijíždí však s poutníky i takoví, že bys při pohledu na ně hned zaplakal; ty, co nejšetrněji odnesou do připravených automobilů a dopraví do lazaretu. Připomínám hned nyní, že po Lurdech všude, u jeskyně a basiliky zvláště, tyto „milosrdné samaritány“ vidíme stále. Hle, intelligence, jež za víru a skutky křesťanské lásky nikterak se nestydí. A u jaké vážnosti mají kněze a chrám Páně!

Měl bych nyní se rozepsati o krásné poloze Lurd, o Matce Boží, která zde tak často divy tvoří, o divech, které se tu již staly, o výstavnosti svatyň zdejších, o cizincích, kteří tu plní velikými davy ulice, o ruchu obchodním a podobných zjevech — to všechno by stálo za to, ale středem všeho přece jen tu zůstává jeskyně zjevení, nad níž se klene mohutná, velebná, drahocenná basilika. K ní tedy hlavní obraťme zřetel! Zde věru doslovně se plní slova prorocká Panny Neposkvrněné: „Aj od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.“ Francouzové, Portugalci, Belgičané, Čechové, Němci v těchto dnech tu závodí v úctě Mariánské.

Vrcholem této oslavy zůstávají však průvody svátostné, které se konají po 4. hod. odpol., při nichž kněz vedoucí průvod, žehná nejsvětější Svátostí v monstranci každého nemocného zvláště, (na jedné straně bylo jich na lůžkách a vozíčkách položeno 94, a byli ještě na protější straně a v čele prostranství před basilikou), a pak průvod světelný večer. To jsou události vlastní jen Lurdům. To nadšení a ta důvěra, ale zároveň i jistá smělost, kterou Francouzové při tom osvědčují, strhne každého a jakési rozechvění zmocňuje se zástupů. Za naší přítomnosti odhadovány zástupy již prvního dne na 30—40.000; některý den bývá až 60 000 poutníků, kdežto město samo čítá jen 9000 obyvatelů. V roce 1910 přibylo do Lurd 306 zvláštních vlaků poutnických. K stolu Páně přistoupilo loni 625.000 věřících. Zajisté úctyhodné to číslo! A když se při průvodě svátostném nějaké náhlé uzdravení stane — úmyslně nepravím zázrak, neboť to třeba teprve zjistiti, potom obdivovati třeba tu úctu ke Svátosti, jež celé toto množství lidu, napiatého měrou nejvyšší, udržuje v posvátném tichu a vzorném pořádku. Však ale po průvodě je podívaná na ten shon, v němž páni i dámy, intelligence i lidé prostí spěchají na místo, ošetřovateli a pořadateli ovšem již ohraničené, aby z blízka popatřili na uzdraveného. A my toho byli očitými svědky první a třetí den, kdy několik uzdravení se stalo. Srdcem, kostmi, nitrem celým pronikal hlas volajícího kněze, jenž vítal svátostného Spasitele a vysílal k němu krátké, z evangelia vzaté prosby. Biskup provázen incensanty a muži, nesoucími baldachýn, velebně žehnal nemocné, důvěryplný zrak k velebné Svátosti upírající, když mezi nimi náhle na vozíku svém se vzpřímila dívka 22letá, Marie Geay z Laforét, v kantonu de Cerisey, a s výkřikem plným hrůzné radosti, se smíchem i slzami ve tváři prohlásila, že sproštěna jest svého ochrnutí, jež po dvě léta na lože ji poutalo. Matka za ní stojící sejímá pokrývku s uzdravené a slzy hojné smáčejí její tvář.

Dívka radostně pohlíží za vzdalujícím se Spasitelem, ruce podává ubožákům vedle ní ležícím, s nimiž až dosud sdílela trpký osud jejich. Jásot celého okolí dosvědčuje, že radost i vděčnost jeho stejnou jest.

A tím úpěnlivěji zněly opět prosby: „Smiluj se!" „Pane, ať vidím!" „Pane, ať slyším!" „Pane, ať chodím!" Uzdravené osoby odvedeny byly po skončeném průvodě do kanceláře komise lékařské ku přísnému vyšetření. Neníť za zázrak prohlášen žádný zjev, jenž by se dal vysvětliti nějakým způsobem přirozeným. Až věda prohlásiti musí, že její rozum tu nepostačuje k vysvětlení uzdravení, pak teprve má místo vysvětlení nadpřirozené. Připomínám, že lurdské noviny, denně vycházející, nevyhlašují proto nic za zázrak, nýbrž spokojují se prostým vypověděním fakta.

Každý den v Lurdech končí pak průvodem světelným od jeskyně, dlouhým náměstím chrámovým zpět před růžencovou basiliku. Tento průvod tisíců a tisíců pějících s nadšením známou hymnu:

„Kde v údolí ku řece hora má sklon,
všem poselství andělské zvěstuje zvon,"

v tolika různých řečích, končící však společným, mohutným: „Ave, ave, ave Maria", tento průvod, při němž každý účastník se svící plápolající při onom „Ave" nadšeně světlo svoje do výše zvedá, průvod zakončený před basilikou společným „Credo", nelze vylíčiti nikdy dosti názorně a nadšeně, aby, kdo neviděl, — o něm správnou představu si učinil. My Čechové těšili se po všecky dni zvláštní pozornosti. Shromážděni za poutní korouhví svou, zpívajíce z plných hrdel a nadšených duší za zvuků jaré naší hudby, strhli jsme i četné Francouze, že zanechali svého „Ave" a spustili s námi „Zdrávas, zdrávas, zdrávas Maria!" A nebyl to jen prostý lid, jenž tímto nadšením byl uchvácen.

Mile se nás dotklo, že i jeden francouzský pán, jat lahodou našich českých písní u jeskyně zjevení, žádal nás o přenechání poutní naší knížky pro krásné prý zpěvy, jež odtamtud zpíváme, jež by si chtěl také zazpívati aspoň dle nápěvu, když řeči nerozumí.

Pak následovala officielní návštěva účastníků naší pouti u tarbsko-lurdského biskupa dra. Schöpfera. Návštěva tato v parku před residencí měla ráz nanejvýše srdečný. Vyslechnuv se zálibou naše zpěvy vítal nás ndp. biskup jako poutníky sobě nejmilejší, vítal zvláště J. Em. ndp. kardinála Skrbenského, vítal jako dávné milé známé i pořadatele vld. pp. bratry Kolísky. Českým „Sláva" řeč svoji ukončil a trojí hřímavé „Sláva" naše bylo mu vděčnou naší odpovědí, již slovy upřímnými v řeči francouzské tlumočil J. Em. ndp. kardinál pražský a dp. dr. K. Kolísek.

V úterý (29. srpna) vydali se někteří odvážlivější poutníci, v počtu asi 30, na výlet podél Pyrenej k Atlantickému okeánu, aby shlédli mořské lázně Biarits, a San Sebastian (již na španělské půdě) v zálivu Biskajském. S návštěvou i s vykoupáním v moři byli všickni velice spokojeni, leda až na jediného „panáčka Josefa", jenž při rozmarné té koupeli přišel o zlaté brýle.

Čtyři dni, jež v Lurdech jsme pobyli, uplynuli jako voda. Ve středu (30. srpna) nadešlo nevyhnutelné loučení. Poslední mše sv. shromáždila nás ve farním kostele lurdském, poslední průvod před sochou Panny Marie před basilikou. Naposled kráčíme k jeskyni; zdá se, že i hudba i hlasy nějak tklivě se chvějí, ač pěje se známá píseň: „Tisíckrát pozdravujeme Tebe", — je to v Lurdech naposled — — Již naposled hledíme u jeskyně v milostnou Panny neposkvrněné tvář, naposled vystupuje na kazatelnu dr. Alois Kolísek, se slzami v očích volá: Buď s Bohem, místo předrahé! Nejen srdce pěti přítomných bratří Kolísků a srdce zemřelého bratra Františka, jenž první

pout sem vedl, zde zůstanou, ale i každý z nás českých poutníků, přibijí tu téměř to srdce své sem na tu skálu přesvatou; zde nestrhne a nezničí je žádná bouře života . . . Posléze J. Eminence, náš p. kardinál vystupuje a loučí se s Matičkou Boží. U Tebe, Maria, zbožnosti jsme se naučili, Tvůj příklad a svatý kříž Syna Tvého nám milost zachová, požehnání a shledání s Tebou nad hvězdami nám zajistí — — S Bohem naposled!

Po dokonaném s těžkým srdcem rozloučení došlo k rychlým přípravám na zpáteční cestu. O půl 2. hod. odpol. opouštíme Lurdy. S Bohem místo drahé! Ve svých vzpomínkách budeme se často a rádi k tobě vraceti.

K 11. hod. v noci dorazili jsme po 36hod. „tůře" do Curychu na nocleh. Ráno, v pátek 1. září, společné služby Boží v katolické „Liebfrauenkirche" a prohlídka města. Někteří zatoužili shlédnouti i curyšské krematorium. Za 60 centimů (skoro jako haléřů) vpustí tam každého a vytápěč pece všechno ti vyloží. Vidíš tu pec s kamenným roštem; před jejím otvorem malé železné koleje s pokrovem. Na koleje, jako na nějaké sáňky postaví se rakev a když pec již vytopena, posune se do vnitř. Odpoledne o půl 3. hod. měl býti pohřeb, o 10. hod. dop. už ze sousední místnosti pec vytápěl. Na jeden pohřeb, pravil, potřebuje 350—400 kg. koksu. Do pece spalovací vedou se jen plyny, které ji rozžhaví do běla; posunutou rakev zachytí vespod umístěný, pohyblivý hák a vtáhne ji do pece. Rakev zničena je v okamžiku, tělo plné vlhkosti a kostí potřebuje půl2—2 hod. času. Příbuzní okénkem, vlastně sklíčkem malým, jako u dalekohledu, vzadu pece patří — jeden po druhém vždy na chvilku — jak plameny ošlehují a ničí tělesnou schránku zesnulého. Po nich, vždyť zaplatils pár haléřů, můžeš se podívat i ty. Viděl jsem, jak plameny olizovaly bílou lebku a bílý hrudní koš. Za hodinku shrne se hráblem, co z kostí zbude; plechový kbelík jest už podstaven. Je toho hromádečka bílých, jako vápencovitých úlomků; vytápěč ti nabídne několik kousků na památku a zbytek se uloží do výklenku ve zdi . . .

V Curychu, kde umírá na 10.000 osob ročně, spáleno bylo loni na 550 osob, letos dosud něco přes 300, a v tom je započteno 187 mrtvol z ciziny přivezených a nejchudší lidé, které osvícená obec curyšská dává spalovati zadarmo, na svoje útraty. Židé se spáliti nedávají; to vynalezl jen pro křesťany.

Také jsme se podívali do „Gross Münstern," velechrámu to kalvínského; požádali 20 centimů vstupného. Stěny pusté, holé, otlučené, bez ozdob; jen hlavice sloupů zdobeny jsou reliefy s výjevy z Písma sv. Krásné, ale hrozně potlučené fresky objeveny v lodi chrámové; pocházejí ještě z dob, kdy chrám byl katolickým. Lži — reformace zpustošila chrám tento asi podobně jako Abraham Skultet a „zimní král" Bedřich Falcký r. 1619 náš metropolitní dóm sv. Vita.

K večeru téhož dne unášel poutní vlak účastníky lurdské pouti již zase blíž a blíže ke drahým domovům. Přes Feldkirch, Innsbruck, Solnohrad jelo se po celou noc v jednom tahu až do Lince a do Vídně. V sobotu v poledne, dne 2. září, oddělila se v Linci část českých poutníků, s nimi i J. Em. nejdp. kardinál Skrbenský, poněvadž odtud měli již blíže ku Praze. Ještě kvartetto „Zdrávas hvězdo mořská" zapěli Jeho Eminenci bratří Kolískové ve vlaku na rozloučenou, hudba zahrála na nádraží v Linci poslední „Kde domov můj," jako dík všech českých poutníků milému, blahosklonnému, vznešenému spolupoutníků, a co nevidět, ukončena III. česká pout do Lurd radostným se shledáním tak dlouho vzdálených poutníků s dychtivě je již na nádraží vídeňském očekávajícími příbuznými a známými. Zástupy vídeňských Čechů s kyticemi uvítaly nás.

„Vaši lidé jsou velmi zbožní," chválili v Lurdech francouzští kněží poutníky českomoravské. Díky za vaše uznání a veškeru laskavost! Vždy vděčně a rádi budeme vzpomínati krásných i posvátných Lurd, zvláště pak Tebe, Matičko Boží Neposkvrněná.

„Ave Immaculata!"

JAN NEP. ŠANDA:

SLAVÍK POOTAVSKÝ.

Bylo to v naší nízké jednotřídce, když po prvé uslyšel jsem jméno Heyduk. Zpívali jsme unisono píseň, jež začínala slovy:

„Drotařík jsem ubožák,
skrovnou hledám práci,
růžičkou mi planý mák,
jenž se v žitě ztrácí."

Pan učitel nám řekl, že ta slova jsou od básníka Heyduka. Divně mi znělo tenkrát to jméno — Heyduk! A mladá hlava zatoužila: Kéž bych mohl uvidět jednou podivného pana Heyduka! A uviděl jsem ho, jen že hned nepoznal. Byl jsem tenkrát primánem píseckého gymnasia. Vášní mou stalo se hned v prvé této třídě divadlo. Zimničně čítával jsem návěští divadelních ochotníků. Tenkrát též právě zavítala do Písku společnost operní — Lacinova tuším. Rozběhl jsem se jednoho krásného dopoledne ze vrat gymnasia k nárožní tabuli, kde velikým písmem se skvělo: RUSALKA a zahloubal jsem se do čtení osob. Po chvilce přistoupil těsně ke mně vysoký pán, milého, usmívavého obličeje. Na nose seděl mu skřipec.

„On chce vidět tu Rusalici, že ano?" prohodil najednou.

Začervenal jsem se.

„A co že ještě nemá vousy, což mu nerostou?"

Horko rozlilo se mi celým tělem. Uprchl jsem. Pán se za mnou rozesmál zdravým, srdečným smíchem.

Doma na moje popsání řekli domácí: „To byl Heyduk."

„Heyduk?" — Od té doby jsem Heyduka zdravil, ale nějak nesměle Zapomněl jistě brzo mistr Heyduk na tento maličký výjev a pak zdravila ho spousta studentů. Nepoznal mne tedy, ale já Heyduka začal ctíti. Přečetl jsem v sekundě jeho „Dědův odkaz", „Bělu" a „Bohatýry". V tercii však stal jsem se cele jeho — „Sekyrníkem". Už nezdravil jsem básníka nesměle, nýbrž s jakousi hrdou zbožností. Jak jsem byl pyšný na to, když jednou ráno potkal jsem Heyduka ve velikém parku píseckém a on mi odevzdal dva dopisy, abych je donesl na poštu, neboť měly „jíti hned". Každému z kollegů quartánů jsem toho dne vypravoval: „Já dnes nesl Heydukovi psaní na poštu!" Byl jsem na to hrdý do krve.

A ještě jednu živou vzpomínku na mistra Heyduka. Bylo to na konci roku v quintě. Šel jsem s bývalým svým učitelem z obecné školy po chodníku. Tu nás potká najednou Heyduk. Znali se s mým panem učitelem a při té příležitosti mi Heyduk podal ruku Dnes po letech, mluvívá-li se o básníkovi, rád se pochlubím, že mi stiskl ruku. Poslední tři třídy gymnasiální studoval jsem v Budějovicích a od té doby neměl jsem příležitosti uviděti mistra Heyduka.

– S––:

ZE SLOVÁCKÉHO HUMORU.

Jak pomáhal sedlák duši z očistce.

Zloděj kradl v noci z komína maso. Nešťastnou náhodou zlomila se hůlka a zloděj i s masem sletěl do síně na ohniště. Rachotem tím byl vyburcován ze spaní hospodář.

„Šmarja co sa to děje, co je to? Istě nejaké strašidlo, nejaký duch.“ Tak rozumovala hlava rodiny. Na veliké domluvy ženiny vzal světlo a pln strachu a hrůzy vešel do síně.

„K-d o je t-o t u?“ ptal se, jektaje zuby.

„Duša z očisca,“ zněla odpověď plačtivým hlasem.

„A c-o ž á-d-á-š?“ ptal se dále sedlák, neopovažuje se pokročiti.

„Otevři dveřa,“ odpověděla dušička.

I vyhověl sedlák té.o žád.sti a dveře dokořán otevřel. Sotva se tak stalo, skočil někdo od ohniště a tak se v nich mihl, že srdnatému hospodáři světlo zhaslo.

Strachem jsa bez sebe, zavřel rychle dveře, skočil do světnice a vykládal ženě, že vysvobodil dušičku, která prý neměla nikde pokoje.

„A dyby to byl tak zloděj,“ povídá žena.

„Ty si dávno trúba,“ odpověděl muž. „Myslíš, že bych sa zloděja bál?“

Ráno pohleděl sedlák do komína. Zlomená hůl byla na zemi a nejlepší kus masa pryč.

„Ó, já osel, dybych to byl věděl, že to byl zloděj a sebral nám maso, já bych ho . . .!“ křičel.

„No jak zloděj,“ pravila žena; „dyt to byla duša z očisca, co ho zvedla a bude za tebe v nebi orodovat!“

Slib.

Po cestě kamenité a jdoucí do kopce tlačil chalupník namáhavě trakař s pytlem brambor. Slunko silně hřálo, tak že chalupník často se zastavil, aby si odpočinul a setřel krůpěje potu, jež se mu perlily na tváři. Zvolna jen bral se ku předu, třeba že synek jeho Martin táhl z předu za provaz.

„Pane Bože,“ zvolal otec, opět se zastaviv, „pomož nám převést ty erteple aspoň přes kopec. Lesti sa tam ščasně dostaneme, kúpím ti svícu jak pauz.“ *)

„Ó tatíčku,“ zrazoval synáček, „ta by stála peněz!“

„Byť ticho,“ zašeptal otec, „aby nás Pánbu nečú. Až nám pomože, nedáme mu nic.“

ANTOŠ TRAVENSKÝ:

PRYČ CHMURY S ČELA . . .

Pryč chmury s čela, rozjasni se lic
a zaplaň touhou nadšení,
ku práci nové, novým činům vstříc,
spěj s chutí k svému zrození!

Jen prací, nechať jakoukoli již,
se vrátí zemi klid a ráj,
jen tak se povzneseme k hvězdám výš,
kde jasno jen, kde věčný máj! . . .

*) Dlouhé silné dřevo, kterým se přitahuje fůra sena.

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 5.

TETŘEV:

BRATŘÍM.

Vy, drazí v daleku,
vy rodní mojí bratří, —
vám dnešní vzpomínka,
vám duše moje patří.

Je kouzlo ve světě,
jež doma nepoznáme;
a když ho ochutnáme,
nám úsměv rozkvete
ni radost v mladé tváři.

To jenom samotáři
a duši vyrvané
z té drahé, rodné země
se v úděl dostane
a opřádá ji jemně.

Ó kouzlo otčiny,
ó kouzlo rodné lásky!
Jak přes vše končiny
jsou silné tvoje svazky!

A nikdy nezhynou
v své neskonalé kráse...
Co v světě širokém,
co lásce vyrovná se?

Té lásce hřejivé,
již bratří srdce hostí,
jež v činy rozkvétá
a z mužné pučí ctnosti?

V té lásce síla je
a vzpruha k žití boji,
ta sladkou útěchou
mé srdce v bolu kojí.

Ta k činům pohání
a duši vzletu dává; —
ta láska zázrak je,
jímž duše k žití vstává.

A proto plaň a hřej
ty ohni, svatou záři,
v mém srdci plápolej
a obrážej se v tváři!

A oko plane zas
a v dálku s touhou patří; —
vždyť tam kdes daleko
mne vzpomínají bratří.

S. A.

O KONCI KLÁŠTERA SV. KLIMENTA.

Bylo to po z mrtvých vstání Syna Božího léta 1421. Všechna pole kolem Kyjova byla mrtvolami jako poseta, po městě rozléhal se vítězný ryk a z dálky zaznívalo zlostné pokřikování poražených Táborů. Jako rozlícené vosy prchali k buchlovským lesům. Vůdce jejich, Bedřich ze Strážnice nejednou zlostně zahrozil palcátem směrem k Velehradu, kamž si chtěl ještě toho dne proklestiti cestu. Chtěl v prach obrátiti ono posvátné místo, ale lid slovácký mu ukázal, že si nedá svých chrámů pustošiti a s krvavými hlavami zahnal rozlícený dav.

Nastávající soumrak a mohutné lesy buchlovské vybízely je k odpočinku. Leč zklamali se. Z dálky donesl k nim večerní vánek hlahol zvonů. To na hoře sv. Klimenta zvonili klekání. Od nepaměti byly zvony svato-klimentské každému tak milé. I nebylo člověka, který by na jejich volání nebyl se pomodlil „Anděl Páně“. Teprve tito byli první, u kterých minuly se s účinkem. Nebylo to také nikterak divno. Mysl těch, kteří ještě před několika hodinami poskvrnili svých rukou krví bratrskou, byla příliš zdivočelá, než aby uposlechla volání zvonů. „Kněz“ Bedřich dokonce se nad tím ušklíbl a bodnuv zuřivě vraníka do slabin, úprkem hnal se ke stráni, na níž vypínal se opevněný klášter. Již byli nepřátelé u hradeb, již vyrazili branku a zvony ještě zněly a v klášteře bylo právě tak ticho jako jindy.

Náhle roznesl se v jeho prostorách křik z tisícerých hrdel vycházející, který otřásal budovou až do základů. Ještě nedozněla jeho ozvěna a již duněly po opuštěných chodbách těžké kročeje „Božích bojovníků“. Hledali tam kněze a poklady. Nenalezli toho ani onoho. I obrátili se ku chrámu v naději, že aspoň tam bude něco pro ně. S povykem vrhnuli se Táboři dovnitř. Ale uprostřed kostela všichni stanuli jako na povel. Stál tam stařec v dlouhé říze sv. Augustina a přísně upíral své zraky na nepřátele. Byl to jeden z několika málo bratří, kteří nechtěli klášter opustiti. Nebál se ani cepů, ani palcátů, a proto umínil si promluviti jim do duše.

„Jak jste to sem vstoupili? Nevíte, že stojíte na místě posvěceném? Nepamatujete se, že nyní jdete se sekyrami na ten otář, před kterým ještě nedávno jste klekávali? Ale to, přísahám Bohu, že se k němu nedostanete, než přes mou mrtvolu! Nuže, nastavte meče, já zase nastavím svá prsa a zabijte mě, mě, který jsem vás první učil, že máte rodičů svých ctíti!“

Zdálo se, že slova statného řeholníka neminula se s účinkem. Popuzení sedláci si připamatovali, jak chodívali sem do kláštera leckdy prosit o pomoc i o radu a jak nyní se mu chtějí odvděčiti. I zastyděli se nad svým jednáním a jeden krčil se za druhého. Již počali se někteří vytráceti z chrámu, když kdosi ze zadu zvolal: „To jste Táboři? Takového starého se bojíte? Zabte ho i s jeho bratry!“

Všichni obraceli se užasle na smělce, který opovážil se tak popouzeti. Seznali, že sám vůdce Bedřich to tak mluví. Přes to ani jeden neodvážil se vztáhnouti ruky po onom neohroženém muži. Pln zlosti vskočil hejtman na prah kostela a celou silou zavolal na ty, kdož byli venku: „Hej vy, kteří jste sem až z Čech přišli, ukažte, že se nebojíte krve, jako tito zbabělci!“

Po těch slovech několik vousatých Táborů vrhlo se do chrámu, cepy vznesly se jim nad hlavami a za okamžik kácel se stařec s roztříštěnou lebkou k zemi. Ostatní pohledem na krev rozlítili se jak šelmy a již valili se k oltáři, kde pobili i ostatní bratry.

Poustevníci řádu sv. Augustina, před lety od slavného Karla „Otce vlasti" sem přivedení, padli. Zemřeli jako hrdinové, kteří raději život položili, než by opustili svůj stánek. Zvony svato-klimentské stále ještě zněly, ale tak smutně, jakoby svým pánům pohřební píseň pěly.

Povražděním řeholníků nebylo dílo zkázy ještě dovršeno. Se střechy vyšlehly plameny a za krátko byl celý klášter jak ohnivý sloup. I věž chytila; a zvony — těžce dopadnuvše k zemi zároveň s vytrvalým zvoníkem — umlkly na věky. Rudá zář široko daleko se rozlévající zvěstovala všem o smutném osudu hory svato-klimentské. Požár kláštera byl mohutnou tryznou nad mrtvolami vlastních jeho pánů, kterým bylo pykati za neúspěch nepřátel.

Dlouho to ještě trvalo, než dohořel poslední kus dřeva a z kláštera nezbylo nic, jen několik zdí. I ty vzaly za své a skryly ve svých troskách těla umučených řeholníků.

— —

Dnes jest na hoře sv. Klimenta pusto a prázdno. V té lesní samotě nutí se člověk ku vzpomínkám, mysl zalétá do slavných dob říše Svatoplukovy, kdy toto místo bylo našim předkům jediným a zároveň prvním zdrojem vzdělanosti v jazyku mateřském; vmyslíme se v klidnou dobu působnosti řádu sv. Augustina i v ony smutné časy, jež učinily zdejšímu životu konec. Zdá se nám, že jedině ty husté lesy buchlovské vzpomínají na své pány, ševelíce nad nimi chmurnou ukolébavku: „Odpočiňte v pokoji — po boji!"

A. TRAVĚNSKÝ:

PODZIMNÍ MOTIV.

Utichlo stromů šumění,
soumrak se v krajinu plíží,
s nebe k nám tisíc hvězdiček
bolestně dolů jen shlíží.

Hvězdiček tisíc, třpytivých
žhavé jen slzičky rosí,
vadnoucích aster kalíšky
krutý mráz v záhonech kosí . . .

Na loži dívka v rozpuku
spoutána chorobou leží,
měsíček světlem magickým
světničku ubohé střeží.

Uvadly růže na lících
dech mrazu jara květ drtí,
dívčina s okem hasnoucím
snoubí se s démonem smrti . . .

U LESA, NA LOUCE . . .

U lesa, na louce,
dívenka bledá
naříká — běduje,
koho as' hledá?

Matičku? tatíčka?
Dávno jsou v hrobě,
dávno již odešly
dušičky obě.

Šohajka milého
nehledá ani,
dávno byl zasažen
válečnou zbraní.

K hřbitovu pohlíží,
kde otec leží,
zkad' dobrá matička
dívenku střeží . . .

NAD HROBEM BRATRA . . .

Pod drnem v hrobečku,
bratříčku milý,
sníš blaze, věků sen
kratičkou chvíli . . .

Pod drnem v hrobečku
tělo tvé hnije,
vzpomínka na tebe
v mysli mé žije. —

Dobře ti — sladce spi!
tichý sen věků,
vždyť proti Osudu
není tu léku . . .

Smrt až mně pokyne,
podetne žíly,
budem' zas' pospolu
jak tu jsme byli . . .

A. S. KRÁSNOHORSKÝ

ZE ŠKOLY.

Pan professor rozzloben: „Poslouchejte, Knotku, opět nedovedete řečtinu. Zastihl jsem vás již po několikrát nepřipravena. Co pak je to s vámi letos? Proč zanedbáváte tak ušlechtilého předmětu jako jest jazyk řecký, jímž mluvili první naši průkopníci kultury a jejž my vzdělanci v úctě máme? Snad nejste dokonce zamilován? Patrně nevíte, dle jaké zásady se máte říditi, abyste požadavkům jak školským, tak mimořádným vyhověl. Povězte mu tu zlatou zásadu hm, třeba vy tam, Cvrlíku!“ Oslovený žák vstane a aby panu professoru „kápl do noty“, praví: „Napřed jest povinnost, pak zábava.“ „Ano, zcela správně; napřed jest povinnost, pak zábava,“ liboval si pan professor. Knotek však, ode dávna chytrá liška, bez obalu s patrným úsměvem lakonicky odpověděl: „Prosím, pane professore, mně jest řečtina zábavou, a proto si ji nechávám až na konec.“

JAROSLAV IVO:

PADÁ LISTÍ S LÍP.

Padá listí s líp tak tiše,
žluté, svadlé volně padá,
větry provívané s výše,
že stesk do duše se vkrádá.

Vždyť jak dávno tomu,
co tak opojivě kvetly,
co tak zavoněly z lomu,
včely v rojích na ně vzlétly?

Vždyť jak dávno tomu bylo,
co jsem pod nimi šel v touze,
co mé srdce pro Tě bilo,
já Tvou ruku tiskl dlouze?

Padá listí s líp tak tiše,
žluté, svadlé volně padá,
větry provívané s výše,
že stesk do duše se vkrádá.

ZDENĚK BOŽENSKÝ:

LÁSKA ZPÍVÁ.

I.

Má píseň tryskší z mysterií snění
zas u zlacených paláců se modlí,
kde zamknuto je bílé srdce laní.
A paláce ty v moři světel hoří,
kol v vonných keřích slavíci se líbaj',
když růže kvetou do magických nocí.

K nim vzpomínky se stále znovu vrací,
tak jako k hnízdu vyplašení ptáci:
vždy tolik vroucně o vpuštění prosí
a cestu sobě vlahou slzou rosí,
a za jedno se stále jenom modlí

smět v oltář krásných zadívat se očí
těch širých zraků, temnoty z kad proudí
a zároveň se světel lodě tříští;
v nichž dřímá lítost poraněné srny —
v nichž Rájů ptáci hnízda sobě splétaj'.
Když hvězdné runy tesknou touhou zpívaj'
když měsíc stříbrem okna moje cloní
mé pozdravy u Jejích dveří klečí.
A z oblohy když nakupené žaly
ve těžkém dešti úpěnlivě kanou,
mé srdce pláče v jejich zašumění
k Ní, modlené a bíle tolik Lani.

II.

Jest hvězdou bílou, zenitem mé Touhy,
jíž v variantech blouznivých a snivých,
k Ní slétá v podvečer, když usínají ptáci.
A zlaté jitro v růžích když se koupá,
když první písně rozběhnou se krajem,
mé vzpomínky se zase k Ní jen vrací
a zbožně klekaj' k tabernáklu srdce.

Chtěl jako Phoenix spálit bych se v ohni
své Touhy žhavé. Očištěn z ní vzlétnout
a přimknouti se k nejvíce mi drahé,
pak k prosbě sepnout chvějící se dlaně,
by zlatá jiskra z Jejích očí slétla
v mou smutnou pout, jíž Getsemany lkavé
snad povedou až vzhůru na Golgata.

III.

Proč chcete, aby v mlčení
se pavučiny skryly
ty písně, které ze zahrad
mi Rájů dosud zbyly.

Proč chcete, abych pochoval
ji v hřbitov zapomnění,
když právě z nich se pramení
tok nejdražšího snění.

A třebas rty mi zamknete
přec srdce bude zpívat,
a oči třebas slzené
se budou v nebe dívat.

A dokavad mi odtamtud
hvězd chóry kývat budou,
můj leknín bude bílým dost
i růže dosti rudou.

Maria P.

SNÍH.

Nad dědinou plynula tmavá, hvězdnatá noc . . . Statky stály zadumány a z oken zela tma . . . Ticho po špičkách bralo se kol a šeptalo píseň míru.

Snové, v nejrůznějších podobách vkrádali se do chat. Lehkým mrazíkem obejmuty kalužiny na návsi tuhly, matně se lesknouce. Uprostřed návsi starožitný kostelík vypínal svou napolo zpuchřelou zvonici k zachmuřeným nebesům . . .

Nad tím pozemským rájem bdělo laskavé oko Boží . . .

Tu náhle cosi bílého se jeví v ovzduší, stříbřitá vločka zvolna pluje na vlnách vzduchu k zemi a zůstává ležeti na snících střechách, na ztuhlé silnici.

— —

Když nastalo šedé, zimní jitro, přistoupil upracovaný sedlák vrásčitých tváří k nízkému oknu a starostlivým zrakem zkoumal počasí nastávajícího dne. Náhle radostný úsměv zaplavil mu tvář a jeho kostnatá pravice počala hladiti husté šediny na skráních — znamení to dobrého rozmaru. Obraceje se ke svým vnukům, pravil: „Hleďte, už máme první sníh!“

J. V. HRADECKÝ:

ANTICKÉ JARO . . .

Vánek teplý v nysejských nivách šeptá,
Proserpina kvítka tam sbírá. Chloris
v bujnou kadeř vínky jí pestré vplétá
a písně zpívá . . .

Matka země dcerušku v klíně chová,
večer rosou zvlažuje různé rety,
z jitra zoře k líbání dítko staví,
životem jaré.

FR. SMUTNÝ:

USÍNÁ KRAJ.

Usíná kraj.
umlká ruch,
noc klade stíny šedivé,
hvězdiček lesk,
měsíčka zář
rozhání city děsivé.

Usíná kraj,
umlká ruch,
spánek se klade na víčka,
proč srdce sníš,
proč nechceš spát,
či myslíš její na líčka?

J. M. D.:

BLAŽEN, ZAŠLÉ TOUHY KDO SI NEVZPOMÍNÁ.

Prchlo jaro milé
se vší krásou svojí,
prchlo snivé léto,
— kdo tu bolest zhojí?

Prchly květné louky,
prchly vonné lesy,
proč jen mizí v dáli
co nás někdy těší?

Pryč jsou žírná pole
s mořem žlutých klasů
— kdož by neznal touhy
oněch zašlých časů?

Zbyly sivé nivy,
lesy zasmušené,
přes ně divým chvatem
vichřice se žene.

Pučela to láska,
jak na louce kvítí,
— truchlobolnou slzou
matný zrak se svítí. —

Mizí jarem všecko,
když se v podzim stmívá,
blažen, zašlé touhy
kdo si nevzpomíná.

TETŘEV:

K DOMOVU.

Zas v rodný spěju kraj
a duše plesá, jásá, bouří.
Tak jako Odysseus po Ithaky kouři
má duše touží tam. — Jeť ráj,
jejž ve snách zříme v šeru lesů . . .
Proč plni naděje a dětsky krásných plesů
vždy hledáme ho tam,
kde třeba jenom chudý domek pouhý
nám sladký kouzlí klam, —
proč smutek po něm těžký, dlouhý?

Jak známý uzřím dol
a chatky, chýše, dvory;
mé srdce divné stisknou svory,
že píseň zapěje — tu měkkou, mol
— Tam vzhůru na stráni tu známou vidím stezku
— a v srdci hluboko kdes pláče akkord stesku.
A mraky vzpomínek se táhnou bledým čelem
a prsa omládlá se náhlým vznětem dmou:
hle! — obraz ten mi býval těšitelem
a vpřed mne vedl těžkou žití tmou.

Nuž budiž pozdraven
a zkvétej v bouři věků!
Tvůj věkovitý sen
nechť nepodlehne zloby vzteku,
nechť šťastná tvoje hvězda září
a v ustarané lidu tváři
nechť obráží se dál tvůj jas!
A jednou, — až mi hlava zbělí
a níž ji stlačí těžký, trudný čas, —
pak budiž zase můj — ach můj — a celý!

MILA —a:

VEČERNÍ NÁLADA.

Jest k večeru . . . Jen v dáli dumné hory
se rýsují tak nejasné a šeré,
a z polí, luk a lesů zdvihají se
par závoje a bílé mlhy steré.
Již zmlkl bzukot hmyzu, hlahol ptáků,
jenž z lesů do polí se nesl plesný —
vše zmlklo, i ten slavík v růžném keři
svou sladkou písní zkolébal se ve sny.
Vše usnulo . . . Jen bledý měsíc s výše
se dívá okem jasným v dálné kraje,
on jediný snad studeným svým světlem
smí stříbro házet v noc a její taje.
A hvězdic vyšlo jako kvítí v lukách
a usměvavou dolů patří tváři,
proč nesestoupí k nám, proč v temno září?

BESÍDKA.

Z AMERICKÉHO ŽIVOTA.

Bylo před osmou hodinou ráno. Sníh pod nohama jen chrupal při každém kroku, a chodci, jakoby byli někým popoháněni ku předu, spěchali rychlým krokem, neohlížejíce se ani v pravo ani v levo. Měl jsem zaměřeno k universitní knihovně, kolossální to budově, stavěné dle antického vzoru. Pod paždí jsem nesl několik Andresových spisů, jež jsem byl právě přečetl a cestou pomýšlel jsem, jak vděčni bychom měli býti těm, již se o to přičinili, by zde — na americké universitě bylo zařízeno zvláštní oddělení pro českou knihovnu. Vešel jsem a dlouho jsem se probíral zaprášenými řadami knih — což mi bylo důkazem jak málo — je li vůbec — je toto oddělení knihovny navštěvováno. Bylo mi jaksi smutno při myšlence, že po zápase — (bez něhož ovšem oddělení nebylo zbudováno, neboť knihovna česká zde jest dosti velikého rozsahu, v celku velmi slušná) — když knihovna přece zřízena — leží ladem. Jak dychtivě — pomyslil jsem si, byla by čtena v mnoha českých settlementech, co užitku by tomu přinesla — co plodů vynesla a zde — zde na universitě — kde přece značný hlouček českých studujících, jest jako to sémě, jež padlo na skálu. — Leží ladem. —

Setkávám se se studenty, táži se tu a tam zda čtou naši literaturu. „I jak bych mohl — vždyť sotva postačím se svou prací“ — aneb — „nemohu čísti v češtině dosti plynně, čtu s námahou, a tak — nečtu vůbec.“ Takových a podobných odpovědí se mi dostává. Inu pravda věru, — čte-li člověk ten neb onen jazyk s námahou — je těžko se vpraviti ve čtení a čísti se zálibou. Jisto však jest, že pouze prací si získáme hravou znalost řeči.

A tak naši velikáni dřímají sen spravedlivých, pokryti jsouce rouškou prachu, — čekajíce až některý našinec zabloudí v ta místa a uvolí se na chvilku vyrušiti je z jejich klidu, je otevříti a dáti se jimi pobaviti neb poučiti.

Vybral jsem si několik spisů a spěchal pak ke své laboratoři. Však sotva jsem sešel se schodů dolů na chodbu, oslovil mne někdo v angličině: „Nechcete si, p. John, koupiti cedulku?“ „Co — jakou to cedulku?“ V tom však jsem spatřil jak dívka měla zavěšeny na modrých nitkách kulaté tištěné cedulky, velikosti as 4 cm. v průměru, na nichž tištěno následovní:

V-N (a pod tím v menších písmenkách tag day, 1911 (den přivěšování cedulek.) Písmenka V-N byla zkrácenina slov Visiting Nurses (navštěvující obsluhovačky) gradnoutky to z nemocnic, jež obsluhují po celý rok nemajetné v nemocích v jejich příbytcích; tedy podobné našim milosrdným sestrám, pouze s tou výjimkou, že mají odborné vzdělání a musí skládat státní zkoušky.

„I ano, s radostí,“ pravím, „mnoho-li stojí?“ „I to, cokoliv si kdo přeje dát. Peníze tyto jdou do společného fondu,“ začala mi vysvětlovat, „z něhož jsou tyto posluhovačky vydržovány a jež pak navštěvují chudé nemocné, vypomáhajíce kde je třeba.“

Vyklopil jsem tedy co jsem právě měl v peněžence, což ovšem nebylo mnoho, a dívka mně navlékla cedulku do kabátové dírky.

Sotva jsem vyšel ven, viděl jsem na sta hochů takto již ozdobených. Ať jsem přišel do kterékoliv budovy, všude byly dívky s cedulkami. Kdo byl již takto ozdoben, toho neobtěžovaly. Ten však — jenž nebyl, neunikl jich bystrému zraku, a okouzlujícímu úsměvu, s nímž předstoupily před jednotlivce a ovšem nikdo neodolal.

Prozíravá to obchodní praktičnost jemného pokolení! Fond vzrostl na mnoho tisíc dollarů. A tato praktičnost nebyla obmezena pouze na universitu, jak jsem se dříve domníval, nýbrž na celé město. Na každém uličním rohu, na

každé pouliční káře dívky připínaly cedulky. Každý dal co mohl. — Ženě v Americe galantní mužské pohlaví nic neodepře — a toho jsou si ony dobře povědomy. A tak, za jedinký den dobře promyšlené a systematicky vedené práce sešlo se hrůza peněz. A vše šlo tak hladce — tak lehce — že to jednoho až překvapilo. Číňan s Japoncem, Němec s Čechem a Rusem a Švédem, Američan i s černochem, všichni přispěli společně do jedné pokladny. Nebylo tu žádného racionelního ohledu; katolík i protestant, netázal se ni jeden ni druhý na nic, — všichni ruku v ruce společně přispívali.

Šel jsem právě k obědu. Cestou potkal jsem dělníka, nejspíše nějakého řemeslníka. Měl připnuté dvě cedulky. Musil jsem se pousmát, však byl jsem věru potěšen pohledem, že tento chuďas nelitoval peněz, nýbrž přispěl dvakrát do společné pokladny. Inu pravda jest, že chudina jest citlivější, že má lépe vyvinutý smysl pro lidskost.

Co bídy, bolestí a strádání zažehnáno takto jen jediným dnem práce něžného pokolení! A jak prakticky vše zařízeno! Být to muž, byl by polovicí lidí odpuzen — ženě však všude dopřáno. Každý věděl, že to jde pro všeobecné dobro a tak s tou největší ochotou přispěl. Co ubožáků bude žehnat tomu dni, ve kterém na ně pamatováno!

J. John.

TETŘEV:

U NÁS, ACH U NÁS...

U nás, ach u nás...!
Bývalo teploučko, když přišla vesna,
travinou zajásal omládlý luh,
zázračným dechem svým budíval ze sna
ptáka i kvítko náš nebeský Bůh.

U nás, ach u nás...!
Slunce jas nad strání tvořival divy,
obilím odíval hroudnatý lán,
květnatou záplavou nyjící nivy, —
v zrajícím plodu nám žehnával Pán.

U nás, ach u nás...!
Hroudy se černaly klikatou rýhou,
babího léta se vlnila niť,
dědeček klesaje pod žití tíhou
chystal se s přírodou ke spaní jít.

U nás, ach u nás...!
Do sněhu zapadla celá ta říše,
pohádka nasela do kraje mír,
andělská hymna zní s nebeské výše,
zvonů hlas dusí zas duše mé vír.

HRADECKÝ:

PŮLNOČNÍ.

Jdou mraky šedivé, nad krajem jdou,
jak mnichů v kápích nekonečný řad;
chladný jim vítr hude teskně píseň svou
a metá sníh ve mrtvé ticho lad...

Jdou mraky šedivé, nad krajem jdou,
na věžích zvony mlčí, jenom houká sýc.
ve zvonech vítr tlumí píseň svou,
ve chrámu pusto jen, jen zápach voskovic.

Jdou mraky šedivé, nad krajem jdou,
jdou v dál a dál a nikde neprodlí,
v neznámo jdou — — sýc ztišil píseň svou,
ve chrámu ticho je, nikdo se nemodlí!

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k č. 6.

F. A. PŘÍVOZSKÝ:

ČERVÁNKY NOVÉHO JITRA.

Mladý život zpívá o tajemné síle, zpívá o velikých činech ... V mladistvých nadějích sní o těžkých povinnostech, aniž by ještě pocítil tu vnitřní moc konání toho, čeho od něho važaduje zákon psaný neznámou rukou do desk srdce. Sní v záři růžových květů jiter, v horkém dechu unavujících, tichých polední, sní ve stínu rozsáhlých křídel nocí, která se nad ním rozkládají, jakoby jej chránily před tíhou nevlídné, smutné tmy.

Slyšíme magický hovor času, stále stejně a přece tak snivě hudbou zvučící, jenž vypravuje o tajemném bohatství neznámých dosud sil, o skvělé naději do budoucnosti, o nesmírných pokladech snesených staletími. Cítíme žhavost slunce, jež pohlcuje čistý dech rosy, slyšíme rhytmus v neznámo plujícího času, jemuž již od nepaměti naslouchalo lidstvo. —

Jde všecko stále ku předu v tom napohled všedním ruchu a shonu neviditelnou svojí drahou, vytčenou neúprosným Osudem. Každý chvátá za velikými, lákajícími cíly, kdes v neznámých krajinách hledá kouzelně zářící hvězdu svého blaha, na nebi krásném, bezmračném ...

Jak hluboko musí duch lidský vnořiti se do tajů Neznámého, aby alespoň nejmenší chvíli mohl patřiti do dílny, odkud vychází vše to, co nám slouží, čeho člověk s prospěchem k svému snadno odlétajícímu blahu užívá! A jen chvíle, ve kterých můžeme se potkati, částečně ve stínu své vlastní fantasie, s odleskem té jasné záře, která od nepaměti zapalovala duše žíznící po pravdě a tím zároveň po kráse, té od nepaměti existující a přece nikdy nehasnoucí záře, které svým organickým zrakem nevidíme, avšak můžeme cítiti v blízkosti snad nejmenší.

Mladý život nesměle pohlíží kolem sebe, jakoby se ještě bál těch úsměvů světla, jež k němu padají s bledých květů vlastní zkušenosti, s naivním klidem zastaví se před každou překážkou, kterou potká na své dráze, vybočuje s cesty a ubíhá... Ani v nejmenším netuší, že může býti v krátkém čase příčinou skvělých výkonů.

Hnáni vnitřní jakousi touhou, silou, kterou přináší doba, kráčíme úzkou stezkou mezi nebezpečnými hlubinami vlastní nejistoty a pouze v záři paprsků nehasnoucího Slunce klidně přijíti můžeme k místu určenému, pouze nadchnuti slovem veliké Pravdy můžeme přijíti tam, kde nás volá věčný hlas.

Jdeme pomalu, stále blíž a blíže k tomuto jistému uskutečnění našich nadějí, z nichž vlastně se skládají všechny složky našeho života...

J. V. HRADECKY:

JEN DÁL!

Životem burně k cíli jen spějme,
do zadu ani na stranu krok,
v neštěstí sílu, naději mějme,
v cestě pak žádný nestojí sok.

Neschůdná cesta k každému cíli,
klesneš-li, rychle zase se vzmuž,
naděje pevná ať tebe sílí,
dále jen k metě! — ukaž, že's muž!

Neprodli nikdy! — Čas je tak drahý, —
prodlíš-li chvíli — spěchá on dál,
vytknuté drž se životní dráhy,
vždyť tepot srdce volá „Jen dál!"

ZIMNÍ.

Sněhu plno kolem,
vpřáhnu do saní,
rolničky zní dolem,
koně uhání...

Jedu lesem, husto
sněhu na větvích,
kolem je tak pusto,
nikde žádný smích.

Za lesem však stojí
pěkná hájovna,
vjít se zima bojí,
vím já proč zrovna.

Červená tam růže
kvete v ústraní,
zima škodit může,
v kraj dál uhání.

K hájovně hned oři
leťte rychleji,
mrazem tváře hoří,
tam se ohřeji.

MIROSLAV OLŠEVSKÝ

HŘBITOVE!

Hřbitove, hřbitove
na strmém vršíčku,
v svém klíně chováš mi
rozmilou matičku!

Hřbitove, hřbitove,
vroubí tě lesíček,
pod tvojím příkrovem
dřímá můj tatíček!

Hřbitove, hřbitove,
svaté Boží pole,
řekni tam matičce,
tatíčkovi dole!

Řekni jim, požaluj,
co se já napláči,
že moje slzičky
rov jejich rozmáčí!

ODPUSŤ MI MARIA...

Hlubokou úzkostí spiata,
ruce své spínáš ve svaté touze
z života kalu, z neřestí bláta,
má duše... ubohá.

Modlitba se rtů line se tklivá,
v slzách a v zármutku nad vinou lkáš.
Odpusť mi, Maria, se rtů ti splývá,
ta prosba mění se v bolestný pláč.

DOBROSLAV LISKA:

LUBLAŇ.

Zlaté slunko již zapadalo, když po šestihodinné jízdě ze Štyrského Hradce spatřil jsem hlavní město vévodství kraňského, bílou Lublaň.

Město to rozkládá se v rozkošné krajině, na obou březích hluboké Lublanice a na úpatí Zámeckého vrchu, který vévodí městu a celému krásnému okolí. Se Zámeckého vrchu, na němž nalézá se starý hrad, jest úchvatný pohled na město i okolí. Lublaň jest rozdělena řekou Lublanicí na dvě části, východní a západní, jež jsou spojeny pěti mosty. Vnitřní město má ulice úzké a nepravidelné; v předměstích však a v části nové jsou ulice široké a pravidelné. Město čítá asi 40.000 obyvatelů, kteří jsou převážnou většinou Slovinci. (Podle sčítání lidu z roku 1900 měla Lublaň 36 547 obyv. K obcovací řeči slovinské hlásilo se 29.732, německé 5423, české 208, polské 2, maloruské 2, srbsko-chorvatské 63, k vlašské 150 lidí)

Poněvadž Lublaň byla postižena několikráte zemětřesením (poslední bylo r. 1895), jsou téměř všechny důležitější a památnější budovy původu novějšího.

Z jižního nádraží přijde se alejí do vídeňské třídy, v níž se nalézá justiční palác. Jdouce odtud třídou Marie Terezie a Prešernovou ulicí, dostaneme se ke františkánskému kostelu ze XVII, stol. s freskami Mercingera, Languse, Potočnika, Wolfa a Robleka. Špitálskou ulicí přijdeme k radnici ve slohu gotickém, vystavěné r. 1717. Před ní jest obelisk a veliká ozdobná kašna od Fr. Robba z r. 1751, na kteréž pracoval deset let.

Na pravo od radnice rozkládá se hlavní náměstí. Jdouce od radnice na levo, staneme brzy před biskupským palácem z r. 1643 a kathedrálou sv. Mikuláše. Majestátní ta stavba ve slohu renaissančním, r. 1707 provedená, má mnoho fresek od Quaglia a Languse a skulptur od Robba. Na oltáři nejsv. Trojice jest skvostný tabernakul s dvěma krásnými anděly z šedého vlašského mramoru, pocházející od posledně jmenovaného sochaře.

Odtud není již daleko na nám. Vodnikovo a císaře Josefa. Na náměstí Vodnikově jest pomník Valentina Vodnika († v Lublani r. 1819), slovinského básníka z doby probuzení.

Studentskou ulicí možno se dostati ku hradu, bývalému sídlu zemského hejtmana. Odtud jest překrásný rozhled na město a okolí, zvláště s věže jest úchvatná panorama Alp, obklopujících Krajinu.

Sestoupivše z hradu, zabočme ke kostelu sv. Floriana (z r. 1660; hlavní oltář s mramorovými sochami pochází od Robba) a Růžovou ulicí dojdeme na náměstí sv. Jakuba s farním kostelem (fresky Jurija Šubiče a nádherná socha Panny Marie). Z náměstí se lze dostati přes „Stari trg" a „Dvorski trg" na Kongresní nám. Na něm ve stromořadí se nalézá poprsí maršálka Radeckého od Ant. Fernkorna. Kromě toho jsou tu tyto důležité budovy: zemský dům, reálka, kostel uršulinský, koncertní dvorana Filharmonického spolku a německé kasino.

Od kasina ulicí Šelenburgovou, třídou Františka Josefa a Bleiweisovou přijde se k Národnímu domu. V něm má svoje středisko Slov. Plan Društva, Čitalnica a Sokol. Nedaleko Národního domu jest palác zemské vlády a museum „Rudolfina" s bohatými sbírkami praehistorickými, archivem a malbami J. Šubiče.

Jdouce dále stromořadím Lattermanovým, přijdeme do parku, v němž jest letohrádek Tivoli. Za ním jest restaurace Švýcarský domek, cíl mnohých vycházek. Nejčetněji jest navštěvováno stromořadí Lattermanovo. Výše vzpo-

menutý Tivoli býval majetkem maršálka Radeckého. Před ním také stojí jeho pomník, jenž však byl při posledním zemětřesení poněkud pošinut. To zavdalo Lublaňanům příčinu ke vtipu, že Radecký, vykonav za živa mnohé pochody, musil po smrti alespoň pokročiti.

Neopominul jsem se podívati též na lublaňský hřbitov. Tam, téměř zapomenut, klidně odpočívá vynálezce lodního šroubu, Josef Ressl, rodák chrudimský. Dříve již zmíněný slovinský básník V. Vodnik má tu zbudován nádherný pomník z r. 1827.

Lublaň jest sídlem zemské vlády, vyšších státních úřadů a knížete biskupa. Má mnoho vzdělavacích ústavů, jako vyšší gymnasium, vyšší reálku, bohosloveckou fakultu a j.

Lublaň jest městem prastarým. Založení její připisuje dávná pověst Řekům, vypravujíc, že prý již ve stol. XIII. před Kr. Jason se svou družinou Argonautů připlul po řece Lublančici do končin nynějšího města Lublaně, kdež založil osadu. Historicky jest pak zjištěno, že skutečně již za starověku tu stávalo město Aemona, které náleželo k Panonii. Asi sto roků před Kr. dostalo se pod moc Římanů a záhy tu založeno biskupství.

Po třídenním pobytu rozloučil jsem se s Lublaní a nastoupil cestu do Postojny.

K. MARIANSKÝ:

ZA MÝMI PÍSNĚMI.

Z archy klidné, z kněžské svojí duše
do potopy vášní, jaru vstříc,
vypustil jsem s jitrem v sladké tuše
hejno písní, bílých holubic.

Tiché, krotké v dál se rozletěly,
křišťálové, v ráji mohly kvést;
nevím, dcery, venku najdete-li
olivovou svěží ratolest.

Kdyžby nezvaly vás květy stromů,
plašily vás kalné přívaly:
navraťte se bílé zase domů,
kde jste bezpečně dřív dlívaly! — —

F. M. Z.:

KDO?

Noc snivá se k zemi snáší
a v dálce slyšet klekání,
jdu lesem, mé dumy plaší
hluboké z temna volání.

Kdo volá mne v tuto chvíli,
snad mrtvé mojí lásky duch,
sladké u pramenů víly,
neb lekavý Pán dobrodruh?

Noc jde, krajem smuten těkám,
už dávno zmlklo klekání,
i měsíc plá, já se lekám
temného z lesa volání.

A všude klid, rosa padá,
nad vodou šustí rákosí,
kdo tebe jen, duše mladá,
kdo teplou láskou orosí? . . .

ALBA:

VÁŠ DLOUHÝ POHLED . . .

Váš dlouhý, blahý pohled lesklý — —
ach víte, co já z něho čítám?
myšlenky božské, soulad, něhu
i srdce Vaše vroucí lká tam.

A tomu dávno, srdce chladlo,
svit oka denně uhasínal,
nadarmo teskné vzdechy táhly
údolem — marně paž se vzpínal.

A myslím na své mládí zašlé,
kdy nebem celá zřela země
v mou duši tichou, zamyšlenou,
a tónem kosa děla ke mně — — —

A tomu dávno, šťastná chvilka
zdá se, že v srdce zadýchala mi —
jsem teď blažena nevýslovně,
kdy v pohledu se setkám s Vámi.

ZD. BOŽENSKÝ:

TICHA SNĚNÍ.

IV.

Někdy v květech, jindy teskně
píseň moje k srdcím mluví,
dvě však jistě, jistě najde,
která vždycky porozumí.

Vždyť rozumí zašumění
v podzimu když listí padá,
pochopí i také slzu,
která se mi v oči vkrádá.

Rozumí i tklivé písni
pohádkových svojich stromů,
pochopí, proč celé bytí
volá teskně domů, domů.

Doma je mi všechno květem,
tam je každý koutek písní,
zde však smutno k uplakání
tolik slzí duši tísní . . .

Doma je mi všechno rájem,
tam po polích štěstí chodí,
doma slunce zářivější,
když se z růží nebe rodí.

Bílé vyrostly tam duše —
po těch se mi nejvíc stýská,
proto i ta píseň moje
zdaleka jen pro ně trýská.

V.

Sníh v okna bije, šlehá,
jde vzpomínání tmou,
však duše darmo hledá
klid, světlo, lásku svou.

Rád slyším sněžnou bouři,
rád divý vichrů let,
v něm píseň smrti krouží
a pohrdání v svět.

Stín kolem přešel bledý
sám, s hlavou skloněnou —
a za ním bol šel němý,
šel s duší zlomenou.

Šlo kolem proklínání,
šlo s čelem sinavým —
šlo temnou, pustou plání,
šlo prázdným srdcem mým.

Šlo kolem tiché lkání,
šel tvrdý hořký smích,
šlo s nimi umírání,
šel těžkv, černý hřích.

VI.

Tajemným světlem zářily hvězdy,
jako když ze tmy mlhavě svítí
opály smutkův — symboly slzí.

Výkřikem byly zraněné duše,
efermní vůní vadnoucích květů,
kolem nichž kvílí podzimu písně.

Teskné ty zpěvy ulehly v srdci
znaveném žhavou hádankou Sfingy,
Sfingy mé Lásky — zda mne maj' rády!

Zda mne maj' rády! Smím ještě věřit
v pohádku čistou svatých čtyř očí,
v tušenou píseň zlatých dvou srdcí?

Ó světlo volání! Palčivá žízeň
vyssává srdce bloudící temnou
alejí zhaslých sluncí a květův.

Těžko jest umřít — horši však ještě
nad hrobem všechněch nadějí splakat —
přestati žít a nevstoupit ve hrob.

JAN ORAL:

TO SRDCE MOJE . . .

To srdce moje probodněte,
až duše vzlétne ze hrudi —
v něm tolik lásky vždycky žilo —
ono mě v hrobě probudí!

Co snů v něm kvetlo nedosněných
a plálo lásky z mladých let —
ó, probodněte to mé srdce,
až vzdechnu jednou naposled . . .

Ne, nebodejte moje srdce!
Za lásku vraždit — byl by hřích!
Nedejte ani tlít mu v zemi
a vyjměte je z ňader mých . . .

A dejte je jen mojí milé,
jí patřilo vždy, v žití mém —
mé srdce plné velké lásky
ať jeji jest i za hrobem!

—OVA:

PRÁCE UŠLECHŤUJE A ZDOBÍ ŽENU.

Perský šach byl nemocen. Tázal se svých rádců, co má činiti, by se uzdravil. Ti mu řekli, aby oblékl košili člověka šťastného. Vynaloženo tudíž vše, aby šťastný byl nalezen. Při dvoře však jej nemohli nalézti a ve hlavním městě dokonce ne. Vždy scházelo něco ke štěstí úplnému. Rozešli se tedy poslové do všech krajin, aby šťastného hledali. Vše marno. Konečně našel posel v odlehlém údolí na pastvě hocha, jenž rozkošně odpočíval v trávě a koncertoval na svou píšťalku. Posel dal se s ním do řeči a shledal, že mladý pastýř jest úplně šťasten a spokojen. Když však chtěl jeho košili, vyšlo na jevo, že hoch košile nemá Arcivévodkyně v Paříži, jež četla toto vypravování, chtěla se pokusiti o totéž. Umínila si, že půjde šťastného člověka hledat. Než její pátrání bylo dlouho marným. Konečně obdržela za války italské r. 1859 z Magenty dopis od dřívější své přítelkyně. Ta stala se milosrdnou sestrou a ošetřovala raněné vojíny. Z dopisu vyrozuměla vévodkyně, že sestře ničeho neschází k úplnému štěstí. Odebrala se ihned k ní, aby jí projevila svou zvláštní prosbu. Ale jak byla zklamána, když se dověděla, že zmíněná sestra poslední košile použila za obvaz pro raněného vojína. Tak nenašla přec vévodkyně, po čem toužila, prostředek, jímž mohla by se šťastnou státi. Z toho vidíme, že ne vždycky jen v palácích, jak se snad mnohá dívka domýšlí, sídlí spokojenost. „Věřte mi," pravila jedna královna, „na šat panovnice padá často více slz, než na zástěrku selky." —

Pravé štěstí spočívá vždy v člověku samém. Každý jest svého štěstí strůjcem. A myslím, že nepřeháním, když tvrdím, že největším štěstím dívky jest, když dovede pracovati, když práce jest jí rozkoší. Největší chvála, kterou vyznamenali staří Římané matronu, byla: „Seděla doma a předla." V pohanství pokládána byla ovšem práce za hanbu a ponechávána pouze otrokům a otrokyním; dělníci byli na nižším stupni lidské společnosti, jejich osud byl horším osudu zvířat. Avšak křesťanství práci zušlechtilo. Kristus sám byl schovancem tesařovým, pracoval v dílně až do 30. věku, za své apoštoly zvolil si opět řemeslníky. Proto nepohrdali králové ani královny prací. Po smrti šlechetné královny burgundské Berty, říkal lid: „Byl kdysi čas, kdy Berta předla." Na svém sedle, které v museu se chová, dala si přidělati kužel, aby mohla i na cestě představiti.

Jaká však práce přísluší nejlépe ženě? — „Můj dům, můj hrad," říkává Angličan. A toto heslo jest cílem práce každého Angličana, protože každý chce bydliti ve svém vlastním domě. Ovšem takový dům je třeba jen domeček někde na odlehlém místě, s maličkým kouskem zahrady. Ale pro něho je to malé království a paní tohoto království jest žena vlídná, pozorná a roztomilá, která má totéž laskavé slovo pro podřízeného úředníka, který pracuje v kanceláři jejího muže, jako pro sebe vynikající osobu. Jestliže o ženách anglických s takovou chválou se mluví, proč by se totéž nemohlo říci i o ženách českých?

Slavný náš kukátkář píše o své matce na počátku „Kukátka" takto: „Započínám s upomínkou na Tebe, má v Bohu zesnulá matko, Ty hvězdo mého života! S nebe svého hleď na mne, žehnej pracím mým, bych byl Tvým dítětem nejen dle těla, ale i dle srdce a ducha. Jsem na Tebe hrd! Jsem synem královny! Mé matce skvěl se na čele diadém ctnosti. Matko, oroduj za mne, bys mohla i ty býti hrda na mne, až umru." Byla to žena sice jen prostinká, z lidu, a přece náš milý kukátkář, jsa již knězem, často na její slova a napomínání vzpomíná. Anebo, kdo s radostí opět a opět by

nesáhl po spise Boženy Němcové, v němž tato slavná spisovatelka líčí svou babičku, jako vzornou ženu českou. Též matky Palackého a Jungmanna byly jen ženy prosté, avšak ony přece svou prací a starostí o rodinu vychovaly takto národu výtečné velikány.

Ale ne každé ženě souzeno jest starati se o domácnost, neboť mnohá musí i své živobytí těžce vydobývati. A při tomto zaměstnání jest ženě nezbytně třeba znáti svět, aby dovedla býti samostatnou nejen v životě rodinném, ale i ve veřejnosti.

Mládí, dokonáno jsouc v činnosti a pracovitosti, jest základem dlouhého života, praví lékaři. Z toho můžeme soudit, jaký vliv má práce i na zdraví. Dosvědčujeť totéž i zkušenost. Kdo se štítí práce a námahy, ten se stane slabým údem společnosti lidské. Jen odpor tvoří pravou sílu, jen překonání obtíží poskytuje samostatnosti, tvůrčí síly a charakteru. Či není to po celý život jen námaha, úsilí a protivenství, jimiž nás Bůh vychovává a které nejušlechtilejší charaktery vychovávají? Proto praví dobře náš básník: „Kdo ještě chléb svůj v slzách nejedl, ten vás nezná, vy moci nebeské!"

Až dosud kladlo se méně důrazu na to, že i ženě k mravnímu životu je třeba charakteru. Dle zastaralých zásad vychovávají se dívky dosud jako stvoření bez samostatné vůle, jimž stačí jen pro všechen život slepá poslušnost. Leč nemělo by se tak díti. I žena musí býti charakter, by čeliti mohla námaze, úsilí a protivenství, která na ni ve světě přijdou, zvláště za nynějších poměrů, kdy to v lidstvu vře, kdy nepřátelství na všech stranách se vzmáhá, snažíc se ve svá tenata polapiti dobře neobrněné ženy a dívky. Protož stůjme pevně na stráži, křesťanské dívky, ukažme, že jsme si vědomy svých práv!

Práce má však ještě jeden veliký úkol. Ona člověka obveseluje. Kdo by neslyšel rád písně ženců a dívek, jež se letní dobou krajem rozléhají?

Žádný národ v lidstva tísni,
kdekoli jej vyhledáš,
nemá tolik krásných písní,
jako zpěvný národ náš.

Písní Slovan Boha chválí,
písněmi on miluje,
zpěv jest jeho život stálý,
zpěvem národ pracuje.

Bohužel, často však slyšeti písně, možno-li je tak nazvati, nad nimiž se pořádnému člověku vžene krev do tváře. Což pak nemáme své krásné národní písně, či nejsou snad mládeži dostatečny? Kéž by se celý český náš kraj jen krásnými písněmi ozýval, s nimiž vrátily by se bývalý mrav, láska k vlasti a láska ku práci.

Práce nejen že obveseluje, ona činí též ctnostným a to zvláště dívku. Dívka, jíž práce jest zábavou, nemyslí na malichernosti a pošetilosti světa, ona snaží se těžiti z života a ušlechťuje takto svého ducha. Tím však není nikterak řečeno, že by si dívka nesměla dopřáti nevinné radosti. Zbude-li jí po domácích, neb jiných zaneprázdněních půl hodinky neb hodinka pro hudbu nebo zpěv, proč by se neměla zasvěcovati tak ušlechtilému umění? Nalezne-li jiná dívčina radost v tom, že pěstuje květinky v zahrádce, nebo za oknem, žádný ať jí v tom nebrání. Nejnepatrnější domeček může se státi několika květinami velmi milý a poutavý.

Ještě o jednom chci s vámi milé dívky pojednati. Za všech dob a u všech národů byla láska k vlasti, národu a jeho jazyku matkou pravých charakterů. Důležito je tedy, aby dívkám dostalo se co možná nejvyššího uvědomění národního, aby poznaly všecky povinnosti ke své drahé vlasti.

Jaké krásné jméno dali
tobě, milá mládeži,
naděje tě vlastí zvali,
zdali pak ti náleží?

píše náš Vladimír Šťastný. Ano, jen mládež dobře vychovaná jest nadějí vlasti. K této mládeži plným právem náleží i dívky; tu jest zvláště třeba,

by tyto byly vychovány v duchu křesťanském a katolickém, by z nich byly zdárné, upřímné, rozhodné vlastenky i katoličky, které by byly ctí a ozdobou vlasti nejen slovem, ale i skutkem.

Dívkám má se vštěpovati snaha po stálém zdokonalování sebe, ony mají býti přesvědčeny, že jest jejich svatou povinností podle sil svých přispívati ku povznesení drahé vlasti, církve i svého pohlaví. Ano, jest potřebí žen uvědomělých, naplněných úctou a uznáním k oněm ženám československým, které si vděčnosti národa plnou měrou zasloužily. Jest nám třeba žen, které kráčejíce ve šlepějích ženy nejčistší, nejsilnější — Marie — přinesly by požehnání všemu národu.

JAROSLAV IVO:

VISE TEMNÝCH CHVIL.

Je půlnoc. Sedím v bytu sám,
před mnou halda knih a spisů,
svým oddán cele myšlenkám
temných neurčitých rysů.

Na stole lampa prskavě
hoří, plamenem zmírá, syčí,
v něm skvrna rdí se krvavě —
cosi lká a pláče, křičí.

A vážně, monotonně tikají
hodiny tak zvolna: tyk, tak, tyk, tak,
a v duši stíny stesku sedají,
dusí v hrudi jako těžký mrak.

Mně temné tuchy hlavu sklánějí,
v srdci žal své rozbil stany,
já dýchám stále slaběji —
budou zvonit brzy hrany.

A věčnost plyne jako těžký mrak
s jednotvárným hlasem hodin: tyk, tak.

JAN ZIMA:

PODZIMNÍ TÓNY.

Když k zemi spadne s haluze list žlutý,
když slední květy serve vítr krutý,
když mlha šedá v smutné padne doly:
Bývá tak teskně, srdce často bolí.
Bývá v srdci prázdno, jak v kraji v jeseni,
kdy smutné, těžké mlhy se valí nad zemí:
Zklamaných snů jen duší táhnou řady,
chmurné a tajemné jak pobořené hrady,
v jichž kobkách nízkých, stmělých s večera,
tajné se vyprávěly báje za šera.

—f.:

V CITŮ BOUŘI . . .

Kdys v stínu lesa v chladných jeho skrýších
jsme spolu ssáli vonný stromů dech,
svit slunka mizel v dálných korun výších,
tep kroků tlumil hebký lesní mech, — —
já pletl v tvého čela zdobný lem —
své první lásky třpytný diadém . . .
— — — — — — — — — — — — — — —
Však přešel čas a rychle život míjel,
vtisk duši trpké resignace mráz,
tón nelibý se v hloubi duše vpíjel,
a ztišil, stlumil jemný srdce hlas;
leč dlouho ještě v mraku mého čela
se lyrou duše bolest teskně chvěla . . .

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k čís. 7.

ZD. BOŽENSKÝ:

INTIMNÍ SLOKY.

Věnováno sl. B. K. v L.

I.

Na vzpomínkovém úhoru
jen dvé již růží zkvetlo,
a na nich bílých srdce mé
si z písní hnízdo spletlo.

V ně uléhává do snění
když měsíc nocí chodí,
a mír se s tichem v objetí
po bílých stezkách vodí.

Můj Bože, řekni, ptám se Tě
a ruce v slzách spínám,
proč i ty růže poslední
v plen rozhod's dáti zimám?

Proč i ty bílé umřít maj'
mi v zledovělém spietí,
poslední květy toužení
na schnoucí Lásky sněti!

II.

Má milá, ještě vzpomínáš,
jak vzlyk mi hrdlo zadrh'
když někdo — však jej dobře znáš —
v náš záhon kámen uvrh'. —

Ke Kalváriím zraněných
dvé srdcí vlhký večer veď,
po cestách smutkem zastřených
my šli jsme spolu naposled.

V dlaň bílou rety přižehnuv
jsem duši ztrácel! Tvůj zrak plál
do zmírajících kontur snův
a můj — se tenkrát rozplakal. —

Má milá, ještě vzpomínáš? — —
A když se západ počne rdět,
zda též se někdy modlíváš
za srdce spladlé v dlani květ?

Má milá, ještě vzpomínáš
na pošlapaný záhon náš?
— — — — — — —
Mé srdce dosud v dlaních máš!

III.

Zpívaly astry na oknech
o poraněných Touhy snech,
o bílých rukou sepiatých
a očích do slz zajatých.
Je půlnoc již,
což v její tiš,
má milá, plakat neslyšíš?

I astry záhy odkvetou!
Snad zítra již je opletou
bolestnou mlhy náručí
a vítr hranou zahučí.
Je půlnoc již,
má milá, víš
že květy darmo rozvíjíš?

Teď půjdu vlhké do noci
vyhojit horké nemoci
a budu bloudit ve visích,
kde nejsem jako u cizích,
kde všude znaj'
mne i můj taj
a milosrdně uvítaj.

Je půlnoc již,
má milá víš,
že obemkla mne smutků mříž?
A prostřed mříže stojí kříž,
hřbitovní kříž,
má milá, víš
že láme duši jeho tíž?

IV.

Lilijových rukou
květ mi sepial duši,
modlených zář očí
pohořevších mukou
soumraku a šera,
jednou za večera
rozžehla mi kruhy
obzorů, jichž luhy
růžemi se rděly,
a kde na myrtoví
démanty se chvěly.

Modlené tři víly
[: písně mé to byly :]
přichvěly se v tichu
v duše mojí líchu,
nabídly mi rety,
rudými jichž květy
vlíbal jsem se v Ráje
na snech touhy hraje:

Umřely mé víly,
odkvetl i záhon
který štěstím sily.
A když při klekání
přijde vzpomínání
v rozemknutých dlaních
držíc květů ranních
polámané stvoly,
duše tolik bolí
a refrain tří písní
vzlykem vždycky vyzní!

* * *

Z nich první Láskou zpívala
a snít chodila do klínu
sněhových vločků jasmínu.
Však jednou vtisk tam rety mráz,
a zmlkla jako v jeden ráz
má první píseň ze zlata
dřív totiž sluncem bohatá
a chovající vůni niv
v rozkvetlém rhytmu ňader svých.

A druhá píseň vodila
mne k tabernáklům odemknutým
Již dávno lampa nesvítí
nad jeho stupni do kvítí,
jímž duše by se zhojila,
ba ani svíce nehoří
a oltář — prý se rozboří —
a proto v koutě zraněná
teď vzlyká druhá píseň má.

Na třetí píseň ptáte se,
na nejvíc do tmy schoulenou?
Až bude úpět za krovem
noc úděsná, či hřbitovem
až půjdete když list je svát,
ji uslyšíte jistě lkát
a do srdce Vám zatne se!

V.

Má mrtvá milá, astry dnes
jsem na Tvůj úzký záhon nes
je k drahé hlavě kladl.
Den zmíral v Ave klekání,
list zvadlý chvěl se do dlaní
a v srdce stesk mi padl.

Má mrtvá milá, tenkrát bez
a jasmín kvetl, voněl les
když duši Tvou jsem našel.
Když léto počlo umírat
-- ba, bolestno i vzpomínat —
třpyt v Tvojích očích zhášel.—

A v jednu smutnou neděli
mé oči na to hleděly,
jak do hrobu Tě kladou. —
Na kříži svítil bílý flór,
o zhaslé hvězdě zpíval chór
a družičky šly řadou.

Já neplakal. — — Jen teskno tak
mi v srdci bylo, jak by mrak
je pustou sepial sílou. — — —
A někoho, jenž blízko stál,
jsem stále se jen teskně ptal,
proč pohřbili mi milou — — —

Mne pochovali tenkrát též
a je to věru smutná lež
když dosud ještě žiji. — — —
Vždyť srdce s milou v objetí
v sladkého ticha zakletí
už dávno hrudy kryjí. — — —

S. SLAVÍK:

PROLOG.

(Slečně M. H. v K.)

Vím, že motiv nový
nezvučí v mém zpěvu ranném;
vím, že v starém hoví
si a dávno opěvaném.

Kdo však za to může,
že již mnozí dříve znali
vůni lásky růže
a ji rhytmem v píseň spiali?!

LÍC A RUB.

Na rtech smích
a v srdci žal,
vlasy — sníh
a uvnitř žár.

V líci zář
a v ňadrech noc,
klidna tvář
a v nitru boj.

IVO JAROSLAV:

VISE TEMNÝCH CHVIL.

I.

Stesk mne jímá,
duše drahá, milá,
kdo Tě obejímá,
dívko krásná, bílá?

Kdo Tvé líbá líce,
karmínové rety,
nepůjdu Ti více
dívko snivá, ve ústrety?

Kdo v Tvých očích čtává,
jako v hvězdách modrých,
komu o Tobě se zdává,
v nocích vlahých, dobrých?

Kdo Ti růže nosí,
krvavé a bílé,
kdo o lásku prosí,
duše Tvé tak ušlechtilé?

II.

Egyptských se nocí Hrůzy smály,
s oltářů krev čerstvá tekla,
na pahorách Ohně rudě plály,
s kamene se zmije smekla,
když má Duše vyšla v svět.

Šla tak prostá, důvěřivá, tiše,
lehkým krokem v dálku spěla,
odumřela lidem, jejich pýše,
jenom k cíli v touze zřela,
za ní zkvétal ctnosti květ.

Avšak vody Nilu zkrvavené,
potřísnily Její ruce,
proudy jejich blátem znečistěné
schvátily ji kruté muce
a pel čistý opadal.

A má Duše nemá více síly,
by se očistila zase,
vyschly Zdroje, jež jí napojily
k nové nevinnosti Kráse
a květ Její uvadal.

V. LOMSKÝ:

VZHŮRU MLÁDÍ...!

Vzhůru mládí, vypni hlavu,
rozepni svá hbitá křídla,
mávni jimi rychle, prudce,
vznes se výš', kde hvězd jsou sídla.

Jásej, plesej! Mužně k předu!
Svrhni jařmo se své hrudi,
pryč, co není dáno tobě!
Zanech vše co mysl trudí!

S beder svrhni svých též stáří
v něž si kleslo vinou svojí.
Prsa vypni, sílu tají!
Duch tvůj nechť se s krásnem pojí!

Rozepni svá křídla jará,
nes se dále letem klidným,
vzlétni výše k hvězdám dálným,
neplaz se tím světem bídným!

JAROMÍR LJUBJANOVIČ C. SS. R.

HVĚZDÁM.

Nade mnou stádo hvězdiček
na nebes širé nivě;
pase je pastýř měsíček,
dívá se dolů snivě.

U večer tichý vzhůru zřím
na jasných jisker roje,
Tvůrce a Vládce velebím:
„Pane, to dílo Tvoje!“

MĚSÍCI.

Měsíček zářivou
jasu tká přízi;
příroda halí se
v světlé taj řízy.

U okna okouzlen
ladím své struny
a Tvůrce velebím
zářivé luny — —

J. V. HRADECKÝ („ANTICKÉ MOTIVY“):

BHAGARAD-GITA.

Zpívá sbor brahmanů před sochou Brahmy.

Radostí, rozkoší, žádostí světa
odříkám, Brahmo, se život již celý,
tělo své trýzním jen, duše má vzlétá,
s tebou chce splynout již Stvořiteli.

Místo pak jídla já často hlad těla
ranami ostrého biče jen skojím,
s tebou co nejdřív již splynout by chtěla
duše má, s praotcem svojím.

KAREL KULOVANÝ:

NOVÝ VZKVETE MÁJ . . .

Až dozní jara plesy
a léta prchne den,
pak vichr svane v lesy
list zvadlý — v smrti sen.

A duše blahem vzplesá
a vzlétne v duchů taj;
co tělo v zemi klesá,
jí nový vzkvétá máj.

Tam v květných nivách ráje
Ti písní věnce víť
již toužím, Kněžno máje,
Tvou slávu věčně zřít'.

F. A. PŘÍVOZSKÝ:

ÚSMĚV NADĚJE.

Sladké chvíle doufajících!... Sady květnatými
bloudívaj', kde nevadne květ vonný, exotický,
kde snů klidných širé perutě se rozpínají
v tichém pološeru . . .

Nápěv melodický slyší
písní nových tajemství, jež vábí kouzlem snivým
v dálky étherné,
hudbou skrytých žhavých pramenů k nim zalétají
slova útěchy . . .

Sladké chvíle čekajících!... Tmavými jdou stíny
příštích neznámých chvil,
a zrak touhou svítí, v dálkách myšlenky si kouzlí
krásné, zářicí ty květy lepších budoucích dnů . . .

Sladké chvíle tichých snění!... Ve vašem dnes něžném
objetí chtěl vzhůru bych až ke hvězdám se vznésti . . .
Chtěl žít bych znova . . .

M. LERMONTOV:

MODLITBA.

Když v trudné žití hodině
stesk počne srdcem chvět,
já jednu prosbu dětinně
se modlím nazpamět —

Je síla divy tvořící
v těch slovech mluvených,
a blaho ráje kouzlící
mi sladce dýše z nich — —

Pak horou s duše padati
zřím pochybností tlak,
a věřiti a plakati
je lehko, lehko tak — —

(Přel. J. A. Srch.)

V. SLADKÝ:

OSUD PĚVCE.

Když člověk pod jhem zármutku
již přežalostně zmíral,
tu stvořil Bůh mu zpěváka,
by v útěchu mu zpíval.

Však člověk pryč jej odehnal
od prahu domu svého
a tím mu věků na věky
údělu přiřkl zlého.

A proto tolik v světě běd,
a proto tolik strastí,
a proto pěvec u lidu
má tolik málo slastí.

SKŘIVAN:

PLES MLÁDÍ.

Kdes v stínu lesa, v tichém mlází,
kde potůčku chvat píseň zpívá,
kde v dumách ráda duše dlívá,
jí símě míru slibně vzchází . . .

Tam vešel v slunný, letní den
nás mladých junů, dívek tlum,
by oděl v bouřný plesu šum
květ zářný — svého mládí sen.

V ráz zazněl lásky písní hlas,
třpyt pohárů se bleskem mih',
to v žíly oheň vína vdych'
nám jara mládí bujný kvas.

Smích zahlaholil dívčích retů
a ozvěnou zajásal les,
s ní v junů blahý srdce ples
se vkrádal oheň lásky vznětů.

Ples mládí mořem blaha hýřil,
se halil v třpytný jeho lesk,
až poslední již slunka blesk
v lem hor se na západě snížil.

Pak oblohy hra dumná, čárná
nám v návrat barvou duhy svitla,
když hvězdy první zář se kmitla,
jak lásky srdce píseň bájná.

—f:

V HARMONII DUŠE.

Dívčí krásy lepý zjev
sotva rozvil svoje vděky,
vsáh v mých citů jemnou spleť, —
zazněl srdce akkord měkký.

Dotekl se rukou bílou
harfy nitra snivých strun,
zachvěl echa čárnou sílou
duší — v tiché písni dum.

Zaševelil v jitra vánek
květů srdce šumným sadem,
stišil v lehký nitra spánek
bouři, zlobu v srdci mladém.

Jasným zvonkem svého hlasu
štěstí vepsal v úsměv rtů
bujnou zdobou temných vlasů
vnikl v šero blahých snů.

A když osud jasnou myslí
půvab duše přál mi vnímat,
zdroje písní v srdci tryskly
a já musil, musil zpívat.

FRANTA KUNOWSKI:

ZA PRAPOREM.

Nuž svorně za svým praporem
spěj studenstvo, a silnou nastav páž
svým odpůrcům, a v boj se dej —
a konec slavný — vítězství — je náš!

Jen v šik, jejž nelze rozbořit,
se, june, stav a mužnou vypni hruď,
a odraz cizé zloby šíp,
a pevnou baštou vlasti, církve buď!

Tvé srdce Bohu, vlasti plaň,
ať dětem slavná zbude po nás zvěst...
ať povždy hlásá naše zem
„Buď Bohu, vlasti, svaté církvi čest."

V. KVĚT:

POMSTA.

Kráčela cikánka vesnicí,
kvetla jí šerednost na líci.

V loktuši cikáně nosila,
druhé pak za ruku vodila.

Slzami zrosili celou ves,
v almužnu byl na ně vyštván pes.

Stanula cikánka. Vichřicí
nesena slova jsou k vesnici:

„Ještěři doposud v hnízděti,
brzo Vám se rtů smích uletí!

Všecko vám ve statcích, lakomci,
pohltí peklo dnes horoucí!"

V odvet však kameny litaly,
kol hlavy cikánů zpívaly.

Druhý den — pomsto ty přesladká —
z vísky je popele hromádka.

VÀCLAV SEDLÀK:

MÁ PÍSNI DRAHÁ . . .

Má písni drahá, sestro v bolu,
jež tryskáš denně z hrudi mé,
jak sirotkové světem spolu
už dlouhá léta bloudíme.

Má drahá písni, sestro bílá,
ty vyvolená, věrná má,
nás bolest dávno zasnoubila,
má bolest — světu neznámá — —

Má písni drahá, milenko má,
až k smrti tebe já mám rád —
když zpívám bolestnýma rtoma,
z mé duše prchá šero, chlad . . .

Má písni, sestro, milenko má,
ty drahá choti duše mé,
u tebe je mi jako doma —
až k hrobu spolu půjdeme . . .

Až duše z hrudi, jež ji tísní,
se jednou k Bohu rozletí —
i potom, moje věrná písni,
s mou duší vzlétneš v nadsvětí...

XAVER JIČÍNSKÝ:

ŽITÍ RÁJ.

Nechoď, brachu, v širý kraj,
pravý hledat žití ráj:
Marně bys tu cestu konal,
marně bys do světa volal.

Vkroč však v říši svojich tajů,
do vzpomínek slastných hájů,
po jich tajných cestách spěj,
tam jej najdeš — Víru měj.

JAN ZIMA:

S VĚTRY O ZÁVOD.

Jak přál bych si, po zasněžené pláni
ujíždět tryskem, s větry o závod,
neklidnou rukou říditi let saní
a v dáli zmizet, jako černý bod.

Ach, přál bych si teď šílenou tu jízdu
a zajet chtěl bych tichých do samot,
i cestou koňům povolil bych uzdu
i jel bych tryskem, s větry o závod...

VÁCLAV SEDLÁK:

RODNÁ HROUDA.

Rodná moje pole milá —
co vás vidím od zahrad —
vždycky jste mi drahá byla,
od dětství už mám vás rád!

Moje drahé rodné lány,
tvrdá hroudo rodných lích,
budete mnou milovány,
až do chvil mých posledních . . .

Ty má drahá hroudo tvrdá,
velkým pokladem jsi mým —
já, když mnohý tebou zhrdá,
za tebe se nestydím!

Už mě práce v poli zmahá,
těžko už jdu sít a žít —
snad už mám se, hroudo drahá,
brzy s tebou rozloučit?

Tobě dal jsem život celý,
na tebe jsem vždy byl hrd —
nikdo nás už nerozdělí,
nikdy nikdo — ani smrt!

Ani hrob nás nerozdvojí —
tak jsme spolu srostli již —
ty mně, hroudo, v rakev moji
ještě vposled zaduníš . . .

V. KUBÍN:

„U BOŽÍCH MUK.“

Vzpomínám na „Boží muka“
na rozcestí u polí
s obrazem bolestné Matky:
srdce při tom zabolí.

Tam jsem chodil oddechnout si,
hledat srdci hojný lék;
zadumal se, hlavu sklonil,
ruce sepial mimoděk.

Matce bolu srdce své tam
posvětil jsem na věky; —
odcházel jsem s těchou v srdci,
odcházel v kraj daleký.

J. VADLEJCH:

JE TICHO V MRTVÉM ÚDOLÍ.

Je ticho v modrém údolí,
kde dřevař stále zápolí
o černý chléb a trochu klestí.
a občas jenom zatne pěsti . . .

Je ticho v modrém údolí
a potok lačný výmolu
vždy sousto půdy urve si —
a plazí se přes útesy.

Je ticho v modrém údolí
a srdce — to už nebolí,
jen pila skučí, syčí, chřestí —
a pod skalou spí mrtvé štěstí...

Je ticho v modrém údolí —
tys v dálce kdesi na poli
zřel plané růže kvésti —
zde mrtvo, mrtvo štěstí,
zde mrtvo bílé štěstí . . .

J. KONOPÁSEK:

Z JARA.

Zas už to sluněčko svítí,
zahřívá matičku zem',
loudí z ní hezounké kvítí
v zelených koberců lem!

Zas už si cvrliká ptáče,
lupínky probouzí zpěv,
dítě zas vesele skáče,
blaží je Jařiny zjev!

Zas už to sluněčko hřeje,
zas vábí nemocné ven,
v paprscích bledá líc křeje,
prchá s čel Morany sen.

J. V. HRADECKÝ:

ZKLAMANÝ.

Přes vodu, přes vodu
přes vodičku,
chodil jsem každý den
pro hubičku . . .

Chodil jsem každý den
v zadumání,
k tiché tam hájovně
k svojí lani.

U lávky vždy jsme se
loučívali
lásku si na věčnost
přísahali. —

Zarostla cestička
celá v mechu,
po moji lani víc
ani slechu . . .

Od tiché hájovny
na mou víru,
jiného utekla
do revíru.

Přes vodu, přes lesy,
přes kapradí,
chodil jsem mařit jen
moje mládí.

M. OLŠEVSKÝ:

OBĚT.

První obět nečekaná
vzlétla hvězdou nad oblaky,
kterou ruka požehnaná
dala před vlahými zraky.

Tóny z zlata harfy zněly,
vzlétajíce nad oblaky — —
struny srdce rozechvěly
před vlahými Tvými zraky.

Sami šli jsme po blankytu,
zemi líbala noc vlahá
při nebeském očí svitu
srdce v obět dalas' drahá.

VÀCLAV SEDLÀK:

VE SMUTKU.

Jak bych já rád vyplakal
všechny smutky, všechen žal —
všechno, co mě v hrudi tísní,
co se těžko zcela vysní,
marných tužeb krutý pal . . .

Kdybych moh' se rozletět,
jak bych já chtěl — v širý svět,
daleko za hory, doly —
pochovat tam všechny boly
nešťastných těch mladých let...

Za horami, za doly —
tam v tom tichém údolí,
mezi poli, mezi lesy,
vždy má duše odpočne si —
tam mě srdce nebolí!

FR. DOUBRAVA:

VELIKONOČNÍ MOTIV.

Alleluja!
Tajemný sabath přináší v chrám blahou zvěst
zmrtvýchvstání!

Alleluja!
Jásavé akkordy se vlní etherem!
Zmučený Kristus v bílé ukryt Hostii
triumfuje.

Alleluja!
A jeho lid? Zas všechen k Němu přichází,
k Miláčkovi!

Alleluja!
Ten Kristus dobrý úplně již zapomněl,
Jak fanaticky řvaly včera zástupy:
Ukřižuj ho!

Alleluja!
Symboly mluví. Olivová ratolest
věnčí monstranc!

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k čís. 8.

FR. DOUBRAVA:

ČTĚTE EVANGELIUM!

„Vizte knihy filosofů se vší jejich pompou, jak jsou nepatrné vůči této knize!“
J. J. Rousseau.

Jako jiskry jitřního slunce září v stíny dnešního materialismu illuse nových ideálů!

Illuse? Netvrdím!

Ale vězte, že marně stavěti budete velikolepou kathedrálu idealismu, duše zůstanou v otroctví hmoty, svatyně vaše bude pusta, nepřinesete-li s největší pietou do ní jako liturgickou knihu — Evangelium!

Co je to?

Zahrada, dýšící vůní mystických květů!

Orakulum, v němž ústy prostých mluví Duch svatý!

Škola panenské filosofie!

Chrám lásky a pravdy!

Pramen života millionů lidí!

Nesmrtelné dílo, jež sepsala Moudrost Boží!

Poklad církve!

Vidívám v duchu tu unylou dívku, o níž vypravuje Evangelium, dceru Jairovu a Krista, něžně pozvedajícího ji s lože, řkoucího: „Dívko, vstaň!“ Zdá se mi, že je to Psyche našeho století, otrávená jedovatými parfumy skepse a vášně, a Kristus dí jí pln lásky, soucitu: „Vstaň!“ — a podává jí své Evangelium!

*

Ó eremité, zamyšlení mniši, velicí mystikové!

Život nedal vám krásných milenek, ale vy milovali jste své extase, své meditace, své Evangelium a pili jste víno rozkoše, čisté, nevinné!

*

Popatřme, jaká slova vepsala Ruka Moudrosti v tyto podivné pergameny!
„Já jsem světlo světa," praví Kristus.
„Já jsem cesta, pravda a život!"
„Žízní-li kdo, pojď ke mně!"
„Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný."
„Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem!"
„Vezmi kříž svůj a následuj mě."
„Království mé není s tohoto světa."
„Toto přikazuji vám, abyste se milovali vespolek!"
„Já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa!"
„Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, avšak na duši své škodu trpěl?"
„Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší!"

*

Jak úchvatná, vznešená jest Kristova zákonodárná řeč na hoře! Jaká prostota, jaká krása v jeho častých parabolách! Jak hluboké dojmy budí v nás tajuplné mysterium poslední Večeře, jeho loučení, tklivá naučení a orace!
A konečně tragická smrt na kříži!
Ó filosofové antičtí, kde jest váš genius? — —

*

Přátelé! Království Boží, po němž toužíme, jest blízko! Mystický chrám idealismu roste z posvěcených základů, avšak prve než jako kněží budeme moci vejíti v něj, ukryjme se ve svých tichých komůrkách a s láskou, s nadšením, se slzami rozjímejme o slovech Evangelia! Jediné Evangelium obrodí nás, neboť třeba, aby obrození naše bylo nadpřirozené! V něm nalezneme vše, po čem prahnou duše vyvolené! Pravdu, Dobro a Krásu!

*

Čtěme, studujme, modleme se!
Doporučuji dílo P. Didona: „Ježíš Kristus". Evangelium!
Tedy zpět ke Kristu!
Zpět k jeho svatému Evangeliu!

Čím více učíme se žíti v jasném a čistém vzduchu krásných studií, tím déle podržíme svěžest a kouzlo mládí. *Mons. Spalding*

TETŘEV:

NÁLADA.

Mně v srdci hluboko
kdos divnou píseň zpívá —
že vzbouřeno jak tůně vrch
se bolem rozechvívá.

Mně na dno do duše
se neznámý kdos dívá —
a za ním nálada
se lije bolná, snivá.

Mně sní se o duši,
jež pláče v světě sirá
a s tváří ztrápených
si velkou slzu stírá.

Mně úzko v prsou je,
tam těžce něco svírá;
tak — řek' bych — v kleci pták,
as touhou hyne, zmírá.

TETŘEV:

TICHÝ SOUDCE.

Prý v srdci lidském cosi tajně dříme,
co neutlumí žádná rozkoš divá,
co v život náš se jako soudce dívá
a odhaduje žití břímě.

My v budoucnost jen temnou stále zříme
a naše touha roste věčně chtivá
a zatím ona jemná slova tklivá,
jež v srdci ozvala se, neslyšíme.

A času hluk se přes ně valí dále;
nám úzkost někdy v srdci ozývá se
a jindy blahem rozpění se číše, —

však v srdci hluboko cos dříme stále,
až přijde čas — kdy povstane v své děsné kráse
a zticha pokyne: buď dolů nebo výše.

J. V. HRADECKÝ:

MODLITBA V JARNÍ PŘÍRODĚ.

Ó Pane, jak Tvým chrámem zase šepot táhne
se tichých modliteb, jež vánek v květech šeptá, — viz!
A v stromů pních, jak v varhan píšťalách,
zní tichá hudba stoupajících mír . . .

Těch prvních květů vůně těžká, snící,
zas stoupá k nebi kadidla jak ambrovonný dým;
ó skloň se, Pane, k zemi — staré obětnici —
a zjasni úsměvem ji darů tajemným!

A noc když vzejde s mystickým svým tichem
a hudba sfér Ti hymny jásá čarné krásy,
jen skloň se níž a lunu požehnej,
kde tisíc embryí se k žití — k žití hlásí!

V těch místech slyšíš srdce svého tepy
i hudbu ven, plněných teplou krví;
jak somnambul jdeš dále zraněn, slepý:
že kosmický jsi prach, jenž padl Tvůrci s brvy.

K. J.:

CESTUJME O PRÁZDNINÁCH!

V novější době studenti zanechávají prázdného zahálení o prázninách, hodí na záda „rucksack“ a cestují. Toto počínání dlužno považovati za nanejvýš správné a bylo by si přáti, aby také jejich příkladu následovali jiní, a četnější. Máť v sobě mnoho užitečného a poučného, odhlížíme-li od zábavného.

První jeho účel — totiž proč cestujeme — jest v první řadě uviděti cizí krajiny, města, pamětihodnosti. Tím osvojují se znamenité vědomosti zeměpisné, týkající se vlasti, kterých tak mnohý student postrádá. Tím naučí se mnohému nevědomky, co ve škole bylo mu snad protivné.

Však ještě jinak působí blahodárně cestování: student učí se samostatně jednat, býti energickým, jest odkázán jen a jen na sebe. Na cestách učí se poznávati lidi ze všech jejich stránek, dobrých i zlých. Vidí rázovitost venkovského lidu nezkaženého, poznává však též lidi povah ne právě vzorných, a vidí, jaký má býti a jaký není. Všecko to poznávání světa ze všech jeho stránek působí na jeho charakter tím, že jej utužuje, což se děje tak, že toho ani sám na sobě nepozoruje. Není to však poznávání světa ze své zkušenosti, že to zkusil na sobě, nýbrž vše to vidí na jiných.

Každý cestovatel student učí se spořivosti, střádá haléř k haléři a docílený tím obnos nepromarní pochybným způsobem, nýbrž obrací jej k svému prospěchu skutečnému, který najde v cestování. Všechno to učí se ve formě zá-

bavné, těší ho to, a nikdo, kdo nezkusil, neví, jaký je to blahý pocit, býti na cestách jako student.

To jsou ta nejdůležitější dobrodiní, která taková cesta prázdninová sama sebou přináší.

Chceme se tedy někam podívati. Teď kam?

Každý volí si partii, která se mu líbí. Jeden slyšel o krásách Šumavy nebo Krkonoš a chce je viděti. Jest milovníkem přírody, dává přednost krásám přírody před památkami měst. Jiný opět putuje od města k městu pro jejich historický význam nebo důležitost a zajímavosti, a krás přírodních si valně nevšímá. Ani jeden, ani druhý způsob cestování není doporučeníhodný, protože jest jednostranný. A cestovati se musí s ohledem na všecko, všestranně, všímati si všeho. Vyvolíme li si určitý kraj za svůj cíl cesty, všímejme si všeho, s čím se setkáváme, nevylučujme ani přírody, ani měst, ani čeho jiného ze své pozornosti. Jedeme li tedy na př. na Šumavu, neopomiňme navštíviti a dobře si prohlédnouti Hubokou, Českou Korunu, Sušici, Domažlice a jiná zajímavá okolní místa. Tak jedině stane se cestování prostředkem vzdělavacím v každém směru.

Tak vyvolme si každé prázdniny některý kraj, který „prozkoumáme". Je též dobře každé prázdniny měniti druh naší cesty. Jedeme-li jednou prohlédnout si Prahu a okolí, následující prázdniny se nehodí navštěvovati třeba zase moravská města na Hané a Slovácku, nýbrž pak se hodí spíše romantické Krkonoše, Českomoravská vypnulina nebo Karpaty moravské s Radhoštěm.

Tím vším je vlastně též řečeno, které kraje si máme vyvoliti za předmět své cesty: my jakožto Čechové máme nejprve a především poznati své země, země koruny svatováclavské. Leckterý bohatší student jezdí o prázdninách do Švýcar nebo do Italie, neviděl však Šumavy nebo nepoznal krás Krkonoš. První a hlavní podmínkou u Čecha je, aby znal d o k o n a l e svou vlast. Až ji pozná, pak ať jde dál, do Německa, Italie, Švýcar atd.

Tím byl by dán v celku směr, kam má student cestovati. Jest nutno říci, jakým způsobem, za jakých okolností se má cestovati. Především radno, aby na cestu se vydali dva nebo tři, p o v a h o u k s o b ě s e h o d í c í. Tím stává se cesta půvabnější, neboť soudruzi sdělují si jednak svoje dojmy a názory navzájem, a pak udržuje se veselá nálada, která je na každé cestě ne-li nutna, tedy alespoň doporučitelna.

Teď snad je otázka, má-li se cestovati pěšky nebo vlakem. Dělá-li se celé tourné, pěšky jest přece jen výhodnější, než je celé dělati vlakem. Nejlepší však způsob cestování je — střídati; máme li před sebou krajinu nádhernou co se týče krás přírodních, jděme pěšky! Nemůže býti tedy chvály hodno, jít na př. pěšky z Prahy přes Brandýs n. Lab. do Jičína krajinou rovinatou, neromantickou, a odtud vlakem přes Turnov na Krkonoše. Tím bychom s počátku pěšky šli a ničeho nezískali, minuli český ráj a dopustili se tím takřka hříchu.

To jsou v celku všeobecné pokyny.

Náš professor zeměpisu nás často vybízel, hodně nabádal, abychom cestovali, a dokládal vždy. „Kdo chce cestovati, musí míti t ř i věci: „Čas, touhu a peníze; všechno ostatní jsou podřízené věci. Čas — má z vás k a ž d ý (o prázdninách), touhu — l e c k d o, peníze — m á l o k d o."

Na tuto poslední podmínku vymlouvá se ohromná většina studentů. Ve většině případů však se to dá též dobře zaříditi, a ten student právě, který tak naříká, **zpravidla** p ř i d o b r é v ů l i by jistě nastřádal potřebný obnos. Ať jen považí, co přímo vyhodil peněz v zimě na **pře**bytečné zábavy, kolik peněz promarnil lehce ve hře a v pití. Kolik korun by měl nastřádáno na prázdniny!

To neplatí však o všech studentech, jsou mnozí, bohudík dobrá většina je těch, kteří šetří a šetří s vytrvalostí.

Přijde snad námitka: „Jak ale mám šetřit, nemám-li stálých příjmů jako jiní, třeba od rodičů?“ Tu snad přece není tak zle! Za celý rok leckdy strýček, příbuzný má svátek, přeje se na Nový rok, za vysvědčení něco přijde, a tu snad přece se něco sežene. A rodičové pak snad třeba také něčím v prázdninách přispějí. Vždyť nutno uvážiti, že ten obnos, potřebný k cestě nějaké, není tak veliký. S nároky, jaké má student, možno za 25—50 K hezký kousek světa projíti!

Jinak ovšem každý si hledí prostředky sehnati jak může; znám jednoho studenta, který dává týdně 10 hodin kondic jen proto, aby z těžce vydělaných tak peněz za celý rok mohl cestovati o prázdninách. Jiný opět dělával svým kollegům rysy, též za týmž účelem, třeba že by této výpomoci jinak nepotřeboval, jsa vydržován rodiči. Nezanedbávali však oba ani v nejmenším povinnosti školní.

Tím bych krátce naznačil, jak by se této překážce dalo odpomoci.

Jinak studentské cestování jest nejlacinější vůbec a jsem jist, že nikdy a nikde tak lacino neprocestujeme takové kraje světa za tak malý peníz.

Na prázdninové jedné cestě seznámil jsem se v Hradci Králové v noclehárně s realistou z Prostějova, který vykonal cestu vesměs pěšky přes západní Moravu, Šumavu, Plzeň, Prahu a přes Hradec Králové se vracel do Prostějova — a to za nepatrný obnos 60 K. Byl na cestách celkem 3 neděle. Průměrně tedy denně vydal 2—3 K. Ten student měl však také s sebou lihový samovar a vařil si cestou podle potřeby jednak čaj, jednak polévku z kostek nebo připravoval si vejce.

Největší výhoda však na cestách jsou studentské noclehárny, zřízené Klubem Českých Turistů, jichž země koruny české mají hojnost. V každé takové noclehárně možno přenocovati za poplatek obyčejně 20 hal. To padá ovšem mnoho na váhu, neboť útraty za noclehy bývají při obyčejném cestování ze všech útrat poměrně největší. Tak možno vykonati desti veliké túry lacino.

Za 50 K prošel jsem Prahu, východní Čechy, za 10 K celou jižní Moravu, za 20 K celou západní Moravu s Olomoucem a Kroměříží.

Na cestách je dobře s povděkem přijati pohoštění nějakého dobrodince, není však hodno studenta doprošovati se, po případě choditi od prahu k prahu, zvláště na fary. To bývalo dřív, dnes už ne.

Nuže tedy, máme-li všechny tři podmínky: čas, touhu a peníze, vyhledejme si nějakou, nám neznámou partii naší vlasti a cestujme o prázdninách, odhoďme strach před cestou. Leckterý student rád by šel, nic mu neschází, aby se mohl vypraviti na cestu, ale schází mu odvaha. To je to: jsa začátečníkem v té věci, neví, jak mu půjde, bojí se risika — je tu malá podnikavost. Omlouvá se: „Já mám jíti sám, nebo s kollegou, může se nám něco stát. A kromě toho nikde jsem ještě nebyl, nevím, jak to jde v cizím kraji.“

To jsou všecko prázdné strachy začátečníka. Ve skutečnosti není se čeho báti. Jedná-li každý obezřetně a rozvážně, vyhne se každé nehodě. Každý začátek je těžký, a až bude na cestách dva, tři dny, bude jinak mluviti.

Nuže pryč se strachem před cestou, který je bezdůvodný; připravujte se na cestu nyní o prázdninách, hajdy do světa. Uvidíte, jak se vám to bude líbit!

MIROSLAV OLŠEVSKÝ:

SÍLA DUŠE.

Zapadá slunce. Poslední záblesky červánků rozlévají se po obloze. Tam v dáli již svítají hvězdy. V záblescích červánků jásá duše v opojení z toho, co nám nenáleží. Lačně hltá krásu zmírajícího dne a léčí svoje rány v tajemství

klidného, tichého večera. Všechny myšlenky strhuje s sebou a žene se ku předu, v životy, jež nám nenáleží, a svou silou vzrůstá nad oblaka. Veliká síla duše a silný nápoj světla budoucna. Její pohled v tom tajuplném zanícení jest tak silný, že odhodlána je pohlédnouti i ve světy, které zavírají se před námi svou tíží. V ní vzrůstá touha obejmouti celý vesmír, její poznání je hluboké, nenarozené, nevysvětlitelné, vzlétající v nesčíslné proudy sil, do budoucna, v hru příštích časů. Sní o tajemné svobodě a síle, kterou touží povznésti se nad žhoucí paprsky slunce, aby pohlédla hluboko v budoucí poledne dokonalé krásy. Rozumí duše velikému tajemství řeči země — — ta dýchá tajemná chvějící se slova zpola vyslovená, zpola zamlčená, jež jsou jako odlesk báječného lunosvitu. Víc ji neváže schrána tělesná; ona vzlétá na vzdušných perutích velikým tělem vesmírovým a pije pohár zázračného opojení. Nedočkavost její vzrůstá a smutek se rozlévá celým jejím bytím; ona pak vytržena jsouc z poznání „pravdy dobra", upadá v život všedního poznání. Prchají ozářené idee a zůstávají jí slova velikolepá: Láska a Touha. Jen vroucí klidná touha po velikém dni poznání schází znavené duši a ta upadá v hluboký „spánek zapomnění". Jen klamy života zůstávají a smrt zvadlým rtem líbá zázračné květy vyrostlé z oné síly duše. Žije jen naději a není ještě tak silná a schopná té klidné vroucí touhy.

MIROSLAV OLSEVSKÝ:

LÁSKA.

Šla světem, všude sela květy,
Pane, Tvá láska — nekonečně vřelá;
perutě bílé nade všemi světy
roztáhla bytost všemohoucna celá.

Krvavým znojem se svatého čela
smazala vinu láska Tvoje vřelá;
v zádumách těžkých lidstvo hříchem spiaté
vytrhla z moci démonů proklaté.

—O—

VĚNOVÁNÍ.

Té duši šťastné, která nepoznala
to nejstrašnější všeho života —
tož duši čisté, která nepoznala,
co v srdci mráz a v žití prázdnota.

VLASTIMIL SYNEK:

STUDENTI JINDY A NYNÍ.

Známý spisovatel Václav Kosmák, který věrné realisticky dovedl ve svých spisech zachytiti a vylíčiti povahu lidu v jeho slovech i činech, věnuje několik kapitol též parallelám, jaký svět býval a jaký jest. V jedné kapitole na příklad píše: Kluci jindy a nyní, v druhé: Slečny jindy a nyní, v jedné však vzpomenul i studentů. Ač ve všech těchto přirovnáních vtipně vypisuje vždy, jací ti neb oni bývali dříve a jací jsou dnes, u studentů činí výjimku a spokojuje se s obrázkem prvým, jací studenti vlastně stále ještě jsou a je přesvědčen, že studenti tak zůstat musejí, má li i národ zůstat zdráv.

Vždyť líčí nám studenty své doby, jak s dobrým vysvědčením spěchají domů na prázdniny, plni nadšení a ideálů, jak vesele podnikají cesty, jak všude jsou vlídně přijati, jak vesele si cestou prozpěvují národní písně, jak tváře jim kypí zdravím. „Pro vlast, pravdu a právo nosil bych okovy s radostí, ano —

umřel bych hned“, prohlašuje jeden z nich na posvátném Hostýně, načež podávají si ruce se slibem, že ve svém povolání, ať bude jakékoliv, bude každý sloužiti vlasti a národu nezištně až do smrti.

A spisovatel je přesvědčen, že nadšení a láska k národu a úcta ke každému krásnu plápolá zajisté i v ňadrech dnešních studentů, že každý z nich se zasvětí Bohu a vlasti své.

Toť ovšem mohlo se psáti před čtyřiceti roky, dnes by však Kosmák mohl již připojiti parallelní obrázek, jak liší se studentstvo dnešní od dřívějšího. A je to rozdíl veliký! Změnilo se v obojím směru: nevěří, nepracuje na národa roli dědičné.

Co se týče víry, není divu, že jí studentstvo pozbývá, když čte tiskoviny podobného rázu jako je „Čas“, „Studentská Revue“, „Havlíček“, „Volná myšlenka“, zejména však nyní „Neruda“. A ve škole mladí páni professoři, kde jen se jim naskytne příležitost, při češtině, při historii atd., dělají si chytře úsměšky, a aby se jim nemohlo nic vytknouti, řeknou, že je to jejich soukromý názor, že jej nikomu nevnucují, zesměšňují vývody katechetovy, když jim je sdělí některý ochotný žáček, aby se zavděčil; někteří ovšem se ani se studujícími nemodlí ani před vyučováním, ani na konci.

V kostele není tomu lépe. Ti, kteří mají dohled, stojí vzadu, celou mši se ani nepokřižují; při tom ovšem žactva si ani nepovšimnou, tak že v mnohém ústavě bývá při bohoslužbách podivný pořádek.

Všude a se všech stran se volá na studenta, že náboženství jest věcí přežilou, nyní že třeba jíti za jinými moderními hesly. Mnohý sice uvěří prvé části, stává se mu náboženství věcí lhostejnou, dále však o nic se nestará, stává se ke všemu apathickým.

A přece náš národ vždy byl nábožensky založen jako žádný jiný. Který národ proléval za svou víru krev, který národ pro svou víru i svou rodnou zemi opouštěl? A široké vrstvy lidové i dnes posud jsou nábožensky založené, všichni naši velikáni byli lidé věřící. Proč by právě český student dnes měl se tomu lidu odciziti?

Není tudíž divu, že student oloupený o svůj nejdražší ideál nenadchne se ani pro práci národní, zvláště když se mu namlouvá, že vlastenectví a podobné věci patří do minulosti.

A jest to lež! Vždyť právě dnes otázka národnostní přechází do období nejdůležitějšího, národohospodářského. Co tu ještě zbývá práce pro nadšeného studenta, jak může uvědomovati národ a propagovati heslo „Svůj k svému!“, co práce v českých menšinách! Zbývá tu i otázka slovanská. Jak daleko jsme pokročili od počátku? Pokračujme rozumně na cestě, kterou nám ukázali naši velikáni, učme se poznávati navzájem a společnou prací prospěti svému národu!

„Co jest po stromě,“ ptá se náš spisovatel, „když z jara nekvete? A co by bylo po národě, kdyby jeho mládež nerozkvétala květem nebeského nadšení?“

Proto, voláme-li vás, kollegové, do svých řad, jedná se tu nejen o náboženství, nýbrž o ideály vůbec! Upozorňujte i druhé kollegy, aby poznali naše cíle a připojili se do našich mohutných řad pod prapor velikých, vznešených myšlenek! Bude pak možno, aby i nadále odpírána byla našemu národu od věků mu příslušící práva, když české studentstvo svorně a s nadšením bude pracovati p r o B o h a, v l a s t a k r á l e? Sursum!

KAREL MARIA:

VĚČNÝ MOTIV.

Nuž směj se, jásej, plesej básníku!
Umělcem z bídy, dítkem poesie
vskutku ty's se narodil.

Ty's Zevu roveň, a bohům jsi blíž,
v Parnassu kraje, křídel když šíř Tvých odpiatou unáší duši. —
Máš jméno, slávu, jsi hrdinou dne;
co schází Ti — žal ký Tě dusí? —
Že hlad Tvým losem, bída hostem Tvým — nevadí!
Jsi ideál, a ti nejedí!
Bolest že každá v srdce Tvé ryje bolestnou ránu — nevadí!
Máš býti mužem, někdy i bohem, a ti — cítit nesmějí!

— —

Umřeš pak jednou, příteli drahý, vrátíš se v Olymp, odkud byl's vzat.
V hroudu Tě vloží, zasypou zemí, a co pak? — — –
Zvěční Tě štětcem, vzkřísí Tě barvou, budeš zas žíti v paměti všech.
Umlknou hlasy, co se Ti smály, ucítí řasa — oblevu slz. —
Budeš zas slaven, budeš zas žíti, poznáš tu teprv, co že je vděk.
V skály Tě vtešou, v písních Tě zvěční, co zatím budeš už — práchnivět v hrobě.
Snad zvedneš kámen, který Tě tísní, vykročíš ven! či opět znovu upadneš v sen?
Či ruka Tvoje nervosní křečí zahrozí k místům, kde byl Tvůj rod? — — —
Zůstaneš klidným? — propukneš v smích?

FRANTA KUNOWSKI:

VZHŮRU!

Již rozjásal se malý skřivan
a vyletěl si v modrou výš,
i chudobka již vzhlédla jasným očkem
a srdce mé, ty pořád ještě spíš?

MARIA P.:

ŽEBRAČKA.

Bloudila oživenými ulicemi města . . .

Nevelká, slabá její postava oděná v ošumělou halenu vybledlé barvy, režným pásem přepásanou, činila dojem zosobněné bídy. Modrý šátek, hluboce stažený do obličeje bledých, měkkých rysů, halil malou lebku. Chvějící se ruka tiskla chatrný kapesník ku tenkým, vybledlým rtům. Jen ty veliké, naběhlé oči nejasnou šedí zbarvené hleděly tak prosebně na kolemjdoucí . . .

Prosba nepochopená! Vždyť jarní slunko hledělo radostně s modravé báně nebeské a zbožný vánek přinášel na svých perutích odkudsi vůni fialek. Jak mohl někdo z těch, kteří ji netečně míjeli, v blaživém kouzlu jara chápati bídu, jež ubohou sklíčovala?

Nikde útěchy, ni slitování. Zda ještě toto jaro dá pučeti bylinám na rově žebračky? — — — —

VLASTÍK:

MATCE.

Za tvou péči, lásku, starost,
s díky kladu na tvou rakev
jarních květů luzný dorost;
rukou svou je pro Tě sázel.

Útlý dárek ceny malé,
avšak v květu každém dýše
láska čistá, věrná k Tobě
věčně, matinko má, v hrobě.

J. V. HRADECKÝ:

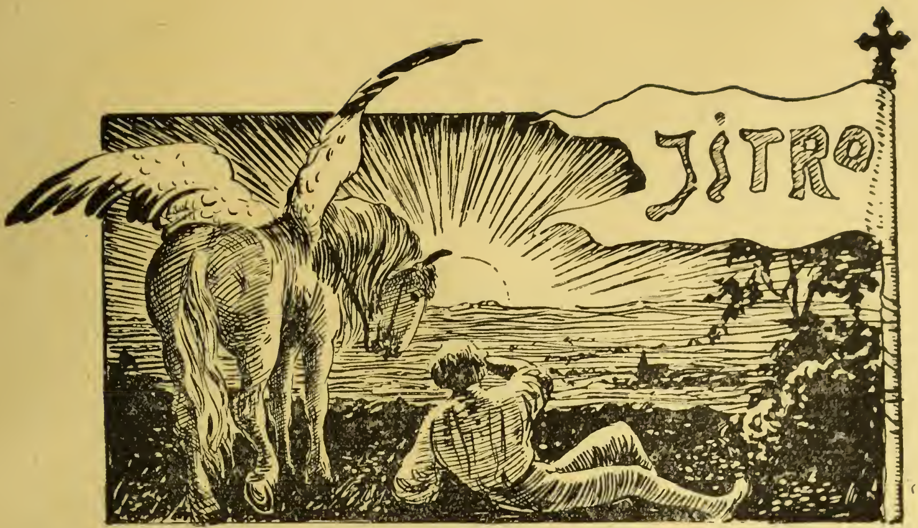
BOŽÍ MUKA.

Na kopečku za vesnicí
Boží muka stojí,
v prázdný čas tam vesničané
rány žití hojí.

Za večera slunko zlaté
Boží muka zlatí . . .
dívku s dítkem vídává tam
celá víska státi.

V slzách hledí v tichou dáli;
dávno, dávno tomu,
v boj odešel jí milý,
nevrací se domů.

Tmí se zvolna, víska tichne,
muka zlato ztrácí,
zamlklá se dívka s dítkem
do vesničky vrací . . .

Příloha „STUDENTSKÉ HLÍDKY“ k čís. 9.

JAN NEP. SANDA:

ŽNÁTE TY CHVÍLE?!

Znáte ty chvíle, kdy duše pod nezdolnou, neznámou tíhou chce vykřiknout a nemůže? — Děs jakýs svírá hrdlo, balvany hrubé zatížily prsa. — — — Znáte ty chvíle — — — kdy tušíte, že Harpyje ony — báje antická — přec nejsou bájí? Ke skále strmé jste spoutáni synové, děti Promethea smělého a vaše útroby supové rvou! — Znáte ty chvíle?

Oh! Chvíle, kdy neznámý kletý vám šeptá v ucho píseň zoufalou za doprovodu šílených pasáží na nástroj nestoudný — protivně hnusný! Oh — chvíle martyria otrávené krve, chvíle — — — kdy někdo násilně, zlotřile, výšklebně zatahuje skřípavé brzdy neviditelných, přetěžkých vrzů a trhaje násilně osnovu nervů koupá se lačně ve Vasí bolesti — — — chvíle, kdy hřebem rezavým orá kdos mozek. — — —

V těch chvílích, bratři, výš ku Nazaretskému sepněme ruce!

FR. SMUTNÝ:

BURÁCÍ BOUŘE . . .

Burácí bouře — srdce otřásá se
tak těžkou touhou,
trpce si vzdychá, hořce pláče zase
vzpomínkou pouhou.

Kol všechno písní samou jenom jásá
v tak sladkém znění,
avšak mou radost bolest krutá drásá
a v slzy mění.

Na čele těžké, chmurné mraky stojí
tak velkých přání,
však s skutečností pouhou sen se pojí,
že pláči maní . . .

JAROMÍR LJUBLJANOVIĆ C SS. R.:

V JASNÉ NOCI MÁJOVÉ.

Ty hvězdičky ach na nebi
tak čarokrásně svítí!
Můj Bože, jednu, jedinou
já v moci chtěl bych míti!

A zaplesal bych jásotem,
bych z blízka zřel jí krásu,
a osušit jim žárem směl
svou zvlhlou oka řasu.

A nikomu té hvězdičky
bych darem nedal z davu —
jen svatou Boží Rodičky
jí ozdobil bych hlavu.

Z MÁJOVÝCH ZKAZEK.

Na dálném východě
hvězdy se nítí:
v maličké zahrádce
usíná kvítí.

Aj večer východu! —
větérek hravý
květinky celuje —
tatíček smavý.

V zahrádce pod strání
malounká chatka
a před ní s děťátkem
mladistvá matka.

Na klíně miláčka
hýčká a líbá,
ze rtů jí vyplývá
písnička libá.

Usnuly květinky,
měsíček září — —
jedinké liliji
viděti tváři.

„Proč, zlatá matinko,
nechce též sníti?“
„Protože čistota
vždy musí bdíti.“

OTOKAR SAKUZA:

CHRISANTHEMY.

Když jedva ráno mlhu šedou
sluněčko chabým proniklo svitem,
když každý spěchal po zaměstnání,
by za pána milé pousmání
se dřel a zasloužil si v díle hbitém
žoldu ten neblahý ceněný lesk, — —
tu stanula u rohu žena chudá,
jí podivný v očích tlumil se stesk,
povadlých chrysanthem hrstka sněžná,
jež před mrazem ruka brání něžná,
jež slzou její se k životu budí —
— jak na jaře touhy v mladé hrudi. —
Dnes měla štěstí. — Za malou chvíli
v košíčku jediný zbyl bílý květ.
Ten však již neprodá! Domů běží,
kde chorý její miláček leží. — — —
Zlehoučka k lůžku se blíží
dívá se v rozmilou dětinskou tvář,
v níž glorioly, jak by zlatá zář
svůj světlý odkaz již zůstavila. —
Však ten klid? — Neblahý jakýs' hlas
jí divnou srdce rozrývá mukou.
Pohladí čílko třesoucí se rukou,
na hebounkou dlaň květ bílý vkládá, —
volá ho jmény sladkými všemi,
leč hošík její zůstává němý. — — —
Vždyť spojily se libě v smrti ty květy,
jimž domovem budou cizí světy.

TETŘEV:

PO ZÁPADU.

Ten oka třpyt a jas,
jenž citu hloubky měří,
mi včera s hvězdou shas'
a zasvitne mi stěží.

A noci stín a chlad
mne v náruč pojme zrádnou,
— mé lásky zpustne sad
a růže steskem zvadnou.

Mne hvězda v blankytu
již nebude víc lákat —
já v srdce úkrytu
jen pro ni budu plakat.

K. A. NARVAN:

STUDIE.

Vyšel z chudičkého kraje, z rodiny nebohaté. Bída byla mu kmotrou již v plénkách a jako černá mátoha, jako zlověstné jho uložila se na jeho bedra, kdykoliv touha, ideály nesly ho výše a provázela ho při každém jeho kroku.

Tatíčka ztratil, aniž by ho poznal. Matička dřela se a pracovala, až kůže na rukách praskala, aby připravila miláčku svému lepšího chleba. Zavedla ho na střední školy. Ač musil přes hodinu docházeti, rád tak činil — vždyť učení mu bylo vším. Později počal sebe živit. Hrozný to život. Ve dne zaměstnán byl ve škole a na kondicích a za šera večerního znaven plížil se domů, aby ještě sám se připravoval. Přišel tak do společnosti, jíž dříve se vyhýbal, vždyť viděl kol sebe samé ústrky. Je samotářský, v sebe uzavřený, nesdílný, s duší však čistou, s tužbami a ideály státi se řádným, poctivým, charakterním člověkem, aby prospěl svému rodu a vlasti.

Nedostatek samostatnosti, znalosti vlastní své energie brání mu, aby se vyšvihl na pole samostatného vystoupení, samostatného přemýšlení. Ona kletba rodu stále podřízeného zůstala jako dědičný přívažek po několika generacích a student náš nedovedl se z ní vymanit — ba on se o to ani nesnažil, neboť neuvědomil si ten otrocký svůj stav — bylť tomu uvyklý z domova.

Přejímal tedy to, co slyšel a jak to slyšel, přejímal to, co prohlašováno za pokrokové, třeba že se proti tomu jeho lepší já bouřně vzpíralo — než neměl tolik energie, aby i on se proti tomu opřel, neboť nedovede dosud samostatně jít, proti proudu se postavit, vždyť bál se, aby snad mu jeho kollegové nezazlívali jeho konservatismus dobrých zásad do duše mu vložených jako odkaz rodičů, na něž rád dříve vzpomínal. Nyní musil násilím zapomenout, musil svědomí umlčet, jež říkalo mu, že nejedná dobře, že zradu na nich činí.

Jde výše, při tom slyší stále útoky a narážky od svých kollegů, mnohdy i před svými vůdci duševními, kterým se chtí ony duše prodajné zavděčit, slyší na sebe vtipy o nedostatku intelligence a on nemaje dosti energie poddává se zvolna tomu, co za vrchol dokonalosti mu stále vychvalují — atheismu Vždyť již průměrný kvintán musí být se svým náboženstvím hotov, jak prohlásil jeden z universitních professorů.

Žádná pak myšlenka, byť byla by sebe radikálnější, není mu tak silnou, aby se pro ni nerozníti, třeba že v hloubi duše zmítán jest různými pochybnostmi, ačkoliv na venek se zcela jinak staví. Zlý příklad svádí jej na pole nezřízených vášní, heslem jeho stává se „jen užíti a vybíti se, vždyť jsme jen jednou na světě“. — Mravní ovzduší kolem něho je otráveno. Plno je v něm nezdravých, zhoubných zárodků, jež v mladou duši a organismus studujících zanesly hrozný nesoulad a spoustu. A v tvářích, v celé malátné postavě, v mdlé chůzi viděti jest mladého vyžilého starce, jenž nemá již tolik sil, aby se vrátiti mohl na dřívější lepší cesty. Z očí jeho zírá omrzelost života. Sotva začali žíti a již ztratili chut vésti životní boj, vyčerpali se, pozbyli energie a odvahu žíti. Užili světa, nic je tedy již netěší. A tak „jako noví Wertherové s opravdovým nebo strojeným světobolem v duši utíkají s kolbiště životního zadní brankou sebevraždy“. (Dr. J. Bilczewski.)

A ideály — kam ty se poděly? Smetl je onen mráz, jímž podrýval u něho víru v existenci božství — on nesmí věřit, jinak je tmář. Podkopali tím v něm touhu pro vše krásné, dobré — ztrácí mravní sílu vyšvihnouti se výše duchem svým a prahnouti po pravdě a na místě ušlechtilých snah nastupuje otupělost — záhuba duševní, dorost náš intelligentní buď hrubne, tak že se

nad tím pozastaví i ti, kteří k celému převratu původně podnět dali, buď utápí se v pessimismu, jemuž život jest zlem, a čas, který zde na tomto světě prožívá, nudou. Na konec pak tací topí se v pantheismu, aniž by si jej naležitě uvědomovali.

Pak slyší se bědný nářek: nemáme bujaré mládeže! Ze škol našich vychází namnoze mladí starci, nemající aspoň trochu nadšení a sebeobětavosti pro věc dobrou, ušlechtilou. A na konec lidé podobní, ač tak slibně začali život svůj, sběhnou se studií a rozmnožují ještě řady nedostudovaného proletariátu, jenž celému našemu životu veřejnému je tolik na závadu, zvláště u nás v národě tak malém, neboť takový polovystudovaný, dostane-li se k vedení v kterémkoliv oboru lidské práce, věci náležitě nerozumí, ačkoliv to sám nechce uznat, a výsledky pak podle toho také uboze vypadají.

Ó působte, vy přátelé — čtenáři — v okruhu svých přátel, aby nezahynuli v života víru. Bezvýjimečně. Ano, věrná, nenápadná malá práce zdánlivě mizící tvoří pak vlastně podklad, na němž veřejná práce docílena býti může, aby nesla hojné ovoce.

J. M. ROMANOV:

MÁJ V DUŠI.

Hlaholem letí májová píseň
přes role, nivy letí jen dál . . .
z duše mé trudné vychází tíseň,
kam zimy mrazné dech mi ji svál . . .
— — — — — — — — — — — — —
Červánky zlatí východní pruhy —
noc se již sklání v západní kraj —
lučiny stkví se barvami duhy . . .
les náhle v černý mění se háj . .
Slunce již trhá oblačné pásky,
po nivách hází stříbrný jas,
zasévá v srdce símě té lásky.
jež v růže něžné vykvete zas . . .
Růžové ráno snáší se s výše,
po nivách křísí kvėtinek roj . . .
svěžestí vše již májovou dýše,
vše budí lásky k životu zdroj . . .
— — — — — — — — — — — — —
Hlaholem letí májová píseň
přes role, nivy letí jen dál . . .
z duše mé trudné vychází tíseň,
bych jako máje větérek sál . . .

J. V. HRADECKÝ:

MATCE BOŽÍ.

Loď života když ve záhubu
vichřice — nemoc — prudce hnala,
já k Tobě, Matko, volal —
Ty's ve svou ochranu mne vzala.

Ty's hvězdou zářící mi byla,
když klesal jsem již, kormidelník mdlý!
Ty bouř jsi ztišila — loď žití
již klidně ve přístavu dlí.

Jak mně jsi chránila, ó Máti má,
když kalný obzor metal blesky,
když záhuba na mne odevšad se hnala,
tak chraň můj drahý národ český!

JOS. S. HEK:

LÍSTEK ZE ŽIVOTA BÁSNÍKOVA.

Věnováno slovutnému spisovateli J. Š. Baarovi.

Náhodou dostal se mi do ruky zajímavý dopis. Veliký, zažloutlý lístek osmerkového formátu, který s pietou uchováván v archivu pražské „Růže Sušilovy", připomínající znamenitou episodu ze života předního básníka českého, mistra Jaroslava Vrchlického.

Na přední straně listu napsáno:

Veledůstojný Pane!

Osměluji se podati žádost Bohuše Frídy za přijetí do pražského alumnátu a prosím spolu, abyste se ráčil laskavě o to postarati, aby ohledně ostatních patřičných příloh, totiž křestního listu a lístku očkovacího bylo žadateli ještě poshověno; nebo věci jeho ač jsme o to pečovali, posud z Klatov, kde studoval, nedošly. Nedojdou-li v těchto dnech, opatřím oněch listin duplikáty.

Jsem Vaší Veledůstojnosti
s úctou
oddaný

V Ovčářích, 10. září 1872 *Ant. Kolář,*
u Kolína. *farář.*

Na druhé straně připojen jest „komentář" od bohoslovce Baara: „Tento lístek jest zajímavým příspěvkem liter.-histor. „Bohuš Frýda" totiž není nikdo jiný — než Jaroslav Vrchlický (Emil Frýda) — jehož strýc Kolář farářem byl v Ovčářích. — Baar."

Vrchlický — Baar! Nestavím zde paralely, ale nemohu se nezmíniti o Baarovi. Bylť tehdá bohoslovcem IV. roku a zároveň sedmým předsedou (r. 1891—2) od založení literárního sdružení pražských bohoslovců „Růže Sušilova". Přátelství, které pojilo jej se Sigismundem Bouškou O. S. B., s nímž se na fakultě stýkal, bylo příčinou, že posíleny vzájemně jejich literární ambice. Baar založil v semináři „Kroužek národopisný", přinášel svoje prvotiny dru. Č. Zíbrtovi pro „Český Lid" a psal básně „Alumnovy písně" pro časopis bohoslovců českoslovanských „Museum" pod pseudonymem Hynek Podlesák. V básních jeho slyšíme ozev Musy Vrchlického a tak bohoslovec Baar stává se ctitelem a žákem mistrovým. Po „Alumnových písníeh" následovala krásná kniha básní „Rodnému kraji" (kterou sice později vydal, ale dobově má vznik za pobytu Baarova v semináři a první jeho činnosti v duchovní správě). Na to Baar uchýlil se na jiné pole — román, v němž dnes dospěl znamenité výše — opět setkává se s Vrchlickým v „Máji".

Po tomto extempore vraťme se k lístku, který Baar nám schoval — k lístku, s nímž spiat kus života geniálního básníka českého, u jehož kolébky stál kněz, strýc, druhý otec jeho — Antonín Kolář. Není to po prvé, že shledáváme se s knězem jako prvním učitelem, dobrodincem a druhým otcem nadějných mladíků, neboť pročítáme-li biografii kteréhokoliv našeho velikého muže, jistě uzříme kněze, který ujímá se nadaného chlapce, vypravuje ho na studie a na nich podporuje, pokud jeho kněžské mnohdy skrovné příjmy dovolují.

A tak vidíme i v rodině u Frýdů. Malý chlapec Emil, jemuž dala život dobrá matička, kterou „vyznačovala vždy mysl vážná, hluboká, přesná a zbožnost oproti otci skeptikovi, jen konvenci forem zachovávajícímu, ryzí a prýštící ze skutečné potřeby víry . . . po níž zdědil rozjímavost, sestupování do hloubky nitra, vážnost pojímání“, byl stále churav, slánský vzduch mu nesvědčil Proto převežen mezi čtvrtým a pátým rokem ke strýci Antonínu Kolářovi na faru ovčárskou u Kolína Nechť bylo záminkou křehké zdraví útlého děcka, které stále vzbuzovalo obavy, nechť v tom vězel dobře promyšlený plán otcův, když doma dětí přibývalo, který měl kněžími bratra Václava, tehdy faráře v Chvatěrubech, později konsistorního radu v Praze, a oba svaky, zmíněného již Antonína a mladšího Aloise Koláře, tolik jisto jest — podotýká životopisec básníkův dr. Jaromír Borecký — že strýc Antonín stal se hošíkovi takřka druhým otcem a že zvláště působil na jeho rozvoj duševní.

Na faře ovčárské hospodařila farářova matka, básníkova babička Anna Hailova (roz. Čečatková z Příbramě, po prvé provdaná za mydláře Jana Koláře), která po druhé ovdověvši přistěhovala se s nejmladší dcerou Annou k svému synu. Babička s mateřskou péčí starala se o malého Emila. Z pohádek jejích a vypravování, dýšících domácím kouzlem poesie, vanul prvý dech inspirace básnické, který nezůstal bez rozhodného vlivu na mysl vnukovu. Tak hned v prvém mládí stála nad ním jako kdysi nad Puškinem Musa národního mythu a poesie v podobě této živou obrazností nadané babičky. Strýc Antonín vynikal vzděláním, jej proti babičce ve všem povolné vyznačovala povaha přísná, avšak při tom dobrotivá. V jeho knihovně poznal vnímavý hoch mnohého klassika, zvláště Shakespeara a Cervantesa. Na faru dojížděl též mladší strýc Alois Kolář, který vždy rozvířil a obveselil klidné jinak ovzduší farské.

V tomto farském zátiší ztrávil Emil, jenž již projevoval básnického ducha, nejkrásnější doby dětství — zlaté mládí. Jen někdy a to zvláště v prvním čase bývaly ty doby kaleny churavostí hošíkovou.

V Ovčárech chodil do školy a tam také připravil ho strýc na studia gymnasijní. Z jeho studia gymnasijního důležitý jest pobyt v Klatovech. Tam seznámil se s rodákem trhanovským, věhlasným nyní Jos. Thomayerem, jenž mu byl doporučen za praeceptora z mathematiky. Z učitelů měli vliv na Emila Frídu A. V. Šmilovský, zvláště však dr. B. Pošík, professor dějin a filosofické propaedeutiky, který ho také prvý do francouzštiny uvedl. Ze styků s Thomayerem vyvinulo se úzké přátelství, které pojily a sílily stejné tužby a ideály — oba chtěli býti básníky. R. 1870 po vzájemné úradě dohodli se, že již déle nebudou skrývati své plody, nýbrž že zaklepají na redakce. Usmysleno, vykonáno. A tak po prvé objevilo se jméno Jaroslav Vrchlický a to ve Světozoru, roč. V. č. 26. za redakce J. J. Kořána r. 1871. Původcem pseudonymu Jaroslav Vrchlický jest přítel básníkův Thomayer, zvolen z ohledu k disciplinárnímu řádu, neboť Vrchlický byl tehdy septimánem. Říčka Vrchlice u Kutné Hory poskytla jméno přednímu básníku českému, Thomayer pak zvolil pro sebe R. E Jamot. V prosinci téhož roku vyšel almanach omladiny jižních Čech — Anemonky. Vrchlický měl tu básně „Sežloutla ta lípa“, „Z lesa“, „Lístky routy“, „Z dalekých cest“, „Všední ballada“, „Fata Morgana“. Prvotiny tyto byly již zde ušetřeny před krutým osudem jeho prvních básnických pokusů, jichž rukopisy rozřezával mladému poetovi otec na kornouty a k jehož velikému pohoršení nosil „vlasy à la Robert Hamerling, dlouhé, nepodajné, kolmo na límec splývající jako koňská hříva“ (Vrchlický v Černé Hodince), z „Amazonek“ zvláště báseň Vrchlického „Z lesa“ upoutala pozornost aesthetika dra. J. Durdíka, který v posudku v literárním odboru Umělecké Besedy o „Anemonkách“ pravil o ní: „Dojem této básně byl na mne tak mocný, že jsem musil ji čísti znovu a znovu a tato jediná práce sama o sobě stačí, aby „Anemonkám“ zachránila cenu.“ Jako oktaván uveřejnil v klatovském „Šumavanu“ několik svých básnických prací.

Absolvovav r. 1872 studia gymnasijní, věnoval se theologii. Z té doby jest onen lístek strýce Antonína Koláře, u něhož každoročně prázdniny Emil trávil. Po maturitě vstoupil tedy na podzim zmíněného roku na theologickou fakultu pražské university jako alumnus knížecího arcibiskupského semináře. Než v semináři nezůstal dlouho. Po prvém semestru dopsal dobrotivému strýci Antonínovi Kolářovi, že hodlá vystoupiti ze semináře, prose ho o dovolení, aby směl tak učiniti, ukazuje při tom na své tužby literární. A nezklamal se v strýcově rozšafnosti. Strýc nebránil jeho úmyslu, ale rozumně mu na uváženou dal, že nebude moci ho tolik podporovati, kolik studia mimo seminář vyžadují, připamatoval mu, aby nepřeceňoval své nadání, uváděje mu ohledně aspirací literárních na pamět slova Čelakovského: „Nemůže mladého člověka nic horšího potkati, jako to, když bez dostatečného nadání ona bezmezná těkavost se ho zmocní, která až i v šílenost přechází. Nechť záhy každý ustoupí s básnické dráhy, komu tato svatá trojice nesvítí v nejvyšším spojení: bystrota mysli, útlost a vroucnost srdce, a pak bohatost rozumu, nabytá pilným a neúnavným dobýváním sobě všeho druhu umění s naukami seznamováním, kde jen prvá vlastnost se nalézá, vzniká obyčejné nadutost a rozervanost nešťastná, kde pak jen druhá, tu mělkost a mazlavost a bez vědy nelze i sebe obdařenějšímu od přírody básníku nic řádného počíti.“

Vrchlický cítil však v sobě ony tři vlastnosti a v letním semestru přešel na filosofii. A tak, když jarní slunce s modré oblohy nahlížející do kvadratury, zveselilo ty staré zdi kolem, na jejichž zašlé omítce tu a tam se pestřily vybledlé malby a znaky slunečních hodin, tu začala se také od temných větví starých oněch stromů líbezně odrážeti první jarní zeleň a po jedné straně dvora, na níž nebylo stromů, zasvitla též očka rozmanitých květin, které si zde theologové na několika záhonech pěstovali. A když později zhustlé zelené oblaky listů vysoko a široko se rozložily nad starými kmeny, nahlédajíce až v okna hořejších chodeb a světnic, kdež mezi nádhernými listovými vějíři kaštanů zazářily guirlandy krásných bělorůžových květů; když květinové záhonky pyšněji se zaskvěly, poupata růží se rozvila a zeleň vinných lupenů na jedné straně ozdobila starou stěnu... Svatopluk Čech: Druhý květ) nebyly již Bohuše Frýdy-Vrchlického v semináři...

KLEMENS MARIÁNSKÝ:

ZA MÁJEM.

Oh, bylo jaro, jabloň kvetla, zpíval háj,
šel slavně krajem, hýřil láskou snivý máj.

Teď zima mrazem dýše, lány zaleh' sníh,
mrak slunce cloní, ptactvo dávno líbá jih.
— — — — — — — — — — — — — — — — —
Máj žil jsem, krásný byl však s jarem v dáli lét —
po zimě s ptactvem máj můj zda se vrátí zpět?!

LOUCKÝ:

JARA ZVĚST.

Což neslyšíte jara zvěst,
jak šumí lehkým pozdravem?
což neslyšíte slastný dech,
kroužící písně nad sadem?

Což neslyšíte jara zvěst
tam z modravého ovzduší?
ta známá píseň skřivánka
bol v moji duši přehluší — —

Což neslyšíte jara zvěst
tam z olší hájů odevšad?
v kraj usmívá se jaro již
bělavým květem halí sad — —

M. CHMURNÝ:

ZA SMUTNÉHO JARA.

Když mraky šedivé nad krajem plynou
tlačíce vzduch ku rozmoklé zemi,
když krutým větrem pupeny hynou —
v přírodě stojíme teskni a němi.

Zíráme v dálku na omželé hory,
jež hlavou svou ční ve mraků tlumy,
a na nich zčernalé, tesklivé bory
spřádají s mlhami tajemné dumy...

LOUCKÝ:

ŠERO MÁJE.

Tiché šero v kraj se sneslo,
vánek čeří olší háv —
a tam kdesi za vesničkou
v jarní šero hučí splav

Břízy k sobě hlavy tulí
tiše, — jako snoubenci —
zvěst jim vánek z vísky přines',
že jdou k nim dva milenci —

Družka bříza nedočkavě
vystupuje na špičky,
aby shlédla krátký jenom
lásky dech — jen kratičký — —

SKŘIVAN:

JARNÍ MOTIV.

Když bájné žití jitro svítá,
když Vesny návrat skřivan vítá,
když oráč s pluhem v pole kráčí,
když krajem bujný jásot ptačí
se rozléhá a šumí v sad,
kde špaček v korun tíseň vpad',
když v vlahém vánku dumá háj
a šepce snivou žití báj: —
v ten luzný, smavý záblesk jara
sněť srdce čárně rozkvétá,
v hloub duše Lásky jas se vkrádá,
ji květnou zdobou oplétá.

FRANT. NOVOTNÝ:

Z JARA.

Líbej, slunko, líbej kvítky bílé,
líbej čerstvou zeleň, svěžest trav,
potěš broučky, mravenečky čilé —
zimních nálad krajiny již zbav!

Osuš stromků slzy v pupen vpilé,
oblec přírodu zas v jarní háv,
usmívej se do okének mile,
o nádheře starcé choré zprav!

Líbej, slunko, líbej kvítky milé,
nezapomeň zlíbat děvám vlas!
Pohleď do duše jim, tvářek čile,

pohleď v jejich očka vábná, snivá,
vpleť svit paprsků do jejich řas,
hlédni v srdce, ať nepobolívá!

JAN ZIMA:

DO TICHÝCH LESŮ PŮJDU...

Do stinných lesů půjdu v zamyšlení
po úzkých stezkách, plných dlouhých trav
a zajdu tam, kde zašeření denní
se tlumí houští listů v korunách.

Tam sednu někde, kde je stláno mechem
a opru hlavu v dumách o balvan,
poslouchat budu s zatajeným dechem
popěvky ptáků, tichý větru van.

A budu čekat soumraky až padnou
do tichých lesů, do jich vonnych trav,
a budu dívat se, jak měkké mechy vadnou
a poslouchat, jak tichnou ptáci v dálavách.

BEDŘICH SMUTNÝ:

BOLNÁ VZPOMÍNKA.

Nad vesničkou vítr vane,
roznášeje zvonku hlas,
bolně vráží v srdce rvané
upomínky ostří zas...

STUDENTSKÁ HLÍDKA

LIST KATOLICKÉHO STUDENTSTVA CESKOSLOVANSKÉHO

S REDAKČNÍM SBOREM ŘÍDÍ Ph. C. J. NOVÁK
:: NÁKLADEM „ČESKÉ LIGY AKADEMICKÉ“ ::
TISKEM KNIHTISKÁRNY V. KOTRBY V PRAZE

ROČNÍK IV. 1911 ČISLO 3

STUDENTSKÁ HLÍDKA

List katolického studentstva československého

Vychází koncem každého měsíce kromě hlavních prázdnin. Uzávěrka listu 15. dne v měsíci. Předplatné i s poštovní zásilkou činí ročně pro nestudenty 3 K, pro studující 2 K. Jednotlivá čísla po 30 haléřích. Za stranu insertu 30 K. Řídí Ph. C. J. Novák s redakčním sborem. Majitel a vydavatel: Česká Liga Akademická. Číslo poštovní spořitelny 3.614

Rukopisy, dopisy, publikace, předplatné, reklamace posílají se na adresu: ‚Studentská Hlídka', Praha II., Voršilská 1

Redakční: Vyhovujíce přání, rozhodli jsme se, poslední stranu obálky věnovati odpovědím na různé dotazy, kteréhokoliv oboru se týkající. Veškeré dotazy buďtež psány pokud možno nejstručněji a plně vystihující obsah. P. T. kollegy-dopisovatele vyzýváme, aby vedle případného pseudonymu, chtějí-li nějakého užíti, udali vedle toho redakci plné své jméno; jinak na příspěvek zřetel vzat nebude. — Olševský: Pište po jedné straně papíru; časem něco uveřejníme; piště častěji. — Veverský: Taktéž. — K. Neumann: Dosud jsme přímo zaplaveni belletrií, proto musíte poshověti nějaký čas. Slíbený příspěvek přes to však zašlete. — Úhlavský: Některé trpí značnými mezerami. — Halenkovský: Ještě slabé; přes to neochabujte. — Slavětinský: Rythmus silně pochybený. — Černovský: Taktéž. — Milan: Udejte své jméno. — —ová: Přišlo po uzávěrce. — Jiří Rudický: Velice pochybený rythmus; též bez zvláštní myšlenky. Příspěvky vůbec nehonorujeme. — A-er: Pošlete celý příspěvek; došlo po uzávěrce. — Pavel Smělý: Došlo po uzávěrce čísla. Příspěvky podobného rázu jsou zvláště vítány. — Jelikož čtvrté číslo „Stud. Hlídky" vyjde kol 15. prosince, uzávěrku čísla jest nutno přeložiti na 2. prosince; proto žádáme všechny dopisovatele, aby dle toho se zařídili.

Administrační: **K tomuto číslu přiloženy jsou cheky poštovní spořitelny; žádáme tudíž všechny naše odběratele, aby nám laskavě co možno nejdříve zaslali předplatné, bychom mohli dostáti všem povinnostem.** Zároveň prosíme, aby všichni, kterým snad dosud časopis nebyl zasílán do bytu, aby **adressu bytu** oznámili administraci; předejde se tím různým nepříjemnostem